2854716

HERCVLANENSIVM

VOLVMINVM

QUAE SUPERSVNT

TOMVS VIII.

NEAPOLI MDCCCXLIV.

EX REGIA TYPOGRAPHIA.

FERDINANDO II. BORBONIO

UTRIUSQUE SICILIAE REGI

PIO FELICI AUGUSTO.

CLEMENTISSIME REX

Prodit iam in lucem octavus Herculanensium voluminum tomus, qui complectitur quatuor et quinquaginta fere fragmenta duorum operum eiusdem illius Philodemi, cuius tot libri superfuerunt in una Herculanensi Bibliotheca. Horum utrumque pertinet ad politicam scientiam latius acceptam, alterum sub titulo Περι του καθ' Ὁμηρον αγαθου λαῳ De eo quod iuxta Homerum est bonum populo,

alterum Περι Φιλοσοφων De Philosophis. *Et in priori quidem Philodemus diligenter recenset publicas, privatasque Principum Virorum virtutes, quibus populorum bona, et commoda provehantur, ipsisque Principibus amor et reverentia concilietur, desumptis exemplis ex Homericis Heroibus: in altero vero examini subiiciens varia Stoicorum, et Cynicorum philosophorum dogmata, ac placita, quae in philosophica Republica ordinanda sectarum illarum principes proposuerunt, acriter ex illis insectatur quae vana, turpia, et noxia sibi videntur.*

Hinc fit, Rex Augustissime, ut tomus hic quasi suo iure se Tibi tradat, cui divinitus fuit mandata Tuorum populorum cura, atque incolumitas (quam adeo acriter sancteque tueris) hoc praecipue tempore, quo vana quaedam, falsa, et perniciosissima philosophandi ratio caecas hominum mentes, animosque invasit. Quum vero utrumque hoc Epicurei Philosophi opus lucubratum diligentia, et studio socii nostri Salvatoris Cyrilli, huiusmodi esse videatur argumenti novitate, doctrinaeque salubritate, ut facile se probet doctis viris, iis praecipue qui morum integritate delectantur, Tu excipe illa, qua soles, Clementia, eaque, qua bona foves studia, benignitate, ut Augusto Tuo Patrocinio freti vires substineamus, nostrosque labores provehamus. Oramus interea Deum O. M. ut Te cum universa Regia Familia diu servet, et sospitet tum ad populi Tui salutem, ac felicitatem, tum ad literarum, bonarumque artium tutelam, atque incrementum.

Ex Regio Museo Borbonico
Pridie Kalendas Maias anno a R. S. MDCCCXLIV.

Devoti Numini Maiestatique Tuae
Academici Herculanenses.

BENEVOLO LECTORI.

Quicumque ad splendidissima venerandae antiquitatis iudicia de clarissimis viris animum adplicet, illi sane vel primo intuitu patebit nullum aliud praeclarius, aut splendidius, quam de Homero, eiusque poëmatis exstitisse. Enimvero sive ingenium eius spectes, φυσεως λαχων θεαζουσης dictus fuit ab acutissimo Democrito apud Dionem περ: Ὁμηρ:, sive doctrinam respicias, scientiarum omnium magister ab antiquissimis usque temporibus fuit habitus adeo, ut *carmine complexus caelum, mare, sidera, terras* dicatur a Silio. XIII. Αρχηγετην της γεογραφικης εμπειριας adpellet Strabo lib. 1. *omnibus denique eloquentiae partibus exemplum, et ortum dedisse* iudicet Quintilianus X. 1. Ac ne pluribus in notissima re immoremur, τον κοινον των ἑλληνων συμβουλον, και προστατην appellat Aristides.

Quod si pietatem illius, morumque innocentiam respicias, eum profecto invenies, quem facile virtutum plurimarum et domesticarum, et publicarum magistrum iure merito queas adpellare; unus enim ipse

quid sit turpe, quid utile, quid non
plenius, et melius Chrysippo, et Crantore dicit: Hor. Epist. lib. 1. 2.

Quod autem pertinet ad Heraclidis, atque aliorum sententiam, qui Poëtam αθεοτητος insimularunt, iuvat defendere una, sed gravissima Divi Basilii auctoritate, qui de legendis Graecorum scriptis agens haec habet: Πασα μεν ἡ ποιησις τῳ Ὁμηρῳ αρετης εστιν επαινος, και παντα προς τουτο φερει *universa quidem Homeri poësis ad virtutis laudem intendit, et omnia eodem conducunt.* Ut vero dicatur εν παρεργῳ, huius αθεοτητος caussas alias, et profundiores putamus quaerendas esse in ipso homericorum poëmatum fine, σκοπῳ; easque non est huius loci in medium proferre.

Nulli igitur mirum videbitur, si in suas linguas translata eiusdem poëmata cecinerint Indi, et Persarum reges, uti testatur Aelianus H. V. XII. 48. si legenda, meditanda, imitanda proposuerint per universam Graeciam puerorum institutores: si declaranda susceperint celeberrimi quique grammatici: si illustraverint Philosophi: si vigilias, et curas quisque suas in illis omnimode illustrandis, et commentandis impenderint; quod humanam prope fidem excedere videretur, nisi validissimis documentis, amplissimaque frequentissimorum scriptorum auctoritate firmaretur.

Ut autem silentio praetermittam ceteros omnes, quicumque in eius poëmata sunt commentati, quoniam id et longe abhorret ab instituto nostro, et facile suum quisque desiderium explere poterit illos adiens auctores, qui hanc partem sibi susceperunt, sine culpa tamen praeteriri non potest, quod proxime attingit auctoris nostri finem, quem sibi proposuisse adparet in opere, cuius titulus, et fragmenta nunc primum prodeunt nostra cura, studio, et

diligentia pro virili restituta. In quo quidem peragendo ne verbum quidem unum addemus de auctore Philodemo, quum iam satis superque haec provincia fuerit adornata in primo Herculanensium voluminum tomo, ubi quidquid de eo ab antiquis scriptoribus fuit memoriae proditum licet legere abunde, et diligentissime congestum. Idcirco ea tantum hoc loco monebimus, quae quasi collato pede hoc philosophi Epicurei opus respiciunt.

Et quoniam ad mores praecipue spectat hic liber Philodemi, eiusque fontes ex Homero hauriuntur, non abs re videbitur primum quidem leviter attingere quaestionem de turpi humaniorum literarum ignoratione, morumque corruptione tam saepe, et tot tamque variis modis Epicuro, eiusque asseclis obiecta. Enimvero quaecunque fuerint caussae, cur iam inde ab remotiori antiquitate tot coorti fuerint inimici contra Epicurum, eiusque discipulos, illud sane compertum iam esse videtur, atque exploratum maximam veterum philosophorum partem fere ultro, et quasi ἐκ περιουσίας eosdem accusasse. Plerique enim omnes videntur in eosdem se invexisse fortasse perterriti ex eius doctrinae principio, quod in voluptate constituere in primis placuit. Sed si facta potius, quam verba inspiciantur, comperietur profecto falso in multis affictam fuisse illis accusationem.

Ne putet vero quis nos hoc loco totam Epicuri doctrinam velle examini subiicere, eumque ab omni erroris nota prorsus purgare; id enim nihil aliud valeret, quam vel caussam toties oratam, et peroratam velle in integrum restituere, vel errores et graves et manifestos velle comprobare. Satis habeat quisque adire, si vacat, illustrissimos viros, qui sibi sumpserunt partes vindicandi Gargettanum philosophum ab omnibus veterum, ac neotericorum accusationibus, in primis Laërtium, Gellium, Brukerum, Gassendum, Ionsium, Baumgarten, Ernestum, Gedicke, Batteux, etc. Nos pauca hoc loco delibabimus, quae ad rem nostram proxime respiciunt, et primum de ignorantia Epicureorum in studiis humanioribus, deinde de morum corruptione ipsi Epicuro in primis afficta.

Fuere ne revera adeo musis humanisque literis infensi Epicurus, eiusque discipuli, quantum vulgo ipsis obiicitur? Haud profecto satis liquido adparet, quum animadvertatur magistrum ad philosophos confugisse, quod poëtae, vel potius grammatici explicare nequiverint, quid sit chaos Hesiodi, et unde natum. Laert. X. V. Epic. quum tot scripserit Epicurus libros, ut miratus fuerit ipse doctissimus Origenes: quum praecipue scripserit de musica, de poësi, de rhetorica. Quis porro vocet indoctos omnes in universum Epicuri discipulos, si inter ipsos exstitere viri doctissimi, et humanioribus praesertim, quas vocant, literis maxime informati? quique iisdem quam qui maxime delectabantur: si tanto studio poëtarum principem Homerum et tragicos poëtas, praecipue Euripidem saepissime ab ipso laudatum excussit Philodemus? cuius tam varia, et multiplex fuit doctrina, ut ipse unus Bibliothecam omnigena eruditione refertam ediderit. Quis vero ignorantiae notam inurere ausit inter Latinos Lucretio, Horatio, Pomponio attico, inter Graecos eruditissimo Luciano? ut de aliis innumeris taceam. At Epicurei adeo non fuerunt horum studiorum rudes; ut ipsi aliis philosophis, ipsisque poëtis ignorantiae notam obiecerint. Enimvero poëtas τυρβὴν appellaverunt, caeteros autem philosophos ignaros rerum spectantium ad ipsum Homerum deprehenderunt. Brevi igitur sic mihi absolvenda quaestio videtur: distinguendum in Epicuro eiusque sectatoribus odium, atque aversatio a poëtis, sophisticis rhetoribus, et musicis, nec confundendum cum aversatione a poësi, a rhetorica, et musica, nec non a subtilibus quaestionibus de poësi, rhetorica, et musica. Ad summam sic habeto. Oderunt ne Epicurus, eiusque

disciputi poësim, musicam, eloquentiam, et studia, quae dicuntur humana? Minime gentium ; nec enim oderunt, nec odisse dicendi sunt, qui poësim coluerunt, omnesque eloquentiae partes; neque ipsi musicae infensi dicendi sunt, qui praecipiebant ceteris philosophis, ut quotidie adessent scenicis ludis, ut abunde auctor est Plutarchus.

At iidem longissime abhorruerunt ab inutilibus, et futilibus quaestionibus de natura poëseos, eloquentiae et musices, atque id genus aliis: abhorruerunt ab ignorantia quorumdam poëtarum, et sophistarum, quos habebant malos, et corruptores morum, ut idcirco sophistas, et praecipue poëtas oderint, quod poëticis fabulis corruptionem in iuvenum mores eosdem invehere censuerint cum Platone, qui idcirco ex sua Republica eiecit. Ecce tibi Plutarchum ipsum luculenter id indicantem, quum Epicureos inducit Regibus suadentes, ut audiant, et aequo animo accipiant vel ineptissima quaeque, si libeat, in mensis, λογοις vero περι μουσικων, και ποιητικων προβληματων περαινομενοις non aeque benignas aures praebeant. Contr. Epic. Ad summam Epicurus res, et facta πραξιν in omnibus requirebat, eaque in primis sequebatur, non verba, et abstractas, spinosas, et saepe inutiles quaestiones, quibus saepius reliqui philosophi delectabantur, quod in primis patet et ex operibus Philodemi de poëmatis, et de Rhetorica contra futiles sophistarum doctrinas, et ex nobili de Epicuro testimonio, qui rethoricam nullam esse artem aiebat, sed cuncta a natura, et philosophia esse expectanda, qui veri eloquentiae fontes ab ipso Cicerone constituuntur.

Quo autem pacto dicamus moribus corruptis, qui fuit moribus non improbandis praeditus, et virtutibus (pro ratione temporum et suae doctrinae principiis) non vulgaribus? Audiamus ipsum Ciceronem, cuius auctoritas eo minus suspecta erit habenda, quo graviorem, acrioremque illi inimicum se praesefert in omnibus. *Venit Epicurus homo minime malus, vel potius vir optimus.* Tusc. quaest. II. 18. *Clamat Epicurus, is quem vos nimiis voluptatibus esse deditum dicitis, non posse iucunde vivi, nisi sapienter, honeste, iusteque vivatur.* Ibid. Quod si nescio quid magnificum, ac generosum ipse Tullius requirebat in Epicuri opere de vita, et moribus, eiusque finis constitutione, De finib. I. 7. id sane, autumo, non quidem in bonum hominem, sed in strenuissimum quemque, ac praecellentem civem cadit. Age vero perpende tantisper privatas virtutes, quae bonum hominem, bonumque civem constituunt, quaeque Epicurum quam maxime exornarunt. Ἡ τε προς γονεας ευχαριστια, και ἡ προς τους αδελφους ευποιïα, προς τε τους οικετας ἡμεροτης. Καθολου δε ἡ προς παντας αυτου φιλανθρωπια. Της μεν γαρ προς θεους ὁσιοτητος, και προς πατριδα φιλιας αλεκτος ἡ διαθεσις: *In parentes pietas, in fratres beneficentia, in servos mansuetudo, et comitas: omnino vero in omnes homines humanitas; nam eius in Deos pietas, atque in patriam caritas verbis explicari non potest.* Laërt. lib. X. V. Epic.

Ipsa denique Epicureorum copia stat pro magistri probitate, ita enim natura comparati sunt homines, ut, quamvis ipsi sint corruptis moribus, perditaque vita detestabiles, speciem tamen probitatis, atque honestatis prae se ferre in omnibus conentur, suosque filios longe aliam viam ingredi affectent. Quod adposite idem Cicero testatur his verbis: *Et quod quaeritur saepe, cur tam multi sint Epicurei, sunt aliae quoque caussae, sed multitudinem hoc maxime allicit, quod ita putat dici ab illo recta et honesta quae sint, ea facere ipsa per se laetitiam.* De fin. I. 7. Sed e diverticulo, ut aiunt, in viam, et ad ipsum Philodemi opus redeamus.

Titulus igitur operis ex nostro supplemento fuisse videtur Φιλοδημου περι του καθ' Ὁμηρον αγαθου λαω, *De eo quod ex Homeri doctrina bonum, atque*

utile sit populo. Quaecumque autem fuerit ratio, qua propositum argumentum pertractavit Philodemus, quantum quidem coniectura assequi potuimus ex discerptis papyri frustis (frusta enim verissime dixeris, namque nulla fere periodus integra superfuit, unde integram sententiam elicere licuerit) id agit in hoc libro, ut virtutes principibus viris necessarias in primis recenseat, easque respiciat uti fontes, unde commoda, et bona in populum dimanent, et proficiscantur. Nec omnino praeterit vitia virtutibus illis contraria, quibus homines ex magna plebe plerumque inquinantur, quaeque vitanda proponuntur. Exempla vero principum desumuntur constanter non minus ex Iliade, quam ex Odyssea, atque ex homericis heroibus, si duos excipias, Demetrium Poliorceten, qui semel affertur in medium ad demonstrandum principum pulcritudinem debere esse virilem, et quasi divino quodam pavore consternantem, non femineam, et mollem; et Nicomedem ad arguendum diligenter esse administrandam, nec sua culpa minuendam rem familiarem.

Virtutes igitur principum, in quibus diligens cura rei publicae fert primas, respiciuntur ut veri fontes felicitatis populorum, quod iam ante innuerat Isocrates his verbis: Των μεν αρχοντων εργον εστι τους αρχομενους ταις ἑαυτων επιμελειαις ποιειν ευδαιμονεστατους, *principum officium est suo studio, et cura subditos quam beatissimos efficere.* Atque huc pro re nata trahendum videtur egregium illud Socratis effatum apud Platonem Alcib. 1. Iliada scilicet, et Odysseam totam esse περι διαφορας δικαιων τε, και αδικων, *de eo quod interest inter iustum, atque iniustum,* quod apte convenit cum iudicio Anaxagorae, qui Homericorum carminum argumentum esse contendit *virtutem,* et *iustitiam.* Laert. lib. II. 11. Tum igitur principum virorum virtutes in genere, tum praecipuas earum species illustrandas ad populos regendos, maioremque eorum felicitatem promovendam in primis suscepisse Philodemus noster dicendus est; eoque animum intendisse, ut homericorum heroum virtutes enumerans, eorumdem exemplo rationem modumque faciliorem patefaciat, quo homines beati, ac felices in civili societate praestentur. Quam scilicet sententiam idem Philodemus obiter attigerat in libro περι ῥητορικης, quem habes in IV vol. Hercul. tomo, col. XV. ubi scriptum est: Και νη τον Δι' αν τις, ὁις ειπαμεν προσβαλλων λεγῃ δειν τον αγαθον πολειτικον πολλας εχειν αρετας, και σωζεσθαι τας πολεις ουχ ὑπο των ῥητορων, αλλ' ὑπο των αγαθων, ορθως ερει. *Et per Jovem, si quis iis, quae diximus, adiiciens dixerit oportere, ut bonus politicus multas habeat virtutes, et servari civitates non ab rhetoribus, aut a politicis, sed a bonis, is sane recte dicet.* Quibus concinit Phaedra apud Euripidem:

Τουτ' εσθ', ὁ θνητων ευ πολεις οικουμενας,
Δομους τ' απολλυσ' ὁι καλοι λιαν λογοι. Hippol. v. 448. sq.

Ex Philodemi quidem verbis clarius etiam intelligitur, quod supra disserebamus, Epicureos philosophos in omnibus sequutos esse facta, non verba, res, non quaestiones, maxime in rebus publicis administrandis, in quo in primis discrepabant a ceteris philosophis, atque ab ipso Platone, qui tum denique beatos cives praedicabat, si aut Philosophi regnarent, aut reges philosopharentur.

Ut denique universi operis ratio luculentius adpareat, id et in hoc volumine praestabimus, quod in praecedentibus factum est; quare exponemus argumenta, et summam rerum omnium, quae in singulis columnis ab auctore pertractantur; idque ea etiam de caussa perficiendum putamus, ut οικονομια, et nexus operis, quantum res ipsa sinet, dignoscatur. In primis autem monendum totum hoc opus absolutum fuisse columnis XLV. quarum omnino interciderunt 1, 6, 8, 13, 15, 16, 17, 20 et 45. ceterarum vero a secunda ad decimam nonam exstant tantum fragmenta: a vicesima prima denique nume-

randae sunt columnae, quae supersunt, adeo ut quae prior nunc numeratur fuerit prima, et vicesima, et sic deinceps ad extremam procedendo. Omnes vero constabant versibus 37. si unam, vel ad summum duas, excipias, quae continebant plus minus quadraginta. Et quia fragmenta, quae supersunt, conficiebant primam partem operis, ex his ipsis erit exordiendum.

A pietate in Deos exorsum esse Philodemum dixerim, quo praecipue Frag. 1.
spectat fides religiose servanda in foederibus, et preces ad Deos tollendae in iisdem feriundis. Exemplum desumitur a foedere inter Graecos, et Troianos rite inito ob Menelai, et Paridis de Helena *μονομαχιαν*.

Definiri non potest quid disseruerit noster in capite, cuius superfuit Frag. 2.
praesens fragmentum; quodcumque vero illud fuerit, vocatur *εοικοτως βασιλικωτατον*; quare dixerim esse *salutem populorum*, ad quam custodiendam *ου χρη παννυχιον ευδειν βουληφορον ανδρα*, *non decet totam noctem dormire consiliarium virum*; unde ipsi reges *ποιμενες λαων* adpellantur. Quod si quis, inspecto argumento fragmenti III. malit rem referre ad iustitiam principum, ut praecipuum pietatis effectum, non magnopere repugnaverim.

Dinumerantur iustitiae principum effectus, praecipue abundantia omnium Frag. 3.
rerum, et inde proficiscens populorum felicitas. Haec autem iustitia videtur ipsa spectare pietatem in Deos, quam in universum iam inde a principio proposuisse videtur Epicureus noster.

De sui ipsius laudibus videtur hic verba facere Philodemus, significans Frag. 4.
eas aliquando utiles esse, et fortasse etiam necessarias ad res bene gerendas. Quantum enim ex superstitibus verbis erui potest, id demonstrare videtur, non temperandum esse a propriis laudibus, si hae referantur ad salutem aut felicitatem populi, nec unice proficiscantur ab inepta iactantia.

Inter pietatis effectus est Deorum metus, et in eosdem reverentia. Hanc Frag. 5.
inculcare videtur noster in hoc fragmento ostendens ipsum Achillem vel vehementissima ira percitum contra Agamemnonem statim se temperasse ab illa, suadente Minerva, namque *ὅς κε θεοις επιπειθηται, μαλα τ' εκλυον αυτου*, *si quis Diis obtemperaverit, maxime exaudiunt ipsum*. Attingit autem effectus praesentiae Deorum, timorem nempe, quo qui eos vident, percelluntur.

Exemplo Ulyssis evincit etiam morte ulciscendos esse tum qui iniuriam Frag. 6.
inferunt, tum quicumque operam iisdem praestant in inferendis iniuriis. Quo autem id referat, penitus ignorare me fateor, nisi ad iustitiam ultricem referatur.

Quum iustitiae munus sit non modo suum cuique tribuere, sed alios Frag. 7.
etiam non laedere in re, neque in vita, eos videtur in hoc capite perstringere, qui gloriam quamdam inesse putant in re aliena rapienda, vel vita improbe tollenda. Ex paucis verbis fragm. VIII. nihil potui expiscari.

Describitur alter pietatis effectus, puta caritas, atque amor subditorum Frag. 9.
in Reges, et principes; unde fit ut hosce quoquo modo illi defendant, si quando in discrimen vocentur. Ni vero fallimur, verba huius fragmenti referuntur ad studium, quo troiani principes succurrunt Hectori icto lapide a Diomede.

Verba faciens, ut mihi persuadeo, de animi constantia et fortitudine, Frag. 10.
qua duces praecipue praestare opus est, cuius pars est temperantia a nimio dolore, in publicis calamitatibus, et solers cura de omnibus docet quo usque patere debeat dolor ob mortem nostrorum familiarium. Statuit igitur unum
diem dolendum, deinde defunctis terrae datis, capiendam curam superstitum. Frag. 11.

Non satis adparet de quo agatur in hoc fragmento, nisi malis iam pertransisse Philodemum ad temperantiam a cibis, et potu.

Temperantiam, eiusque genera attigisse hoc capite dixerim Philodemum, Col. I.

singillatim vero sobrietatem, et temperantiam a cibo, et potu commendare in primis exemplo Ulyssis.

Col. II. A temperantia a cibis, et potu gradum faciens ad affinem continentiam linguae vituperat nimiam in verbis licentiam, et scurrilitatem, ut dignitati principum contrariam; eamque a conviviis praecipue arcendam proponit, in quibus mutuum amorem, et dulces amicitiae affectus inesse opus est.

Col. III. Idem argumentum persequens insectatur nimiam petulantiam, atque arrogantiam in sermone, exemplum statuens Thersitem idcirco principibus, atque exercitui invisissimum. Leviter autem pro re nata attingit etiam immodicum risus amorem, quem, ut bono principi minus decorum aversatur.

Col. IV. Pergit ad *οικονομιαν* commendandam dicens varios fines ab hominibus sibi proponi in civili societate; plures autem rem suam familiarem, et alienam male distrahere; omnium vero interesse rem domesticam diligenter curare, atque in primis cavere, ne eadem propria culpa minuatur, aut omnino amittatur; ad quod confirmandum utitur exemplo iuvenis Telemachi.

Col. V. Idem argumentum prosequens demonstrare videtur non esse dolendum, si res familiaris amittatur non sua culpa, sed fati necessitate, cuius decreta exemplo Ulyssis aequo, ac forti animo toleranda sunt, quippe in humanum arbitrium non cadit fugere calamitates divinitus immissas.

Col. VI. Docet quanta cura studere principes debeant conciliandae, fovendaeque concordiae, quantoque studio simultates, atque inimicitiae sint fugiendae, et detestandae; rursus vero consilium, et mansuetudinem ad civium felicitatem, ac Civitatis firmitatem conducere in primis arguit.

Col. VII. Tria boni principis officia proponi hoc loco, et deinde videntur 1. dissidia tollere 2. auctoritatem, et reverentiam imperio conciliare 3. militarem disciplinam fovere, et docere.

Col. VIII. Principes cives contendit praemiis a rege esse donandos, praemia vero ipsa non ex lucro quidem, sed ex honore metienda.

Col. IX. Bella non esse curiose quaerenda bono regi docet; sed si eadem sint necessario suscipienda, tum vero victoriam incenso animo eumdem affectare oportere. Deinde exemplo Martis, atque Achillis insinuat improbos, atque invisos fieri, quicumque intestinis tumultibus gaudent, et civili discordia.

Col. X. Eodem argumento insistens, quantae sint discordiae vires ad Regnorum, ac domorum eversionem exponit in primis exemplo Achillis.

Col. XI. Discordiae effectus, agendique rationem detestatur; nec ut ab ea tantum, sed a zelotypia etiam, atque invidia abhorreant principes monet: Obiter vero concordiae bona describit, praesertim ad promovenda populi commoda, et felicitatem.

Col. XII. Praesentem Deorum tutelam, atque auxilium, et bonorum omnium copiam tum in iustos Reges ab ipsorum iustitia, tum in eorum populos proficisci demonstrat exemplo Ulyssis, et Alcinoi.

Col. XIII. Demonstratur corpora esse necessario exercenda, ut firmitas corporis, animique vis ad pericula obeunda conciliari queat. Sensim vero a viribus corporis gradum facit ad consilium necessarium ad res bene gerendas, et res publicas bene administrandas.

Col. XIV. Quanto usui, et praesidio in rebus bellicis sint prudentia, et consilium, et quantum eadem praestent corporis viribus, diserte in hac columna disputatur.

Col. XV. Idem argumentum tractare pergens Philodemus laudare videtur Principum prudentiam in habendis populi concionibus, rebusque cum eodem agendis, nec non ordinem a populo et in iisdem concionibus, et praecipue in praeliis ineundis servandum, quod in primis et ad civilem, et ad militarem disciplinam trahendum videtur.

Col. XVI. In eodem argumento persistens prudentiam principum laudare videtur in cura quocumque pacto tollendarum dissensionum, quae in Rempublicam se insinuare queant. Quae supersunt ex integra columna spectant ad Agamemnonem dona Achilli promittentem, ut iram remittat, atque in gratiam secum redeat, ne ultra exercitus eius dissidii mala perpetiatur.

Col. XVII. Perstringit improbam Thersitae garrulitatem de donis Regi tribuendis ex devictorum hostium spoliis; tum pergit ad insinuandam reverentiam, quae debetur maioribus, atque heroibus.

Col. XVIII. Persequitur argumentum proxime praecedenti columna tractatum: tum attingit religionem erga defunctos, quamvis hostes.

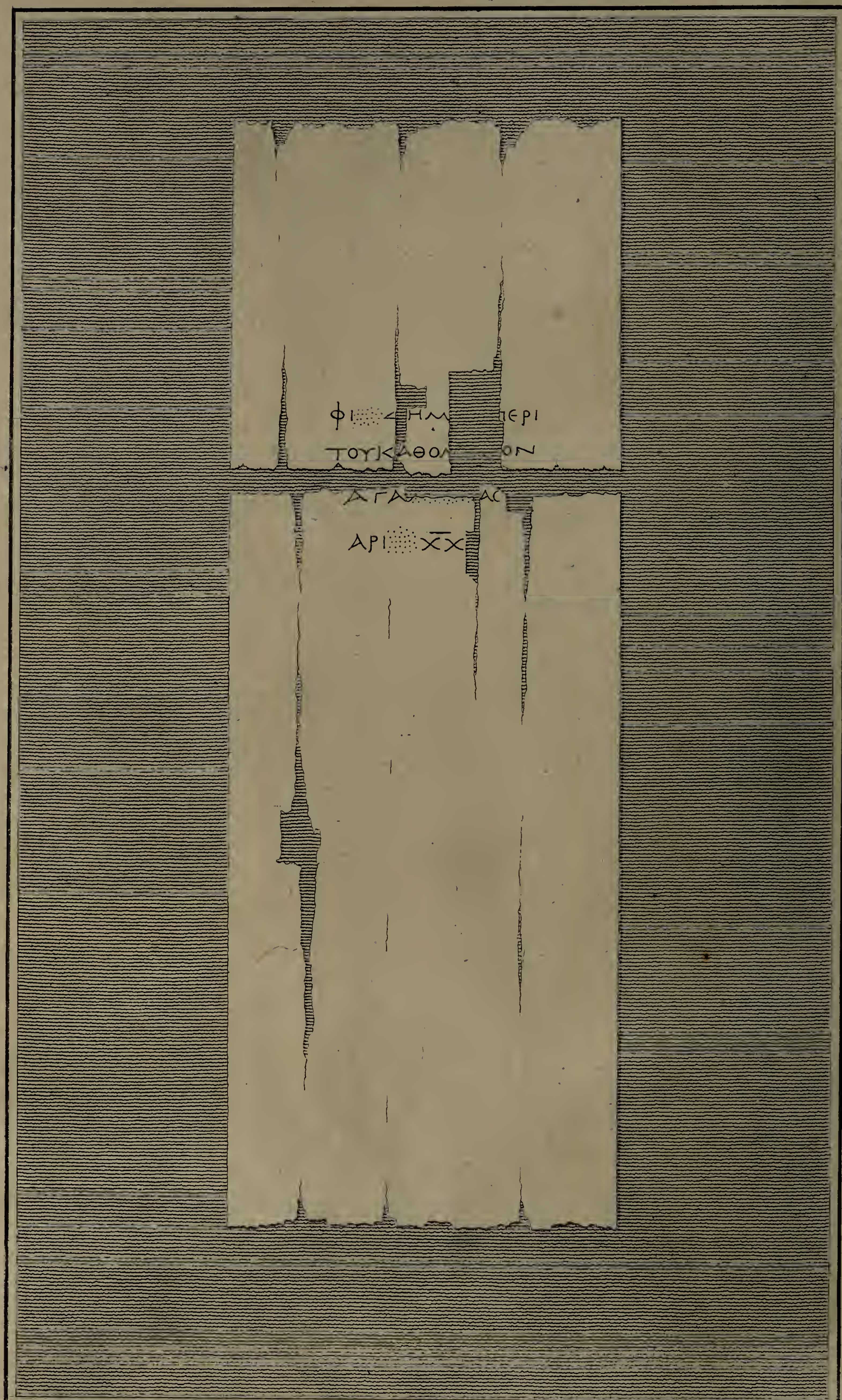
Col. XIX. et XX. Requirendas docet in principibus vel dotes corporis externas, praecipue adspectus, et habitus dignitatem, et pulcritudinem. Contendit autem vulgarem corporis pulcritudinem non esse proprium principum characterem, nisi viribus, atque habitu quodam divino coniungatur, quo populus quodam timore percellatur eorumdem adspectu. In universum vero heic dixerim disserere de divina principum natura.

Col. XXI. Docet gloriosam de suis rebus gestis iactantiam haud indecoram esse principibus, habita ratione et eorum naturae, et commodi populorum; illa enim ipsis conciliat auctoritatem quamdam in rebus rite peragendis necessariam, et apud alios reverentiam.

Col. XXII. Attingit intestina potentium civium dissidia, et mutuas calumnias, ut summa rerum potiantur; deinde transit ad ostendendam temeritatem eorum, qui mutuis eorumdem calumniis inconsulto adhibent aures; sed quonam haec referantur definire non audeo.

Col. XXIII. et XXIV. Ostendit reverentiam a principibus adhibendam erga hospites, eosque benigne esse excipiendos: nec spernenda oracula cuiuscumque generis, quippe quae ab ipsis Diis praecipue communicantur; tum vates non solum non contemnendos, sed praecipuo honore afficiendos esse contendit.

Tenes iam summam laboris nostri, tenes etiam mentem Philodemi, totumque operis nexum, et vinculum, si recte illa sumus assequuti, et stant nostra supplementa, et coniecturae. Utere nunc ipso opere, sive potius operis ipsius fragmentis in eam formam, quam vides, nonnisi summo labore, et patientia restitutis. Sed ante quam manum, ut aiunt, de tabula, haud fortasse erit ingratum paucis te monere quid boni praestiterit haec papyrus 1.° Primum igitur luculenter inde intelligitur quam sana fuerit Epicureorum doctrina de πολιτιᾳ, et quam boni cives iidem fuerint in civitatibus; nec minus liquido adparet qua sententia fuerint accusati Αθεοτητος; in hac enim re videntur distinguendae esse philosophicae ab ipsis conceptae de deorum natura opiniones, et eorumdem πραξεις in civili, et sociali vita. 2.° Deinde confirmatur ex codice omnium, qui adhuc innotuerunt, vetustissimo lectio circiter XXVI. fragmentorum homericorum, et unius Euripidei. Habes etiam in illis variam lectionem trium locorum, et quidem insignem, ut suo loco animadvertetur. 3.° Denique habes confirmationem verborum vel controversorum apud doctissimos quosque grammaticos, ut εριπτω Col. XIX, νουθετεια fragm. VI. vel omnino desideratorum, ut ενοπαιος, αρεταφορος, οφθαλμορυχεω, βλαψος, cui addi potest ελλιζω, cuius vestigia adparere videntur col II. quod verbum ab Hesychio relatum adhuc auctoritate carebat. Ελλιζων τιλλων. Denique non est silentio praetereunda ratio scribendi propria scriptori librario huius papyri, qui το ιωτα adscribit saepissime verbis, quae non solum nullum requirunt usu, nec αναλογιᾳ, sed prorsus respuunt, et reiiciunt; nullum contra adponit in verbis, quae ipsum fortasse requirerent ut κᾳν etc. etc. etsi doctissimi nostrorum temporum grammatici in hoc consentiant cum papyri scriptura. Haec monitum te volebamus. Vale.

Luigi Corazza dis

Fran.co Casanova inc.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

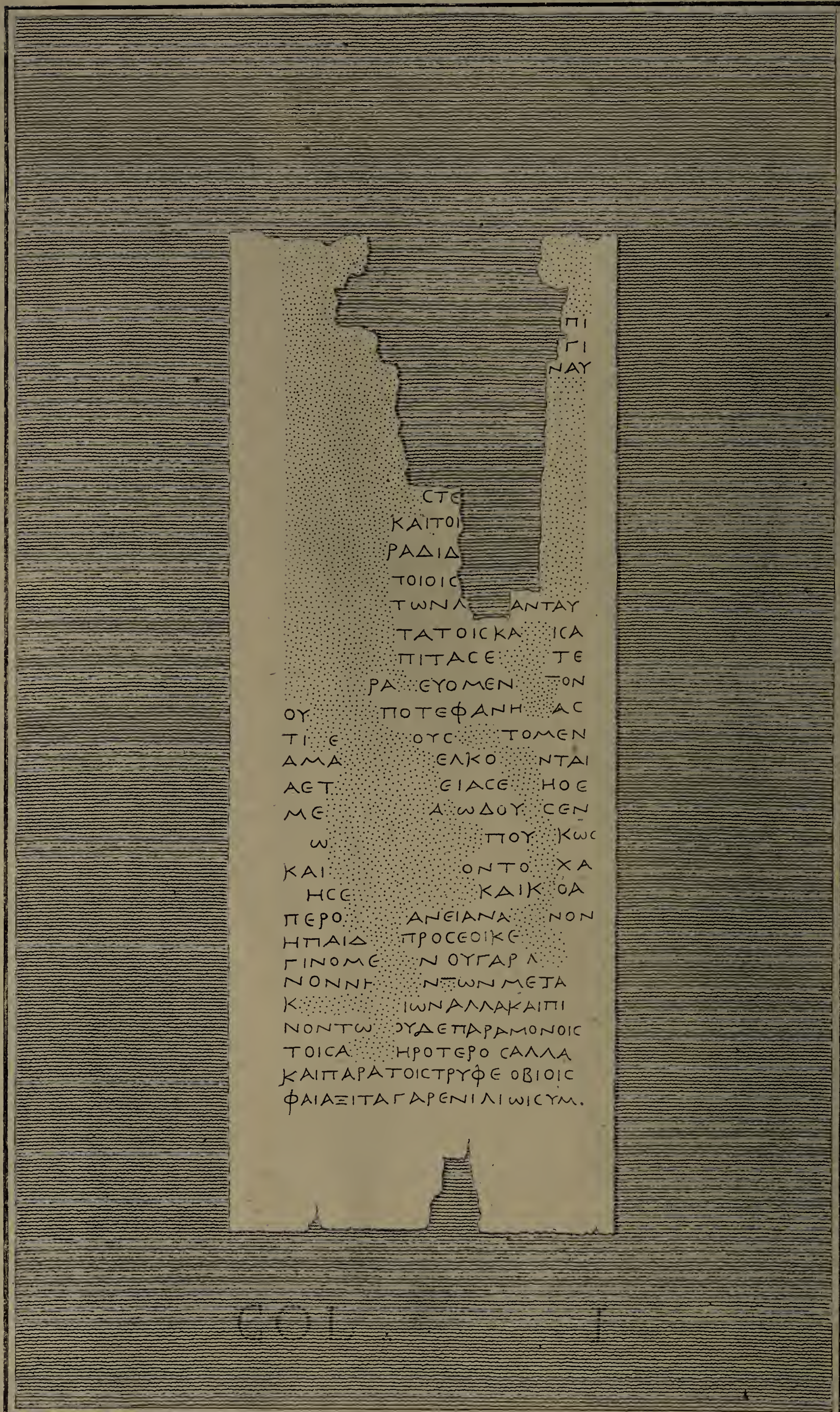
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΘ' ῾ΟΜΗΡΟΝ

ΑΓΑΘΟΥ ΛΑΩΙ.

PHILODEMI

DE EO QUOD IUXTA HOMERUM

EST BONUM POPULO.

Luigi Corazza dis. Fran.co Casanova inc.

COLUMNA I.

καθαπερ ου λανθανει αν αμεινον, ἠ παιδιῳ προσεοικεναι το γινομενον · ου γαρ μονον νηφαντων μετα, και αοινων, αλλα και πινοντων, ουδε παρα μονοις τοις αυστηροτεροις, αλλα και παρα τοις τρυφεροβιοις Φαιαξι. Τα γαρ εν Ιλιῳ συμ-

Cap. I. De temperantia cibis.

quemadmodum non latet quod factum est convenire potius (*seni*), quam adolescenti; versatur enim non solum inter sobrios, et abstemios, sed etiam inter potores; neque tantum inter homines austeriorem vitam degentes, sed etiam inter luxuriosos Phaeacas. Etenim quae apud Ilium adciderunt

Cap. II. De temperantia linguae.

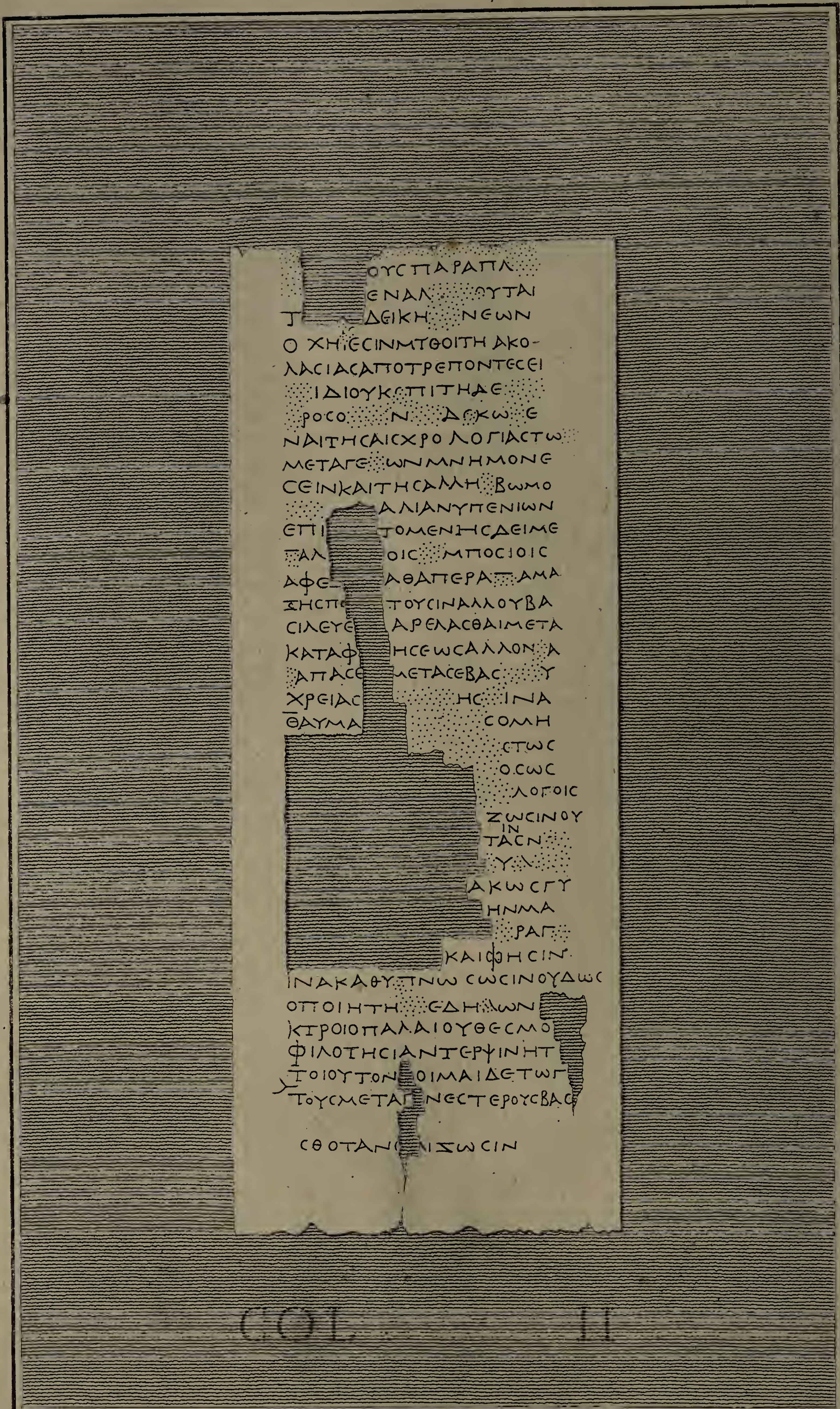
ADNOTATIONES.

V. 3. Temperantiam Ulyssis, et Telemachi hoc loco attingere videtur Philodemus. De temperantia vero adolescentibus necessaria haec in primis habet Plato. *De Republ. lib. III.* Τι δε; σωφροσυνης αρα ου δεησει ἡμιν τοις νεανιαις; πως δ' ου; σωφροσυνης δε ως πληθει ου τα τοιαδε μεγιστα; Αρχοντων μεν ὑπηκοους ειναι, αυτους δε αρχοντας των περι ποτους, και αφροδισια, και περι εδωδας ἡδονων; *Quid praeterea? nonne temperantia nostris adolescentibus opus erit? quidni? temperantiae vero nonne haec maxima sunt? ut subditi obtemperent Magistratibus, et principibus, magistratus autem, et principes ut ad venereorum, epularum, et compotationum usum sint continentes?* Adde Gell. *N. Attic. lib. IV. c. 19. Pueros impuberes compertum est, si plurimo cibo, nimioque somno uterentur, hebetiores fieri.*

V. 5. Nullum verbum opportunius, reique ipsi magis conveniens visum est, quam νηφοντων, mentio enim est de sobriis et potoribus; quod verbum cum αοινος coniunctum invenitur apud Athenaeum, quem sequuti sumus h. l. Sobrietatem vero ipsos heroas adprime decere iamdudum animadverterunt veteres. Rem in primis attigit Aristoteles *Poët. lib. I. c. 15.* interpretans verba. *Il. I. v. 203.* Ζωροτερον δε κεραιρε. Item Athenaeus *lib. X*, et prae caeteris Plutarchus *Sympos. V. probl. 4.* Huc quoque revocandum lepidum responsum a Pisone tributum Romulo de eiusdem sobrietate, et modico vini usu. *Gel. l. c.* V. Athen. *Deipn.* lib. II. c. 20 seq.

V. 10. Licet agnoscere in ipso vestigio Epicuri doctrinam, quem *tenuem victum anteferre copioso* jam scripsit Tullius. *Tuscul. III. c. 20.* Sed praestat sistere ipsa, eaque praeclarissima Epicuri verba. *Epist. ad Menoec. apud Laert. V. E. n. 131.* Και μαζα, και ὑδωρ την ακροτατην αποδιδωσιν ἡδονην, *offa et aqua summam exhibet voluptatem.* V. quae ibi habent Schefferus, et Kunhius Huc respicit quod refert Diocles apud Laërtium de discipulis Epicuri. Διοκλης δε εν τη τριτη της επιδρομης φησιν. εκτελεστατα και λιτοτατα διαιτωμενοι· κοτυλη γουν οινιδιου ηρκουντο· το δε παν ὑδωρ ην αυτοις ποτον. *Diocles in tertio cursus libro ait: frugalissimi parcissimique in victu cotyla vini erant contenti: reliquus vero potus omnino erat illis aqua.* Nec vero unam voluptatem in ea sobrietate quaerebat Epicurus, sed bonam etiam corporis valetudinem. Το συνεθιζειν ουν εν ταις ἁπλαις, και ου πολυτελεσι διαιταις και ὑγειας εστι συμπληρωτικον, και προς τας αναγκαιας του βιου χρησεις αοκνον ποιει τον ανθρωπον, *Tenui nec sumptuoso victui assuescere et sanitatis est efficiens, et ad necessarios vitae usus hominem reddit impigrum. l. c.*

V. 10. Ab temperantia a vino et cibis gradum jam facit ad temperantiam linguae. Plutarchus ferme simili ratione tria in juvenibus requirebat, temperantiam animi, silentium linguae, pudorem in vultu. *De liber. educ.*

Luigi Corazza dis. — *Fran. Casanova inc.*

COLUMNA II.

βεβηκοτα εις τουτο παντα συντεινει. και γαρ αυτος αει μην τοις εργοις ποιει λογους παραπλησιους, και ουδεν αλλοιουται. Τοιουτοι δ' εικη εν νεων ορχησεσιν μυθοι της ακολασιας αποτρεποντες εισιν· δι' ουκ επιτηδειον προς ογκον αν δοκω γε ειναι της αισχρολογιας των μεταγενων μνημονευσειν, και της αλλης βωμολοχιας και λιαν υπ' ενιων επισχηπτομενης. Δει μετ' αλλα δ' εν τοις συμποσιοις αφεξ' οι καθαπερ απ' αμαξης πως ζητουσιν αλλου βασιλευειν, η παρελασθαι μετα καταφρονησεως, αλλον δ' αγαπασθαι μετα σεβασμιου χρειας.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Και φησιν ἱνα καθυπνωσωσιν, ουδ' ὡς ὁ ποιητης γε δηλων λεκτροιο παλαιου θεσμον, φιλοτησιαν, τερψιν, η τι τοιουτον. Οιμαι δε τω γε τους μεταγενεστερους βασι-

eodem cuncta usque intenduntur; ipse enim semper operibus sermones adhibet apte respondentes, nec hilum quidem unquam immutatur. In recentiorum vero saltationibus frustra requirantur sermones a linguae licentia abhorrentes. Idcirco videtur minime conveniens turpes recentiorum sermones referre (saltem quod attinet ad dignitatem) atque aliam quamcumque scurrilitatem a nonnullis vehementer improbatam. Praeterea in conviviis arcere illos opus est, qui veluti ex plaustro conantur aliis dominari, vel contemptu vexare, alios contra veneranda sententia benigne excipere

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Et ait: ut obdormiant, non ut poëta prae se ferens thalami vetusti legem, propinationem, delectationem, vel aliud quid hujusmodi. Idcirco censeo sequioris aetatis Reges. . . . . .

V. 7 Saltationem arctissimo vinculo cum cantu in conviviis conjunctam fuisse nota satis res est; idcirco Homerus eorumdem ornamentum eadem vocat: Μολπη τ' ορχεστυς τε · τα γαρ αναδηματα δαιτος, *et cantus*, *et saltatio*, *ipsae enim sunt ornamenta convivii.* Odys. α v. 125. V. Platon. *Gorg. p. 14. Edit. Bipont.* de cantoribus in conviviis: tum Homerum ipsum *Il. XVIII.* et alibi. Propius ad rem nostram Nonius II 70. *Aderant in conviviis pueri modesti, ut cantarent carmina antiqua, in quibus laudes erant majorum assa voce, et cum tibicine.* Adde Virgil. Aen. 1. v. 745. seq.

V. 10. Ογκον reponendum visum est opportunum, quod verbum τη Βωμολοχιᾳ opponitur significatione gravitatis cujusdam, et majestatis, ex qua egregie dicitur ὀγκος Φρονηματος, δοξης, Βασιλικος · Plutarchus *in Coriolano* scribit: Μεστος ων ογκου, και μεγας γεγονως Φρονηματι, *majestatis plenus*, *et magna prudentia.* Idemque Plutarchus loquens de Demosthenica dicendi ratione ογκον cum μεγαλοπρεπειᾳ conjunxit.

V. 13. Belle quidem Plutarchus, et ad rem αισχιστα ῥηματα cum Βωμολοχιαις conjungit, ut heic Philodemus αιςχρολογιαν cum αλλη Βωμολοχιᾳ. *Ne suav. Vivi poss. iuxta Epic.* De Βαμολοχιᾳ V. Aristotel. *Ethic II.* Kustér: *ad Aristoph. Timaei Lex.*

V. 17. Ne mireris hanc vocales elidendi rationem, quae occurrit etiam Col. XI. v. 14. κορυσσεσθ' αυτην, et in fragmento papyri adhuc ανεκδοτου, tituloque carentis, ubi legitur col. VI. Φαινετ' ειναι προσηκον. Neque quidquam obstare videtur natura brevior diphthongorum αι, et οι, quae discrimen aliquod inferre videtur inter allatum exemplum, et αφεξ'οι.

V. 17. Ad rem Menander apud Harpocrationem: Επι των αμαξων εισι πομπειαι τινες σφοδρα λοιδοροι, *in plaustris nonnulla sunt dicteria valde acerba.* V. πομπ. Tum Demosthenes *pro Ctesiph.* propiori ratione ait: ῥητα και αρῥητα ονομαζων, ὡςπερ ἐξ αμαξης, *fanda infandaque efferens veluti ex plaustro.* Adde Sextum Empir. adv. Gramm. c. 3. Non probarim vero quod legitur apud ipsum Harpocrationem: Κοβαλεια ἡ προσποιητη μετ' απατης παιδια, και κοβαλος ὁ ταυτη χρωμενος · εοικε δε συνωνυμον του βωμολοχια. Κοβαλεια *est jocus simulatus cum dolo, quique eadem utitur est* κοβαλος: *videtur autem esse synonymum cum* Βωμολοχιᾳ.

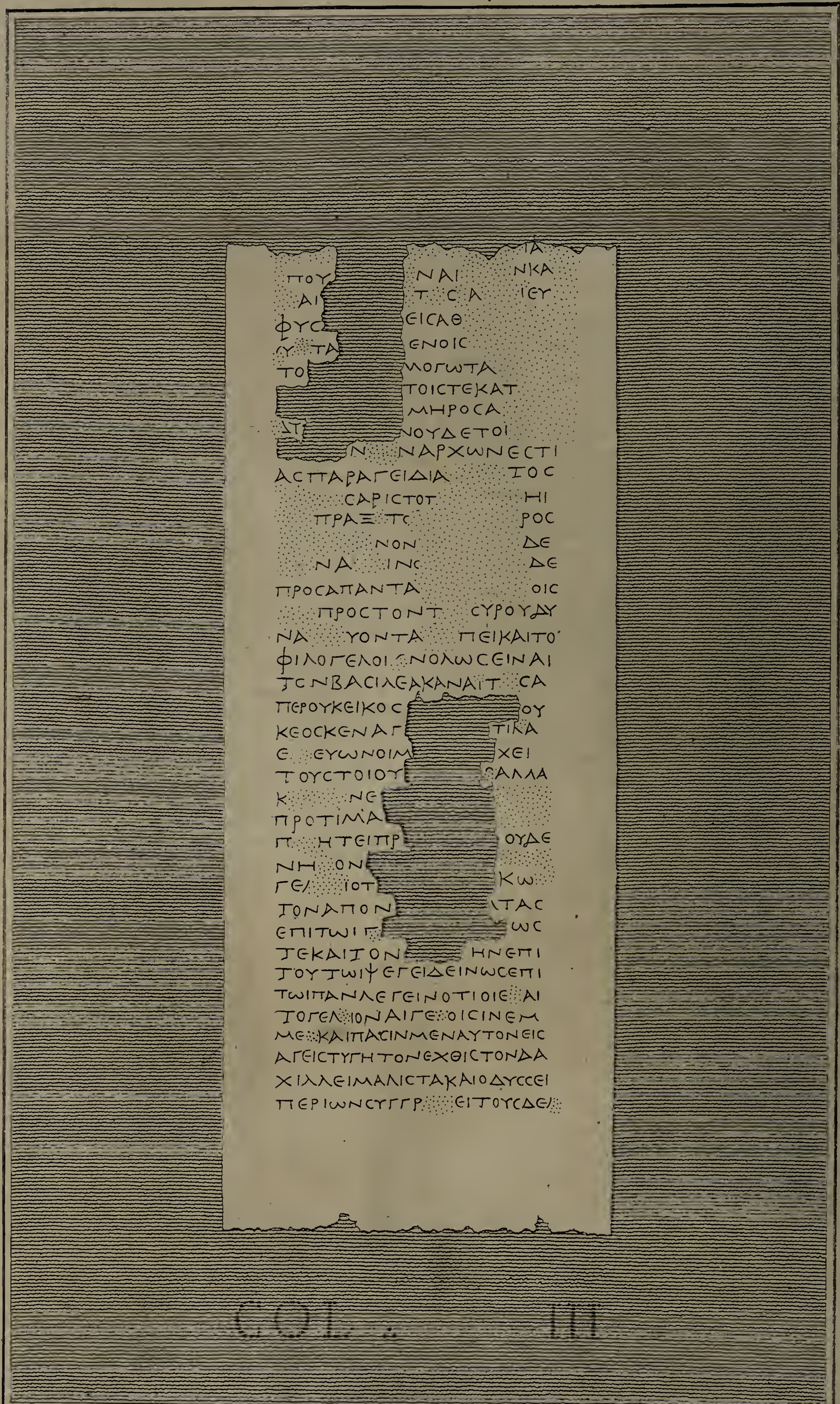
V. 22. Vulgaris usus του χρεια ea significatione, quam verbo tribuimus reddit rationem supplementi; saepius enim a doctis grammaticis fuit observatum v. χρεια habere significationem proximam τη γνωμη. Velim animadvertas insuetum usum vocis mediae verbi αγαπασθαι; sed opinor omnia verba posse fieri *media*, quum eorumdem actio ad ipsum agentem refertur.

V. 30. Λαλους, puto, et βωμολοχους h. l. vituperat Philodemus, quorum opera et verba longe discrepant ab suavibus Homeri affectionibus. Spectat vero v. 297. *Odys.* ψ.

> Ασπασιοι λεκτροιο παλαιου θεσμον ἱκοντο,
> Lubentes ad antiqui lecti ritus adcesserunt.

Quocum comparandi versus Sabini *Epist. Penel. Ulys. 130.*

> Heu precor, ut properet ille venire dies,
> Antiqui renovet qui laetus foedera lecti.

Luigi Corazza dis. *Fran. Casanova inc.*

COLUMNA III.

λεις

. . . .
. . . .
. . . .
Ομηρος · αλλ' εν Ο-
δυσσεια μην ουδε τοιαυτας
τας των Μοναρχων εστι-
ας παραγει διαπαντος,
ως ὁ γε Αριστοτελης εφη. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
προς τον της Σκυρου δυ-
ναστευοντα · επει και το
φιλογελοιον ὁλως ειναι
τον βασιλεα καν αυτοις, ἁ-
περ ουκ εικος γελαν, ου-
κ εοικεν αγαθον. Διοτι κα-
θαρευων, οιμαι, κατεχει
τους τοιουτους γε · αλλα
και μην εν πασιν Ομηρος
προτιμα το πρεπον, και ε-
πιζητει προ παντων, ουδε
νηφοντι δοκει δειν κατα-
γελαν, ὁ τι εστιν αδικωτα-
τον · απονευει ουν φατας
επι τω πρεποντι · Ως-
τε και τον Θερσιτην επι
τουτω ψεγει δεινως, επι
τω παν λεγειν, ὁ τι οἱ εισαι-
το γελοιον Αργειοισιν εμ-
μεναι · και πασιν μεν αυτον εισ-
αγει στυγητον, εχθιστον δ'Α-
χιλλει μαλιστα, και Οδυσσει,
περι ὡν συγγραφει. Τους δε. . . .

Cap. III.

De cura rei familiaris.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Homerus; at in Odyssea nec omnino tales exhibet domesticos Monarcharum lares, ut ait Aristoteles. .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
ad eum qui Scyri imperabat: omnino enim effusum risum amare etiam in illis rebus, quae minus ridendae sunt, bonum regem haud sane decere videtur. Quapropter, puto, mores ipse purgare studens, cohibet huiusmodi homines; imo in omnibus poëta magni facit decorum, et ante omnia requirit; neque sobrium decere putat derisionem, quippe quia eadem est iniustissima; aversatur ergo linguaces caussa decoris. Idcirco etiam Thersiten vehementer vituperat, is enim effutit quodcumque ridiculum sibi videtur Argivis fore; tum eumdem inducit invisum omnibus, maxime Achilli, atque Ulyssi, de quibus scribit. Eos autem

ADNOTATIONES.

V. 9. Aristotelis του Ο'μηρον εξηγουμενου meminit Dio II. *de Regno*, et Aelianus *Hist. Anim. XV. 28.* Eumdem hunc putarim cum illo, qui a Laërtio memoratur περι της Ιλιαδος πεπραγματευμενος *lib. V. 35.* Ex illis autem, quae praecedunt, facile erit intelligere Philodemum comparare homericos cum sequiorum aetatum principibus, et fortasse discrimen aliquod invehere inter ipsos principes, qui in Iliade, quique in Odyssea memorantur.

V. 14. In papyro sine ulla dubitatione legitur της Συρου; sed quid hoc loco sibi velit haec vox, non penitus assequi potui. Si placet, corrige Σκυρου, et reputa hic verba fieri de aula vel Lycomedis, vel alterius cuiuscumque principis.

V. 16. Ut taceam de multis aliis in re trita, et vulgari, id tantum monebo, idem praecepisse et Isocratem Demonico: Μητε γελωτα προπετη στεργε, μητε λογον μετα θρασους αποδεχου· το μεν γαρ ανοητον, το δε μανικον, *noli risum effusum amare, neque sermonem cum audacia suscipere; alterum enim stultum est, alterum furiosum.*

V. 17. Καν nulla του ιωτα adscriptione. Familiaris autem est haec ratio scribendi librario scriptori huius papyri. V. exemplum col. X. sub fin. et alibi passim. In dandi casu tantum constanter adscribit ι. in aliis vocibus arbitrio suo tollit, vel addit nulla certa ratione.

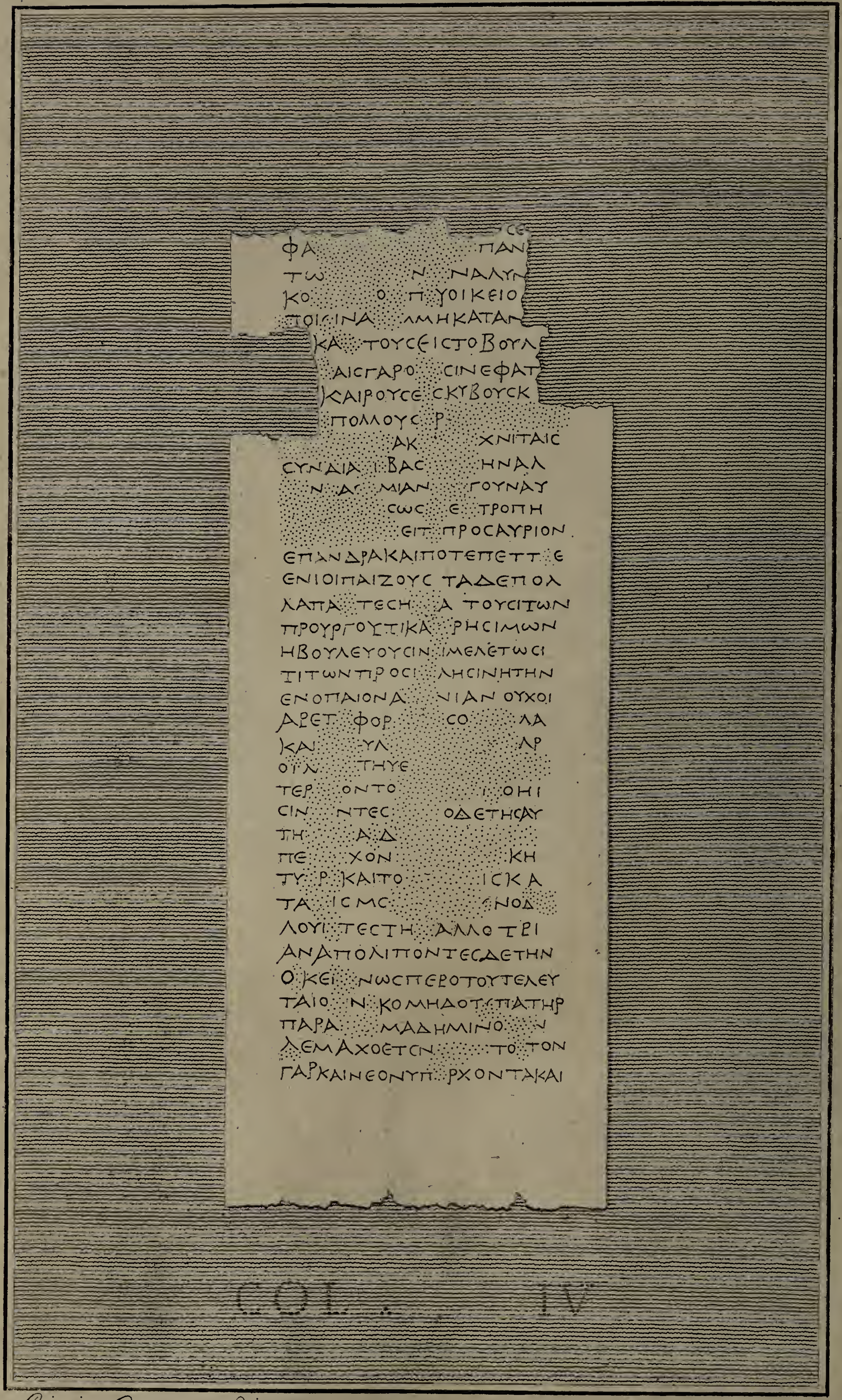
V. 22. Reposuimus Ὁμηρος innixi verbis, quae infra sequuntur, ὡστε και τον Θερσιτην επι τουτῳ ψεγει δεινως, quae poetam omnino respicere visa sunt. Praesertim, quum in fine huius columnae legatur: και πασιν μεν αυτον εισαγει στυγητον, quae non nisi ad poetam spectare posse videntur. Nostrum vero πρεπον respondet Homerico ακοσμα, et κατα κοσμον. *Il.* β. *v. 213* et *214.*

V. 25. *Sobrius*, et *vigilans* à Cicerone conjunguntur, ut νηφων, et αγρυπνων a Plutarcho *Praec. pol.* Aptius vero ad rem nostram idem Plutarchus scripsit sympos. 4. Ὁπως νηφων, και προσεχων ἑαυτῳ τον λογον, *ut sobrius, et sibi attentus.* Nec praetereundus Herodianus habens ανηρ προμηθης τε, και νηφων, *vir praevidens, et sobrius.* Denique νηφοντα λογισμον ad vitae beatitatem in primis conferre ait Epicurus. *Epist. ad Menoec.*

V. 27. De Loquacitate, et Loquutulciorum insipientia *V. Gell. N. A. lib. I. 15.* Aristoteles αδολεσχους ab ακολαστοις distinguit. *Eth. lib. IV. 13.*

V. 31. Locum habes *Iliad.* β. *v. 215.* Deest in papyro spatium ad recipiendam integram syllabam ναι vocis εμμεναι; at Homero praecinente restitutam nemo fortasse improbabit.

V. 33. Ὑπερβολη γαρ τις φαυλοτητος το τοις κρατιστοις εχθρον ειναι, *improbitatis ferme excessus est optimis esse exosum.* Plut. *de Od. et inv.* sub init. Ad locum Homeri superiori n. indicatum adnotat Scholiastes Venetus B. et L. Ὑπογραφει το μισοπονηρον αυτων, ὡς ουκ ηνειχοντο γελωντων πονηρων ανθρωπων· και το παροιμιωδες δε συναδει τουτοις· συνετος συνετον φιλει, αφρονα δ'αφρων. Τοις ουν καλλιστοις εναντιος ὁ εχθιστος,· *innuit eorum odium contra improbos, non enim patiebantur malos homines deridere: Proverbium autem concinit his: prudens prudentem, at stultum stultus diligit. Optimis ergo contrarius est quisque turpissimus.* Atque hic obiter animadverto facile mendum subesse in voce εχθιστος, quam corrigendam censeo αισχιστος.

ϹΕ
ΦΑ ΠΑΝ
ΤΩ Ν ΝΑΛΥΝ
ΚΟ Ο Π ΥΟΙΚΕΙΟ
ΠΟΙϹΙΝΑ ΛΜΗΚΑΤΑΝ
ΚΑ ΤΟΥϹΕΙϹΤΟΒΟΥΛ
ΑΙϹΓΑΡΟ ϹΙΝΕΦΑΤ
ΚΑΙΡΟΥϹΕ ϹΚΥΒΟΥϹΚ
ΠΟΛΛΟΥϹ Ρ
ΑΚ ΧΝΙΤΑΙϹ
ϹΥΝΑΙΑ Ι ΒΑϹ ΗΝΑΛ
Ν Α ΜΙΑΝ ΓΟΥΝΑΥ
ϹΩϹ Ε ΤΡΟΠΗ
ΕΙΤ ΠΡΟϹΑΥΡΙΟΝ
ΕΠΑΝΔΡΑΚΑΙΠΟΤΕΠΕΤΤ Ε
ΕΝΙΟΙΠΑΙΖΟΥϹ ΤΑΔΕΠΟΛ
ΛΑΠΑ ΤΕϹΗ Α ΤΟΥϹΙΤΩΝ
ΠΡΟΥΡΓΟΥΤΙΚΑ ΡΗϹΙΜΩΝ
ΗΒΟΥΛΕΥΟΥϹΙΝ ΙΜΕΛΕΤΩϹΙ
ΤΙΤΩΝΠΡΟϹΙ ΛΗϹΙΝΗΤΗΝ
ΕΝΟΠΑΙΟΝΑ ΝΙΑΝ ΟΥΧΟΙ
ΑΡΕΤ ΦΟΡ ϹΟ ΛΑ
ΚΑΙ ΥΛ ΑΡ
ΟΙΝ ΤΗΥΕ
ΤΕΡ ΟΝΤΟ Ι ΟΗΙ
ϹΙΝ ΝΤΕϹ ΟΔΕΤΗϹΑΥ
ΤΗ Α Δ
ΠΕ ΧΟΝ ΚΗ
ΤΥ Ρ ΚΑΙΤΟ ΙϹΚΑ
ΤΑ ΙϹΜϹ ΝΟΔ
ΛΟΥΙ ΤΕϹΤΗ ΑΛΛΟΤΡΙ
ΑΝΑΠΟΛΙΠΟΝΤΕϹΔΕΤΗΝ
Ο ΚΕΙ ΝΩϹΠΕΡΟΤΟΥΤΕΛΕΥ
ΤΑΙΟ Ν ΚΟΜΗΔΟΤ ΠΑΤΗΡ
ΠΑΡΑ ΜΑΔΗΜΙΝΟ Ν
ΛΕΜΑΧΟΕΤϹΝ ΤΟ ΤΟΝ
ΓΑΡΚΑΙΝΕΟΝΥΠ ΡΧΟΝΤΑΚΑΙ

COL. IV

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova inc.*

COLUMNA IV.

εκτροπη
εντυγχανει τε προς αυριον
επ' ανδρα · και ποτε πεττοις
ενιοι παιζουσι · τα δε πολ-
λα παντες η επαιτουσι των
προυργου τι, και χρησιμων,
η βουλευουσιν, η μελετωσι
τι των προς μελησιν, η την
ενοπαιον αγωνιαν · ούχ όι
αρέταφοροι γε ὁσον, αλλα
και
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Και τοις αυτοις κρα-
ταιοις μελει εκεινο · Βα-
λουντες την αλλοτρι-
αν, απολιποντες δε την
οικειαν, ὡσπερ ὁ του τελευ-
ταιου Νικομηδους πατηρ.
Παραδειγμα δ' ἡμιν ὁ Τη-
λεμαχος τ' ενιστιν. Τουτον
γαρ και νεον ὑπαρχοντα, και

cras convertetur in virum; et talis nonnulli ludunt; universi vero plerumque aut quaerunt egregium quid vel utile, aut consilium aliquod ineunt, aut quid meditantur eorum, quae vel privatam cuiusque exercitationem respiciunt, vel clamorosam concionem; neque veteratores solum, virtutisq: speciem praeferentes, sed etiam . . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
et ipsis potentibus illud est cordi: sunt abjecturi rem alienam, quum amiserint suam, quemadmodum accidisse accepimus ultimi Nicomedis patri. Telemachus vero et exemplar nobis exhibetur. Hunc enim et iuvenem, et . . . .

ADNOTATIONES.

V. 2. Respicit v. 107. *Odyss.* α, ubi proci dicuntur oblectari talis: οἱ μεν επειτα πεσσοισι προπαροιθε θυραων θυμον ετερπον: *Illi quidem tum talis ante ianuam animum oblectabant.* Desperata vero prorsus lectio est praecedentium scriptoris librarii negligentia, qui verba nonnulla loco excisa temere superposuerat, eademque ut pote evanida legi nullo pacto potuerunt; quantum vero expiscari potuimus ex seiunctis verbis, pro certo habemus Philodemum opposuisse superioribus verbis procorum negligentiae Telemachi prudentiam: το enim Καιρους εις κυβους, et συνδιατριβας, και την αλλην ραθυμιαν, perinde ut πεττοις παιζουσι ad procos referendum; ad Telemachum contra το, εκτροπη εντυγχανει τε προς αυριον επ᾽ ανδρα, quibus verbis innui videtur virtus illi a Minerva ingesta, quum concionem advocare, procosque paterna domo expellere iubet. Ibid. v. 269. sq.

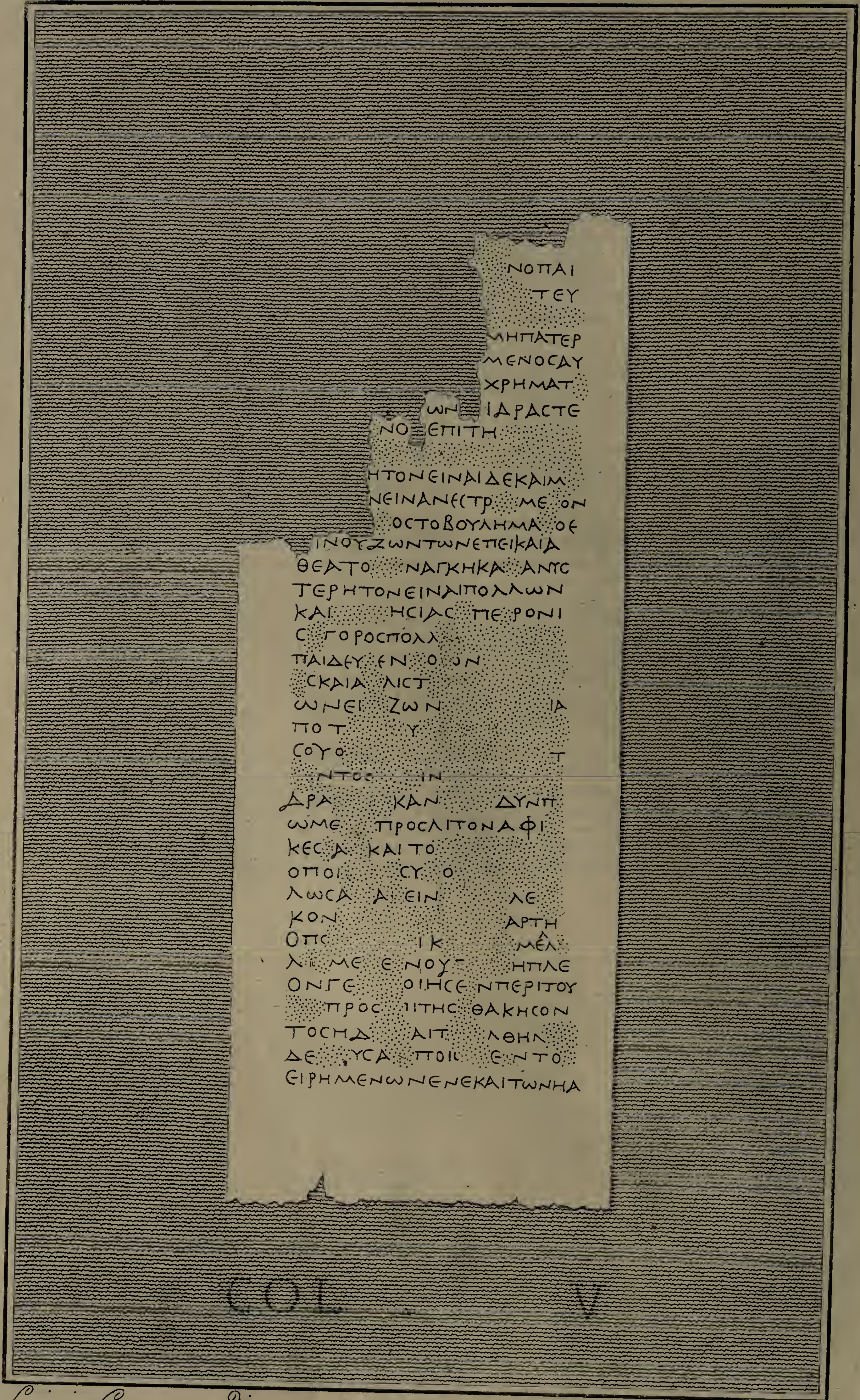
V. 5. Διακωλυσαι τι των προυργου ποιειν *aliquid eorum, quae in rem praecipue cadunt prohibere, quominus agat* eadem ratione dixit Aristophanes *Plut. v. 613.* Confer vero cum nostro illud Luciani Πραττειν προυργου τι, και αναγκαιον, *facere quid pro re, et necessarium. Hermot. 79.*

V. 8. Vox ενοπαιος abest a Lexicis: esse tamen videtur *evidens*, vel *clamorosus.* Et licet Herodianus interpretetur αορατως το homericum ενοπαια, placet tamen hoc loco magis supra allata significatio, quippe quae recta manat ab ενοπη *vox clara*, *alta*, eamque apte convenire concioni τῃ αγωνιᾳ quisque sentit.

V. 9. Etsi vox αρεταφορος a lexicis exulet, compositionis tamen, atque αναλογιας legibus non obstat: idemque Philodemus alias usus est. V. Philod. *de Rhetor.* Col. XXVIII. Hercul. vol. t. V. Licet vero ibi omnino legatur αρετηφορος, praeponendam censeo formam αρεταφορος, ut αρεταλογια, et αρεταλογος, quam formam et latini usurparunt. *Bilem, aut risum fortasse quibusdam moverat, ut mendax aretalogus.* Juven. 15. 15. adde Suet. in Aug. *Histriones interponebat, ac frequentius aretalogos.* c. 74. De aretal. v. Salmas: ad Vopisc. Aurel. 42.

V. 19. Eadem ferme habet et Aristoteles *Ethic. lib. IV. c. 3.* περι Ασωτ. Ταχυ γαρ επιλειπει αυτους τα ὑπαρχοντα. Αναγκαζονται ουν ἑτερωθεν ποριζειν· ἁμα δε και δια το μηδεν του καλου φροντιζειν ολιγωρως, και παντοθεν λαμβανουσι, *nam cito illos deficit rei familiaris copia, aliunde igitur coguntur capere: simulque quia nullam honesti rationem ducunt, negligenter, et undecumque conradunt.* In his ipsis verbis quaerendus nexus inter duo fragmenta huius columnae.

V. 21. Spectare puto adversam fortunam Nicomedis III. tum caussas incursionis in fines regni Mithridatici, eiusque secessum in Paphlagoniam post cladem a Mithridate acceptam ad Amnium. V. Appian. *Mithrid.* Ibi in primis notanda sequentia verba, quae Philodemi mentem explicare videntur. Ο᾽ Νικομηδης πολλα μεν ὑπερ της επικουριας τοις στρατηγοις, και τοις πρεσβεσιν ὡμολογηκως χρηματα δωσειν, και ετι οφλων, πολλα δ᾽ αλλα παρα των ἑπομενων ῥωμαιων δεδανεισμενος, και οχλουμενος: *Nicomedes, qui magnam pecuniam pro restitutione ducibus, et ipsis legatis ex pacto debebat, magnam etiam a Romanis, qui eum sequebantur, foenori acceperat, quae tum repetebatur.*

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova inc.*

COLUMNA V.

απειρον, παρεσχε καλον των ἁυτου οικονομον, ὁ παιδι μαλα πρεπει· ὡστ᾽ ευ Φησι· Βουλομαι νεισθαι εφ᾽ ἡμετερα, μη πατερ᾽ αντιθεον διζημενος αυτος ολωμαι· και ·Χρηματα τε προλιπων, ανδρας τ᾽ εν δομοισιν, ὁι επιτηδες αυτω επεβουλευον. Δηλοι ακινητον ειναι δε, και μη τυγχανειν ανεστραμμενον μοιραν προς το βουλημα το επι νου ζωντων, επει και αθεατον αναγκη· και αν ὑστερητον ειναι πολλων, και αισθησιας απειρον ισηγορος πολλακις εξεπαιδευσεν νοων συσκευας, και αιολιστι αγοντας ονειδιζων. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . εμελλε λυσιμελειν· ου γαρ δη πλειον γ᾽ εστι ποιησειν περι του εμπροσθεν της Ἰθακης οντος ηδη, και την Αθηναν δεικνυσαι ὁποια δειν των ειρημενων ἑνεκα . . . .

rerum imperitum, exhibuit tamen optimum rerum suarum administratorem, quae res juveni apprime decora. Idcirco belle ipse dicit: Volo reverti domum meam, ne patrem quaerens ipse peream: tum: Facultates relinquens, et homines domi, qui impense, et data opera sibi insidias struebant. In his ostendit immobile esse fatum, neque prorsus converti ad voluntatem, quae cadit in mentem viventium, etenim caecum fatum est: tum pluribus deficere, et sensus esse expers sibi consentaneus (Homerus) saepenumero edocuit et ipse noscens insidias, et in dolose agentes exprobrans.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Somno iam iam solvet membra. Nihil enim amplius facere licet de eo, qui iam coram Ithaca est, nec Minervam monstrare, quae opus esse propter ea, quae dicta sunt . . . .

ADNOTATIONES.

V. 1. Ut totius nostri supplementi rationem assequaris, tibi proponas opus est sequentia Homeri loca, quae tibi suppeditat *Odyss:* O. v. 88. sq.

1.° Βουλομαι ηδη νεισθαι εφ' ἡμετερ' (ου γαρ οπισθεν
Ουρον ιων κατελειπον επι κτεατεσσιν εμοισι)
Μη πατερ' αντιθεον διζημενος αυτος ολωμαι κ. τ. λ.
Volo jam redire ad nostra (non enim pone
Custodem discedens reliqui apud possessiones meas)
Ne patrem Deo parem quaerens ipse peream.

2. Τηλεμαχ', ουκ ετι καλα δομων απο δην αλαλησαι
Κτηματα τε προλιπων, ανδρας τ' εν σοισι δομοισιν
Ουτω ὑπερφιαλους.
Telemache, non amplius bene a tua domo diu aberras
Relictis possessionibus, et viris tam superbis in aedibus tuis
v. 10. sq:

3. Αλλο δε τοι γε επος ερεω · σὺ δε συνθεο θυμῳ.
Μνηστηρων σ' επιτηδες αριστηες λοχοωσιν . . . .
Αλλα τα γ' ουκ οἴω.
Aliud vero tibi verbum dicam, tu vero repone animo:
Procorum tibi diligenter optimates insidiantur . . . .
Sed ea scilicet non futura puto. v. 27.

In his omnibus habes rei domesticae curam caeteris praepositam: in αλλα τα γ' ουκ οἴω autem habes obiter vinculum, et nexum, nec non transitum a cura rei domesticae ad fati immobilitatem. Et ni fallimur, hoc ipsum vinculum non homerica solum Philodemo suppeditarunt; sed innixus fuisse videtur verbis, quae sic concepta exhibentur in epistola Epicuri ad Menoeceum: Δια το την μεν αναγκην ανυπευθυνον ειναι, την δε τυχην ασστατον ὁραν, *quia videat necessitatem quidem* (sc: fatum) *esse legibus solutam, fortunam vero inconstantem.* Et quidem αστασιαν fortunae satis clare attigisse patet columna praecedenti maxime Nicomedis exemplo.

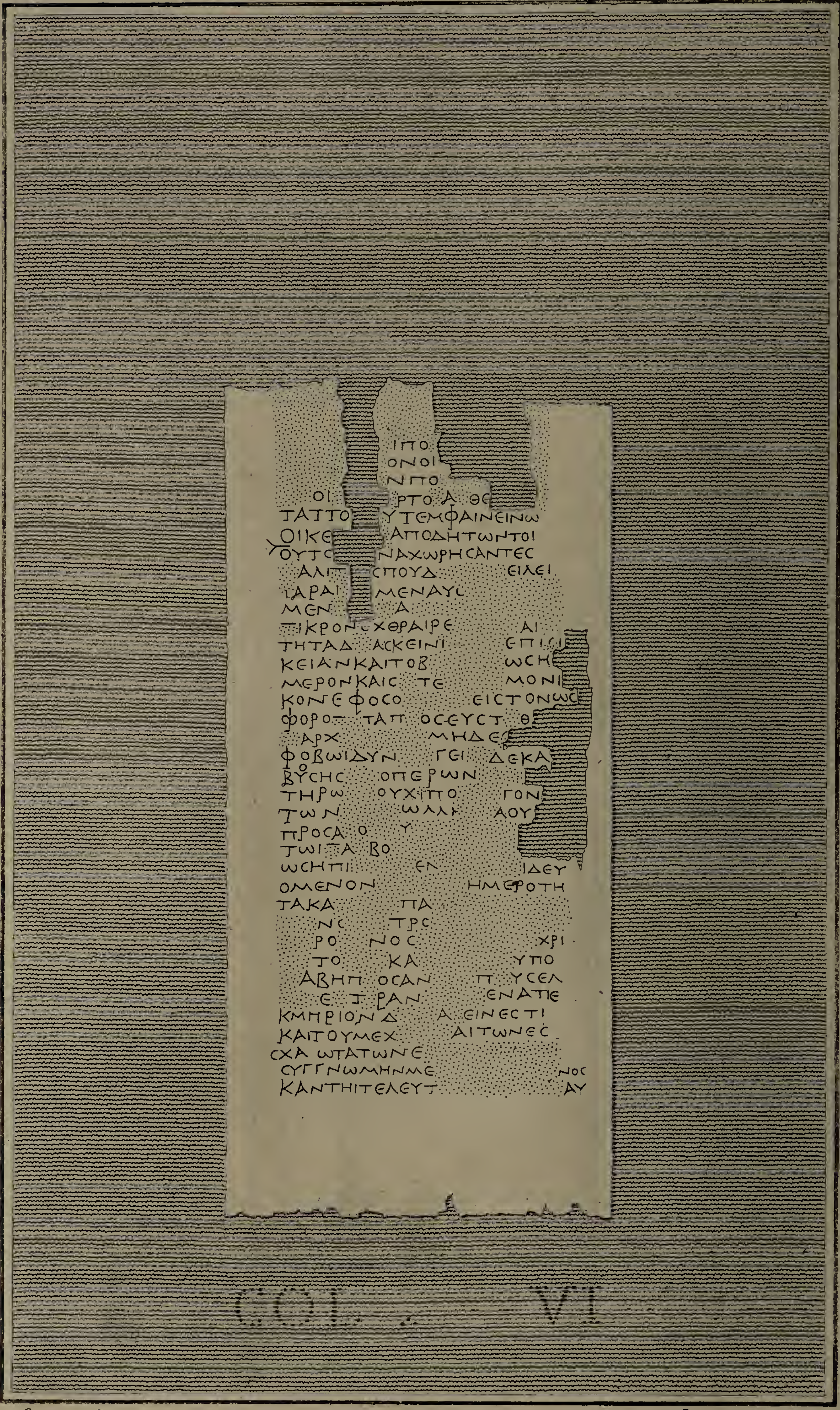
V. 11. Conferre poteris το Epicuri ανυπευθυνον cum nostro ακινητον, tum Philodemi ανεστραμμενον cum Euripidis στερρὰ γαρ αναγκη. *Hecub.* in fin. Hanc fati immobilitatem attigit Plutarchus vocans ατρεπτον, και απαραστατον apud Stob: *Ecl.* lib. I. cap. 6. et Sophocles apud eumdem ibid. scribens: αφυκτα μηδεα αδαμαντιναις ὑφαινεσθαι κερκισιν αισαν, *consilia inevitabilia ordiri parcam radiis adamantinis.* Iamblichus habet haec: Ὡστε ουδε ὁπερ εκ των ὁμηρικων συ παρεθηκας το τρεπτους ειναι τους θεους ὁσιον εστι φθεγγεσθαι, *ita ut non sanctum sit dici, quod ex homericis afferebas, deos esse mutabiles.* Huc fortasse trahendum est et illud Ciceronis: *At qui introducunt caussarum seriem sempiternam, ii mentem hominis voluntate libera spoliatam necessitate fati devinciunt. De fat:.* cap. 3. Inter Epicuri opera recensetur a Laërtio liber περι ειμαρμενης *De fato.* Non est huius loci inquirere quid fuerit fatum Epicuri; sed non est praetereundum heic innui mentem quamdam providentem, et beneficam, quae Telemachi incolumitati consulit: mentem illam, de qua auctor Vitae Homeri lib. II. 115 scripsit: Της δε του θεου διανοιας εχεται και ἡ προνοια, και ειμαρμενη . . . . τουτων δε παντων τας αφορμας Ὁμηρος παρεσχε, *ad Dei vero mentem providentia, et fatum pertinent . . . . horumque omnium qualitates Homerus suppeditavit*

V. 15. et seq. Ὑστερω πολλων est apud Demosth. *pro cor.* et passim apud alios.

V. 17. Confer cum versu Aristoph. 707. *Plut.* Λεγεις αγροικον αρα συ γ' ειναι θεον; *Dicis ne tu sensu carentem esse Deum?* ibi enim αγροικον exponunt αναισθητον.

V. 21. Corrige ονειδιζων ut reposuimus in nostro.

V. 26. Fortasse spectat v. 79. *Odyss:* N. Και τῳ νηδυμος ὑπνος επι βλεφαροισιν επιπτε, *Et huic (Ulyssi) suavis somnus in palpebris incidit.* Tum Δη τοτε γ' ατρεμας ευδε, *at tunc placide dormiebat . . . .* Ibid. v. 92.

ΙΠΟ
ΟΝΟΙ
ΝΠΟ
ΟΙ ΡΤΟ Α ΘΕ
ΤΑΤΤΟ ΥΤΕΜΦΑΙΝΕΙΝΩ
ΟΙΚΕ ΑΠΟΔΗΤΩΝΤΟΙ
ΥΟΥΤΟ ΝΑΧΩΡΗCΑΝΤΕC
ΑΛΠ CΠΟΥΔ ΕΙΛΕΙ
ΙΑΡΑΙ ΜΕΝΑΥC
ΜΕΝ Α
ΠΙΚΡΟΝCΧΘΡΑΙΡΕ ΑΙ
ΤΗΤΑΔ ΑCΚΕΙΝΙ ΕΠΙCΙ
ΚΕΙΑΝΚΑΙΤΟΒ ΩCΗ
ΜΕΡΟΝΚΑΙC ΤΕ ΜΟΝΙ
ΚΟΝΕΦΟCΟ ΕΙCΤΟΝΩC
ΦΟΡΟ ΤΑΠ ΟCΕΥCΤ Θ
ΑΡΧ ΜΗΔΕ
ΦΟΒΩΙΔΥΝ ΓΕΙ ΔΕΚΑ
ΒΥCΗC ΟΠΕΡΩΝ
ΤΗΡΩ ΟΥΧΙΠΟ ΓΟΝ
ΤΩΝ ΩΛΛ ΑΟΥ
ΠΡΟCΑ Ο Υ
ΤΩΙΤΑ ΒΟ
ΩCΗΠΙ ΕΝ ΙΔΕΥ
ΟΜΕΝΟΝ ΗΜΕΡΟΤΗ
ΤΑΚΑ ΠΑ
ΝC ΤΡC
ΡΟ ΝΟC ΧΡΙ
ΤΟ ΚΑ ΥΠΟ
ΑΒΗΠ ΟCΑΝ Π ΥCΕΛ
Ε Τ ΡΑΝ ΕΝΑΤΙΕ
ΚΜΗΡΙΟΝ Δ Α ΕΙΝΕCΤΙ
ΚΑΙΤΟΥΜΕΧ ΑΙΤΩΝΕC
CΧΑ ΩΤΑΤΩΝΕ
CΥΓΓΝΩΜΗΝΜΕ ΝΟC
ΚΑΝΤΗΙΤΕΛΕΥΤ ΑΥ

COL. VI

Luigi Corazza dis. Fran.° Casanova inc.

COLUMNA VI.

. . . . . . Απο δη των τοι-
ουτων αναχωρησαντες
τα λιτα σπουδη μη ειλειν
παραινουμεν · αυθις δε λεγο-
μεν, ὅτι πραγμα μην εισι
πικρον εχθραι ῥεπουσ᾽ αινο-
τητα διδασκειν · την δ᾽ επιει-
κειαν, και το βαθος πως η ἡ-
μερον, και συν τ᾽ ευδαιμονι-
κον, εφοσον επι πλειστον ὡς
φορουντα προς ευσταθιαν ὑ-
παρχει, ὡστε μηδε θαμβει, η
φοβῳ. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . .ὑπο-
λαβῃ προς ανθρωπους ελ-
λιπεστεραν εσχηκεναι. Τε-
κμηριον δ᾽ αγαγειν εστι
και του μ᾽ εχεσθαι των ε-
σχατωτατων εχθρων, και
συγγνωμην μετα νου κρειττονος
κἀν τῃ τελευτῃ δουναι αυ

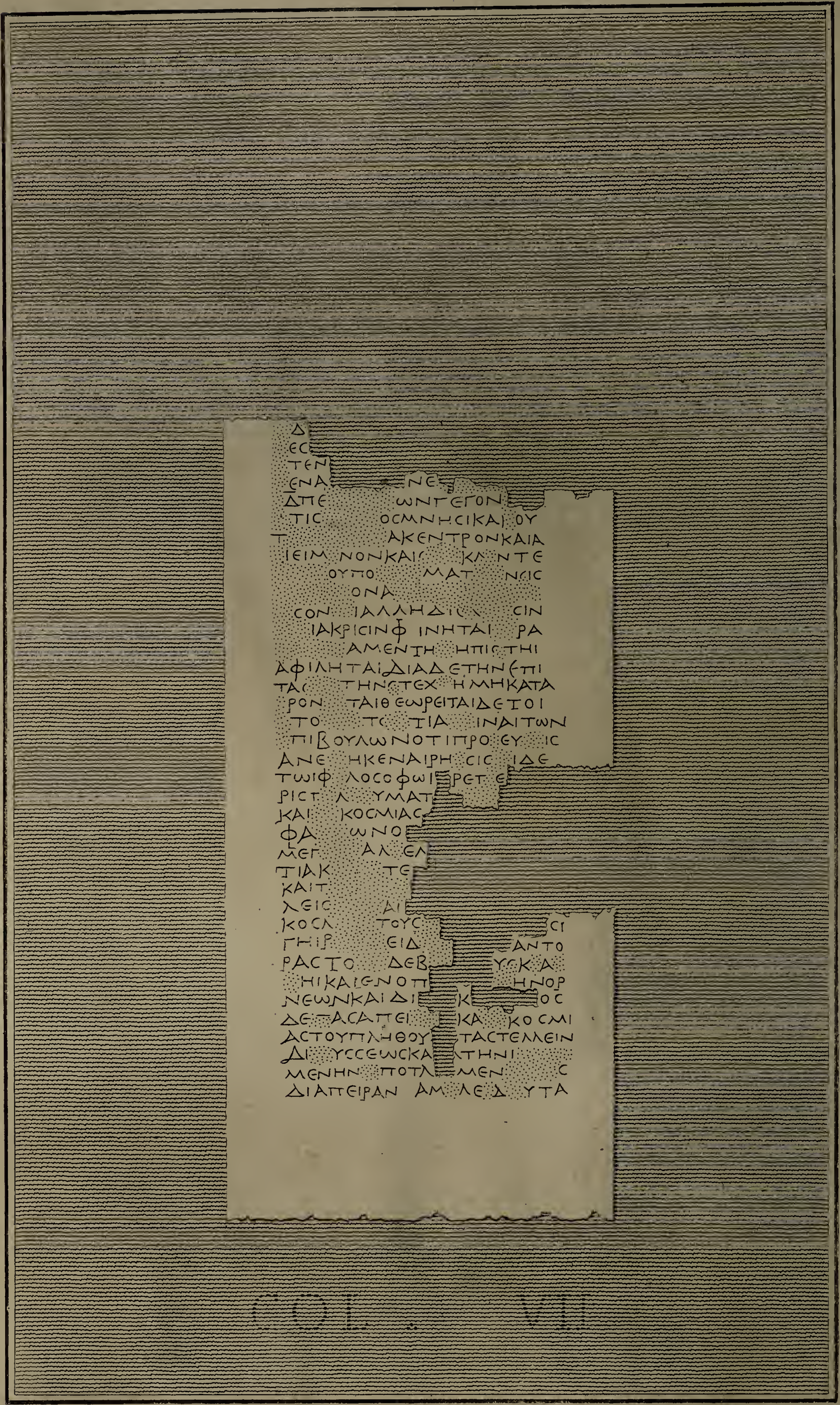
Cap. IV.

De vitandis simultatibus, et de clementia ad Reip. stabilitatem conducente.

Ab his vero digredientes vehementer hortamur, ne tenuia tricis involvantur; et rursus dicimus gravem, ac tristem rem esse simultates, quippe quae ad crudelitatem edocendam sint pronae: Comem vero facilitatem, et consilii profunditatem quodammodo amabilia esse dixit, et simul ad felicitatem conducentia; quatenus plerumque ad firmitatem, atque stabilitatem sunt utilia, ut neque pavore, aut timore . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . reputet esse in homines imperfectam. Licet vero et documentum afferre, quod non extremo odio idem fuerit comprehensus, et veniam, atque indulgentiam meliori consilio vel in morte tribuerit

V. 6. Ῥεπω cum infin: est apud Platonem *epist.* VII. v. VI. p. 101. edit. Bipont. Ποτερον αν ειη πορευτεον, και ὑπακουστεον, η πως, ὁμως ερρεπε δειν, *an eundum, parendumque foret, subiit oportere.* In significatione vero *flectendi* habet auctor Vitae Homeri lib. II. 169. Τῳ δε μαλλον ὁιαν ῥεπειν δυναμενος, *quare magis flectere possit.*

V. 6. et seqq. Nescio qua ratione suspecta declaretur in indice thesauri Stephaniani v. αινοτης, nec cur mutanda sit in δεινοτης, sicubi occurrat; namque ab αινος proficiscitur αινοτης eadem lege, ac ratione, qua a δεινος δεινοτης. Vocem igitur etsi nusquam antea occurrentem reposuimus requirente sententia dictatorium edictum nihil morati. De mansuetudine atque clementia in Civitate administranda V. in primis Cicer. *de officiis* lib. I. c. 25. *In liberis vero populis, et in iuris aequabilitate exercenda etiam est facilitas, et altitudo animi quae dicitur, ne, si irascamur aut intempestive accedentibus, aut impudenter rogantibus, in morositatem inutilem, et odiosam incidamus. Et tamen ita probanda est mansuetudo, et clementia, ut adhibeatur Reip. caussa severitas, sine qua administrari civitas non potest.* De Agricola Tacitus scribit: *Tristitiam et arrogantiam, et severitatem exuerat: nec illi quod est rarissimum, aut severitas amorem deminuit.* Eadem fere et de Pompejo praedicat Cic. pro *Leg. Manil.* Hic vero obiter observa το βαθος Philodemi optime respondere *altitudini animi* loci Ciceroniani, ut επιεικειαν, και το βαθος latinum Oratorem vertisse adpareat *facilitatem et altitudinem animi*, eademque simul, ut Philodemus, coniunxisse.

Luigi Corazza dis *Fran Casanova inc*

COLUMNA VII.

την τε τιμωριας προει-
λεσθαι. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . αλλ’ ἠ δι’ ενδοσιν,
ἡ δια κρισιν φαινηται · αρα
ουν δια μεν την ηπιοτητ-
α φιληται, δια δε την επι-
τασιν, την ὁτε χρη, μη κατα-
φρονηται. Θεωρειται δε τοι-
ουτος εν τω τι αφειναι των
επιβουλων, ὁτι προσευχαις
ανεστηκεν ἁιρησεις. Ει δε
τω φιλοσοφω πρεπει χω-
ρις πολλου ματαϊσμου, μετα
καιευ κοσμιας, και συνεσεως
φαναι, ὡν ὁι μην πλειστοι
μεγα γε αμελουσιν, ουκ αν
τι ακαιρον τελειν πρεπει
και τους ἡγεμονας, και Βασι-
λεις: Διο και Αγαμεμνων ευ-
κοσμιως τους Αχαιους αγει σι-
γη ῥαον δειδιοτας σημαντο-
ρας · τους δε βεβημενους κλαγ-
γη, και ενοπη δικην ορ-
νεων και διχα κωλυει, ὁιος
δε τας απειλας, και ἀκοσμι-
ας του πληθους καταστελλειν
δι’ Οδυσσεως κατα την ιδιαν
μεν, ἡν ὑπο τλαμενων ειχε
διαπειραν. Αμελει δειαυτα

camdemque ultioni praeponendam maluerit. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Sed vel remissione, vel iudicio manifestus fiat: inde igitur evenit, ut propter hanc clementiam diligatur, et propter severitatem, quum illa opus est, non contemnatur. Spectatur autem talis (Agamemnon) quum ab insidiis, et malis consiliis longe abhorret, quippe qui precibus dissidia e medio substulit. ¶ Si vero Philosophum decet sine magna stoliditate, imo cum modestia ac prudentia se gerere, quas res vulgus magnopere negligit, nihil certe intempestivum perficere decet et imperatores, et Reges. Idcirco facile, et concinne ducit Agamemnon Achaeos silentio duces reveritos: Cohibet vero qui incedunt cum clamore, et clangore ad instar avium, atque coercet; paratus et promptus ad minas, et petulantiam vulgi compescendam per Ulyssem propter singularem experientiam, quam sibi paraverat ex illis, quae fuerat perpessus. Profecto ista.. . . . .

Cap. V.
Principum dignitas in poenis, ac praemiis tribuendis.

V. 9. Papyrus luculentissime exhibet *ηπιοτηι*; sed quum nullibi adpareat apud scriptores vox *ηπιοτη*, aut *νηπιοτη*, vel quid simile, itemque novum, et inauditum sit verbum *αφιλεω*, putavimus posse legi *ηπιοτητα*, quam vocem reposuimus in nostro textu, nihil morantes extremum *α* esse male sejunctum, et male coagmentatum; idque in primis ſaciendum censuimus, quod non desunt in hac, et in aliis papyris alia huiusmodi exempla. Sit satis exemplum vocis *διαπειρα* in Col. seq. v. 7.

V 12. *Θεωρεται* exhibetur in *απογραφῳ*, ut *καλεσθαι* pro *καλεισθαι*, et alia hujusmodi exhibet fragmentum a Christiano Petersen tributum Phaedro Epicureo: Amburg. 1833 atque a docto, amicissimoque nostro Collega Bernardo Quaranta restitutum Philodemo sub titulo *περι ευσεβειας*, qui titulus ab extremis ipsius fragmenti verbis eruitur. Ὁ *μακαριτης* Carolus Rosinius Herculanensis Academiae Praeses, aliique docti viri iamdiu observarunt non abesse ab aliis papyris huiusmodi *σφαλματα*, de quibus ipse Cicero querebatur ad Atticum scribens lib. XIII 23.

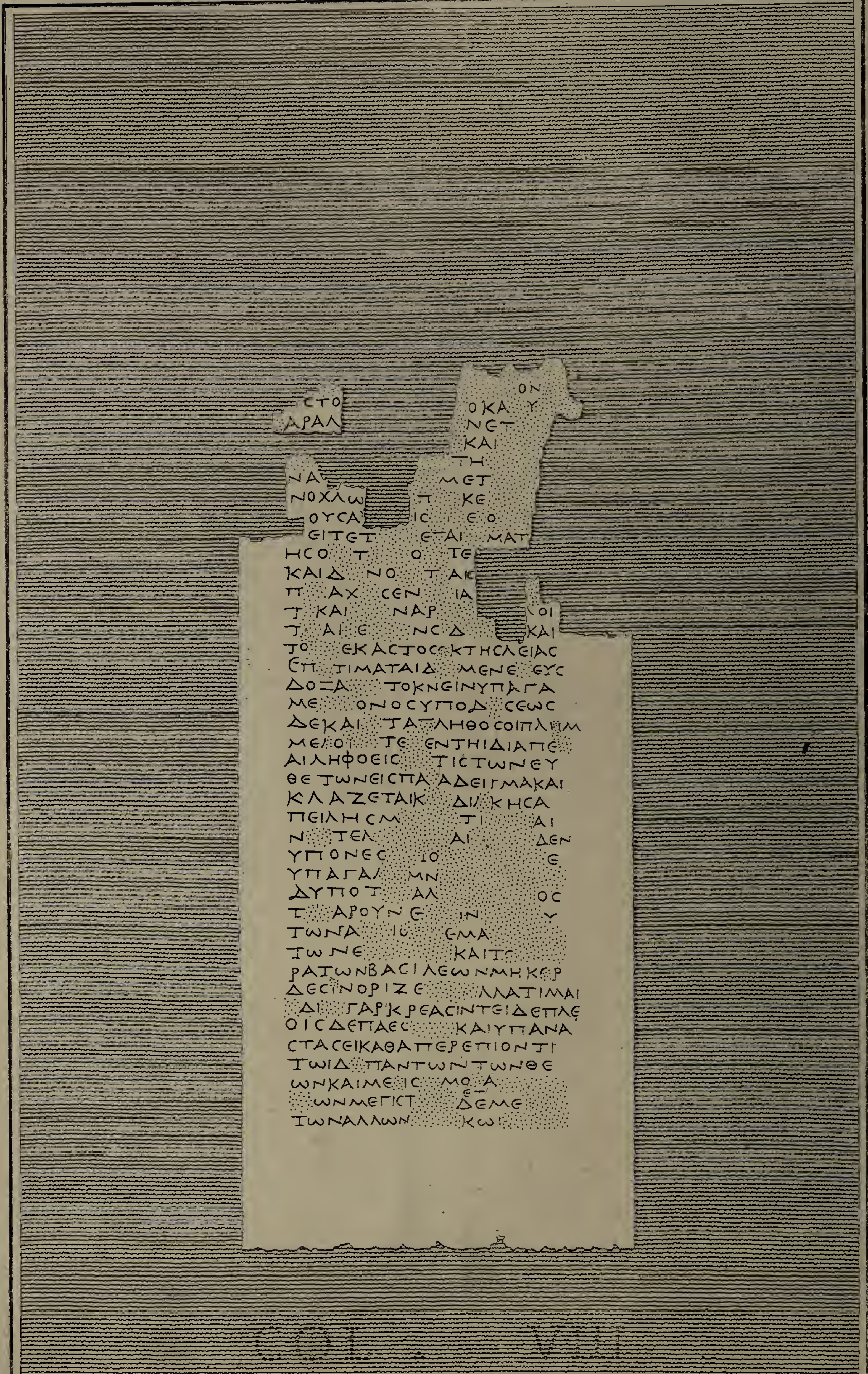
V. 15. Aeque doctis probatur utraque forma *αιρεσις*, et *αιρησις*, quam postremam exhibet noster.

V. 24. Locus ex Homeri Il. Δ. v. 427. desumptus est, et his verbis conceptus.

Ὡς τοτ' επασσυτεραι Δαναων κινυντο φαλαγγες
Νωλεμεως πολεμονδε. κελευε δε οισιν ἑκαστος
Ἡγεμονων· οι δ' αλλοι ακην ισαν (ουδε κε φαιης
Τοσσον λαον ἑπεσθαι εχοντ' εν στηθεσιν αυδην)
Σιγη δειδιοτες σημαντορας.
Sic tum confertae movebantur Danaorum phalanges
Indesinenter ad pugnam; imperabat autem suis unusquisque
Ducum : caeteri vero taciti ibant (neque sane dixisses
Tantas copias sequi habentes in pectoribus vocem)
Silentio reveriti ductores.

Plato accommodat hunc locum ad temperantiam, atque obedientiam Magistratibus *de Republ.* III. sub init. Imitatur vero Appianus *de Bello Civil.* III. *Ουτ' εν τῳ πονῳ τις αυτων αφηκε φωνην, ουτε νικων, ουθ' ἡσσομενος . . . αλλα τραυματα, και φονοι, και στονοι μονον αντι βοης . . . . θαμβος τε ην τοις νεηλυσιν επελθουσι τοιαδε εργα συν ευταξιᾳ και σιωπῃ γιγνομενα εφορωσι, neque in labore quis eorum extulit vocem neque vincens, neque victus . . . sed vulnera, et caedes, et singultus erant pro voce . . . . stupore vero erant perculsi tyrones huiusmodi ſacinora ordiue, et silentio patrata inspicientes.* V. insuper quae observat Samuel Clarkius ad h. l. et ad Γ v. 2. et 8.

V. 27. *Δικην ορνεων* et c. Reposuimus ex Homerico v. 2. Il Γ, ubi legitur Trojanos ire ad bellum *κλαγγῃ τ'ενοπῃ τ' ορνιθες ὡς.*

Luigi Corazza dis. *Fran: Casanova inc.*

COLUMNA VIII.

Και τοι γ' ἑκαστος ἐκ της λειας επιτιμαται· διο Μενεσθευς δοξαζετ' οκνειν ὑπ' Αγαμεμνονος, ὑπ' Οδυσσεως δε και κατα πληθος οἱ πλημμελουντες εν τῃ διαπειρᾳ. Ληφθεις δε τις των ευθετων εις παραδειγμα και κλαζεται, καί δί ακης απειλης μετεστιν, επαινου τε ληψεται μεν ουδεν ὑπο Νεστορος, ὡσπερ ουδε ὑπ' Αγαμεμνονος, ουδεν δ' ὑπο των αλλων. Καλος τοιγαρουν επαινεται ὑπο των Αχαιων τε, μαλλον δε των εχθρων. Και τοι δωρα των βασιλεων μη κερδεσιν ὁριζεται, αλλα τιμαις. Εδρῃ γαρ, κρεασιν τε, ιδε πλειοις δεπαεσσι, και ὑπαναστασει, καθαπερ επιοντι τῳ Διι παντων των θεων· Και μεν ου μονα ταυτα· των μεγιστων δε τεμενων εκ των αλλων Γλαυκῳ μεμνη-

Et sane unusquisque praedae caussa obiurgatur. Idcirco Menestheus ab Agamemnone existimatur pugnam detrectare, ab Ulysse vero etiam qui in militum turba comperiuntur ignavi in periculo. Si quis vero adposite selectorum capiatur in exemplum, tum et increpatur et silentio interminationem participat; nihilque laudis, aut praemii refert a Nestore, nihil ab Agamemnone, nihil ab aliis. At strenuus quidem laudatur ab Achaeis, praecipue vero ab hostibus. Sane vero dona Regum non ex lucro tribuuntur, sed ex honoribus, sessione puta, et carnibus, et plenis poculis, et assurgendo, perinde ut advenienti Iovi omnes assurgunt Dii. Neque profecto haec tantum; sed maximas praeterea agrorum portiones Glauco memorat

V. 1. Res vulgata strenuos in bello virtutis praemium ex parte praedae accipere a Ducibus. Αλλα δ' αριστηεσσι διδου γερα, και Βασιλευσι, *sed optimatibus dona dabat, et Regibus*. Il. I. v. 334 quod observans auctor vitae Homeri lib. II. 197 scribit. Και τοις μεν αριστευσι γερα νεμεται. Divisionis aequalitatem asperis verbis querebatur Achilles.

Ιση μοιρα μενοντι, και ει μαλα τις πολεμιζοι,
Εν δε ιη τιμη η μεν κακος, η δε και εσθλος
Utique aequa datur pars cessanti, atque acriter pugnanti,
Et in eodem honore habetur ignavus, perinde ac strenuus.

Rem ipsam imitatus Xenophon commentus fuit et Cyrum praemia suis polliceri. Προειπε δε νικητηρια και ὁλαις ταις ταξεσι, και ὁλοις λοχοις. . . . εαν φαινωνται ευπειστοταται τοις αρχουσιν ουσαι, και προθυμοτατα ασκουσαι τα προειρημενα, *universis vero cohortibus, et manipulis victoriae praemia promisit, si praefectis se suis obedientissimos praestarent, atque exercitationes ipsis demonstratas cum alacritate obirent. Cyrop.* lib. II. 1. 11. At aeque certum est aliquando ex ipsa praeda accusari, atque obiurgari a Ducibus. Huc spectat noster respiciens locum. Il. Δ. v. 338. sq. ubi Menestheus, atque Ulysses ab Agamemnone objurgantur, quod primi ad convivium accedentes, ultimi ineant praelium.

V. 6. Respicit verba Il. B. v. 198, et seq.

Ὃν δ'αυ δημου τ' ανδρα ιδοι, βοοωντα τ' εφευροι
Τον σκηπτρῳ ελασασκεν, ὁμοκλησασκε τε μυθῳ
Δαιμονι', ατρεμας ἡσο. . .
συ δ' απτολεμος, και αναλκις
Ουτε ποτ' εν πολεμῳ εναριθμιος, ουτ' ενι βουλῃ,
Quemcumque vero plebeium virum videret, vociferantemque offenderet,
Hunc sceptro percutiebat, increpabatque voce:
improbe, quiete sede. . .
tu imbellis, et invalidus,
neque unquam in bello aestimatus, neque in consilio.

V. 9. Παραδειγμα hoc loco esse videtur exemplum, et documentum improbitatis, non enim in bonam partem tantum accipitur hoc verbum. Τις αν ἑυρειν εχοι παραδειγμα μειζον αδικιας, και συκοφαντιας, και πονηριας; *Quis enim maius invenire queat iniuriae, calumniae, atque improbitatis documentum?* Isocrat: *Par:* Αλλοις συμμαχοις παραδειγμα σαφες καταστησατε θανατῳ ζημιωσομενοι: *auxiliaribus aliis exemplum constituite capitis poena damnantes.* Thucyd. 5.

V. 19, et 20. Ad rem Eustathius animadvertit quae sequuntur. Ὁρα καν τουτοις ὡς σμικροπρεπη τα των ἡρωων γερα, *observa et in his quam illiberalia, et vilia sint heroum dona.* Aliquo modo huc trahi potest illud Ciceronis *de Rep.* p. s. Ed. Roman. 1822. *Virtus in usu sui tota posita est: usus autem eius est maximus Civitatis gubernatio, et earum ipsarum rerum, quas isti in angulis personant, reapse, non oratione perfectio.* Adde praemia victoribus in solemnibus ludis proposita, et coronas, caeteraque militaria dona.

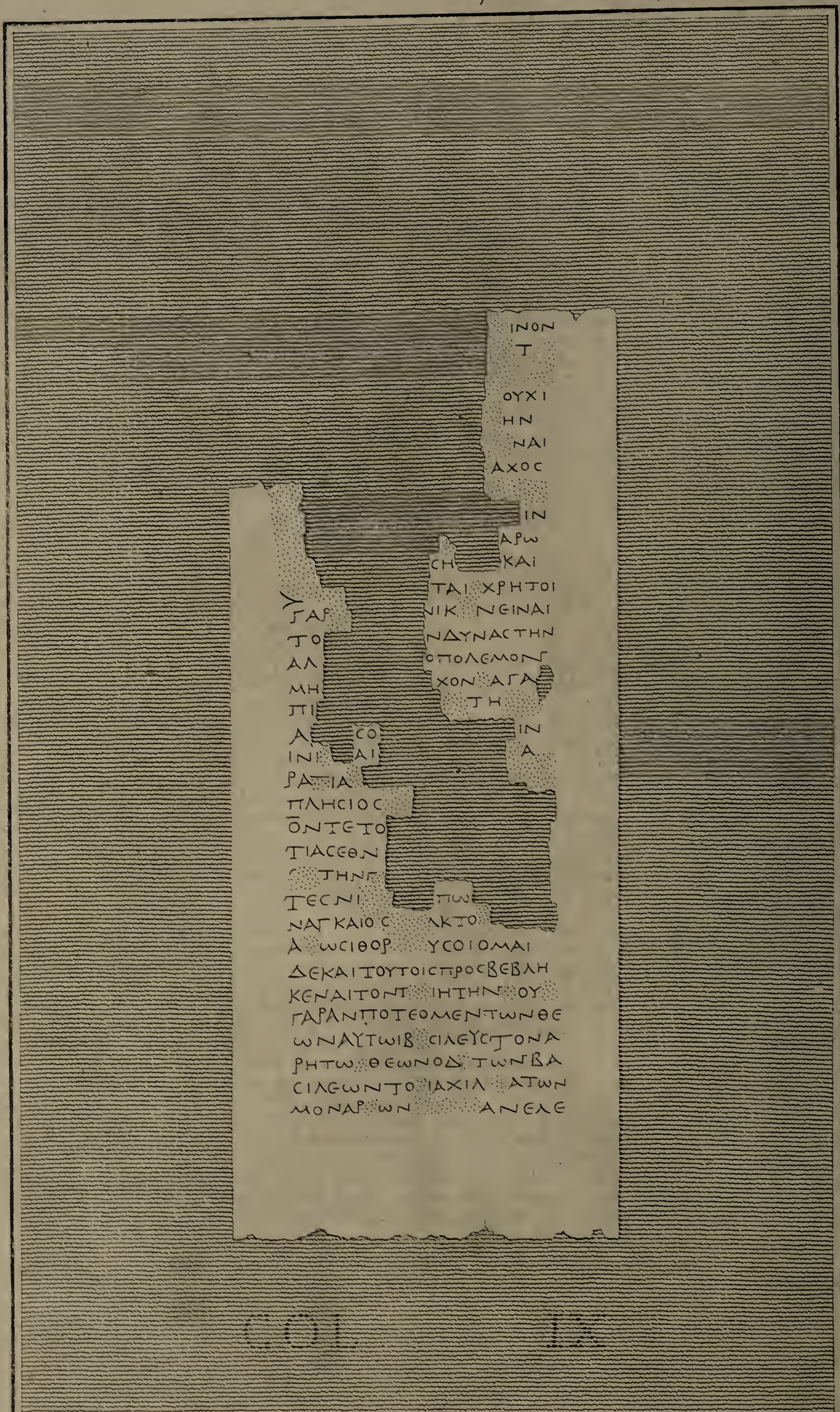
V. 21. Sunt verba Nestoris ad Diomedem cum ipso fugientem, eademque Sarpedonis ad Glaucum. Il Θ. v. 162. et M. v. 311. De Ἑδρᾳ, sive προεδριᾳ, atque ὑπαναστασει et in theatro, et alibi pleni sunt veterum scriptorum libri. Quod vero propius attingit hoc loco Philodemus quaerendum apud Herodotum, qui de more Aegyptiis, ac Lacedaemoniis communi habet fere eadem verba: και επιουσι εξ ἑδρης ὑπανιστεατε, et apud Homerum Il. B. v. 85. Ὁι δ' επανεστησαν, πειθοντο δε ποιμενι λαων.

Illi vero assurgebant, atque auscultabant pastori populorum.

tum Il. A. v. 533. sq. quo praecipue hic respicit noster.

Θεοι δ' ἁμα παντες ανεσταν
Εξ ἑδεων σφου πατρος εναντιον, ουδε τις ετλη
Μειναι επερχομενον, αλλ' αντιοι εσταν ἁπαντες.
Dii vero omnes assurrexerunt
Ex sedibus in occursum patris sui; neque quisquam substinuit
Exspectare venientem; sed obvii steterunt omnes.

V. 26. Vox τεμενος hoc loco accipienda sensu homerico, sive naturali, et proprio, scilicet de quavis agri parte, absurdum enim foret de lucis intelligere, qui ut omnes res sacrae extra humanum habebantur commercium. Rationem denique supplementi quaere in ipsis verbis Sarpedonis ad Glaucum, quae occurrunt in Iliad. M. v. 310 sq.

Luigi Corazza dis — Fran Casanova inc

COLUMNA IX.

των Σαρπηδων . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . χρη τοι-
γαρουν φιλονικον ειναι
το αγαθον δυναστην,
αλλ' ου φιλοπολεμον,
μηδε φιλομαχον · αγα-
στικα δε, καν τη καρδι-
α θαρσος, και θυμον εχειν,
ιν' η τ' αιδεσιμος, μητε πα-
ρ' αξια τι ποιη, ει τυχη
πλησιος τις πολεμος. . . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . ὁπως εν α-
ναγκαιοις ατακτους εν-
αγωσι θορυβους. Οιομαι
δε και τουτοις προσβεβλη-
κεναι τον ποιητην · ου
γαρ αν ποτε ὁ μεν των Θε-
ων ἀυτῳ βασιλευς τον Α-
ρη των Θεων, ὁ δε των Βα-
σιλεων τον Αχιλλεα των
Μοναρχων ειναι αν ελε-

Sarpedon: . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Quum haec igitur ita se habeant, sequitur, ut oporteat bonum Regem victoriae quidem amantem, ac cupidum esse, non item bello, aut pugnae nimium studere. Strenuum contra esse, atque audaci animo se exhibere, ut simul reverentiam sibi conciliet, neque contra dignitatem quid agat, si forte bellum aliquod ingruat . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
ut in necessitatibus inordinatos excitent tumultus. Puto autem poëtam haec quoque respexisse; nunquam enim Deorum Rex Martem inter Deos, hic contra (Agamemnon) Rex Regum Achillem ex regibus sibi infensissimum esse dixisset,

ADNOTATIONES.

V. 7. Accipe quas Homerus requirat in bono principe virtutes. *Il.* Γ *v. 179.*

Αμφοτερον βασιλευς τε αγαθος, κρατερος τε μαχητης,

utrumque et Rex bonus, et strenuus bellator; quem locum in primis illustrasse dicendus est Xenophon Απομν: *lib. III.* Αρα γε ότι αιχμητης τε και κρατερος αν ειη, ουκ ει μονος αυτος ευ αγωνιζοιτο προς τους πολεμιους, αλλα ει και παντι τω στρατοπεδω τουτου αιτιος ειη. Και Βασιλευς αγαθος, ουκ ει μονον του ἑαυτου βιου καλως πρoύστηκει, αλλ' ει και ὡν βασιλευοι, τουτοις ευδαιμονιας αιτιος ειη, *strenuus, et fortis erit, si non ipse tantum cum hostibus strenue pugnet, sed si suam ipsius virtutem universo exercitui ingerat. Bonus vero rex, non si solum eius vitae rationem optime agat, sed si caussa felicitatis fiat subditis.* Versum 176. *Il.* A. interpretans Eustathius hunc Philodemi locum ante oculos habuisse fere visus est scribens: Ου ψεγων παντως ὡς πολεμικον, χρη γαρ τοιουτον ειναι, αλλ' ὡς φιλοπολεμον, και φιλεριν, *non omnino illum vituperans, ut bellatorem, talem enim esse Regem opus est, sed ut pugnae, ac contentionis nimis amantem*: Et quidem iure; etenim ειρηνην τε απολαυειν ουχ οιον τε μη φιλοπολεμον οντα, *qui bellum non amat, pacem consequi non potest,* ut ex vulgari effato praeclare scripsit. Theod. *de Regis offic.* edente Cl. Maio *Vol. III. p. 151.*

V. 23. Τουτοις βλεπειν pro τουτους non prorsus infrequens constructio. Similem invenire est apud Lucianum *Dial: meretr.* et apud Gregorium Nazianzen:

V. 25. Omnino respicit verba Jovis ad Martem *Il. E. v. 890.*

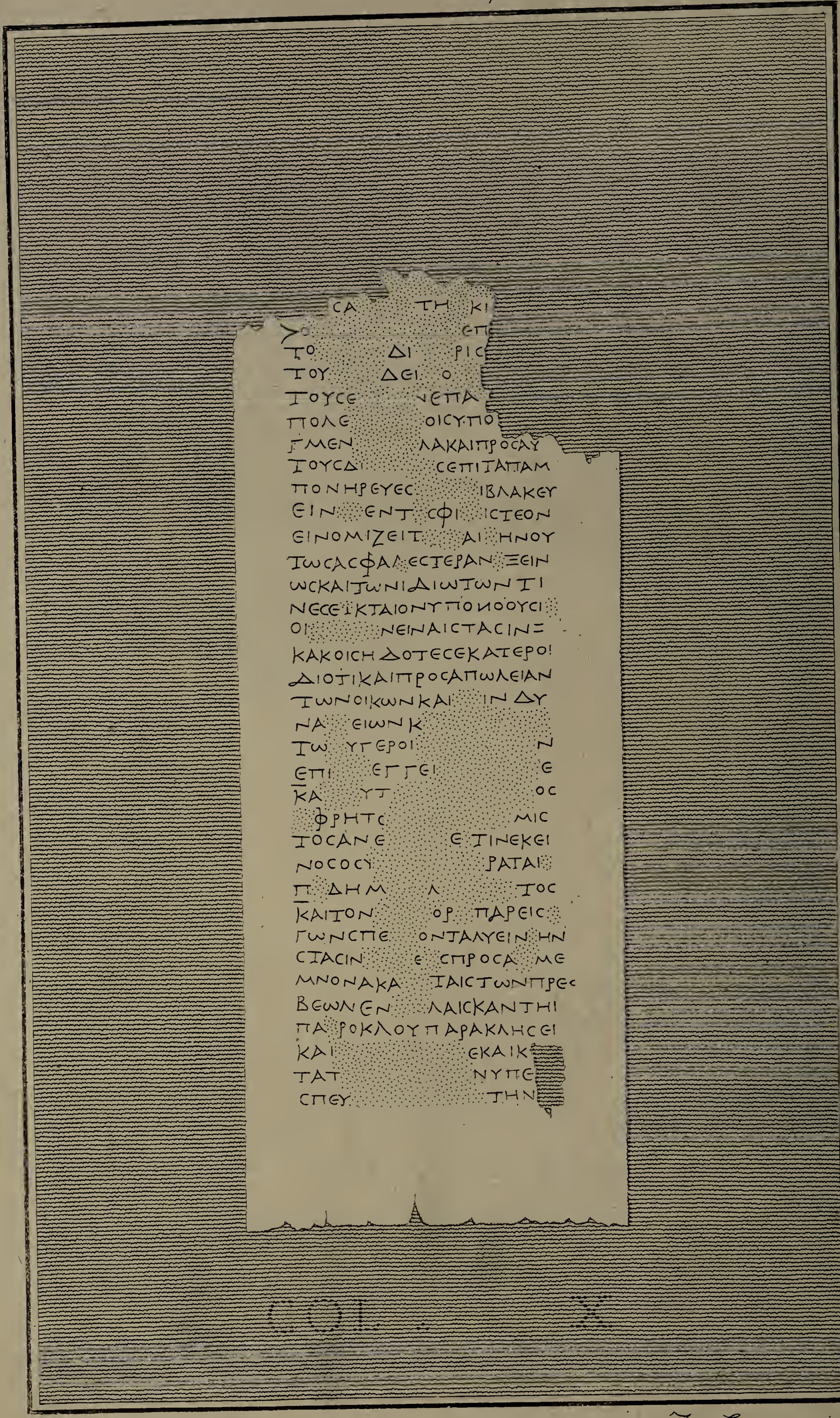
Εχθιστος δε μοι εσσι θεων, οἱ ολυμπον εχουσιν,
Αιει γαρ τοι ερις τε φιλη, πολεμοι τε, μαχαι τε,
Invisissimus utique mihi es Deorum, qui Olympum tenent,
Semper enim tibi contentio grata est, et bella, et pugnae;

quae ad verbum repetit Agamemnon de Achille

Εχθιστος δε μοι εσσι διοτρεφεων Βασιληων.

Verba denique supplementi desumpsimus ex ipso Homero. Loca sic est imitatus Virgilius:

Cui tristia bella,
Iraeque, insidiaeque, et crimina noxia cordi:
Odit et ipse Pater. Aen. VII. v. 325.

Luigi Corazza dis: Fra: Casanova inc.

COLUMNA X.

γεν εχθιστον, ει μη φιληριδες ησαν αμφοτεροι.
. . . .
. . . . διοτι οριστεον τουθ', ὁτι δεινον ϛη ἑαυτους επαγειν επαχθη πολεμον τοις ὑποτεταγμενοις · αλλα και προς αυτους δυσμενες επι τα παμπονηρ' ευ εσεσθαι · και Βλακευειν μεν τις φημιστεον, ει νομιζει την αρχην ουτως ασφαλεστεραν εξειν · ὡς και των ιδιωτων τινες ευκταιον ὑπονοουσιν οικειαν ειναι στασιν, κακοις ἡδοτες ἑκατεροι. Διοτι και προς απωλειαν των οικων, και την δυναστειων καταστροφην ουτω στυγερον μα Δι' ουδεν επινοει εγγενεσθαι. Και γε και τουτο εδειξεν 'Ομηρος, Αφρητωρ, λεγων, αθεμιστος, ανεστιος εστιν εκεινος, ὁς πολεμου εραται επ δημιου οκρυοεντος. Και τον Νεστορα παρεισαγων σπευδοντα λυειν την στασιν Αχιλλεως προς Αγαμεμνονα καν ταις των πρεσβεων εντολαις, καν τῃ Πατροκλου παρακλησει, καν αρισταις τε, και κυριωταταις βουλαις πανυ περ σπευδει σημαναι την ε-

nisi uterque nimium cupidus fuisset certaminum, pugnarum, et contentionis. . . . . Cap. VI.
. . . .

Quod discordiam Rebuspub. perniciosissimam boni principes avertere studeant.

. . . . . Quapropter id statuendum est grave quidem illud esse, quod ipsi atrox immittant inter subditos bellum; quin etiam ipsis invidia paratur, quum inter improbissima ipsi bene se habeant; socorditer autem in primis ille se gerere dicendus est, qui sibi persuadet hac ratione tutiorem auctoritatem habiturum; perinde ut ex privatis etiam hominibus nonnulli optabilem ducunt privatam dissensionem, utrique malis gaudentes. Quocirca animo reputes licet et ad domorum interitum, atque ad regnorum eversionem nihil hercule innasci magis formidabile. Atque id quidem ipsum ostendit vel Homerus canens: sine tribu, sine lege, sine lare ille est, si quis bellum amat intestinum, horrendum. Et Nestorem inducens studentem imponere finem dissidio Achillis atque Agamemnonis, tum in mandatis Legatorum, et in Patrocli exhortatione, tum in optimis, atque opportunissimis consiliis magnopere contendit significare

V. 17. Nostri verba confer cum effato Hecubae ad Agamemnonem. Eurip. *Hec. v. 1236.* Αυτον τε χαιρειν τοις κακοις σε φησομεν τοιουτον οντα, *sed ipsum te malis gaudentem dicemus, quod talis existas.*

V. 18. *Inducunt in Civitatem rem perniciosissimam seditionem, et discordiam.* Cic. *de offic.* lib. I. c. 25. *Cupiditates sunt insatiabiles, quae non modo singulos homines, sed universas familias evertunt: totam etiam labefactant Remp. Ex cupiditatibus. odia, discordia, seditiones, bella nascuntur.* Ibid. Contra adde quod habet idem Cic. in de Republ. *Senatum et populum ut unum habeamus, et fieri potest, et permolestum est, nisi fit... et videmus, si id effectum sit, et melius nos esse victuros, et beatius.* c. 20. Hinc sapientissimum Tiberii consilium Cheruscos, *quando romanae ultioni consultum esset, internis discordiis relinqui.* Tac. II. 26.

V. 24. Hos versus, qui sunt 63. sq. *Il. I.* laudat Aristophanes in *Pac.* et Aristoteles *Pol. I. c. 2.* Latine eosdem expressit Cic. *Philip.* 13. *Nam nec privatos focos, nec publicas leges, nec libertatis iura videtur cara habere, quem caedes civium, quem bellum civile delectat.* Eodem spectavit Horatius Serm. lib. II. 5. scribens:

Qui quamvis periurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus.

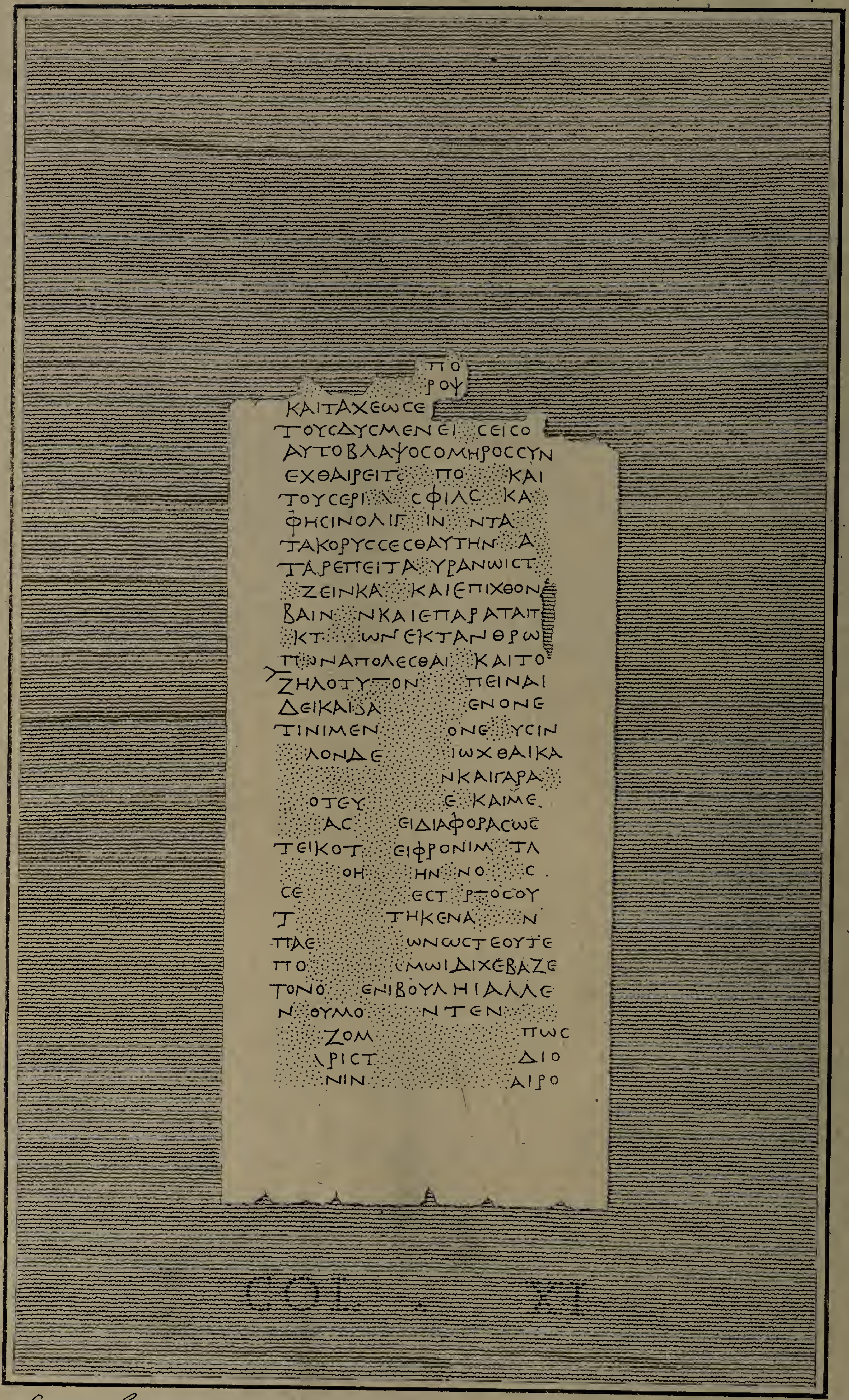
V. 31. Τοισι δε πολλ' επετελλε Γερηνιος Ἱππότα Νεστωρ
Ipsis vero (legatis) *multa mandata dabat Gerenius eques Nestor. Il. I. v. 179.* Rem ipsam attingens Horatius concinit *Epist. lib. 1. 2.*

Nestor componere lites
Inter Pelidem festinat, et inter Atridem.

V. 36. Auctor vitae Homeri *lib. II. 142.* idem animadvertit. Πατροκλος επιπλησσων τῳ Αχιλλει λεγει·

Αιναρετη, τις σευ αλλος ονησεται οψιγονος περ,
Αικε μη Αργειοισιν αεικεα λοιγον αμυνῃς;

Patroclus objurgans Achillem dicit: in malum fortis, quem fructum ex te capient minores, si ab Argivis duram perniciem non propulses?

ΠΟ
ΡΟΥ
ΚΑΙΤΑΧΕΩϹΕ
ΤΟΥϹΔΥϹΜΕΝΕΙ ϹΕΙϹΟ
ΑΥΤΟΒΛΑΨΟϹΟΜΗΡΟϹϹΥΝ
ΕΧΘΑΙΡΕΙΤ ΠΟ ΚΑΙ
ΤΟΥϹΕΡΙ Ν ϹΦΙΛϹ ΚΑ
ΦΗϹΙΝΟΛΙΓ ΙΝ ΝΤΑ
ΤΑΚΟΡΥϹϹΕϹΘΑΥΤΗΝ Α
ΤΑΡΕΠΕΙΤΑ ΥΡΑΝΩΙϹΤ
ΖΕΙΝΚΑ ΚΑΙΕΠΙΧΘΟΝ
ΒΑΙΝ ΝΚΑΙΕΠΑΡΑΤΑΙΤ
ΚΤ ΩΝ ΕΚΤΑΝΘΡΩ
ΠΩΝΑΠΟΛΕϹΘΑΙ ΚΑΙΤΟ
ΖΗΛΟΤΥΠΟΝ ΠΕΙΝΑΙ
ΔΕΙΚΑΙϹΑ ΕΝΟΝΕ
ΤΙΝΙΜΕΝ ΟΝΕ ΥϹΙΝ
ΛΟΝΔΕ ΙΩΧΘΑΙΚΑ
ΝΚΑΙΓΑΡΑ
ΟΤΕΥ Ε ΚΑΙΜΕ
ΑϹ ΕΙΔΙΑΦΟΡΑϹΩϹ
ΤΕΙΚΟΤ ΕΙΦΡΟΝΙΜ ΤΑ
ΟΗ ΗΝ ΝΟ Ϲ
ϹΕ ΕϹΤ ΡΤΟϹΟΥ
Τ ΤΗΚΕΝΑ Ν
ΠΑΕ ΩΝΩϹΤΕΟΥΤΕ
ΠΟ ΜΩΙΔΙΧΕΒΑΖΕ
ΤΟΝΟ ΕΝΙΒΟΥΛΗΙΑΛΛΕ
Ν ΘΥΜΟ ΝΤΕΝ
ΖΟΜ ΠΩϹ
ΑΡΙϹΤ ΔΙΟ
ΝΙΝ ΑΙΡΟ

COL. XI

Luigi Corazza dis. Fran.co Casanova inc.

COLUMNA XI.

κεινου στασιν παντι τῳ των Ἑλληνων στρατῳ μαλιστα ολεθριον γενησεσθαι. Τουτο μεν τοινυν και εξ αλλων δηλον εστι, μαλιστα δε απο τουτου. Ἡ ερις δη γαρ οψε, ει μη και ταχεως εμβαλει ανιατους δυσμενειας · εις ὁ αυτο βλαψος Ὁμηρος συνεχθαιρει τους πολεμου, και τους εριδος φιλους, και φησιν · ολιγην μεν τα πρωτα κορυσσεσθ' αυτην, αυταρ επειτα ουρανῳ στηριζειν καρα, και επι χθονι βαινειν · και επαραται την εκ τε θεων, εκ τ' ανθρωπων απολεσθαι. Και το ζηλοτυπον δη απειναι δει, και βασκαινομενον, ει τινι μεν φθονον εχουσιν, αλλον δε δεδιωχθαι κακως νομιζουσιν. Και γαρ αν ποτ' ευφρων λυει, και μεγαλας αιρει διαφορας · ὡστ' εικοτως αει φρονιμωτατα γε νοηματα ηνυεν Οδυσσευς τε, και Νεστωρ, τοσουτῳ δε κεκρατηκεν αλλων πλειονων οντων. Ὡςτε ουτε ποτ' εν πολεμῳ διχ' εβαζετον, ουτ' ενι βουλῃ · αλλ' ἑνα θυμον εχοντε νοῳ φραζομεθ' Αργειοισιν ὁπως οχ' αριστα γενηται. Διοτι μηνιν Αχιλλεως αφαιρο-

illius dissidium universo Graecorum exercitui quam maximam perniciem allaturum. Quod omnino et aliunde patet, in primis vero ex iis, quae sequuntur. Discordia enim serius, si minus ocius insanabiles excitat inimicitias; propter quam labem Homerus odio prosequitur quique bellum, quique discordiam sectantur, et ait: Parvam quidem primo ipsam attolli, deinde vero caelo caput abscondere, terramque ingredi: tum eamdem execratur, ut ab Diis, et ab hominibus pereat. Praeterea aemulationem abesse opus est, et ipsam invisam, quoniam alteri quidem invident, alterum autem prave insectandum existimant. Aliquando vero bonus et prudens solvit, atque e medio tollit gravia dissidia, ut iure semper prudentissima quaeque Ulysses perfecerit consilia, Nestor autem tantum valuerit inter alios, qui erant plures. Quocirca (ait) nunquam in bello alia sentiebamus, neque in consilio; sed eumdem habentes animum consultabamus, quo pacto eximie optima Graecis evenirent. Idcirco ut iram Achillis e medio tolleret

V. 1. sq. Ex praemissis nihil aliud visum est posse rite sequi, quam quod ipsi reposuimus, vel quid simile; videtur enim Nestor numquam tantas curas impensurus fuisse, ut Achillem atque Agamemnonem inter se conciliaret, nisi discordiam exitialem graecis futuram prospexisset.

V. 8. Verbum εμβαλει Homerus ipse suppeditavit, qui Il. B. v. 377. exhibet Agamemnona haec querentem:

Ὃς με μετ' απρηκτους εριδας, και νεικεα βαλλει,
Qui (Achilles) *me inter vanas lites et contentiones coniicit.*

Si vero quis malit ipsum το απρακτους homericum, nos ultro repudiabimus nostrum ανιατους.

V. 10. Βλαψος a lexicis omnibus exulat, non tamen ab αναλογιᾳ; ita enim descendit a Βλαπτω, ut ἁψος ab ἁπτω. Si vero cui morosiori omnino verbum displiceat, ei proponimus locum corrigendum in βλεψας, ut sententia sit *ad quod respiciens Homerus.* Quod vero verbum βλεπω patiatur constructionem acc: cum εις evincit praeter alia versus Orphicus apud S. Iustin: et al. εις δε λογον θειον βλεψας *divinam rationem respiciens.* Gesner: fragm: Orph: 1. v. 5.

V. 13. Locus occurrit Il. Δ. v. 442. quem poteris conferre cum famae descriptione, quam Virgilius omnino inde desumsit. Aen. IV. v. 176. sq.

V. 17. Il. Σ. v. 107. ipse Achilles imprecatur

ὡς ερις εκ τε θεων, εκ τ' ανθρωπων απολοιτο,
Ut discordia et ab Diis, et ab hominibus pereat.

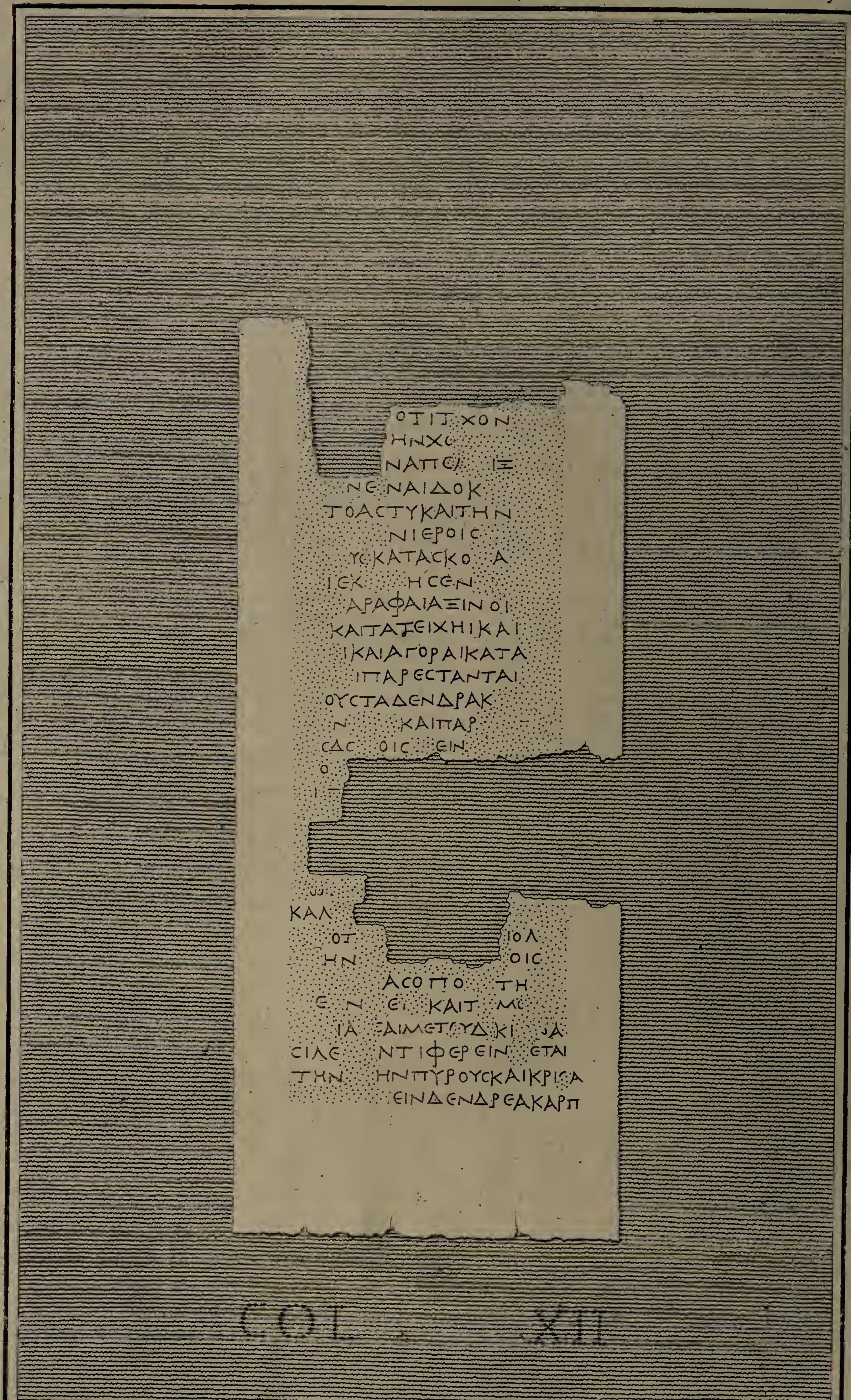
V. 22. Vim αιτιολογικην particulae ει pro επει, vel γαρ iam observavit Hoogeven. Doctr. part. graec. p. 225.

V. 23. Non omnino infrequens etiam in infinito usus praeteriti pro praesenti; nec id intelligendum de iis tantum verbis, quae incipientem actionem in praesenti indicant, perfectam vero in praeterito, ut οιδα, κεκτημαι, μεμνημαι, quae revera significant, iam *vidi*, *potitus sum*, *in memoriam revocavi*, sed et de aliis quoque. Sit exemplo locus B. Paulli in epistola 1. cap. IV. v. 17. ad Timotheum. Τοις πλουσιοις εν τῳ νυν αιωνι παραγγελλε μη ὑψηλοφρονειν, μηδ' ηλπικεναι επι πλουτου αδηλοτητι, *mone divites, ne in hoc saeculo superbiant, neve spem in rebus fluxis collocent.* Eadem ferme ratione Lucian: Dial. Deor. tom. 1. p. 279. Iov: et Sol: Αναβιβασαμενος επι το ἁρμα ὑπεθεμην, ὁπως μεν χρη βεβηκεναι αυτον, *currui impositum monui, quomodo oporteret insistere.*

V. 32. Odyss. Γ. v. 126. Pro πολεμῳ, quod praesefert papyrus, editi libri omnes habent αγορῃ. Nolim bellicae prudentiae laudem omnino eripi Ulyssi; quare lectionem nostri Philodemi praeferrem, quae occurrit etiam Il. B. v. 202.

Ουτε ποτ' εν πολεμῳ εναριθμιος, ουτ' ενι βουλῃ,
Nullius numeri in bello, neque in consilio.

Vox autem εβαζετον, quae in απογραφῳ luculenter, et integra legitur in mendo cubare videtur; rem evincit sequens φραζομεθα, cuius vestigia....ζομ....nihil aliud admittere queunt. Lege igitur εβαζομεν, quod praesefert textus Homericus.

Luigi Corazza dis: Fran: Casanova inc

COLUMNA XII.

μενος Αγαμεμνων ουδεν
απελιπεν, και γε μεγιστ'
Αχιλλει ὑπεσχετο δωρα·
Προσεχε δε νουν προς τα
εκ Θεων ὑπαρξαντα τοις
ευδικουσιν δωρα· Επ' αυ-
τω γ' οιμαι, ὁτι Οδυσσει
εληλυθοτι τυχον εις την
Φαιακικην χωραν ευδι-
κουσαν απεδειξεν Θεα
τα ενειναι δοκουντα κα-
λα, το αστυ, και την κοσ-
μησιν εν ἱεροις, και εν-
τειχιους κατασκοπας. Του
δ' ενεκα εφησεν, ὁτι θαυμασ-
τοι παρα Φαιαξιν οἱ λιμε-
νες, και τα τειχη, και ναοι
θεων, και αγοραι κατ' αστυ.
Και δη παρεσταν ταρφ' επ'
αυτους τα δενδρα καρπους
παντοιους, και παρακαιρι-
ους. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . Και τοι μετ' επι-
εικειας, και μετ' ευδικιας βα-
σιλευοντι φερειν οιεται
την γην πυρους, και κριθας,
βριθησειν δε δενδρεα καρπω.

Cap. VII. De bonis ex iustitia manantibus.

Agamemnon nihil omittit; imo maxima quaeque Achilli dona pollicetur. Animadverte nunc bona, quae in iustos, et pios ab Diis proficiscuntur, et dimanant. Atque idcirco quidem, puto, Ulyssi forte in Phaeacum regionem advenienti, quae iustitiam colebat, monstravit Dea omnia quaecumque splendida, et pulcra inesse videbantur, puta Urbem, et ornamenta in templis, et muris circumdatas speculas. Ideo (poëta) dixit apud Phaeacas mirabiles esse portus, et muros, et templa Deorum, et fora Urbis. Praeterea frequentes apud eosdem exstabant arbores universi generis fructus, et intempestive (ferentes) . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . Et quidem in aequitate, atque iustitia regnanti (Alcinoo) ferre putat terram frumentum, et hordeum, arbores vero fructibus praegravari.

V. 4. Communis erat apud veteres opinio, honorem, decus, vitam ipsam, atque omnia vitae bona *θεων αγλαα δωρα* esse, atque in populos ob iustitiam, bonitatemque regum fluere. Cic. *de Rep.* c. 41. De regis autem virtutibus audi Dionem Chrysostomum *de Regno* II. Αυτος γαρ (Ὁμηρος) σαφως ὑποτιθησι δυο τας βασιλικωτατας αρετας, την δε ανδριαν, και δικαιοσυνην, *manifesto duas supponit maxime regias virtutes fortitudinem, et iustitiam.* Hinc factum puto, ut quum de fortitudine verba fecerit noster praecipue in col. IX. ad iustitiam accesserit, et bona inde proficiscentia declaraverit, ut perfectum, et numeris omnibus absolutum principem ostendat; quod ipsum innuit Aeschylus:

Ὁπου γαρ ισχυς συζυγουσι, και δικη,
Ποια ξυνωρις της δε καρτερωτερα;
Ubi enim vis, et iustitia coniunguntur, quaenam coniunctio erit
unquam fortior? Easdem virtutes in Aenea celebrat Virgilius *Aen.* XI. v. 126.
Iustitiae ne prius mirer, belline laborum. V. insuper Aristot. Pol. lib. X.

V. 10. Minervae verba ad Ulyssem respexisse putarim nostrum *Odyss.* H. v. 28.

Τοι γαρ εγω τοι, ξεινε πατερ, δομον όν με κελευεις
Δειξω,
Profecto tibi, hospes pater, domum quam quaeris
Monstrabo.

V. 12. Locus trahendus ad v. 43. sq. *Odyss.* H, ubi describuntur quae Ulysses Minerva duce in Alcinoi Urbe miratur. Ecce tibi ipsa Homeri verba, quae cum nostro supplemento conferre licet.

Θαυμαζεν δ' Οδυσευς λιμενας, και νηας εισας
Αυτων τ' ἡρωων αγορας, και τειχεα μακρα,
Ὑψηλα σκολοπεσσιν αρηροτα.
Mirabatur Ulysses portus, et naves aequales,
Ipsorumque heroum concilia, et moenia longa,
Sublimia vallis circumdata.

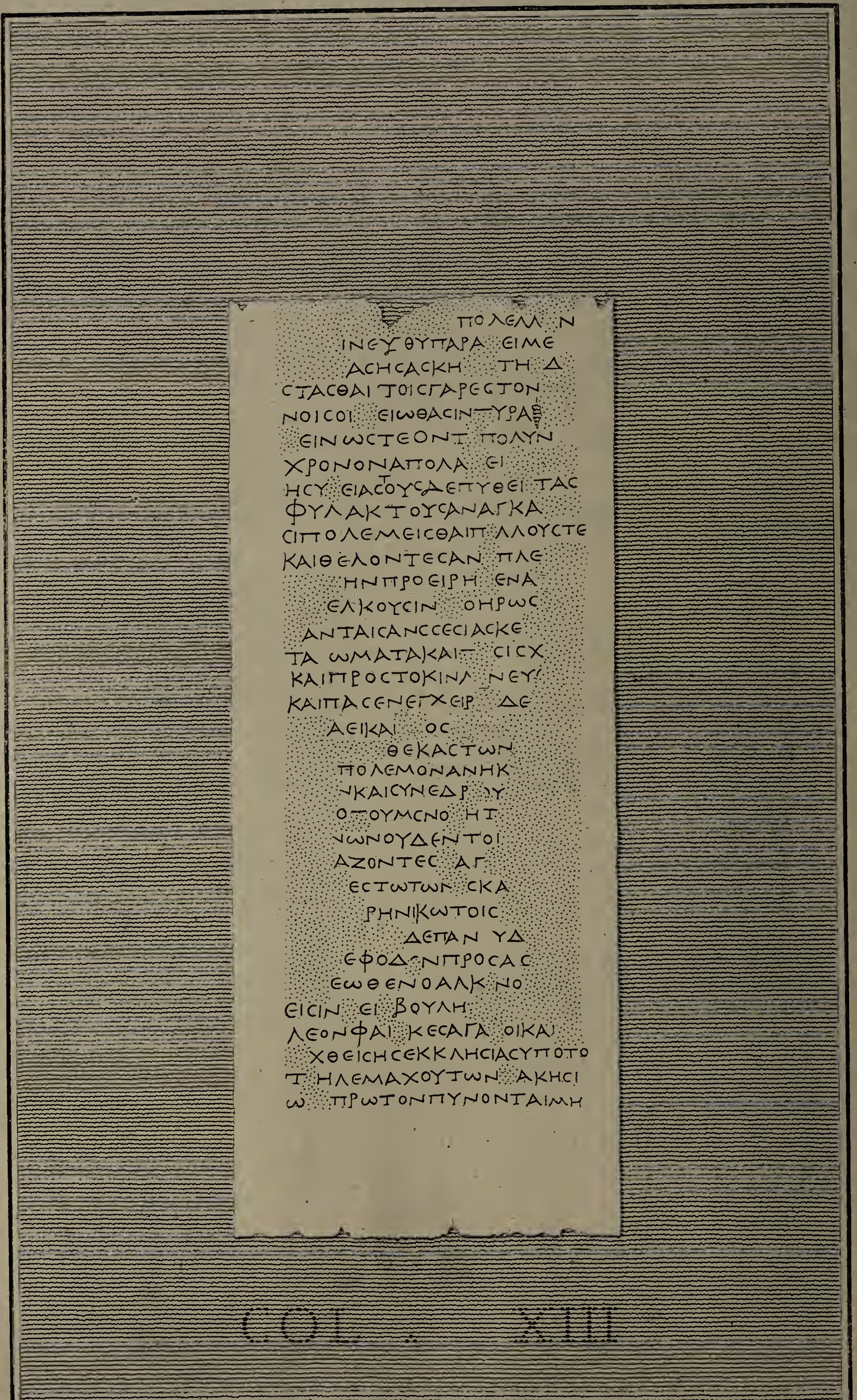
V. 17. Τυχη pro τυχη, ut supra Col. VII. σιγηρως pro σιγηρως. Adde, si libet πανηγυρικον pro πανηγύρικον in col. LIV. operis inediti eiusdem Philodemi de Rhetorica, in quod illustrandum curam nostram in praesenti impendimus.

V. 19. Confer, si libet, cum descriptione hortorum Alcinoi. *Odyss.* H. v. 112. sq.

V. 29. sqq. Ut alia omittamus, hic omnino locum habere videtur fragmentum huiusce papyri, quod ex ipso Homero Οδ. τ. v. 111. sic restitutum praestamus.

ευδικιας ανεχησι
Και δια τουτ' αυτῳ οισει δαψιλως ἡ γη πυρους, και κριθας,
βριθησι δε δενδρεα καρπῳ
Τικτη δ' εμπεδα μηλα, θαλασσα δε παρεχη ιχθυς · εξ ευηγησιης αρετωσι δε λαοι ὑπ' αυτου. και παλιν

Iustitiam extollit. Idcirco terra ei tritica, et hordea abunde ipsi feret; gravabit vero arbores fructu, et pariet firma pecora mare vero suppedit, abit pisces; atque ob rectam administrationem populi sub ipso felicem, et virtuosam degent vitam. Et iterum........

ΠΟΛΕΜ Ν
ΙΝΕΥ ΘΥΠΑΡΑ ΕΙΜΕ
ΑCΗCΑCΚΗ ΤΗ Δ
CΤΑCΘΑΙ ΤΟΙCΓΑΡΕCΤΟΝ
ΝΟΙCΟΙ ΕΙΩΘΑCΙΝΤΥΡΑ
ΕΙΝ ΩCΤΕΟΝΤ ΠΟΛΥΝ
ΧΡΟΝΟΝΑΠΟΛΑ ΕΙ
ΗCΥ ΕΙΑCΟΥCΔΕΠΥΘΕΙ ΤΑC
ΦΥΛΑΚΤΟΥCΑΝΑΓΚΑ
CΙΠΟΛΕΜΕΙCΘΑΙΠ ΛΛΟΥCΤΕ
ΚΑΙΘΕΛΟΝΤΕCΑΝ ΠΛΕ
ΗΝΠΡΟΕΙΡΗ ΕΝΑ
ΕΛΚΟΥCΙΝ ΟΗΡΩC
ΑΝΤΑΙCΑΝCCΕCΙΑCΚΕ
ΤΑ ΩΜΑΤΑΚΑΙΤ CΙCΧ
ΚΑΙΠΡΟCΤΟΚΙΝΛ ΝΕΥ
ΚΑΙΠΑCΕΝΕΓΧΕΙΡ ΔΕ
ΑΕΙΚΑΙ ΟC
ΘΕΚΑCΤΩΝ
ΠΟΛΕΜΟΝΑΝΗΚ
ΝΚΑΙCΥΝΕΔΡ ΟΥ
ΟΤΟΥΜCΝΟ ΗΤ
ΝΩΝΟΥΔΕΝΤΟΙ
ΑΖΟΝΤΕC ΑΓ
ΕCΤΩΤΩΝ CΚΑ
ΡΗΝΙΚΩΤΟΙC
ΔΕΠΑΝ ΥΔ
ΕΦΟΔ ΝΠΡΟCΑC
ΕΩΘΕΝΟΑΛΚ ΝΟ
ΕΙCΙΝ ΕΙ ΒΟΥΛΗ
ΛΕΟΝΦΑΙ ΚΕCΑΓΑ ΟΙΚΑΙ
ΧΘΕΙCΗCΕΚΚΛΗCΙΑCΥΠΟΤΟ
Τ ΗΛΕΜΑΧΟΥΤΩΝ ΑΚΗCΙ
Ω ΠΡΩΤΟΝΠΥΝΟΝΤΑΙΜΗ

COL. XIII

Luigi Corazza dis. *Fran. Casanova inc.*

COLUMNA XIII.

. . . . εις πολεμον
ελθειν ευθυ παρακειμε-
νης πασης ασκης · αυτης δ' ι-
στασθαι τοις γ' αρεστον μο-
νοις, οἱ τ' ειωθασιν πυραπ-
τειν, ὡστε οντι πολυν
χρονον απολαυειν της
ἡσυχειας· τους δε πυθεντας
φυλακτους αναγκαζου-
σι πολεμεισθαι · πολλους τε
και θελοντες αν οπλεισθαι
δια την προειρηκεν αιτι-
αν ελκουσιν νοηρως, ὡς
καν ταις ανεσεσι ασκεισθαι
τα σωματα και προς ισχυν,
και προς το κινδυνευειν.
Και πας εν εγχειριᾳ δεινος
εστι αει, και προσασκου-
μενος καθ' ἑκαστων των
εις πολεμον ανηκοντων.
Παλιν και συνεδριου ιδιον
τι σκοπουμενου, η τι των
κοινων, ουδεν τοι νηπιον
φραζοντες . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . εωθεν ὁ Αλκινοος εξ-
εισιν γ' εις βουλην, ἱνα μιν κα-
λεον Φαιηκες αγαυοι. Και συν-
αχθεισης εκκλησιας ὑπο του
Τηλεμαχου των Ιθακησι-
ων πρωτον πυνονται, μη . . . .

CAP. VIII. De varia corporis exercitatione ad bellum necessaria.

. . . pugnam inire vix dum confecta quacumque exercitatione: ab eadem vero desistere illos tantummodo juvat, qui consueverunt ignes accendere, ut idcirco diutius tranquillitate, atque otio fruantur. Eos autem qui cauti, et providi audiunt, cogunt pugnare: tum et plerosque volentes instruere, ob eam quam supra memoravit caussam, callide cogunt vel in remissionibus exercere corpora, quum ut fiant robusti, tum ut suscipiant pericula. Unusquisque autem in incoepto est peritus, atque exercitatus ad omnia, quae ad bellicam rem attinent; rursus vero si in concilio privatim quid, vel publice perpendatur, nihil sane stultum dicentes . . . .
. . . .
. . . .
. . . .

CAP. IX. De vi prudentiae, et consilii ad res bene administrandas.

. . . . primo mane Alcinous exit ingressurus concionem, quo eum advocaverant generosi Phaeaces: coacto autem Ithacensium concilio a Telemacho, primum quidem. . .

V. 3. Ἀσκη i. q. ασκησις Plat. comic. apud Poll. III. 154. Piers. ad Moerid. Attic. et ad Thom. M. 121. Hemsterhus. ad Aristoph. Plut. 477.

V. 8. Ἡσυχεια pro ἡσυχια non raro σφαλματι, ut saepius observatum est.

V. 10. Πολεμεισθαι in signif. activa occurrit apud Thucydidem. Simili vero ratione scripsit Auctor V. Homeri lib. II. 166. Ἱνα πειραν της αυτων ὁρμης λαβη, και μη επαχθης η, πολεμειν αναγκαζων ὑπερ ἑαυτου, *ut de eorum voluntate periculum faceret, num moleste laturi essent, si quando in aciem educerentur.*

V. 14. Conferre licet cum nostro locum Xenophontis in Cyrop. II. 1. 7. Εν τουτω επειρατο ὁ Κυρος ασκειν μεν τα σωματα των μεθ' ἑαυτου προς ισχυν, διδασκειν τε τα τακτικα, θελγειν τε τας ψυχας εις τα πολεμικα: *interea corpora suorum ad robur exercere nitebatur, ordinumque rationem docere, atque ad res bellicas animum exercere.* Tum Isocrates scribebat ad Demonicum: Τα μεν σωματα τοις συμμετροις πονοις, ἡ δε ψυχη τοις σπουδαιοις λογοις αυξεσθαι πεφυκε, *sic natura sumus comparati homines, ut corpora modicis laboribus, animos diligenter augeamus scientia.* Atque haec duo praecipue sibi proposuisse Homerum iam observavit Auctor ejus V. II. 4. Εξ ὡν δηλος εστι παριστας δια μεν της Ιλιαδος ανδριαν σωματος, δια δε της Οδυσσειας ψυχης γενναιοτητα, *unde constat Homerum in Iliade quidem corporis robur expressisse, in Odyssea vero animi generositatem.*

V. 30. Odyss. Z. v. 55.

V. 34. Πυνονται luculenter legitur in papyro; sed quid sibi velit penitus ignoro. Num legendum τυθονται pro πυνθανονται *consultant* vel *interrogantur*? Ad vim enim consilii iam gradus factus est, ut facile eruitur ex columna proxima. Atque hic pro re nata non piget confiteri quamplurimum fastidii nobis creavisse interpretationem huius σελιδος, nec huic nostro supplemento nosmet omnino adquiescere. Doctioribus igitur, et felicioribus relinquimus hanc provinciam, si qui vacui velint illam suscipere.

V. 4. Manifeste spectat ad votum Agamemnonis de decem Nestori potius, quam Aiaci similibus. De hac re v. infra v. 17.

V. 7. Papyrus exhibet fere integram vocem χρειας; sed quamvis defendi posset haec lectio, unde ista emergeret sententia, *unum sapiens consilium vincere, et superare plures necessitates*, vel potius *plures sententias usui vitae inservientes*, χειρας tamen praetulimus, quae lectio unice convenit cum sententia; et eamdem quidem tuentur Sextus Empiricus adv. Mathem. Scholiastes Venetus, et Eustathius hunc Euripidis versum referentes. Eustathium vero quasi Philodemi locum nosse dixeris, tanta in utrisque adparet similitudo.

V. 10. Συμμετρον interpretati sumus *parem*, proprie enim est *eiusdem mensurae*. Namque id prorsus contendit Philodemus, ut vim consilii parem, puta eiusdem momenti, atque arma declaret ex verbis Homeri Il. B. v. 372, et K 246. vel si vis etiam praestantiorem. Id ipsum docuit et Aelianus V. H. VII. 14. his verbis: Ουδεν διοισει, ει τις δια γνωμης ωνησε τινας, ειτε δια ὁπλων, *nihil interest consilio ne quis quem iuvet, an armis.* Huc refer verba Tiberii ad Germanicum apud Tacit. lib. 2. 26. quibus significat se novies a Divo Augusto in Germaniam missum plura consilio, quam vi perfecisse. Adde Horatianum illud: Od. III. 3.

Vis consili expers mole ruit sua,
Vim temperatam Dii quoque provehunt in melius

V. 16. Puta consilium, et vim.

V. 17. Il. B. v. 372, et K. v. 246. Cum Homero quidem concinit Dio Chrysostomus scribens de Regno II. sub init. Ὡστε και τον Αγαμεμνονα ευχεσθαι δεκα γεροντας ἀυτῳ τοιουτους ειναι μαλλον συμβουλους, η νεανισκους, ὁιος ὁ τε Αιας, και Αχιλλευς, ὡς θαττον αν ἀλουσης της Τροιας: quae reddi possunt totidem ferme verbis Ciceronis de Senect. *Nullis corporis viribus: et tamen ille dux Graeciae nunquam optat, ut Ajacis similes decem habeat, at ut Nestoris. Quod si acciderit, non dubitat, quin brevi Troja sit peritura.* Nec ad rem praetereundum nobile Cornelii Nepotis effatum de Epaminonda: *Ex quo intelligi potest unum hominem pluris, quam Civitatem fuisse.* V. Epam. sub fin.

V. 24. sq. Il. K. v. 245 ad 247.

V. 29. Odyss. N. v. 89.

V. 32. Passim et in Iliade, et in Odyssea praesentissima Minervae tutela praelucet; qua aliquando quidem Achillem, semper autem, et ubicumque Ulyssem Dea tuetur, et complectitur. Ipsum hoc patrocinium non fugit auctorem V. Hom. qui lib. II. 117. haec habet: Την Αθηναν ποτε μεν τω Αχιλλει, αει δε τῳ Οδυσσει......παραστατειν οιεται *Minervam aliquando quidem Achilli, semper vero Ulyssi adesse putat.*

ΙϹΟ Κ
Ϲ ΕϹ Α Τ
Ρ ΚΕΙ
Τ ΕΝΟΙΠΕ
Ϲ ΦΑΛΕΙΑΝ
Μ ΠΟ ΥΛ
Η ΙΝΑϹΠΡ
Τ ΒΟΥΛΙΑΝΛ
Ε ΜΕ ΥΛΗΙΔ ΝΑ
Τ Ε ΕϹΘΑ ΚΑ
Β Τ ΑΡΧΩ ΑΓΑΘ
ΟΛΕΜ Κ
ΥϹΑΝΟΥΝΟΛ ΟΠΕ Ε
ΠΕΙΤΟ Δ ΝΕ
Λ Ϲ ΑϹΙΑ ΠΟ
ΟΝΔΕΙ ΜΗΜ ΝΟΝΤΕϹ
ΡΕΠΕΠΟΙ ΙΤΑΥΤ
ΙΝΑΛΛ ΙΤΟ Ϲ ΙΕ
ΑϹΚΕΙΝ ΚΑΙϹΠΟΥ
Α ΠΕ ΛϹΘΑΙΚΑ
Χ ϹΠΡ Τ Ο
ΤΕ Α
ΗΤΑΚ ΚΑ
ΑΟΥΠΕ ΕΙ
Τ
Φ ΡΕΙΡ ΟΔ
ΟΙ Α ΑΤ ΝΙ
ΑΝ ΟΥΛΕΙ ΜΕΝϹ Ν
ΟΛ ΝΑΡΙϹΤΕΙϹΤΟ ΔΡΙ
ΟΝ ΚΑΙ Α ΧΟΝ
ΟΥ ΕΠ ΚΑΤΑΤΕΤΑΓΜΕ
ΝΟ ϹΕΙ ΤΟϹΥΝΕΔ ΟΝΑΠΑ
ΓΟΝΤΕϹΩϹΑΝΕΩΡΑΚΟΤΕϹ
ΑΥΤΩΝΤΗΝΦΡΟΝΗϹΙΝ Ν
ΤΕΤΟΙϹΑΛΛΟΙϹΚΑΙΤΗΙΠΕΡΙ

COL. XV

Luigi Corazza dis — *Fran.co Casanova inc.*

COLUMNA XV.

οἱ κατα ταξιν ὑπηγαγον αν βουλευομενοι τον λαον ὁλον αριστ' εις το συνεδριον · οἱ και ἁμα κατειχον ουκ επικατατεταγμενους, εις το συνεδριον απαγοντες, ὡς αν εωρακοτες αυτων την φρονησιν εν τε τοις αλλοις, και τῃ περι

Duces forte consulturi populum universum per ordines in concionem introducebant, iidemque rursus non ordinatos coërcebant in synedrium ducentes, ut ipsorum prudentiam inspicientes et in ceteris rebus, et in de . . . .

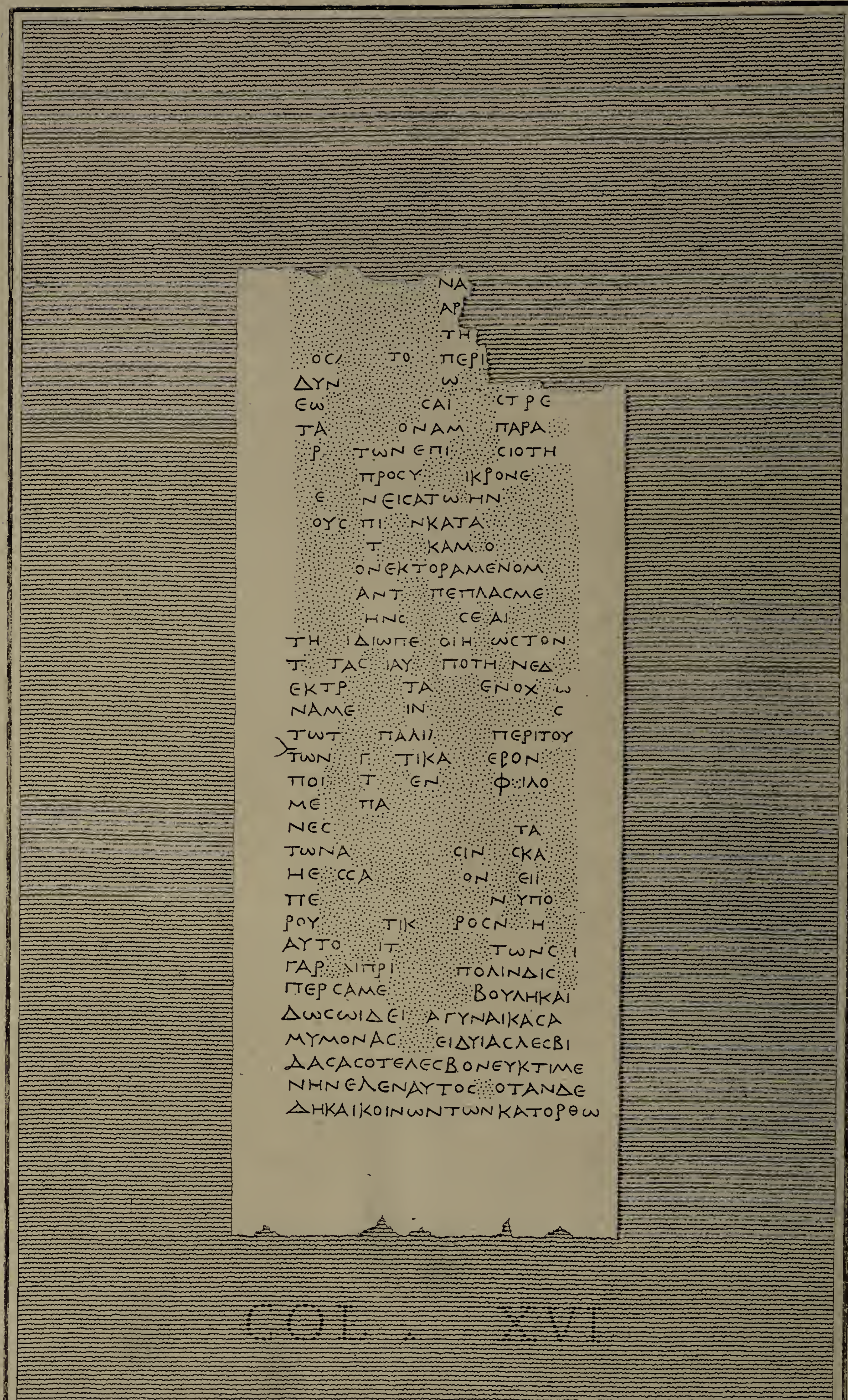
V. 1. Spectare videtur hoc loco verba Homeri: εστιχοωντο ιλαδον εις αγορην. *Procedebant ordine turmatim in concionem.* Il. B. v. 92. 93. et

Σπουδη δ' εζετο λαος, ερητυθεν δε καθεδρας,
Studiose sedebat populus, et sedes occupabat. Ibid. 99.

Et quidem dubito, an huc etiam respiciat consilium Agamemnoni a Nestore datum

Κριν' ανδρας κατα φυλα, κατα φρητρας, Αγαμεμνον
Tribue viros in tribus, in curias, Agamemnon,

quamvis aliunde dubitari non possit, quin ad Graeci exercitus ordines in praeliis ineundis id sit referendum, quo facile ignavi a strenuis dignoscantur.

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova inc.*

COLUMNA XVI.

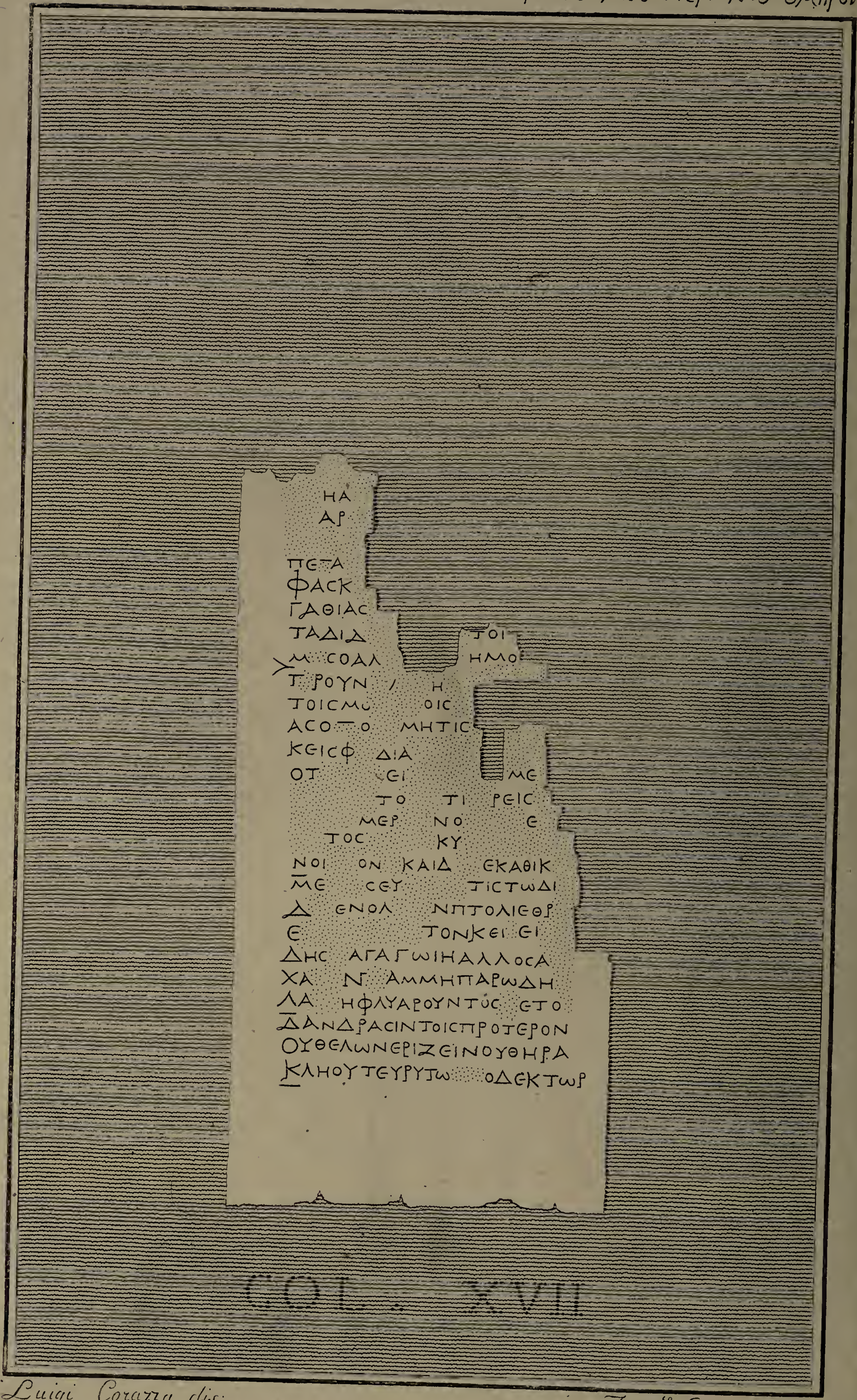
. . . .

. . . . . Πριαμου πολιν διεπερσαμεν, εστιν βουλη, και δωσω δ' ἑπτα γυναικας αμυμονας εργα ειδυιας λεσβιδας, ἁς ὁτε Λεσβον ευκτιμενην ελεν αυτος. . . .Ὁταν δε δη και κοινων των κατορθω-

postquam enim Priami Urbem everterimus, est mihi mens, et dabo septem mulieres forma praestantes, atque opera doctas, Lesbias, quas, quum Lesbo bene habitata ipse potitus est. . . . . . .Quum vero communium rerum prospere, et feliciter gestarum

ADNOTATIONES.

V. 1. Verba sunt desumpta ex Odyss: Γ. v. 130. Λ. 532. Ν. 316.
V. 3. Il. I. v. 128. Conferatur Virgilius Aen: 1. v. 75.
Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae, etc.
et Aen: IX. v. 272.
Praeterea bis sex genitor lectissima matrum
Corpora, captivosque dabit.

Luigi Corazza dis: *Fran.co Casanova inc.*

COLUMNA XVII.

ματων μεμνηται . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . Και δ' ειπε καθικο-
μενος · ευτε πρωτιστω δι-
δομεν ὁλ', ὁτ' αν πτολιεθρον
ελωμεν · και · τον κεν εγω
δησας αγαγω, η αλλος Α-
χαιων. Εαμμη παρωδη
λαθη Φλυαρουντος η ετι · ου-
δ' ανδρασιν τοις προτερον
ου θελων εριζειν, ουθ' Ἡρα-
κλη, ουτ' Ευρυτῳ. Ὁ δ' ἑκτωρ

mentio fit . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . Conviciis autem impetens dixit: Ipsi primo omnia dabimus, simul atque Urbe potiemur; tum: si quem vinctum adducam ego, vel alius quis ex Achivis. Ne garrientis parodia lateat, dixit praeterea: cum antiquis viris decertare nolo neque Herculi, neque Euryto. Hector contra

V. 1. Quamquis verterimus κατορθωματα res prospere gestas, perspicuum tamen esse videtur hic vocem accipi philosophico more, et significare *officia*, quae dicuntur *perfecta*.

V. 13. Eadem ferme sententia Agamemnon ad Ulyssem ait: Il. Ξ. v 104.

Μαλα πως με καθικεο θυμον ενιπη αργαλεη,

Valde meum animum attigisti increpatione gravi.

Adde Philostratum aptissime scribentem:

Καθικομενος αυτου λοιδοριαις

Suis calumniis impetens.

V. 14. sq. Il. β. v. 228. Eosdem hosce versus laudans Plutarchus de audiend. poët. opponit Thersitae iactantiam Achillis fortissimi herois modestiae, perinde ut hic a Philodemo opponitur illius garrulitas pietati, et modestiae Ulyssis.

V. 15. sq. Iliad. β. v. 231.

V. 18. Εαμμη habet papyrus pro εαν μη, quod nempe frequens in herculanensibus voluminibus evincit et apud Graecos evenisse, quod apud Latinos, qui *adfero*, *adtuli* etc. in *affero*, *attuli* vulgo mutaverunt. V. infra Col. XIX. εγκονιησι pro εν κονιησι: in altero volumine ανεκδοτω de Rhetorica Col. XXX. perinde legitur εμμεθοδω pro εν μεθοδω.

V. 19. sq. Apposite Eustathius: Ταυτα ειποντα τον Θερσιτην ὁ μεν βασιλευς αφιησι ληρειν, *Thersitem haec effutientem Rex ineptire sinit.* Ad v. 228. *Il.* β. Heroum suorum pietatem sapienter quidem Homerus in utroque poëmate in primis extollit.

Ανδρασι δε προτεροισιν εριζεμεν ουκ εθελησω

Ουθ' Ἡρακληϊ, ουτ' Ευρυτω Οιχαλιηι,

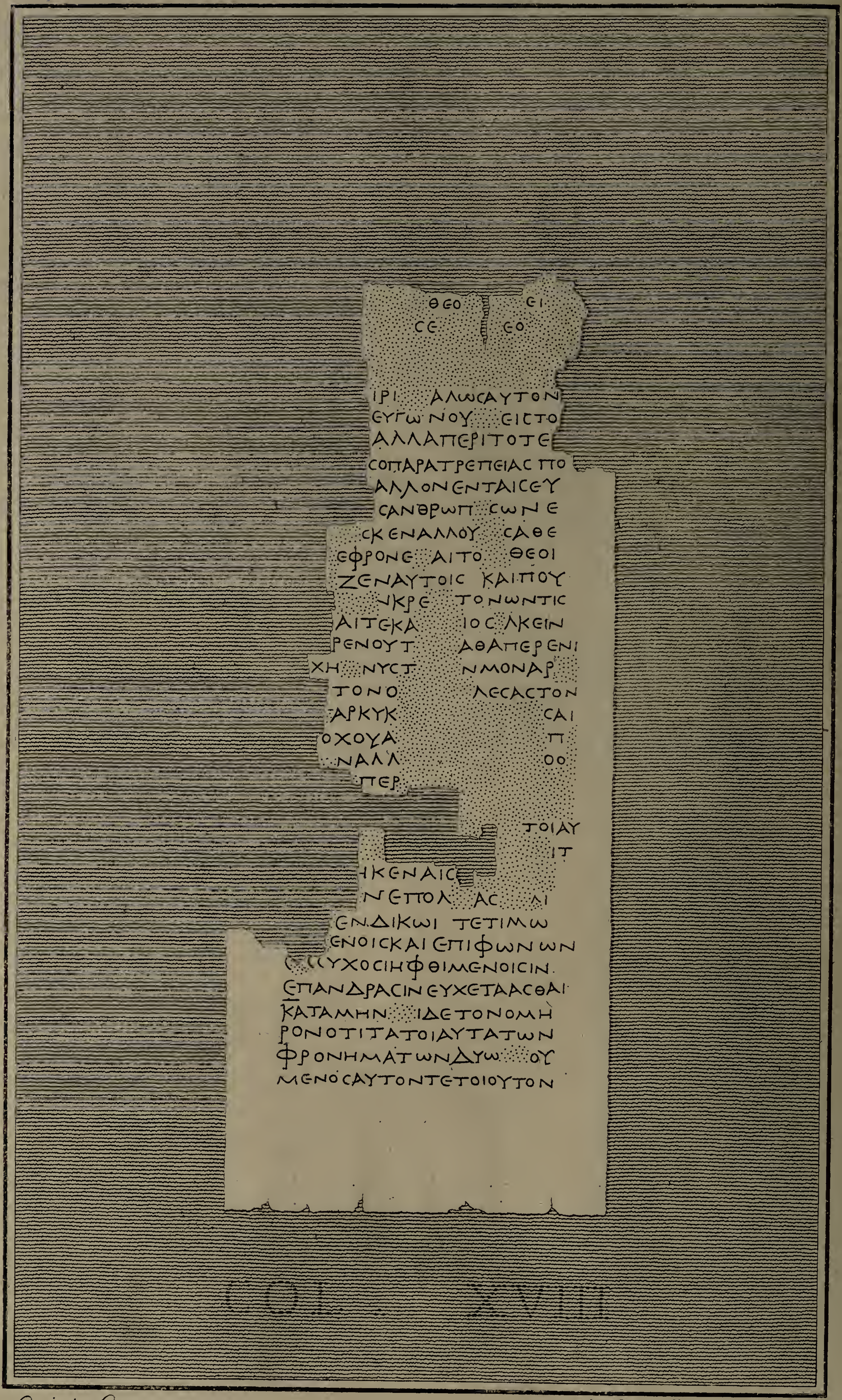
Cum viris autem priscis contendere nolim,

Neque cum Hercule, neque cum Eurylo Oechaliensi.

Odys. Θ. v. 223. et 224. Adde Il. E. v. 130. et 606. Z. v. 129. et cet. Idcirco Miseni mortem iure pietatis defectui, sive mavis arrogantiae tribuit Virgilius:

Dum cantu vocat in certamina Divos

Aen. VI. v. 172. Atque hic obiter nota papyrum exhibere Ἡρακλη subscripto ι carentem, pro Ἡρακλῃ, ut probatissimae quaeque editiones exhibent. Si denique obstet illud participium θελων licet legere θελω δη *profecto nolo*

Luigi Corazza dis: *Fran.co Casanova inc*

COLUMNA XVIII.

μεγα σθενει βλεμεαινων μαινεται εκπαγλως πισυνος Δυ, ουδε τι τιει ανερας, ουδε θεους. . . . . .

. . . .

. . . .

. . . . καλως αυτο νη Δια φευγων, ουκ εις το αυχειν, αλλα περι το τ' εστως, ὁ παρατρεπει ασπονδον · και μαλλον εν ταις ευτυχιαις ὡς ανθρωπος ων εδιδασκεν αλλους ὁσα θεοις εφρονει, και τοις θεοις ουκ ηριζεν αυτοις. Και που αυτος των κρειττονων τις ειναι τε, και γενος ελκειν εχαιρεν, ουτε, καθαπερ ενι, αυχης αν ὑστερειν Μοναρχην αριστον οντα · ολεσας τον τε γαρ κυκλωπα. . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . ενδικῳ τετιμωρημενοις · και επιφωνων εφ' ὡς ουχ ὁσιη φθιμενοισιν επ' ανδρασιν ευχεταασθαι. Καταμηνυει δε τον Ὁμηρον, οτι τα τοιαυτα των φρονηματων δυω νοουμενος, ἀυτον τε τοιουτον

fortitudine oculos truces circumferens furit terribilem in modum, fretus Iove, nec quidquam revereatur hominum, vel Deum . . . .

. . . .

. . . .

. . . . optime id per Jovem vitans non ut glorietur, at in illud incumbens, quod avertere queat impium; maxime vero in secunda fortuna quippe qui humana praeditus erat natura, alios edocuit quanto studio Deos prosequeretur, neque cum Diis contenderet. Atqui ipse (Ulysses) ex optimorum numero esse, atque ex optimis originem ducere gloriabatur, neque, ut decet, cuicumque cedere gloriatione, quum esset rex strenuissimus. Namque quum perdidisset Cyclopem. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . . merita poena multatis; et adclamans ait: Nefas est defunctis super hominibus gloriari. Id quidem significat Homerum, quia mente comprehenderat duas hasce elati animi conceptiones, talem se ipsum (praestitisse)

CAP. X.

Laudes sui ipsius officii, et pietatis fines non debent excedere.

ADNOTATIONES.

V. 1. sq. Locum supplendum censuimus ipsis Homeri verbis, quae occurrunt Il. I. v. 237. sq. quaeque, ni fallimur, sententia requirere videbatur; namque hic adparet Hectoris impietatem Ulyssis, et Nestoris pietati contra respondere.

V. 15. Mihi persuadeo heic verba fieri de Ulysse iniuria affecto ab Euryalo apud Alcinoum; quare Εριζεν reponendum censui ex verbis ipsius versus a Philodemo in proxime praecedenti columna allati n. 19. sq. Atque huc respicit locus auctoris Vitae Homeri, qui referens versus

Πως αν επειτ' Οδυσηος εγω θειοιο λαθοιμην
Ὁς περι μεν νοον εστι βροτων, περι δ' ἱρα θεοισιν
αθανατοισιν εδωκε.
Quomodo unquam ego divini Ulyssis obliviscerer,
Qui et mente superat mortales, et abunde sacra Diis
immortalibus dedit:

scribit: Εν οις οραν εστιν, ότι επῃνεσε τον ανδρα πρωτον επι τῳ νουν εχειν, δευτερον δε επι τῳ σεβειν θεους. *In quibus videre est virum laudasse primum mente, qua praeditus erat, deinde pietate in Deos.*

V. 16. Sine dubio respicit Ulyssis ipsius verba, quae leguntur Odys. Θ. v. 221.

Των δ' αλλων εμε φημι πολυ προφερεστερον ειναι,
Aliis me aio esse multo praestantiorem.

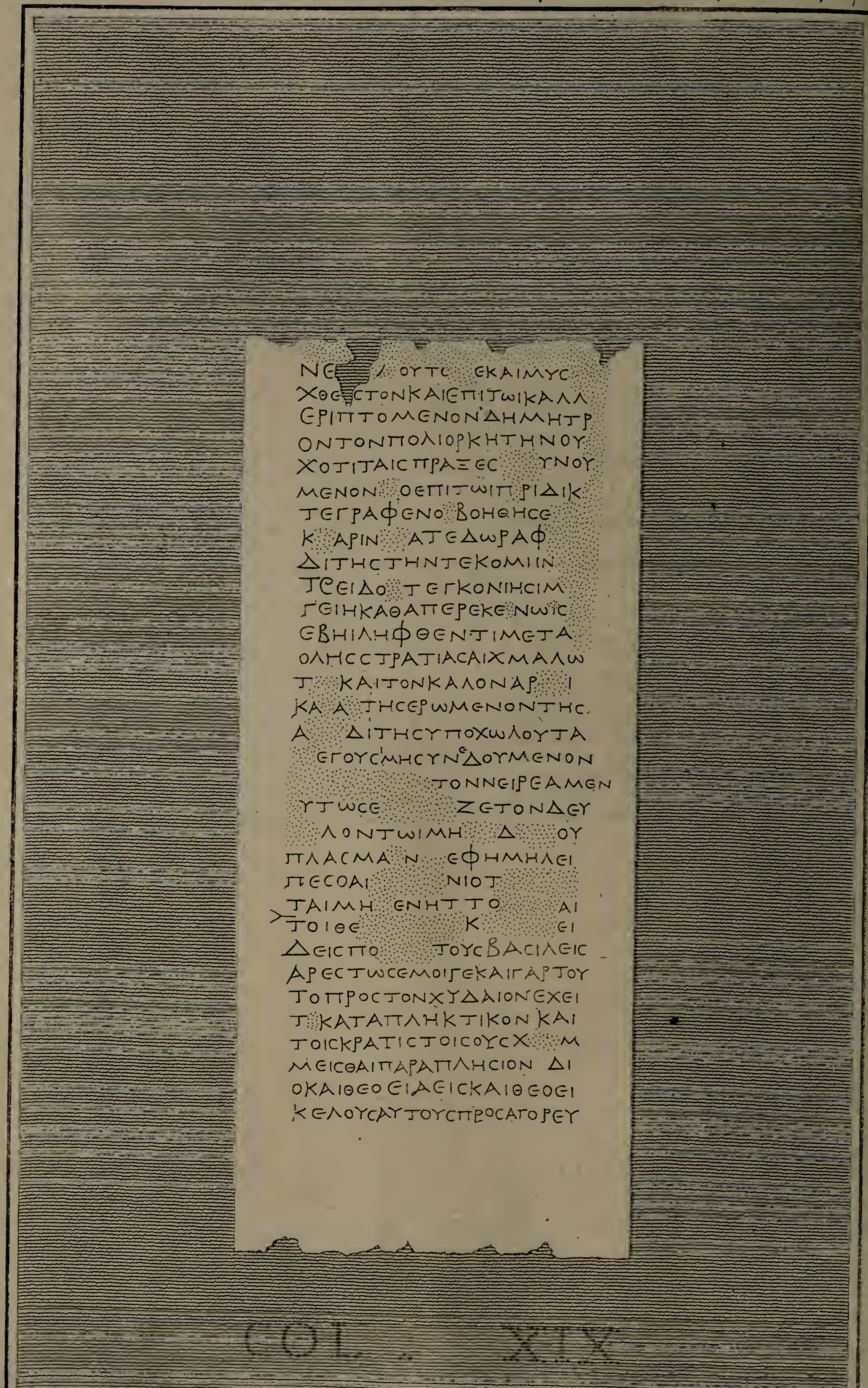
Consonat Demosthenes pro Ctesiphonte: Ει με και τους εμους υπειληφατε βελτιστους, και εκ βελτιονων, *si putatis me, et meos optimos, et ex optimis etc.* Confer ipsum pseudo-Plutarch. ad. h. I. V. Homer.

V. 30. Pete hunc versum Odys. X. v. 412. Vulgo editi libri habent κταμενοισι. Malim φθιμενοισι, quam lectionem et defendit noster; ut religio ista, et pietas extendatur non solum ad occisos, et debellatos hostes, sed ad ceteros quocumque modo vita functos. Locum respexit Virgilius, apud quem Legati Rutulorum Aen. XI. v. 104. dicunt.

Nullum cum victis certamen, et aethere cassis.

V. 33. sq. Duae hae conceptiones esse videntur pietas erga Deos, et religio in defunctos.

V. 35. Confer cum versu Euripidis Hecub. 1236. allato a nobis superius Col. X. n. 12. Αυτον τε χαιρειν τοις κακοις σε φησομεν τοιουτον οντα: *Te ipsum malis gaudere dicemus, quum ipse sis malus.*

Luigi Corazza dis.

Fran: Casanova inc

COLUMNA XIX.

παρεσχηκεναι . . . . ουτω δε και μυσαχθεις τον και επι τω καλλει εριπτομενον Δεμητριον τον πολιορκητην ουχ ότι ταις πραξεσι χαυνουμενον, το επι τω Παριδι κατεγραφεν · ου Βοηθησειν κιθαριν, τα τε δωρ' Αφροδιτης, την τε κομην, τοτε ειδος, ὅτ' εν κονιησι μιγειη, καθαπερ εκεινω συνεβη ληφθεντι μετα όλης στρατιας αιχμαλωτω. Και τον καλον Αρην, και αυτης ερωμηνον της Αφροδιτης, ύπο χωλου, τα λεγουσι, μη συνδεομενον, ελεξε, και τον Νειρεα μεν ουτως ετιμαζε, τον δ' Ευμηλον . . . . εφη μη λειπεσθαι, ει και ενιοτε ήτταται μηδεν ήττονος. Και τοι θεοεικελους και θεοειδεις ποιειν τους βασιλεις αρεστως εμοι γε. Και γαρ τουτο προς τον χυδαιον εχει τι καταπληκτικον, και τοις κρατιστοις, ούς χρη μιμεισθαι, παραπλησιον. Διο και θεοειδεις, και θεοεικελους αυτους προσαγορευ-

praestitisse. . . . . Itemque odio prosequens Demetrium Poliorcetem ob pulcritudinem eversum, nedum gestis rebus superbientem, illud, quod de Paride dictum est descripsit: non proderunt cithara, et dona Veneris, et coma, et species, quum provolutus fuerit in pulvere; quod omnino illi accidit, qui captus fuit cum universo exercitu. Et pulcrum dixit Martem, et ab ipsa Venere dilectum (non autem a Vulcano ligatum, ut perhibent;) et Nireum quidem eodem modo honoravit; Eumelum vero . . . . dixit non deteriorem, etiam si aliquando vincatur, et superetur a non deteriore. Et sane quidem, quod deorum similes, divinaque specie reges ipsos fingit, hoc mihi certe non displicet. Namque id praesefert vim quamdam stupore percellentem vulgus, et ad optimatium, strenuorumque virorum naturam quam proxime accedit, quos imitari opus est. Idcirco eosdem adpellat et θεοειδεις, et θεοεικελους,

V. 1. Intercidit nomen Auctoris, qui isthaec animadvertit, Paridemque cum Demetrio comparavit.

V. 4. Nonnulli a lexicis expungendam censuerunt v. ερiπτω, quam quidem Dydimum, Phavorinum, et Damminm rectius retinuisse comprobat Philodemi nostri auctoritas. Si vero morosum quem pigeat usus eiusdem vocis, corrigat, (sed suo periculo) θρυπτομενον, ut lucem suae correctioni afferant verba Plutarchi: Χαυνουνται γαρ ταις ὑπερβολαις των επαινων, και θρυπτονται, *inflantur, et turgidiores redduntur inani superbia ob magnificas laudes.*

V. 6. Χαυνος ab Aristotele definitur aptissime ad rem nostram: Ὁ δε μεγαλων αυτον αξιων, αναξιος ων, χαυνον: *Qui magna se meritum putat, immerito tamen, hunc* χαυνον *dicito.* Eth. lib. IV. c. 7.

V. 13. Hanc ipsam inter Paridem, et Demetrium affinitatem observavit etiam Plutarchus: V. Demetr: qui ob eiusdem libidines, et ceteros vitae casus cum Antonio etiam comparavit. Ibid. Homeri versus qui leguntur Il. Γ. 54. sq: quodammodo vertit Horatius Od. lib. 1. 15.

Nequidquam Veneris praesidio ferox
Imbelli cithara carmina divides.......
Sero adulteros crines pulvere collines.

Dona autem Veneris memoravit et Virgilius Aen: IV. v. 33. et Iuvenalis Sat. 7. v. 25.

Et quae componis dona Veneris, Telesine, Marito.

Obiter vero animadverte το εγκονιησι pro εν κονιησι.

V. 12. Ab συνεβη expungendum ι subscriptum, quod iam in universum monuimus in praefatione. Locus vero refertur ad ipsum Demetrium a Seleuco captum, de qua re Plutarchus haec ait: Αλλα και κατεστρεψαν ὁ μεν ἁλους ὑπο των πολεμιων, ὁ δε (Antonius) εγγιστα τῳ παθειν τουτο γενομενος, *verum etiam vitam finivere, alter ab hostibus captus, alter pene in eam fortunam delapsus.* V. Dem. Adde Dionem Chrysostomum scribentem. Ὁ δε Πολιορκητης Δημητριος αιχμαλωτος γενομενος εξ οινου, και μεθης ατιμως απεθανεν: *et Demetrius Poliorcetes ob vinum, et ebrietatem captus turpiter periit.* Orat. 11. de fortit.

V. 15. Apud Homerum Mars audit καλος ab Vulcano, qui sic queritur apud Iovem Odys. Θ. v. 309. sq. quo sine ulla dubitatione respicit noster.

Ὡς εμε χωλον εοντα Διος θυγατηρ Αφροδιτη
Αιεν ατιμαζει, φιλεει δ' αϊδηλον Αρηα
Ουνεχ' ὁ μεν καλος τε........
Quia me claudum filia Iovis Venus semper inhonörat,
Perniciosum vero Martem amat,
Quippe qui pulcher est.

Nonnus ipsum Martem cum Venere coniungens Μειλιχιον vocat fortasse eadem sententia, qua καλον adpellavit Homerus. Quidquid sit, hinc certe patet nostrum fortasse hic sequi sententiam των χωριζοντων, qui animadverterant Venerem esse uxorem Vulcani in Odyssea, Martis contra in Iliade; quod eruebant ex v. 417. Il. Φ. Τον δ' αγε χειρος ελουσα Διος θυγατηρ Αφροδιτη

Hunc (Martem) vero adduxit manu prehensum Iovis filia Venus.

v. ad h. l. Schol. ven. edita a Villoison. et diar. classic. Lond. Iun 1827.

V. 18. En ipsum Epicureum deprehensum! Dii pati non possunt, qui ergo Deus ligaretur, et vinculis constringeretur? Hoc loco Philodemus sequutus ne est doctrinam Hesiodi docentis Martem duxisse uxorem Venerem, Vulcanum vero Aglaiam? v. 923.

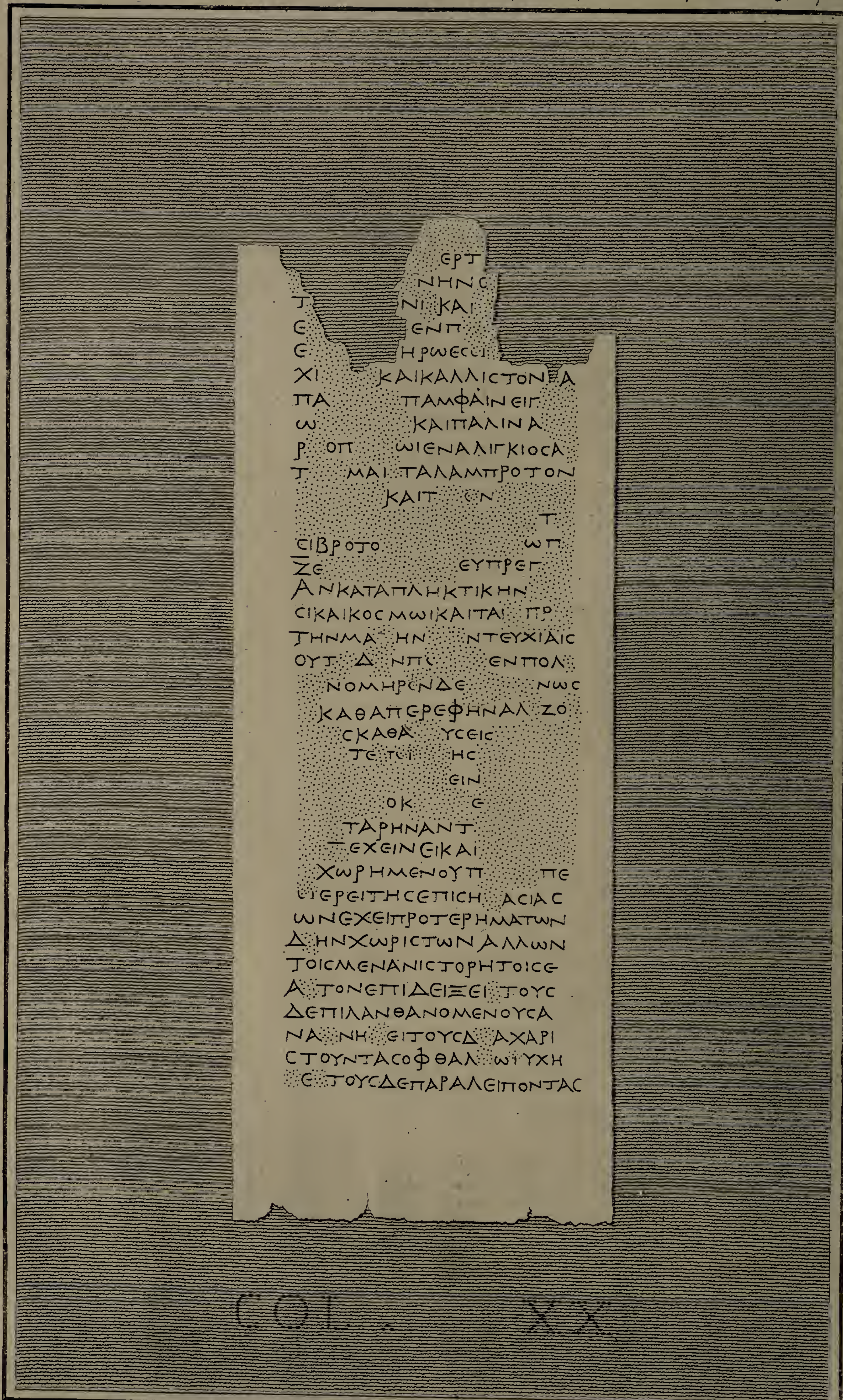
V. 19. Νειρεα, pro Νιρεα, quam ορθογραφιαν constantissime praeferunt et codices mss: et libri editi. V. in primis opus Philodemi, quod Cl. Petersen edidit attribuens Phaedro Epicureo, ubi legitur Col. IV. συμπολειτευομενον, et δρειμυτητος Col. X. ειμερος. Col. XI. επιτρειψειεν, et επικεινηθηναι. Col. VII. n. 3. De Nirei pulcritudine adi Homerum Il. Β. v. 651. sq. quem locum conferre poteris cum Virgil. Aen. VII. v. 649. ubi de pulchritudine, et decore Lausi, *quo pulcrior alter*

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

V. 20. Facile respexit noster homericum illud de Minerva iugum currus Eumeli frangente: Ἡ δε μετ' Αδμητου ὑιον κοτεουσ' εβεβηκει, ἱππειον δε όι ἦξε θεα ζυγον: *ipsa autem venit indignata ad Admeti filium, atque equinum ei fregit currum.* quo praesentissimo Deae auxilio factum est, ut ab Diomede Eumelus vinceretur. Hinc probe videtur a Philodemo dici αυτον ἡττασθαι μηδεν ἡττονος si recte stat nostrum supplementum.

V. 25. Reges apud Homerum vulgo sunt a Iove, heroesque ab Diis originem ducunt. Hinc vocantur διοτρεφεες, θεοειδεις, θεοειкελοι, θεοις εναλιγκιοι.

V. 29. Vim heroum καταπληκτικην in Ulysse animadvertit Auctor V. H. scribens: Τους δε ὑποδεεστερους καταπλεκτικως ὑπακουειν τοις κρειττοσιν αναγκαζων, *inferiores cogens* καταπληκτικως *auscultare optimatibus;* Id ipsum et Aristoteles Poet. lib. 1. sub fin. Ει ουτως εκπληκτικωτερον η αυτο, η αλλο ποιει μερος, παραδειγμα ἡ του ἑκτορος διωξις, *si sic magis aptam ad consternandum vel hanc, vel aliam facit partem, exemplo est Hectoris persequutio.*

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova sc.*

COLUMNA XX.

ει σημνοτερους αυτους ποιων, και φερτερους, ὡς Αγαμεμνων ην, ὁτ' εν στρατια εφανη. Και θηκεν εκπρεπε' εν πολλοισι, και εξοχον ἡρωεσσι· τον δε Αχιλλεα και καλλιστον γ'απαντων, παμφαινει γαρ ὡστ' αστηρ. Και παλιν· αστερι οπωρινῳ εναλιγκιος αυτος σημα ικτα λαμπροτατον κακον, και τοιον, ὡστε πυρετον φερειν παντεσσι βροτοισι: Εν ὁις δη ωπαζεσθω την μεν ευπρεπειαν καταπληκτικην φυσι, και κοσμῳ, και ταις προς την μαχην παντευχιαις ουτω δ'αν πως το μεν πολυ τον 'Ομηρον δεικνυειν· ὡς ει, καθαπερ εφην, αλαζονικως καθ' ἁυτους εισαγονται λεγοντες, τοιαυτης μετεχουσιν, ὁτι διαφερειν δει των πολλων . . . . ει και εκ του συγκεχωρημενου προσαπεστερει της επισημασιας ὡν εχει προτερηματων· δι' ἡν χωρις των αλλων τοις μεν ανιστορητοις ἑαυτον επιδειξει, τους δ' επιλανθανομενους αναμνησει, τους δε αχαριστουντας οφθαλμωρυχησει, τους δε παραλειποντας

ut insigniores, et potiores faciat, sicut erat Agamemnon, quum in exercitu adparuit. Et posuit (Atridem) illustrem in multitudine, et praestantem inter heroas; Achillem vero omnium pulcherrimum, splendet enim sicut aster: et iterum: caniculae similis incedit, signum fulgidissimum, mala afferens, et tale, quod febrim inferat universis mortalibus. In quibus animum advertito pulcritudinem percellentem et natura, et ornamento, et panoplia in certaminibus, plerumque Homerum exhibere; ut, si quemadmodum dixi, iactanter inducuntur et gloriose de se loquentes (heroes) huiusmodi iactantiae sunt participes, quia a vulgo eosdem secerni fas est.......etsi ex compacto insuper (Minerva) privavit (Ulyssem) facultate monstrandi praerogativas, quibus est praeditus; propter quam facultatem seorsim ab aliis se ipsum manifestabit illis qui eum ignorant, oblitis se in memoriam revocabit, ingratis oculos effodiet, qui vero ab se defecerunt

V. 2. sq Il. B. v. 482. Agamemnonem prae ceteris praestantissimum exhibet Homerus, ut summum Graecorum omnium imperatorem addecet. Id ipsum innuens Dio Chrysostomus ait: Ουδε γαρ οιεται δειν Ὁμηρος τον ἡγημονα φαινεσθαι ταπεινον, ουδε τοις πολλοις, και ιδιωταις ὁμοιον, αλλα και στολῃ, και ὁπλοις διαφερειν παρα τους αλλους επι το μειζον, και σεμνοτερον: *Neque enim existimat Homerus, quod Ducem oporteat adparere abiectum, et vulgo, ac privatis similem; verum et stola, et armatura maiore, atque honestiore ceteris praestare.* De Regn. 11.

V. 7. Ipse Nireus omnium pulcherrimus uni Achilli decore cedebat, uti et virtute: quod nec fugit auctorem V. Hom. qui sic scripsit. Μαλιστα δ' εν τουτοις την της αρετης δοξαν συνιστησιν, εν ὁις τον μεν Αχιλλεα ποιει ου μονον ανδρειον, αλλα και καλλιστον το ειδος; *maxime vero in his exhibet quid de virtute sentiat, in quibus Achillem non solum fortem facit, verum etiam pulcherrimum forma*. 11. 136.

V. 11. Ικτα ab Hesychio exponitur ηκει, ηλθεν, *venit, incedit.*

Ibid. Λαμπροτατον legendum, pro Λαμπροτον, quod mendose exhibetur in papyro.

Locum pete in Il. X. v. 30. Παμφαινονθ' ὡστ' αστερα..........

Λαμπροτατος μεν ὁ γ' εστι, κακον δε τε σημα τετυκται,
Και τε φερει πολλον πυρετον δειλοισι βροτοισι·

Fulgidum ut stella............

Fulgidissima ista est, signum maleficum,
Et multam affert febrim mortalibus aegris.

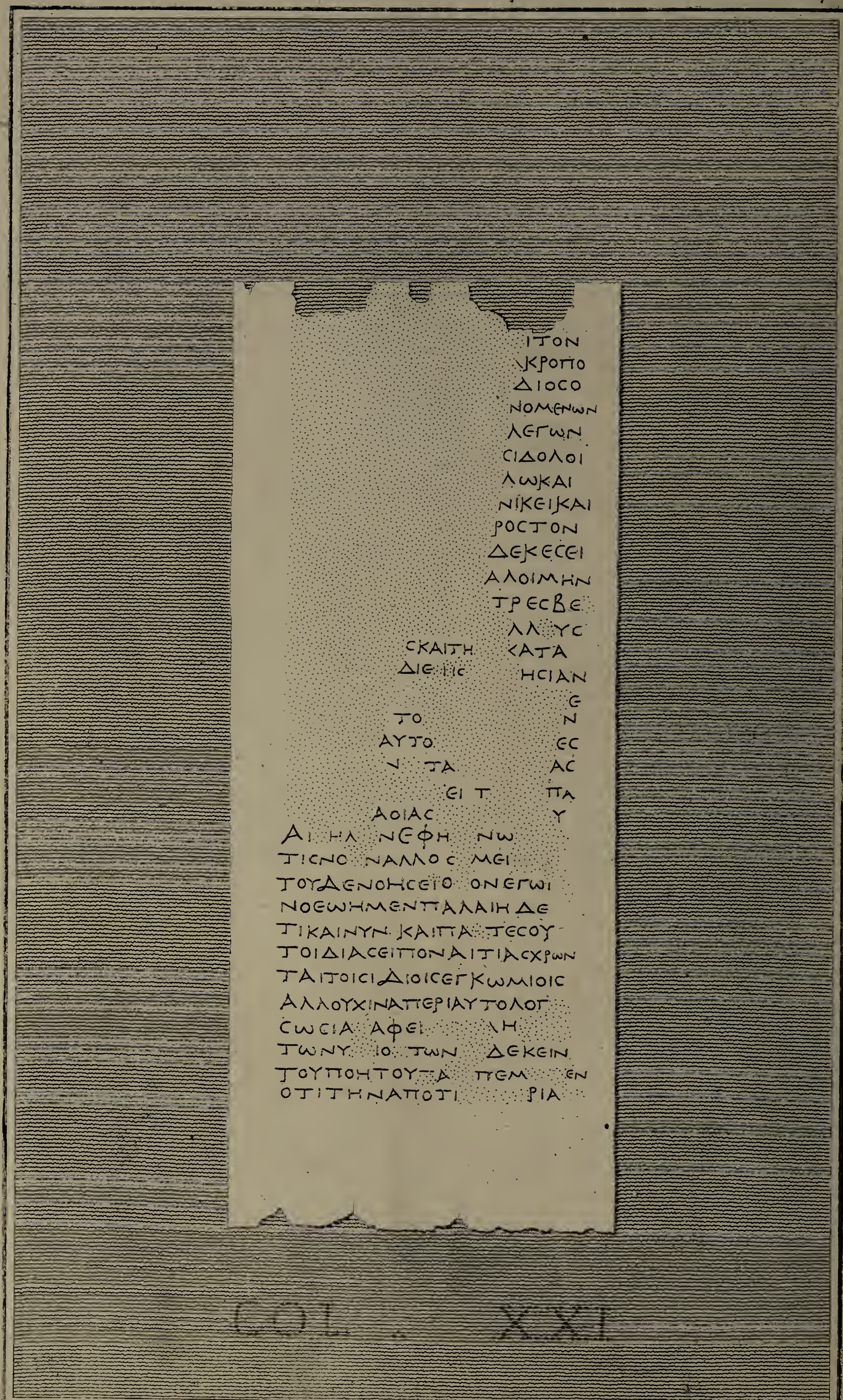
Ubi in primis observa Philodemum memoriter fortasse ex veterum plerorumque more substituisse παντεσσι, τῳ homerico δειλοισι. Themistius rem ipsam ex Homero descripsit: Λαμπρον, παμφαινοντα ὡστ' αστερα εν ουρανῳ, *illustrem praefulgidum, ut stella in caelo.* Orat. IX. Adposite vero Eustathius in Homeri verbis το καταπληκτικον observat: Ὁμηρος ὁυτω την λαμπηδονα των Αχιλλεως ὁπλων κυναστρῳ εικασεν, ὁπερ ου μονον αριζηλον ταις αυγαις, αλλα κακοποιον τῳ πυρετῳ. *Sic Homerus adsimilavit caniculae fulgorem armorum Achillis, quae non solum splendore praeclara est, sed aestu malefica, et exitialis.*

V. 14. sq. Ωπαζεσθαι ὁραν, σκοπειν Hesych.

V. 16. sq. Ferme simili ratione dixit Aristoteles η δια τεχνην, η δια φυσιν, *aut arte, aut natura.* Poët: cap. 8.

V. 18. Παντευχια Hesychio est πανοπλια. V. Aeschyl. S. contra Theb. 31. Schol. ad Aristoph. Vespas. v. 209. Euripid. Suppl. 1191, et Heracl. 720, et 787.

V. 35. Οφθαλμορυχος habet Aeschyl. in Eumen. v. 186. Hinc recta descendit οφθαλμορυχεω *oculos effodio*, qua v. exinde locupletari poterunt lexica Philodemi auctoritate. Nisi plumbeus iam per se viderit lector id referri ad poenam de Cyclope sumtam ab Ulysse, cuius mutationem in mendicum senem Minervae opera hic attingere videtur Philodemus.

Luigi Corazza dis. Fran.co Casanova inc

COLUMNA XXI.

κτανει, η αλλως πως εκδικησει. Ἑνεκα δε τουτων μεγαλαυχιᾳ κεχρημενος παρα τῳ Αλκινοῳ περι ἑαυτου λεγει · Τον ἱππον, ὁν ποτ' ες ακροπολιν δολον ηγαγε διος Ὀδυσσευς · των δε γινομενων αυτῳ ωδ' ευχεται λεγων · Ειμ' Οδυσευς, ὁς πασι δολοισιν ανθρωποισι μελω, και μευ κλεος ουρανον ικει · και παλιν αυτος προς τον Αχιλλεα φησιν. Εγω δε κε σειο νοηματι κεν προβαλοιμην πολλον . . . . εφη ουν, ὡς ουτις νοον αλλος αμεινονα τουδε νοησει, οιον εγω νοεω, ημεν παλαι, ηδε τι και νυν. Και παντες ουτοι δι' ἁς ειπον αιτιας χρωνται τοις ιδιοις εγκωμιοις, αλλ' ουχ ἱνα περιαυτολογησωσιν. . . . . Το δ' εκεινο του ποιητου παρυπεμνησεν, ὁτι την απο της εμπειριας

morte, aut alia quavis ratione ulciscetur. Quocirca magnifice de se ipso loquens (Ulysses) in Alcinoi regia dicit: Equum quem quondam in arcem dolum duxit divus Ulysses: de ingenitis vero dotibus gloriatur his verbis: sum Ulysses, qui omnibus dolis sum curae hominibus, et mea gloria caelum pertingit; rursus vero Achilli ait: Ego vero prudentia te longe superaverim . . . . Dixit igitur: (Nestor) Nemo alius sententiam potiorem excogitaverit, qualem ego sentio et olim, et nunc. Hique omnes supra allatis de caussis suas quisque efferunt laudes, non quidem ut de se ipsi magnifice loquantur. . . . . . . Illud autem Poëtae admonuit, quod sententiae ab experientia proficiscenti

V. 5. sq. Odyss: Θ. v. 494.

V. 10. Odyss: I. v. 19. sq: Locum imitatus Virgilius cecinit:

Sum pius Aeneas fama super aethera notus.

Aen: 1. v. 383.

V. 14. Il: T. v. 218. Ovidius idem ferme expressit Metam. XIII. v. 361.

Tibi dextera bello
Utilis; ingenium est, quod eget moderamine nostri.

V. 17. sq. Il: I. v. 104.

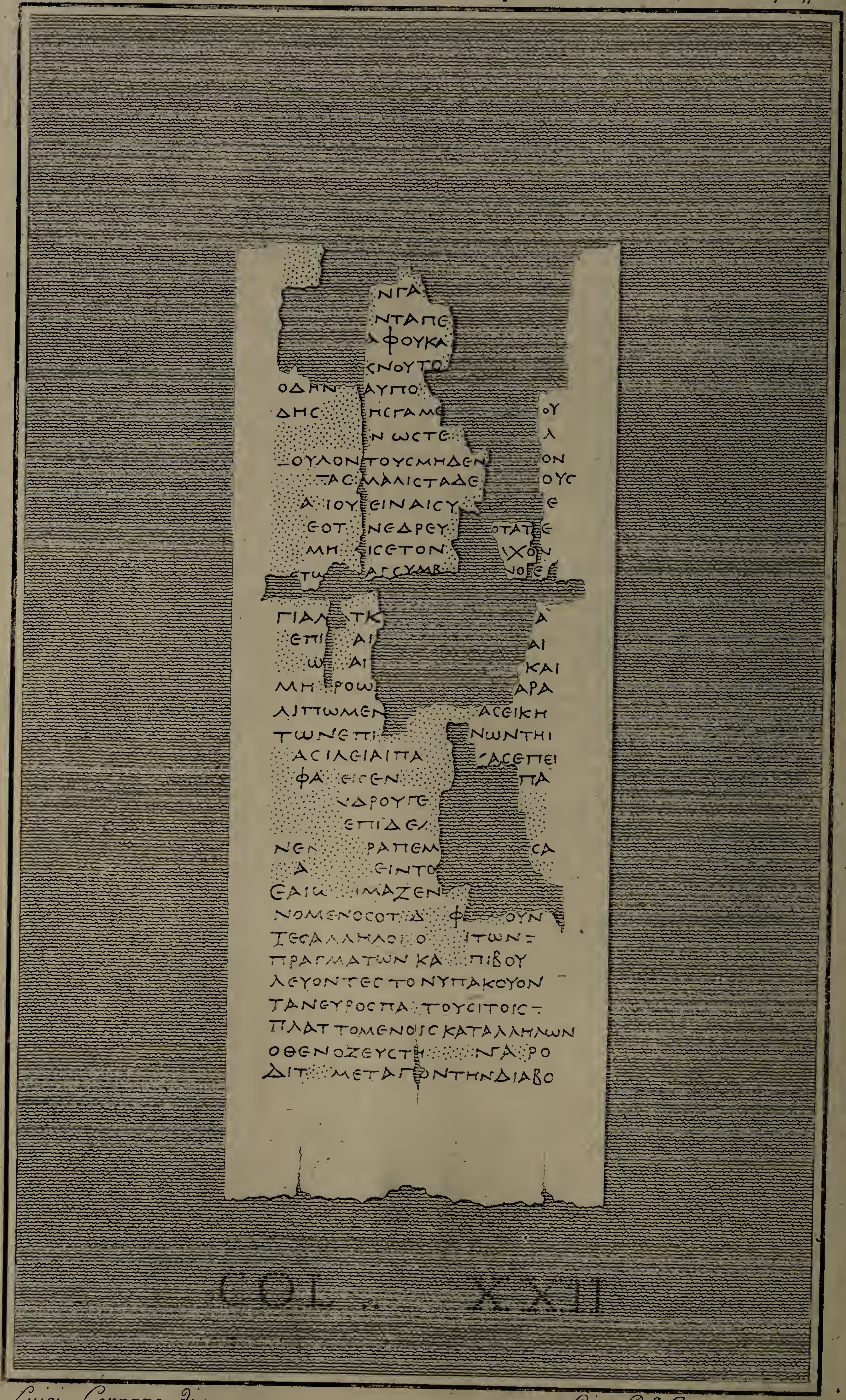
V. 24. Verbum habet Sextus Empiricus, et post eum Eustathius Il. α. pluries: tum Georgius Corinthius, et Scheff. ms. De περιαυτολογιᾳ commodum occurrunt verba Dionis Chrysostomi: Η ουκ ανοητου ανθρωπου εστιν αισχύνεσθαι ἀυτον επαινειν μελλοντα μεγιστα ωνησειν; *An non stulti hominis est, si erubescat se laudare, maxime, si sit profuturus?* Pressius autem ad sententiam Philodemi accedit Plutarchus, apud quem haec habes: Εστιν ἡ παρακινδυνευσειεν αν ὁ πολιτικος ανηρ ἁψασθαι της καλουμενης περιαυτολογιας, προς ουδεμιαν αυτου δοξαν, η χαριν, αλλα καιρου, και πραξεως απαιτουσης, ὡσπερ αλλο τι, και περι αυτου, λεχθηναι των αληθων· μαλιστα δε ὁταν η τα πεπραγμενα, και προσοντα χρηστα: *Usu tamen venire potest, ut audendum sit civili viro aliquid de seipso dicere, non gloriae ullius, aut gratiae captandae caussa, sed quia occasio, et res ita postulent, ut sicut de alio, ita et de se ipso vera etiam proferat maxime quum ad praesens institutum commode cadit.* De Laud: sui ipsius. 11. Nullo autem modo praetereundum quod idem ibidem addit: Πυθομενους γαρ ἁμα, και φιλουντας ἡδυ, και ῥαδιον ωφελειν *dicto enim audientibus, et amantibus facilius, et suavius licet prodesse;* unde luculenter adparet quonam pacto vel ex sui ipsius laudibus ad tempus prolatis in alios bonum queat proficisci.

V. 27. Atticam formam του ποειν ab veteri Schol. ms. ad Plutum Aristoph: v. 14. memoratam, et improbatam a Brunckio ad Lysistratam v. 128. eiecit semper Villoisonus: Scholion sic se habet: ου χρη ποειν γραφειν *non est scribendum* ποειν. Proleg. ad Homer. p. VII. Adde Triclinium iam antea scribentem: Πλανωμενους τινας το ποειν γραφειν αντι του ποιειν αμαθως: *errantes nonnullos scribere* ποειν pro ποιειν: *ignare.* Reiiciemus ne et nos hanc formam inter Scriptoris librarii σφαλματα? Piget sane, quum saepius recurrat in hac papyro, et fere constanter legatur in altera de Rhetorica, in quam adornandam impense incubuimus, et Deo dante quam primum edemus. Sed quis ignorat hanc formam iam vulgo hodie a doctis criticis probari? Quod si τῃ αναλογιᾳ quoque tantulum concedere nobis liceat, atque ab auctoritate recedere, diceremus profecto hanc formam unice vetustissimam, unde Latini ipsi poëtam, non *poeetam* dixerunt, ut contra *prooemium*, non *proemium.*

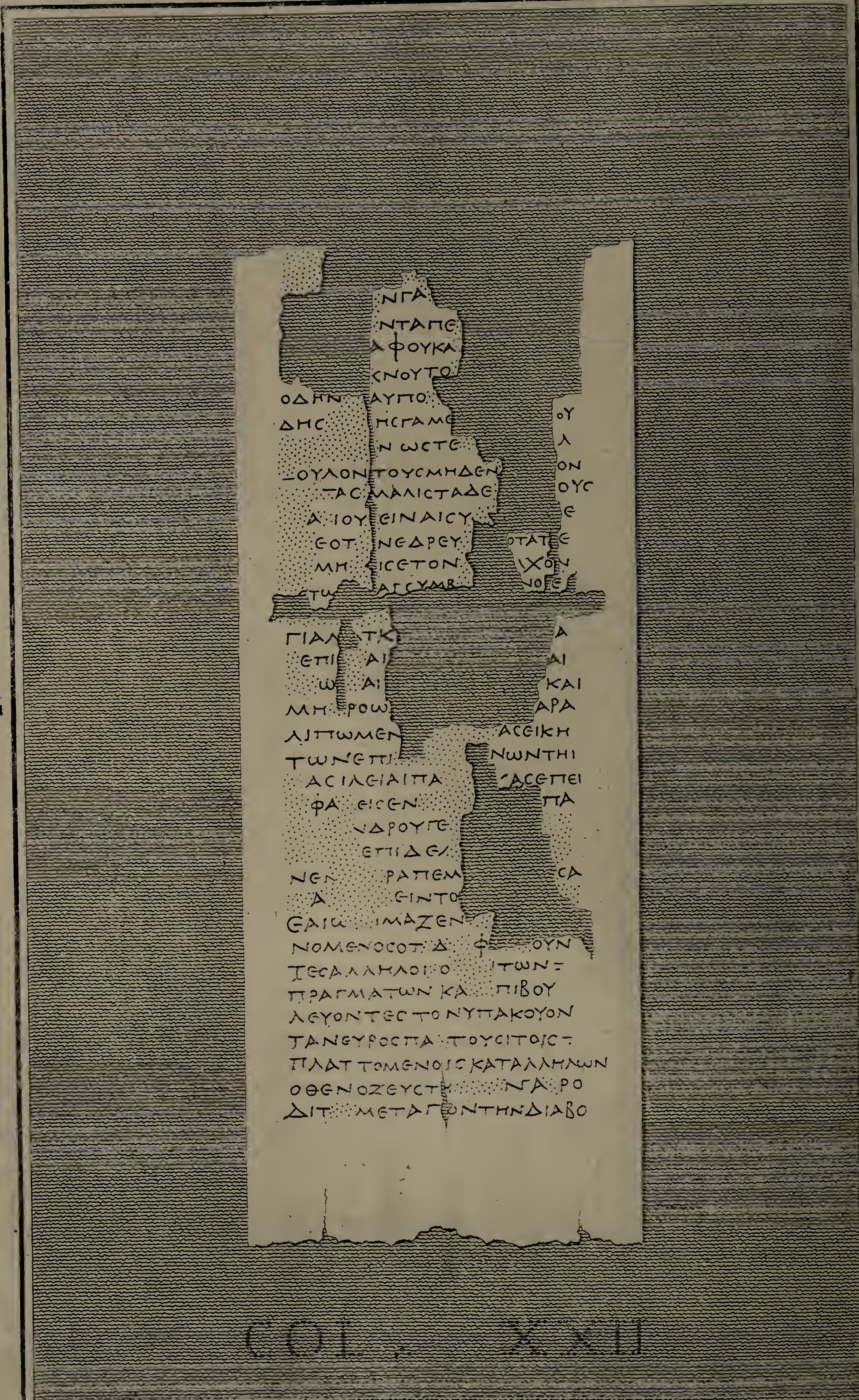
V. 29. Εμπειριαν praetulimus ex ipsis Nestoris verbis ad Diomedem Il. I. v. 54. sq:

Και βουλῃ μετα παντας ὁμηλικας επλευ αριστος.
....Αυτάρ ου τελος ικεο μυθων·
Η. μεν και νεος εσσι....
Αλλ' αγ' εγων ὁς σειο γεραιτερος ευχομαι εινᾰι
Εξειπω.

Et consilio praestantissimus es inter omnes, qui sunt eiusdem tuae aetatis.
...... Sed non pervenisti ad finem consiliorum........
Utique vero iuvenis es........
Sed age ego, qui te seniorem profiteor esse, eloquar.

Luigi Corazza dis. *Gio. B.ª Casanova inc.*

ΝΓΑ
ΝΤΑΠΕ
ΑΦΟΥΚΑ
ΚΝΟΥΤΟ
ΟΔΗΝ ΑΥΠΟ ΟΥ
ΔΗΣ ΗΣΓΑΜΕ
Ν ΩΣΤΕ Λ
ΟΥΛΟΝ ΤΟΥΣΜΗΔΕΝ ΟΝ
ΤΑΣ ΜΑΛΙΣΤΑΔΕ ΟΥΣ
Α ΙΟΥ ΕΙΝΑΙΣΥ Ε
ΕΟΤ ΝΕΔΡΕΥ ΟΤΑΤΕ
ΜΗ ΕΙΣΕΤΟΝ ΙΧΟΝ
ΤΩ ΑΓΣΥΜΒ ΝΟΓΕ
ΓΙΑΛ ΤΚ Α
ΕΠΙ ΑΙ ΑΙ
Ω ΑΙ ΚΑΙ
ΜΗ ΡΟΩ ΑΡΑ
ΛΙΠΩΜΕΝ ΑΣΕΙΚΗ
ΤΩΝΕΠΙ ΝΩΝΤΗΙ
ΑΣΙΛΕΙΑΙΠΑ ΑΣΕΠΕΙ
ΦΑ ΕΙΣΕΝ ΠΑ
ΝΔΡΟΥΓΕ
ΕΠΙΔΕΛ
ΝΕΝ ΡΑΠΕΜ ΣΑ
Α ΕΙΝΤΟ
ΕΑΙΩ ΙΜΑΖΕΝ
ΝΟΜΕΝΟΣΟΤ Α Φ ΟΥΝ
ΤΕΣΑΛΛΗΛΟΙ Ο ΙΤΩΝΤ
ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑ ΠΙΒΟΥ
ΛΕΓΟΝΤΕΣ ΤΟ ΝΥΠΑΚΟΥΟΝ
ΤΑΝΕΥΡΟΣΠΑ ΤΟΥΣΙΤΟΙΣΤ
ΠΛΑΤΤΟΜΕΝΟΙΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ
ΟΘΕΝΟΖΕΥΣΤ ΝΓΑ ΡΟ
ΔΙΤ ΜΕΤΑΓΟΝΤΗΝΔΙΑΒΟ

COL. XXII

Luigi Corazza dis. *Gio. B.ª Casanova inc.*

COLUMNA XXII.

γνωμην ου ποτ' αν αλλη τις υπερβαλλοι. . . . .

. . . .

. . . . Και μη προωθωμεν, μηδε παραλιπωμεν ἁπασας εικη των επιτεταγμενων τη βασιλεια παρατριβας · επει αφανεις ενεδρας και παρ' ανανδρου γε ποιεισθαι τοις επιδεδημηκοσιν εφηνεν. Παραπεμπει δε, ὁσα καμοι δοκειν, τοιουτα, και εα. Ωνομαζεν δ' ἁυτον αμυνομενος, ὁτι διαφθονουντες αλληλοις οἱ επι των πραγματων, και επιβουλευοντες τον ὑπακουοντα νευροσπαστουσι τοις πλαττομενοις κατ' αλληλων. 'Οθεν ὁ Ζευς της μεν Αφροδιτης μεταγων την διαβο-

nulla alia praestare, aut potior esse possit . . . .

. . . .

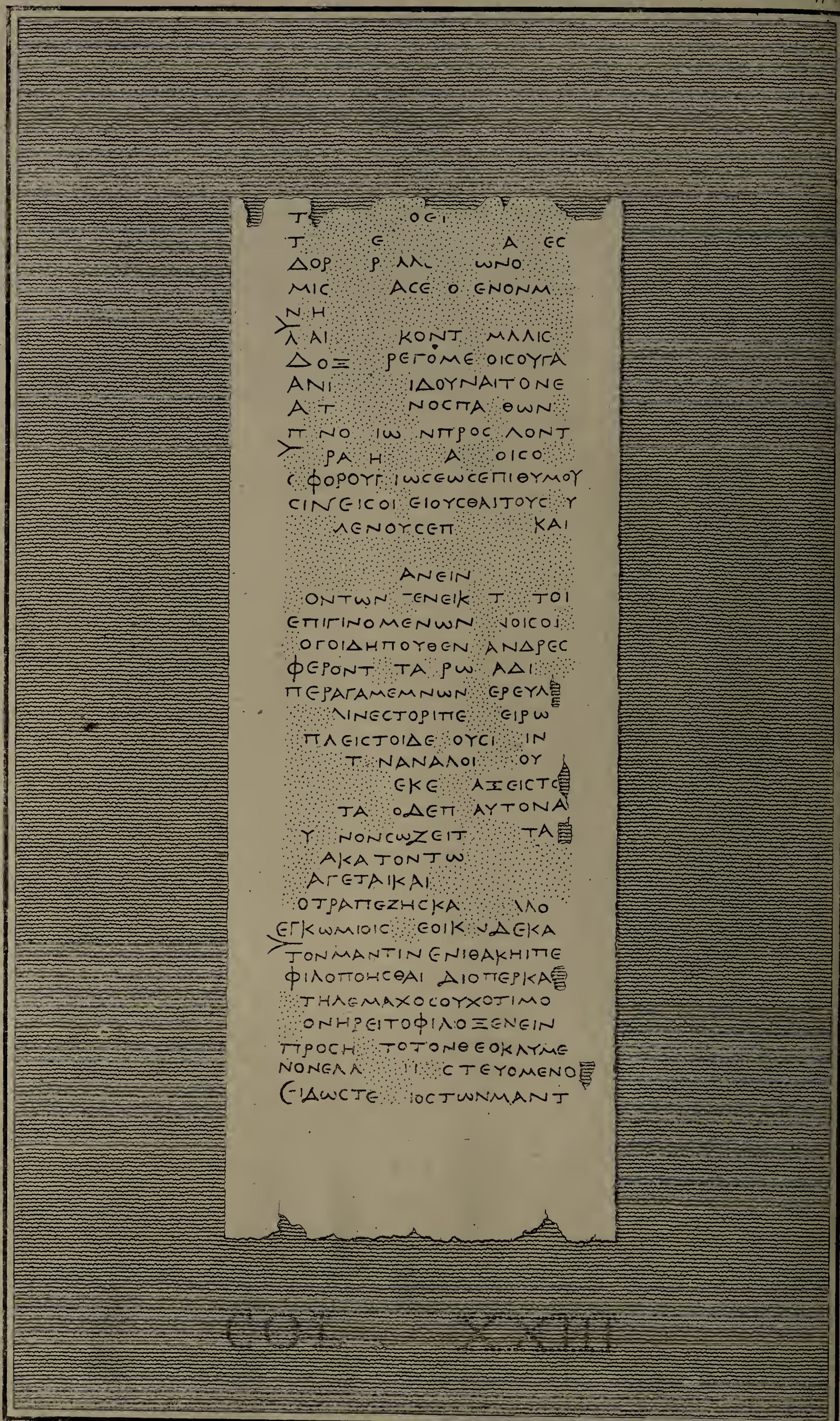
. . . . Et neque propellamus, neque negligamus temere quascumque Reipublicae praepositorum querelas; deinde obscuras vel ab ignavo quovis insidias illis, qui peregre in patriam redeunt, strui significavit. Quare eadem praetermittens negligit, ut mea quidem fert sententia. Seipsum vero (Ulysses) nominavit, ut eosdem a se propelleret, quoniam qui Reipublicae administrationi praesunt, sibi mutuo invidentes, atque insidias struentes, per illa, quae vicissim contra se comminiscuntur, quasi fidiculis movent quicumque ipsis clam aures praebet. Hinc Iupiter a Venere prohibens calumniam

V. 4. sq. Illud colligi visum est ex superstitibus columnae huius verbis, quod Philodemus hoc loco insistat in necessitate propriarum laudum maxime in aulis externorum principum ad vitandas insidias, quae praecipue peregrinis, et advenis struuntur ab principibus civibus in monarchicis regiminibus constitutis. Non inficior tamen posse omnia haec perinde referri etiam ad insidias a procis in ipsa sua domo Ulyssi paratas; inde ergo totum nostrum supplementum deduximus.

V. 19. Graecam vocem expressit Horatius Sat. lib. II. 7. v. 82.

Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

Sunt doctis nota νευροσπαστα αγαλματα apud Graecos, et phallicae νευροσπαστοι imagunculae apud Aegyptios, de quibus Herodotus lib. II. c. 48.

Luigi Corazza dis.   Fran.co Casanova inc.

COLUMNA XXIII.

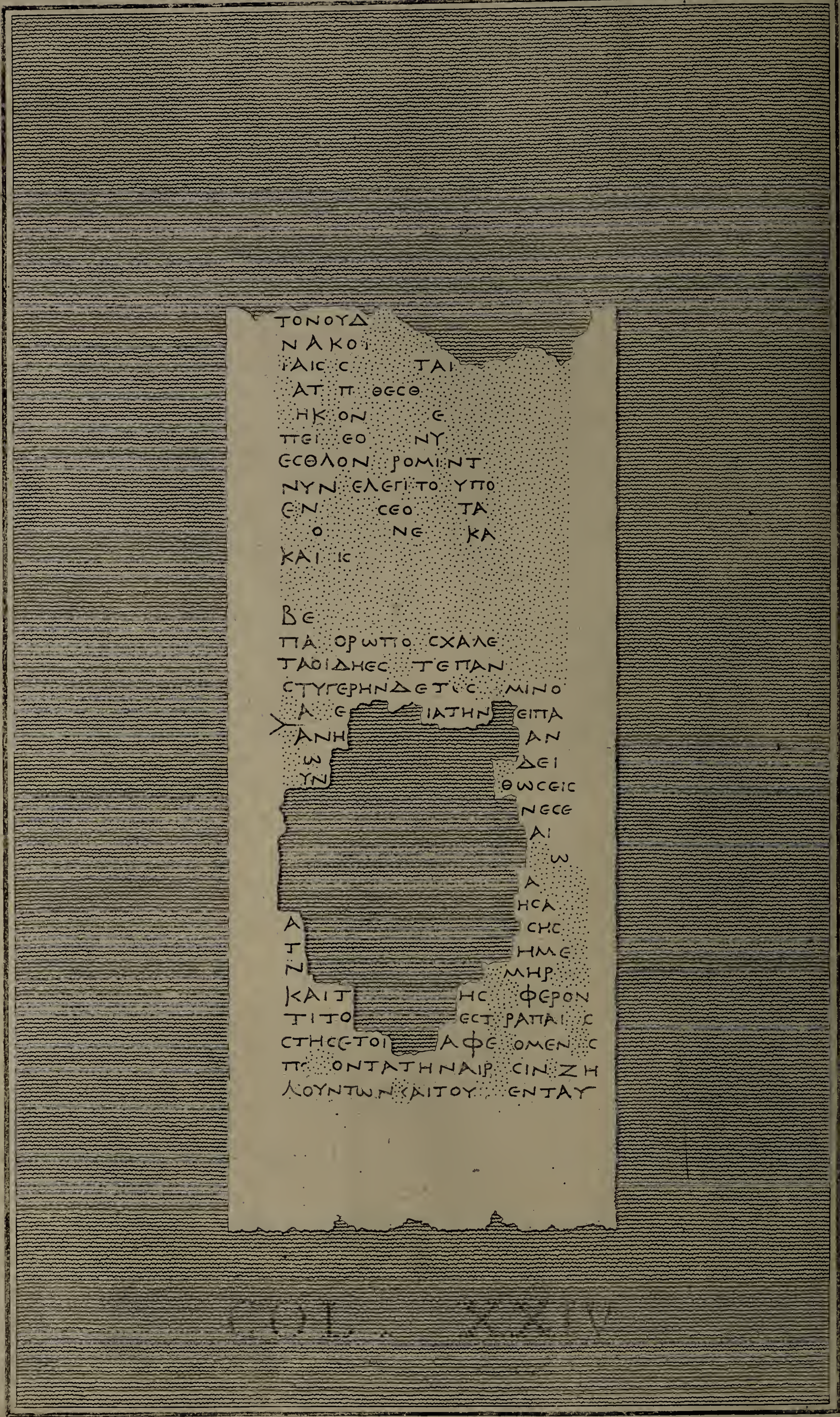
λκι . . . . Δοκει δε τουτο λιαν προσηκον τοις μαλιστα δοξης ορεγομενοις · ου γαρ ανιασιν επιδουναι τον εαυτων οικον . . . . Προειλοντο γαρ αν ἡγεται αυτοις ὁι εξ ευφορου γνωσεως επιθυμουσιν εισοικειουσθαι τους λυπομενους επι ὁδω. Και τουτο μεν τοι δοκουσιν μαλιστα λαμβανειν ὁι εκ των προυχοντων γενει, και τουτοις επιγινομενων, εν ὁις ὁι αψογοι δηπουθεν ανδρες φερονται τα πρωτα. Διοπερ Αγαμεμνων ὑπερευδοκιμειται Νεστορι . . . . Εοικεν δε και τον μαντιν εν Ιθακη πεφιλοποησθαι · διοπερ και ὁ Τηλεμαχος ουχ ὁτι μονον ηρειτο φιλοξενειν, προσηκτο τον Θεοκλυμενον Ἑλλησιν πιστευομενον · ειδως τε γενος των μαντε-

. . . . Videtur autem id maxime decere illos, qui gloriam adpetunt; non enim recusant donare rem suam familiarem . . . . At inter hos essent duces eligendi, qui utili sententia desiderant familiariter excipere afflictos itinere. Et id quidem videntur in primis animo concipere qui et ipsi ex praestantibus originem ducunt, et eorum posteri; in quibus viri prorsus irreprehensi primas ferunt. Idcirco Agamemnon supra ceteros Nestori probatur . . . . Videtur porro et Ithacae fuisse benevole exceptus vates; quocirca etiam Telemachus non solum quia hospites excipere eligebat, adduxit Theoclymenum, cui Hellenes fidem praestabant, cognoscens vatum genus

V. 13. sq. Frequentissima apud veteres Scriptores, et in ipsis monumentis est generis mentio, et inde laudes ductae. V. Raoul Rochet. antiquit. du Bosph. Cim. p. 174. Demosth. pro Ctesiph. Plutarch. de laudib. sui ipsius, etc. etc.

V. 22. Apud Ithacenses illustris auguriorum interpres Halitherses. Odys. B. v. 158. Penelope subinde consulit alios θεοπροπους de reditu Ulyssis, A. v. 415.

V. 25. De Theoclymeno v. Plutarch. plac. philos. IV. c. 20. Aelian. Hist. An. VIII. 5. In universum vero maximo honore afficiebantur vates, ut scripserit Strabo: Δια τουτο και δι μαντεις ετιμωντο, ὥστε και βασιλειας αξιουσθαι: *Idcirco vates adeo honorabantur, ut et Regno digni haberentur.* lib. XVI. p. 762. Hic Philodemus respicit Od. O. v. 224. sq. tum v. 280. sq.

Luigi Corazza dis. *Fran. Casanova inc.*

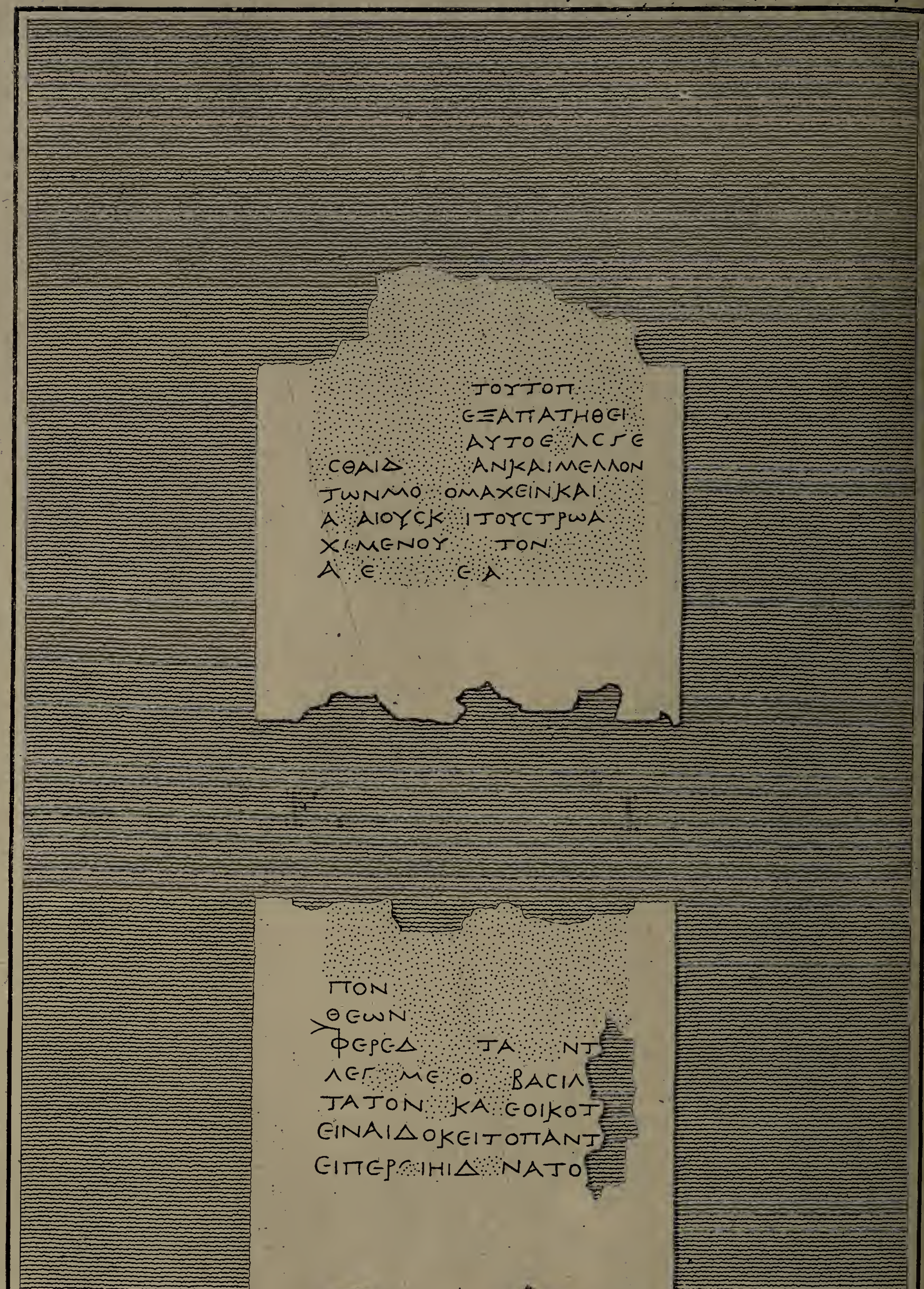
COLUMNA XXIV.

ων ειναι θεσπεσιων . . . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . Ὁμηρῳ .
και τιθεις δη συμφερον
τι τον μεν Νεστορα *παρε-*
στησε τοις διαφερομενοις
πειθοντα την ἁιρεσιν ζη-
λουντων, και τους δ᾽ενταυ-
(*θ᾽ αποκληρουμενους*). . . . . .

divinum, et venerandum esse. . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . Homero. Et profecto proponens utile quid Nestora quidem excitat inter se contendentibus, qui persuadeat, ut eligantur aemulantes, eosdemque eadem de re sorti commissos

V. 16. In απογραφω est παρεσστησε librarii incuria.

V. 17. sq. Respicit fortasse v. 161 sq. Il. H. Ὁι δ' εννεα παντες ανεσταν et. c. *novem omnes surrexerunt*, et. c. Idcirco visum est reponere διαφερομενοις, omnes enim et singuli alius aliter sentientes ob idem inter se contendebant; qua sententia Plato dixit. Εστω, ἱνα σοι μη διαφερωμαι, *sit igitur ita, nolo enim tecum contendere*. Si vero malis διαφερομενους interpretari *praestantiores*, non repugno.

Luigi Corazza dis: *Fran: Casanova inc.*

FRAGMENTUM I.

. . . . . . μη τις εξαπατηθειη,
και δια το αυτο ευλογε-
ισθαι διορκιαν. Και μελλον-
των μονομαχειν, και τους
Αχαιους, και τους Τρωας ευ-
χομενους εις τον ουρανον
ανεχειν χερας τοις θεοις . . . .

. . . Ne quis deciperetur, atque ob id ipsum mutuum iusiurandum probare. Et quum pugnaturi sunt singulari certamine, Achivos simul et Troas (inducit) precantes deos sublatis ad caelum manibus. . . .

FRAGMENTUM II.

Φερε δε πρωτα μεν τοι
λεγομεν, ότι βασιλικω-
τατον η· και εοικοτως
ειναι δοκει το παντα γ',
ειπερ ειη δυνατα . . . .

Age vero id in primis dicimus, quod maxime regium sit; et profecto illud iure esse videtur, omnia si posset fieri . . . .

Fragm. I.

V. 3. Abest a lexicis διορκια. Abest ne idcirco et ab αναλογια? Quidni? occurrit ευορκια, επιορκια, et ipsum διορκεω, et διορκωσις. Assignavimus vero huic voci significationem obstringendi per *mutuum iusiurandum*, tribuentes significationem *inter* particulae δια, quod nemo improbabit Iliad. 3. v. 318.

V. 4. Ni fallor spectat hic noster tum ad singulare certamen Paridis, et Menelai, tum ad foedus idcirco initum inter Troianos, et Graecos; idque innuunt verba μη τις εξαπατηθειη, quae Homerus expressit

Μη τις ὑπερβασιη Διος ορκια δηλησηται,
Ne quis transgressione violet Iovis foedera,

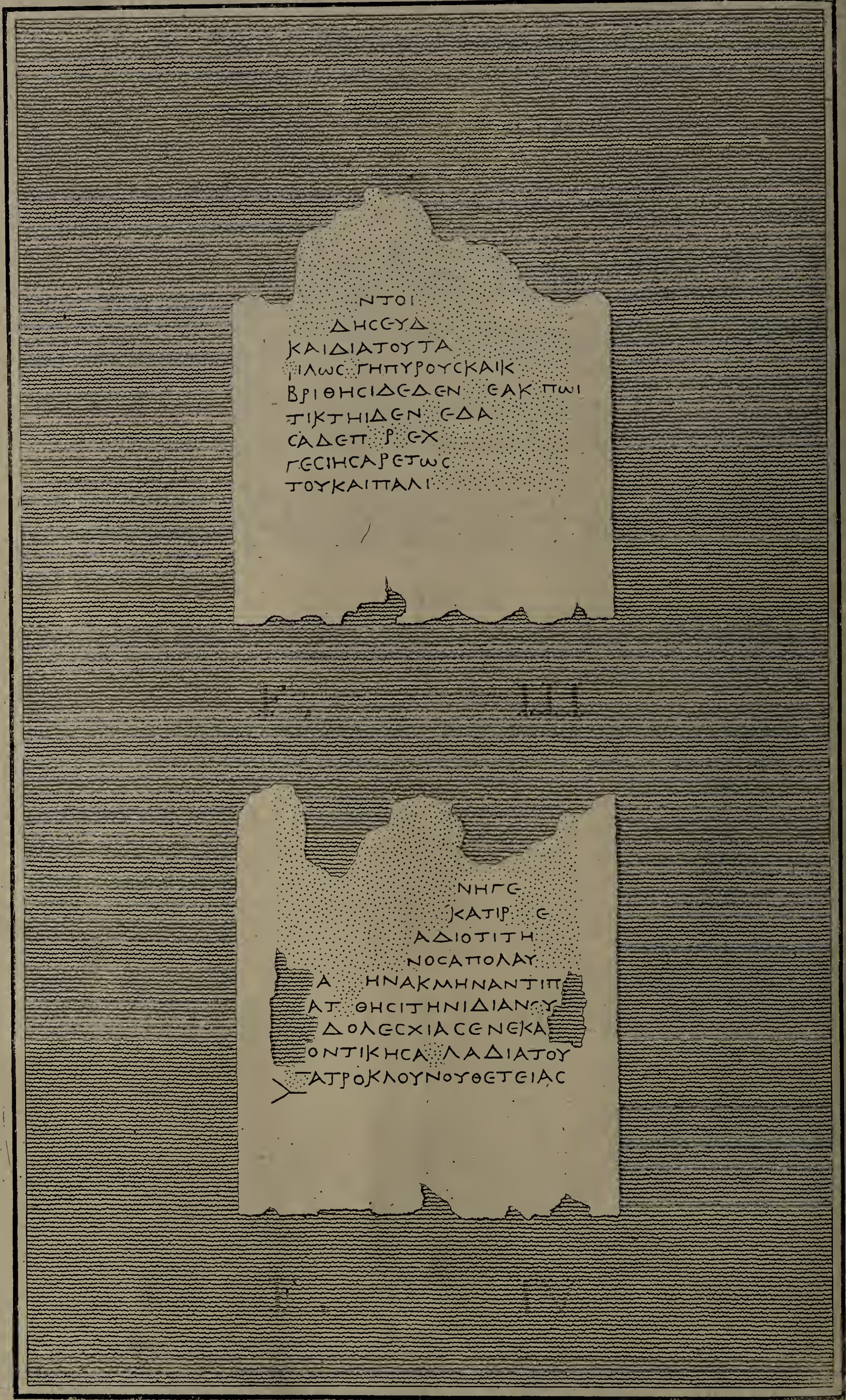
Il. Γ. v. 108. foedifragi enim sunt Troiani.

V. 5. sq. Locum supplendum censuimus ipsis Homeri verbis, quae literarum vestigia indicabant.

Λαοι δ' ηρησαντο, θεοισι δε χειρας ανεσχον
Ὡδε δε τις ειπεσκεν Αχαιων τε, Τρωων τε.
Populi autem supplicabant, Diisque et manus elevabant;
Sic autem aliquis dicebat Achaeorum, et Troianorum.

Fragm. II.

V. 5. Sententia sic explenda esse videtur: vere regium boni principis munus esse, ut ipse omnia inspiciat, omnibusque prospiciat, si id fieri possit.

Luigi Corazza dis. Fran. Casanova

FRAGMENTUM III.

. . . . . . Ευδικιας ανεχησι· Και δια τουτ' αυτῳ οισει δαψιλως ἡ γη πυρους, και κριθας, βριθησι δε δενδρεα καρπῳ, Τικτῃ δ' εμπεδα μηλα, θαλασσα δε παρεχει ιχθυς, εξ ευηγεσιης, αρετωσι δε λαοι ὑπ' αυτου. Και παλιν . . . .

Iustitiam extollet: idcirco terra ipsa copiose feret tritica, et hordea, gravabit vero arbores fructu, et pariet firma pecora: mare praebebit pisces, atque ob rectam administrationem populi sub ipso felicem, et virtuosam degent vitam. Et iterum . . . .

FRAGMENTUM IV.

. . . . . . Διοτι της αξιωσεως εκεινος απολαυσει· και την ακμην αντιπαρατιθησι την ιδιαν ου μεν αδολεσχιας ἑνεκα γεροντικης, αλλα δια του πατροκλου νουθετειας . . . . .

Idcirco honore, atque existimatione fruetur; et suum ipsius iuventae vigorem opponit non quidem senilis iactantiae caussa; sed per Patroclum cohortationes, et consilia. . .

Fragm. III.

V. 1. sq: Locus desumtus ex Od. τ. v. 111. sq.

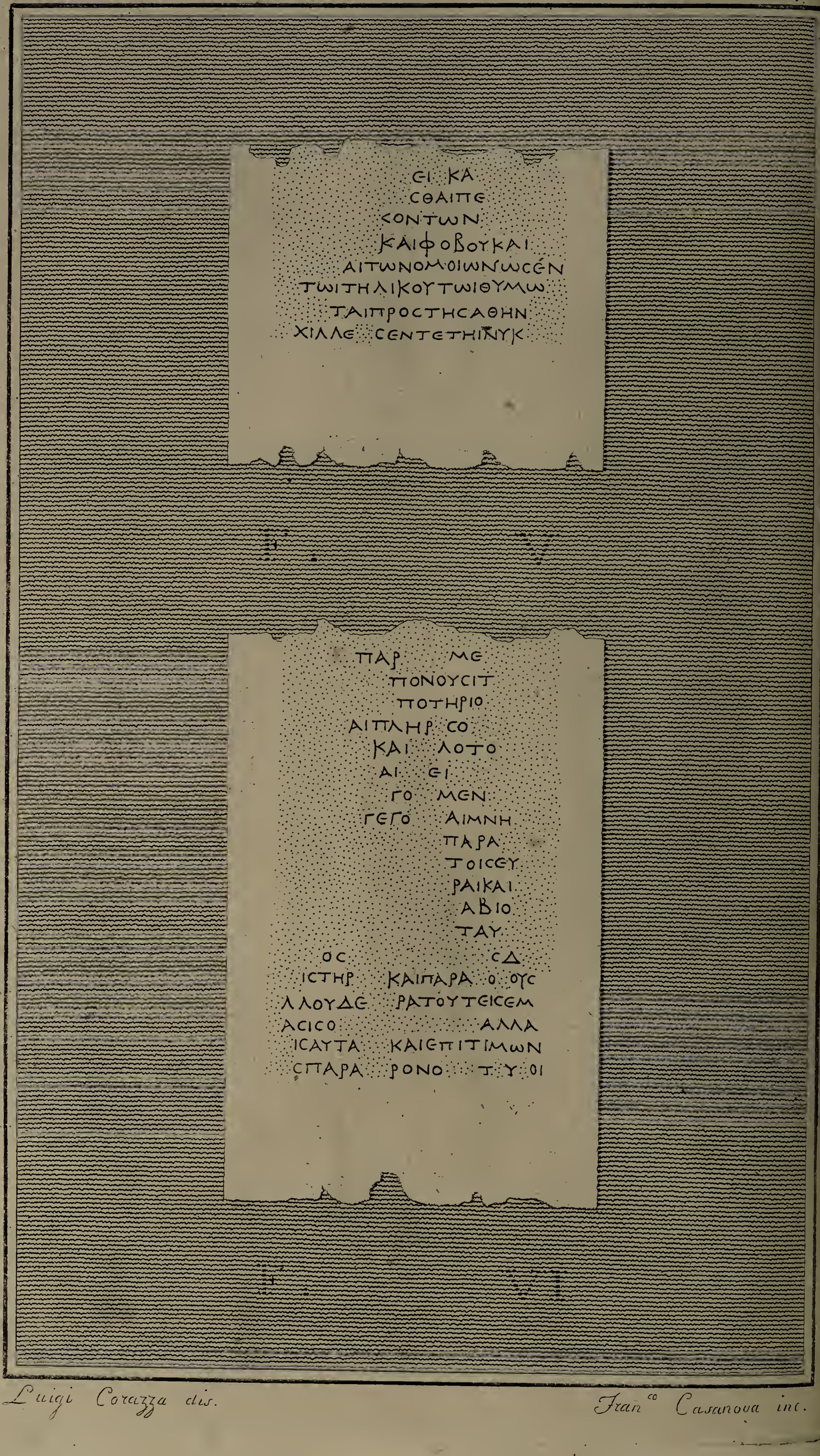
V. 5. Ενπεδα habet papyrus pro εμπεδα.

V. 6. Athenaeus cum Philodemo nostro consentiens haec habet : Κάι εις ευδαιμονιαν δε καταριθμων το την θαλασσαν ιχθυς παρεχειν · όμως τουτων ουδενα ποιει προσφερομενον. *Felicitati tribuens , quod mare piscibus abundet ; neminem tamen facit iisdem cibo utentem.* lib. 1. De esu piscium in genere apud veteres, et praecipue apud homericos heroas V. Leonis Allatii de Patr. Homeri c. 111.

Fragm. IV.

V. 7. Vocem Νουθετεια probat Porson. advers. 271. quamquam suspecta exhibeatur in indice Stephani. Edit. Walpy. Postmodum erit lexicis immittenda auctoritate Philodemi suf-fulta. Noster spectare videtur verba Nestoris Il. λ. v. 667. ssq:

φιλοδημου περι καθ' Ομηρου

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova inc.*

FRAGMENTUM V.

. . . εκπληττεσθαι περιγινεται των προσηκοντων παθων, δειματος, και φοβου, και θαμβους και των ὁμοιων. ὡς εν τε τῳ τηλικουτῳ θυμῳ πειθεται προς της Αθηνας Αχιλλευς, εν τε τῃ νυκτι δε . . .

accidit, ut percellatur animi perturbationibus rei consentaneis, nempe timore, pavore, terrore, et id genus aliis. Sic in tanta ira Achilles auscultat Minervae; nocte autem. .

FRAGMENTUM VI.

. . . προς αδικους τουσδε μνηστηρας, και παρανομους, αλλ' ουδε παρα τουτ' εισεμβασις οικονδ' ην. Τα δ' αλλα ταις αυταις και επιτιμων τοις παραφρονουσι τουτοις (ὁμονοουσαις) . . . .

ad iniurios hosce, atque iniustos procos; sed praeterea ne aditus quidem domum ipsi patebat. Ceterum, quum poena afficeret etiam istas, quippe quae cum stultis illis (conspirabant) . . . .

Fragm. V.

V. 1. Θαμβησε δ' Αχιλευς, μετα δ' ετραπετο. *Expavit Achilles, et retro conversus est.* Il. A. v. 199. Notissimus theophaniarum effectus hic certe subindicatur.

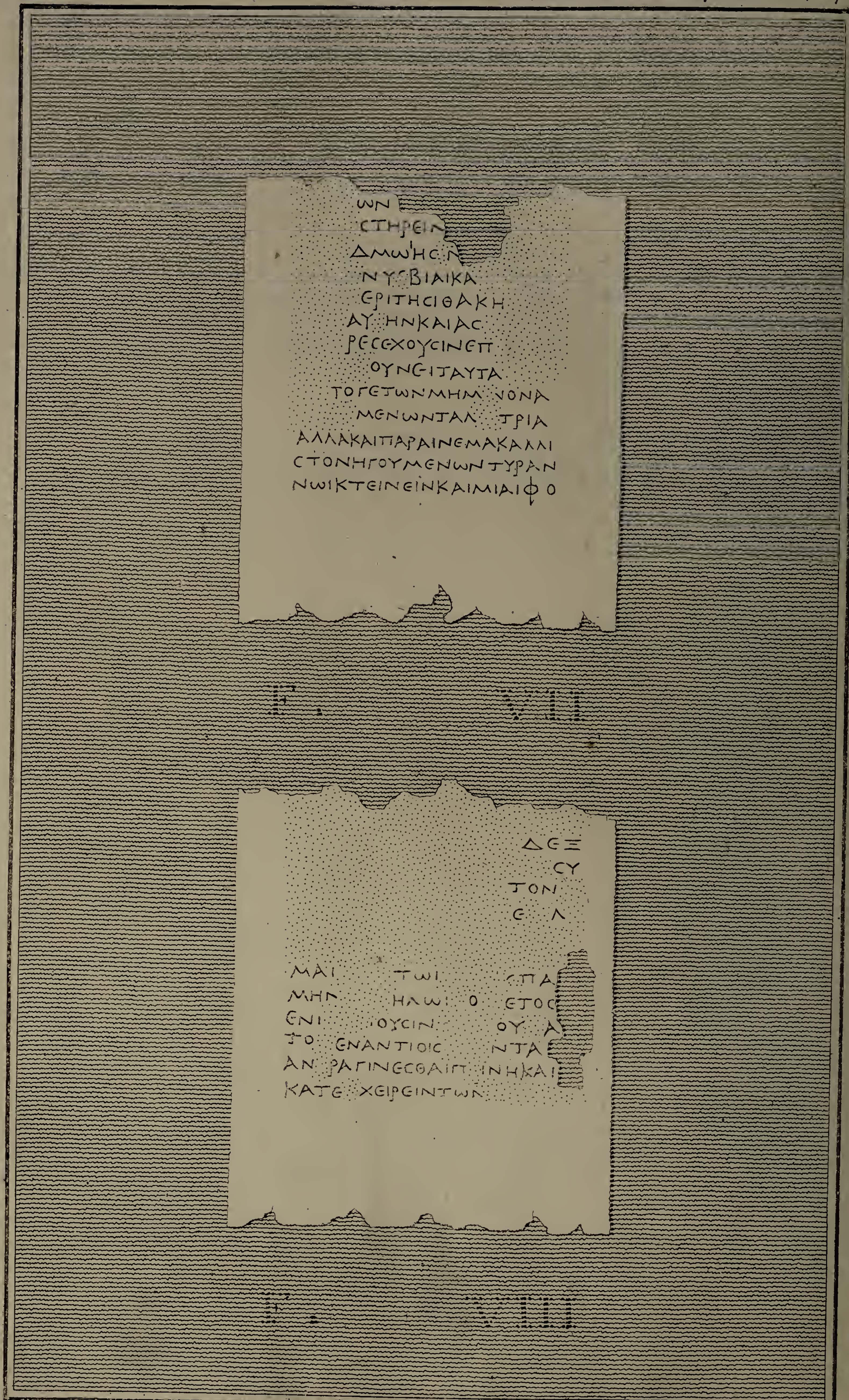
V. 5. Και μαλα περ θυμῳ κεχολωμενον, *etsi animo apprime iratum. Ibid. 217.*

Ουδ' απιθησε μυθῳ Αθηναιης,

Neque fuit inobediens verbis Minervae v. 220.

Fragm. VI.

V. 1. Spectare videtur locum Odyss. Θ, ubi narratur Ulyssem mendici speciem referentem e propria domo eiectum, et prohibitum fuisse a procis, nec non alterum *Odyss.* X. de consilio mortis perfidis ancillis inferendae, poenaque ipsis inflicta.

Luigi Corazza dis. *Fran.co Casanova inc.*

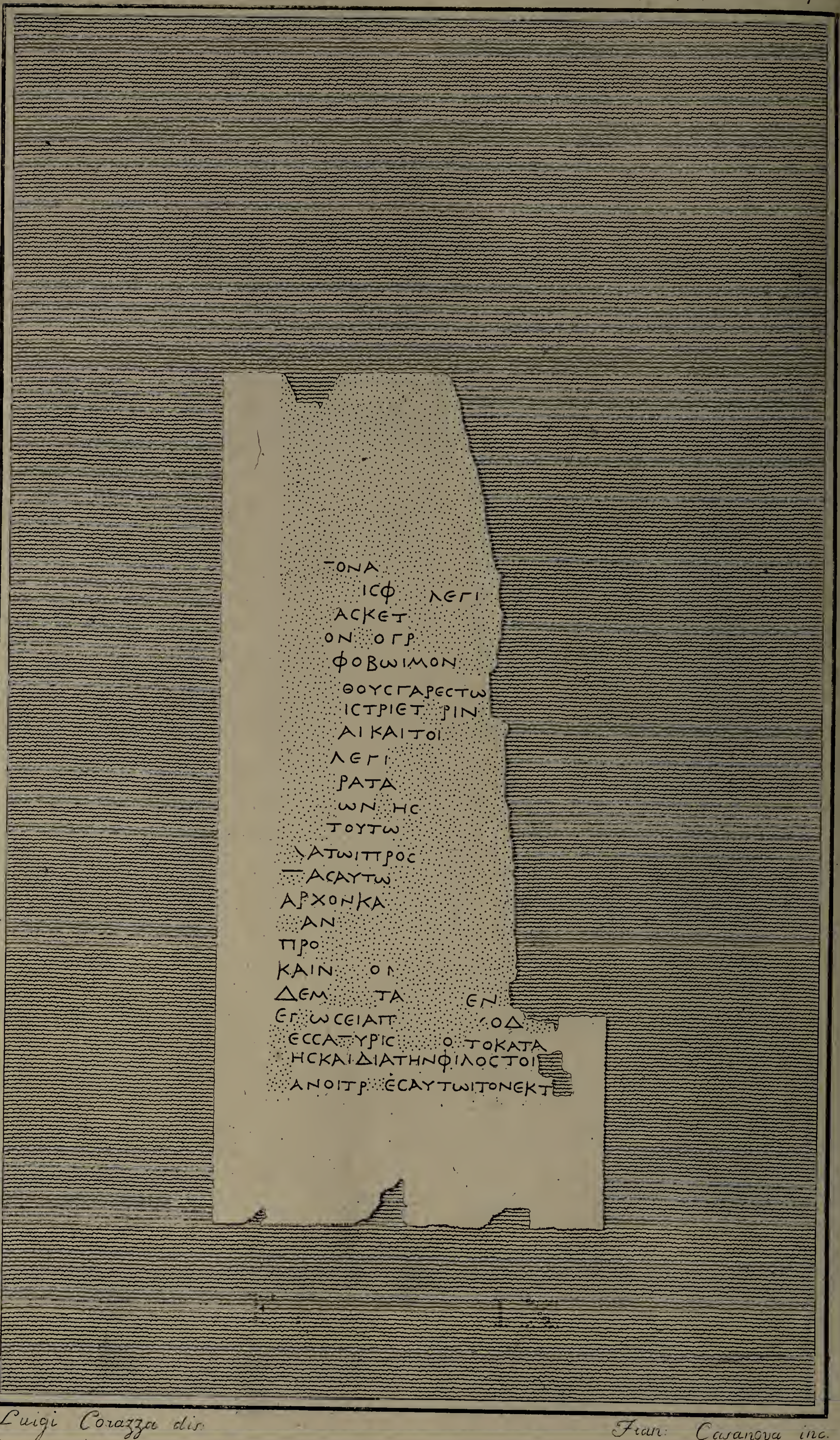
FRAGMENTUM VII.

. . . . και ασπουδει
ανδρες εχουσιν επ' αλλοτρι-
ων. Ουκουν ει ταυτα ὡδ' ην,
ἡψατο γε των μη μονον α-
φελομενων τ' αλλοτρια,
αλλα και παραινεμα καλλι-
στον ἡγουμενων τυραν-
νω κτεινειν, και μιαιφο-
(νειν) . . . .

. . . . atque incuriose homines agunt in rebus alienis. Si igitur ita se res habet, pupugit non solum qui alienas res rapiunt, sed etiam qui optimam laudem esse tyranno existimant occidere, et sanguine foedare . . . .

ADNOTATIONES.

V. 1. Fragm. VII. Spectat fortasse noster ad loca Homerica
Εγω δε κεν αυτος ελωμαι Il. A. v. 137. *Ego certe ipse auferam.*
et Η πολυ λωιον εστι κατα στρατον ευρυν Αχαιων
Δωρ' αποαιρεισθαι;
An multo praestantius est in ingenti Graecorum exercitu
dona rapere? Ibid. v. 229.
et Η όγε φασγανον οξυ ερυσσαμενος παρα μηρου
Τους μεν αναστησειεν, ὁ δ' Ατρειδην εναριζοι
Utrum ipsemet ense acuto stricto a femore
Hos quidem dimoveret, Atridem vero interficeret. Ibid. 190. sq.
Potius autem dixerim nostrum spectare procos, eorumque dilapidationes in domo Ulyssis.

ΤΟΝΑ
ΙϹΦ ΛΕΓΙ
ΑϹΚΕΤ
ΟΝ ΟΓΡ
ΦΟΒΩΙΜΟΝ
ΘΟΥϹΓΑΡΕϹΤΩ
ΙϹΤΡΙΕΤ ΡΙΝ
ΑΙ ΚΑΙΤΟΙ
ΛΕΓΙ
ΡΑΤΑ
ΩΝ ΗϹ
ΤΟΥΤΩ
ΛΑΤΩΙΤΠΡΟϹ
ΤΑϹΑΥΤΩ
ΑΡΧΟΝΚΑ
ΑΝ
ΠΡΟ
ΚΑΙΝ ΟΝ
ΔΕΜ ΤΑ ΕΝ
ΕΓ ΩϹΕΙΑΠ ΟΔ
ΕϹϹΑΤΥΡΙϹ Ο ΤΟΚΑΤΑ
ΗϹΚΑΙΔΙΑΤΗΝΦΙΛΟϹΤΟΙ
ΑΝΟΙΤΡ ΕϹΑΥΤΩΙΤΟΝΕΚΤ

Luigi Corazza dis. *Fran: Casanova inc.*

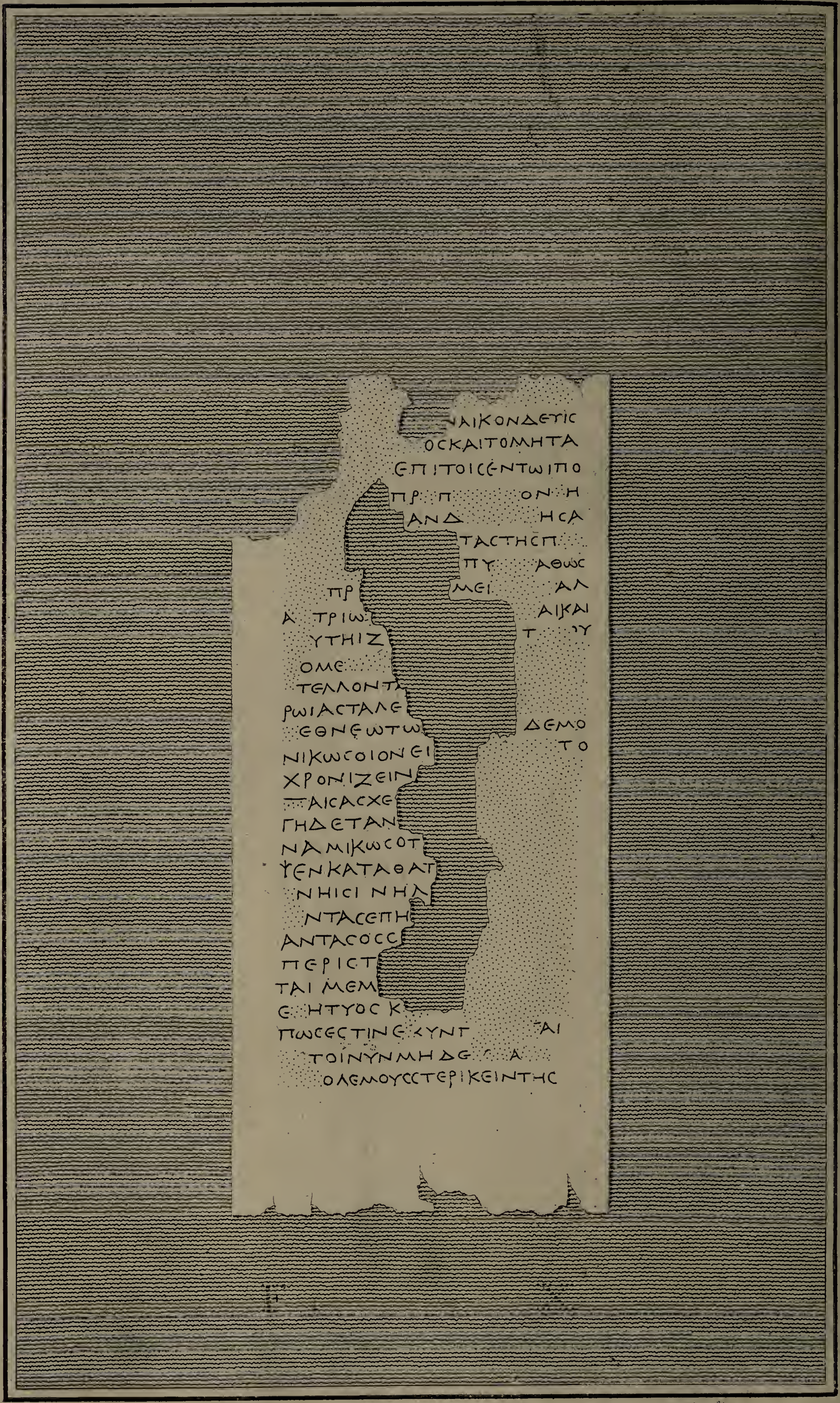
FRAGMENTUM IX.

. . . . και δια την Φιλοστοργιαν οἱ Τρωες αυτῳ τον Εκτο-(ρα ουτησαντι ανθισταντι.)

. . . . et propter benevolentiam Trojani eidem obsistunt , quum Hectorem vulnerasset.

ADNOTATIONES.

V. 3. Videtur respicere locum Il. Ξ. v. 411. sq. ubi describitur ictus ab Aiace Hectori illatus, et auxilium ab sociis eidem Hectori allatum.

Luigi Corazza dis. — Fran. Casanova inc.

FRAGMENTUM X.

. . . . . οιον ενσημαινων το χρονιζειν μεν εν ταις λυπαις ασχετοις ονασθαι, αλγη δε τανααι παυσαι δυναμικως, ὁτι χρη τον, εγραψεν, καταθαπτειν, ὁς κε θανησι νηλεα θυμον εχοντας επ' ἠματι δακρυσαντας · ὁσσοι δ'αν πολεμοιο περι στυγεροιο λιπωνται μεμνησθαι ποσιος, και εδητυος. Και γαστερι δ'ουπως εστι νεκυν πενθησαι. Ου τοινυν μηδεις εαται εις πολεμους στερικειν της (ποσιος, η εδητυος) . . . . .

Quasi significaret tempus in immodicis molestiis iuvare, atque diuturnos dolores potenter sedare, quum scripserit: Opus est eum quidem sepelire, quicumque mortuus sit, patientem animum habentes, diem unum defletum; quotquot autem pugnae horrendae superfuerint, meminisse potus, et cibi: Tum ventri haudquaquam licet defunctum lugere. Nemini igitur permittitur ituro ad praelium, ut privetur cibo, et potu . . . .

V. 1. Τα δε επι τοις θανατοις των οικειων πενθη ουτι αμετρα ειναι αξιοι, αγενες γαρ τουτο, ουτε παντελως εκκεκοφθαι εᾳ, αδυνατον γαρ το απενθες επι ανθρωπων. *Luctus in familiarum funeribus neque immoderatos probat, (illiberale enim hoc est) neque prorsus e medio tolli permittit, eo quod homines dolore omnino vacare nequeunt.* Auct. v. H. lib. II. Huc fortasse trahendum Epicuri dogma de dolore: ου χρονιζει το αλγουν συνεχως, το δε ακρον ελαχιστον χρονον παρεστι, quae verba vertit Cic. Tusc. 11. *Dolorum magnitudinem brevitate consolatur Epicurus, longinquitatem lenitate.*

V. 6. sq. Il. T. 228. Homericos versus sic vertit Tullius l. c. III.

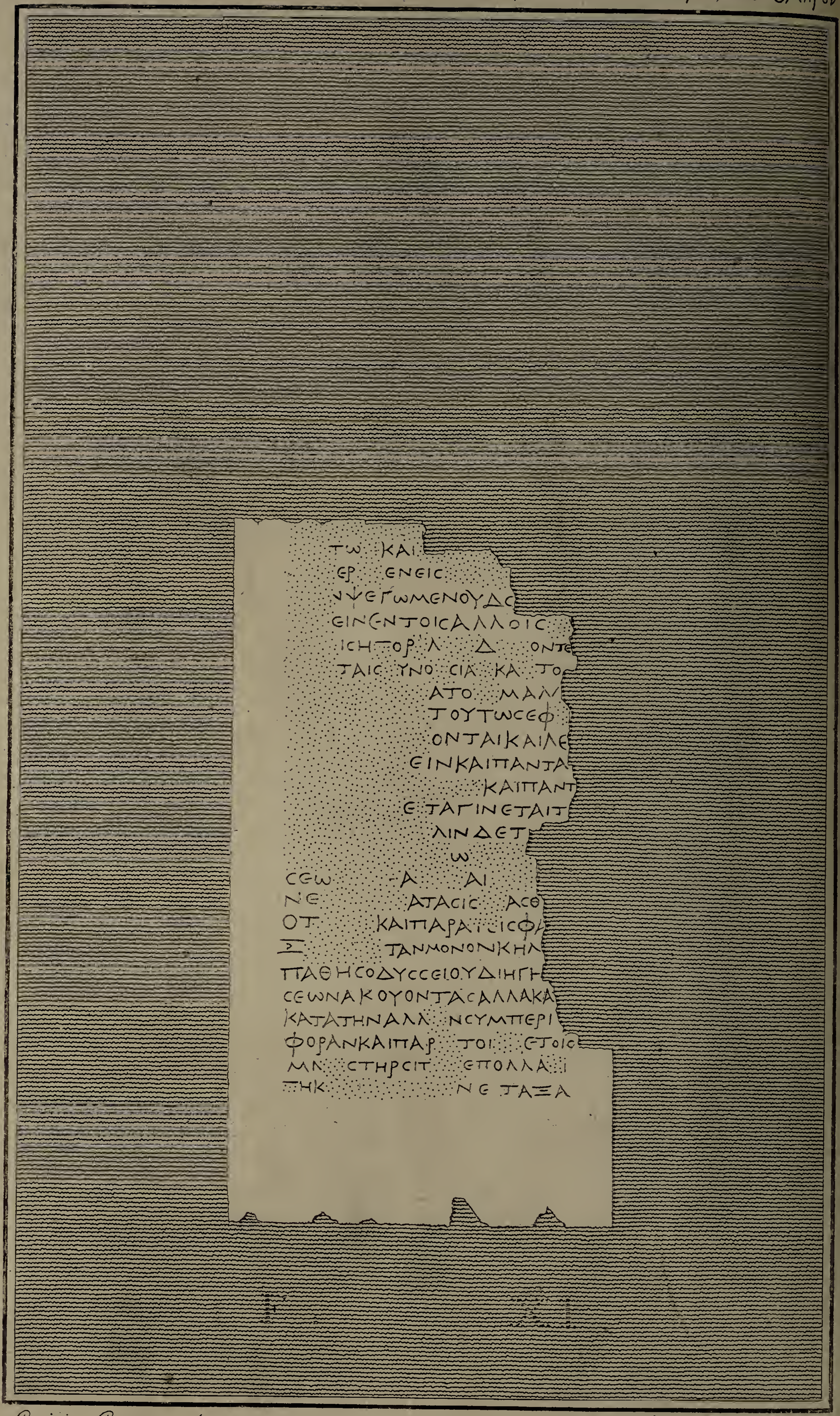
Quo magis est aequum tumulis mandare peremptos
Firmo animo, et luctum lacrymis finire diurnis.

Eosdem παραφραζει et Dionysius Art. 5. 9. 16. Obiter animadvertas egregie cum nostra convenire lectionem Ernesti, quae praefert δακρυσαντας, quum in ceteris libris sit δακρυοεντας.

V. 12. Ibid. v. 225.

V. 15. An στερισκειν? certe στερικειν non videtur graecae formae.

Φιλοδημου περι καθ' Ομηρον.

Luigi Corazza dis. *Fran Casanova inc*

FRAGMENTUM XI.

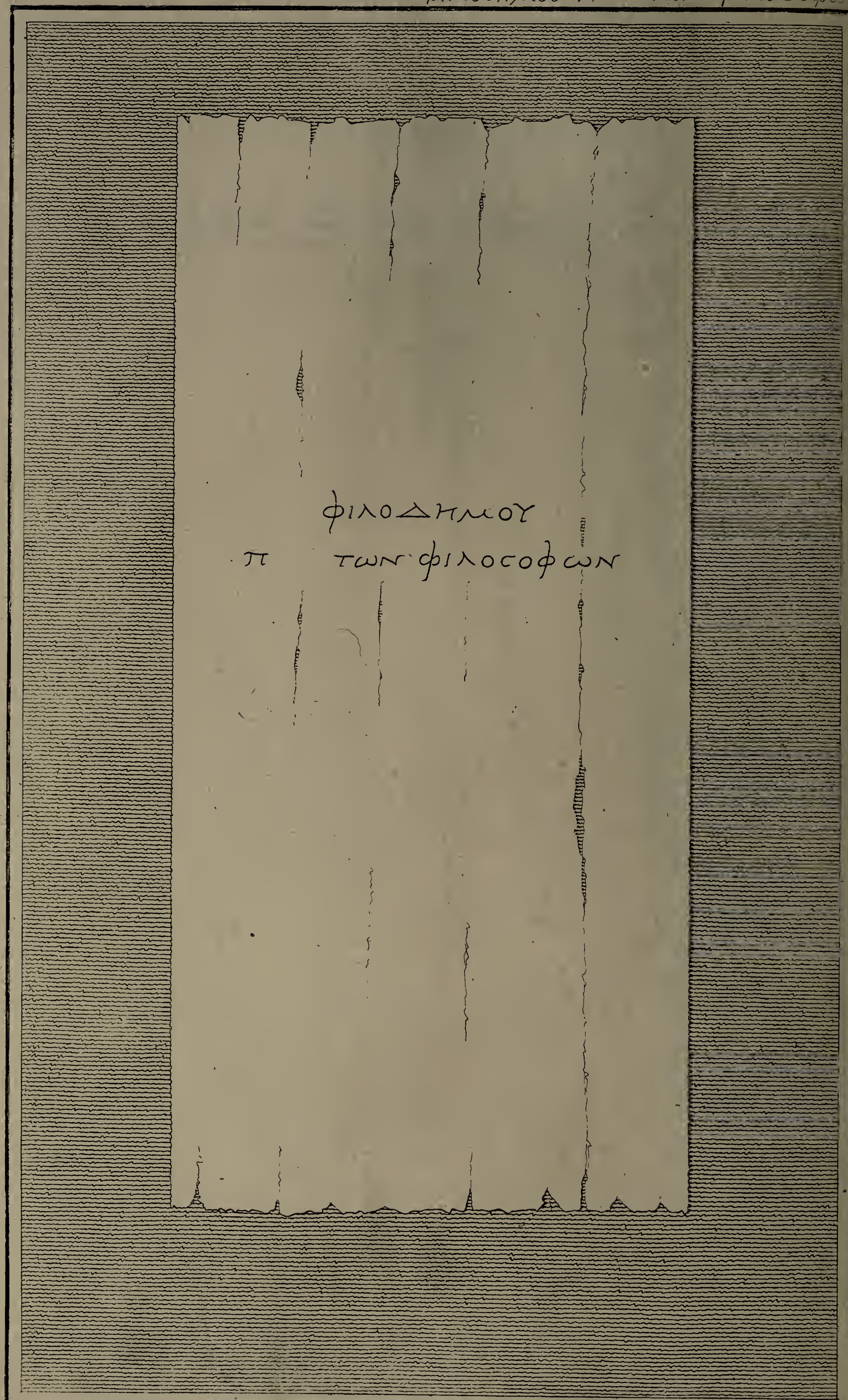
. . . . . : και παρα τοις Φαια-
ξιν, ὥστ' ουτ' αν μονον κηλησῃ
παθης οδυσσειου διηγη-
σεων ακουοντας, αλλα και
κατα την αλλην συμπερι-
Φοραν . και παρα τοιςδε τοις
μνηστηρσι τα γε πολλα . . .

et apud Phaeaces, ut non tantummodo oblectet narrationem laborum Ulyssis audientes, sed etiam in alio congressu; et apud hosce procos saepius . . . .

ADNOTATIONES.

V. 1. sq. Non facile dixeris, quid sibi proposuerit Philodemus in hac operis parte, nisi rem ipsam traxeris aut ad usum poëtarum, et vatum in aulis principum, aut ad temperantiam, et prudentiam Ulyssis, de qua sine ulla dubitatione est sermo.

φιλοδημου π των φιλοσοφω

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

PHILODEMI

DE PHILOSOPHIS.

*

PRAEFATIO.

Iam inde a remotissimis societatum humanarum primordiis eo spectarunt curae, et studia tum sapientium, tum sacerdotum, qui et ipsi fuere apud omnes populos sapientissimi, optimeque de universa hominum societate meriti, ut hominum cultus moresque ad omnem humanitatem informarentur, itemque praestantissimis institutis et artibus privatim, et publice Civitates exornarentur. Hinc dirae religiones de homicidis, hinc hospitiorum iura et sanctitas, hinc alia id genus sexcenta ad hominum audaciam continendam, humanitatemque provehendam comparata. Quare praeclare quidem Cicero de septem illis, quos antiquitas vocavit sapientes ait: *Hi omnes praeter Milesium Thalen civitatibus suis praefuerunt.* De Orat. III. 34. At enim Dicaearchus apud Laërtium 1. 40. falso contendere videtur istos ουτε σοφους, ουτε φιλοσοφους γεγονεναι, συνετους δε τινας, και νομοθετικους, *neque sapientes, neque philosophos fuisse, sed prudentes quosdam viros, et legum latores* » perinde ac si philosophi ii tantum sint et habendi et dicendi, qui abstractis scientiis per concepta systemata operam navant, eademque frequentibus auditoribus, aut lectoribus venditant, non in universum omnes, quicumque aut privatis meditationibus, aut diuturna experientia edocti, humanas res, humanasque societates sapientibus institutis, et consiliis regere, hominesque ipsos ad melioris vitae conditionem perducere conantur.

Quod si aliter se res haberet quidnam foret tam decantata illa priscorum Aegyptiorum sapientia? quid mira illa augustissimi Romani Senatus, prudentia, quae sola totius Orbis terrarum et gentes, et populos perdomuisse dicitur, et subiiecisse? Quid forent innumeri illi magistratus, et imperatores, qui exquisitissimis quibusque belli pacisque artibus res populi romani ad tantum magnitudinis fastigium provexerunt? quibus certe Cicero amplissimam sapientiae laudem non tribuisset. Nec nos quidem Solonem habebimus philosophum, qui inter sapientes recensetur, sapientiae vero laudem denegabimus Lycurgo, Romanis Decemviris, Aegyptiis sacerdotibus, atque Hetruscis, qui potentissimas olim in terris condiderunt gentes, et legibus aptissimis easdem auxerunt. Quare multo melius Plutarchus, qui Mnesiphilum Themistoclis familiarem

idcirco appellat philosophum, quod in illius philosophiae studium incubuerit, quae tota versatur in Republica strenue, prudenterque administranda. Την καλουμενην σοφιαν, ουσαν δε δεινοτητα πολιτικην, και δραστηριον συνεσιν » *sapientiam, quae consistit in vi quadam politica, et in agendi prudentia.* v. Them. Et quidem cum Plutarcho consentit idem Cicero, qui de Peripateticis, atque Academicis philosophis haec habet: *Dicunt igitur nunc quidem illi, qui ex particula quadam Urbis, aut loci nomen habent, et Peripatetici, aut Academici nominantur, olim autem propter eximiam rerum maximarum scientiam a Graecis politici philosophi adpellati universarum rerum publicarum nomine vocabantur.* De Orat. III. 28.

Enimvero prisci phisolophi (pressius sic vocati) illam philosophiae partem, quae mores spectat, in primis coluerunt, eamque ad rerum publicarum regimen retulerunt, quod de Solone speciatim, in universum autem de omnibus praedicavit Plutarchus. Φιλοσοφιας δε του ηθικου μαλιστα το πολιτικον, ὡσπερ ὁι πλειστοι των τοτε σοφων, ηγαπησεν » *philosophiae ethicae, quae ad civilem administrationem refertur, ut maior pars tunc temporis philosophorum, operam dedit.* Quam sententiam tueri placet et contra Platonem, qui stat contra ceteros contendens veteres philosophos a Thalete ad Anaxagoram a publicis negotiis constanter abhorruisse. *Hipp: mai:* cui quodammodo adstipulari videtur Cicero, qui fere eius verba in latinum transferens scribit: *Eadem autem alii prudentia, sed consilio ad vitae studia dispari quietem, atque otium sequuti sunt, ut Pythagoras, Democritus, Anaxagoras a regendis civitatibus totos se ad cognitionem rerum transtulerunt.* De Orat. II. Et quidem id de Democrito atque Anaxagora, ut de aliis quam pluribus verum est, de Pythagora non prorsus item, ut infra disputabitur.

At quum sequioribus aetatibus populorum utilitati, solidaeque gloriae successit vana quaedam laudis cupiditas; nec non patriae et societatis humanae commoda suae cuiusque famae locum concesserunt, tum profecto apud philosophos in universum obtinuit mos, ut quisque suam conderet πολιτειαν, suo arbitrio fingeret, scholaeque suae principiis atque indoli, animique παθημασιν accommodaret. Quo maxime dixerim a superioribus, et vetustioribus philosophis posteriores discrepasse; quia illi ad publicam, privatamque utilitatem unice animum intendentes, in rebus publicis prudenter administrandis maiorem gloriam quaesiverunt; hi privatam tantum laudem, privatamque utilitatem a suis discipulis sibi conciliare studuerunt: illi populorum et gentium mores aptis legibus, atque institutis condiderunt, hi vanis quaestionibus, aliaque κενολογια saepe corruperunt. Illorum ultimos dixerim Pythagoreos, in horum autem numero ordinem duxisse videntur Aristoteles, et Plato; quorum alter suo exemplo maxime praeivit caeteris, ut quae quisque vana somniaret, in suam πολιτειαν etiam vaniorem inveheret. Quod dictum volo in primis de Peripateticis, atque Academicis qui *eum locum, qui civilis recte adpellari* videtur, Graece πολιτικος, graviter, et copiose tractarunt, ut ait, Cic. *de Fin.* IV 2: nec minus de Cynicis, et Stoicis, quorum plura dogmata improbata fuere, etsi de illis scripserit Seneca: *Scio male audire apud imperitos Sectam Stoicorum, tanquam nimis duram, et minime principibus, regibusque daturam bonum consilium. Sed nulla Secta benignior est, nulla amantior hominum, et communibus bonis attentior, ut cui propositum sit usui esse, aut auxilio, nec sibi tantum, sed universis singulisque consulere.* De Clement. V. II.

De Pythagora celebre est illud effatum apud Stobaeum νομῳ τε βοηθειν, και ανομιᾳ πολεμειν, Serm. 41 quibus verbis fere respondet dogma a Iamblicho traditum de illius πολιτειᾳ, his verbis conceptum: Τυραννιδας δε καταλυων, και

πολιτειας συγκεχυμενας διαταττων, ut *tyrannides everteret, et perturbatas Respublicas ordinaret.* Quod consilium nec omnino innoxium iudicamus, quamvis id insinuet cl. Meiners hist. des scienc. dans la Grec. lib. III c. 3 nec pro celebrata illa philosophi sapientia, et prudentia absolutum, et perfectum. Cui enim non iniiciet quid suspicionis *casticum* illud, et crypticum procerum ex singulis civitatibus collegium tam severis legibus a caeterorum consortio remotum? insolens illa, et a Graecorum populorum indole prorsus abhorrens docendi ratio? obstinatum illud et diuturnum silentium, quo dogmata quasi certis hieroglyphicis formulis concepta tegebantur? et a prophanorum, ut ita dicam, oculis, nedum auribus, atque mente prohibebantur. Quae omnia, mea quidem sententia, evincere videntur non magis ad populorum felicitatem, quam ad imperium sibi parandum (aliqua saltem in parte) philosophiam Pythagoricam esse comparatam. Atque id ipsum mihi persuadeo fuisse caussae, cur brevi tam infenso odio et magister et discipuli undique impeterentur, ut nuspiam in tota magna Graecia ne hospitio quidem exciperentur. Quare veri simile etiam fit, quod traditur respondisse Locrenses philosopho ad illos confugienti, *se usque tum non poenituisse suae reipublicae.* Sed age iam accedamus propius ad rem nostram.

Philodemi opus, cuius fragmenta nunc primum edimus, titulum exhibet περι των Φιλοσοφων, *de Philosophis.* Nos vero coniectando tenemus id ipsum esse opus, quod sub titulo περι της των φιλοσοφων συνταξεως memoratur a Laërtio, cuius iuvat ipsa verba proferre. Συνεφιλοσοφουν δε αυτῳ προτρεψαμενῳ και οι αδελφοι τρεις οντες Νεοκλης, Χαιρεδημος, Αριστοβουλος, καθα φησι Φιλοδημος ὁ Επικουρειος εν τῳ δεκατῳ της των φιλοσοφων συνταξεως. *Eius hortatu philosophati sunt cum ipso tres fratres eius Neocles, Chaeredemus, et Aristobulus, ut ait Philodemus in libro X de Philosophorum* συνταξει. X 3. Et primum quidem inquirendum se offert, quid sibi velit vox συνταξις. Est inter Demosthenicas oratio, cui titulus περι συνταξεως, de cuius vi, et significatione interpretes abiere in diversas sententias. Et quidem alii interpretantur *vectigalia,* illo enim nomine post profligatum Xerxem vocarunt Graeci pecuniam ab Graecis populis collatam ad communem defensionem; quam sententiam aliquo modo sequitur et ipse Cl. Reischius scribens: *Hic loci* συντ αξις *accipitur pro pecuniaria contributione, sive censu collaticio.* Sed nobilem Oratoris σκοπον non est assequutus Cl. vir; nam in illa oratione Demosthenes non tam de pecuniaria distributione verba facit, quâm de ratione, qua quisque civis, vel magistratus, qui collatitiam illam pecuniam accipit, operam suam conferre debet, quasi symbolam in Rempublicam. Quare melius intellexit Wolfius, et qui eum sequutus est Cl. Augerus, censentes ibi συνταξιν non esse aliud, quam *Reipublicae ordinationem;* quod quidem nolim in universum intelligatur, sed pro ea tantum parte, quam pro Reipubl. bono quisque debet conferre. Primo igitur intuitu res perinde se habere videtur quoad titulum operis Philodemi, quem ex Laërtio restituendum proponimus: Περι της των Φιλοσοφων συνταξεως, quia in eodem exponit Philodemus qua ratione Philosophi in primis Cynici, et Stoici suas resp. ordinandas censuerint. Sed accuratius, et diligentius rem perpendenti visum est h. l. v. συνταξις tribuendam esse significationem *vectigalis,* et *tributi,* ut opus totum complectatur recensionem eorum, quae illustrissimi quique Philosophi in philosophicarum scientiarum incrementum contulerunt. Et nos pro certo habemus in superioribus huius operis libris omnia recensuisse singulorum philosophorum sive inventa, sive placita, debitamque singulis laudem tribuisse ob ea, quae erant laudanda, vituperatione rursus reprehendisse, quae erant repudianda. Nec vero videtur difficile etiam coniectari

qui fuerit ordine liber iste, quem proferimus; vel enim extremum, vel extremo proximum fuisse statuimus sic nostras rationes ineuntes.

Nulli dubium, quin veteres Philosophi totam ferme rerum universitatem fuerint complexi, eamque in partes quasdam, sive classes tribuerint, quas Aristoteles primus adpellavit κατηγοριας. Vnusquisque autem in hoc scientiarum circulo absolvendo sequebatur rationem quamdam certam, methodumque, ut ordinem ducerent res *logicae*, succederent *physicae* latiore sensu acceptae, extremum denique locum exciperent *ethicae*. Prior ethicarum scientiarum pars erat de virtutibus, et vitiis tum εν θεωριᾳ tum εν πραξει, ad eamque pertinere putamus libros, quos editos invenies in III tom. horum herculanensium voluminum: posterior erat de officiis, in qua agebatur de fine, de legibus, de matrimonio, de puerorum institutione, de πολιτειᾳ, quae ipsa ab nostro in his fragmentis attinguntur. Quae nostra conjectura maiorem vim adquirere videtur, ubi quis animum convertat ad ordinem, quem ipse Epicurus in philosophicis tractandis sequutus suis discipulis tradidit, qui teste Laërtio comprehendebat το κανονικον, και φυσικον, και ηθικον. lib. X. Atque hic obiter animadversum volumus το κανονικον esse partem logicam, quam nonnulli falso commenti sunt Epicurum vel sprevisse, vel nihili fecisse, quum aliunde certum, atque exploratum sit eumdem a multiplicibus quidem, et plerumque inutilibus dialecticae regulis abhorruisse, non ab ipsa facultate, et scientia, ut patebit ex nota ad v. 5. Col. XVII. Id satis dictum sit de Philodemi opere sive περι των φιλοσοφων, sive περι της των φιλοσοφων συνταξεων, ut ipsi proposuimus. Age iam videamus quidnam contineant operis eiusdem fragmenta, quae exhibemus.

Col. I. Prorsus deperdita est, vix enim supersunt pauca literarum elementa.

In II. Columna agere videtur noster de voluptate a quibusdam considerata ut fine, atque idcirco vehementius expetita. Rem perstrinxit et Plutarchus scribens: Δικαιοσυνην αναιρουσιν ὁι τελος ὑποτιθεμενοι την ἡδονην: Ο'ι δε μονον αγαθον ειναι λεγοντες ουκ αναιρουσιν » *Iustitiam e medio tollunt, qui extremum statuunt voluptatem, qui vero ajunt tantummodo bonum esse, isti non item.* L. c. Rem arguimus ex narratione, quae sola superfuit de philosopho quodam a Phalannaeis, et Messeniis expulso, quia nimis studiose voluptati indulgens sua sive doctrina, sive exemplo civitati nociturus videbatur.

Col. III. et IV. Statuit Zenonis, et fortasse etiam Diogenis aetatem: quare ex re nata attingit nonnullas res Demetrii, atque Antigoni in Athenienses gestas. Usque ad id temporis omnes ferme sequuti sunt sententiam eorum, qui numerarunt annos XCVIII. vitae Zenonis (qui cum Antigono Gonata usus est summa familiaritate) etiam contra Persaeum, qui vix illos evehit ad LXXII. etsi eius auctoritas gravis in hac re esset habenda, quippe qui cum Zenone vixit. Ex Philodemo nunc primum discimus fuisse, qui scripserit Stoïcorum principem vitam duxisse usque ad an. CI. quam sententiam auctor non solum ex Stoicorum philosophorum successione confirmare videtur, sed etiam ex anno Archontatus Arrhenidis, sub quo demortuo philosopho fuit decreta corona, et locus sepolturae, si recto stat talo nostrum supplementum. Denique ex paucis verbis col. V. adparet ad Zenonis aetatem stabiliendam uti plurimum et successione Cleanthis, et chronologia Regum Macedonum: en illa ut videntur posse legi Παρα τον Ασιον (Cleanthem qui erat Asius) ειθ' ὑστερον προς τους Βασιλεις (mendose legitur τους Βα. ιλ. ευεις (Μακεδονων.)

Col. VI. VII. Tum Diogenis tum Zenoni πολιτειαν examinare videtur, et *illas* inter se comparare, quantum coniectura assequi datum est ex paucis versibus Col. VI. Etenim hanc columnam desperatam potes iam conclamare; ex

ea enim vix elici potest testimonium Hieronymi atque Euphanti Ο' μεν Ιερωνυμος τε μαρτυρει, και Νικομηδευς Ευφαντος. In VII. vero obiicitur Diogeni difficultatem quamdam de industria inferre ad placita sua politica tenebris involvenda. Sed huiusmodi iudicium diluit Noster extremis versibus eiusdem columnae dicens: *non esse quidem hanc indolem* πολιτειας *Diogenis*, sed alterius cuiusdam.

Col. VIII, et IX. Postquam in praecedentibus columnis De Zenone, et Diogene, verba fecit, gradum facit ad exponenda in universum Cynicorum philosophorum dogmata, quae nefanda deprehendit, quippe quae pudorem simul, et pietatem evertunt. Permittitur enim, vel potius praecipitur ab his philosophis vaga venus, et idcirco pro arbitrio divortium, usus promiscuus vestium viris, et foeminis, communia, et promiscua utrique sexui corporis exercitia, mascula venus, et alia id genus nefanda flagitia.

Col. X. Abominatur bonus noster μισανθρωπιαν scelestorum Cynicorum, eorumque placitum de puerorum expositione, quod prono alveo fluit ex vaga venere, et promiscua, quam superiore columna memoravit. Concludit Diogenem nihil iustum proposuisse, rempublicam omnibus iniuriis affecisse, et quod maxime indignum est, omnem honestatem, et pulcritudinem ex vita substulisse.

Col. XI. Ad Zenonem, eiusque Rempublicam examinandam transiens primo in limine statuit et Cynicos et Stoicos ex Socratica disciplina esse profectos: stoicam doctrinam maximum incrementum sumpsisse a Zenone, eumdemque a Stoicis omnibus principem, et choryphaeum haberi: suum denique de illo iudicium exponit.

Col. XII. Probat Stoicos philosophos non omnino a suo Corypheo dissentire, nec eum sequi ob unam finis inventionem, quum aeque probent reliqua eius placita, ne αμηχανοις quidem exceptis. Hinc proponit iudicium de eius successore, quem ex coniectura statuimus esse Cleanthem; idque ea potissimum ratione fecimus, quod unice Cleanthis indoli quadrat, quod de eo proponit Philodemus. Quod si ipse eidem tribuit sententiam, quam Plutarchus Chrysippo obiicit, nempe *peccata non esse culpanda*, id ipsum evincit Chrysippum, qui omnes aliorum libros compilabat, et hoc dogma ex modesto Cleanthe hausisse.

Col. XIII. Refellit opinionem Stoicorum, qui sentiebant nunquam in Republica ab ipsis peccari. Ni vero omnino fallimur, διαμηρισμους Zenonis in primis insectatur, et corruptos Diogenis mores pluribus Stoicis affigit.

Col. XIV. Gradum facit ad illam Reipublicae partem, quae tota innititur prudentia, ac iustitia. Hinc attingit dogma de armorum inutilitate, eorumque usu ex Civitate tollendo. Namque id praestat, quam graves poenas in crimina ab eorum abusu manantia sancire. Huius porro dogmatis auctorem praedicat Diogenem in Oedipo, atque Achille, si aliquo fundamento innititur nostra et conjectura, et supplementum. Obiter vero animadvertimus praetulisse Achillem, et Oedipum, quam Chrysippum; etenim ad armorum inutilitatem, atque ανθρωποθαρσιαν probandam quid opportunius esse potest, quam mors Laio ab Oedipo inlata, et insolens contumacia Achillis in Agamemnonem? Sed meris coniecturis non ultra immoramur, quis enim sit tam superbus, aut stultus, qui sibi persuadeat semper ad σχοπον collineare sua supplementa?

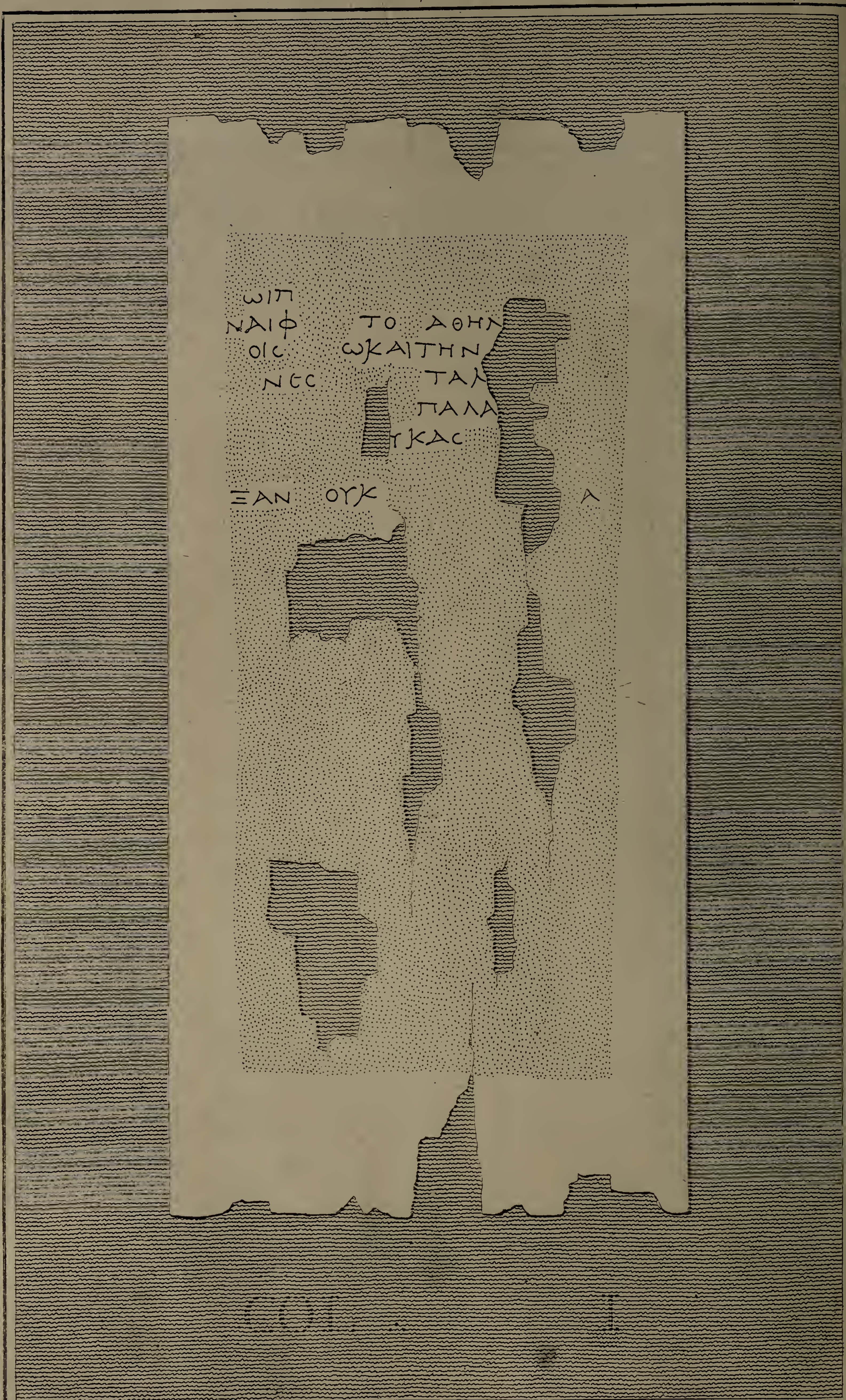
Col. XV, XVI, XVII. Refellit opinionem eorum, qui errata in incerti cuiusdam Republica iuvenili aetati adscribenda existimant, adeoque veniam ei dandam; ut Epicuro ob illa quae in logicis peccavit. Respondet philosophum, qui reverentiam sibi conciliare velit, debere abhorrere ab perniciosis et sermonibus, et actionibus, nec eumdem poenitere emendare, et corrigere, quae prius peccavit.

Col. XVIII. Persequens idem argumentum proponit plures caussas, cur improbanda sit Stoicorum doctrina de Republica, maxime habita ratione temporum, et locorum.

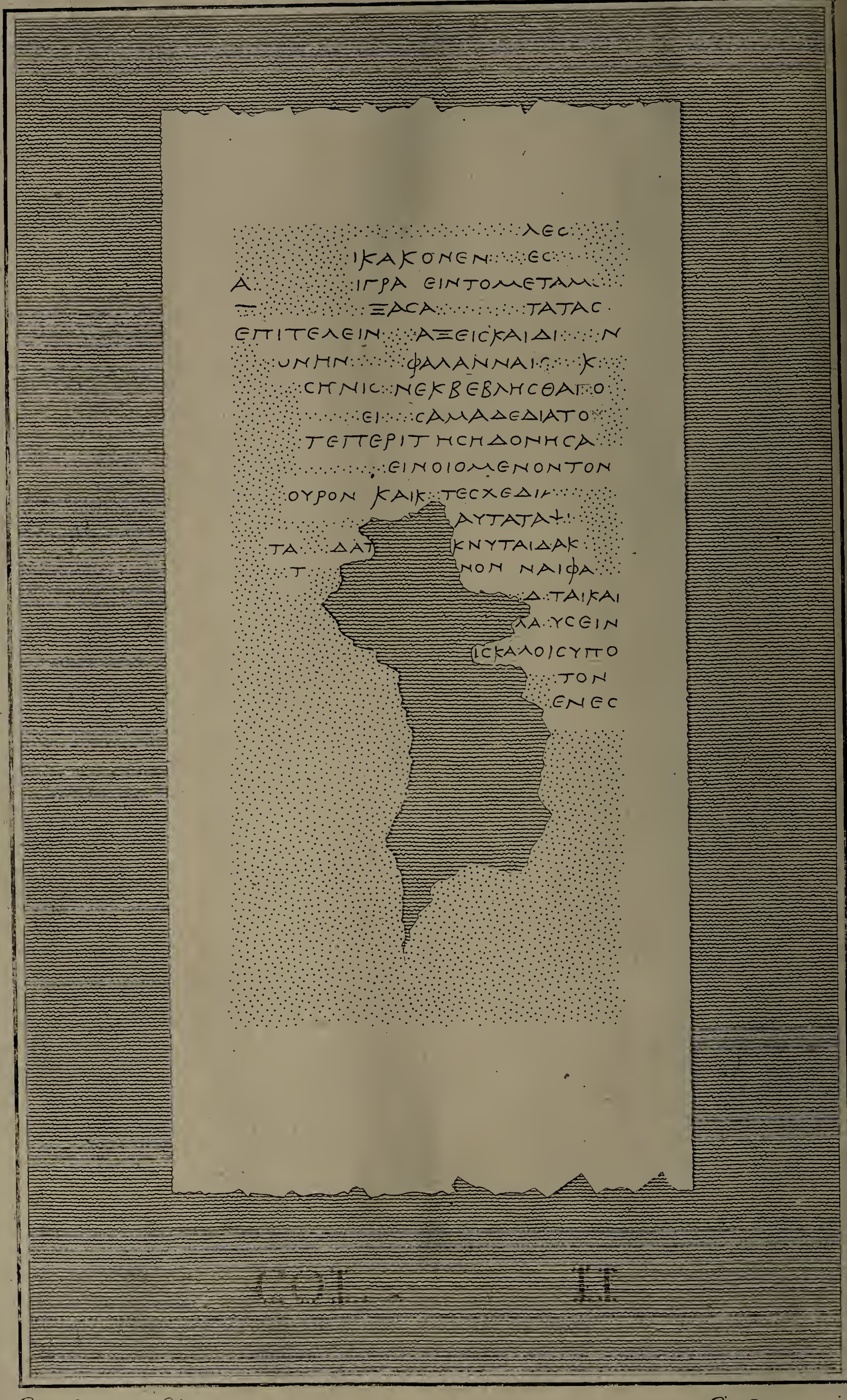
Col. XIX. et XX. Proponit segregandas in bene ordinata Republica mulieres castitate, ac pietate insignes ab impudentibus.

Quid vero novorum verborum, aut operum antea ignotorum per hanc papyrum innotuerit, notae suis quaeque indicabunt locis; quare non te amplius distinebimus. Vale.

φιλοδημου π των φιλοσοφων

Car.° Malesci dis. *Fer.do Ventrella inc*

ΛΕϹ
ΙΚΑΚΟΝΕΝ ΕϹ
Α ΙΓΡΑ ΕΙΝΤΟΜΕΤΑΜ
Π ΞΑϹΑ ΤΑΤΑϹ
ΕΠΙΤΕΛΕΙΝ ΑΞΕΙϹΚΑΙΔΙ Ν
ΥΝΗΝ ΦΑΛΛΑΝΝΑΙϹ Κ
ϹΗΝΙϹ ΝΕΚΒΕΒΛΗϹΘΑΠΟ
ΕΙ ϹΑΜΑΔΕΔΙΑΤΟ
ΤΕΠΕΡΙΤ ΗϹΗΔΟΝΗϹΑ
ΕΙΝΟΙΟΜΕΝΟΝΤΟΝ
ΟΥΡΟΝ ΚΑΙΚ ΤΕϹΧΕΔΙΛ
ΑΥΤΑΤΑ
ΤΑ ΔΑ ΚΝΥΤΑΙΔΑΚ
Τ ΝΟΝ ΝΑΙΦΑ
Δ ΤΑΙΚΑΙ
ΛΑ ΥϹΕΙΝ
ΙϹΚΑΛΟΙϹΥΠΟ
ΤΟΝ
ΕΝΕϹ

COL. II

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA II.

δοξας ανοσιωτατας ε᾽πιτελειν πραξεις, και διψην ἡδονην ὑπο Φαλανναιων, και Μεσσηνιων εκβεβλησθαι ποτε φησιν Ευβουλειδης · ἁμα δε δια το ζηλουν γε περι της ἡδονης αισχρα διδασκειν οιομενον τον Επικουρον. Και κατεσχε δια μακρου χρονου τοιαυτα τα ψηφισματα. . . . .

quum videretur impias perficere actiones, et vehementi studio voluptati inhiare, a Phalannaeis, et Messeniis aliquando eiectum fuiſse affirmat Eubulides: itemque, quia nimia cura imitabatur Epicurum, qui turpia de voluptate docere ferebatur. Et quidem diu locum obtinuerunt huiusmodi decreta......

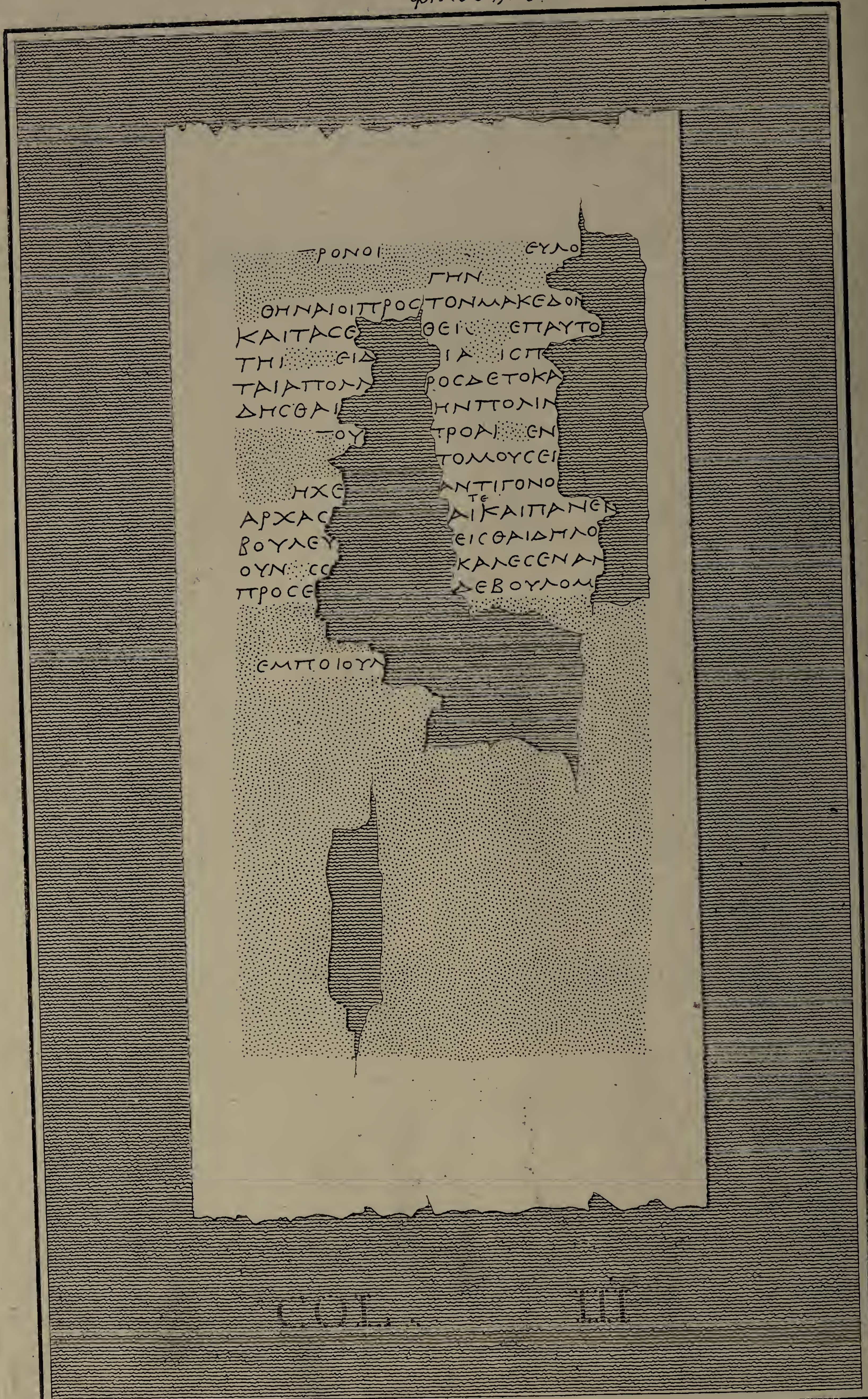
V. 2. Διωκειν poscere videbatur sententia, quod verbum libentissime usurpavissemus tum auctoritate Aristotelis, qui Ethic. VII aptissime ad rem nostram scribit. Ουδ' ἡδονην διωκουσι παντες την αυτην, ἡδονην μεν τοι παντες, *non omnes quidem eamdem quaerunt voluptatem, at omnes voluptatem*, tum ipsius Philodemi, qui in de Rhetorica Col. XXVII habet: Φασι την αρετην διωκειν » *ajunt se sectari virtutem*. Hercul. vol. V. p. 47. Sed quum obstet spatium, reposuimus διψην, quod verbum aequipollere visum est. Athenaeus ait Alcaeum, et Philiscum Roma expúlsos δι' ἁς εισηγουντο ἡδονας, quae verba conferas cum ἡδονης διδασκαλον nostri Philodemi, et Sexti Empirici. V. infra n. ad v. 4.

V. 3. Duplicem Phalannam memorat Stephanus περι Πολ. alteram in Perrhaebia, quam Hecataeus vocat Hippiam, alteram Cretensem, patriam ipsam Peripatetici Phaniadis. Φαλαννα πολις Περραιβιας απο Φαλαννης της Τυρου θυγατρος. Λυκοφρων · Γονον, Φαλαννην, ηδ' ολοσσονων γυας. Ἑκαταιος ἱστοριων ᾶ Ἱππιαν αυτην καλει, και Ἑφορος Φαλαννον αυτην καλει εν τῳ θ. Εστι και ἑτερα Κρητης, αφ' ἡς ην Φανιαδης ὁ περιπατητικος. Ο' πολιτης Φαλανναιος. Quamnam respexerit noster Thessalam, an Cretensem, in tanta rei obscuritate quis dixerit? Si tamen verum est, quod idem Stephanus subdit Phalannae Cretensis civem dici Φαλανναιεα, patebit rem referendam ad priorem. De Thessala Livius: *Diruto magna ex parte, et incenso oppido profectus* (Consul) *ad Phalannam castra movit; inde postero die ad Gyrtonem pervenit.* Dec. V lib. 2. c. 54. Adde Strabonem lib. IX. et Eustathium ad Hom. Iliad. β.

V. 4. Quis iste philosophus a Phalannaeis, ac Messeniis expulsus? Num ipse Phaniades a Stephano memoratus? At fortasse non tacuisset auctor hunc casum vitae philosophi. Num Evhemerus? cui sive Messenio ex Peloponneso, sive ex Messana, quod alii contendunt, nomen Αθεος adhaesit. At satis constat non quidem ex pravis suis moribus, sed ex religioso Deorum systemate αθεον adpellatum. Num impius ille, et scelestus Damis? de quo mentio est apud Lucianum Iupit. tragoed. et dial. meretr. 27 7. Neque de eo adfirmare ausim, etsi ἱεροσυλος, καταρατος, επιτριπτος apud eumdem Lucianum audiat, Corinthium enim fuisse adparet, Corinthique decessisse. Si veterum scriptorum vestigiis inhaerere licet Epicureum iure dicemus, quicumque iste fuerit. Ecce sexti Empirici verba: Επειτα ει και εξεβαλον τινες των πολεων φιλοσοφιαν, ου κατα γενος πασαν εξεβαλον, αλλα τινας ἁιρεσεις, ὁιον την επικουρειον, ὡς ἡδονης διδασκαλον. *Deinde si philosophiam quaedam eiecerunt civitates, non universam in genere eiecerunt, sed quasdam haereses, ut Epicuream, quippe quae esset voluptatis magistra.* De rhet: lib. 11. Accedit Athenaeus propius ad rem nostram scribens: Ὁμοιως δε και Μεσσηνιοι κατα ψηφισμα εξεωσαν τους Επικουρειους: *Itemque Messenii decreto Epicureos expulerunt.* Quicumque autem fuerit, profecto patet non probatam Epicureo nostro, nec illis qui eiecerunt, suam vitae, aut doctrinae rationem; sive Epicureum dixeris, sive Aristippi discipulum, sive Cynicum, cuius scholae placita, et opiniones hoc loco in primis spectare videtur Philodemus.

V. 5. Eubulides ex conjectura; ipse enim et Diogenis Cynici, et aliorum philosophorum res descripsisse fertur apud Laert. 11 41 et VI 1. Vestigia vero literarum non omnino reiiciunt hanc vocem.

V. 9. Quaenam isthaec ψηφισματα? Non dixerim Epicureorum, sive Cynicorum placita, sed ipsa Phalannaeorum, et Messeniorum decreta, quibus huiusmodi philosophi exilio multabantur, ut innuere videntur supra allata Athenaei verba.

Genn. Casanova dis   Giu. Casanova inc.

COLUMNA III.

Αθηναιοι προς τον Μακεδονα, ὃ και τας επαχθεισας επ' αυτου τη πολει διανοιας επεστοιησται· Απολλοδωρος δε το καταδεδησθαι φησι την πολιν, και υπ' αυτου ηδη προαρθεντος φρουραν και εις το Μουσειον επεισηχθαι· υπ' Αντιγονου δε τας Αρχας πεπαχθαι τε, και παν εν Βουλευτικω τεθεισθαι. Δηλον ουν ὡς συμμαχους εκαλεσεν αν προσεδρους, ιν' οιδε βουλομενοι περι των κοινη συμφεροντων τη Ελλαδι, και παντ' αγαθ' εμποιουμενοι βουλευσωνται.

Athenienses ad Macedonem, qui et consilia in Civitatem invecta seorsim adoptavit. Apollodorus autem ait Urbem quidem ab ipso fuisse illigatam, et praesidium in Musaeo quoque collocatum, ubi res suas restauravit; ab Antigono verò Magistratus creatos, atque omnia ad Senatum delata fuisse. Patet igitur, quod assessores ex sociis ad se vocaverit, ut ipsi sponte de communibus Graeciae commodis, atque utilitatibus consulerent bona omnia provocantes. . .

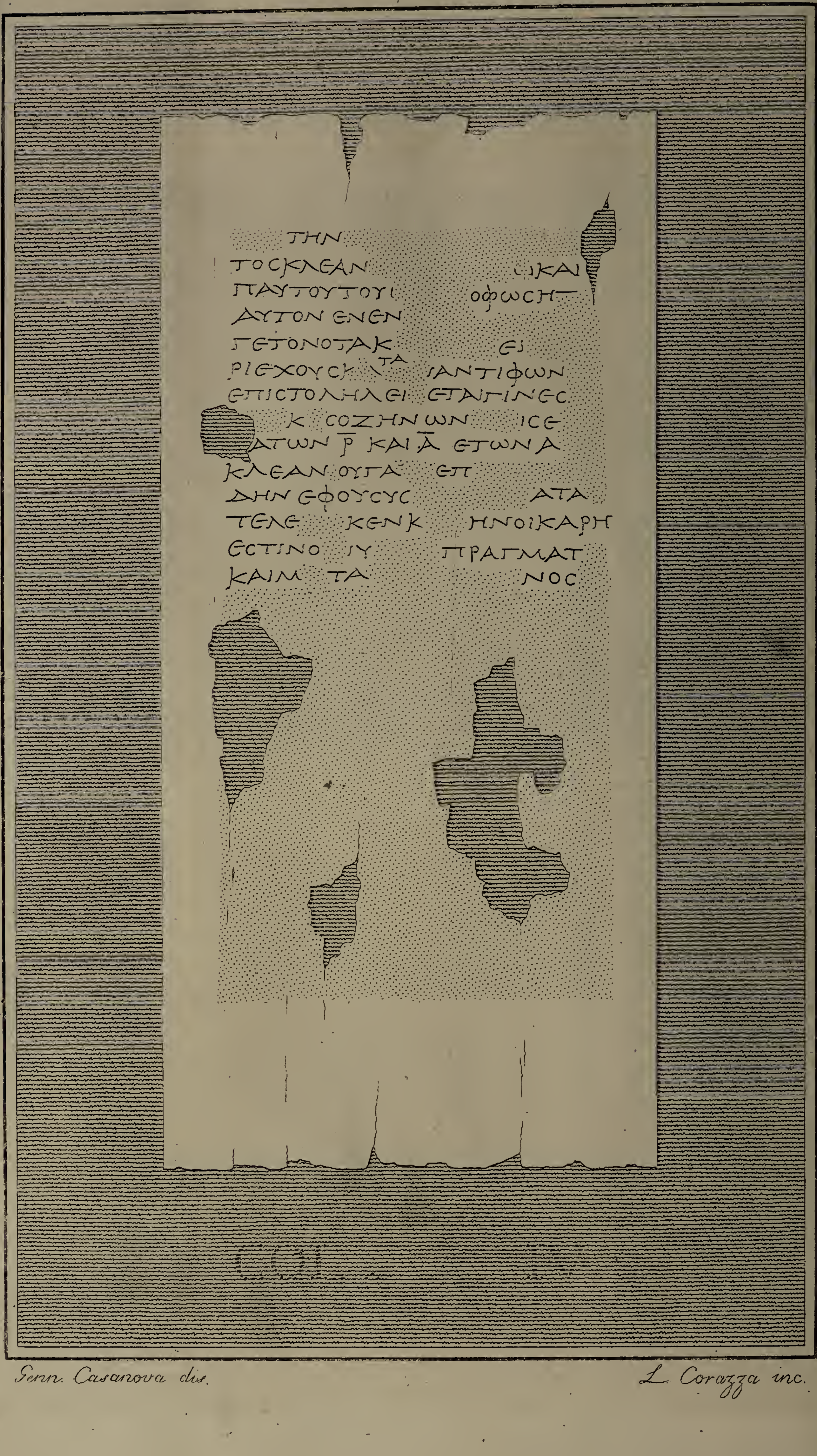
V. 1. Facile adparet quis sit iste Macedo. Certe quidem Antigonus, vel eius filius Demetrius, cuius tot tantaque in Athenienses fuere merita, et tantae vicissim eorumdem in ipsum iniuriae. At quorsum haec? omnia, puto, referuntur ad Zenonis aetatem confirmandam.

V. 6. Προαιρειν est *progredi*, et *proferre*; fortasse nemo improbabit nostram interpretationem, si supplementum nostrum conferet cum verbis Demosthenis Olynth. 11. *Δια τουτων ηρθη μεγας*, *per haec protulit se magnum*, sive *crevit magnus*. Versionem vero aptavimus vicibus variis vitae Demetrii.

V. 7. Rem narrat prae caeteris Plutarchus V. Dem. Γνωμην εγραψε (Democlides) τῳ βασιλει τον Πειραιεα παραδοθηναι, και την Μουνυχιαν· Επιψηφισθεντων δε τουτων ὁ Δημητριος αυτος εφ' ἑαυτου προσενεβαλε φρουραν εις το Μουσειον, ὡς μη παλιν αναχαιτισαντα τον Δημον ασχολιας αυτῳ πραγματων ἑτερων παρασχειν » *Legem tulit, ut (Demetrio) Regi Piraeus, et Munychia traderentur: hac perlata Demetrius per se collocavit praesidium in Musaeo quoque, ne, si iterum a se populus descrivisset, ab aliis occupationibus distinerent se.* Hinc desumpsimus v. καταδεδεσθαι nostri supplementi, quam si revera usurpavit Philodemus, mendose scriptam a librario adparet, nisi malimus dicere utraque forma prolatum fuisse praet. perf. per ε scilicet, et per η. ut evincere videtur διαδημα.

V. 10. Eadem ratione apud Synesium: Ὁτι το Βουλευτικον τε, και στρατιωτικον εωρων ειναι θητικον, *quia videbat et Senatum (consilium) et militiam mercenariis constare.*

V. 11. Et hunc locum mirifice illustrat idem Plutarchus, ex cuius verbis et rerum nexus, et supplementi ratio patebit. Αντιγονος δε παραγενομενων προς αυτον Αθηνηθεν πρεσβευτων, και το τε περι των τιμων αναδοντων ψηφισμα, και περι σιτου, και ξυλου εις ναυπηγιαν διαλεχθεντων, εδωκεν αυτοις πυρου μεν μεδιμνων πεντεκαιδεκα μυριαδας. ὑλην δε την ἱκανην ναυσιν ἑκατον. Εξ Ιμβρου δε την φρουραν εξηγαγων απεδωκεν αυτοις την πολιν. Προς δε τον ὑιον Δημητριον εγραψε κελευων των μεν συμμαχιδων πολεων συνεδρους συστησασθαι τους Βουλευσομενους κοινῃ περι των τῃ ἑλλαδι συμφεροντων » *Antigonus porro quum Atheniensium legati ad ipsum profecti scitum de decretis honoribus exhibuissent, et simul frumento lignisque ad structuram navium egere publice dixissent, centum quinquaginta millia medimnorum frumenti, et quantum materiae satis esset ad centum naves populo largitus est. Tum ex Imbro praesidio deducto Urbem civibus restituit: scriptis inde literis ad filium Demetrium mandavit, ut Senatum e sociis civitatibus constitueret, qui communi Graeciae utilitati consuleret.* l. c.

ΤΗΝ
ΤΟϹΚΛΕΑΝ ΙΚΑΙ
ΠΑΥΤΟΥΤΟΥΙ ΟΦΩϹΗΤ
ΑΥΤΟΝ ΕΝΕΝ
ΓΕΤΟΝΟΤΑΚ ΕΙ
ΡΙΕΧΟΥϹΚ ΤΑ ΙΑΝΤΙΦΩΝ
ΕΠΙϹΤΟΛΗΛΕΙ ΕΤΑΙΓΙΝΕϹ
Κ ϹΟΖΗΝΩΝ ΙϹΕ
ΑΤΩΝ Ρ̄ ΚΑΙ Ā ΕΤΩΝ Α
ΚΛΕΑΝ ΟΥΓΑ ΕΠ
ΔΗΝ ΕΦΟΥϹΥϹ ΑΤΑ
ΤΕΛΕ ΚΕΝΚ ΗΝΟΙΚΑΡΗ
ΕϹΤΙΝΟ ΙΥ ΠΡΑΓΜΑΤ
ΚΑΙΜ ΤΑ ΝΟϹ

Genn. Casanova dis. *L. Corazza inc.*

COLUMNA IV.

. . . ηδη διδαξαντος Κλεανθου, ὡς γε δοκω, και επ’ αυτου· τουνεκα σοφως ηξιου αυτον ενενηκοντα οκτω ετη γεγονοτα κατθανειν. Εν τῃ περιεχουσῃ κατα του Αντιφωνος επιστολῃ λεγεται γινεσθαι στωικος ὁ Ζηνων αχρις εγγιστα των ρ, και α ετων· απο Κλεανθου γαρ επι Αρρενιδην, εφ’ οὑ ευσταλως κατατετελευτηκεν. . . . .

quum eiusdem aetate Cleanthes, ut quidem videtur, iam edoceret. Idcirco scite admodum censuit eumdem (Zenonem) nonagesimo octavo aetatis anno decessisse. In epistola, quae contra Antiphonem hac de re circumfertur, scriptum est Stoicum Zenonem proxime adcessisse ad annum centesimum primum; a Cleanthe enim ad usque Arrhenidem, quo (Archonte) expedite mortuus est . . . .

V. 4. Variae fuere veterum Scriptorum sententiae de annis vitae Zenonis Stoicae sectae principis. Laërtius hunc ipsum annorum numerum ei tribuit: Οκτω γαρ προς τοις ενενηκοντα βιους ετη κατεστρεψεν » *octo enim, et nonaginta annos natus mortuus est*. lib. VII 28. Cum eo omnino consentit Lucianus Macrob. 19. Dissentit Persaeus, qui anno septuagesimo secundo illum obiisse tradit; quod si verum esset, falsa utique foret Zenonis ad Antigonum epistola. Persaei sententiam refutavit Stanleius, et plerique omnes exploserunt.

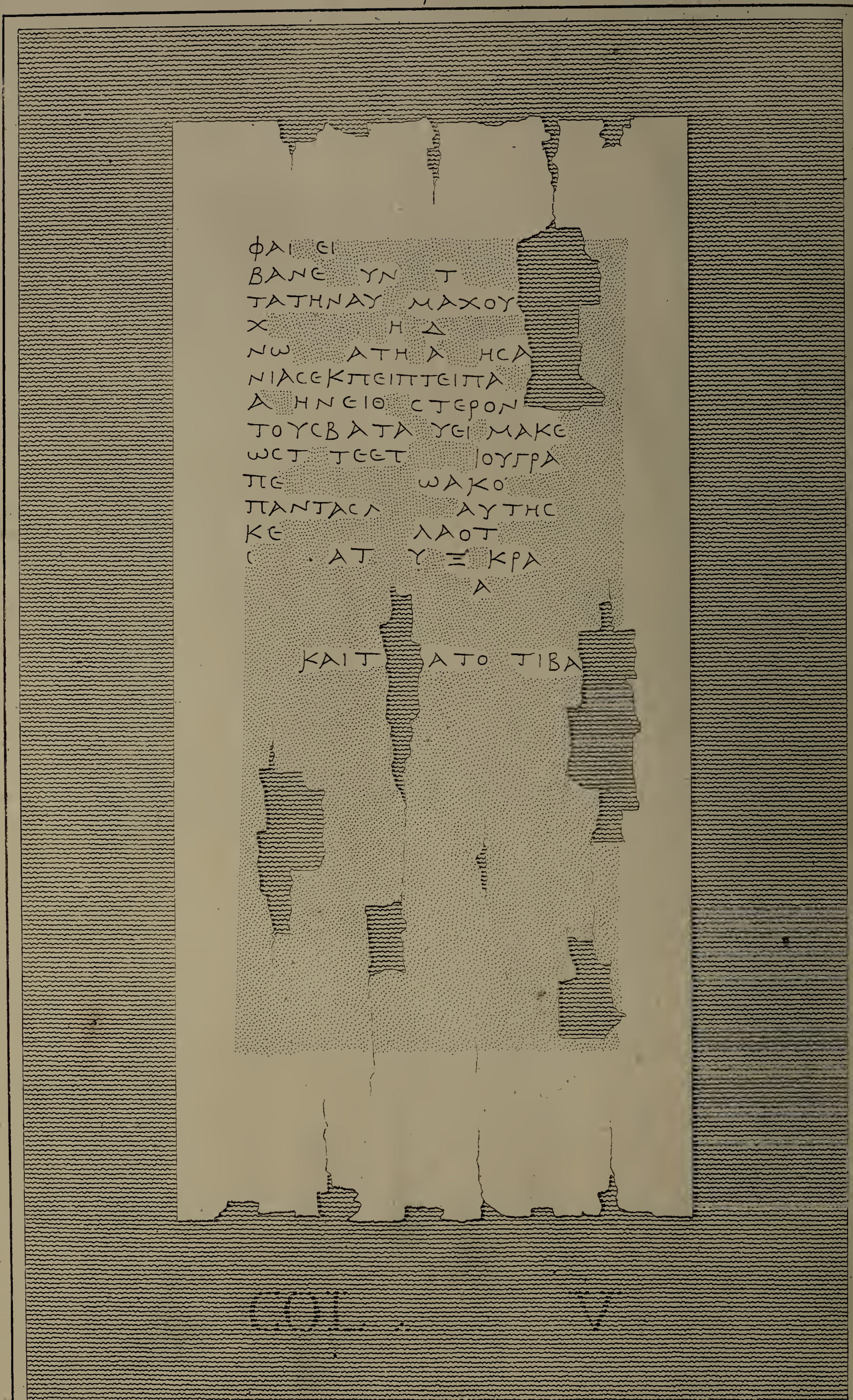
V. 5 seq. Locum aperte corruptum legendum putavimus, et interpretandum, ut in nostro textu, et versione. Caeterum parum huius medicinae contenti rem integram relinquimus doctioribus.

V. 6. Porphyrius in vita Pythagorae iniicit mentionem de Antiphone his verbis. Αντιφων δε εν τω περι Βιου των επ' αρετη πρωτευσαντων και την καρτεριαν αυτου την εν Αιγυπτω διηγειται, *Antiphon vero in vita eorum, qui virtute excelluerunt, eius fortitudinem in Aegypto memorat*. Totidem verbis titulus operis Antiphoniani ex Laertio affertur. Secundus liber citatur et apud Harpocrationem δευτερον Αντιφωνος. Quicumque autem fuerit auctor huius in Antiphonem epistolae, quod penitus est mihi incompertum, certe quantivis pretii est, ab ea enim discimus alios numerasse CI. annos vitae Zenonis. Hanc autem opinionem demonstrare videtur, non quidem noster, ut mihi persuadeo, sed ipse opinionis eiusdem auctor rationes supputans a Cleanthe ad Archontem Arrhenidem, cuius in magistratu obiisse supremum diem videtur Zeno, uti adparet ex decreto apud Laertium, ex quo aurea corona illi proclamatur, et sepulturae locus in Ceramico datur.

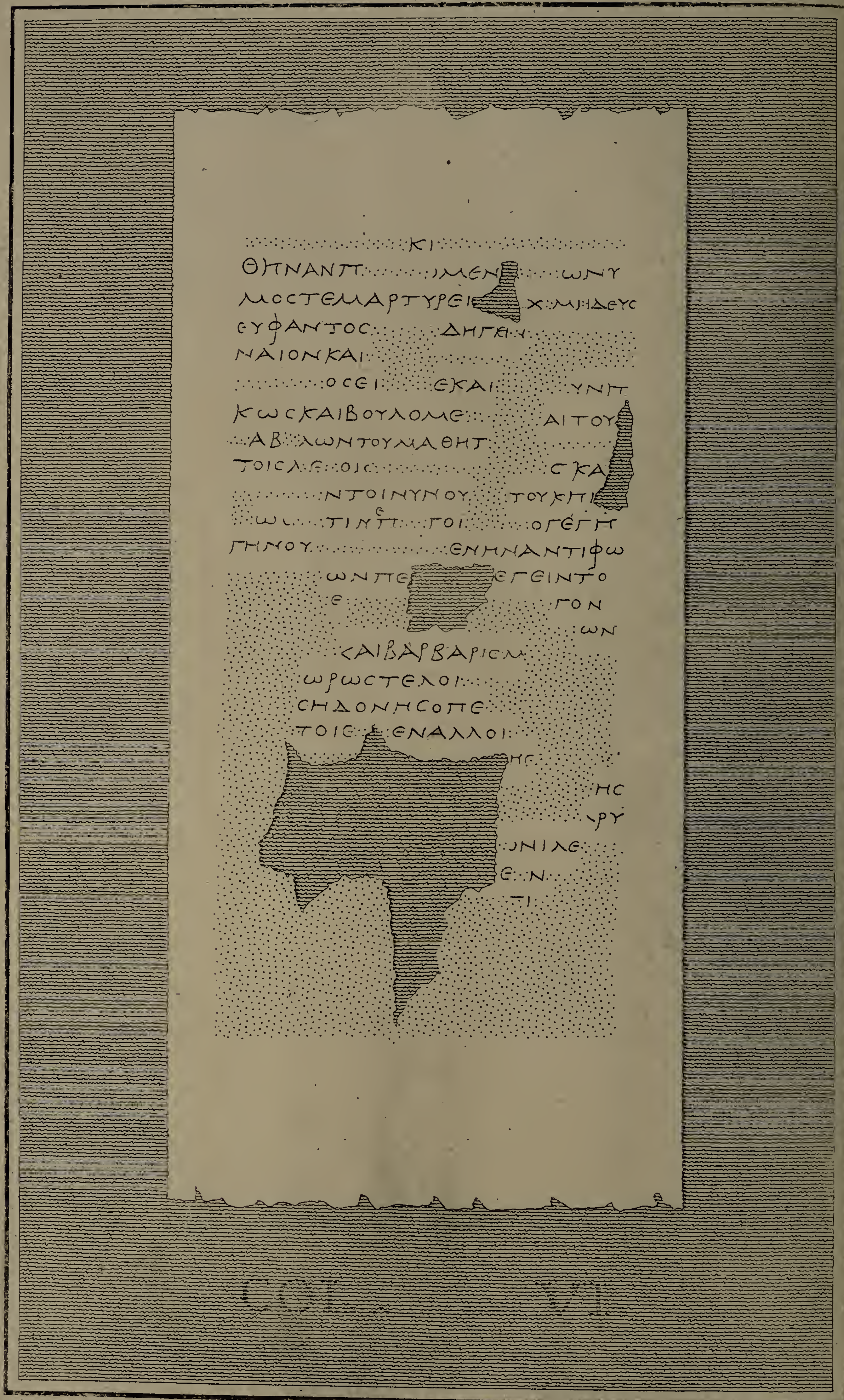
V. 8. Αχρις εγγυιτα durum videri poterit; sed non raro cum adverbiis coniunctum inveniri αχρις iam animadvertit Hoogeven. Est enim apud Theophrast. π. δυσχερ. Αχρις επιπολυ των πλευρων *usque ad magnam partem laterum*, et apud Lucian. 11 p. 409 αχρι πορρω.

V. 10. Ex eo quod superius a nobis disputatum est, facile erit intelligere cur Αρρενιδην reposuimus. Et primo quidem praetulimus Φιλονιδην, inter illustres enim Zenonis discipulos invenimus et thebanum Philonidem illum ipsum, quem Laertius tradit a Zenone missum ad Antigonum cum Persaeo. Sed re melius perpensa visum est reiiciendum Philonidem, ex quo nihil certi statui potest, habita ratione praesentis conditionis nostrarum de suis rebus cognitionum.

V. 12. Ευσταλως requirere videbatur genus mortis promtum et expeditum a Zenone delectum; est enim apud Laert. παραχρημα ετελευτησεν αποπνιξας ἑαυτον, *cumque se suffocasset, illico mortem occubuit* lib. VII. Non vero refragabor, si malis legere ευσθενης habita ratione verborum eiusdem Laert. Ibid. ανοσος, και ὑγιης διατελεσας: *qum sine ullo morbo, sanusque decessisset.*

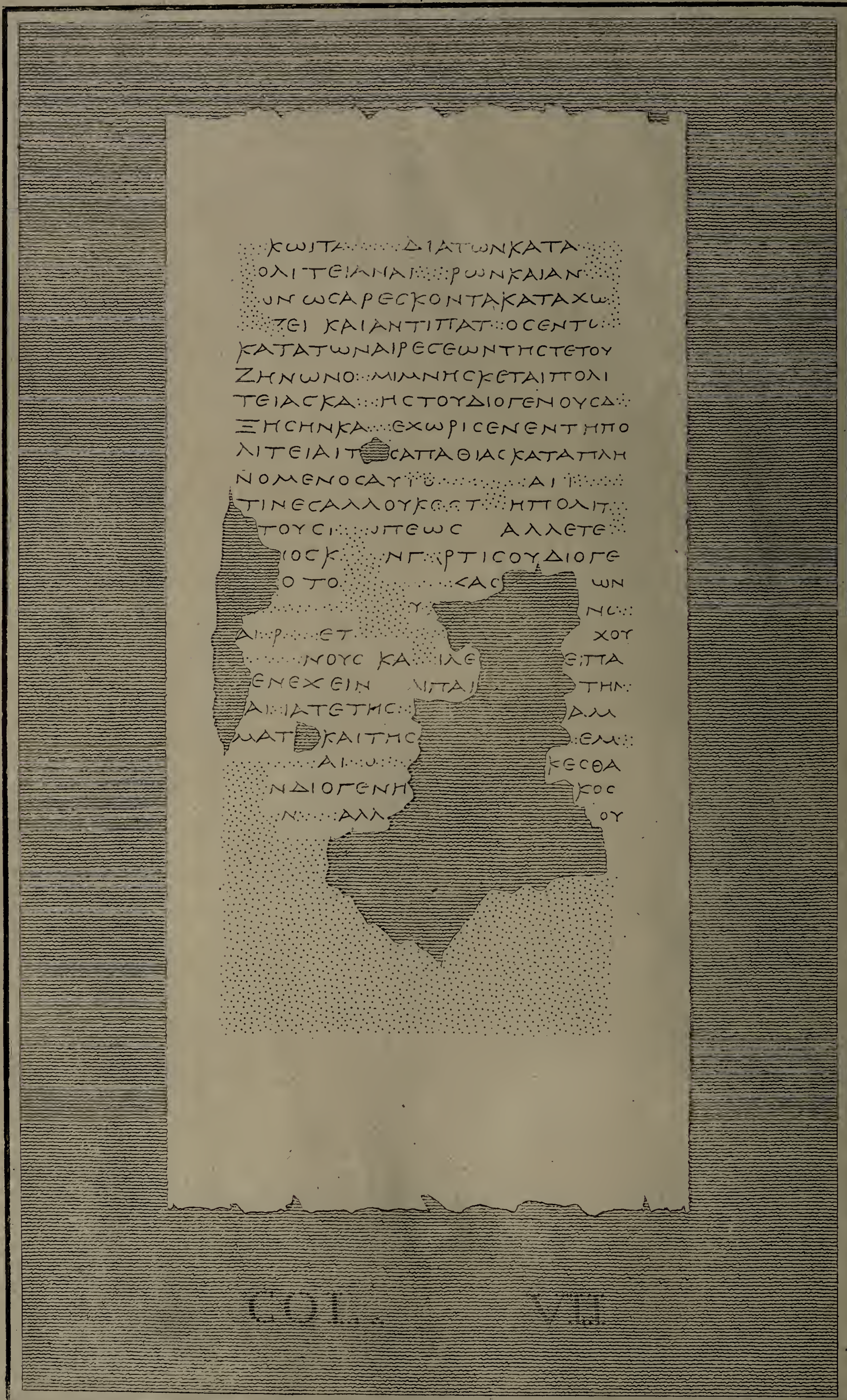

Car: Malesci dis. *Vin: Corazza inc.*

Genn. Casanova dis.

Giu. Casanova inc.

ΚΩΙΤΑ ΔΙΑΤΩΝΚΑΤΑ
ΟΛΙΤΕΙΑΝΑΙ ΡΩΝΚΑΙΑΝ
ΩΝ ΩΣΑΡΕΣΚΟΝΤΑΚΑΤΑΧΩ
ΤΕΙ ΚΑΙΑΝΤΙΠΑΤ ΟΣΕΝΤΩ
ΚΑΤΑΤΩΝΑΙΡΕΣΕΩΝΤΗΣΤΕΤΟΥ
ΖΗΝΩΝΟ ΜΙΜΝΗΣΚΕΤΑΙΠΟΛΙ
ΤΕΙΑΣΚΑ ΗΣΤΟΥΔΙΟΓΕΝΟΥΣΑ
ΞΗΣΗΝΚΑ ΕΧΩΡΙΣΕΝΕΝΤΗΠΟ
ΛΙΤΕΙΑΙΤ ΣΑΠΑΘΙΑΣΚΑΤΑΠΛΗ
ΝΟΜΕΝΟΣΑΥΤ ΑΙ Τ
ΤΙΝΕΣΑΛΛΟΥΚΕ Τ ΗΠΟΛΙΤ
ΤΟΥΣΙ ΠΕΩΣ ΑΛΛΕΤΕ
ΙΟΣΚ ΝΓ ΡΤΙΣΟΥΔΙΟΓΕ
Ο ΤΟ ΣΑΣ ΩΝ
Υ ΝΣ
ΑΙ Ρ ΕΤ ΧΟΥ
ΝΟΥΣ ΚΑ ΙΑΕ ΕΠΤΑ
ΕΝΕΧΕΙΝ ΝΠΑΙ ΤΗΝ
ΑΙ ΑΤΕΤΗΣ ΑΜ
ΜΑΤ ΚΑΙΤΗΣ ΕΜ
ΑΙ Ω ΚΕΣΘΑ
ΝΔΙΟΓΕΝΗ ΚΟΣ
Ν ΑΛΛ ΟΥ

COL. VII.

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA VII.

. . . ταυτα δια των κατα την πολιτειαν απορων, και αναντων, ὡς ἀρεσκοντα καταχωριζει. Και Αντιπατρος εν τω κατα των αἱρεσεων της τε του Ζηνωνος μιμνησκεται πολιτειας, και της του Διογενους δοξης, ἡν κατεχωρισεν εν τῃ πολιτειᾳ της απαθειας καταπληθομενος αυτου, ὡσπερ και φασι τινες. Αλλ' ουκ εστιν ἡ πολιτεια του Σινωπεως ἡδ', αλλ' ἑτερου τινος. Κακον γαρ τις ου Διογενην . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . . . Νυν δε περι των

isthaec per difficilia, atque ardua ad Politiam spectantia veluti sua placita inserit. Et Antipater in libro contra Sectas tum de Zenonis politia iniicit mentionem, tum de sententia Diogenis, quam in Republica constituit plenus sua ipsius απαθειᾳ, ut aiunt nonnulli. Sed non est ista Sinopensis Respublica, sed alterius cuiusvis; malum enim quis non Diogenem (diceret) . . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . Nunc vero de

ADNOTATIONES.

V. 1. Si primum verbum legendum est οικω, facile dixeris sive Zenonem, sive Diogenem, quae ad familiam pertinent per difficilia politicae scientiae principia pertractasse, iisdemque fundamentis et reipublicae, et familiae administrationem condidisse.

V. 4. Debemus nostro titulum operis Antipatri, quod nunc primum prodit in lucem, nempe κατα των αἱρεσεων. Nullus autem dubito quin Antipater iste sit Tarsensis Panaetii praeceptor, cuius fuit etiam liber περι της Κλεανθους, και Χρυσιππου διαφορας, *de differentia Cleanthis, et Chrysippi* V. Cic. de Offic. III 12 qui insuper nonnulla tradidisse docet de officiis contra Diogenem. Ibid. et 13, et 23.

V. 6. Praeter Laertium, Plutarchum, Sextum Empiricum, aliosque meminit Zenonis πολιτειας et Athenaeus, qui inde transfert haec verba: (*Amorem Deum esse*), *et Civitatium salutis adiutorem* » συνεργον ὑπαρχοντα προς την της πολεως σωτηριαν.

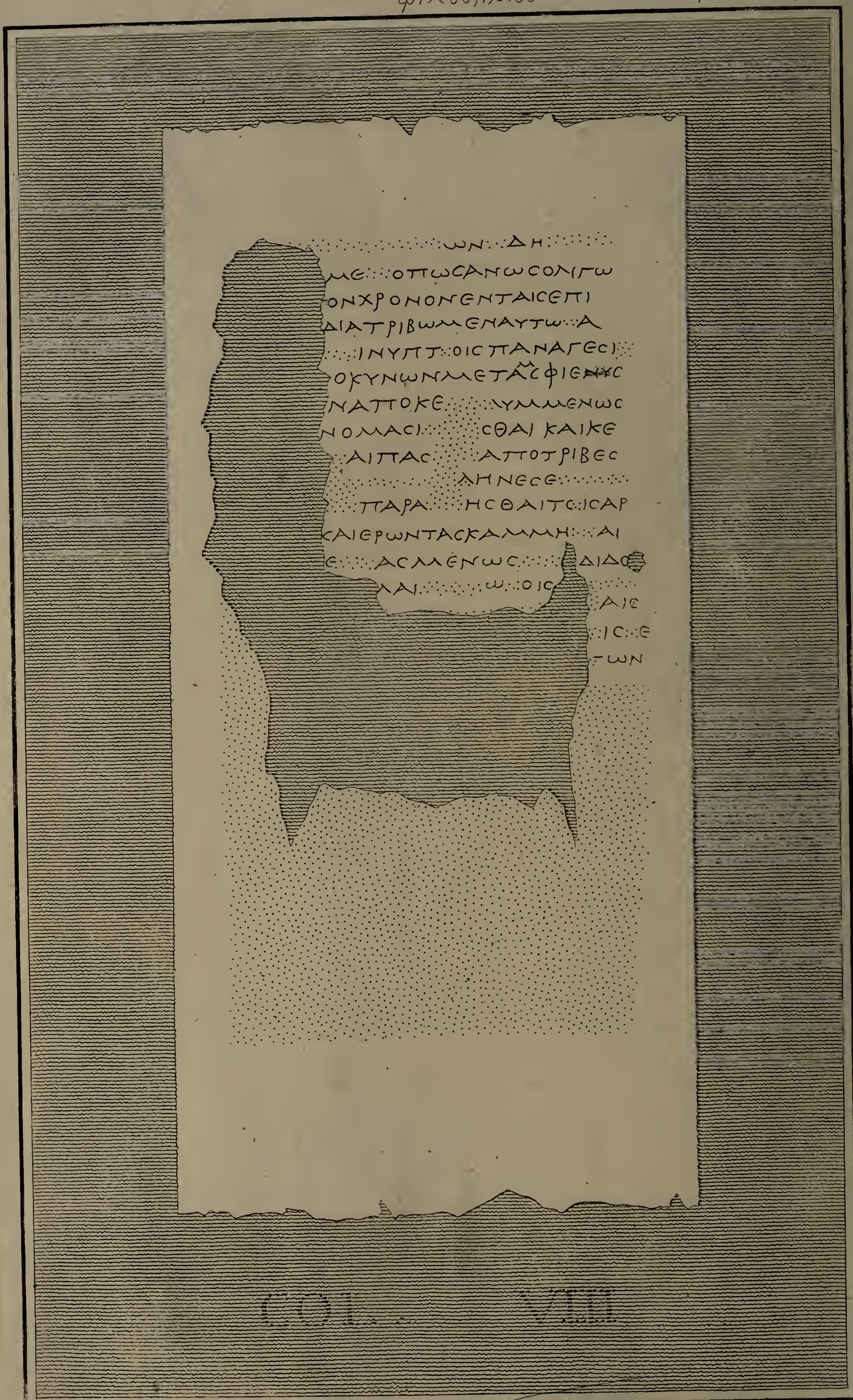
V. 8. Nota defectus ι in articulo τη, ut in επιστολη col. V v. 7.

V. 9. Απαθιας habet απογραφον pró απαθειας. Fréquentia etiam in papyris huiusmodi sphalmata, ut pluries et a nobis, et ab aliis fuit observatum. Noli vero mirari si ad Cynicam potius, quam ad Stoicam philosophiam απαθειαν referat noster, quae est ille hominis status, in quo omnes animi perturbationes sublatae, et penitus deletae silent. V. in primis Senecam Epist. ad Lucil. et Petersen. Philos. Chrysip. fund. p. 308, in hoc enim cum Laërtio conspirat Philodemus. Ille énim haec habet in Antisthene: Ουτος ἡγησατο και της Διογενους απαθειας, και της Κρατητος εγκρατειας, και της Ζηνωνος καρτεριας » *Is* (Antisthenes) *et Diogeni* απαθειας, *et Crateti continentiae, et Zenoni tolerantiae auctor fuit.* Utrique vero haec, ut alia imitati videntur a Socrate, qui omnibus et doctrina, et exemplo virtutum istarum praeivit. Quidquid vero sit de hac re, certe haec απαθεια non probatur Ciceroni, cuius verba licet audire: *Quid illa in quibus consentiunt? num pro veris probare possumus? sapientis animum nunquam nec cupiditate moveri, nec laetitia efferri.* Lucul. 43.

V. 10. Απογραφον luculenter exhibet καταπληνομενος, mendose, nusquam enim adparet verbum καταπληνομαι, nisi quis amplecti velit quasi formam verbi originalem, unde latini το *plenum* deduxerunt. Duplex medicina potest adhiberi, namque legi posse videtur, vel καταπλυνομενος, vel καταπληθομενος, quod nos praetulimus. Repudiandum vero omnino censemus καταπλανωμενος, quum nullo pacto admitti queat duplex σφαλμα in uno eodemque verbo. Si locus datur coniecturae, videtur scriptor librarius facile confudisse, et commutasse vocem καταπληθομενος in καταπληνομενος proximam et sono, et significatione.

V. 12. Eodem modo Lucianus: Και τη του βιου ῥαστωνη τον Σινωπιτην ζηλουν εδοξεν, *et vitae facilitate Sinopensem aemulari visus est.* Demonact. 5. Athenaeus tradit Diogenem scripsisse de optimo statu reipublicae. lib. IV p. 159 V. Laert. in Diogene. Denique non definiverim, an revera affirmet noster non esse opus istud περι πολιτειας adiudicandum Diogeni, ut erui posse videtur ex verbis ουκ εστιν ἡ πολιτεια του Σινωπεως.

φιλοδημου π των φιλοσοφων

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA VIII.

Κυνικων δογματων ηδη διαλεξομεθ', ὁπως αν ὡς ολιγωροι τον χρονον εν ταις επιφοραις διατριβωμεν αυτων. Αξιωμασιν ὑπτιοις παναγες 'ηρεθ' ὑπο Κυνων μεταμφιεννυσθαι μεν, αποκεκαλυμμενως δε ονομασιν χρησθαι, και κενολογιᾳ πασαν αποτριβεσθαι την αιδω, διπλην εσθητ' ενδυειν, και παραχρησθαι τοις αρσεσιν, και ερωντας καμμηρισαι. . . .

de Cynicorum dogmatis iam disputabimus, ut quasi securi tempus vel in eorumdem placitis insumamus. Enimvero supinis propositionibus sanctissima quaeque Cynicis placet immutari, palam ipsis rerum nominibus uti, et vanis verbis terere verecundiam, alterutram (virilem puta et muliebrem) vestem induere, et mascula venere abuti, et cupidos divaricandi . . . .

ADNOTATIONES.

V. 1. Postquam de Zenone, Diogene eiusque Republica disseruit Philodemus, transit ad recensionem dogmatum sectae universae communium, quaeque lector facile agnoscet in sequentibus. Enim vero id arguere videntur tum ipsa dogmata, tum verba ὑπο κυνων, quo nomine Cynici ipsi adpellantur, ut apud Lucianum passim. Dial. mort.

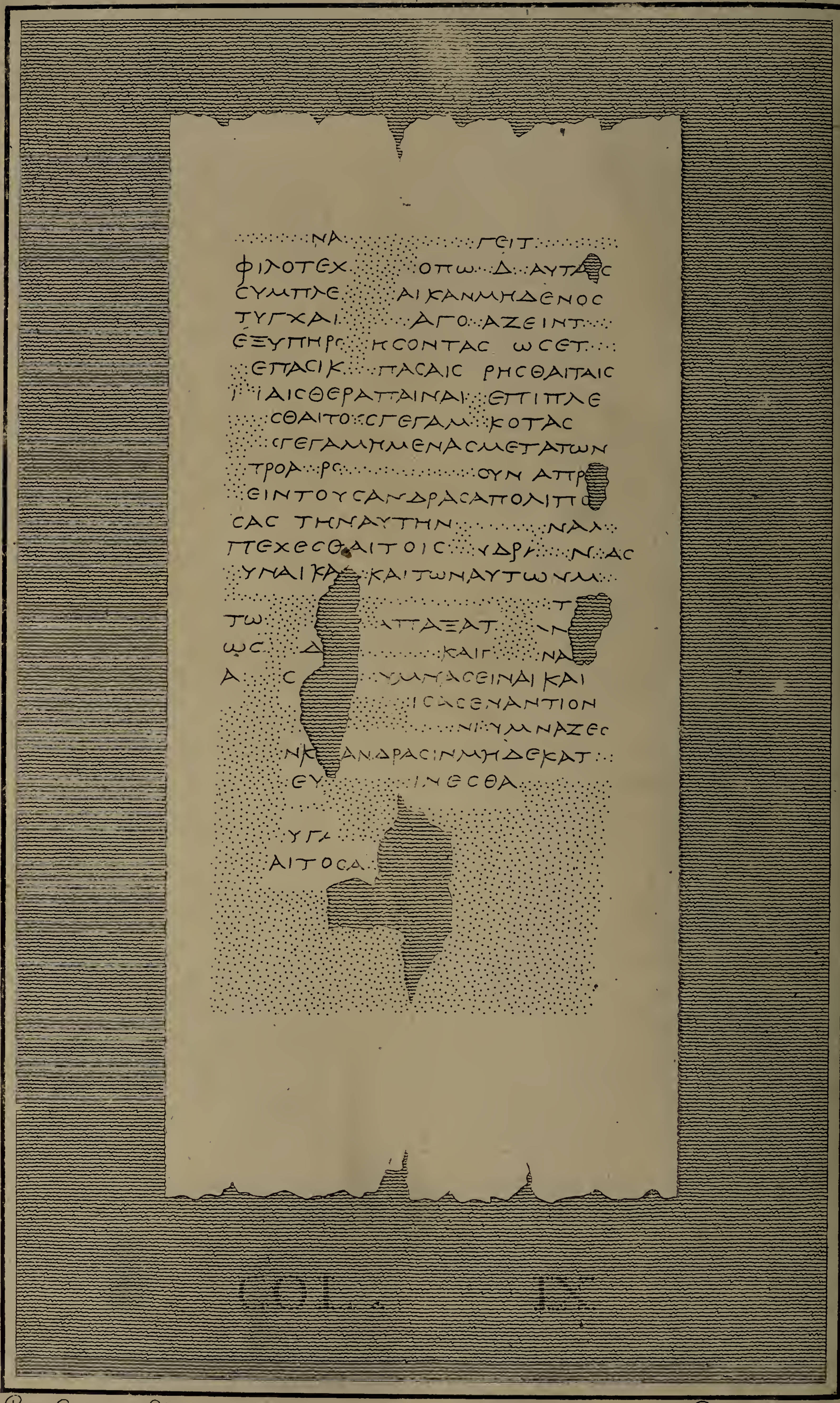
V. 5. Vocem ὑπτιος ex penitiori Stoicae Scholae doctrina mutuatus esse videtur noster. Stoicos ex Laërtio, et aliunde patet dixisse κατηγορηματων, atque αξιωματων alia esse ορθα, alia ὑπτια, alia denique ουδετερα. Rem bene declarat Cl. Petersen Loc. cit. p. 231. *Enunciatum aut mancum est praedicatio* κατηγορημα, *aut integrum propositio* αξιωμα, *ex quibus haec (propositio) quum illam ut partem contineat, illius quoque differentias participet necesse est. Praedicationes igitur, et propositiones sunt aut activae* ορθαι, *aut passivae* ὑπτιοι, *aut neutra.* Activas autem, et passivas propositiones sic definit Simplicius: Κατηγορηματα ορθα, ἁπερ ὡς εις ἑτερον ῥεπουσαν εχει την κινησιν, *quae veluti in alterum vergentem habent motionem;* passiva ὑπτια κατα την προς ποιουν σχεσιν θεωρουμενα, *quae secundum affectionem cernuntur.*

V. 6. Noli mirari insolitam dividendi rationem, est enim sola, quam sequitur librarius scriptor huius papyri. V. infra αποτριβεσθαι, et in sequenti columna εγγυμναζεσθαι, tum sine ullo dubio καλεισθαι col. XI.

V. 8. Locum sane perobscurum declarat Cicero, cuius verba sunt afferenda, ut opportunus commentarius „ *Hanc naturae tam diligentem fabricam imitata est hominum verecundia; quae enim natura occultavit, eadem omnes qui sana mente sunt removent ab oculis, ipsique necessitati dant operam, ut quam occultissime pareant: quarumque partium corporis usus sunt necessarii, eas neque partes, neque earum usus suis nominibus adpellant: quodque facere turpe non est, modo occulte, id dicere obscoenum est. Itaque neque aperta actio rerum illarum petulantia vacat, nec orationis obscoenitas. Nec vero audiendi sunt Cynici, aut si qui fuerunt Stoici pene Cynici, qui reprehendunt, et irrident, quod ea quae re turpia non sint, nominibus ac verbis flagitiosa ducamus, illa autem quae turpia sunt nominibus adpellemus suis.* Offic. l. c. 35. Cynici ergo contendebant verbis turpia non esse, quae neque re talia ducerentur, adeoque omnia vel turpissima suis quaeque nominibus adpellabant. Rem attigit et Gassendus in philos. mor. Epicur. p. 1510 quem v. et ipse Cicero de Stoicis autumat. Epist. ad fam. IX 22 *atque Stoicis placet suo quamque rem nomine adpellare.*

V. 10. A turpibus verbis ad turpes actiones facilis via est, quod videtur Xenophon expressisse his verbis: Ἡ αναισχυντια μεγιστη ἡγεμων επι παντα τα αισχρα ειναι δοκει » *impudentia ad omnem turpitudinem ducere quam maxime videtur.* Hinc erues rationem nostri supplementi.

V. 11. Conatur Brukerus a canina impudentia vetustiores saltem cynicos philosophos absolvere; seriores tantum eadem adspergens; sed tanta sunt, tamque inter se constantia veterum testimonia, ut difficile sit eos omni culpa liberare. V. August. de Civ. Dei XIV c. 20. Sextum Empir. adv. matem. XI. Arrian. ad Epict. Et quidem Antoninus hoc titulo maxime laudat patrem suum, quod a puerorum amore se prohibuerit. Το παυσαι τα περι τους ερωτας των μειρακιων. De reb. suis l. 16 in quem amorem turpiter effusi fuere Hadrianus, et Trajanus, ut tradunt Dio, et Capitolinus. Res adeo invaluerat, ut moralis Seneca scriberet » *Transeo puerorum infelicium greges, quos post exacta convivia aliae cubiculi contumeliae expectant.* Epist. 95. Huc etiam respexit S. Gregorius Nazianzenus his verbis » Παιδας δε παρεσταναι τους μεν εν κοσμῳ, και εφεξης, *adsint iuvenculi partim ornati, et suo quisque ordine.* De amor: puceror. or. 16. Quod vero Cynicis accommodat Philodemus noster, idem de Stoicis, et de eorum coryphaeo Zenone adfirmat Athenaeus auctoritate Antigoni Carystii » Και τουτο μονον εζηλωκοτες τον αρχηγον ὑμων της σοφιας Ζηνωνα τον Φοινικα, ὁς ουδεποτε γυναικι εχρησατο, παιδικοις δε αει » *atque id tantum aemulamini principem doctrinae vestrae phoenicem Zenonem, qui muliere nunquam, iuvenculis semper usus est.* Deipnos. lib. XIII. Oh quanta inde elucet veritas adagii! Ζηνωνος εγκρατεστερος. V. etiam Sextum Empir. Hypoth. pyrrhon. lib. III 24 p. 152 unde etiam illud disces, inter indifferentia hoc flagitium posuisse αδιαφορον τουτο ειναι φασι.

ΝΑ ... ΓΕΙΤ
ΦΙΛΟΤΕΧ ... ΟΠΩ ... Δ ... ΑΥΤΑϹ
ϹΥΜΠΛΕ ... ΑΙ ΚΑΝΜΗΔΕΝΟϹ
ΤΥΓΧΑΙ ... ΑΓΟ ... ΑΖΕΙΝΤ
ΕΞΥΠΗΡ ... ΗϹΟΝΤΑϹ ΩϹΕΤ
ΕΠΑϹΙΚ ... ΠΑϹΑΙϹ ΡΗϹΘΑΙΤΑΙϹ
ΙΑΙϹΘΕΡΑΠΑΙΝΑΙ ... ΕΠΙΠΛΕ
ϹΘΑΙΤΟ ... ϹΓΕΓΑΜ ... ΚΟΤΑϹ
ϹΓΕΓΑΜΜΕΝΑϹΜΕΤΑΤΩΝ
ΤΡΟΦ ... Ρ ... ϹΥΝ ΑΠΡ
ΕΙΝΤΟΥϹΑΝΔΡΑϹΑΠΟΛΙΠ
ϹΑϹ ΤΗΝΑΥΤΗΝ ... ΝΑΛ
ΠΕΧΕϹΘΑΙΤΟΙϹ ... ΝΔΡ ... Ν ... ΑϹ
ΥΝΑΙΚΑ ... ΚΑΙΤΩΝΑΥΤΩΝΜ
... Τ
ΤΩ ... ΑΠΑΞΑΤ ... Ν
ΩϹ ... Δ ... ΚΑΙΓ ... ΝΑ
Α ... Ϲ ... ΥΜΝΑϹΕΙΝΑΙ ΚΑΙ
ΙϹΑϹΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΝΙΓΥΜΝΑΖΕϹ
ΝΚ ... ΑΝΔΡΑϹΙΝΜΗΔΕΚΑΤ
ΕΥ ... ΙΝΕϹΘΑ
ΥΓΑ
ΑΙΤΟϹΑ

COL. IX.

Genn. Casanova dis. Giu. Casanova inc.

COLUMNA IX.

. . . .

φιλοτεχνους, ὁπως δη αυταις συμπλεκονται, καν μηδενος τυγχανωσιν· αγοραζειν τους εξυπηρεθησοντας πως, ετι δε πασι, και πασαις χρησθαι· ταις ιδιαις θεραπαιναις επιπλεκεσθαι τους γεγαμηκοτας, και τας γεγαμημενας μετα των απρυαιρετων, ου δοκουν απρεπειν τους ανδρας απολιπουσας· την αυτην εσθησιν αμπεχεσθαι τοις ανδρασιν τας γυναικας, και των αυτων μετεχειν γυμνασιων, ει και το ουτω συνειναι ἁπαξ ατλαν, ὡς δεδεικται. Και γαρ ἀν αναιδες τ' ην γυμνας ειναι, και μαλιστα φανεισας εναντιον ανδρων· ετι δε το εγγυμναζεσθαι συν και ανδρασιν μηδε κατ' αιδω, μηδ' ευαγες γινεσθαι λεκτεον ειη αν.

. . . .

industrias, easdemque artium studiosas, et cum ipsis quomodocumque amice congrediuntur, etsi nihil inde proficiant: emere homines, qui quodammodo operam suam praestent; tum omnibus et maribus, et foeminis uti: commisceri cum suis famulabus coniugatos, temere vero et coniugatas cum obvio quocumque, quum nec turpe nec indecorum (ipsis cynicis) videatur mulieres viros suos deserere. Praeterea communem cum hominibus mulieres induere vestem, eorumdemque exercitiorum participes fieri; etsi hoc modo convenire intolerabilem, nec omnino ferendam rem esse certum sit, atque exploratum. Impudens enimvero esset mulieres esse nudas, praecipue adparentes coram hominibus; neque verecundum, aut honestum dicendum esset easdem cum hominibus una exerceri.

V. 1. De amore dominorum in servos, legibusque eadem de re perlatis v. Clementem Alexandrinum l. c. 18. Fortasse huc etiam trahi commode posset, quod habet Plutarchus Δοὺλοὺς μη περιυβριζειν, *servos iniuria ne afficias.* De liber. educ.

V. 7. Omnino απροαιρετων requirere videtur sententia: prorsus vero in hoc dogmate conveniunt, atque amice conspirant cum Cynicis Stoici, ut aptari praecipue huic loco possit, quod de illis poëta canit.

Et qui nec Cynicos, nec stoica dogmata curat
A cynicis tunica distantia,

nec ab utrisque discrepat Plato. Stet pro omnibus unus Laërtius, qui lib. VI 34 35 haec habet: Αρεσκει δε αυτοις και κοινας ειναι τας γυναικας δειν παρα τοις σοφοις, ώστε τον εντυχοντα τη εντυχουσῃ (nostrum απροαιρετον) χρησθαι, καθα φησι Ζηνων εν τη Πολιτειᾳ, και Χρυσιππος εν τῳ περι πολιτειας· αλλα δε Διογενης ὁ Κυνικος, και ὁ Πλατων. *Placet autem ipsis et communes oportere esse mulieres apud sapientes, adeo ut temere quis cum quacumque obviam veniente congrediatur, ut ait Zeno in Republ. et Chrysippus item in Republ. adde Diogenem Cynicum, et Platonem.* Et quidem ipse Plato fuisse videtur primus auctor communionis mulierum. Τι δε δη (sunt eius verba) το περι της παιδοποιιας, η τουτο μεν δια την αηθειαν των λεχθεντων ευμνημονευτον; ότι κοινα τα των γαμων, και τα των παιδων πασιν άπαντων επιθεμεν » *an tenetis memoria, quae de procreandis liberis diximus propter eorum novitatem? quia communes nuptias, liberosque statuimus.* Tim. sub init. In primis vero mirum erit, quod ipse Plato maxima Rebuspublicis bona ex hac communione proficisci contendat. Του μεγιστου αρα αγαθου τη πολει αιτια ἡμιν πεφυκεν ἡ κοινωνια τοις επικουροις των τε παιδων, και των γυναικων » *maximi boni caussa nostrae Civitati fuit ipsa apud auxiliarios puerorum, ac mulierum communio.* De Republ. V. De Diogene denique et Cynicis praesto est auctoritas Laërtii scribentis: Ελεγε δε και κοινας ειναι δειν τας γυναικας γαμον μηδε ονομαζων, αλλα τον πεισαντα τη πεισαση συνειναι » edixit *communes oportere esse mulieres, ac quicumque persuaserit cum ea, cui esset persuasum, concumbere.* VI. Quam est convenientius bonis moribus, et decori praeceptum Plutarchi, ut ii qui optimorum filiorum patres esse vellent μη ταις τυχουσαις γυναιξι συνοικειν. De liber. educ. Laertii loco superius allato obstare videntur verba γεγαμηκοτας, et γεγαμημενας, sed nullus mirabitur, qui non ignorat γαμον, et γαμειν non de legitimo tantum matrimonio usurpari, sed de quocumque etiam turpi, et inhonesto congressu, uti post Kusterum, et Hemsterusium ad sch. 1082 Aristoph. Plut. observarunt quoque Heynius ad Apollodorum 677 aliique docti viri. Sit vades omnibus Lucianus, qui in Asin. 32 ait: Την δε γυναικα εις την όδον ανατρεψας γαμειν εβουλετο» *muliere autem in via eversa nuptias facere tentavit;* et Demosthenes, apud quem sunt μεθημερινοι γαμοι *nuptiae quotidianae.* Pro Ctesiph. Denique si fides adhibenda Luciano et Cynici, et Stoici, et Plato immanem hanc doctrinam a communi omnium Magistro Socrate desumpserunt, a quo haec mutuatur verba idem Lucianus » Ακουε δη το μεγιστον, ὁ περι των γυναικων μοι δοκει μηδεμιαν αυτων μηδενος ειναι μονου, παντι δε μετειναι τῳ Βουλομενῳ του γαμου » *audi ergo maximum, quod de mulieribus statui. Placet nullam earum unius cuiusquam esse, sed in partem nuptiarum venire quicumque voluerit.* Vit. auct. 17. V. insuper S. Augustinum de Civ. Dei XIV 20.

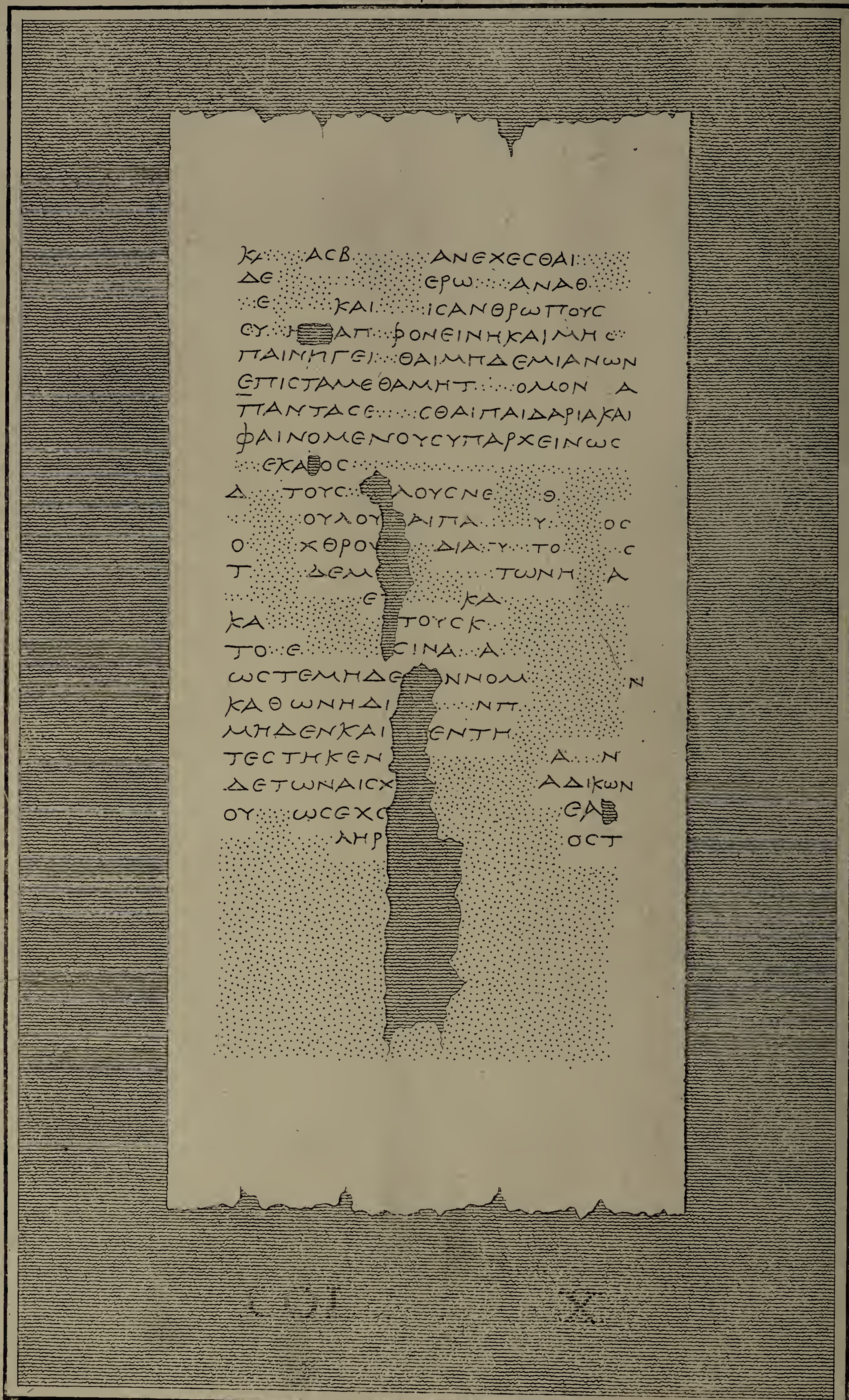
V. 10. Απολειπειν est repudiare, neque de viro tantum, sed de muliere quoque apte dicitur. Hoc loco sententia esse videtur *alium pro alio relinquere.*

V. 11. Et in hoc dogmate concordat cum Cynicis Zeno, inter cuius ἀπεθουμενα refert Laertius et istud: Και εσθητι δε τη αυτη κελευει χρησθαι ανδρας, και γυναικας, και μηθεν μοριον αποκεκρυφθαι » *eadem veste indui iubet et viros, et mulieres, nullamque corporis partem celari.* Ibid. Quam convenientius praecipiebat Plato *cuique servanda* και κουρας τε, και αμπεχονας, και ὑποδεσεις, και ὁλον τον του σωματος σχηματισμον » *et tonsurae modum et quibus vestibus et calceis utendum, et quis omnino corporis habitus conveniat.* De Republ. IV. Quare purpuram a Dionysio oblatam recusabat canens » Ουκ αν δυναιμην θηλυν ενδυναι στολην » *non quidem possem muliebrem induere vestem.* Sext. Empir. Pyrrhon. susp. lib. III c. 24. V. etiam Laërt. Huc denique trahe quod Clemens Alexandrinus continentiam commendans scribebat: Επει τινα λογον εχει το απειπειν τον νομον ανδρι γυναικος αμπεχονην αναλαμβανειν; *Etenim quamnam lex habet rationem, cum viro prohibet, ne vestem induat muliebrem?* Stromat. 11. 18.

ADNOTATIONES.

V. 14. Η δηλαδη ὁτι γυμνας τας γυναικας εν ταις παλαιστραις γυμναζομενας μετα των ανδρων ου μονον τας νεας, αλλα ηδη και τας πρεσβυτερας; *An quia nudas in palaestris* (*videtis*) *mulieres cum viris se exercentes, nec iuvenes tantum, verum etiam vetulas?* Plat. de Republ. V.

V. 20. Ενγυμναζεσθαι pro εγγυμν: non omnino inusitata ορθογραφια, praecipue apud Alexandrinos. V. Sturz. de dial. Maced. et Alex.

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA X.

. . . . αναθεω-
ρεισθαι, και η μισανθρωπους
συνηκ' αποΦονειν, ἢ και μη ε-
παινηγεισθαι μηδεμιαν, ὡν
επισταμεθα · Μητ' εννομον δ' ἁ-
παντας εκθεσθαι παιδαρια και
Φαινομενους ὑπαρχειν, ὡσ-
τε κακος . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Το δ' εκτιθησιν αναξιωτατον,
ὡστε μηδεν εννομον λεγειν ·
καθ' ὡν ηδικει την πολιν, και
μηδεν καλον εν τη αυτη κα-
τεστηκεναι εδοξεν, αδην
δε των αισχρων τε, και αδικων.
Ουτως εχοντος ουν. . . .

. . . . . . diligenter considerare; atque vel hominum osores fas est iniusta caede occidere, vel nullam (politiam) ex illis, quas novimus, laude dignam existimare. Neque iustitiae consentaneum est universos, etiam qui in rerum abundantia vivere videntur, pueros exponere; adeo ut malus. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Illud vero statuit in primis indignissimum, ut nihil legitimum, iustumque afferat; ex his enim praeceptis et Rempublicam iniuria affecit, et nihil honestum in eadem constituisse adparet, rursus contra affatim et iniustorum, et turpium. Quum ergo ita se res habeat. . :

V. 2. Latebit ne veri aliquid in Μισανθρωπου illius Timonis historia, unde Lucianus adulatores male ab eodem mulcatos deprompsit? Et referri ne huc poterit, quod idem Lucianus de illo tradidit? Τι τουτο ω Τιμων; Μαρτυρουμαι, ω Ἡρακλεις, ιου, ιου προκαλουμαι σε τραυματος εις Αρειον παγον. Τιμ: Και μην αν γε μικρον επιβραδυνης, Φονου ταχα προκεκλησῃ με, *quid isthuc, o Timon? me ne tu percutis: testem appello, o Hercules, vulneris tibi dicam dico apud Areopagum. Tim. At si paullum modo cesses, fortasse mihi dicam caedis dixeris.* An vero hoc loco Philodemus persequitur dogma περι εξαγωγης, sive de morte sibi conscita? quae quaestio a Stoicis agitabatur, ut patet ex Alexandro Aphrodiseo in περι ευλογου εξαγωγης, *an mortem quis sibi iure possit consciscere.* V. Wittembach. ad Platon. Phaed. 336. An noster spectat ad illam Cynicorum μισανθρωπιαν, quam apud Lucianum idem Diogenes commendabat dicens emptori suo. Διωκε δε τα πολυανθρωποτατα των χωριων, και εν αυτοις τουτοις μονος, και ακοινωνητος ειναι θελε μη Φιλον, μη ξενον προσιεμενος. *Loca frequenta celeberrima, et in his ipsis solus, et insociabilis esse affecta neque amico, neque hospite admisso.* Vitar. auct. 10. Non pauca in vita Diogenis confirmant hanc ipsam μισάνθρωπιαν. Mihi tamen persuadeo hic μισανθρωπους in genere vocari eos philosophos, qui filios exponendos proponunt in suis rebuspublicis, et sententiam sibi velle, *ut liceat ipsis sine iure homines, sive ipsos pueros occidere,* puta eosdem exponendo.

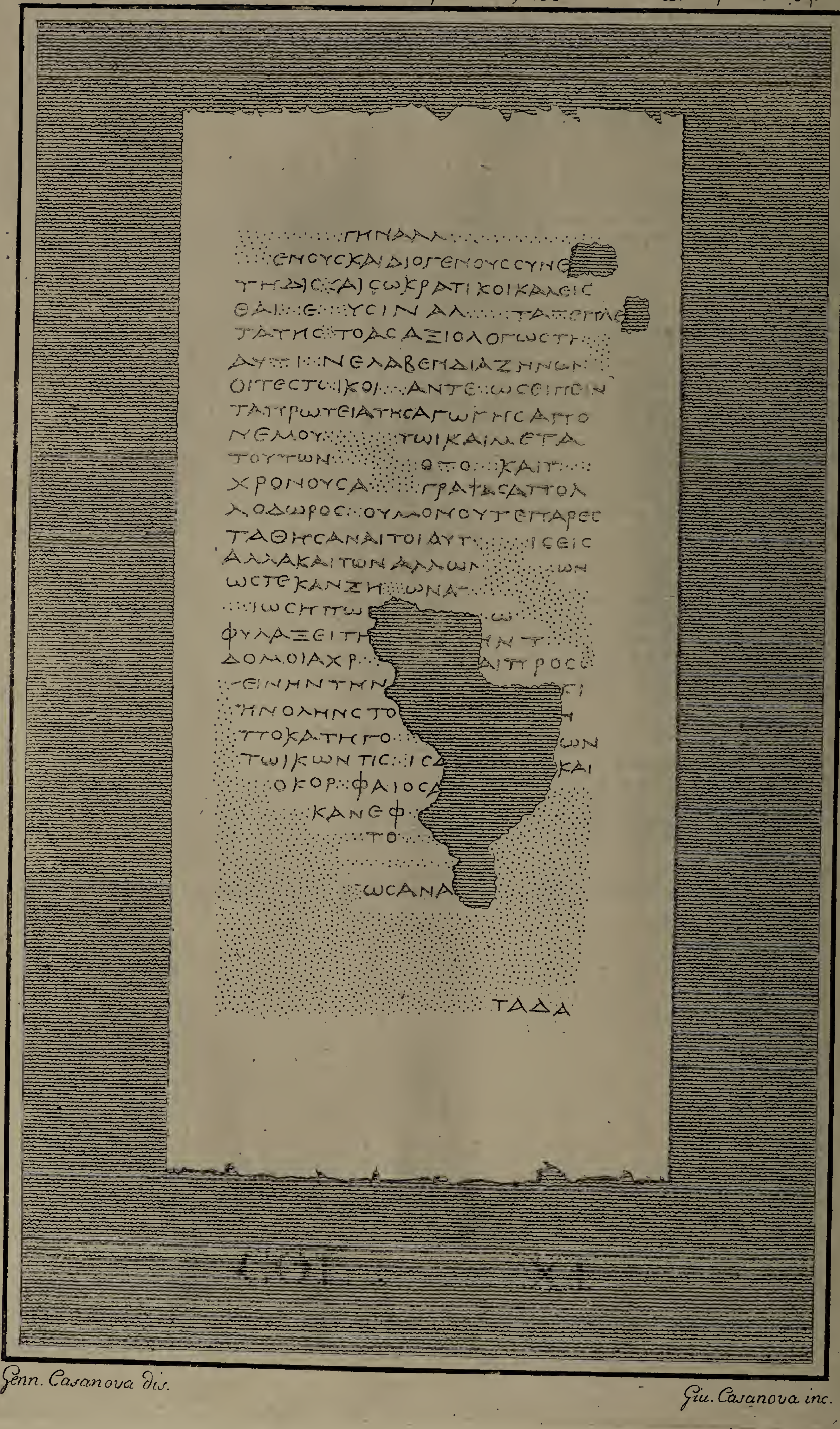
V. 3. Αποφονειν non occurrit in Lexicis, ubi tantum αποφονος legitur. Auctoritate tamen nostri Philodemi, quae perfecta linguae analogia innititur, veluti iure postliminii in suum locum est restituenda. Interea si vera est observatio Scholiastarum Euripidis ad Orest. v. 163, et 169 ubi Φονον αποφονον alter vertit μισητον, καὶ μη αξιον γενεσθαι, alter ατοπον Φονον, vertendum fortasse esset το αποφονειν *iure odisse*, quod vere non displiceret. Sed si ibi αποφονος Φονος est iniusta caedes, tunc emerget sententia *iniuste occidendi.* Quidquid tamen de hac re teneatur, certe hinc patet non posse probari, nec Musgravii, nec Kingii correctionem ad illum Euripidis locum, quorum alter dubitanter malebat αποΦορον, alter απο Φονον.

V. 4. Et verbum επαινηγεισθαι in lexicis desideratur, quod factum esse videtur ex επαινος et ἡγεομαι. Quod si cui improbetur haec vox, is legere poterit επαινην ἡγεισθαι quasi si extrema syllaba ην librarii supinitate lineae superimposita omnino exciderit, atque evanuerit. Mihi vero probatur prior lectio.

V. 6. Ex dogmate communionis mulierum necessario proficiscitur non posse ali, nec educari a patribus liberos, sed omnino omnes esse exponendos.

V. 14. Vox αναξιωτατον, quod grammatice vertimus *indignissimum*, proprie significare debet, quod est *fini*, sive *extremo contrarium.* Ut enim praeclare observavit laudatus Petersen ad locum Laertii και περι τελους, περι τε της πρωτης αξιας, και των πραξεων VII. 84. unam tantum partem indicare videntur tam περι τελους, quam περι πρωτης αξιας, quasi finis sit unice dignus, quo omnia velut ad extremum referantur. V. Stob. II. 7. p. 152-156. et Cicer. de finib. III.

V. 17, et 18. Sublato iusto matrimonio ac liberorum amore, et educatione, sublata item quacumque virtute, nullum amplius decus amicitia in civitate esse potest.

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA XI.

αλλος αγωγην αλλην. Ἡ δε Αντισθενους, και Διογενους συνεστη, διο και Σωκρατικοι καλεισθαι θελουσιν. Αλλα τα γε πλειστα της Στοας αξιολογως την αυγην ελαβεν δια Ζηνωνος· ὁι τε Στωικοι παντες, ὡς ειπειν, τα πρωτεια της αγωγης απονεμουσιν αυτῳ, και μετα τουτων ὀ τους τοπους, και τους χρονους αναγραψας Απολλοδωρος. Ου μονου τε παρεσταθησαν ἁι τοιαυται κρισεις, αλλα και των αλλων πολλων, ὡστε καν Ζηνωνα τις αλλοτριωσῃ πως των αλλων, ὁμως φυλαξει την αρχην. Τοις δ' ὁμοια χρη λεγειν και προς εκεινην την αρχην λογικην ὁλην Στοᾳ ιδιαν, ἡν δη απο κατηγορηματων των Στωικων τις εισδεξεται· και γαρ ὁ χορυφαιος αυτων Ζηνων . . . .

alius aliam disciplinam sequutus est: sectae vero Antisthenis, et Diogenis coaluerunt, idcirco Socratici utique dici volunt. Sed Stoicae disciplinae maximam et dignitatem, et incrementum sumpserunt Zenonis opera, et Stoici, fere dixerim, universi scholae principatum eidem tribuunt; et cum iisdem Apollodorus qui et locos, et tempora descripsit. Non autem ab uno prolatum fuit hoc iudicium, sed ab aliis pluribus, adeo ut quamvis Zenoni quis deneget, vel auferat cetera, ipse tamen servaverit principatum. His similia dicere fas est et de illo principatu in logica arte Stoicae sectae prorsus peculiari, quem ex Stoicis enunciationibus quis admittat. Etenim ipsorum princeps Zeno . . . .

ADNOTATIONES.

V. 1. seq. Nemo dubitabit, quin reponendus heic fuerit Antisthenes, quem *proseminatorem Cynicorum*, *et Stoicorum Philosophorum* adpellavit Cicero. De Nat. Deor. 1. 13. Idem de Orat. 1. ait. *Ab Antisthene, qui patientiam, et duritiam in socratico sermone adamavit, Cynici primum, deinde Stoici manarunt.* Cum Diogene conjungit et Laertius: του περι Διογενη, και Αντισθενη. lib. VIII. Maxime vero ad rem facit Cicero, quem dixeris imitatum hunc locum Philodemi de Orat. III. sub init. *Nam quum essent plures orti fere a Socrate, quod ex illius variis et diversis, et in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud adprehenderat, disseminatae sunt quasi familiae dissentientes inter se, et multum seiunctae, et dispares, quum tamen omnes se philosophi socraticos et dici vellent, et esse arbitrarentur.* Tum capite 17. pene eadem repetit his verbis: *Fuerunt etiam alia genera philosophorum, qui se omnes Socraticos esse dicerent.* Consonat cum omnibus Suidas scribens: Ὃς τις (Antisthenes) περιπατητικος εκληθη πρωτον, ειτα εκυνισεν.

V. 8. Ζηνων ὁ της στωικης αἱρεσεως αρχηγετης *Zeno stoicae sectae princeps* Strab. XIV. quocum omnes convenire nemo ignorat. Cicero dixit Coryphaeum, et Principem, De Nat. Deor. 1. 21. ut in extremo versu huius columnae.

V. 10. Τοπους adoptavimus praeferentes τῳ τροπους. Etsi enim Apollodori ηθικη saepius apud veteres Scriptores memoretur, non de moribus heic sermonem esse suspicamur, sed de *locis*, sive partibus, in quas philosophi veteres totam philosophiam dispertiri, ac tribuere solebant. Et quidem Apollodorum partes Stoicae philosophiae τοπους peculiari nomine adpellasse narrat Laertius VII. 39. Ταυτα δε τα μερη ὁ μεν Απολλοδωρος τοπους καλει, *has autem partes Apollodorus locos adpellat.* Chrysippus vocavit ειδη *species*, alii rursus γενη *genera.*

V. 16. Cicero in primis omnia Zenoni abiudicat, praeter unam nominum inventionem, quam quasi inutilem quoque reiicit. De finib. IV. passim.

V. 19. Logicen in primis, et dialecticen coluisse Stoicos exploratior res est, quam ut testibus egeat. Non tamen praetereunda Laërtii auctoritas, qui de Chrysippo, eiusque vi dialectica haec maxime tradidit. Ουτω δ' ενδοξος εν τοις διαλεκτικοις εγενετο, ὥστε δοκειν τους πλειους, ὁτι ει παρα θεοις ην ἡ διαλεκτικη, ουκ αν ην αλλη, η ἡ Χρυσιππειος, *in dialecticis adeo clarus evasit, ut plerique existimarent, si apud Deos esset dialectica, eam non aliam, quam Chrysippeam fuisse futuram.* lib. VII.

. . . C . . . ΘΟΝ . . . . . . ΑΙ . . . . . . ΟΝΟΥ
ΔΕΝΑΥΤΟΙCΠΙ . . ΕΤΑΙ . . . ΙΓΑΡΟΙ
ΠΛΕΙ . . ΤΟΙΤΩΝΑΥΤΩΝΕΙCΙΝΠΑ
ΡΕΝΓ . ΑΤΑ ΤΟΔΕΛΕΓΕΙΝΩCΑΠΟ
ΔΕ . . Ν . ΤΑΙΤΟΝΖΗΝΩΝΑΔΙΑΤΗΝ
ΤΟΥΤΕΛΟΥCΕΥΡΕCΙΝΟΙCΤΩΙΚΟΙ
ΚΑΤΑΤΕΤΟΛΜΗΚΟΤΩΝΕCΤΙΚΑΙ
. . . ΡΤΑΛΟΙΠΑΤΩΝΔΟΓΜΑΤΩΝ
. . . ΜΑΖΟΥCΙΝΑΥΤΟΥ ΚΑΙΤΩΝ
. . . ΗΧΑΝΩΝΕCΤΙ . . . . . . ΕΛΟΥC
. . . . . . ΕΝΟΥΜΗΚ . . ΤΑΛΛΑ
. . . . . . ΩΝΩΝΑΠΟΔΙΔΟCΘΑΙ . ΚΑΙ
ΤΩΙ . . . ΛΕΙΔΕΑΚΟΛΟ . . ΘΟΝΕCΤΙ
ΤΑΔΙΑΤΗCΠΟΛΙΤΕΙΑC . . ΚΚΕΙΜΕ
. . . . . . ΛΕ . . ΕCΘΑΙ ΤΟ . . . . . . Ε
. . . . . . ΒΕΝ . . . Ο . . . . . .
. . . ΙΜΗΓΕΓΕΝΗCΘ . . ΙCΟ
ΟΝΩCΤΟΥΝΕΜΕCΗΤΟΝΕΙ
ΟΔ . . . ΜΑΡΤΑΝΕΙΝ ΜΕΓΑΝ
ΑΥΤ . . . ΕΚΑΙΜΗCΟΦΟΝΟΜΟ
CΙΝΓΕΓΟΝΕΝΑΙΚΑΙΤΗCΑΓΩΓΗC
ΑΡΧ . . . ΓΕΤΗΝ . . . . . . ΕΝΜΕΤΡΙΟC
ΗΝΟΥ . . . ΦΙΛ . . . . . . ΩCΑΝΑΜΕC
ΤΟCΑΙC . . . ΡΑ . . . . . .
Β . . . ΛΟΓΩ . . . . . .
. . . Α . . . ΜΕΓΙC . . ΑΤΑ . . . ΜΑ
. . . Α . . . ΝΟΥΤ . . . . . . ΠΟΤΙΜΗCΑ
. . . . . . Α
. . . . . . ΑΤΟ
. . . ΜΕΝΟ . . . . . . ΑΙΘΑΥ
. . . . . . Ω . . . ΕΙ

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA XII.

. . . . . Και διαφωνον ουδεν αυτοις γινεται, και γαρ ὁι πλειστοι των αυτων εισιν παρεγγυτατα. Το δε λεγειν, ὡς αποδεχονται τον Ζηνωνα δια την του τελους ἑυρεσιν ὁι Στωικοι κατατετολμηκοτων εστι · και γαρ τα λοιπα των δογματων δοκιμαζουσιν αυτου, ει και των αμηχανων. Εστιν δε τελους ἑαυτῳ κειμενου μη καταλλαγην φωνων αποδιδοσθαι, και τῳ τελει δε ακολουθον εστι τα δια της πολιτειας εκκειμενα ιδιως λεγεσθαι. Τουτον δε ὁ Κλεανθης ημειβεν. Τον δε δη φασιν και μη γεγενησθαι σοφωτερον, ὡστ' ου νεμεσητον ειπειν το διαμαρτανειν. Μεγαν δ' ουκ αυτον τε, και μη σοφον ὁμολογουσιν γεγονεναι, και της αγωγης αρχηγετην · και μεν μετριος ην, ουδε φιλοδοξως αναμεστος διστορων ερωτησεων, η αμφιβολων λογων. . . . .

. . . . . Et nihil dissentiunt, quippe plerique eorum quam proxime accedunt inter se. Est vero audacium dicere Stoicos sequi Zenonem propter finis inventionem; etenim iis probantur cetera ipsius dogmata, quamvis absurda. Est autem finis ab eodem propositi nullam admittere verborum commutationem, unde quidem sequitur, ut quae sunt ab eo in Republica exposita proprio, et singulari quodam modo dicantur. Huic successit Cleanthes, quem aiunt non fuisse sapientiorem, quippe qui professus fuerit peccata non esse culpanda. Profecto non aptum Stoici fatentur, nec sapientem sectae principem fuisse; quia et modestus fuit, nec ambitiose plenus difficilium quaestionum, aut ambiguorum, et ancipitium sermonum . .

ADNOTATIONES.

V. 1. Etsi nostrum supplementum primo intuitu communi omnium sententiae repugnare videatur, facile tamen speramus rem ad concordiam posse redire. Et quidem quod saepe Stoici inter se discreparint, nota satis res est, et praeter ceteros pridem id observavit Laërtius de Chrysippo dicens eum fuisse virum ingeniosum, et acutum, ut εν τοις πλειστοις διενηχθη προς Ζηνωνα, αλλα και προς Κλεανθη, *plerisque in rebus a Zenone, imo et a Cleanthe dissentiret*. VII. in Chrys. In universum vero aiebat Galenus: Μικρα μεν δηπως εστιν ἡ παρα τοις περιπατητικοις διαφωνια, μεγαλη δη παρα τοις Στωικοις, και Πλατωνικοις, *parva quidem dissensio est inter Peripateticos, magna vero inter Stoicos, et Platonicos*. De lib. prop. Cap. 11. Adde Eusebium praep. Ev. XI. 5. et Plutarchum de Stoic. repug. 20. ubi etiam singulos a se ipsis novitatis libidine desciscere eos accusat, ὡστε πολλακις εξιστασθαι και των ιδιων επιθυμια καινολογιας. At non minus verum est universos eadem, atque Magistrum dogmata professos, adeo ut praeter nostrum Philodemum, qui luculentissimis verbis autumat, quod τα λοιπα των δογματων δοκιμαζουσιν αυτου, και των αμηχανων, quae vox significat quanta reverentia Zenonis doctrinam exceperint Stoici, ipse Chrysippus quaestionem resolvere videtur apud Laërtium; namque aiebat: μονης της των δογματων διδασκαλιας χρῃζειν, τας δε αποδειξεις αυτον ευρησειν, *sola se decretorum indigere doctrina, rationes vero ipsorum se ipsum inventurum* VII. in Chrys.

V. 6. Τελος id nempe, cuius caussa omnia fiunt, quae in officiis sunt, quum ipse caussam non habeat, ου ενεκα παντα πραττεται καθηκοντως, αυτο δε πραττεται ουδενος ενεκα, ut a Stoicis definitur apud Stobaeum 11. c. 7. quod fere iisdem verbis iteratur p. 138. Totus autem ille consistit εν τῳ κατα φυσιν ζῃν, *in vivendo secundum naturam*, quod ipsi interpretantur *secundum virtutem*.

V. 10. Inter Zenonis dogmata nonnulla in vulgus improbabantur, quae ipsa heic αμηχανα a Philodemo adpellari suspicor. Eadem αθετουμενα vocavit Laërtius: Και τοσαυτα μεν περι των αθετουμενων αυτου, *haec satis de eius dogmatis non probatis* lib. VII.

V. 11. Dudum observavit Cl. Bake de vit. et doctrin. Posidon. part. II. c. 1. *universam Stoicorum doctrinam certis quibusdam rationibus conclusis, velut formulis concludi.* Atque huc sane spectat sententia Epicteti: αρχη της παιδευσεως ἡ των ονοματων επισκεψις. Hinc Chrysippus apud Lucianum ad emptorem, qui querebatur non intelligere quae diceret, ait: Ου γαρ ει συνηθης τοις ἡμετεροις ονομασι, ουδε καταληπτικην φαντασιαν εχεις, *neque enim adsuetus es nostris nominibus, nec praeditus es facultate facile percipiendi rerum imagines.* Vit. auct. 21. Ubi obiter animadverto idcirco Lucianum fortasse ludere, quia ipse Chrysippus scripserat opus περι του κυριως κεχρησθαι Ζηνωνα τοις ονομασιν, *de peculiari et propria ratione, qua nominibus utitur Zeno.* Laert. VII.

V. 15. Ex eo quod superiori nota disputavimus facile adparebit ratio et vocis ιδιως, et interpretationis, qua eamdem donavimus. Nec renuimus, si quis pro ιδιως malit κυριως, quod v. praetulit Laërtius. l. c.

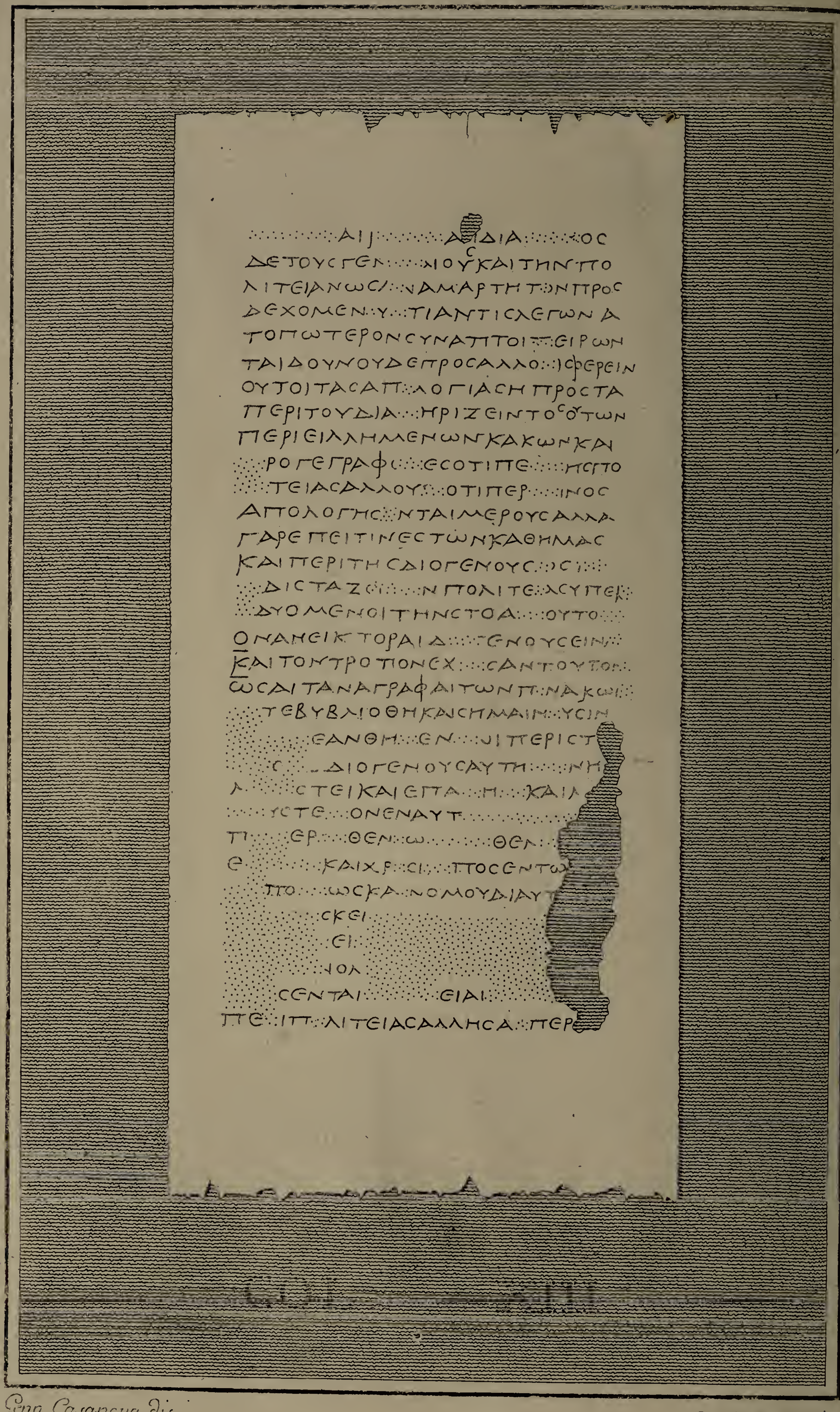
V. 16. Sententia, quae sequitur nos omnino cogeret, ut Chrysippum loco Cleanthis reponeremus; namque Plutarchus illi tribuit sententiam *de peccatis non culpandis*, quam illustrabimus proxima nota. At omnino officit, quod sequitur de ingenio et indole successoris Zenoni. Zenoni demortuo statim successit Cleanthes: huic ob ingenii tarditatem αφυσικου cognomen adhaesit, nec non *asini*, unde manavit suum ipsius effatum de facultate ferendi Zenonis sarcinam sibi uni indita: huic denique omnino quadrat μετριοτης illa, quam infra ei tribuit Philodemus, et quidquid aliud eidem accommodat; non certe Chrysippo, quem doctum virum, et acutum exhibent scriptores veteres, in primis vero των λογων πλεκταναις excellentem, arteque et syllogistica, et dialectica insignem. V. Laert. VII. Chrys. Lucian. Vit. auct. et alibi.

V. 18. Rem mire declarat Plutarchus his verbis: Ἡ μεν γαρ κακια παντως ανεγκλητος εστι κατα τον του Χρυσιππου λογον, ὁ δε ζευς εγκλητεος, ειτε αχρηστον ουσαν την κακιαν πεποιηκεν, ειτε ποιησας ουκ αχρηστως κολαζει, nam *Chrysippi ratio efficit vitia omnino culpanda non esse, sed Jovem, sive ipse fecit vitia, quae nihil prodessent, sive non inutilia punit, quum fecisset.* De Stoic. rep. 35. Hinc, ni fallimur, fluere quasi sua sponte videtur vera ratio alterius dogmatis Stoicorum *virtutem esse se ipsa contentam.* Si enim nulla vitio poena, quippe quod hominem non attingit vitium, quia vitii ipsius auctor homo non est, sed ipse Jupiter, nullum rursus virtuti praemium, patet virtutem debere esse se ipsa

contentam. Quidquid vero sit de veritate sententiae Chrysippeae, certum videtur nimis severe fuisse a Plutarcho iudicatum Chrysippum, ut alias Epicurum, et Epicureos. Et mirum quidem, quod ipse Plutarchus proferat defensionem Chrysippi adferens haec eius verba : Ὀν τροπον γαρ ουτε νομος του παρανομειν παραιτιος αν γενοιτο, ουτε δι θεοι του ασεβειν, οντως ευλογον μηδ' αισχρου μηδενος ειναι παραιτιους, *sicut enim nec lex delinquendi, nec Dii impietatis caussa ullo modo dici consentanee possunt, ita rationi convenire Deos nullo pacto esse caussam turpitudinis.* l. c. 33.

V. 19. Μεγαν vertimus *opportunum, aptumque ad finem consequendum*, nec temere. Vocem enim ex penitiori stoicae philosophiae poenu depromptam interpretatur Stobaeus, qui pretiosum nobis ea de re fragmentum tradidit 11. c. 7. p. 198. Ecce illud. Και το μεν σπουδαιον μεγα ειναι, και αδρον, και ὑψηλον, και ισχυρον. Μεγα μεν, ὁτι δυναται εφικνεισθαι των κατα προαιρεσιν οντων αυτῳ, και προκειμενων. *Et illud quidem (genus hominum bonorum) magnum sit, amplum excelsum, et validum. Magnum quidem, quod sibi res propositas obtinere queat*

V. 24. Απορους ερωτησεις, λογους ακανθωδεις, εννοιας πολυπλοκους cumulavit Lucianus. Dial. Mort. 1. p. 369.

... ΑΙ ... Α ΔΙΑ ... ΟϹ
ΔΕΤΟΥϹΓΕΝ ... ΙΟΥΚΑΙΤΗΝΠΟ
ΛΙΤΕΙΑΝΩϹ ... ΝΑΜΑΡΤΗΤΟΝΠΡΟϹ
ΔΕΧΟΜΕΝ ... Υ ... ΤΙΑΝΤΙϹΛΕΓΩΝΑ
ΤΟΠΩΤΕΡΟΝϹΥΝΑΠΤΟΙ ... ΕΙΡΩΝ
ΤΑΙΔΟΥΝΟΥΔΕΠΡΟϹΑΛΛΟ ... ΙϹΦΕΡΕΙΝ
ΟΥΤΟΙΤΑϹΑΠ ... ΛΟΓΙΑϹΗΠΡΟϹΤΑ
ΠΕΡΙΤΟΥΔΙΑ ... ΗΡΙΖΕΙΝΤΟϹΟΥΤΩΝ
ΠΕΡΙΕΙΛΛΗΜΕΝΩΝΚΑΚΩΝΚΑΙ
... ΡΟΓΕΓΡΑΦ ... ΕϹΟΤΙΠΕ ... ΗϹΠΟ
... ΤΕΙΑϹΑΛΛΟΥ ... ΟΤΙΠΕΡ ... ΙΝΟϹ
ΑΠΟΛΟΓΗϹ ... ΝΤΑΙΜΕΡΟΥϹΑΛΛΑ
ΓΑΡΕΠΕΙΤΙΝΕϹΤΩΝΚΑΘΗΜΑϹ
ΚΑΙΠΕΡΙΤΗϹΔΙΟΓΕΝΟΥϹ ... Ϲ ...
... ΔΙϹΤΑΖ ... ΝΠΟΛΙΤΕ ... ΑϹΥΠΕΡ ...
... ΔΥΟΜΕΝΟΙΤΗΝϹΤΟΑ ... ΟΥΤΟ ...
ΟΝΑΝΕΙΚΤΟΡΑΙΑ ... ΓΕΝΟΥϹΕΙΝ ...
ΚΑΙΤΟΝΤΡΟΠΟΝΕΧ ... ϹΑΝΤΟΥΤΟΝ ...
ΩϹΑΙΤΑΝΑΓΡΑΦΑΙΤΩΝΠ ... ΝΑΚΩΙ ...
... ΤΕΒΥΒΛΙΟΘΗΚΑΙϹΗΜΑΙΝ ... ΥϹΙΝ
... ΕΑΝΘΗ ... ΕΝ ... Ι ΠΕΡΙϹΤ
... Ϲ ... ΔΙΟΓΕΝΟΥϹΑΥΤΗ ... ΝΗ
Λ ... ϹΤΕΙΚΑΙΕΠΑ ... Η ... ΚΑΙΑ
... ΥϹΤΕ ... ΟΝΕΝΑΥΤ ...
Π ... ΕΡ ... ΘΕΝ ... Ω ... ΘΕΝ ...
Ε ... ΚΑΙΧΡ ... ϹΙ ... ΠΟϹΕΝΤΩ
... ΠΟ ... ΩϹΚΑ ... ΝΟΜΟΥΔΙΑΥΤ
... ϹΚΕΙ ...
... ΕΙ ...
... ΙΟΛ ...
... ϹΕΝΤΑΙ ... ΕΙΑΙ ...
ΠΕ ... ΙΠ ... ΛΙΤΕΙΑϹΑΛΛΗϹΑ ... ΠΕΡ

Genn. Casanova dis. Giu. Casanova inc.

COLUMNA XIII.

. . . . προς
δε τους γε ματαιους, και την πο-
λιτειαν ὡς αναμαρτητον προσ-
δεχομενους τι αν τις λεγων α-
τοπωτερον συναπτοι; Πειρων-
ται δ' ουν ουδε προς αλλο τι φερειν
ὁυτοι τας απολογιας, ἡ προς τα
περι του διαμηριζειν, τοτουτων
περιειλλημενων κακων, και
προγεγραφοτες ὁτι περι της πο-
λιτειας, αλλ' ουχ ὁτι περι τινος
απολογησονται μερους. Αλλα
γὰρ ἐπει τινες των καθ' ἡμας
και περι της Διογενους, ὡς φα-
σι, δισταζουσιν πολιτειας, ὑπει-
σδυομενοι την Στοαν ου τοι,
ὁν αν εικε σπορα Διογενους ειναι,
καὶ τον τροπον εχουσαν τουτον,
ὡς ἀι τ' αναγραφαι των πινακων,
ἀι τε βιβλιοθηκαι σημαινουσιν.
Παρα Κλεανθη δ' εν τῳ περι Στο-
ας εστιν Διογενους αυτη ἡ μνη-
μη, ὡστε ει και επ' αγῃ, και με-
τα ὑστερον εν αυτῃ . . . . . .
. . . .
. . . .
. . . . Και Χρυσιππος εν τῳ πε-
ρι πολεως, και νομου δι' αυτο του-
το διδασκει . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
Περι πολιτειας αλλης ασπερχες

. . . . Qua autem ratione stultos hosce, qui Reipublicae administrationem peccati expertem admittunt quis dicens inconcinnius attingeret? Conantur ergo non ad aliud quidem defensiones referre, quam ad id, quod attinet ad crura divaricanda, tot tantisque circumvenientibus malis; publiceque scribentes se suscepturos defensionem eorum, quae ad Rempublicam, non quae ad aliquam eiusdem partem pertinent. Praeterea nonnulli eorum, qui nostra aetate philosophantur, uti aiunt, a Diogenis politia recedunt, et in Stoicam scholam ingrediuntur, quae sane non iisdem utitur moribus, qui inesse videntur Diogenis sectatoribus, ut librorum indices, et Bibliothecae demonstrant. Apud Cleanthem vero in Libro de Secta stoica est eadem Diogenis mentio, ut quamvis deinde propter invidiam in ipsa. . .

. . . .

. . . .

. . . . Et Chrysippus in opere de Civitate, et lege ob id ipsum docet . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Quod vero ad reliquam Rempublicam attinet sedulo

V. 3. Ut recte intelligatur quid sit πολιτεια αναμαρτητος, opus est in primis noscere quid sit ἁμαρτημα ex mente Stoicorum; quare rem ipsis Stoicorum verbis definiemus, uti referuntur a Stobaeo 11. 7. p. 192. Ἁμαρτηματα δε ειναι το τε αφραινειν, και το ακολασθαινειν, και το αδικειν, και το λυπεισθαι, και το φοβεισθαι, και το κλεπτειν, και το καθολου ὁσα παρα τον ορθον λογον πραττεται. *Peccare autem est insipientem esse, incontinentem, iniustum, et dolere, et timere, et furari, atque in universum ea facere, quae rectae rationi refragantur.* Atqui prudens et sapiens stoicus omnia haec vitia in republica administranda vitabit, quod contra eveniet insipienti. Ecce tibi ipsos Stoicos sic disserentes apud eumdem Stobaeum. Των δε αφρονων ουδεις τοιουτος· ουτε γαρ αρχειν, ουτε αρχεσθαι ὁιος εστιν ὁ αφρων αυταδης τις ων, και αναγωγος. Παντα τε ευ ποιει ὁ νουν εχων, και γαρ φρονιμως, και εγκρατως, και κοσμιως, και ευτακτως ταις επι τον βιον εμπειριαις χρωμενος συνεχως. Ὁ δε φαυλος απειρος ων της ορθης χρησεως παντα κακως ποιει καθ' ἡν εχει διαθεσιν ενεργων ευμεταπτωτος ων, και παρ' ἑκαστα μεταμελεια συνεχομενος, *improborum nemo talis est; quippe qui et imperando et obediendo impares sunt, superbi, et intractabiles. Recte vero cuncta sapiens agit, et prudenter, et moderate, et composite perpetuo vitae usu adhibito; improbus contra recti usus imperitus omnia male agit suum habitum sequens natura varium, ac plerumque poenitentia ductus.* At unus stoicus prudens est, et sapiens, ceteri omnes stulti, et insipientes: ergo una Stoicorum respublica αναμαρτητος, ceterorum non item.

V. 8. Zenonis διαμηρισμους cognosces ex Plutarcho, qui haec scribit Sympos. III. 6. Εγωγε, νη τον κυνα, και του Ζηνωνος αν εβουλομην διαμηρισμους εν συμποσιῳ τινι, και παιδιᾳ μαλλον, η σπουδης τοσαυτης εχομενῳ συγγραμματι τη πολιτειᾳ κατατεταχθαι. *Ego quidem per canem adiuro optare* διαμηρισμους *illos in convivio magis, vel in alio quovis ioco, quam in tam severo de Republica opere posuisse.* Quid autem sit διαμηριζειν indicat Hesychius, quem V. Certe et de puellis perinde et de viris dicitur, quod in primis adparet ex Aristophane Av. 669, 706, 1254 et ex Menagio ad Laert. VII. 172. Si autem verum est, quod de Cleanthe refert idem Laertius, in Cleanth. non mihi prorsus persuadeo tam scelestе, ac foede de διαμηρισμῳ disseruisse Zenonem in sua Republ. Formoso enim adolescentulo roganti Cleanthem, an ὁ εις τους μηρους τυπτων μηριζει, εφη. Συ μεν τους διαμηρισμους εχε μειρακιον, *an crurizet qui crura verberat, at tu adolescens crurizationes tibi uni habeto.* Hinc colligere datum fortasse est de ratione multiplicandae civitatis in genere disseruisse Zenonem in Libro de Republica, non certe libidinis explendae caussa.

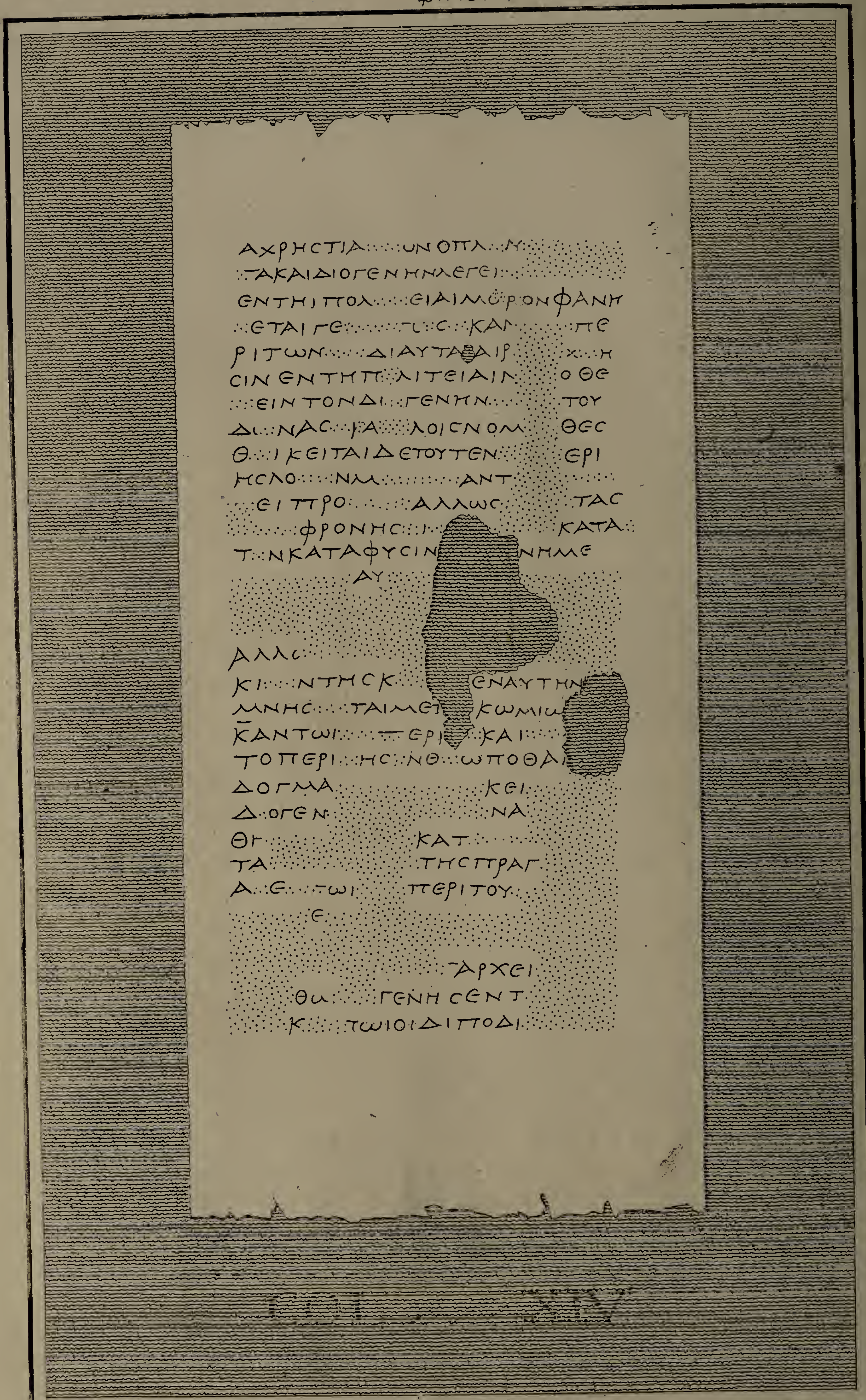
V. 13. Pari ratione in περι ῥητορικης scribit idem Philodemus ὁρμηνουσιν· ὁι καθ' ἡμας φιλοσοφουντες. Col. XX. p. 33. Vol. Hercul. V.

V. 17. Apprime corruptus locus vel leviter intuenti adparet. Usi sumus tota, quae in nobis fuit, diligentia, sed nihil subiit, quod omnino satisfaceret. Visum est primum posse legi εικε πηρᾳ Διογενους, et in πηρᾳ requiri morum impudentiam, sed η vocis πηρα longe abest ab ο, quod adparet in απογραφῳ. Adoptavimus ergo lectionem, quam vides in nostro contextu, alteram feliciorem expectantes.

V. 21. Nulla nec apud Laertium, nec alibi mentio huius operis *de Stoica secta*, quod addendum est catalogo librorum Cleanthis ex auctoritate nostri.

V. 26. Ex Philodemo unum fuisse videtur opus de Civitate, et lege. Fortasse igitur temere seiunxit Cl. Petersen, qui in indice III. περι των πραξεων habet περι νομου α̃, tum etiam seiunctim περι πολιτειας, denique νομοι. Omnino vero non probanda, quae idem scribit p. 284. Fund. phil. Chrysip. *Ut ad finem iustum* τελος, *quem saepius dixi, perveniret, viam sibi munivit per virtutem, seu qualitatem in toto mundo, et quoque homine eamdem, quae legem constituit communem, cui obedientes homines, quod iis propositum est assequuntur. De qua lege fortasse disputavit Chrysippi liber* περι νομου, *ex quo disputavit Cicero de legibus* lib. 1. Nam unde quaeso hanc notitiam desumpsit cl. auctor? non certe ex ipso Cicerone, ex cuius diligenti lectione abunde patere videtur potius ex universa Stoicorum doctrina, quam ex uno Chrysippi libro περι νομου hausisse, cuius ne vestigia quidem inveniri queunt in illo Ciceronis loco, quamquam non sit omnino negandum multa etiam ex Chrysippo potuisse esse desumpta. Quidquid autem sit de hac re Cl. vir videtur sequutus esse sententiam Turnebi, et Goerentii in introd. ad lib. de leg. qui plura Chrysippi loca cum Ciceronianis docte quidem, atque praeclare comparavit. Miramur tamen Cl. viri modestiam, quae longe abest ab audacia Schleiermacheri, qui dictatorio more dixit Ciceronem rei igna-

rum Stoicorum decreta minime, vel falso intellecta male permiscuisse, graeca verba male reddidisse, novi aliquid additurum a Stoica disciplina infeliciter aberrasse. Papae felicissimum Schleiermacherum, qui scit graece, et latine plus quam ipse Cicero, qui cum principibus omnium graecorum philosophorum totam vitam versatus fuit, eorumque dogmata hausit et ex eorum scriptis, et ex disputationibus coram habitis. Ciceronem tamen ipse vel non intellexit, vel malitiose praeteriit eius consilium. Cicero enim Stoicorum scripta noluit certe compilare, nec latine vertere, sed ea tantum ex illis decerpere, quae suo proposito opportuna videbantur. *Sequemur*, sunt eius verba, *igitur hoc quidem tempore, et in hac quaestione potissimum Stoicos, non ut interpretes; sed ut solemus, e fontibus eorum, iudicio, arbitrioque nostro, quantum quoque modo videbitur, hauriemus.* De offic. procm. lib. 1. Quae igitur Ciceronis culpa, quae aberratio, quae confusio? At Ciceronem vindicavit contra Schleiermacherum Cl. Beierus in Janii annal. philolog. vol. I. fasc. 2. p. 238. an. 1826. cui gratias ob id officium agimus.

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA XIV.

αχρηστιαν των οπλων καταστάντα και Διογενην. Λεγει μεν γαρ εν τη πολιτεια· Μωρον φανησεται γε συνετοις ουκ αμελειν περι των δε. Δι' αυτ' αφαιρετεον χρησιν εν τη πολιτεια νομοθετειν τον Διογενην αντι του δεινας δικας ὁλοις νομον θεσθαι. Κειται δε τουτ' εν Χρεια, περι ἡς λογον μην ὁ Αντιπατρος ποει προς τους αλλως νοουντας ειναι φρονησιν το πρωτως καταστᾶν κατα φυσιν γενεσιν η μεν κακων, η δ' αυ αγαθων· κακων δε ουκ οντων, και φρονησιν αναιρεισθαι κατα τον Χρυσιππον. Αλλως δε δη τοιαυτης το δικαιον της κρισεως εν αυτη μιμνησκεται μετ' εγκωμιων, αυ δε καν τω δη περι δικαιου. Και το περι της ανθρωποθαρσιας δογμα φαινεται κεισθαι παρα Διογενει, ὁς ουχ ὁλως αναξια εξεθηκε, μονον ου καταστησας παντα γε τα περι της πραγματειας εν τω βιω . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . ὑπαρχειν δοκει, καθως Διογενης, εν τω Αχιλλει, και τω Οιδιποδι. Φασιν ουν

armorum inutilitatem decernere etiam Diogenem; etenim sic ait in Republica: *Stultum fortasse prudentibus videbitur ista non negligere, et parvi pendere.* Idcirco illorum usum in Republica tollendum constituisse Diogenem, quin graves poenas leges omnibus sancirent. Id scriptum est in Chria, de qua verba facit Antipater contra illos, qui aliter censent » prudentiam esse quae primum constituit secundum naturam genesim malorum, et bonorum: malis autem sublatis e medio tolli etiam prudentiam iuxta Chrysippi doctrinam ». Ceteroquin huiusce sententiae iustitia in ipsa Chria cum laude memoratur; rursus vero in libro de justo: inesse autem mentionem dogmatis de humana fiducia etiam apud Diogenem adparet, qui non prorsus indigna exposuit, et ferme omnia constituit, quae ad actiones in vita pertinent . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . primus fuisse illius auctor videtur, ut Diogenes, in Achille, atque in Oedipo. Dicunt igitur

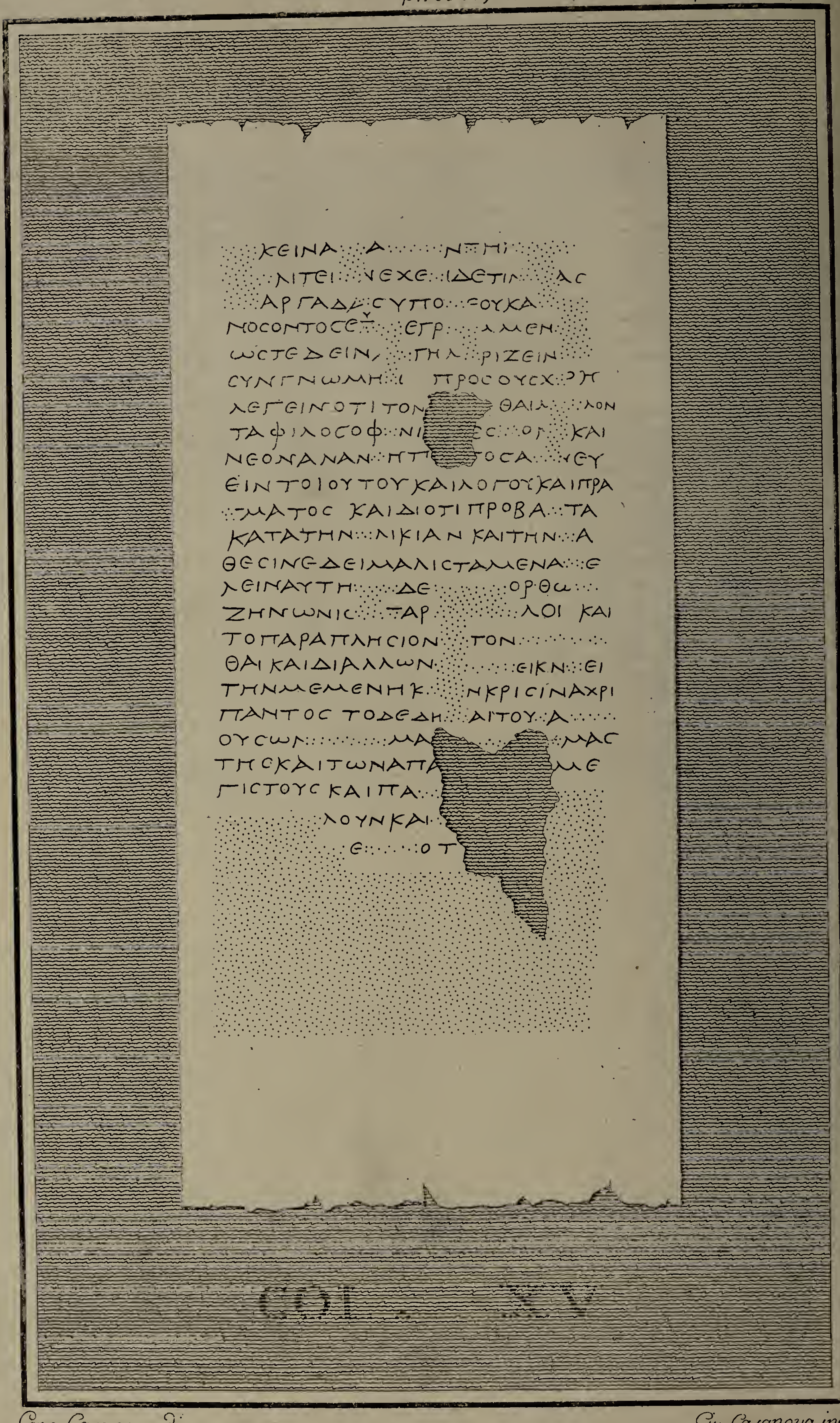
V. 1. Rem novimus ex Plutarcho, qui hoc Stoicorum dogma quasi obiter tradidit. Εν
δε τῳ περι της του λογου χρησεως ειπων, ὡς ουδε τῃ του λογου δυναμει προς τα μη επιβαλ-
λοντα χρησθαι, καθαπερ ουδε ὁπλοις » *et in orationis usu dicens, non opus esse. orationis*
vi uti ad ea, quae non conveniunt, ut neque armis. De Stoic. rep. 10. Huc proeul dubio
referenda verba Senecae: *Non habet mittendos trans maria legatos, nec metienda in ripis*
hostilibus castra: non opus est legione, nec equestribus turmis: quemadmodum dii im-
mortales regnum inermes regunt. De benefi. VIII. 3. Hinc adparet ipsum Ciceronem plura
de urbanorum consiliorum prae bellicis praestantia ex Stoicorum doctrina disputasse. De
Offic. 1. Adhuc vero nemo vel suspicione unquam conieccrat pacificae, ac mirabilis huiusce
doctrinae auctorem fuisse Diogenem, et fortasse universos Cynicos tenuisse, quod eorumdem
institutionibus ad amussim quadrare cuique facile patebit, ut ex nostro abunde intelligitur.

V. 10. Fortasse haec dicit Antipater in eodem quem supra laudavimus libro περι της
διαφορας Κλεανθους, και Χρυσιππου, nisi quis malit in de περι οργης, quod opus citatur apud
Athenaeum lib. VIII.

V. 12. Locum integrum servavit Plutarchus, restituit Cl. Wittembachius. Πρωτον μεν
ουν ευηθες οιεσθαι Φρονησεως ἑνεκα γενεσιν κακων ὑποστηναι, και αγαθων, οντων γαρ αγαθων, και
κακων επιγινεται Φρονησις, *initio stultum est opinari prudentiae caussa existere bona, et*
mala, existentibus enim iam bonis, et malis supervenit prudentia. De commun. not. 17.
V. insuper n. 16. ubi Wittembachius lacunam supplet. Κακων μη οντων ὁλως, και παντα-
πασιν αναιρεισθαι λεγουσιν, *malis vero non existentibus omnino, et funditus tolli aiunt.*
Stoicos defendit Cl. Petersen scribens apud illos virtutes adpellari iisdem vocabulis, atque
actiones. En eius verba: *Quod hae actiones iisdem vocabulorum formis, quibus virtutes*
significantur, ut Φρονησις *et actionem et virtutem indicat, nos attentiores facere debet, res*
enim omnino diversas eadem voce exprimi satis manifestum est. loc. 1. p. 272.

V. 20. Ne vacuum spatium relinqueretur supplevimus δη, sed pro certo habemus ibi
fuisse numerum libri *de Iusto*, quod opus in plures libros tributum fuisse adparet: fit
enim mentio apud Scriptores tertii, et quarti. Praeter quartum περι δικαιοσυνης citatur a
Plutarcho tertius περι δικαιου, tum προς Πλατωνα περι δικαιοσυνης, denique ἁι περι δικαιοσυνης
αποδειξεις. Nec mira tanta titulorum de uno argumento varietas. Namque Stoici relationem
omnium virtutum comprehenderunt in Iustitia sensu latiore accepta; per ipsam enim homi-
nes alii cum aliis, et omnes cum Diis cohaerent.

V. 21. Ανθρωποθαρσια non habent lexica, sed quid obstat, quin recipiant? Quum autem
tam diversae sint doctorum grammaticorum sententiae ex variis veterum Scriptorum locis pro-
latae de differentia θαρσος, et θρασος, sane haeremus *hominum* ne *fiduciam*, an *audaciam*
interpretemur. Sententia neutrum reiicere videtur; quare sit arbitrium penes lectorem.

ΚΕΙΝΑ Α ΝΠΗΙ
ΛΙΤΕΙ ΝΕΧΕ ΙΔΕΤΙΝ ΑC
ΑΡΓΑΔΑ CΥΠΟ ΕΟΥΚΑ
ΝΟCΟΝΤΟCΕ ΕΓΡ ΑΜΕΝ
ωCΤΕΔΕΙΝ ΓΗΛ ΡΙΖΕΙΝ
CΥΝΓΝωΜΗ Ι ΠΡΟCΟΥCΧ ΡΗ
ΛΕΓΕΙΝΟΤΙΤΟΝ ΘΑΙΛ ΛΟΝ
ΤΑΦΙΛΟCΟΦ ΝΙ C ΟΓ ΚΑΙ
ΝΕΟΝΑΝΑΝ ΗΠ ΟCΑ ΝΕΥ
ΕΙΝΤΟΙΟΥΤΟΥΚΑΙΛΟΓΟΥΚΑΙΠΡΑ
ΜΑΤΟC ΚΑΙΔΙΟΤΙΠΡΟΒΑ ΤΑ
ΚΑΤΑΤΗΝ ΛΙΚΙΑΝ ΚΑΙΤΗΝ Α
ΘΕCΙΝΕΔΕΙΜΑΛΙCΤΑΜΕΝΑ Ε
ΛΕΙΝΑΥΤΗ ΔΕ ΟΡΘω
ΖΗΝωΝΙC ΠΑΡ ΛΟΙ ΚΑΙ
ΤΟΠΑΡΑΠΛΗCΙΟΝ ΤΟΝ
ΘΑΙ ΚΑΙΔΙΑΛΛωΝ ΕΙΚΝ ΕΙ
ΤΗΝΜΕΜΕΝΗΚ ΝΚΡΙCΙΝΑΧΡΙ
ΠΑΝΤΟC ΤΟΔΕΔΗ ΑΙΤΟΥ Α
ΟΥCωΝ ΜΑ ΜΑC
ΤΗCΚΑΙΤωΝΑΠΑ ΜΕ
ΓΙCΤΟΥC ΚΑΙΠΑ
ΛΟΥΝΚΑΙ
Ε ΟΤ

COL. XV

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

COLUMNA XV.

ουχ ειναι αλογον την αυτου πολιτειαν, εχειν δε τινας τας μαργαδας· ὑπο νεου, και αφρονος οντος ευ δε γεγραμμενην, ὡστε δειν αυτῃ μεριζειν την συγγνωμην. Προς ὁυς χρη λεγειν, ὁτι τον γινεσθαι μελλοντα φιλοσοφον αιδεσιμον, ει και νεον αναγκη παντος αγνευειν τοιουτου και λογου, και πραγματος. Και διοτι προβαντα κατα την ἡλικιαν, και την μαθεσιν εδει μαλιστα μεν ανελειν αυτην. Το δ' ετυχεν ορθως Ζηνωνι· ου γαρ τοι οβελον, η και το παραπλησιον απονευει θεσθαι, και δι' αλλων αποδεικνυει την μεμενηκειαν κρισιν αχρι παντος. Το δε δη και τους αγροικους ωνησεν μαθησεως θαυμαστης, και των ἁπαντων γε μεγιστους, και παγκαλους εποιησεν. Πολλ' ουν και. . . . . .

non esse quidem absurdam eius Rempublicam, at exhibere non sana quaedam; utpote vero ab iuvene, et minus prudente bene utique conscriptam, ut oporteat dare ipsi veniam. Istis igitur illud dicendum est, quod, quicumque fieri vult philosophus reverentia dignus, etsi iunior is sit, ab omnibus huiusmodi et sermonibus, et actionibus omnino purum se praestare debeat. Atque idcirco quum aetate adolevisset, et doctrina auctus magis profecisset, opus erat maxime illam condemnare. Quod recte evenit Zenoni; etenim nec obelum, vel quid simile ponere recusat; atque in caeteris ostendit omnino stabile firmumque iudicium. Sic et ipsos agrestes iuvit mirabili disciplina, et omnium maximos, honestissimosque eosdem effecit. Plura igitur. . . . .

V. 5. Μαργας in VV. Lexicis exponitur *vinculum*; Apud Hesychium haec prostant verba: Μαργαινων, μαινομενος, δεσμων, ὑβριζων, et quidem recte, μαργαινω enim, sive μαργαω est *insanire*. Rectius fortasse, quamquam auctoritate careat, in lexico ms. Regiae Bibliothecae Borbonicae 11. E. 29. legitur: Μαργαω *ago nimium festinanter*, ut τινας τας μαργαδας εχειν sit, *continere nonnulla festinanter atque inconsulto scripta*, (utpote a iuvene.) Quod si quis σφαλμα in τῳ μαργαδας suspicari velit, ei proponimus quod recusare non poterit ἁμαρταδας, *peccata*, quod ferme eodem recidet.

V. 6. Omnino latet qui sint isti, quorum iudicium supra exposuit Philodemus, et ad quos heic idem respondet. Sermones vero, et actiones, a quibus abhorrere debet, qui publicam existimationem et reverentiam sibi conciliare velit, ea videntur quae superius exposuit.

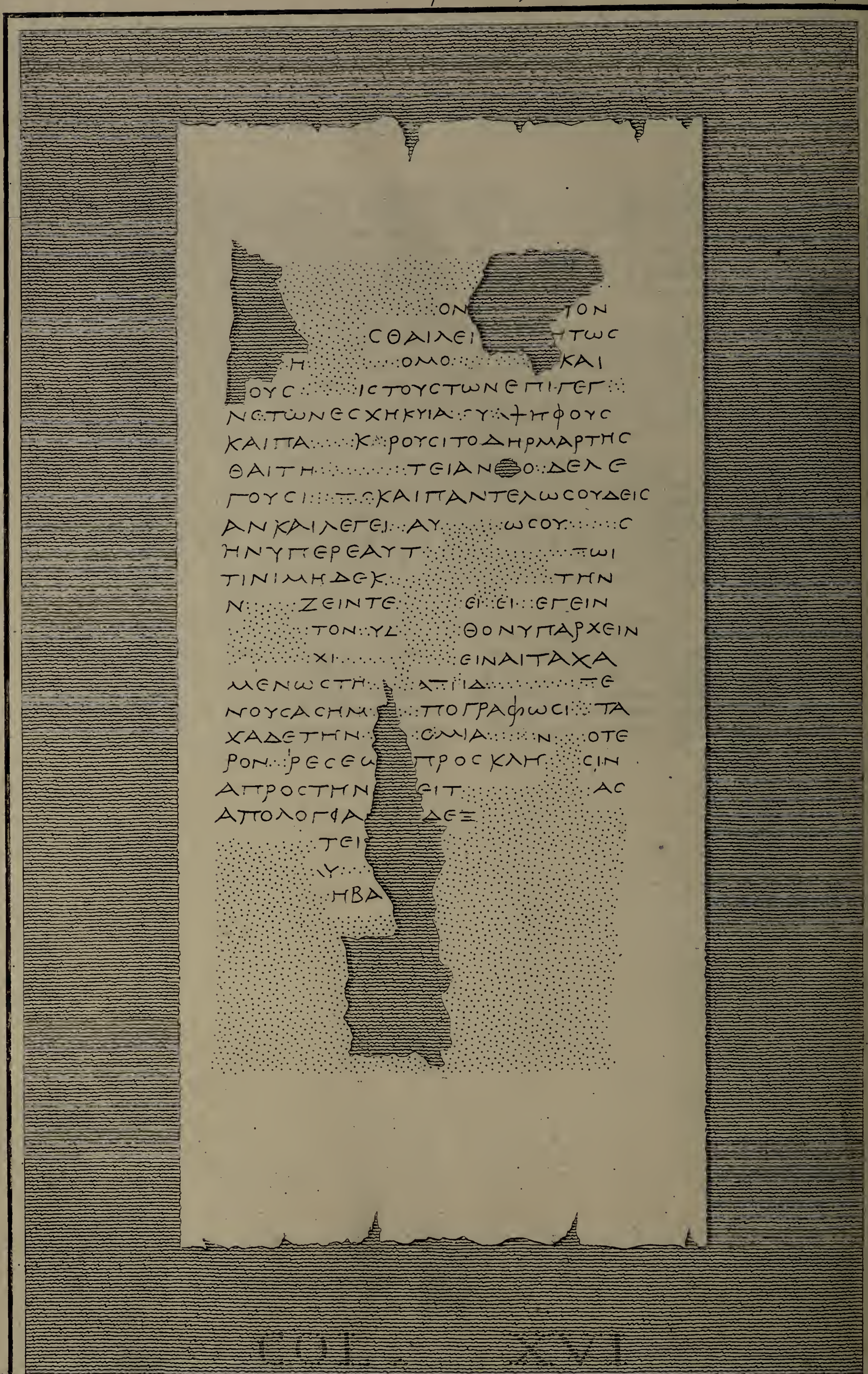
V. 6. Quo modo superius scripsit ενγυστα Col. XII. et hic habet συνγνωμην pro συγγνωμην, et infra ανανκη pro αναγκη. Plurima huiusce Scripturae exempla occurrunt in uno codice Alexandrino vet: et novi testamenti, quae pridem collegit Cl. Sturzius in libro de Dial: maced: et Alexandr. Steph: Thes. ling: Graec: Valpy tom. 1.

V. 12. sq. Si te offendat vox μαθεσις pro μαθησις, quam Salmasius reperisse testatur in Cod. Puteanorum, perinde ut κινεσις pro κινησις, legas per me διαθεσιν, vel quod simile libeat.

V. 18. Μεμενηκεια est permanens, firma, constans: ad verbum expressisse videtur Virgilius, qui Aen: III. sub init. canit: *Da Tymbraee Urbem mansuram*. Antoninus de rebus suis I 16. scripsit: Το μενητικον ασαλευτως επι των εξητασμενως κριθεντων, *in rebus accurate decretis immotam constantiam:* Seneca id praecipit epist: 23. *Constituendum est quod velimus, et in eo perseverandum*, et in de vit: beat: c. 8. *Fidens sit animi, sed fiducia eius non sine scientia sit, non sine constantia.*

V. 20. Αγροικους reposuimus ex Stobaei verbis, et Stoicorum ipsorum doctrina; namque ex eorum mente sic definitur αγροικος: Φασι δε και αγροικον ειναι παντα φαυλον · την γαρ αγροικιαν απειριαν ειναι των κατα πολιν εθων, και νομων » *rusticum quoque dicunt esse omnem improbum; esse enim rusticitatem imperitiam morum, et legum in Civitate obtinentium.* Ecl. lib. II. c. 7. p. 211. Quod si cui vox improbetur ob insolitum dicendi modum, is legat per nos vel αγριους, vel ανοσιους quae verba significationem ferme eamdem nacta fuerant apud Stoicos, qui uni esse putabant et σοφοι, et σπουδαιοι, et αστειοι, ceteri μωροι, φαυλοι, αγροικοι, αγριοι ut saepe apud Plut: Et Stob.

φιλοδημου π των φιλοσοφων

Genn. Casanova dis *Giu. Casanova inc.*

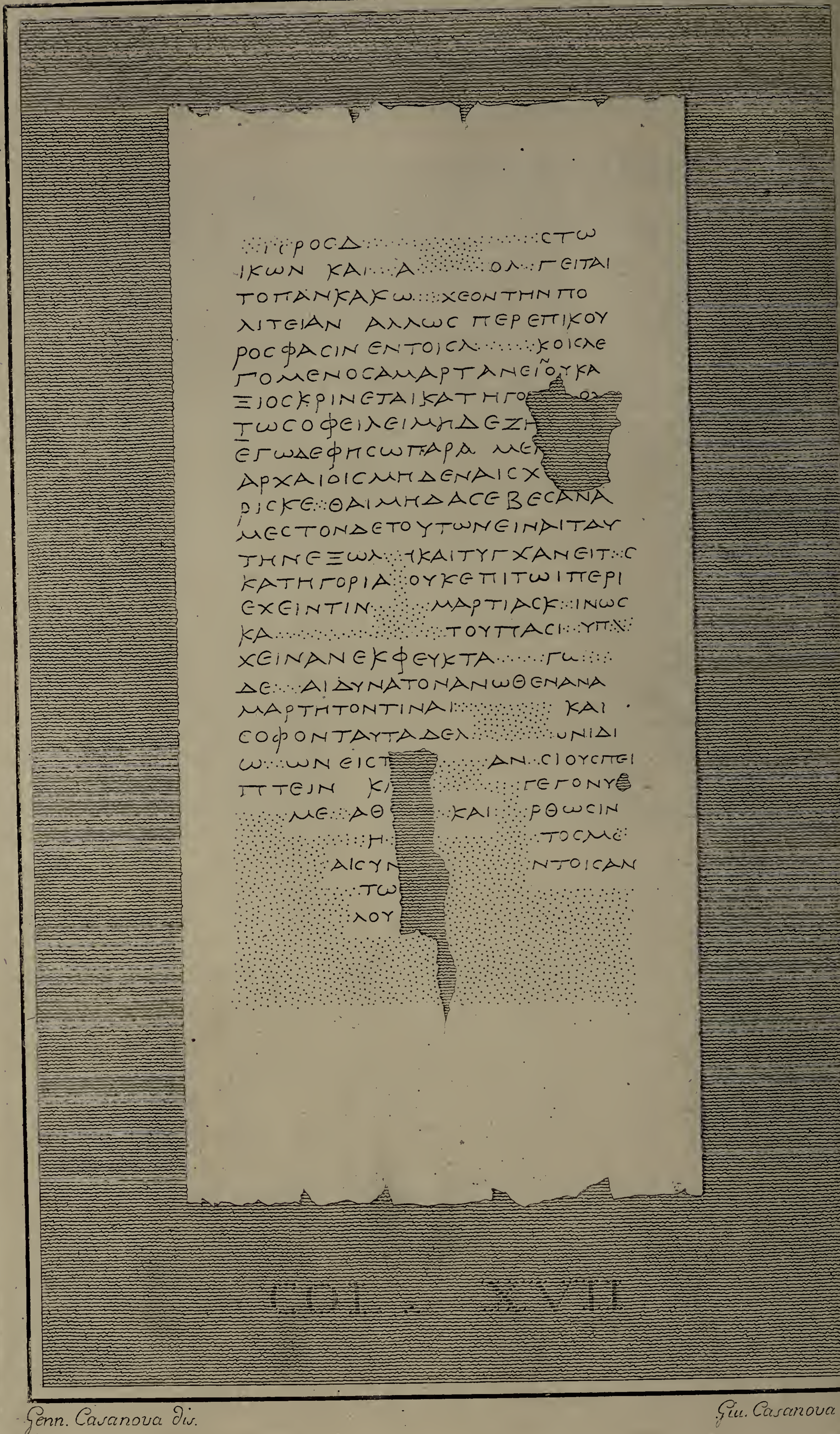
COLUMNA XVI.

. . . . . ὁμοδόξους δε, και τους πλειστους των επιγεγονοτων εσχηκυια συμψηφους, ει και παρακυρουσι τοδ', ἡμαρτησθαι την πολιτειαν· οιοι δε λεγουσιν το και παντελως ουδεις αν, και λεγειν αυτο πως ουδ' ὁλως ην ὑπερ ἑαυτου. Και γαρ τροπῳ τινι μηδε καλην δοκει αρετην νομιζειν τε, καν γενει λεγειν αυθαιρετον ουδε αγαθον ὑπαρχειν. Τα δ' αισχιστα φασιν θειναι ταχα μεν, ὡς την πατριδα του Διογενους ασημως ὑπογραφωσιν, ταχα δε την τε ανομιαν των προτερον αἱρεσεων προσκληρωσιν . . . . συν-

in eadem vero opinione consentientes et suffragantes plurimos ex successoribus habens, etsi illud insuper sanciant: *in Republica peccasse.* Soli autem dicunt, quae nemo ullus, etsi ea dicere neque ipsi quidem utile erat. Et sane quodam modo videtur (Diogenes) dicere neque virtutem esse honestam, neque in universum ipsum bonum per se esse eligendum. Turpissima vero ajunt decrevisse, fortasse ut Diogenis patriam obscure ex suis operibus subinnuant, fortasse etiam ut praeteritarum eius opinionum iniquitatem eidem obiiciant. . . . .

V. 2. Επιγεγονοτες sunt non solum in universum *posteri*, sed etiam proprie successores
ea significantia, quam verbo tribuimus freti auctoritate Herodoti, qui scripsit: Οἱ επιγιγνομενοι
τουτῳ σοφισται, *sophistae qui huic successerunt.* Euterp. c. 49.
V. 4. Num pro το δ' ἡρμαρτησθαι legendum το μη ἡμαρ.; certe locus laborat, est enim
nihili vox ηρμαρτησθαι. Docebant quidem Stoici sapientem nunquam errare in Reipublicae ad-
ministratione perinde, ut neque in ceteris rebus, stultos contra non item. Των δε αφρονων
ουδεις τοιουτος, ουτε γαρ αρχειν, ουτε αρχεσθαι διος εστιν ὁ αφρων, αυθαδης τις ων, και αναγω-
γος. Παντα τε ευ ποιει ὁ νουν εχων, και γαρ φρονιμως, και εγκρατως, και κοσμιως, και ευτακτως
ταις περι τον βιον εμπειριαις χρωμενος συνεχως. Ὁ δε φαυλος απειρος ων της ορθης χρησεως παντα
κακως ποιει καθ' ἡν εχει διαθεσιν ενεργων ευμεταπτωτος ων, και παρ' ἑκαστα μεταμελειᾳ συνεχο-
μενος » *improborum nemo talis est, neque enim imperare, neque obedire pares sunt,*
et intractabiles. Recte contra omnia sapientem agere, et prudenter, et moderate, et
modeste, et composite perpetuo vitae usu adhibito. Rursus improbum recti usus imperi-
tum omnia male agere, quia sequitur suum habitum natura varium, ac plerumque
poenitentia ductum. Stob. l. c. p. 206. Concinunt Horatius passim, Plutarchus l. c. et
Laërtius cuius verba est operae pretium afferre. Ου μονον δε ελευθερους ειναι τους σοφους, αλλα
και βασιλεας της βασιλειας ουσης ανυπευθυνου, ἡ τις περι μονους αν τους σοφους σταιη. . . . Εγνω-
κεναι γαρ φησι δειν τον Αρχοντα περι αγαθων, και κακων · μηδενα δε των φαυλων επιστασθαι
ταυτα · ὁμοιως δε και αρχικους, δικαστικους τε και ῥητορικους μονους ειναι, των δε φαυλων ουδενα
ετι και αναμαρτητους τῳ απεριπτωτους ειναι ἁμαρτηματι » *non modo liberos esse sapientes,*
verum et reges regni nemini obnoxii, quod apud solos sapientes locum habere potest. . . .
Ait (Chrysippus) Principem oportere cognoscere de bonis, et malis, haec autem malorum
scire neminem. Similiter ad magistratus, ad iudicia, et oratoriam solos esse illos ido-
neos, neminemque malorum: esse iterum et inculpandos, quod in peccata incidere non
possint. VII. Rem pluribus in locis refellit Cicero, qui iustitiam in natura rerum, non per-
sonarum inesse acriter contendit. *Iam vero illud stultissimum existimare omnia iusta esse,*
quae sita sunt in populorum institutis et legibus. De leg. 1. c. 4. Tum c. 16. *Quae si*
tanta potestas est stultorum sententiis, atque iussis, ut eorum suffragiis rerum natura
vertatur, cur non sanciunt, ut quae mala perniciosaque sunt, habeantur pro bonis, et
salutaribus? Denique Cap. 18. sic concludit » *Haec autem in opinione existimari, non*
in natura posita dementis est, nam nec arboris, nec equi virtus, quae dicitur, in opi-
nione sita est, sed in natura. Quod si ita est, honesta quaeque et turpia natura iudi-
canda sunt. . . quod laudabile bonum est, in se habeat quod laudetur necesse est, ipsum
enim bonum non est opinionibus, sed natura.

V. 10. Cicero vertit αυθαιρετον, *sua sponte expetendum. Sequitur*, ait, ut *conclusa iam*
mihi sit omnis haec ratio, et jus, et omne honestum sua sponte esse expetendum.
l. c. c. 18.

Genn. Casanova dis. Giu. Casanova inc.

COLUMNA XVII.

ηγορος δε των δογματων Στωικων· και γαρ απολογειται το πανκακως χεον την πολιτειαν. Αλλως περ Επικουρος, φασιν, εν τοις λογικοις λεγομενος ἁμαρτανειν, ουκ αξιος κρινεται κατηγοριας· ουτως οφειλει μηδε Ζηνων.

Εγω δε φησω παρα μεν τοις αρχαιοις μηδεν αισχρον ευρισκεσθαι, μηδ᾽ ασεβες, αναμεστον δε τουτων ειναι ταυτην εξωλη, ἡ και τυγχανει της κατηγοριας, ουκ επι τῳ περιεχειν τινας ἁμαρτιας κοινως καθολου, αλλ᾽ ἀπο του πασιν ὑπαρχειν ανεκφευκτας· λεγω μηδ᾽ ειναι δυνατον ανωθεν αναμαρτητον τινα ιδιωτην, η και σοφον· ταυτα δε λεγω των ιδιωτων εις ταξιν ανοσιους πειπτειν· και γαρ ἁμα γεγονυιας μεν αθειας, και ορθωσιν πραξεων αφῃρησθαι. . . . . .

defensor autem Stoicorum placitorum; tuetur enim quod pessime evertit, et confundit Rempublicam. Temere autem aiunt: Epicurus qui in logicis erravisse dicitur, non idcirco reprehensione dignus iudicatur; perinde igitur neque Zeno vituperandus. Ego autem autumo apud veteres (Stoicos) nihil turpe, nihil impium inveniri: hanc rursus disciplinam perniciosam et turpitudine, et scelere abundare, adeoque reprehensione dignam esse, non quod communiter quosdam exhibet errores, sed quia ab omnibus iidem isti evitari nequeunt; neque aio fieri posse ut idiota, vel etiam sapiens sit expers peccandi; sed illud dico, impios in idiotarum classem recidere. Namque vix dum locum obtinet scelus, etiam rectitudo actionum e medio tollitur. . . . . . .

V. 3. Quid sibi velit hoc loco το χεον non facile declarari posse videtur; caeterum dissolvendi et confundendi vim ei tribuimus; quae enim funduntur, eadem et dissolvuntur, idcirco et turbantur. Εγκεχυμενας πολιτειας dixit Iamblicus.

V. 5. En logicen ab Epicuro, ut caeteras philosophiae partes excultam contra Sententiam Sexti Empirici, qui in mathem. p. 141. ait Epicureos εισβαλλειν απο των λογικων; quem locum afferens Kunhius Notat: *Ergo Epicureis* τα κανονικα *sunt instar logicae, quam ipsam contemnit, irridet, et totam evertit Epicurus.* Male quidem cl. vir confundit Logicen, eiusque regulas, et fundamenta cum διαλεκτικη sive forma externa, quam unam αποδοκιμαζουσιν Epicurus, eiusque discipuli. Licet audire Laërtium uberrimum testem, quippe qui ex ipso Epicuri canone indicat quot, et quae iste statuat criteria veritatis. Εν τοινυν τῳ κανονι λεγει ὁ Επικουρος κριτηρια της αληθειας ειναι τας αισθησεις, και τας προληψεις, και τα παθη » *ait ergo Epicurus in Canone criteria veritatis esse sensus, anticipationes, animique perturbationes.* In iudicio a sensibus proficiscente dissentiebat Parmenides, qui κριτηριον τον λογον ειπε, τας τε αισθησεις μη ακριβεις ὑπαρχειν, *criterium rationem esse, sensus vero non esse certa indicia.* Et quidem sapienter. Quam doctrinam amplexus Cicero fere ad verbum traduxit locum supra allatum Parmenidis: *Quamquam oriretur a sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus: mentem volebant rerum esse iudicem.* Quaest. academ.

V. 8. Non facile definiveris cuius verba sint, quae Philodemus heic affert, ab Επικουρος ad Ζηνων; certe quidem ea sunt a Stoico desumpta.

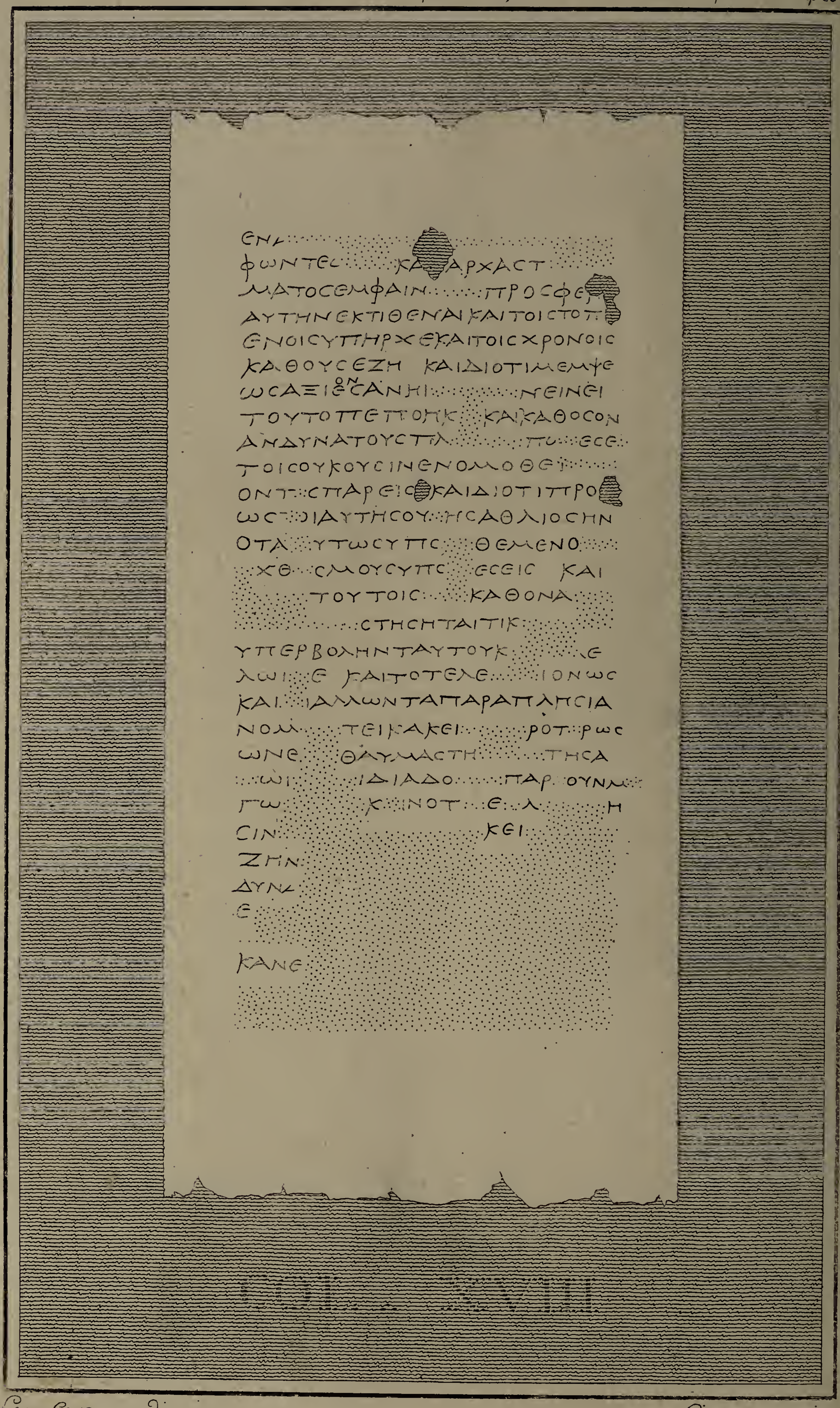
V. 9. En quam luculenter absolvit noster veteres Philosophos Stoicos ab omni turpitudinis, atque impietatis nota. Cuinam ergo tribuemus ea huiusce furfuris, quae illis constanter ab omnibus obiiciuntur? Anne Philodemus sequitur sententiam illorum, qui censent turpia omnia successoribus quidem, non principibus cuiusque sectae esse tribuenda? V. quae disputavimus hac de re in Praefat. ad opus eiusdem Philodemi περι του καθ' Ὁμηρον αγαθου λαῳ.

V. 13. Quamnam dicemus εξωλη istam disciplinam, vel potius πολιτειαν, ut persuadere videntur, quae leguntur in columna proxime superiore, et sequente? Stat mihi pro certo hic verba fieri de Stoicorum Republica, quam Zeno scripsisse dicitur *in cauda canis*, quae verba sic intelligenda sunt, quasi Zeno omnia ex Diogene desumserit, quae statuit in illa. Hanc vere dixeris εξωλη, sive velis interpretari *morum, et rerumpublicarum destructricem*, sive *iam explosam* ob turpia, quae in ipsa praecipiebantur.

V. 17. Hoc loco attingit Philodemus placitum Stoicorum de Sapiente peccatis non obnoxio, et statuit sapientem aeque ac quemcumque alium peccatis non esse, nec esse posse expertem.

V. 19. Pari ratione Pindarus Olymp. III. 79. Το πορσω δ' εστι σοφοις αβατον, κᾳσοφοις, h. e. ιδιωταις qui sunt illis oppositi, sibique mutuo respondent.

V. 21. Μαινεσθαι παντας, αφραινειν, ανοσιους ειναι, *insanire omnes* (non Stoicos) *furere, impios esse.* Plutarch. l. c. 31. Si recto stat talo nostra coniectura, id sibi velle Philodemus videtur, impiorum nulla posse esse rectam actionem, eosdemque, sive sapientes sint, sive idiotae, omnes in idiotarum classem, ordinemque recidere, statim ac peccant. Refellit ergo Epicureus noster, quod de Stoicis tradidit Plutarchus: Οἱ Στωικοι μητε τι φαυλον αρετῃ προσειναι, μητε κακιᾳ χρηστον αξιουσιν. Αλλα παντως μεν εν πασιν ἁμαρτωλον ειναι τον αμαθη· περι παντα δ' αν κατορθουν τον αστειον. *Stoici neque malo aliquam virtutem inesse putant, neque vitium bono viro; sed prorsus quidem ignorantem semper in omnibus peccare, sapientem autem semper recte agere.* De audiend. poet.

Genn. Casanova dis. Giu. Casanova inc.

COLUMNA XVIII.

. . . . γραφων τεως δη κατ' αρχας του δογματος εμφαινειν ου προσφερη αυτην εκτιθεναι τοις τοποις, εν ὁις ὑπηρχε, και τοις χρονοις, καθ' ὁυς εζη. Και διοτι μεμψεως αξιον αν ην αποκρινειν, ει τουτο πεποηκε, και καθοσον αν δυνατους πλειους ὑποθεσεις τοις ουκ ουσιν ενομοθετησ', ὡς οντως παρεισι, και διοτι προθεσεως τοιαυτης ουσης αθλιος ην ὁ τας ουτως ὑποτιθεμενος εκθεσμους ὑποθεσεις. Και λογος τουτοις ισος, καθ' ὁν αγαθον ου διιστησηται τι κακου, ες δ' ὑπερβολην ταὐτου κακος εαλωκε. Και το τελευταιον ὡς και δι' αλλων τα παραπλησια νομοθετει κᾀκει τοις προτερως, ων επι θαυμαστης ταυτης αγωγης, και διαδοχης . . . . και δια ταυτην

. . . . scribens ante iuxta dogmatis fundamenta videri illam nec locis in quibus fuit, nec aetati, in qua vixit, satis accommodatam exposuisse. Idcirco fas fuisset ut reprehensione dignum reiicere,. quum id egerit; tum etiam quia plures opiniones proposuit veluti possibiles, non existentibus, quasi ipsi existerent, et quia huiusmodi existente proposito improbus esset, qui talia dogmata adeo cum legibus pugnantia sanciret. His autem similis est sententia, ex qua bonum nullo pacto distrahi possit a malo, quoad vero mali exuberantiam malus ipse deprehensus est. Denique, ut in aliis, etiam hic statuit dogmata praecedentibus similia totus deditus huic mirabili disciplinae, et successioni . . . . Idcirco

ADNOTATIONES.

V. 5. Ab εμφαινειν usque ad εξη non sunt verba Philodemi, sed Scriptoris alterius, cuius nomen fortasse in praecedenti pagina citatum omnino intercidit.

V. 9. Nullus sane dubito, quin haec verba sint referenda ad παραδοξα Stoicis familiaria, in primis vero ad illas subtilitates, quae accommodari nullo pacto queunt civili societati, Reique publicae administrationi. Atque haec sane fuit vera indoles Stoicae philosophiae, eiusdemque furfuris esse videntur dogmata de armorum αχρηστια: de mulierum communione etc. etc. de quibus supra fuit disputatum a col. VIII, ad XIV. Quod certe iudicium comprobat et Plutarchus qui speciatim de Chrysippi doctrina haec tradidit, quae in universum Stoicae disciplinae conveniunt. Χρυσιππος ὁμολογει τους λογους αυτου και ανεξοδους ειναι, και απολιτευτους, και τα δογματα ταις χρειαις αναρμοστα, και ταις πραξεσι. *Chrysippus fatetur suam doctrinam nullos habere exitus, neque ad Rempublicam gerendam conducere, eiusque decreta vitae necessitatibus, atque actionibus non quadrare.* De Stoic. rep. V.

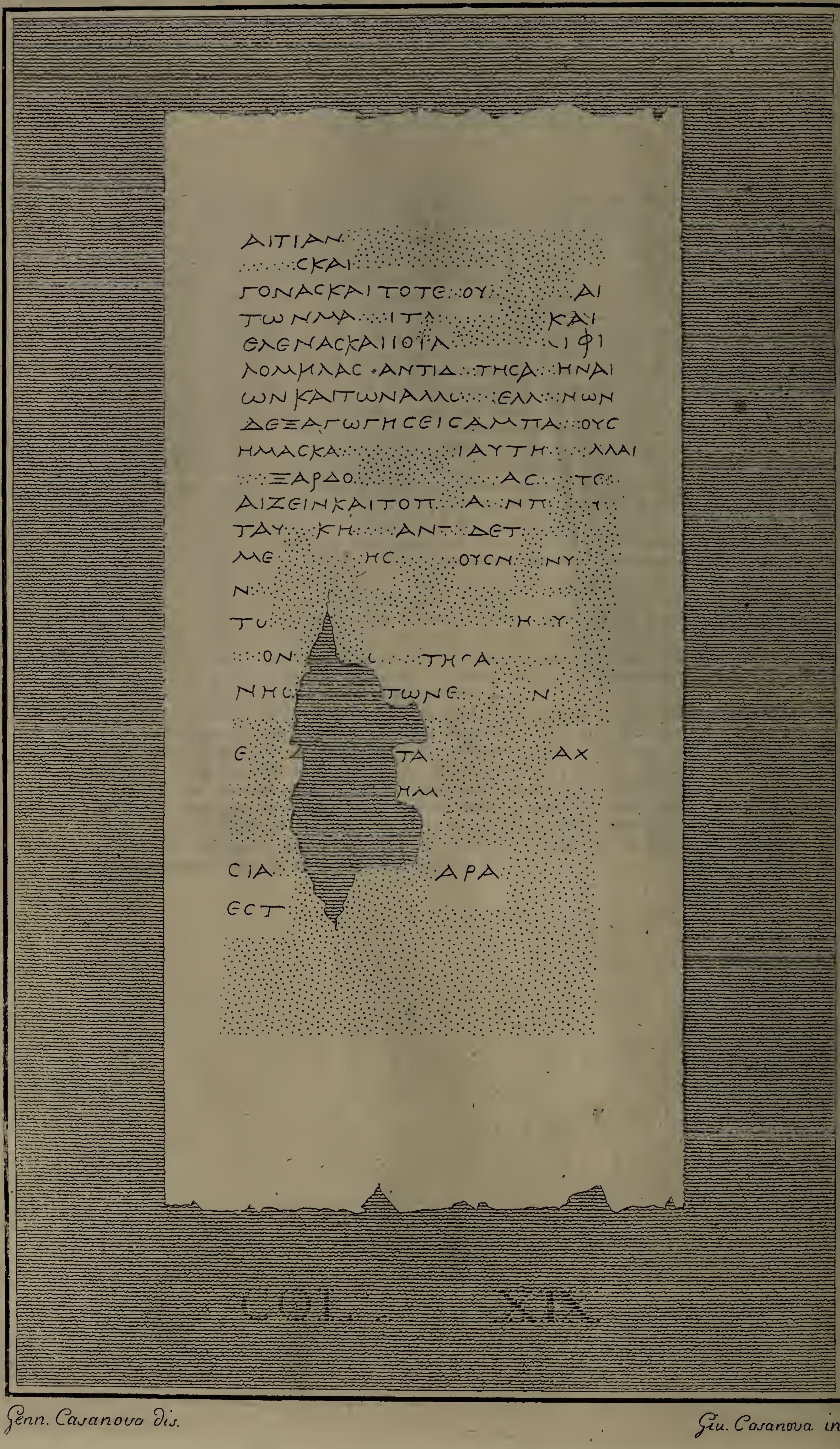
V. 11. Spatium deesse videtur quatuor literarum elementis, quot nempe supplevimus in voce προθεσεως, quo nullum subiit aptius verbum, vel certe minus ineptum. Aliunde confidimus non fore id omnino mirum consideranti extremum verbum quarti versus huius columnae, cuius supplementum, si ex spatio adparenti tantummodo fuisset metiendum, vix una literula absolvendum videbatur. Interea neminem putamus adeo morosum, et difficilem, qui repudiare possit nostrum supplementum totis tribus literis conceptum.

V. 14. Quae sint εκθεσμοι istae hypotheses non est difficile divinari. *Nullum esse matrimonium,* quod sacrum habitum fuit apud omnes gentes: *communes debere esse omnibus mulieres,* unde omnis everteretur humanarum societatum ordo, et alia id genus.

V. 16. Suspicor nostrum Philodemum spectasse ad illud Stoicae Philosophiae placitum, quo decernebatur *non posse bonum constare diversis elementis,* quod Seneca locupletissimus mentis Stoicorum interpres sic expressit. *Nullum bonum putamus esse, quod ex distantibus constet.* Epist. 66. Hinc facile intelligitur quam significantiam tribuerimus τῳ διστασθαι, cuius principalis significatio est *dissidere*, sive *contrariis elementis constare*, unde vera oritur *dissensio, dissidium, discordia.*

V. 17. Rem, et sententiam servavit idem Seneca, qui unus huic loco lucem affundit. Negabant Stoici bonum constare pluribus elementis v. n. super. et esse capax sive augmenti, sive deminutionis. En ipsa eiusdem verba: *Itaque vis eius et magnitudo ultra non potest surgere.* (en sententia vocis ὑπερβολης) *Quid adcedere profecto potest? nihil perfectum noverat, cui accessit, ergo ne virtuti quidem, cui si quid adiici potest, defuit. Crescere posse imperfectae rei signum est: bonum omne in easdem cadit leges.* l. c. Hinc videtur data opera Philodemus σκωπτων dixisse ultra modum malum deprehensum esse.

V. 21. θαυμαστη videtur ειρωνικως dicta Stoicorum disciplina a nostro, qui nullibi admirabilem revera illam se existimasse demonstrat.

ΑΙΤΙΑΝ
ΣΚΑΙ
ΓΟΝΑΣΚΑΙΤΟΤΕ ΟΥ ΑΙ
ΤΩΝΜΑ ΙΤΑ ΚΑΙ
ΘΛΕΝΑΣΚΑΙΙΟΤΑ ΙΦΙ
ΛΟΜΗΛΑΣ ΑΝΤΙΑ ΤΗΣΑ ΗΝΑΙ
ΩΝΚΑΙΤΩΝΑΛΛΩ ΕΛΛ ΝΩΝ
ΔΕΞΑΓΩΓΗΣΕΙΣΑΜΠΑ ΟΥΣ
ΗΜΑΣΚΑ ΙΑΥΤΗ ΛΛΑΙ
ΞΑΡΔΟ ΑΣ ΤΕ
ΑΙΖΕΙΝΚΑΙΤΟΠ Α ΝΠ Υ
ΤΑΥ ΚΗ ΑΝΤ ΔΕΤ
ΜΕ ΗΣ ΟΥΣΝ ΝΥ
Ν
ΤΥ Η Υ
ΟΝ Ι ΤΗΣΑ
ΝΗΣ ΤΩΝΕ Ν
Ε ΤΑ ΑΧ
ΗΜ
ΣΙΑ ΑΡΑ
ΕΣΤ

COL. XIX

Genn. Casanova dis. *Giu. Casanova inc.*

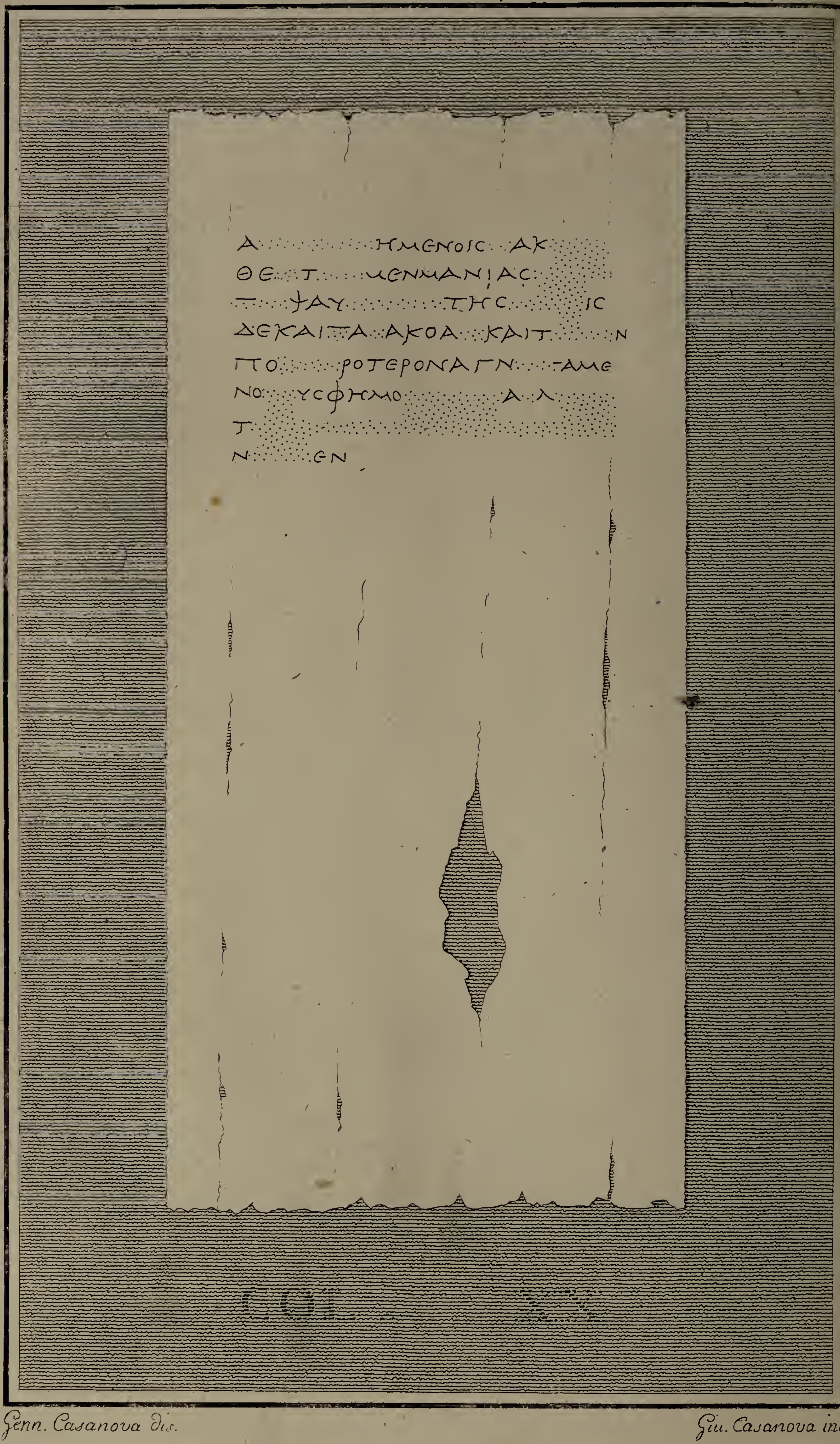
COLUMNA XIX.

αιτιαν επαινεσαι Πηνελοπας, και Ηλεκτρας, και Αντιγονας· και τοτε που χωρισαι των μαλιστα σεμνων και Ἑλενας, και Ιοκαστας, και Φιλομηλας. Αντι δε της Αθηναιων, και των αλλων Ἑλληνων διεξαγωγης . . . .

laudare Penelopas, Electras, et Antigonas. Denique ab his veneratione dignis, et castitate insignibus secernere Helenas, Iocastas, Philomelas. Quin vero vitam Atheniensium, aliorumque Graecorum (exhiberet) . . . .

V. 1. Omnino Antigonas scripsit Philodemus, fortasse etiam Electras, et Penelopas, quas nos praeposuimus; enimvero ab Epicureo nostro hic optime comparantur insignes castitate, ac virtute mulieres cum impudicis, atque impudentibus. Quare non abnuerim, si quis pro των μαλιστα σεμνων malit praeferre χωρισαι των μαλα ιταμους κ. τ. λ. ita ut τωὶ sit pro τωνδε et referatur ad Electras, et Antigonas, μαλα ιταμους ad Helenam, et quae deinceps sequuntur Iocastam, et Philomelam. Ιταμον enim *audacem*, et *impudentem* esse optime observavit Fridericus Reitzius ad Lucian. Asin. 11. p. 573. 6. eiusdemque Luciani Scholiastes ad Fugit: Το ιταμον vertit αναιδες. 111. 375. 19. Exemplum Oedipi et Iocastae certe esse debebat familiare Zenoni, qui docebat το μωριον της μητρος μη ατοπον ειναι τριψαι. v. Sext. Empir. Pyrrh. hyp. 111. 24. p. 153. et 171.

V. 7. Δεξαγωγη est in Apographo: perperam, est enim vox nihili, et graecae linguae αναλογια repugnans. Emendavimus Διεξαγωγη, quae est *vitae ratio*, et si vacat, etiam *mollis vitae ratio*, quam significationem aliquando habere hanc vocem iam animadvertit Schweigauserus. Ind. graec. in Epictet. dissert.

Genn. Casanova dis. Giu. Casanova inc.

COLUMNA XX.

ανωθεν ειρημενοις· δι' ἁ και καθεστησαμεν μανιασαι εν τῳ ψαύειν ταυτης. Ἡ'μεις δε και τας ακοας, και τον νουν πολυ προτερον αγνευσαμενον δυσφημου τε, και απλως καταρατου ταυτης αγωγης απονευσομεν

quae superius disputata sunt; quibus etiam statuimus ipsos insanire, vix illam attingentes (disciplinam). Nos vero et aures, et mentem iampridem purgatam ab infami ista, et omnino abominanda doctrina prohibebimus

ADNOTATIONES.

V. 5. Puta id dictum contra Stoicos, qui *omnes insanire*, *omnes furere profitebantur* μαινεσθαι παντας. Quod dogma Philodemus in ipsos retorquens ait ipsos quidem μανιασαι, cum primum ad Stoicam doctrinam animum convertunt.

V. 4. Ακοη in plur: habet significationem *aurium*, quamquam aliter usurpetur a Thucydide, et aliis.

INDEX AUCTORUM,

qui in utroque Philodemi opere citantur, laudantur, vel refelluntur.

A

Aelianus. Καθ' Ὅμηρον. Praef. 1. 6. 28. 46.
Aeschylus. K. 'O. 38. 40.
Antipater. Π. Φ. 26.
Antiphontis Epistola. Π. Φ. Col. V.
Apollodorus. Π. Φ. Col. III.
Appianus. K. 'O. 8. 14.
Aristides. K. 'O. 1.
Aristophanes. K. 'O. 8. 10. 26. 38.
Aristoteles. Π. 'O. 2. 3. 4. 6. 8. 20. 24. 38. 40. Π. Φ. 2.
Athenaeus. K. 'O. 2. 3. 52. Π. Φ. 2 10.
Auctor Vitae Homeri K. 'O. 16. 20. 26. 36. 38. 40. 60.
S. Augustinus. Π. Φ. 10.
A. Gellius. K. 'O. 1. 2. 3. 6.

B

S. Basilius. K. 'O. 1.
Brukerus. K. 'O. 1.

C

Cicero. K. 'O. 2. 3. 6. 11. 12. 20. 24. 28. 60. Π. Φ. 8. 10. 16. 22. 23.
Cleanthes. Π. Φ. Col. IV.
Clemens Alexandrinus. Π. Φ. 12.

D

Democritus K. 'O. praef. 1.
Demosthenes. K. 'O. 4. 36. 46. Π. Φ. 4.
Dio Chrysostomus. K. 'O. 6. 24. 38. 40. 42.
Dydimus. K. 'O. 38.

E

Epicurus. K. 'O. 6. 10. Π. Φ. Col. II.
Euripides. K. 'O. 3. 10. 20. 36. 38. 40.
Eusebius. Π. Φ. 18.
Eustathius. K. 'O. 38. 40. passim.

G

Galenus. Π. Φ. 18.
Gassendus. K. 'O. 1. Π. Φ. 10.

G

Georgius Corinthius. K. 'O. 42.
S. Gregorius Nazianzenus. Π. Φ. 10.

H

Herodotus. K. 'O. 43.
Hesychius. K. 'O. 38. 40. Π. Φ. 28.
Homerus. K. 'O. 1. 4. 8. 10. 42. 46. et passim.
Horatius. K. 'O. 1. 20. 28. 38. 44.

I

Isocrates. K. 'O. 3. 6. 26.
S. Iustinus. K. 'O. 22.
Iuvenalis. K. 'O. 8. 38.

K

Kunhius. K. 'O. 2.

L

Laërtius Diogenes. K. 'O. 2. 3. 6. Π. Φ. 6. 12.
Livius. Π. Φ. 2. 18.
Lucianus. K. 'O. 8. 18. Π. Φ. 6. 8. 12. 14. 18. 19.

M

Menander apud Harpocrationem. K. 'O. 4.

N

Nonius. K. 'O. 4.

O

Ovidius. K. 'O. 42.

P

S. Paullus. K. 'O. 22.
Petersen. K. 'O. 14. 38. Π. Φ. 8. 10. 14. 22.
Phavorinus K. 'O. 38.

P

Philodemus de Rhet. K. 'O. 3. Π. Φ. 2.
Plato. K. 'O. 2. 3. 4. 12. 48. praef. III. Π. Φ. 12. 12. bis.
Plato Comicus. K. 'O. 26.
Plutarchus. K. 'O. praef. II. 3. 4. 6. 8. 38. 42. 46. Π. Φ. 4. 18. 22. 26. 34.
Pollux. K. 'O. 26.
Porphyrius. Π. Φ. 6.

Q

Quintilianus. K. 'O. 1.

R

Rochette-Raoul. K. 'O. 46.

S

Salmasius ad Vopiscum. K. 'O. 8.
Schoefferus. K. 'O. 2. 42.
Scholiastes Aristophanis. K. 'O. 38. 40. 42.
———Euripidis. Π. Φ. 14.
———Venetus. K. 'O. 6. 28.
Seneca Π. Φ. 8. 26. 28. 34.
Sextus Empiricus. K. 'O. 4. 28. 42. Π. Φ. 2.
Silius Italicus. K. 'O. 1.
Stephanus D. V. Π. Φ. 2.
Stobeus. K. 'O. 10. Π. Φ. 18. 19. 22. 28.
Strabo. K. 'O. praef. 1. 46.
Suetonius. K. 'O. 8.
Suidas Π. Φ. 16.
Synesius. Π. Φ. 4.

T

Tacitus. K. 'O. 12. 20. 28.
Themistius. K. 'O. 38. 40.
Thucydides. K. 'O. 16. 26.
Triclinius. K. 'O. 42.

V

Villoisonus. K. 'O. 42.
Virgilius. K. 'O. 4. 18. 22. 24. 32. 34. 38. 42. Π. Φ. 28.
Wittembach. Π. Φ. 14.

X

Xenophon. K. 'O. 16. 18. 26. Π. Φ. 10.

Z

Zeno. Π. Φ. Col. XI. 16. et passim.

IN PAPYRO PHILODEMI

περι του καθ᾽ Ὁμηρον etc.

	ERRATA.	CORRIGE.
Col. I.	De temperantia cibis	De temperantia a cibis
Col. II.	*προς ογκον αν δοκω γε*	*προς ογκον γε, δοκοί αν*
Ibid.	videtur	videretur
pag. 4.	Αιοχρολογια	Αισχρολογια
Ibid.	Βομολοχια	Βωμολοχια
Col. III.	Cap. III. De cura rei ſamiliaris	Transfer ad Col. IV.
Col. IV.		in calce dele punctorum seriem.
Col. VI.	Ab his vero	Ab his profecto
Col. VII.	*καιευ κοσμιας*	*και ευκοσμιας*
Ibid.	*δειαυτα*	*δε ταυτα*
Col. VIII.	*επαι εται*	*επαινεται*
Col. XII.	*Απεδεξεν*	*απεδειξεν*
pag. 24.	suppedit, abit	suppeditabit
Col. XIII.	*πυρκαπτειν*	*πυρ άπτειν*
Col. XIV.	*ορονων*	*Φρονων*
Col. XXII.	*ὑπερβαλλοι*	*ὑπερβαλοι*
In Papyro II. Φ.		
Col. V.		Lege Col. IV.
Col. XVI.	*ει και*	*ὁι και*
Ibid.	etsi	qui etiam
Ibid.	sanciant	sanciunt

HERCVLANENSIVM

VOLVMINVM

QVAE SVPERSVNT

TOMVS IX.

Cas. del. *Azz. inc.*

NEAPOLI MDCCCXLVIII.

EX REGIA TYPOGRAPHIA.

FERDINANDO II. BORBONIO

UTRIUSQUE SICILIAE REGI

PIO FELICI AUGUSTO.

Nonus Herculanensium voluminum Tomus, munificentissime Princeps, qui Tuo Augusto Nomine insignitus nunc in publicum prodit, Philodemi περι Θανατου, *sive de morte papyrum exhibet. In hoc sane scripto licet Auctor doceat, Epicuro duce ac magistro, nihil eorum, quae post mortem contingunt, nos sentire, neque omnino nos existere; non pauca tamen reperiuntur Epicurei no-*

stri dogmata, quae severioribus celebriorum Philosophorum placitis, quales fuere Platonici et Stoici, haud indigna existimari queunt. Quare haudquaquam dubitandum videtur, quin hoc Philodemi opus Collegae nostri Antonii Octaviani opera ac studio illustratum, pluris habituri sint Eruditi Lectores. Te, Ferdinande Rex, bonarum artium et disciplinarum omnium statorem, et vindicem Deus O. M. cum optima Tua Conjuge, totaque Augusta Familia diutissime servet incolumem.

Devoti Numini, Majestatique Tuae
Academici Herculanenses.

PRAEFATIO.

I. Inter praecipua effata, quibus olim Philosophorum scholae personabant, illud imprimis recenseri oportere, *mortem non esse timendam*, e veterum monumentis satis est compertum, atque exploratum. Nec mirum profecto videri debet. Cum enim priscis Sapientiae cultoribus id potissimum esset propositum, ut qua via homines beatitatem, ad quam natura feruntur, adipisci possent, docerent; simulque animadverterent, nullam posse vitae tranquillitatem, nedum felicitatem in eo reperiri, qui mortem tamquam rem malam, imo ex Aristotele των κακων φρικωδεστατον *omnium malorum maxime formidandam* exhorrescerent; hinc e mortalium animis istum metum expellere, aut certe imminuere omni ope adnitebantur. Sed et alia nec minus gravis ita agendi accedebat ratio: siquidem mortis formido apud sapientes viros veluti indecorum quid habebatur, ac rationi ipsi adversum, quae ut Val. Maximus lib. IX cap. 13 ait, *vitam diligere, mortem non timere praecepit.*

II. In hac autem re probanda diversa via incedebant veteres Philosophi. Nam qui immortales animos existimabant, ut Platonici, Stoici, aliique majori sane numero, ac piis, justisque hominibus ingentia gaudia, et praemia in futura vita pollicebantur, quemadmodum ex Platone in *Phaedone*, ex Tulliano *somnio Scipionis*, et ex Senecae *Consol. ad Martiam* prae ceteris colligere licet; ii facile quidem arguebant, haud esse pertimescendam mortem: quin etiam addebant secundum Socratem in *Gorgia* Platonis, hanc vitam, quae in terra ducitur, mortem potius appellari debere. Epicuri vero sectatores, quibus mortales esse animos placebat, quo mortis timore homines liberarent, humanam mentem una cum corpore exstingui, nullumque post obitum superesse alicujus rei sensum contendebant. Id sane luculenter ostendit notum illud Epicuri enthymema, quod ex *Ratis* ipsius *sententiis* excerptum apud Laërtium lib. X. sic legitur: ὁ θανατος ουδεν προς ἡμας · το γαρ διαλυθεν αναισθητει · το δε αναισθητουν ουδεν προς ἡμας. *Mors nihil ad nos pertinet: quod enim dissolutum est, sensu caret; quod autem sensu caret, id nihil ad nos pertinet.*

III. Porro peculiare opus *de Morte* in plures libros distributum conscripsit Epicureus Philodemus, in quo magistri vestigiis insistens demonstrare aggreditur, haud mortem flocci esse faciendam; ac non semel inculcat vita functos omni sensu carituros, imo et non amplius futuros. Ejus vero operis postremus videtur liber, quem nunc damus, litera Δ notatus, idest quartus. Verum illud dolendum, non modo hoc volumen initio carere (si excipias fragmenta, quorum plura nullum commodum sensum suppeditant); sed e viginti quoque, et una pagellis, quot scilicet volumen constat, undecim adeo mutilas, et truncas ad nos pervenisse, ut singularum vix tertia pars legi queat, aegre licet ob parvas lacunas saepius interjectas: quod vero reliquum est, vel nullam plane literam contineat, vel pauca solum elementa, vocesque hac illac dispalatas, e quibus nequaquam idoneam sententiam elicere datur. Deinde

quod ad decem alias σελιδας attinet, quamvis sint pleniores, magnas tamen lacunas sive in media, sive in ima parte exhibent; quae quidem non omnes suppleri possunt, ac propterea saepe, quid sibi Auctor voluerit, ignorare nos cogunt. Ceterum, ut isthaec vera sint, non pauca tamen sunt, nec spernenda, ut infra videbimus, quae hoc vetustatis κειμηλιον Eruditis commendant, praesertim cum in eo Philodemus nonnulla Epicuri dogmata clarius, ac fusius explicet, veramque, ac germanam illius mentem nobis aperiat.

IV. Sed ut paucis cognoscas, Lector, quaenam in isto volumine Epicurei nostri mens sit, fac plane advertas illum heic non id spectare, ut ex instituto probet mortem contemni oportere; hoc enim praestitisse prioribus libris omnino putandum est: sed totam orationem eo convertere, ut ostendat despicatui esse habenda, neque ullo pacto metuenda cetera omnia, quae ab hominibus mala ducuntur, quaeque mortem ipsam vel comitantur, vel sequuntur; cujusmodi sunt ab inimicis illudi, liberos non relinquere, extra patriam terram, aut in maris fluctibus mori, non condi splendido, magnificoque sepulcro, violentam mortem subire, atque id genus alia. Quod quidem argumentum ideo diligenter, et copiose pertractat, ut declaret non posse mortales tot molestiis, atque angoribus maceratos summum consequi bonum, seu beatitudinem, quam in voluptate, omnisque doloris vacuitate constituebant Epicuri discipuli. Deinde observat, etiamsi innumeris malis, et periculis sit humana vita obnoxia, posse nos tamen jucunde vivere, si dispulsis molestis curis, sublatoque diutissime vivendi desiderio, iis bonis, quae inter tot mala nobis suppetunt, fruamur et delectemur. Denique concludit eos, qui diuturnam cupiunt vitam, mortemque horrent, instante jam morte adeo consternari, ut desipiant, stupidique fiant; contra vero sapientes viros nil admodum perterrefactos pacate, et tranquille mortis impetum sustinere. Ex quo facile apparet hanc papyrum totius operis partem postremam, ac veluti quamdam ανακεφαλαιωσιν esse agnoscendam.

V. Ut autem, quidnam in singulis columnis Philodemus persequatur, servata ordinis ratione, dilucide exponamus; primum ille statuit, hominem qui aliquandiu vixit, remque familiarem adquisivit, summum bonum jam esse adeptum. Quod sane cum non probet, sed quasi alibi probatum ponat, veri simillimum est hoc iis plagulis demonstrasse, quae Columnam ordine primam antecedunt, quarumque fragmenta tantum exstantia id ipsum indicare videntur. Hoc constituto, subdit, postquam quis facultates suis usibus pares, et ad beate vivendum accommodatas confecit, haud illi licere ipsas in immensum augere, avaritiae explendae caussa. Totum vero id ex Magistri doctrina hausit, qui in epistola ad Moeneceum apud Laërtium cit. libro diserte ait, non vitae χρονον μηκιστον *tempus longissimum*, sed ἡδιστον *jucundissimum* optandum; et paullo post αυταρκειαν *mediocritatem*, μεγα αγαθον *bonum magnum* appellat. Idemque Laërtius hanc Epicuri sententiam refert: ὁ απειρος χρονος ισην εχει την ἡδονην, και ὁ πεπερασμενος; quam quidem ita explicat Cicero lib. 1. de Fin: *non majorem voluptatem ex infinito tempore aetatis percipi posse, quam ex hoc percipiatur, quod videmus esse finitum.*

VI. Tum cernens huic Epicuri doctrinae facile illud objici, posse hominem, qui mediocritate sit contentus, facultates acquisitas amittere, atque ita ad egestatem redigi, hoc pacto respondet: *quod si deficiet isthaec felicitas, minime deficiet ipsa bonorum communio firma, ac perpetuo statuta;* additque *eam communionem non defuisse Epicuri discipulis.* Quibus profecto verbis commendatam vult celebrem illam amicitiam, sincerique amoris conspirationem ab Epicuro inter suos asseclas institutam, qua in rebus angustis se mutuo juvabant; quemadmodum non solum hoc loco narrat Noster, mox-

que repetit Col. IX hujus voluminis; sed etiam testatur Col. XXIII libri *de vitiis, et oppositis virtutibus*, quem Tom. III. Volum. Herculan. editum habes.

VII. Heic vero ingens prohibet lacuna, quominus orationis nexum adsequamur. Sed fortasse tum Epicuri, tum aliorum exemplis demonstrat minime inter amicos bonorum communionem esse defecturam. Sub finem tamen Col. I illos reprehendit, qui valde animo anguntur, quod de sua morte gavisuri sunt inimici: id enim procul dubio eruitur ex Col. sequentis initio, ubi ita loquitur: *Sed ob ea, quae patimur, ex parte dolere fortasse venia dignum est; dolere autem, quod inimici nostra morte laetabuntur, stultum est, nec venia dignum.* Simulque rationem affert, cur de ea re dolere non sit venia dignum; quod scilicet post obitum *omnes non sentient insultantes vel inani studio.* Deinde notat, tunc profecto molestiam afferre irridentem, et insultantem inimicum, cum adversus viventem, ac sentientem ita se gerit; at subjicit id superbis accidere: quoniam *viro bono ex animi affectione nemo petulanter in eum debacchatus inimicus fieret.*

VIII. Atque heic rursus ingens lacuna, quid deinceps exsequatur Auctor, intelligere nos non sinit: nisi quod admodum fit probabile, ut e prioribus Col. III. verbis conjicere datur, eum postquam dixit neminem viro bono inimicum fieri, id ipsum deinceps argumentum latius pertractare voluisse, ut inde colligeret superbos tantum et malignos homines, qui nihil boni agere sunt parati, in vita vexari, et post mortem ludibrio haberi. Ac profecto Col. sequenti sic pergit: *Utcumque aliquid mali exercuerunt, si quis gaudeat, certe hic est quasi gaudens de illis, qui a malis sunt liberati. Nobis etiam optimo jure insultabit aliquis, eo quod bonis operibus caruimus, si quidquid est malorum omne quidem, at nihil aliud in nobis invenietur.* Tum adjicit hanc poenam scelestos manere, ut scilicet ipsis et viventibus, et mortuis insultent omnes.

IX. Sequitur inde alia non minus spatiosa lacuna, quam certe explere nisi divinando non possumus. Verum ex verbis, quae lacunam praecedunt, nimirum *molestum est multos, et bonos viros,* sat arguere licet Philodemum, postquam superbos, et maleficos ut plurimum exagitari, odioque haberi dixerit, statim subnectere viros etiam bonos aliquando ab improbis molestiis affici. Quam in rem fortasse clarorum virorum exempla profert, quos ultro adversarii insectari sunt ausi.

X. Jam porro priora Col. sequentis verba suspicionem nobis injiciunt, voluisse Epicureum nostrum extrema superiore pagina, et sequenti eos parentes, qui ob liberos immatura morte ereptos nimio dolore macerantur, primo carpere, deinde hoc argumento solari, quod illi puerilibus annis decedentes id anticipant, quod non multo post ipsis necessario sit eventurum, ac praeterea pluribus parentes liberant molestiis, quas maturiore aetate afferre possent. Quapropter prosequitur: *Et fortasse de ipsis putamus gavisuros sapientes viros, quod non amplius eos habent, a quibus in vita affici incommodis poterunt, ac perpetuo perturbari.*

XI. Postea ad eos redarguendos gradum facit, qui morituri animo se angunt, quod liberos post se non relinquant, ipsosque stultitiae esse accusandos pluribus se ostendere velle profitetur. Ac primum tradit, *non licere nobis, ut filios tueamur, in utramque aurem dormire;* hoc pacto aperte significans, multas et magnas sollicitudines secum ferre liberorum curam, a quibus mirum quantum abhorrebant Epicurei, qui in jucunda, et imperturbata vita felicitatem ponebant. Quae profecto verba ita universe de liberorum educatione prolata sat manifestum faciunt Epicuri discipulos, etsi nuptias, filio-

rumque susceptionem veluti quid αδιαφορον *indifferens* ducebant, imo eorum Magister sapienti conjugium inire, teste Laërtio cit. libro, suadebat; potiorem tamen conjugio coelibem vitam censuisse, quippe quae magnis immunis esset molestiis, quae à liberorum cura sejungi nequibant. Atque hoc modo facile conciliari posse arbitramur laudatum Laërtium cum Epicteto, et Clemente Alexandrino; quorum ille apud Arrianum lib. III. cap. 7. hic libro II. Strom. diserte tradunt, Epicurum aversari γαμον και παιδογονιαν *nuptias, et filiorum procreationem.* Sed confer, quae adnotavimus de hoc argumento in Praef. libri ejusdem Philodemi *de vitiis, et oppositis virtutibus* Tom. III. Volum. Herculan. Cur autem puerorum custodiam magnae comitentur sollicitudines, aliquas procul dubio afferre rationes necessè habuit Philodemus; sed quaenam illae fuerint, ob lacunam, quae majorem σελιδος partem occupat, omnino latet.

XII. Quae vero sequitur Columna, obscurior videtur: at valde est credibile Philosophum difficultates rectae puerorum institutionis, praesertim post parentum decessum, exaggerare, ut inde conficiat, nemini molestum esse deberé, quod liberis careat. Quocirca fortunatos pueros habendos opinatur, quibus contingit, ut Epicuri, vel aliorum ejus sectae Coryphaeorum similes praeceptores nanciscantur. *Perfici*, ait, *oportet, et perdiscere eos, quibus obtigit, a ducibus, et doctoribus, quales Polyaenus, et Metrodorus, et Leonteus, et Epicurus statim ab obitu parentum: et sane secundum rationem vixerunt, quicumque secundum nostram disciplinam sunt educati.* Tum anteoccupàt, quod opponi poterat, *multos imperitos, qui omnem animi impetum legibus, ac naturae congruentem sunt sortiti, magnifice cogitantibus longe praestare:* sed quid ipse subjiciat, lacuna haud sane exigua discere nos vetat. Minime tamen abs re erit opinari, eum respondere paucos admodum illos esse, qui omnis culturae, et disciplinae expertes secundum rectam rationis normam vitam degunt; longe vero plurimos, si disciplina, ac bona desit institutio, in omne vitiorum genus facillime esse prolapsuros.

XIII. Nec minus difficilis est paginae VI. interpretatio: sed fortasse cuncta planiora evadent, si hujus sententia cum superiore copuletur, ut nempe asserat Philodemus e liberis prave educatis, ac male moratis magnum dolorem capere patres morientes, dum verentur ne relictis opibus male utentes, negligant quae et cujusque officium, et testantium voluntas jure postulant. Quod quidem confirmare videtur auctoritate vel Epicuri, vel alterius scriptoris, cujus nomen in proxima lacuna delitescit; quamvis non omittat observare isthaec nil ad parentes pertinere, utpote quae post eorum interitum eveniant. En Nostri verba: *Anguntur parentes liberis perficientibus ex iis, quae ante diximus, vel nonnulla quae voluerunt, vel nulla; quae quidem nihilo magis ad nos pertinent, quam ad eos, qui sub Phoroneo nati sunt. Quamquam in hac re molestum, omnes secundum id quod dicit* (forsitan Epicurus) *filios heredes circa haec inique agere.* Hinc statim addit, *non oportere ut plurimum liberis aliud, quam nominis dignitatem relinquere; atque istos neque bonos, neque malos heredes esse dicendos, si tantum custodienda accipiant bona, quae viris bonis, et amicis sunt relicta*, idest si sint tantummodo heredes fiduciarii, sicuti eos appellabant Romani. Ubi profecto duo notanda occurrunt: alterum, Philodemi aevo homines omnium vetustissimos vulgo dici consuevisse *sub Phoroneo natos*, videlicet sumto hoc loquendi genere ab antiquissimo illo Rege, qui ab aliis Inachi filius, ab aliis hujus pater, et primus in Graecia regnasse traditur (vide veteres Mythographos, et prae ceteris Hyginum fab. 124 et 143): quod sane adagium uni Epicureo nostro debemus, cum apud adagiorum Collectores minime inveniatur. Alterum vero

est, heic Auctorem parentes hortari, qui liberos ingratos, et improbos habent, iis ut viros probos, et amicos gratos in testamenti tabulis anteferant: id saltem vero similius ex mutilo textu expiscari licuit.

XIV. Vasta inde se offert lacuna, quae, ut credere par est, rationes occultat, quibus probare conatur Noster, saepe praestare, liberis posthabitis, hereditatem ad amicos deferre. Videtur tamen imam paginam insequenti adnectens innuere velle praeter ea, quae supra dicta sunt, aliam suppetere caussam, cur dolere minime debeat, qui liberis est orbatus; quod nempe longe magis moerere, atque angi illos necesse est, qui morientes filios relinquere coguntur, praesertim si vitae commoditatibus careant, quibus, se vivis, ii fruebantur. Etenim sic pergit: *Valde pungit illis commodis spoliatam* (filiam, vel uxorem) *obviis projicere. Igitur relinquere parentes, vel filios, vel uxorem, vel alios quosdam cognatos homines futurum est in malis ob interitum nostrum, et rerum necessariarum defectum: haec certe maxime naturalem dolorem afferunt, et uberes lacrymas eliciunt homini sapienti solum, aut illi potissimum. Tanto autem tempore, quanto defectura esse credit necessaria, risum constantem, et magnum utique non liceret comparare.* Nec porro negotium facessit, quod heic Noster docet, futuram filiorum egestatem *uberes lacrymas sapienti elicere*, quasi ista sententia a philosophi gravitate abhorreat, et sit forti viro indigna. Nam in memoriam est revocandum illud Epicuri apud Laërtium placitum, *και λυπηθησεσθαι τον σοφον sapientem moerore affectum iri:* quo sane dissidere se ostendit a Stoicis, qui *απαθειαν*, sive *indolentiam* omnino in Sapiente requirebant. Neque omittendum, quod scribit Plutarchus lib. II. adv. Colot. Epicureos *non assentiri iis, qui in amicorum morte prohibent moerorem, lacrymas, suspiria, gemitusque; ac dicere*, *την εις το απαθες καθεστωσαν αλυπιαν ὑφ' ἑτερου κακου μειζονος ὑπαρχειν, ωμοτητος, και δοξοκοπιας· illam doloris detractionem, quae affectuum expertem reddat, ab alio majore malo proficisci, immanitate scilicet, et ambitione.*

XV. Tum lacuna abrumpitur sensus: at nil impedit, quominus opinemur Philodemum deinde graphice describere, quam triste liberis, ac miserum sit, mortuo patre, angustam pauperiem pati, alienaque misericordia vivere. Extrema vero lacunae parte ea visuntur verba, licet mutila, e quibus adparet Auctorem dementes eos putare, qui in externas regiones migrare, relicta patria, nolunt ob id maxime, ne sua ossa in terra jaceant aliena. *Etenim*, infra inquit, *et philologus, et sophistes vel parentes, vel propinquos, sed et patriae commoda deserunt, praesertim dum in ea honeste vivunt, non sic tamen, ut tristitiam, et hanc magnam secum ferant subeuntes taedia sequentia in vita ex peregrinatione. Considerandum est in praesenti hanc mortem nobis non nocere, quippe cum non faciat, ut ossa nostra jacere in terra aliena sentiamus.* Atque id subdit: *Deinde ob idipsum utile non est in extera regione mori, neque ob hanc caussam, quod tam magnam assequantur existimationem in exsilium ejecti.* Ceterum istae Epicureorum ratiunculae nihil admodum apud veteres valere poterant, qui vulgo animorum immortalitatem agnoscentes, domi, atque in patria terra, quam in externis locis mori malebant, ne in ignota terra extremis pietatis officiis privarentur, quod eruitur aperte ex Cic. lib. IV. epist. 7. et Virg. IX. Aeneidos. Hinc peregre morientium cineres in urnis conditos domum referri consuevisse pluribus Scriptorum testimoniis probat Meursius lib. de Fun. cap. 39.

XVI. Alia hoc loco lacuna major σελιδος pars obtegitur. Quare ut certus orationis nexus, quantum in nobis est, reperiatur, fas est conjicere Philodemum, quo facilius eos, qui ob peregrinationis incommoda, et calamitates patrium solum mutare horrebant, de sua deduceret sententia, heic commemorasse,

quam liberaliter, et humane peregrinantes, maximeque literati homines ubique terrarum a philosophiae, et literarum cultoribus excipi, ac tractari solerent. Quod etiam notissimo facto Simonidis, et sui ipsius exemplo, qui e Syria Romam se contulit, illustrare potuit. Sat probabile id efficitur ex summis laudibus, quibus paullo post effertur beneficentiae studium, quo sibi mutuo philosophi, imprimisque Epicuri discipuli opitulabantur. Haec enim verba sequuntur: *Inter philosophos sic Epicurus statuit. Quapropter splendidiorem obtinuit gloriam, ut et his, et Leonteo, et Metrodoro, qui sibi invicem ministrabant, et omnes Epicuro ministrabant; tum Hermarcho exornanti* (Epicuri sepulcrum), *et ejus cineribus adsidenti omnis homo se benevolum fateri velit.* Et sane, quod ad hanc rem pertinet, mira sunt, quae praeter alios praedicant Cicero lib. I. de Fin. et Valerius Max. lib. I. cap. 8. de amicitiae, et humanitatis juribus, quae inter se religiose exercebant, et colebant Epicuri sectatores. Subjicit deinde Noster, *idem se posse probare gradum ad Fabulas faciendo, nisi eas omittentem ad scopum ab ipsis propositum transire oporteret.* Quibus verbis procul dubio significare voluit firmam illam, ac perpetuam societatem, concordiamque, quam in tribus amicorum paribus, Theseo et Pirithoo, Achille et Patroclo, Oreste et Pylade eluxisse priscae fabulae prodiderunt.

XVII. Atque heic rursus magna lacuna intercipitur sensus. Verum paucae voces adhuc superstites, idest αδιαληψιαν *desidiam*, et mox ισην ειναι *aequalem esse* facile nos adducunt, ut credamus Nostrum ex laudibus Epicuro, eiusque discipulis paullo ante tributis occasionem arripere Stoicos refellendi; qui quidem ex Zenonis placito omnes cives ad Rempublicam capessendam adhortantes, Epicuri illud effatum, ὀυδε πολιτευσεσθαι σοφον *ad Rempublicam minime accessurum Sapientem*, insigniter notabant, quasi is prae vita otiosa, et voluptatibus referta patriae utilitates nihili aestimaret. Quin et alii cum Stoicis philosophi caritatem in patriam oratorio more amplificantes affirmabant iis solum, qui magna pro patria gessissent, maximeque si mortem pro ea oppetere non dubitassent, definitum esse in Caelo locum, ubi sempiterno aevo fruerentur. Adisis Tullianum *Scipionis somnium*, et quae ibi commentatur Macrobius. Ex quo fiebat, ut qui Rempublicam procurare aut nolebant, aut non poterant, morti propiores valde de tantae beatitudinis jactura angerentur. Itaque Philodemus, ut omnem morientium sollicitudinem, atque anxietatem abstergeret, pariterque Stoicorum, aliorumque philosophorum doctrinam refutaret, contendit cunctos homines sine ullo discrimine post obitum omnino sensus expertes futuros. Quocirca ita argumentatur: *Existimare vero cymba transvectum ad lacum sedere, et in prato* (apud inferos), *sed minime eum, qui magna gessit, et digna quae posteris tradantur, sicut solent nonnulli tragice pronunciare, summa quaedam dementia est. Eodem enim jure in domo Ditis sunt honoratiores, ut Achilles prae omnibus, qui in terra invisa* (apud Trojam) *obierunt, ac ii qui propter otium, et inertiam sunt ignoti: neque unquam refutare licet absolutam sensus privationem in vita functis hominibus; et propterea damnare oportet vulneratos stulte dicentes se optare,* in terra levi sua ossa jacere. *Quare nullo in discrimine vir habet sapiens omnes mortis caussas sensus, et doloris vacuitatem aeque afferentes, praeter eas, quae per aliquantum temporis hominibus molestiam reprehensione dignam, et dolorem, et taedia pariunt; neque majores animo reputat volentes in bello mori, si cum eo comparat, qui similibus utilitatibus civitatem afficit.*

XVIII. Sed antequam ulterius progrediamur, duo in hac argumentatione advertenda videntur. Ac primo, ut mittamus το εσσομενοισι πυθεσθαι Homeri-

eam esse φρασιν (quod vel nobis tacentibus quisque videt), verba γαια λειη ιζειν μενεαινειν sat superque ostendunt, esse alicujus Poëtae hemistichium: at quisnam sit ejus auctor, nos plane fugit. Deinde ii, quos Noster aeque patriae vult prodesse, atque in bello cadentes, procul dubio philosophi sunt intelligendi, quorum doctrina, et exemplis homines ad virtutem instituebantur. Hinc ipse Seneca, quamvis Stoicorum sectae addictus, haud diffitetur lib. de Vita Beata cap. 31: *Zenonem, et Chrysippum majora gessisse, quam si duxissent exercitus, gessissent honores, leges tulissent.*

XIX. Cum igitur dixisset Philodemus, etiam in bello pro patria occumbentes, non modo ceteros homines, post mortem sensu vacuos futuros, nec majori in honore illos prae aliis habendos, mox subjecit: *bellantium opera molestiae pleniora sunt, quam quietis; et hi parum absunt a morte, et saepe neque sinceras, neque majores quibusdam operibus voluptates afferunt, quantumvis sibi videantur efficere, quod magnum aliquid posteris videri possit.* Quo sane pacto rerum militarium gloriam extenuare, et elevare conatur: imo potius affirmat, *nulli prorsus decori, atque ornamento eas fore, si sine ullo commodo, ac patriae utilitate milites tantummodo in acie pereant* (ita nimirum supplemus parvam lacunam, quae in extrema est pagina).

XX. Postea suae aetatis homines vulgo existimantes Epicurum, atque alios philosophorum primores, qui totos se ad scribendum, et docendum conferentes a republica procuranda se abstinuerunt, non magnum aliquid fecisse, perinde errare, ac decipi observat, ac si illos tantum duces, qui in praelio ceciderunt, minime vero Themistoclem, et Periclem, qui morbo sunt mortui, illustre quid gessisse posteri putarent. *Mirandum vero*, inquit, *quod eos modo, qui in acie cadunt, nobile quid egisse posteri arbitrentur; minime vero Themistoclem, quem morbo decessisse scribit Thucydides, et Periclem, aliosque viros claros quamplurimos. Nec minus mirum, si Epicurum, et Metrodorum, qui secundum naturam vixerunt, sed et alios philosophorum principes haud magnum aliquod fecisse sibi persuadeant omnes nostrae aetatis homines etiam sapientes.*

XXI. Magna porro interjacet lacuna, eaque ad extremum usque paginae pertingit. Attamen ex iis, quae sequuntur, videtur noster philosophus gradum facere ad eos castigandos, qui morituri vehementer dolebant, quod in funeris apparationem, et in monumenti aedificationem magnam vim pecuniae impendere non valerent. Is merito hanc nimiam curam, ac sollicitudinem ridet, notatque stulte agere et qui magnificentissimam exsequiarum pompam imperant, et qui illas comitantur. Nam ait: *Omnes simul cum obesioribus exiguo tempore ossium tantum compages fiunt, et tandem in prima resolvuntur elementa. Rebus autem jam dictis congruentia et de carnis fluxione, et de foeda corporis immutatione subjicienda sunt. Vanissimum est igitur animo aliquem angi, propterea quod sibi non sumtuosum, et magnificum, sed humile, ac vile monumentum excitarit. Id enim est veluti existimantium se permansuros his quidem sepulcris splendidos, illis vero vulgares, aliis rursus illustres: quod profecto idcirco in mentem venit, quia turpiter obliti sunt omnes prorsus sensu carere, potius non esse.*

XXII. Postea alia lacuna orationis seriem abrumpit: nisi credere velimus nostrum philosophum post allata verba statim reprehendere eos legum conditores, aut politices Scriptores, qui infinitos sumtus in sepulturis aut commendarunt, aut certe non improbarunt. Sed praecipue carpere videtur Platonem (quem ευημερον *beatum* appellat, ob fastum fortasse, cujus etiam gratia dicitur Epicurus, teste Laërtio lib. X. eumdem χρυσουν *aureum* nuncupasse),

quod scilicet pecuniosos homines sibi magnificum pro facultatibus sepulcrum ponentes laudare non dubitarit. Locus viri summi, quem Philodemus respicit, legitur ita lib. IV. de Leg. sub finem: Εγω δε ει μεν γυνη διαφερουσα ειη πλουτῳ, και θαπτειν ἀυτην διακελευοιτο, εν τῳ ποιηματι τον ὑπερβαλλοντα αν ταφον επαινοιην· Φειδωλος δ᾽ αυτις; και πενης ανηρ τον καταδεα· μετρον δε ουσιας κεκτημενος, και μετριος αυτος ων τον αυτον αν επαινεσοι· *ego vero si uxor mihi ditissima esset, juberetque me eam sepelire, magnificentissimam sepulturam in opere ipso commendarem; parcus contra et inops imperfectam; qui vero mediocriter dives esset, et ipse quoque moderatus mediocrem sepulturam commendaret.* Quamquam haud sane inficiandum est et ipsum Academicorum parentem lib. XII. de Leg. modum sapienter in hujusmodi re praescribere: etenim ditioribus, ac potentioribus tantum quinque minas in sepulturam impendere concedit; quae quidem summa modica censeri debet, si cum immensis Romanorum sumtibus conferatur.

XXIII. Tum illos legum Latores laudibus ornat, qui immodicas sepulcrorum impensas suis statutis coërcuerunt, sic loquens: *Videntur ex legum conditoribus ii recte, et secundum naturam statuisse, qui in sepulcra patrimonium effundere vetuerunt, eo quod plures viventes commoditatibus priventur, dum in hanc invidiam opes dissipare jubent.* His vero verbis innuere videtur eam Atheniensium legem, qua cautum fuit, testante Cicerone lib. II. de Legibus, ne sepulcrum ullum operosius poneretur, quam quod triduo decem homines facerent: nec non illam Syllae rogationem, cujus Plutarchus in ejus vita, et Cicero ad Att. lib. XII. meminerunt, quaque constituta poena fuit, ut qui plus in monumentum insumsisset, quam esset lege concessum, tantumdem populo daret. Ceterum vix credi potest, quousque processerit in funerum impensis veterum, ac praesertim Romanorum luxus; de quo plura collegerunt Meursius lib. de Fun. cap. 44, aliique rerum antiquarum illustratores.

XXIV. Iam vero verba isthaec sequuntur: *videntur autem ii ex plebejis hominibus, qui sunt elegantiores*, quae statim alia nec modica excipit lacuna. Ex quo arguimus Nostrum vulgarium quoque hominum ambitionem, ac fastum suggillare, qui et ipsi nobilium, atque illustrium virorum in sepulcris sibi parandis magnificentiam aemulari studebant.

XXV. Mox probare nititur nemini dolendum, quicumque metuat, ne vel casu aliquo, vel hominum malitia sepulturae honore fraudetur, tum quia nulla est habenda eorum ratio, quae post mortem fiunt; tum quod haud facile eveniet, ut maledictis, probrosisque verbis ob sepulturae privationem vexemur: idque quamplurimorum ditiorum, ac Dynastarum tuetur exemplis, quos insepultos nemo sapiens irrisit, atque exagitavit. Pergit enim: *Haud dolendum de iis, quae post mortem accidunt. Cum autem quis recte vixerit, et amicis se ipso dignis usus fuerit, si fortuna, vel hominum improbitas obtinere* (sepulcrum) *prohibuerit, ne minimo quidem afficietur moerore, se non futurum secum ipse reputans: cui enim id evenit, is tristitiam non capit, sed contraria omnia fiunt. Nam non accidit, ut illum aliqui vituperent, vel vexent: siquidem nemini recte cogitantium simile quid contingit: eorum autem, quae contingunt* (post mortem) *nulla in vita ratio est habenda, quia eo tempore neque illa sentimus, neque omnino sumus. Sed et sexcenti viri nobiles, et divites, ac Dynastae sepulcro caruerunt; et nemo sapiens illos culpat, et exagitat.* Huc usque Philodemus; qua profecto in re Magistro suo omnino consentit, cujus inter alia de Sapiente hoc memoratur apud Laërtium effatum: ουδε ταφης φροντιειν, *non fore de sui sepultura sollicitum.*

XXVI. Porro ad calcem columnae illos damnat, qui in medio mari, aut fluvio mori horrent, ac demonstrare studet hujusmodi mortem nil ad nos pertinere, quippe cum idem sit undis marinis exedi, ac si vel tineis et vermibus, vel igne quis absumatur. Hinc stultitiae quemdam Poëtam arcessit, cujus verba, tacito nomine, recitat, quod existimare videtur magis calamitosum mediis in pelagi fluctibus perire, quam in balneo a familiaribus suffocari. Tum adjicit, absurde loqui Ulyssem apud Homerum (lib. V. Odyss.) cum procella ingruente beatos vocans Danaos, qui ad Trojam occubuerunt in praelio, sibi destinatum queritur tristi morte perire; eumque praeterea vituperat, quasi sic dicendo infelices etiam illos putet, qui in maritimis praeliis pro patria ceciderunt. Sed praestat ipsum ratiocinantem audire. *Inane est mortem in mari horrere magis, quam mortem in lacu, et in flumine; rursus vero hanc magis, quam in puteo. Nam quod humor mortuum corrumpat, haud est deterius, quam si vel terra obrutus tineis et vermibus, vel super terra jacens igne absumatur: cum enim neque illorum, neque horum sit corpori sensus, quid discriminis esse oportet? Stulte vero etiam quidam de pelago exaggerando ait:* Et Libyco in mari undis absorberi magis me angeret, quam a quatuor familiaribus suffocari; *quando scilicet sit in balneo. At quo pacto non absurde Ulysses dicens:*

O ter beati Danai, et quater, qui tunc periere
Troja in lata Atridis gratificantes.
Utinam et ego mortuus essem...........
Nunc vero tristi morte destinatum est me obire;

quo pacto, inquam, non absurde illos infelices existimabat, qui in maritimis praeliis pro patria interierunt, ut eos, qui apud Artemisium, et Salamina, atque eos, qui deinceps, et nostra aetate haec passi sunt?

XXVII. Quae hoc loco docet philosophus, omnia prorsus sunt clara, nec ullam patiuntur difficultatem. Id modo notatu dignum, veteres teterrimam, atque horribilissimam mortem in mari duxisse, ea quidem de caussa, quod ita cadavera a sepultura arcebantur. Quare Vegetius lib. IV. cap. 44: *Inter tanta,* inquit, *mortium genera, qui acerrimus est casus, absumenda piscibus insepulta sunt corpora.* Περιθρυλλητον quoque est illud Ovidii lib. 1. Trist. Eleg. 2:

Demite naufragium: mors mihi munus erit.

Neque est silentio praetereundum, quod ad VI. Aen. testatur Servius, veteres nempe in ea fuisse opinione, ut crederent mortem in mari animum simul cum corpore exstinguere. At quicquid de hac re sit, mirari haud certe debemus, horribiliorem mortem in mari, quam in lacu, aut in fluvio fuisse visam: etenim multo aegrius qui in mari, quam qui in lacu, aut fluvio periissent, sepeliri poterant.

XXVIII. Comparans inde naufragorum mortem cum violenta, et inopina, docet illam prae hac magis esse tolerabilem, quippe cum naufragium passi ultro se maris periculis objecerint. Et quamvis ex Epicuri doctrina asserat haud necesse esse, ut mortem violentam, et injustam laeto, ac prorsus imperturbato animo subeamus, quemadmodum Stoicis placebat; praecipit tamen ut postquam dolori naturali paullisper paruerimus, hujusmodi mortem generose, ac fortiter feramus. *Iis vero,* ait, *qui in infortunium incidunt inviti, nec opinantes, nil reliquum est, quam ut ex moriendi necessitate vehementiores dolores capiant; siquidem non possunt, quibus id accidit, aequo animo perferre. Nonnullis videbitur posse eum moerere, qui morte multatus est judicum sententiis, vel a Dynasta, siculi Palamedes, et Socrates, et Callisthenes; ut profecto ea negligat, quae valde a ratione abhor-*

rentia, et rarissima de sapientibus viris narrantur, non quod ad id impellens quidquam efficiunt, sed neque commune quid suppeditant. Quoniam vero istud non est ex eorum numero, quae fieri nequeunt, imo potius est eorum unum, quae non sunt perfecta (idest secundum naturam); *nullum quidem dolorem sentire non est facile, modice vero turbatum calamitatem fortiter perferre ob has licet rationes.*

XXIX. Mox nonnullas suggerit rationes philosophus, ob quas qui mortis supplicium est subiturus, moerore posito, eam neque iniquo animo ferat, nec infelicem existimet. Nimirum sic persequitur: *Cum sane quis criminibus probrosis a populo, vel Dynasta damnatus mortem subeat, infelix quidem est: sed qui talia scientes ei viventi obviam fierent, numquid ipsum miserarentur, an potius ob infamiam fugerent? At cum, qui bene vixit, nulla alia ex re accusetur, nisi ex invidia, et calumnia, et malorum hominum perversitate; hac de caussa necesse erit illum multos, si accedant, eo magis miserari, quo magis ipsum odio habere adversarios vident: is autem post mortem erit omnibus carus, cunctisque suae aetatis hominibus anteferetur. Nec porro mortis genus veluti infame, et aerumnosum, ut aliquis, reputabit, seu quod viri existimatione digni eum* (in eodem mortis genere) *antecesserint, vel quod neque omnes, neque multi sint ejus opinionis, seu quod omnes intelligant, qua de caussa veniam haud est assecutus, ac vitam ejus inculpatam, et beatam putent, et ipsum adversariis superiorem factum, apud quos offendit: quae quidem cogitatio minime eum sollicitum reddit de judicio.*

XXX. Sed nihil sane aptius, atque ad leniendum dolorem opportunius Philodemo videtur, quam quod subjungit, perditos nempe homines, et bonorum insectatores conscientiae stimulis fore perpetuo cruciandos, et fortasse ab aliis asperius plectendos. Quin et miratur opinari quosdam, nefarios homines, atque innocentium oppressores posse sine ulla miseriarum perpessione jucundam semper, ac fortunatam degere vitam. Atque in hac re mirifice cum Epicuro suo consentit, cujus una ex *Ratis Sententiis* haec erat: ὁ δικαιος αταρακτοτατος · ὁδ᾽ αδικος πλειστης ταραχης γεμων · *justus est a perturbatione maxime immunis; injustus vero perturbationis plenissimus.* Vide Laërtium citato lib. X. Quamquam et alios philosophos in idem conspirare fatendum est; quemadmodum ex Platone lib. II. de Leg. et I. de Republ. ex Seneca epist. 97. atque ex Stobaeo Serm. 9. abunde constat. Idque ipsum, ut de Palamede nihil dicam, satis comprobare poterat infortunatus exitus, quem interfectores Socratis, et Callisthenis, quos supra morti injustae addictos dixerat, habuisse ex priscis monumentis adparet. Verba autem Philodemi isthaec sunt. *Si vero et viros clarissimos animo proponat, qui in invidiam, et calumniam inciderunt apud populos, et apud Dynastas, sub Tyrannis autem et Optimates maxime, ipsosque Reges sub Regibus; sibi persuadet, homines injuriam inferentes toto vitae cursu ipsa sua improbitate plecti, et pluribus conscientiae stimulis fore torquendos, ac fortasse ab aliis acrius puniendos. Porro ego minor, quod qui acerbissimam rem opinantur condemnari praesertim ab hominibus non bonis, sed pessimis, seu potius belluis, ii beate vixisse, ac deinde victuros homines perditissimos a calumniis absolutos, seu neutiquam calumniis obnoxios apud tales putant. Inde vero arbitrantur etiam infelicem esse prudentissimorum virorum vitam, atque hos in calamitates apud tales incurrere, cum idem sibi ipsi eventurum suspicentur, quoniam fortunae est opus.*

XXXI. Ex his vero, quae jam dicta sunt, colligit Noster, posse talia homines virtute praeditos generose tolerare; neque id esse humanis viribus

majus, cunctorum nempe bonorum spoliationem, aut aliam atrociorem injuriam aequo animo ferre. Neque omittit hunc de invicta injuriarum patientia locum notissimis Socratis, Zenonis Elaeitae, et Anaxarchi factis illustrare; quibus ait *alios e philosophis esse inferiores*, *alios dissimiles*. Qua quoque in re ne latum quidem unguem, ut ajunt, ab Epicuri doctrina deflectit, cui tribuitur a Laërtio celebre illud: βλαβας εξ ανθρωπων η δια μισος, η δια φθονον, η δια καταφρονησιν γινεσθαι, ὡν τον σοφον λογισμῳ περιγινεσθαι· *injurias ab hominibus prae ipsorum aut odio, aut invidia, aut despicientia inferri: illas autem sapientem rationis ope contemnere.*

XXXII. Sermonem deinde alio Auctor transferens, demonstrare conatur inepte, ac stulte homines angi, quod nullam sui post mortem memoriam relinquant, quia fortasse rempublicam nunquam capessiverint, neque aliquid illustre domi militiaeque gesserint, quibus fere solis rebus nominis celebritatem comparari vulgo veteres arbitrabantur. Ac profecto ejus praeceptor Epicurus, uti a Laërtio accepimus, docuit Sapientem ευδοξιας επι τοσουτον προνοησεσθαι, εφ' όσον μη καταφρονησεσθαι, idest *bonae famae eatenus curam adhibiturum, quatenus non sit despectui.* Ut igitur morientibus aliquod doloris levamentum afferat Philodemus, monet nominis memoriam, tantisper dum vivimus, nostra interesse, atque omnia, quae in vita accidunt, ea peracta, nihil ad nos pertinere. Praeterea ostendit humanam vitam pluribus casibus seu prosperis, seu adversis quodammodo conflari, e quibus necessario sequitur, ut nostrum post obitum memoria servetur: nec iis se assentiri fatetur, qui ob secundam modo fortunam, non vero ob adversam homines celebrari autumabant. *Necessarii*, inquit, *sunt nobis casus non ipsorum caussa, sed propter vitam, quae aliter non haberetur vita, cum ita natura comparata sit, ut sit eorum comes. Quare simul ac illa finem habuerit, quod nihil ad nos spectat, neque cogitatur, id nobis curae erit. Illi autem existimare videntur, acerbum sane esse nullam sui post mortem memoriam relinquere, cum ad hanc incuriam, ac negligentiam non sunt in vita ab hominibus impulsi. Sed et nugantur aliquo pacto, cum fortunatum putant ob ea celebrari, quae ab hominibus in admiratione habentur, vel ob aerumnas, quae illa sequuntur. Alii eorum bonorum tantum commemorationem laudant, quibus aliquis est potitus; at ob infortunia nequaquam memorari plurimos contendunt. Itaque existimare oportet, eos, quibus nonnullis bonis spoliari obtigit, eodem tempore memoria dignos esse habitos, ut Anarchum, et omnes viros principes: siquidem nemo non per sermonem haec evulgavit. Nec porro facere possumus, quin statuamus omnes, qui nati sunt, et nascentur in Orbe, ea pati., ob quae quis memoratur, nec est in tristi vita ignotus, adeout cogitent cuncti posteri discere, quo pacto quisque vixerit: at non est opportunum tempus in miserae hujus vitae mala inquirendi. Oportet vero disputare, cur infamia laborans adhuc possit aliqua in re non dolere, convenienter rebus dictis et de violenter morientibus, et de eo, qui ploraturos, ac desideraturos se non relinquere queritur.*

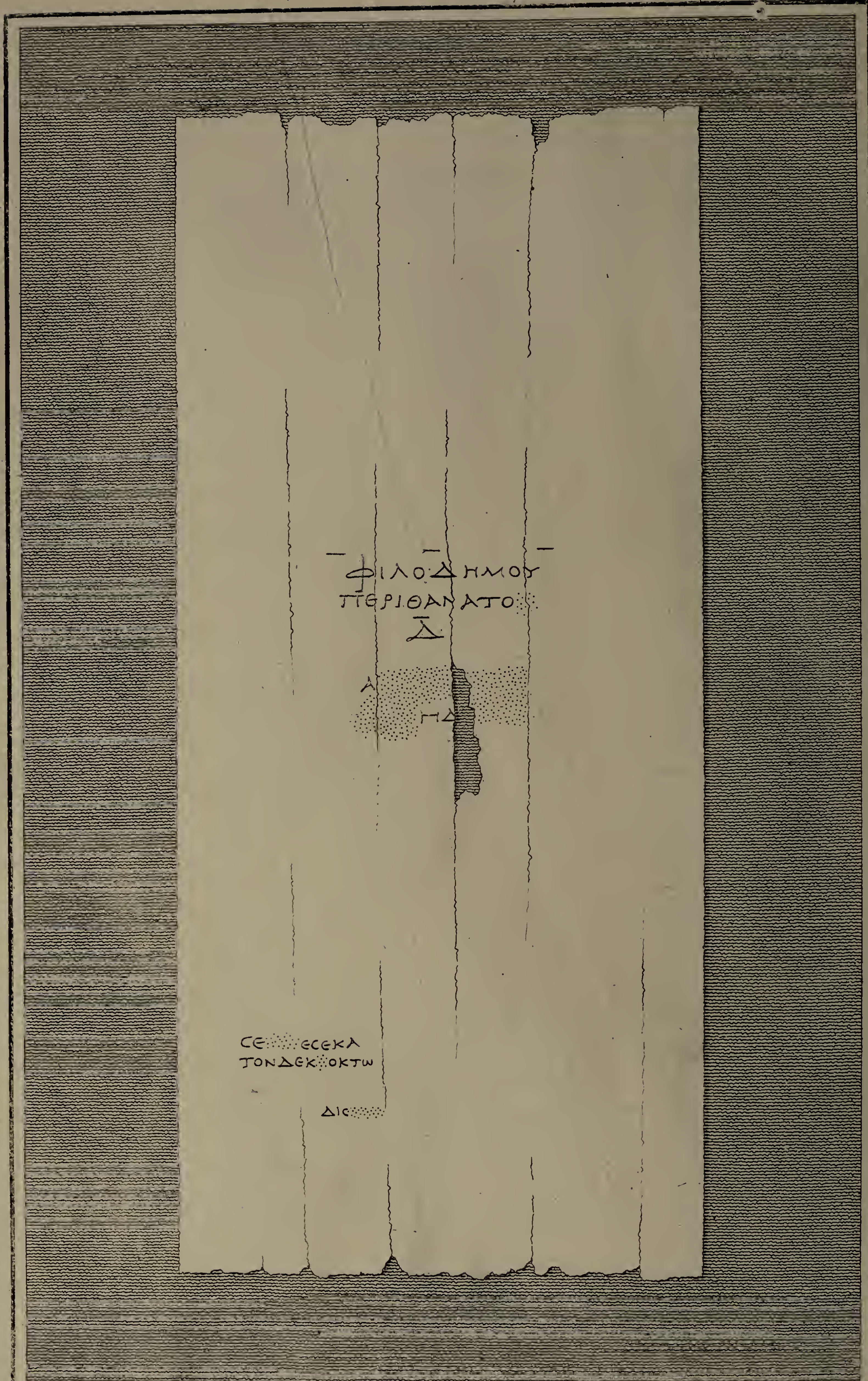
XXXIII. Postea in extrema columna parva cernitur lacuna; quo quidem in spatio, uti sequentia declarant, videtur Philodemus de quodam Dynasta verba facere, quem sic turpiter loquentem induxerat poëta aliquis dramaticus, ut primo se maximo dolore affectum iri diceret, nisi urbem amissam bello recuperare posset, deinde si ea recepta statim moreretur. Hunc autem nimium vitae amorem, mortisque metum veluti homine sapiente indignum carpit Noster. Et re sane vera, ut ipse mox observat, *ex his quae omnium maxime dolorem afferre dicta sunt, nihil nos cogit, ut prorsus tristitia conficiamur.*

XXXIV. Tum quo ostendat nullis praesidiis se armare hominem posse adversus mortem, haec addit: *Omnis homo Gigantibus quamvis robustior infirmus est quod ad vitam, et mortem: et non modo incertum est crastinum, sed etiam praesens tempus. Nos enim omnes immunitam urbem contra mortem habitamus: et cuncta rebus mortem efficientibus sunt plena ob physicam constitutionem nostram, qui sumus ita infirmi, et ob obsonia expeditissimas ad dyspnoeam vias habentia, et ob aërem ambientem. Et simul cum fortuito casu nostri judicii vix dici possunt pericula ex nostro genere, et saepe alia ex hominum malitia, alia ex stultitia; atque haec etiam inter duos tantum sunt. Quisque enim plurima mala ingruentia habet, sed bona non alia nisi imperfecta: ut novum videatur, ac mirum, cum tot periculis quis sit objectus, si aliquo tempore perduret: nam eum usque ad senectutem permansurum est maxime prodigiosum.*

XXXV. Occasione deinde data, illos notandos suscipit, qui longissimum sibi aevum pollicentes, et, ut ipse loquitur, *humanae vitae insultantes* constituunt plures annos Athenis discendi studio commorari, plures vero per Graeciam, et barbaras regiones peregrinari; inde vero post reditum in patriam reliquos cum amicis domi transigere: etenim isti non intelligunt *mortem repente advenire, longasque spes adimere.* Quapropter finem jam toti operi impositurus, sapientem monet, qui aliquandiu vixit, ne spem longioris vitae animo concipiat, neve patrimonium augere studeat: sin vero isthaec non exoptata casu adipiscatur, lucro apponat, fortunaeque gratias agat. Additque tristes curas, et molestias vitandas prorsus esse; impedimento enim sunt, quominus beate vivamus, quin et breviorem vitam efficiunt. Sed verba ipsa recitemus. *Itaque,* aït, *vir sapiens accipiens quod ad meliorem vitam idoneum sufficit, lucro apponat, et quasi jam sepulcro conditus, haud animo concipiat vel unam aliam diem vivere; quemadmodum sempiternitas talis permanet, ut demta una die, non propterea aliquid desit. Sin vero hunc vitae longitudo sequatur, non idcirco vilis auri augmentum postulet; sed si acceperit praeter expectationem, beatitatem nactus est, et ob id fortunae gratias agere oportet. Quare dico, hac felicitate pauciorum exsistente, nihil eam a mortalitate, et fato distare: sed ubi isti sunt mortui, minime falsi redarguerunt eum, qui miram rem esse ait senem gubernatorem. Oportet autem fortunam spectare, deinde et communem vitae conditionem. Verum pestiferis curis praevalentibus hanc non speret; imo potius nec immortalitatem secundum non interruptum cursum liberam dimittere posset; ut ex eo patet, qui eodem tempore plantare coepit, et duobus aereis nummulis aedificiorum jacere fundamenta, quae quidem aedificia millesimo post anno perfici possunt. Sane has molestias animi perferre nonne quis diceret idem esse, ac putare vasa vitrea, et fictilia collisa pluries adamantinis integra permanere?*

XXXVI. Hactenus Philodemus, qui Epicureorum more nimio plus exaggerare videtur incommoda, ac damna, quae per molestas, atrasque curas hominum sanitati importari solent. Sed haec utpote illius sectae placitis congruentia facile ei condonare possumus. Illud vero minime ferendum arbitramur, quod Scriptorum, quorum testimonia ad sua dicta confirmanda citat, nomina reticere in more habet. Quod non solum superioribus columnis, uti jam notavimus, sed hac quoque pagina fecit, ubi ejus meminit, qui *quoddam miraculum esse* dicebat *senem gubernatorem.* Attamen excusari posse videtur Philodemus, si attendamus, veterum testimonia ab ipso laudata eo, quo scribebat tempore, eruditorum vulgo notissima fuisse.

XXXVII. Tandem totam hanc disputationem concludens, docet quam varie afficiantur, instante morte, et qui eam formidare consueverunt, et qui contemnere didicerunt. Illos enim ait tristi nuncio adeo exanimari, et consternari, ut veluti mentis impotes facti ne testamenti quidem tabulas confici patiantur, atque hoc pacto innumeris litibus, et controversiis forensibus viam aperiant; sive ut lepide simul, et emphatice loquitur Democritus δικεμφορειν, *forum satiare* cogantur. Contra vero homines sapientes, cum morti sunt propiores, coram amicis ipsos convenientibus, de omnibus, quae in vita honeste ac laudabiliter egerunt, disserentes, tranquillo atque imperturbato animo vitae finem expectant. En postrema ejus verba: *Cum manifeste ipsa* (mors) *incurrit, vel inopinato iis accidit, omni ex caussa nec testamenta scribi patientes, stupidi fiunt, et forum satiare coguntur secundum Democritum. At viri sapientes quanam de caussa amentes fierent, eo quod celeriter vitae terminus adventaret? Cum in conspectum venit* (mors), *mirifice ignorantibus haec enarrantes, se ex omnibus nullos habere inimicos, et sibi injurias vexationesque latere, seque laboribus, atque operibus sic indefesse, sic alacriter instare, neque ulla demum tam longo tempore reprehensione dignos fuisse; mortis impetum sustinerent.*

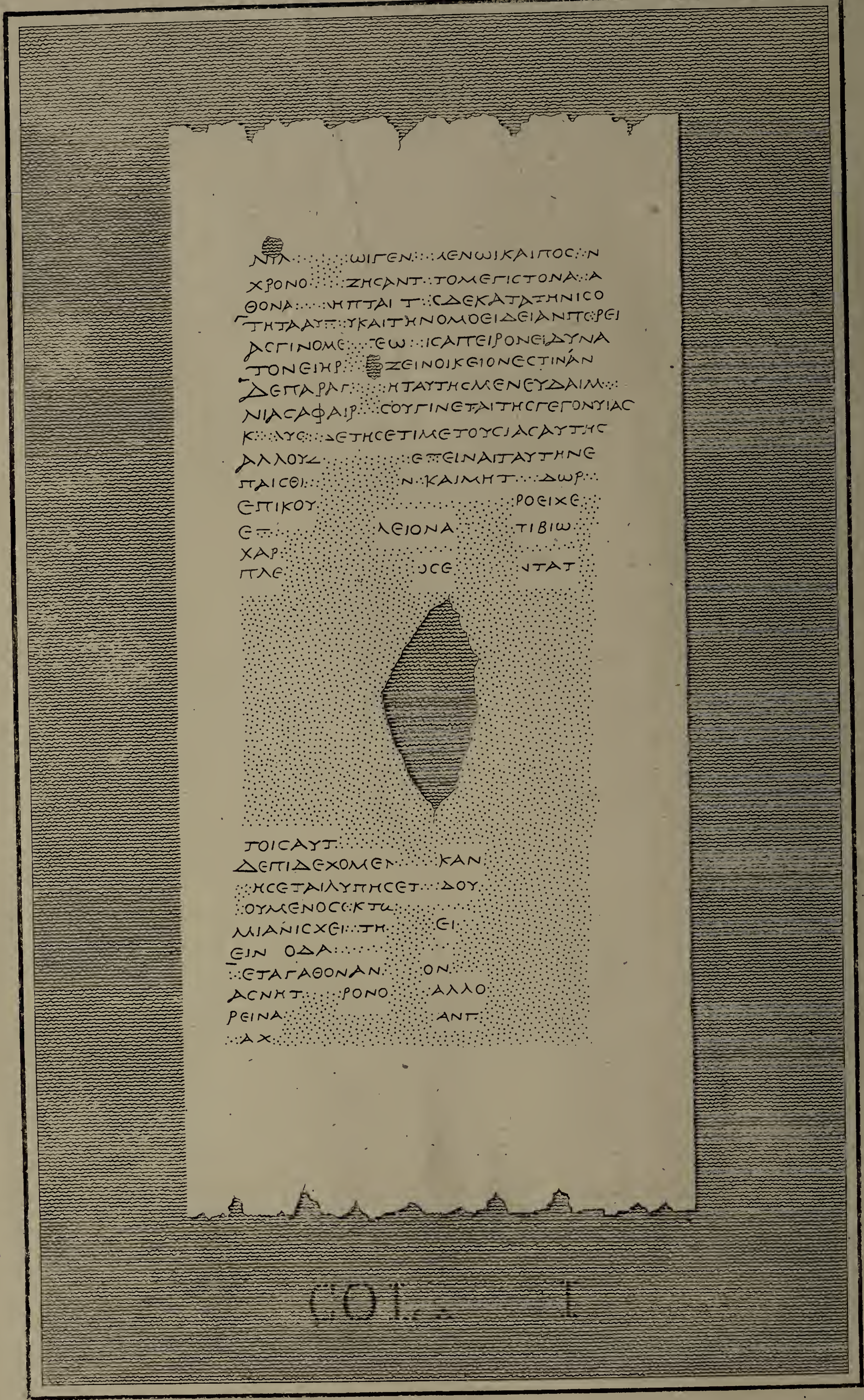
Giu. Casanova dis. e inc.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ

PHILODEMI

DE MORTE.

Giu. Casanova dis e inc

COLUMNA I.

. . . . . ολβιῳ γενομενῳ, και ποσον χρονον δε ζησαντι το μεγιστον αγαθον απειληπται. Της δε κατα την ισοτητα αυτου, και την ὁμοειδειαν πορειας γινομενης, ἑως εις απειρον, ει δυνατον ειη, ῥιπταζειν οικειον εστιν; Αν δε παραγινηθ' ἡ ταυτης μεν ευδαιμονιας αφαιρεσις, ου γινεται της γεγονυιας καλυσιδετης ετι μετουσιας αυτης· αλλ' ουδ' αφαιρεσιν επειναι ταυτην επησθετο Πολυαινῳ, και Μητροδωρῳ Επικουρος . . . .

. . . . Ab homine divite facto, et qui temporis aliquantum vixit, summum bonum partum est. ¶ Cum autem comparatae sint divitiae conditioni, et ideis cujusque pares, quousque in infinitum, si fieri possit, projicere patrimonium licet? Quod si deficiat isthaec felicitas, minime quidem deficiet ipsa firma, et perpetua bonorum communio: sed nec Polyaeno, nec Metrodoro ullam rem defuisse sensit Epicurus. .

CAP. I.

Reprehensione digna est nimia augendi patrimonii cupiditas, quae nec finem, nec modum habet.

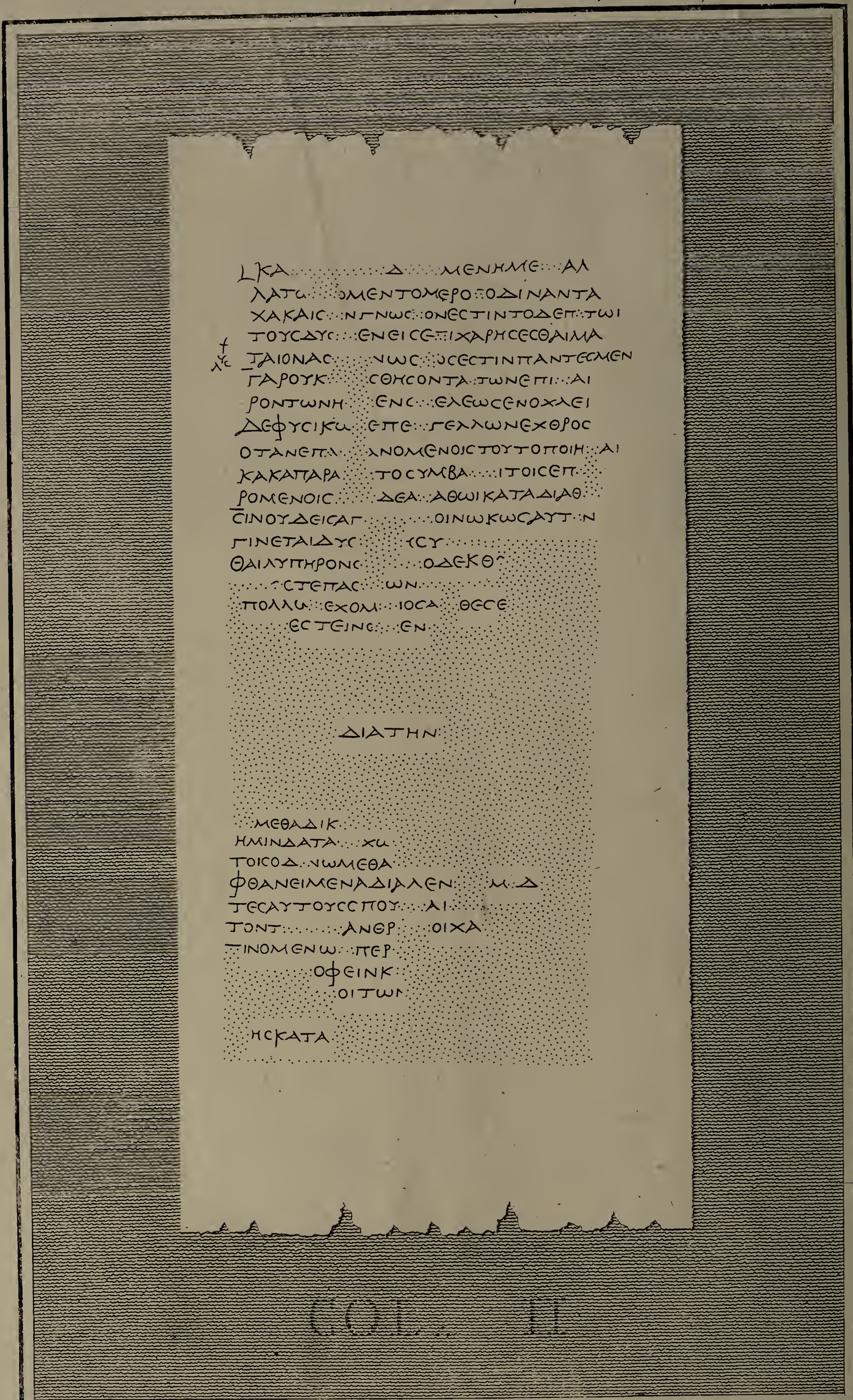
ADNOTATIONES.

Lin. 4. et seq. πορειας) Vox πορεια a verbo πορευω *iter facio*, *transeo* ducta, *viam*, *transitum*, *iter* denotat: sed heic, ut sententia postulare videtur, explicanda est *divitiae*. Quare omnino dicendum, πορειαν proποριαν, quam dictionem Lexica exponunt *facultatem*, *abundantiam*, ab amanuensi usurpatam ſuisse: neque id mirum, cum in Voluminibus Herculanensibus non semel adhibeatur ει pro ι, et contra ι pro ει.

Lin. 6. ῥιπταζειν). Ita vocem mutilam supplendam censuimus, ut εις απειρον ῥιπταζειν idem sit, ac *in immensum spatium projicere*: quae quidem loquendi ratio translate ad augendi patrimonii infinitam cupiditatem accommodatur; licet haec translatio, ut verum fateamur, dura atque audax videatur. At considerare oportet, Philodemum hoc loco Epicuri φρασιν exprimere voluisse; qui in *Ratis Sententiis*, ut apud Laertium lib. 10. legimus, sic de divitiis loquitur: ὁ της φυσεως πλουτος και ὡρισται, και ευποριστος εστι· ὁ δε εκ των κενων δοξων, εις απειρον εκπιπτει· *divitiae*, *quas postulat natura*, *terminatae*, *et parabiles sunt: quae vero ex vanis opinionibus desiderantur*, *in immensum excidunt*, idest nullum finem, ac modum habent.

Lin. 10. et seq. αλλ᾽ ουδ᾽ αφαιρεσιν επειναι κ. τ. λ.) Videtur hoc loco Auctor significare velle, Metrodori, et Polyaeni, qui inter celebriores Epicuri discipulos numerantur, valde tenuem fuisse rem familiarem; ideoque Magistrum per bonorum communionem in sua schola statutam eorum inopiam sublevasse. Id ipsum etiam ex Epicuri testamento, quod nobis servavit Laërtius, colligi potest: in eo enim heredibus suis mandat testator, ut pupillorum Metrodori, et Polyaeni liberorum cura suscepta, iisdem alimenta praebeant.

Lin. 11. επῃσθετο) επαισθετο habetur in textu, librarii incuria.

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA II.

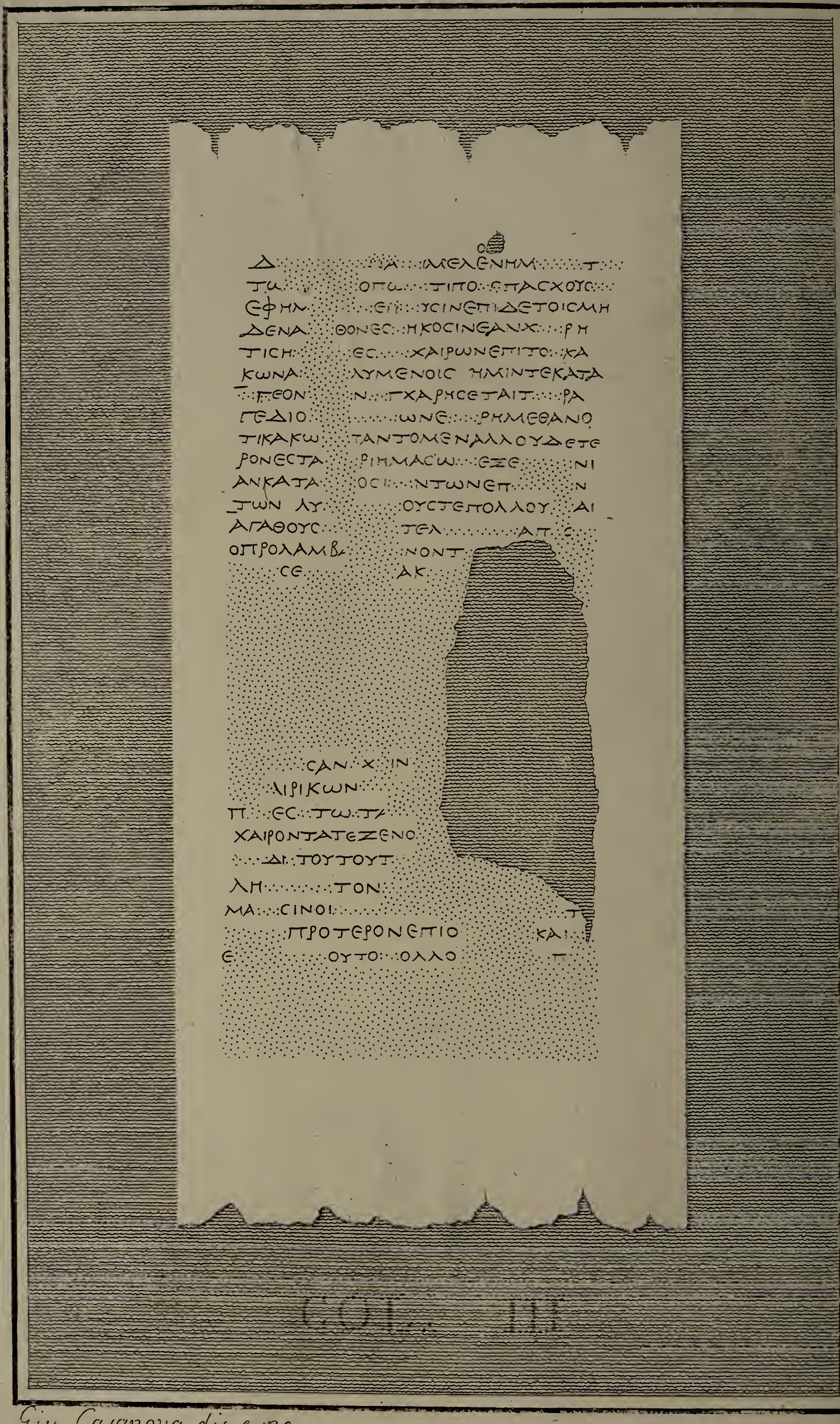
. . . . Αλλ' ά πεπλαμεν, το μερος οδυναν ταχα και συγγνωστον εστιν· το δ' επι τω τους δυσμενεις επιχαρησεσθαι, ματαιον ασυγγνωστως εστιν· παντες μεν γαρ ουκ επαισθησονται των επιχαιροντων η μεν ατελεως. Ενοχλει δε Φυσικως επεγγελων εχθρος, όταν επαισθανομενοις τουτο ποιη, και κακα παρασχη· το συμβαινει τοις επαιρομενοις· τω δε αγαθω κατα διαθεσιν ουδεις αν πεπαροινωκως αυτον γινεται δυσμενης . . . .

. . . . Sed ob ea, quae patimur, dolere ex parte aliqua fortasse et venia est dignum: *dolere* autem, quod inimici morte nostra laetabuntur, stultum, nec venia dignum est; omnes enim non sentient eos, qui insultant certe inani studio. Perturbat vero irridens inimicus, cum sentientibus id facit, et mala affert: hoc superbis accidere solet; viro autem bono ex animi indole nemo petulanter in eum debacchatus fieret inimicus . . . .

ADNOTATIONES.

Lin. 1. et seqq. Αλλ'ά τετλαμεν το μερος οδυναν κ. λ.) Quod hoc loco innuit Philodemus, ac infra repetit Col. XVI. posse nimirum sapientem dolere de injuriis, quibus ab hominibus afficitur, eumque dolorem esse venia dignum, apprime Epicuri doctrinae consonat, quae apud Laërtium cit. libro legitur inter *Effata* de sapiente. Et sane ille diserte docuit, λυπηθησεσθαι τον σοφον, *sapientem moerore affectum iri:* ac alibi, ότε μεν τοι στρεβλωθη, ποτε και μυξειν, και οιμωξειν, *dum quidem torquetur, interdum fieri posse, ut ejulet, ac gemat.* Quibus profecto effatis Epicurus se dissidere a Stoicis satis ostendit, qui απαθειαν, sive *indolentiam* omnino in sapiente requirebant.

Lin. 8. επεγγελων εχθρος) In αυτογραφω legitur επεγγελλων pro επεγγελων *irridens*, librarii procul dubio errore, qui et idem peccavit infra Col. XV. ubi ολλωναι pro ολωναι scripsit: unde sane conjicere datur, eum Graeci sermonis parum peritum fuisse.

Giu. Casanova dis. e inc

COLUMNA III.

. . . .

. . . . . ὁπως τι ποτε πασχουσιν, εφημερον γ' επουσιν. Επι δε τοις μηδεν αγαθον εσχηκοσιν εαν χαιρη τις, η ουτος εσθ' ὡς χαιρων επι τοις κακων απολελυμενοις· ἡμιν τε κατα ετεον δικην εγχαρησεται τις αρα γε διο των αγαθων εστερημεθ', αν ὁτι κακων παν το μεν, αλλ' ουδ' ἑτερον εσται περι ἡμας· ὡσθ' ἑξει δη ανιαν καταρατος, παντων επιχαιροντων. Λυπηρον τους τε πολλους, και αγαθους . . . .

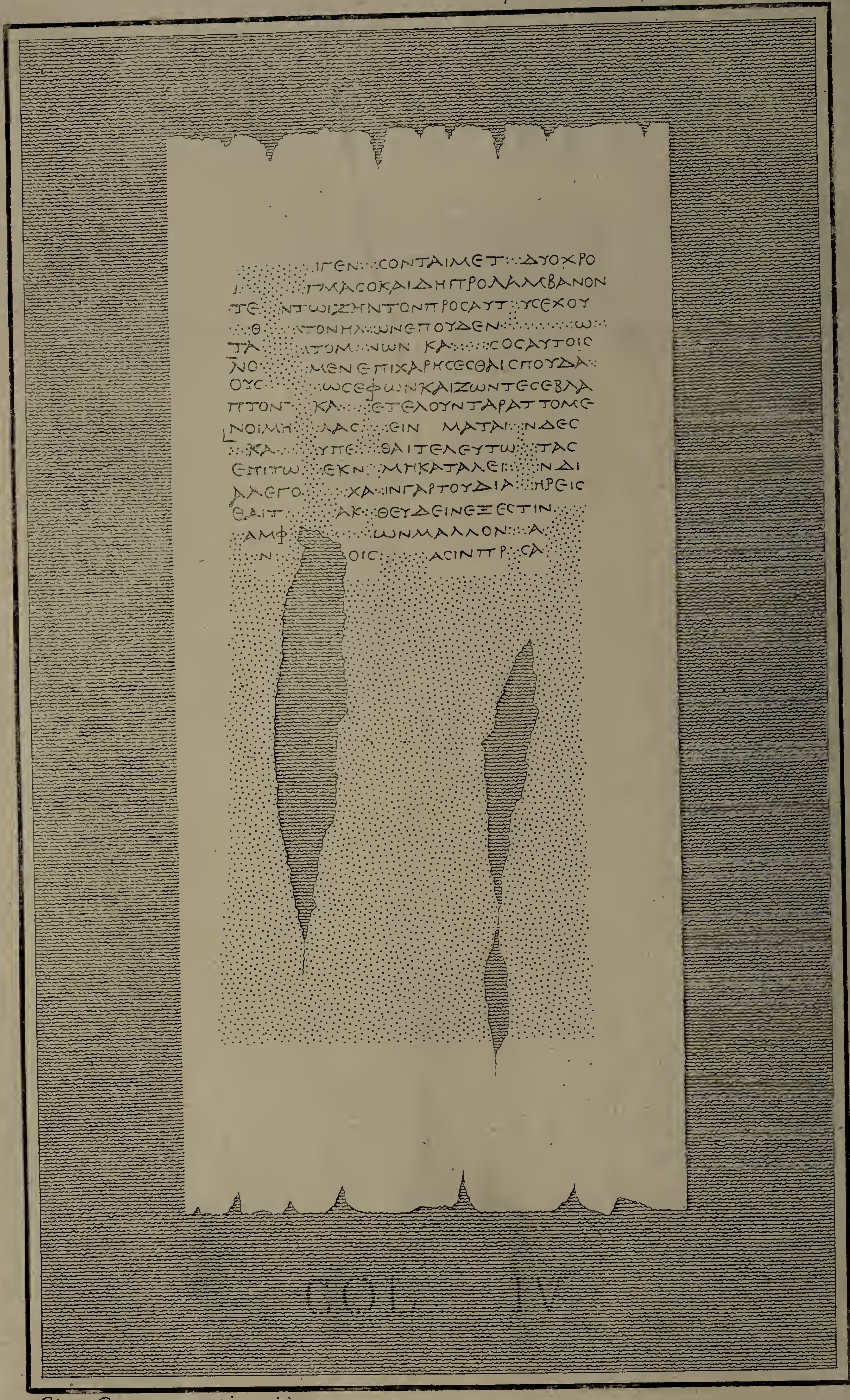
. . . .

. . . . Utcumque aliquando mali aliquid patiuntur, id finem brevi habiturum dicunt. De eorum vero morte, qui nihil boni habuerunt, si quis gaudeat, is certe est tamquam gaudens de illis, qui a malis sunt liberati: et nobis profecto jure insultabit aliquis, eo quod bonis moribus caruimus, si quidquid est malorum omne quidem, at nil aliud in nobis invenietur; itaque moerore afficietur scelestus, dum omnes ei insultant. Molestum est multos et bonos. . . . .

ADNOTATIONES.

Lin. 2. et seq. ὅπως τι ποτε πασχουσιν, εφημερον κ. λ.) Videtur indicare Auctor, neminem viro bona animi indole praedito acerrimum fieri inimicum, etiamsi aliqua sit injuria affectus, quia persuasum habet, se brevi in eius gratiam rediturum. Vox enim εφημερος, qua heic utitur Philodemus, de illis rebus dicitur, quae unam diem durant: quare εφημερος πυρετος est *unius diei febris*; εφημερα ζωα, *animalia unam diem viventia*; τυραννις εφημερα, *tyrannis brevi peritura*; et alia hujusmodi apud Graecos Scriptores inveniuntur.

Lin. 7. εγχαρησεται) Compositum εγχαιρω, quod idem sonat, ac επιχαιρω, in nullo ex vulgatis Lexicis reperitur.

ΙΓΕΝ ϹΟΝΤΑΙΜΕΤ ΔΥΟΧΡΟ
Ι ΓΜΑϹΟΚΑΙΔΗΠΡΟΛΑΜΒΑΝΟΝ
ΤΕ ΝΤΩΙΖΗΝΤΟΝΠΡΟϹΑΥΤ ΥϹΕΧΟΥ
Θ ΝΤΟΝΗΛ ΩΝΕΠΟΥΔΕΝ Ω
ΤΑ ΙΤΟΜ ΝΩΝ ΚΑ ϹΟϹΑΥΤΟΙϹ
ΝΟ ΜΕΝΕΠΙΧΑΡΗϹΕϹΘΑΙϹΠΟΥΔΑ
ΟΥϹ ΩϹΕΦΩΝΚΑΙΖΩΝΤΕϹΕΒΛΑ
ΠΤΟΝ ΚΑ ΕΤΕΛΟΥΝΤΑΡΑΤΤΟΜΕ
ΝΟΙΜΗ ΛΑϹ ΕΙΝ ΜΑΤΑΙ ΝΔΕϹ
ΚΑ ΥΠΕ ΘΑΙΤΕΛΕΥΤΩ ΤΑϹ
ΕΠΙΤΩ ΕΚΝ ΜΗΚΑΤΑΛΕΙ ΝΔΙ
ΔΛΕΓΟ ΧΑ ΙΝΓΑΡΤΟΥΔΙΑ ΗΡΕΙϹ
ΘΑΙΤ ΑΚ ΘΕΥΔΕΙΝΕΞΕϹΤΙΝ
ΑΜΦ ΩΝΜΑΛΛΟΝ Α
Ν ΟΙϹ ΑϹΙΝΠΡ ϹΑ

COL. IV

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA IV.

σκελετοι γενησονται μετα δυο χρονου στιγμας, ὁ και δη προλαμβανοντες εν τω ζην τον προς ἀυτους εχουσι θανατον, ἡμων επ’ ουδεν ὑπ’ αυτων ταραττομενων. Κατ’ εικος αυτοις νομιζομεν επιχαρησεσθαι σπουδαιους γονεις, ὡς εφ’ ὡν και ζωντες εβλαπτοντο, και διετελουν ταραττομενοι, μηδενας εχειν. Ματαιον δ’ εστι και επιλυπεισθαι τελευτωντας επι τω τεκνα μη καταλειπειν δι’ ἁ λεγομεν· χαριν γαρ του διατηρεισθαι τα τεκνα, καθευδειν εξεστιν επ’ αμφοτερων ωτων μαλλον; . . . . .

ossium exsiccatorum compages fient post duo temporis puncta; quod sane antevertentes in vita, mortem sibi infestam habent, nobis nulla in re ab ipsis perturbatis. Verisimiliter existimamus de ipsis gavisuros sapientes parentes, quod nullos habent, a quibus incommodis affici possent, atque assidue perturbari.

CAP. II.

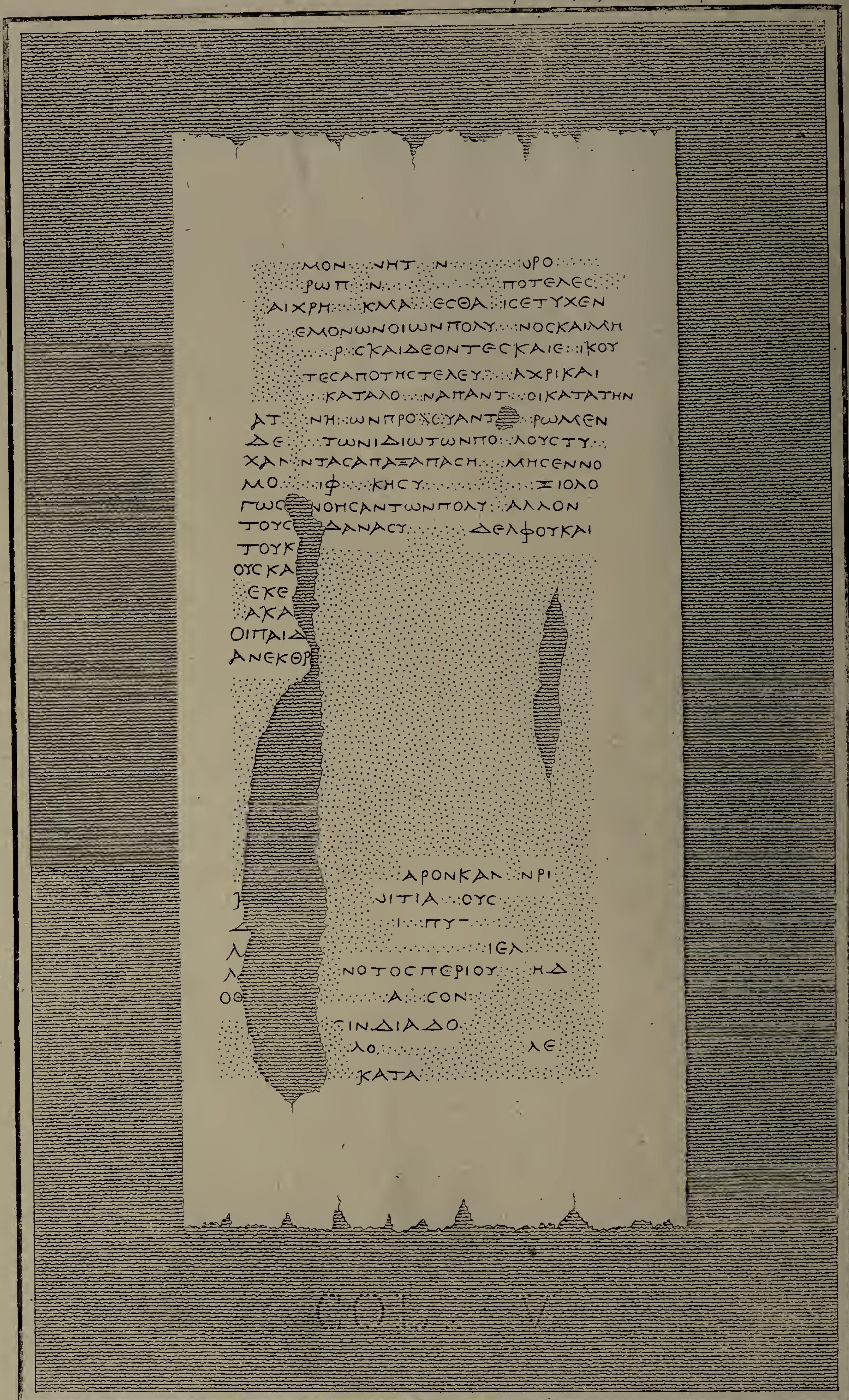
Stultum est morientes dolere, quod liberos non relinquant.

¶ Stultum vero est animo angi morientes, quod liberos non relinquant, ob ea quae dicimus: etenim ut cura liberorum habeatur, anne licet in utramque aurem dormire magis?. .

ADNOTATIONES.

Lin. 1. et seq. σκελετοι γενησονται μετα δυο χρονου στιγμας). Vocem eamdem σκελετοι, quam heic supplevimus, adhibuit Philodemus infra Col. XII; cujus initio haec habet: παντες άμα τοις ώς αλλων ευσαρκοις ολιγου μεν χρονου σκελετοι γινονται · *omnes simul cum obesioribus exiguo tempore ossa exsiccata fient.*

Lin. 13. et seq. επ' αμφοτερων ωτων). Equidem hac ratione verba αυτογραφου mutila suppleri posse putamus: id enim et sensus ipse, et antecedens καθευδειν poscere videtur. Ejusmodi autem παροιμιαν, quae idem Graece valet, ut norunt omnes, atque apud Latinos *in utramque aurem dormire*, leviter immutatam heic effert Philodemus: siquidem non επ' αμφοτερα ωτα, ut in suis Chiliadibus Erasmus habet, verum επ' αμφοτερων ωτων scripsit, quod tamen idem sonat.

Giov. Casanova dis. e inc.

COLUMNA V.

. . . .

. . . . αποτελεσεσθαι χρη, κᾳκμαθεσθαι, ὁις ετυχεν, ἡγεμονων, ὁιων Πολυαινος, και Μητροδωρος, και Λεοντευς, και Επικουρου οντες απο της τελευτης αχρι · και εζησαν κατα λογον ἁπαντες, ὁι κατα την αγωγην ἡμων προεφυαντο. Ὁρωμεν δε και των ιδιωτων πολλους τυγχανοντας ἀπαξαπασης ὁρμης εννομου και φυσικης ὑπερεχειν αξιολογωϛ εννοησαντων πολυ μαλλον. . . . . .

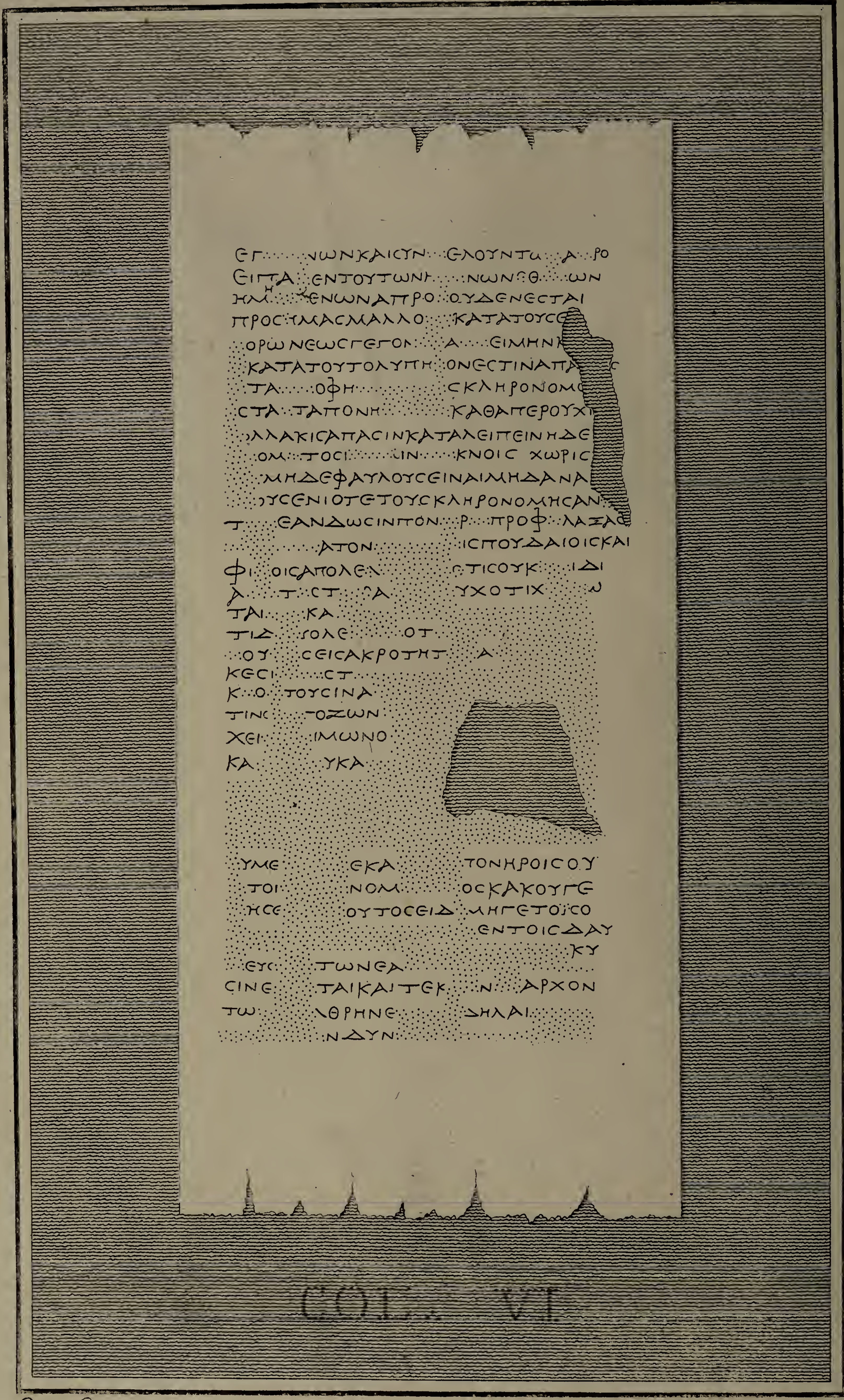
. . . .

. . . . Perfici oportet, et ediscere eos, quibus obtigit, a doctoribus, quales fuere Polyaenus, et Metrodorus, et Leonteus, et qui Epicurum sectati sunt ab ejus morte usque adhuc: et sane secundum rationem vixerunt, quicumque secundum nostram disciplinam fuerunt educati. Videmus autem plures imperitos, qui vehementem animi impetum sortiti sunt ad vivendum secundum legem, et naturam, magnifice cogitantibus praestare multo magis . . . .

Lin. 5. et seq. *και Επικουρου οντες απο της τελευτης αχρι*). Επικουρου οντες proprio sensu accipiuntur
Epicuri filii ; verum heic Philodemus translate ea locutione utitur ad Epicuri illos significandos discipu-
los, qui post ipsius mortem ad suam usque aetatem floruerunt, ut hos scilicet a superioribus discipulis
Metrodoro, Polyaeno, et Leonteo secerneret, qui simul cum Magistro vixerunt. et philosophati fuerunt.
Ceterum si cui mutila *αυτογραφου* verba Επικουριζοντες potius, quam Επικουρου οντες legere placeat, huic
profecto lectioni minime adversantes nos habebit.

Lin. 7. et seq. *κατα την ατμην ἡμων*). Ατμην vox textus mutila suppleri posse visa est; quae licet
proprie accepta *spiritum*, *flatum* denotet, metaphorice tamen pro *institutione* et *disciplina* recte potest
adhiberi Quod si isthaec translatio non omnibus probetur, nihil impedimento est, quominus pro *κατα*
την ατμην ἡμων legatur *κατα την αγωγην ἡμων*, idest *secundum nostram disciplinam.*

Lin. 8. *προσεφυαντο*). Haud alio pacto corruptam hanc dictionem. quam textus exhibet, restitui posse
visum est. Quae quidem lectio si probetur, dicendum omnino est, nostrum philosophum a consueta Gram-
maticae regula recedentem praesentis temporis characteristicam aoristo 1. tribuisse; quamvis id ipsum mi-
nime exemplis carere vel tirones sciant: nisi tamem mendosum esse textum, et loco *του προσεφυαντο* legen-
dum esse *προσεφυοντο* credere mavis. Porro *προφυω* idem valet, ac Latinorum *progigno ;* unde fit etiam
προφυομαι sensu passivo, vel neutro, quemadmodum ex eodem themate descendit *προσφυομαι* *adnascor*,
accresco.

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA VI.

εγγονων και συντελουντων, ἁ προειπαμεν, τουτων η τιν’, ὡν εθελον, η μηδενων · ἁ προς ουδεν εσται προς ἡμας μαλλον, η κατα τους επι Φορωνεως γεγονοτας δ’ · ει μην και το κατα τουτο λυπηρον εστιν ἁπαντας, κατα μεν ὁ Φησιν, υἱους κληρονομους ες ταυτα πονηρευειν. Καθαπερ ου χρη πολλακις ἁπασιν καταλειπειν, ηδε του ονοματος αξιαν τεκνοις · χωρις του μηδε Φαυλους ειναι, μηδ’ αν αγαθους ενιοτε τους κληρονομησαντας, εαν δωσιν πονηροις προφυλαξασθ’ ἁ μετα τον θανατον σπουδαιοις και Φιλοις απολελειΦασι . . . .

Liberis et facientibus ex iis, quae ante diximus vel aliqua, quae voluerunt, vel nulla; ¶ quae quidem nihilo magis ad nos pertinent, quam ad eos qui sub Phoroneo nati sunt: etsi hoc molestum est, secundum id quod dicit, omnes filios heredes in his inique agere. Quapropter haud oportet saepe aliud liberis relinquere, quam nominis dignitatem: praeter quam quod interdum neque improbi, neque boni sunt heredes, si dent *parentes* improbis ea custodienda, quae post mortem bonis et amicis reliquerunt. . . . .

CAP. III.

Haud dolendum, quod liberi heredes vel aliqua tantum, vel nulla eorum faciant, quae parentes jusserunt.

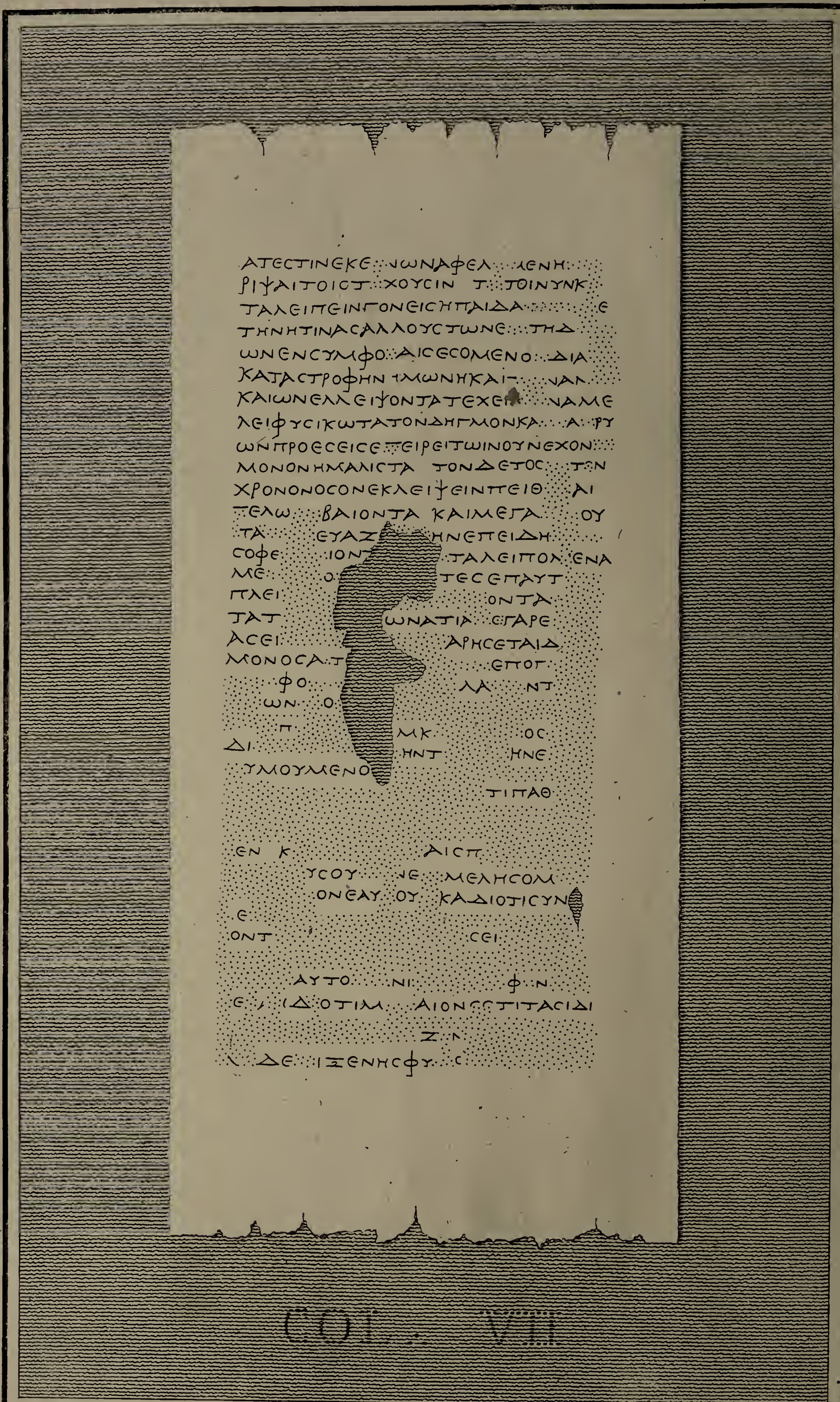
ADNOTATIONES.

Lin. 1. et seqq. εγγονων και συντελουντων, ἁ προειπαμεν, τουτων η τιν', ὡν εθελον, η μηδενων). Horum verborum ea, quae sequitur, videtur esse συνταξις, seu *constructio*: εγγονων και συντελουντων η τινα τουτων, ὡν· εθελον, ἁ προειπαμεν, η μηδενων, *liberis facientibus vel aliqua, quae voluerunt, vel nulla ex iis, quae ante diximus.*

Lin. 4. et seq. επι Φορωνεως γεγονοτας). In papyro omnes nominis *Phoronei* exstant litterae praeter primam detritam, ut minime sit dubitandum, quin heic intelligatur Rex ille antiquissimus, quem e veteribus mythologis alii Inacho Argivorum Rege posteriorem faciunt, alii rursus eo priorem, et primum Graeciae Regem. Alteram hanc opinionem amplexi fuerint necesse est et Philodemus, et quotquot cum eo vulgari adagio mortalium vetustissimos sub Phoroneo Rege natos dixerunt. Sed de hoc proverbio vide Praefat. nostram.

Lin. 7. κατα μεν ὁ Φησιν). Haudquaquam divinare licet, quemnam Scriptorem innuere velit Auctor, qui ea, quae sequuntur, dixerit. De Epicuro fortasse loquitur: sed isthaec conjectura omnino incerta est, ac nulla probabili ratione fulcitur.

Lin. 13. et seqq. εαν δωσιν πονηροις προφυλαξασθ' ἁ μετα τον θανατον κ. λ.) Sat aperte hoc loco ab Auctore indicantur heredes fiduciarii, seu fideicommissarii, qui, ut docent Iurisconsulti, hereditatem eo pacto adibant, ut deinde alteri traderent.

ΑΤΕϹΤΙΝΕΚΕ ΝΩΝΑΦΕΛ ΛΕΝΗ
ΡΙΨΑΙΤΟΙϹΤ ΧΟΥϹΙΝ Τ ΤΟΙΝΥΝΚ
ΤΑΛΕΙΠΕΙΝΓΟΝΕΙϹΗΠΑΙΔΑ Ε
ΤΗΝΗΤΙΝΑϹΑΛΛΟΥϹΤΩΝΕ ΤΗΔ
ΩΝΕΝϹΥΜΦΟ ΑΙϹΕϹΟΜΕΝΟ ΔΙΑ
ΚΑΤΑϹΤΡΟΦΗΝ ΙΜΩΝΗΚΑΙΤ ΝΑΛ
ΚΑΙΩΝΕΛΛΕΙΨΟΝΤΑΤΕΧΕΙ ΝΑΜΕ
ΛΕΙΦΥϹΙΚΩΤΑΤΟΝΔΗΓΜΟΝΚΑ Α ΡΥ
ΩΝΠΡΟΕϹΕΙϹΕ ΕΙΡΕΙΤΩΙΝΟΥΝΕΧΟΝ
ΜΟΝΟΝΗΜΑΛΙϹΤΑ ΤΟΝΔΕΤΟϹ ΤΩΝ
ΧΡΟΝΟΝΟϹΟΝΕΚΛΕΙΨΕΙΝΠΕΙΘ ΑΙ
ΤΕΛΩ ΒΑΙΟΝΤΑ ΚΑΙΜΕΓΑ ΟΥ
ΤΑ ΕΥΑΖ ΗΝΕΠΕΙΔΗ
ϹΟΦΕ ΙΟΝ ΤΑΛΕΙΠΟΝ ΕΝΑ
ΜΕ Ο ΤΕϹΕΠΑΥΤ
ΠΛΕΙ ΟΝΤΑ
ΤΑΤ ΩΝΑΤΙΑ ΕΓΑΡΕ
ΑϹΕΙ ΑΡΗϹΕΤΑΙΔ
ΜΟΝΟϹΑ Τ ΕΠΟΓ
ΦΟ ΛΑ ΝΤ
ΩΝ Ο
Π ΜΚ ΟϹ
ΔΙ ΗΝΤ ΗΝΕ
ΥΜΟΥΜΕΝΟ
ΤΙΠΑΘ
ΕΝ Κ ΑΙϹΠ
ΥϹΟΥ ΝΕ ΜΕΛΗϹΟΜ
ΟΝΕΑΥ ΟΥ ΚΑΔΙΟΤΙϹΥΝ
Ε
ΟΝΤ ϹΕΙ
ΑΥΤΟ ΝΙ Φ Ν
Ε Ι ΙΔ ΟΤΙΜ ΑΙΟΝΕϹΤΙΤΑϹΙΔΙ
Ζ Λ
Λ ΔΕ ΙΞΕΝΗϹΦΥ Ϲ

COL. VII

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA VII.

ἀτ' εστιν εκεινων αφελομενην εκριψαι τοις τυχουσιν. Το τοινυν καταλειπειν γονεις, η παιδας, η γαμετην, η τινας αλλους των επιτηδειων εν συμφοραις εσομενους δια την καταστροφην ἡμων, η και των αναγκαιων ελλειψον· ταῦτ' εχει μην αμελει φυσικωτατον δηγμον, και δακρυων προεσεις εγειρει τῳ νουν εχοντι μονον, η μαλιστα. Τον δε τοσουτον χρονον, ὁσον εκλειψειν πειθεται γελω βεβαιοντ' αν, και μεγαν αρ' ου παρασκευαζειν ην, επειδη. . . . .

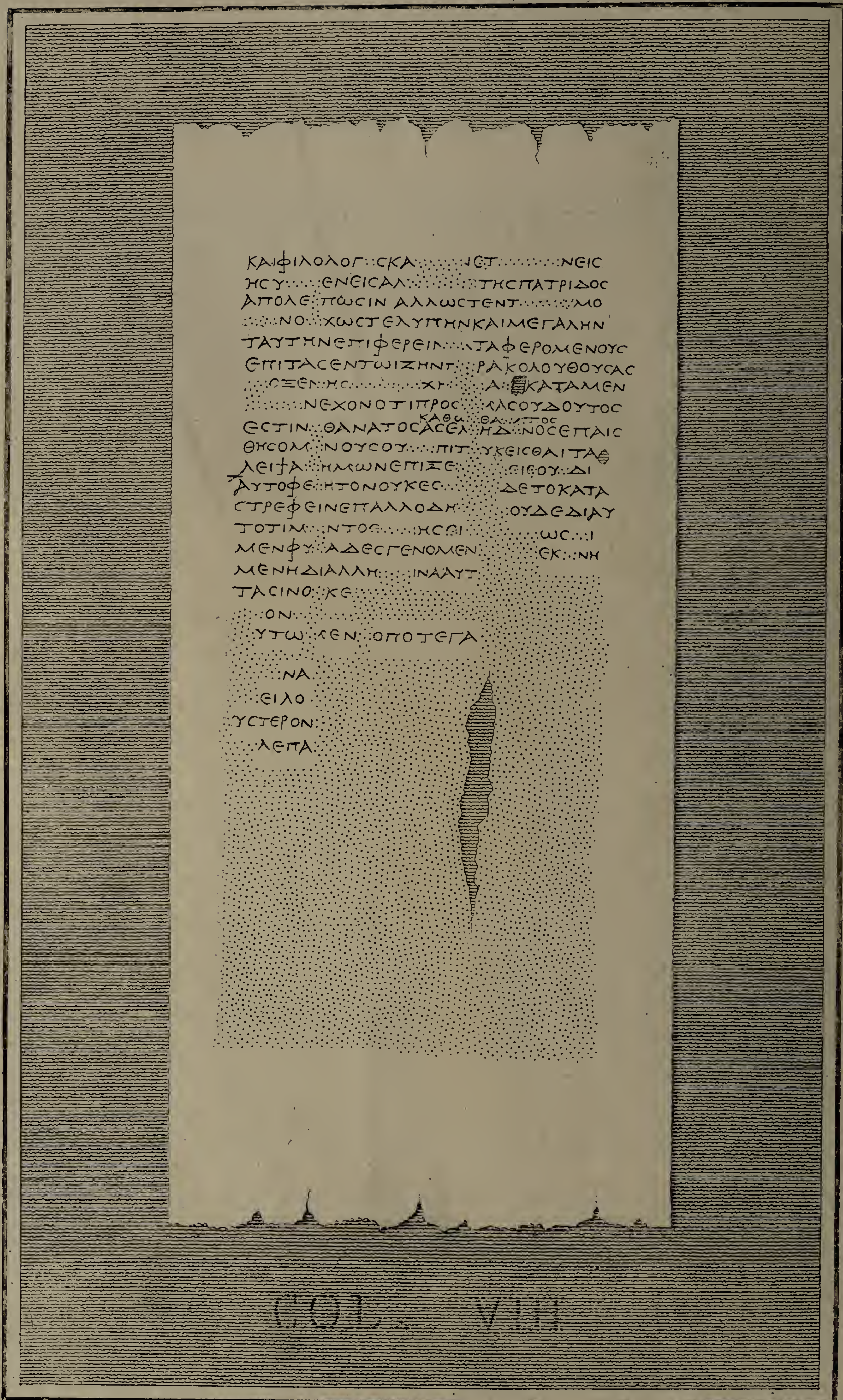
tamquam est, illis rebus *familiam* spoliatam projicere obviis. Igitur relinquere parentes, vel filios, vel uxorem, vel quosdam alios necessariorum hominum, miseros futuros ob interitum nostrum, et rerum necessariarum defectum; haec afferunt profecto maxime naturalem dolorem, et uberes lacrimas eliciunt viro sapienti solum, aut illi praecipue. Tanto autem tempore, quanto defutura necessaria credit, risum perpetuum et magnum utique comparare non liceret, quoniam . . . .

ADNOTATIONES.

Lin. 1. et seq. εκεινων αφελομενην εκριψαι τοις τυχουσιν). Heic participio αφελομενην substantivum οικιαν *familiam*, vel quid simile jungere oportet, ut ostendat Auctor gravi dolore eum affici, qui moriturus suam familiam rebus ad se sustentandam necessariis sat indigentem relinquit; quod quidem ex iis, quae sequuntur, clare colligitur.

Lin. 8. et seqq. και δακρυων προεσεις εγειρει τῳ νουν εχοντι μονον, η μαλιστα). Cum hisce verbis significet Philodemus, sapientes tantummodo viros dolere, imo et flere, si post suum obitum parentes, filii, uxores, aliique propinqui angustam pauperiem pati cogantur, satis aperte adversarios Stoicos carpere videtur, qui nullo pacto misericordiam in sapientem cadere posse docebant. Et sane Seneca Stoicae sectae addictissimus ita de misericordia lib. II. *de Clement.* cap. 5 loquitur: *Misericordia est vitium pusilli animi, ad speciem alienorum malorum succidentis; itaque pessimo cuique familiarissima est.* Ac paullo infra addit haec: *Misericordia est aegritudo animi ob alienarum miseriarum speciem. Aegritudo autem in sapientem virum non cadit: serena ejus mens est, nec quidquam incidere potest, quod illam obducat.........Hoc sapienti ne in suis quidem accidet calamitatibus, sed omnem fortunae iram reverberabit, et ante se franget.*

Lin. 12. γελω). Nil aptius ad Philodemi mentem declarandam succurrit, quam γελω pro γελων Atticorum more legere. Sed hoc loco γελως non *risum* denotat, quae est propria vocis notio; verum μεταληπτικως pro *gaudio* et laetitia sumitur.

Giu. Casanova dis. e inc

COLUMNA VIII.

και φιλολογος, και σοφιστης η γονεις, η συγγενεις, αλλα τα της πατριδος απολειπωσιν, αλλως τ' ευσχημονειν, ουχ ὡστε λυπην και μεγαλην ταυτην επιφερειν καταφερομενους επι τας εν τω ζην παρακολουθουσας αποξενιης αηδιας. Χρη ὁρᾳν κατα μεν το νυν εχον, ὁτι προς ἡμας· ουδ' ὁυτος εστιν ὁ θανατος, καθα ὁ θανατος επαισθησομενους ου ποιη του κεισθαι τα λειψαν' ἡμων επι ξενης. Επειτ' ουν δι' αυτ' οφελητον ουκ εστιν ουδε το καταστρεφειν επ' αλλοδαπης, ουδε δι' αυθ' ὁτι μὴν τοσαυτης εισιν οιησεως ὁι μεν φυγαδες γενομενοι . . . .

et philologus, et sophista vel parentes, vel propinquos, sed et patriae commoda relinquant, praesertim splendidam, quam ducunt in ea vitam, haud ita tamen, ut tristitiam et hanc magnam secum ferant, subeuntes in vita taedia ex peregrinatione sequentia. ¶ Considerare autem oportet in praesenti, istam mortem haud nobis nocere, quippe cum mors non faciat, ut jacere in terra aliena cadavera nostra sentiamus. Deinde ob idipsum minime est utile in extera regione mori, neque ob hanc caussam, quod tam magnam assequantur existimationem in exsilium ejecti . . . .

CAP. IV.

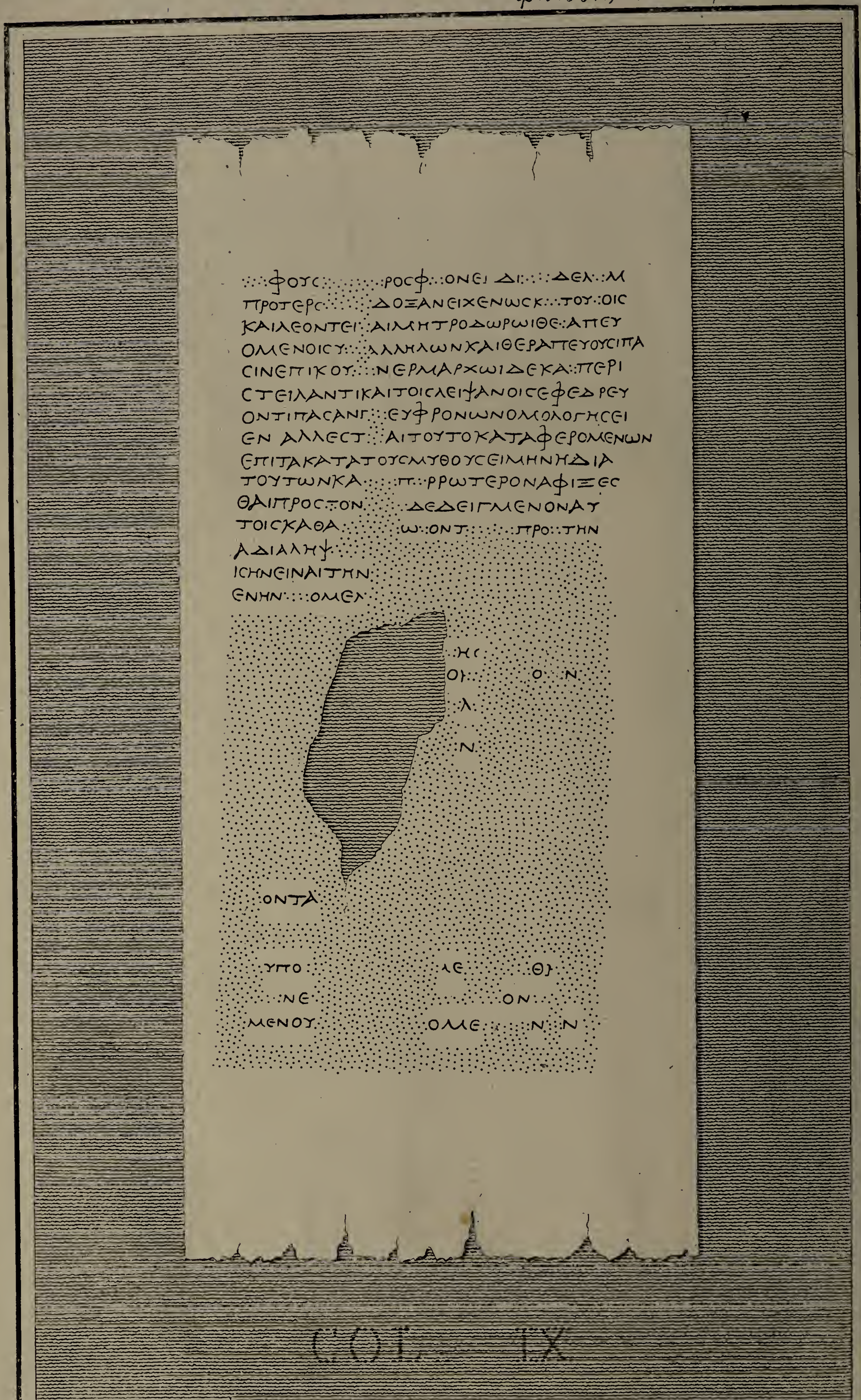
Nemo dolere debet, quod in aliena terra sepeliatur.

ADNOTATIONES.

Lin. 5. et seq. αλλως τ' ενευσχημονειν). Ex litteris adhuc in papyro exstantibus compositum ενευσχημονειν erui perbelle posse est visum; vult autem heic Auctor ostendere litteratorum virorum exemplo, qui parentes, propinquos, et cuncta patriae commoda relinquebant, ut in exteras regiones commigrarent, nemini esse dolendum, si in alienis locis, et non in patria decedant, quod maxime horrebant veteres.

Lin. 7. αποξενιης). Elementa, quae supersunt in αυτογραφω, vocem αποξενιης legendam esse indicant; quamvis enim eam minime agnoscant Lexica, tamen a nomine αποξενος *peregrinator*, quod habent omnia Lexica, commode fieri potuit αποξενια, sive αποξενιη *peregrinatio.* Quod si cui nomen αποξενια, quo cuncta Lexica carent, haud placeat, nil impedimento est, quominus legatur απο ξενιης, idest ex *peregrinitate*, seu *peregrinatione.*

Lin. 12. οφελητον). Quod οφελητον hoc loco pro ωφελητον legitur, haud mirum ei videri potest, qui minime ignorat saepe scriptum inveniri in veteribus monumentis οφελεω pro ωφελεω. Porro vox ωφελητος proprie vertitur *adjutus*, *beneficio affectus*, verum active sumta exponitur *utilis;* quemadmodum, uti ex priscis libris apparet, nomen verbale ανωφελητος, quod passive acceptum idem est, ac *nihil adjutus*, seu *nullo beneficio auctus*, quandoque loco του ανωφελης sumitur pro *inutili.*

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA IX.

σοφους Επικουρος φρονει. Διοτι δε λαμπροτεραν γε δοξαν ειχεν, ὡς και τουτοις, και Λεοντει, και Μητροδωρῳ θεραπευομενοις υπ' αλληλων, και θεραπευουσι πασιν Επικουρον· Ἑρμαρχῳ δε και περιστειλαντι, και τοις λειψανοις εφεδρευοντι πας ανπερ ευφρονων ὁμολογησειεν. Αλλ' εστι και τουτο καταφερομενων επι τα κατα τους μυθους, ει μη νη Δια τουτων και δει πορρωτερων αφιξεσθαι προς τον ὁρον δεδειγμενον αυτοις . . . .

Inter sapientes Epicurus statuit. Quare splendidiorem gloriam obtinuit, ut et his, et Leonteo, et Metrodoro, qui sibi invicem ministrabant; tum Hermarcho exornanti *Epicuri sepulcrum*, ejusque cadaveri adsidenti omnis homo se benevolum fateri velit. Verum id probari posset, gradum ad fabulas faciendo, nisi per Iovem eas nos omittentes ad finem ab ipsis propositum transire oporteret . . . .

ADNOTATIONES.

Lin. 6. et seq. εφεδρευοντι). Verbum εφεδρευω *insideo* ambiguae significationis est, ut denotet in aliquo loco sedere tum insidiandi, tum custodiendi et honorandi caussa. Heic autem bonam in partem accipitur, et Hermarcho tribuitur, uni e primoribus Epicuri discipulis, quem is moriens bonorum heredem instituit, ut ex ipsius Epicuri testamento apud Laertium discimus. Porro quam cara fuerit Epicuri memoria eius sectatoribus, quantoque ipsum honore etiam post mortem habuerint, abunde colligitur ex Gassendo lib. 2 *de Vita Epicuri* cap. 4; qui plura e Laertio, Plinio, Cicerone, Lucretio, et Eusebio Caesareensi ad id probandum congerit. Unde facile est arguere, nemini e vetustis celebrioribus philosophis idem, quod Epicuro, contigisse, ut praeceptorem pluribus post obitum saeculis tanto amore, tantaque observantia discipuli prosequerentur.

ΠΡΟ... ΝΕΙΔΕΤΟ. ΝΕΝΕΩΛΚΗ... ΟΝ
ΕΝ... ΛΙΝΗΙΚΑΙΓ. ΑΔΙΕΤΤΡΟΠΟΝΑΛ
ΛΟΥΧΙΜΕΓΑΡΕΖΟΝΤΑΚΑΙΕϹϹΟΜΕΝΟΙ
ΕΙΠΥΘ... ϹΘΑΙΚΑΘΑΠΕΙ. ΕΘΟϹΕΝΙΟΙϹΤΡΑΓΩ
... ΔΕΙΝΑΠΟΠΛΗΞΙΑΠ. ΑΛΛΗΤΙϹΕϹΤΙΝΩϹ
ΓΑΡΕΝΑΙΔΟΥΠΡΟΤΙΜΗΘΗϹΟΜΕΝΟΙ... ΑΘΑ
Π... ΡΟΑ... ΙΛΛΕΥϹΤΩΝ. ΗΚΕΔΟΝΙϹΤ... ΤΕ
ΡΗ. ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΩΝ... ΥΤΩϹΕΧΟΥϹΙ...
ΥΠ. ΤΗϹΑΔΙΑΛΗΨΙΑϹΕΠΙΛΑΝΘΑΝΟΜΕ
ΝΟ... ΟΥΠΟΤΕΚΑΤΑΚΡΕΙΝΕΙΝΤΩΝΕΚΛ...
ΠΟ... ΩΝΑΝΑΙϹΘΗϹΙΑΝΠΑΝΤΕΛΗΙΚ...
ΔΙΑΤΟ... ΤΟΤΟΥϹΑΙΚΙΖΟΜΕΝΟΥϹΤΑΛΕΙΨ...
ΝΑΚ... ΗΝΓΑΙΑ... ΛΕΙΗ... ΖΕΙΝΜΕΝΕΑΙΝ... Ν
ΛΕΓ... Ϲ ΟΘΕΝΟΥΔ. ΑΚΡΙΝΕΙΦΡΕΝΑϹ
ΕΧΩ... ΤΑΠΟΙΗΤΙΚΑΤ... ϹΤΕΛΕΥΤΗϹΕΙϹΑ
ΝΑΙϹ... ΝΚΑΙΑΝΥΠ... ΙΔΙΑΝΠΑΝΤΑ
ΠΑΡΑ... ϹΙΩϹΑΓ... ΝΤΑΠΑΗΝΤΩΝΜΕ
ΧΡΙΠΙ... ΠΟΝΟΝ
ΗΛΕΙΓ... ΜΕΝΟΝΚΑΙΤΕ... ΑΝ...
ΑϹΠΑ... ΚΕΥΑΖ... Ν... Ν...
... ΝΩΜ... ΔΟ... ϹΥΛΟΜΕΝ... ΚΑ
ΤΑΠΟΛ... ΜΟΝΑΠΟΤΝΗ... ΚΕΙΝΕΙ... ΡΟϹΒΑΛ
ΛΕΙΤΩ... ΦΕΓ... ΝΙΤΩΝΟ
ΜΟΙΩΝ... Α... Τ... ϹΕϹ... ΡΟΥ... ΗΝΑ
ΛΩΝ... ΚΑΙΤΗΙΤΑ... ΟΙϹ
... ΧΟΜ...
ΝΗϹΕϹ... Ν... ΤΑΙΔΟ... Τ...
ΠΟΝΩΝ... ΑΜΕΙΖΩΙ... ΗϹΙΧΙΑϹ
ΚΑΙΠΑ... ΟΝΤΕΛΕΥ... ΩϹΙ. ΑΙΠΟΛΛΑ
ΚΙϹΟΥΔ... ΜΟΝΑΔΑϹΟΥΔΕΜΕΙΖΟΥϹΕΝΙ
ΩΝΤΩΝ... ΜΑ... ΔΟΝΑϹΕΠΙ
ΦΕΡΟΥϹΙ... ΟϹΟ... ΟΓ... ΑΥΔΙΑΠΡΑΤ
... ΕϹΘΑΙΜ... ΑΝΚΑΙΤΟ... ΝΟΜΕΝΟΙϹ
ΦΑΝΗϹΟ... ΕΝΟΝΟΥΤ... ΤΟΝ
... ΠΑΙ... ΘΗϹΟΜΕΝΟΝ...
ΝΟΝ...
...

COL. X

Giu. Casanova dis: e inc.

COLUMNA X.

προσμενει δε το γενεωλκημενον εν τη λιμνη, και ποα δι' ευτροπον, αλλ' ουχι μεγα ρεζοντα » και εσσομενοισι πυθεσθαι », καθαπερ εθος ενιοις τραγωδειν, αποπληξια πολλη τις εστιν · ως γαρ εν Αϊδου προτιμηθησομενοι, καθαπερ ο Αχιλλευς, των πηκεδονι στυγερη τελευτωντων, ουτως εχουσιν υπο της αδιαληψιας επιλανθανομενοι · κ' ου ποτε κατακρινειν των εκλιποντων αναισθησιαν παντελη · και δια τουτο τους αικιζομενους τα λειψανα ματην » γαια λειη ιζειν μενεαινειν » λεγοντας. Ὅθεν ου διακρινει Φρενας εχων τα ποιητικα της τελευτης εις αναισθησιαν, και ανυπαηδιαν παντα παραπλησιως αγοντα, πλην των μεχρι ποσου χρονου ανθρωποις πονον ηλεγγμενον, και τε ανιαν, και αηδιας παρασκευαζοντων · ουτε μειζους γνωμη δοκει βουλομενους δη κατα πολεμον αποθνησκειν, ει προσβαλλει τωγ' ωφελουντι πολιν των ομοιων. . . . .

. . . .

. . . . ουτε μεστα πονων τ' εργα μειζω, η της ησυχιας · και παρ' ολιγον τελευτωσι, και πολλακις ουδε μοναδας, ουδε μειζους ενιων των ρεγματων τας ηδονας επιφερουσι δ', εφ' οσον δοκει αυ διαπραττεσθαι μεγ' αν και τοις επιγενομενοις Φανησομενον . . . .

existimare, *si vulgaris homo* exspectat cymbam subductam in lacu, et in prato ob morum probitatem, at minime eum qui magna gerit, et » digna, quae posteris tradantur » ut solent nonnulli tragice pronunciare, magna quaedam dementia est. Eodem enim jure in domo Ditis sunt honoratiores, ut Achilles, prae omnibus, qui horribili dolore obierunt, ac ii qui propter otium et inertiam sunt ignoti: ¶ neque unquam damnare licet perfectam sensus privationem in vita functis hominibus; neque idcirco refutare dicentes, frustra vulneratos » in terra levi ossa sua jacere velle ». Quare nullo in discrimine habet vir sapiens mortis caussas, quae omnes sensus, et doloris vacuitatem aeque afferunt, praeter eas, quae per aliquantum temporis hominibus molestiam reprehensione dignam, et dolorem ac taedia pariunt: neque majores animo reputat in bello mori optantes, si cum eo comparat, qui similibus utilitatibus civitatem afficit; nec molestiis plena opera majora, quam quietis opera ducit; et hi parum a morte absunt, ac saepe neque sinceras, nec quibusdam operibus majores afferunt voluptates, quamtumvis efficere videantur, quod magnum aliquid a posteris existimari possit.

CAP. V.

Haud eos damnare licet, qui in vita functis hominibus ullum esse sensum negant.

Lin. 1. το νενεωλκημενον). Subandi substantivum σκαφιδιον.

Lin. 3. et seq. και εσσομενοισι πυθεσθαι). Verba sunt Homerica.

Lin. 9. et seq. ὑπο της αδιαληψιας επιλανθανομενοι). Vox αδιαληψια, qua paucis ante annis cuncta Lexica carebant, nunc primum in recenti Stephaniani Lexici Parisiensi editione visitur, atque exponitur *continuatio, connexio;* quae tamen significatio ad Philodemi mentem minime quadrat. Heic enim is vult ostendere, aequo jure in inferis haberi tum viros bellicis laudibus clarissimos, tum eos, qui ob otii et quietis amorem bellica opera detrectarunt. Quapropter per vocem αδιαληψιαν indicari *otium* et *desidiam* clamat non solum Auctoris mens, sed etiam nominis origo; quippe cum a διαλαμβανειν enascatur, quod praeter alia *gerere* etiam, ac *procurare* designat: ideoque αδιαληψια idem prorsus est, ac *gestionis* et *procurationis vacuitas*, sive otium ac quies, quam tantopere optabant Epicurei. Porro cum διαλαμβανειν denotet quoque *animo percipere*, *ratiocinari*, *intelligere*, *comprehendere*, potest etiam hoc loco αδιαληψια explicari *perceptionis*, *ratiocinationis*, et *intelligentiae privatio*, idest durum ac tardum ingenium.

Lin. 13. γαια λειη ἱζειν μενεαινειν). Verba alicujus veteris Poetae isthaec videntur esse, quibus canit vulneratos, et morti proximos optare, ut in levi terra ossa sua jaceant. Id enim votum non modo veterum Romanorum erat, ut e sepulcrorum titulis patet, sed Graecorum quoque, uti prae aliis auctor est Euripides in *Alcest.* v. 462, ubi haec leguntur:

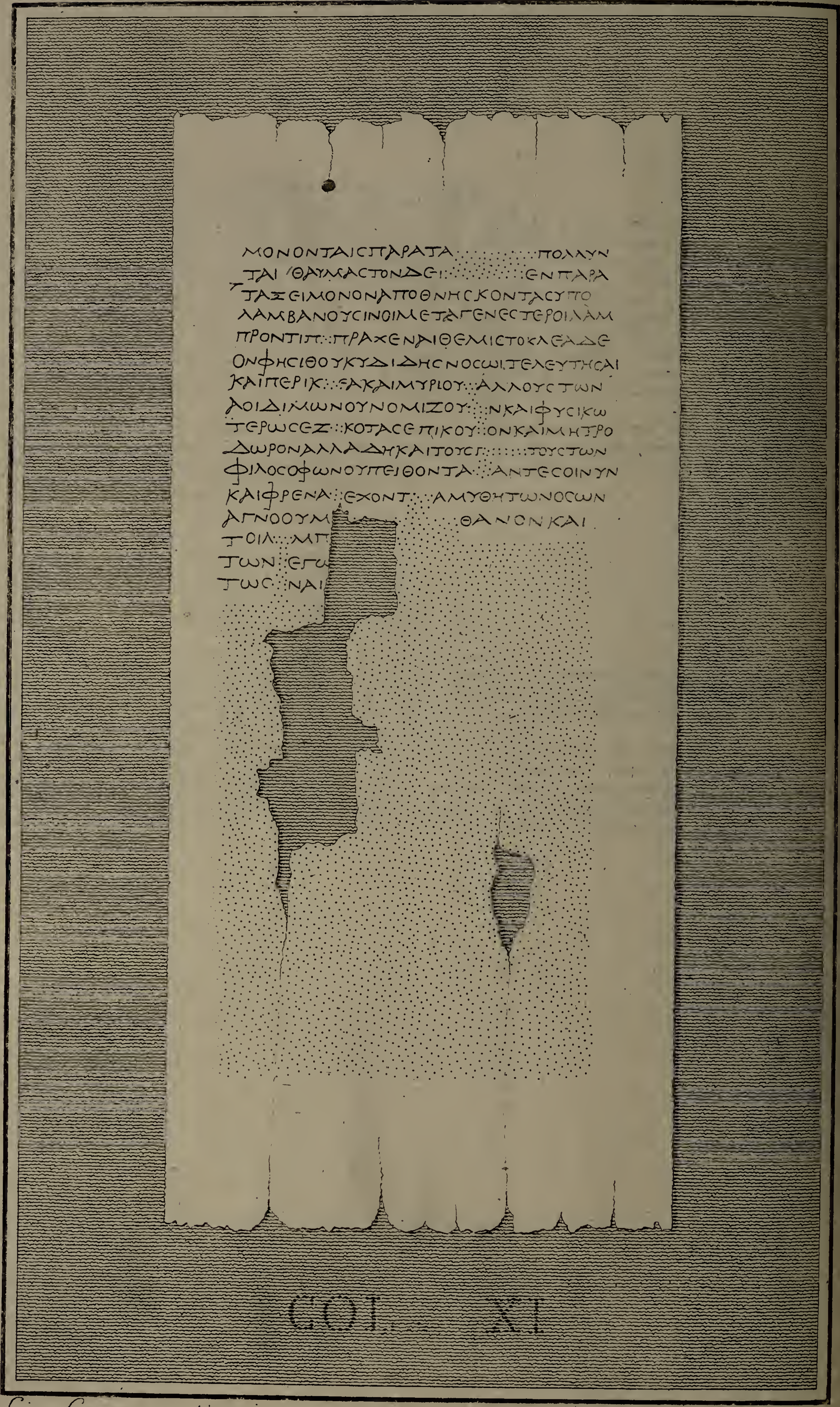
Κουφα σοι
Χθων επανω πεσειε, γυναι,
Levis super te
Terra cadat, mulier.

Et apud eumdem in Helena v. 858 haec alia habentur:

Ευψυχον ανδρα πολεμιων θανονθ' ὑπο
Κουφη καταμπισχουσιν εν τυμβῳ χθονι
Virum fortem ab hostibus interfectum
Levi circumtegunt in sepulcro terra,

Lin. 16. ανυπαηδιαν). Mutilam papyri dictionem sic verisimilius, ac sententiae congruentius supplendam curavimus. Equidem fatemur ignotum hoc Lexicographis omnibus esse vocabulum; at rursus scimus vocem istam ab Graeci sermonis ingenio minime abhorrere: etenim ab αηδια *molestia* fit primo ὑπαηδια, deinde praeposito α privativo enascitur ανυπαηδια *molestiae vacuitas.*

Lin. 29. μοναδας). Vulgo hoc nomen exhibent Lexica velut substantivum, atque exponunt *unitatem*, aut *naturam simplicem;* unde rerum elementa μοναδες recte nuncupantur. Verum sensus omnino postulat, ut heic, nisi mendosam papyri dictionem putare malimus, μοναδας tamquam adjectivum pro μοναδικας accipiamus, ac propterea μοναδας ἡδονας explicemus *voluptates solas*, seu molestiae non conjunctas: quas quidem eodem sensu ακεραιας *sinceras* in *Ratis sententiis* apud Laertium Epicurus appellat.

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XI.

μονον ταις παραταξεσιν απολλυνται. Θαυμαστον δε γ', ει τους εν παραταξει μονον αποθνησκοντας ὑπολαμβανουσιν ὁι μεταγενεστεροι λαμπρον τι πεπραχεναι· Θεμιστοκλεα δε, ὁν Φησι Θουκυδιδης νοσῳ τελευτησαι, και Περικλεα, και μυριους αλλους των αοιδιμων ου νομιζουσιν· και Φυσικωτερως εζηκοτας Επικουρον, και Μητροδωρον, αλλα δη και τους πρωτιστους των Φιλοσοφων ου πειθονται παντες ὁι νυν και Φρενας εχοντες, αμυθητων ὅσων αγνοουμεν, ὥσπερ απεθανον . . . . . .

tantum in acie pereunt. Mirandum vero, quod eos modo, qui in praelio cadunt, illustre quid gessisse posteri putent; minime autem Themistoclem, quem morbo decessisse scribit Thucydides, et Periclem, aliosque viros claros quamplurimos: nec minus mirum, quod Epicurum, et Metrodorum, qui secundum naturam magis vixerunt, sed et alios philosophorum primores haud magnum aliquid fecisse sibi persuadeant omnes nostrae aetatis homines etiam sapientes, cum innumeri ii sint, quorum mortis genus ignoramus . . . .

ADNOTATIONES.

Lin. 8. et seqq. *φυσικωτερως εζηκοτας Επικουρον, και Μητροδωρον*). Quid significet *vivere φυσικωτερως*, idest *naturalius*, facile explicabimus, si animadvertamus apud veteres philosophos idem fuisse, teste Tullio lib. IV. de *Finibus bonorum et malorum*, secundum naturam vivere, ac summum bonum consequi. Sed quia, quaenam esset vita naturae congruens, non omnes eodem modo intelligebant; idcirco in varias discesserunt sententias. Epicurus summum bonum in voluptate, quidam in doloris vacuitate, alii in rebus aliis constituerunt: at Zeno, Stoicorum parens, unam virtutem summum bonum, seu supremam felicitatem esse habendam existimavit. Cum vero Epicuri discipuli, quid esset bonorum finis, melius atque aliis rectius se constituisse jactarent; hinc profecte asserit Philodemus Epicurum, et Metrodorum *φυσικωτερως*, idest *magis secundum naturam* vixisse.

ΓΟ:::ΝΑ:::ΑΙΠΑ:ΑΠΕΜΠΟΥ:::ΟΤΕ
ΤΕϹΑΜΑΤΟΙϹΩϹΛ:ΛΩΝΕΥϹΑ:ΚΟΧΟΛ
ΜΕΝΧΡΟΝΟΥϹΚΕΛΕΤΟΙΓΙΝΟΝ:ΑΙΤΟΔΕ
ΠΕΡΑϹΕΙϹΤΑϹΠΡΩΤΑϹΑΝΑΛ:ΟΝΤΑ::Υ
ϹΕΙϹΥΠΑΚΟΥϹΤΕΟΝΔΕΔΗΛΟΝ:ΟΤΙΤΑΤΟΙϹ
ΕΙΡΗΜΕΝΟΙϹΑΝΑΛΟΓΑΚΑΙΠΕΡ:ΤΗϹΚΑ
::ΡΟ::ΑϹΚΑΙϹΥΝΟΛΩϹΤΗϹΔΥϹΜΟΡΦΙΑϹ
ΝΟΤΑΤΟΝΤΟΙΝΥΝΕϹΤΙΝΤΕΛΥ:ΤΕΙϹΘΑΙΓΕ
ΤΩ:::ΕΝΟΥϹ::Η::ΟΥΠΟΛΥΤΕΛΗΤΑΦΗΝ
ΚΑΙ::::ΒΛΕΓ:::ΝΑΛΛΑΛΙΤΗ:::ΚΑΙΤΟ::
::::::ΑΝΚ:ΤΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝΓΑΡΕϹΤΙΝ
Ε::::ΚΑΘΑ:::::ΙΑΜΕΝΟΥΝΤΩΝ::::
ΜΕΝΤΩΝΠΟΛΥΤΕ::ΩΝΤΟΙϹΔ:::ΩΝ:::Υ
ΧΟΝΤΩΝΚΑΙΤΟΙϹΜΕΝΕΠΙΦΑ:::::::Ο
::Ρ::ΝΗϹΤΟ::Δ:::ΑΞΙΑϹΛΗΘΗ:ΤΟ:ΠΑΝ
ΤΑϹΑΠΛΩϹΑΝ::ΙϹΘΗΤΕΙΝΜΑ::::ΝΔΕ
ΜΗΔΕΙΝΑΙ ΚΑ:ΤΟΥΤΩΝΕΙϹΤΑ:ΤΑΦΑϹ
::ΑΜ::ΝΑΥΤΟΘ::::::::ΚΑΕϹΘ::ΤΑΔΕ
::Ν:::ΕΝΤΑ

ΙΛΕϹ
ΘΑΙΟΝΑ
ΤΕΤΑ::::::ΛΕΥΕΝΑ:::::ΤΕΝΤ
ΔΑΠΕ:::::ΑΙΤΗ:::::ΑΤΕ
ϹΙΝ
::ΟΝΘΕΤΩΝ::ΑΜΗ
::ΙΛΛ:::::ΩΤΗ:ΝΤΩϹΕΔ:ΝΕ::ΘΕΝΤΑ
ΤΑΦ::::::ΤΑΝΤΑ:::ΙΔ:ΑΜΝΗ
::ΝΕΥ:ΥϹΙΝΟΥΤ::ΝΑΠΑΝΤΕϹ:::::ΕΙ
::ΤΩ::ΝΟΜΗΚ::ΤΩΝΕΠΑΙϹΘ
ΩΜΗ:::::Π::ΕΝΗΜΑΛ
::ΟΔΑΕ:::::ΕΙΝΕϹΤΙΝΕΙΜΗΒ
::ΕΖΗϹΕΝ::::::ΤΙΩΝΕ:::Ι:::ΡΟΥ

COL. XII

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XII.

. . . . . και παραπεμπουσιν, ὁτε παντες ἁμα τοις ὡς αλλων ευσαρκοις ολιγου μεν χρονου σκελετοι γινονται, το δε περας εις τας πρωτας αναλυονται φυσεις· ὑπακουστεον δε δηλονοτι τα τοις ειρημενοις αναλογα και περι της καταρροιας, και συνολως της δυσμορφιας. Κενοτατον τοινυν εστιν τε λυπεισθαι γε τῳ μεν ου στησ' ου πολυτελη ταφην, και περιβλεπτον, αλλα λιτην, και που αναξιαν· καταφερομενων γαρ εστιν επι τα καθαπερ διαμενουντων τοις μεν των πολυτελων, τοις δε των τυχοντων, και τοις μεν επιφανων· ὁ επιφρονηστο γε δι' αναξιας ληθης του παντας ἁπλως αναισθητειν, μαλλον δε μηδ' ειναι. Και τουτων εις τας ταφας τα μεν αυτοθι . . . .

. . *Frustra* et comitantur, quoniam omnes simul cum obesioribus exiguo tempore ossa exsiccata fiunt, et tandem in prima dissolvuntur elementa; porro rebus jam dictis congruentia et de carnis defluvio, et omnino de foeda corporis immutatione subjicienda sunt. ¶ Vanissimum est igitur animo angi homines, quod sibi non sumtuosum et magnificum, sed humile ac vile sepulcrum excitarint. Id enim est existimantium se veluti esse permansuros his quidem sepulcris splendidos, illis vero vulgares, et aliis profecto illustres: quod idcirco in mentem venit, quia turpiter obliti sunt omnes prorsus sensu carere, seu potius non esse. Ac de iis circa sepulcra haec sane hoc loco . . .

CAP. VI.

Stulte animo anguntur homines, quod magnifica sepulcra sibi non pararint.

ADNOTATIONES.

Lin. 1. και παραπεμπουσιν). Verbum παραπεμπω, quod praeter alia *deducere*, *comitari* significat, heic ad funus, seu pompam funebrem referendum videtur.

Lin. 4. et seq. εις τας πρωτας αναλυονται φυσεις). Hoc loco πρωται φυσεις sunt prima corporum elementa, quae στοιχεια vulgo nuncupantur.

Lin. 6. et seq. περι της καταῤῥοιας). A verbo καταῤῥεω *defluo*, seu *deorsum fluo* descendit καταῤῥοια, quod nomen verti potest *defluvium*, seu *defluxio*. Vult heic ostendere Epicureus philosophus, stulte, atque inaniter angi animo homines, quod non magnifica et sumtuosa sibi sepulcra pararint: nam, ut ipse ratiocinatur secundum suae disciplinae placita, post mortem non solum corpora in prima dissolvuntur elementa, sed nullus prorsus in cunctis hominibus sensus manet, imo non sunt.

ΠΛΑΤΩΝΟ::ΑΛΛΑΓΟΥΝΑΝΤ::ΝΕ
ΙΓΕΔΟΚΕΙΚΑΚΟΔΑΙΜΟΝΟϹΕΙΝΑΙ
ΡΜΑΜΑΛΛΟΝΕΑΝΑΥΤΟϹΤΙϹΕΠΙϹΚΗ
ΦΑΙΝΗΤΑΙΚΑΤΕϹΠΟΥΔΑ::ΩϹ
Φ::ΙΝΟΝΤΑΙΔΕΚΑΙΤΩΝΝΟΜΟΘΗΤΩΝ
Ϲ:ΦΥϹΙΚΩϹΚΑΙΚΑΛΩϹΔΙΑΤΑ::ΜΕ
Ν::ΙΚΑΙΚΕΚΩΛΥΚΟΤΕϹΕΚ::ΘΑΙ
Κ:ΤΑΤΑϹΤΑΦΑϹΔ:ΑΤΟΤΩΝΖΩΝΤΩΝ
ΙϹΧΡΕΙΑϹΑΦ::ΙΡΕΙϹΘΑΙΠΟΛΛΩΝΚΑΙ
ΦΘΟΝΟΝΤΟΥΤΟΥΤΑϹΟΥϹ:ΑϹΑΦΑ
ΕΙΝΚΕΛΕΥΟΝΤΩΝ ΕΟΙ::ΑϹΙΔΕ
ΚΑΙΤΩΝ:ΔΙΩ::ΩΝΟΙΧΑΡΙϹ
ΕΙΝΟ:ΤΩϹΑΝΕΥϹΤΑΛΩ
ΑΙΤΑΦΩϹΙΝ
ΝΩϹΚΟΥϹΙΝΟ
Α::ΝΕΚΕ
ΘΑΙΚΑΙΤΟ
ΤΑ
ΕϹ::ΝΤΟΙϹ
ΥϹΙΤΩΝ
ΤΩ
ΤΡΙϹΙΝΕ
ΤΟΤΟΥΔ
ΠΕΡΙϹΤ
ΟΥϹ::ΟΜΟΙΩϹ
ΤΟΔΕΜ::ΟΛΟϹ
ΕΙΝ::ΩΝΕΝΕΚΑϹΤ
ΟΜ::ΝΩΝΟ::ΠΑΝ
ΕΠ:ΓΙΝΕΤΑΙΓΑΡΕϹ
ΩϹΕΑΥ::ΝΠ::ΟΝΕΝΟ
ΑΤΑ::ΙΑϹ
ΤΕ

COL. XIII

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XIII.

του Πλατωνος· αλλα τουναντιον ε-
μοιγε δοκει κακοδαιμονος ειναι
χαρμα μαλλον, εαν αυτος τις επι σκη-
ναις φαινηται κατεσπουδακως.
Φαινονται δε και των νομοθετων,
οι φυσικως, και καλως διαταξαμε-
νοι, και κεκωλυκοτες εκλυεσθαι
κατα τας ταφας δια το των ζωντων
τας χρειας αφαιρεισθαι πολλων, και
προς φθονον τουτον τας ουσιας αφα-
νιζειν κελευοντων. Εοικασι δε
και των ιδιωτων οι χαριεστατοι . . . .

Platonis; sed contra ea videtur mihi miseri hominis solatium, si quis omni ope ad exstruenda sibi tabernacula incumbat. Videntur autem ex legum latoribus ii recte et secundum naturam statuisse, qui in monumenta patrimonium effundere vetuerunt, propterea quod plures viventes rebus necessariis destituuntur, dum in istam invidiam opes dissipare jubent. Illi autem etiam e plebejis hominibus, qui sunt elegantiores, videntur. .

ADNOTATIONES.

Lin. 1. του Πλατωνος). Heic Platonem carpere videtur Noster, quod lib. IV. *de Leg.* sub finem ditissimos homines magnificentissimum sepulcrum sibi poni jubentes commendare non dubitarit. Celeberrimi Philosophi locum, ad quem respicit Philodemus, in Praefat. nos attulimus.

Lin. 5. et seq. επι σκηναις φαινεται κατεσπουδακως). Discerpta papyrus haec tantum exhibet elementa επισκη: quare legi posse opinati sumus επι σκηναις, ut nimirum doceat Philodemus stulte eos agere, qui magnifica sibi excitant sepulcra, non secus ac si quis ad tabernaculum construendum omne conferat studium; sicut enim in temporariis hujusmodi tectis, quae paullo post est relicturus, operam procul dubio perdit, ita quoque illi frustra laborant de sepulturis sibi parandis, quarum nullus post obitum futurus est sensus. Haec profecto nobis non displicent: si cui tamen mutilam vocem supplere επισκηπτειν *mandare* magis placeat, conjecturae eidem libentissime adsentiemur. Nam επισκηπτω de morientibus etiam usurpatur, qui propinquis, vel amicis studiose ea mandant, quae post mortem fieri exoptant; ut plura veterum Scriptorum testimonia a Lexicographis coacervata luculenter ostendunt. Itaque altera hac lectione admissa, innuere vult Noster, infelicem prorsus esse illum habendum, qui moriturus in iis totus est curandis, quae ad monumenti constructionem pertinent.

Lin. 10. προς φθονον τουτον). Heic φθονος accipitur passive pro ea re, cui invidetur; verum intelligere eam vocem melius de re vituperatione digna licet, cujus significationis exempla plura in vulgatis Lexicis exstant.

ΤΩΣΟΥΚΕΠΙΤΟΙΣΜΕΤΑΤΗΝΤΕΛΕΥΤΗΝ=
ΟΤΑΝΔΕΤΙΣΕΥΤΕΒΕΒΙΩΙΚΩΣΗΙΚΑΙ
ΦΙΛΟΙΣΑΞΙΟΙΣΕΑΥΤΟΥΚΕΧΡΗΜΕΝΟΣΥ
ΠΟΔΕΤΥΧΗΣΗΠΟΝΗΡΙΑΣΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΚΕΚΩΛΥΜΕΝΟΝΤΥΧΕΙΝΟΥΔΕΛΑΧΙΣ
ΤΗΙΣΥΝΕΞΕΤΑΙΛΥΠΗΤΟΜΗΔΕΣΕΣΘΑΙ
ΠΡΟΣΕΑΥΤΟΝΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣΩΙΓΑΡΕ
ΠΙΓΙΝΕΤΑΙΤΟ...ΟΝΟΥΚΕΣΧΕΝΑΛ
ΛΑΤΟΥΝΑΝΤΙΟΝΠΑΝ ΟΥΔΕ..ΑΡΤΟΨΕ
ΓΕΙΝΤΙΝΑΣΗΤ..ΛΑΙΠΩΡΙΖΕΙΝ..ΥΠΟΠΕ
Ε..ΙΤΑΥΤΩΙΤΩΝΓΑΡΕΥΛΟΓΙΣ..ΩΝΟΥΔΕ
Ε..ΣΥΝΑΠΤΕΙΤΙΤΟΙΟΥΤΟΤΩΝΔΕΣΥΝ
Α..ΤΟΝΤΩΝΟΥ..ΕΝΤΩΙΖΗΝΕΠΙΣΤΡΕ
ΠΤΕΟΝΟΥΧΟΤΙ..Α...ΧΡΟΝΟ..ΟΥΔΕ
Π..ΙΣΘΑΝΟΜΕΘΑΥΤΩΝΟΥΔΟΛΩΣΕΣΜΕΝ
Ι...ΗΚΑΙΜΥ..ΙΟΙΤΩΝΚΑΙΜΕΓΑΛΟ
Π..ΕΠΩΝΚΑΙΠΛ..ΥΣΙΩΝΚΑΙΔ..ΝΑΣΤΩΝ
Τ..ΦΗΣ...ΕΤΥ..ΟΝ...ΥΔΕΙ..ΚΑΤΑ
Μ..ΜΦΕ...ΚΑΙΤΑΛΑ..ΤΩΡΙΖ...ΡΕ
Ν..ΣΕΧΩ...ΤΑ..ΑΣ...ΟΓΑΡΔΙ..ΛΔΙ
...ΗΜΜ...ΣΕΠΙΣΤ...ΑΣΥΠΟ..ΗΤΕ
...ΑΙ...ΓΥ..ΝΕΛΑ..ΙΣΤΗΝ..ΧΕΙΝ
...ΟΤΙ...Λ..ΗΝ...ΕΡΓΗ...ΥΠ..
...ΝΑ...ΤΕ..ΝΗΤΙΣΑΝΚ...ΕΤΑ
Τ..ΥΤΑ...ΑΙΤΙΑΣΠΥ...ΟΘΗ
ΤΑΛΕΙΨΑ...ΣΟΠΟΛΛ...ΔΑ
Μ..ΝΓΕΓ...ΤΡΟΝΗΓΗΣ...ΛΙΤΟΝ
ΟΥΚΟΝΤ...ΥΚΑΝΠΕΙΣΘΕ...
ΤΟ..ΣΠΕ...ΣΤΑΛΜΕΝΟΥΣΚΑ...
ΤΑΦΟΥΣ..ΣΑΠΟ..ΕΝΟΜΙΖΕΙΣ...
ΑΠΑΝΤΑΣΑΝΑΛ..ΘΗΣΕΣΘΑΙ...ΕΝΟΝΤΟΙ
...ΝΚΑΙΤΟΤΗΝΕΝΘΑΛΑΤΤΗ..ΣΦΡΙ
...ΑΙΚΑΤΑΣΤΡ..ΦΗΝΜΑΛΛ..ΝΗΤΗΝ
...ΙΜ...ΚΑΙΠ..ΤΑΜΩ...ΤΑΥ
...ΟΡ..ΘΑΙΜΑΛΛΟΝΗΤΗΝ...Α
...ΥΤΟ..ΑΡΥΓΡΟΝΤ...ΧΕ
...ΙΝΑΙΧΕΙΡΟ...

COL. XIV

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XIV.

. . . . . ουκ επι τοις μετα την τελευτην. Ὅταν δε τις ευ τε βεβιωκως η, και φιλοις αξιοις ἑαυτου κεχρημενος, ὑπο δε τυχης, η πονηριας ανθρωπων κεκωλυμενον τυχειν, ουδ' ἐλαχιστη συνεξεται λυπη, το μηδ' εσεσθαι προς ἑαυτον λογιζομενος· ῳ γαρ επιγινεται τογε, τυιον ουκ εσχεν, αλλα τουναντιον παν. Ουδε γαρ το ψεγειν τινας, η ταλαιπωριζειν ὑποπεσειτ' αυτῳ· των γαρ ευλογιστων ουδε ἑνι συναπτει τι τοιουτο· των δε συναπτοντων ουκ εν τῳ ζην επιστρεπτεον, ουχ ὁτι παρα χρονον ουδ' επαισθανομεθ' αυτων, ουδ' ὁλως ἐσμεν. Αλλα δη και μυριοι των και μεγαλοπρεπων, και πλουσιων, και δυναστων ταφης ουκ ετυχον· και ουδεις καταμεμφεται, και ταλαιπωριζει φρενας εχων . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . . . ουκ αν πεισθειη μεν τους περιστολμενους και λαμπρους ταφους, ὡς ἁποτε νομιζει, ουκ επειτα ἁπαντας αναλυθησεσθαι. Κενον τοινυν και το την εν θαλαττη πεφρικεναι καταστροφην μαλλον, η την εν λιμνη, και ποταμῳ, και αυθις ταυτην φοβεισθαι μαλλον, η την εν φρεατι . . . . . ου το παρ' ὑγρον τεθνηκοτος σωμα φθαρηναι χειροτερον ου-

haud dolendum de iis, quae mortem sequuntur. Cum autem quis recte vixerit, atque amicis se ipso dignis usus fuerit, si fortuna, vel hominum improbitas obtinere *sepulcrum* prohibuerit, ne minima quidem tristitia afficietur, haud se futurum secum ipse reputans: cui enim hoc accidit, nullo is dolore affici posset, sed contrarium prorsus fieret. Neque enim eveniet, ut illum aliqui vituperent, aut vexent: siquidem nemini recte cogitantium tale quid contingit; eorum autem, quae *post mortem* contingunt, nulla in vita ratio est habenda, quia eo tempore neque illa sentimus, neque omnino sumus. Sed et innumeri viri et nobiles, et divites, et dynastae sepultura caruerunt; et nemo sapiens eos reprehendit, vel exagitat . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . nequaquam sibi persuaderet ornata et splendida monumenta, sicut de aliis quibuscumque existimat rebus, temporis lapsu haud in pulverem fore redigenda.

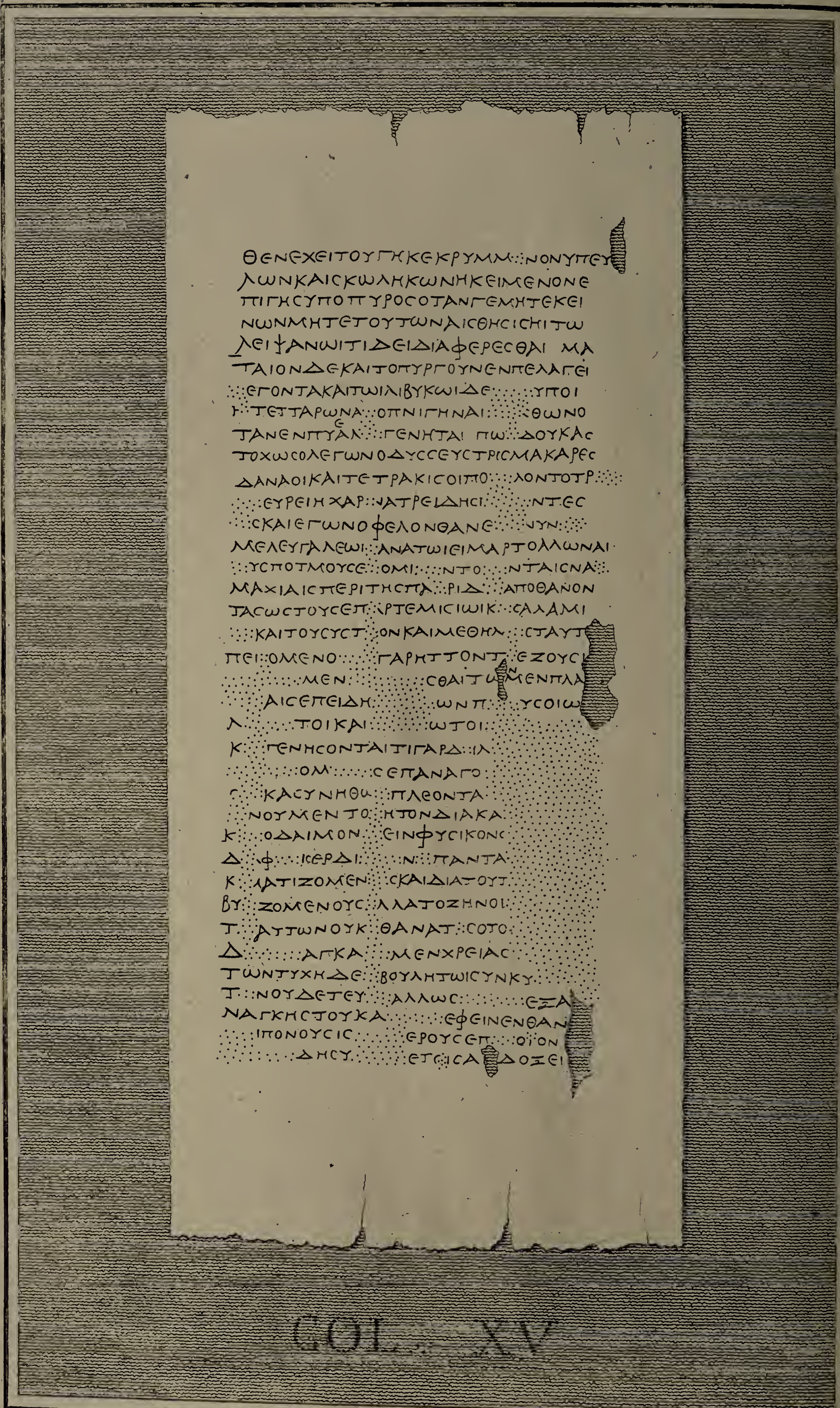
CAP. VII.

Inane est mortem timere in mari, aut in lacu, aut in flumine.

¶ Inane est igitur mortem in medio mari magis horrere, quam mortem in lacu, et in flumine; rursus vero hanc magis timere, quam mortem in puteo . . . . . haud humore corrumpi mortui corpus pejus

Lin. 5. et seqq. υπο δε τυχης, η πονηριας ανθρωπων κεκωλυμενον τυχειν). Hoc loco binae voces κεκωλυμενον τυχειν sunt, ut ajunt Grammatici, accusandi casus absolutus: norunt enim vel in Graeco sermone tirones, Graecos non modo genitivum, quod est frequentissimum, sed accusativum quoque, et ablativum veluti casum absolutum usurpare. Quare, si praepositionem μετα subandias, idem erit μετα κεκωλυμενον τυχειν, ac *postquam prohibitum fuerit sepulturam obtinere;* quod auferendi casu latine *vetita sepultura* diceretur.

Lin. 11. et seq. των γαρ ευλογιστων ουδε ενι συναπτει τι τοιουτο). Verbale ευλογιστος ab ευλογιζομαι *recte cogito* (quamvis ευλογιζομαι in vulgatis Lexicis minime inveniatur) ortum potest heic intelligi de hominibus morti proximis, qui si sapiant, haud dolent se insepultos a nonnullis vituperandos, et ludibrio habendos fore; at rectius ac potius intelligitur de viris sapientibus, qui mortuos sepultura carentes haud reprehendunt, et exagitant, ut e verbis sequentibus apparet: *innumeri viri nobiles, divites, et dynastae sepultura caruerunt, et nemo sapiens eos* καταμεμφεται, και ταλαιπωριζει *reprehendit, et exagitat.* Et de iisdem subdit Philodemus: *nemo sibi persuaderet ornata et splendida monumenta temporis lapsu haud esse in pulverem redigenda.*

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XV.

θεν εχει του γη κεκρυμμενον ὑπ' ευλων, και σκωληκων, η κειμενον επι γης ὑπο πυρος· ὁταν γε μητ' εκεινων, μητε τουτων αισθησις η τω λειψανω, τι δει διαφερεσθαι; Ματαιον δε και το πυργουν· « Εν πελαγει λεγοντα, και τω Λιβυκω δ' εμε λυποι η τετταρων αποπνιγηναι συνηθων » ὁταν εν πυελω γενηται. Πως δ' ουκ αστοχως ὁ λεγων Οδυσσευς· « Τρις μακαρες Δαναοι, και τετρακις, οἱ τοτ' ολοντο Τροιη εν ευρειη χαριν Ατρειδησι φεροντες. Ὡς και εγων οφελον θανεειν. Νυν δε με λευγαλεω θανατω ειμαρτο αλωναι· » τους ποτμους ενομιζεν τους εν ταις ναυμαχιαις περι της πατριδος αποθανοντας, ὡς τους επ' Αρτεμισιω, και Σαλαμινι, και τους ὑστερον, και μεθ' ἡμας ταυτα πειπομενους, ου γαρ ἡττον τι ρεζουσιν;

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . Τι γαρ δει λεγειν δυστυχως ολομενους επαναγοραζοντας, και ἑνεκα συνηθων πλεοντας, και δη μονον ου μεν τον, η τον δια καλον, και ου κακοδαιμον' εχειν φυσικον θανατον; Διο φημι κερδιον ειναι παντα θνησκειν κυματιζομενους, και δια τουτο μεν ουτω βιαζομενους· αλλα το ζην ὁρος δη εστιν αυτων, ουχ ὁ θανατος, ὁτε θαιω.. δια δ' αναγκαιας μεν χρειας πλεοντες. Των τυχη δε αβουλητω συγκυρησαντων, ουδ' ἑτερον αλλως, ει μη εξ αναγκης του καταστρεφειν ενθ' αν φερειν πονους ισχυροτερους . . . . Τοις αν δοξει εξ-

est, quam terra obrutum tineis, et vermibus, vel super terra jacens igne *absumi*: cum vero neque illa, neque haec sentiat cadaver, quid litigare oportet? Stultum est autem magna verborum exaggeratione quemdam dicere: *Magis me discruciaret maris Libyci fluctibus demergi, quam a quatuor familiaribus suffocari*, cum scilicet sit in balneo. At quo pacto dicens Ulysses: *Ter beati Danai et quater, qui olim periere in Troja lata, Atridis gratificantes! Utinam et ego mortuus essem. Nunc vero tristi morte destinatum est me perire;* non absurde infelices eos putabat, qui in maritimis praeliis pro patria occubuerunt, ut illos qui apud Artemisium, et Salamina, illosque qui deinceps interiere, et post nostram aetatem haec passuri sunt; neque enim quid minus faciunt?

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . Quid enim dicere oportet eos infeliciter morientes, qui negotiantur, et ad emendas consuetas merces navigant, quin etiam propemodum hunc, vel illum, propterea quod decoram, et haud miseram mortem habeant naturalem? quare censeo, utilius esse prorsus illos mori, qui fluctibus jactantur, atque ad id minime coguntur; verum vivere est ipsis propositum, non mori, cum ob necessarias pereunt commoditates navigantes. Iis autem, qui in infortunium incidunt inviti, nil aliud reliquum est, quam ut inde vehementiores dolores ferant . . . . Nonnullis videbitur

ADNOTATIONES.

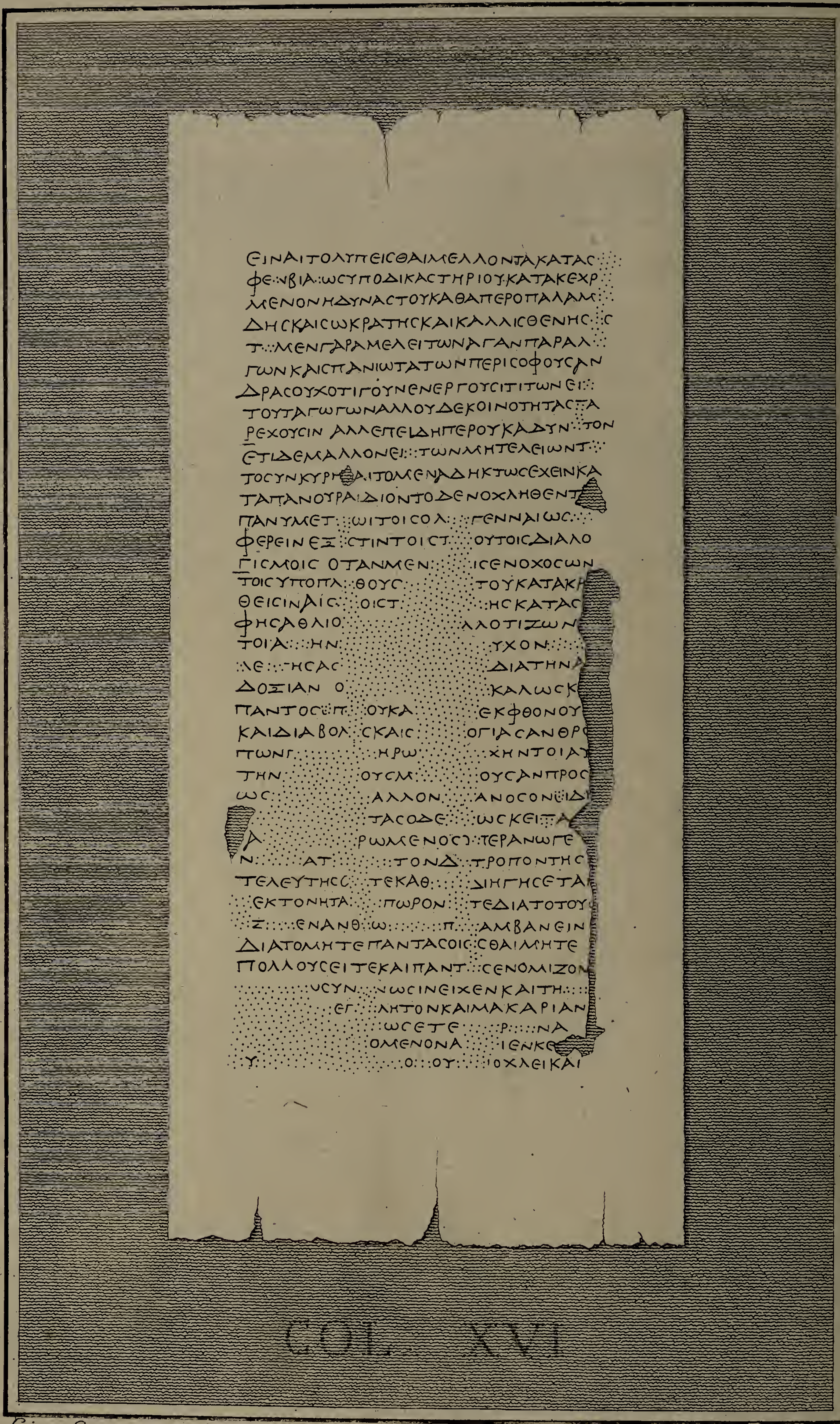
Lin. 6. et seqq. εν πελαγει και τω Λιβυκω δ' εμε λυποι, η τετταρων αποπνιγηναι συνηθων). Videtur heic Auctor veteris Poetae dramatici locum citare, et aliqua interjecta verba omittere; quemadmodum eum sat manifeste paullo post fecisse apparet, dum Homeri verba citat. Idcirco autem mare Libycum a Poeta allato prae aliis memoratur, quod hoc mare ob syrtim majorem, et minorem erat maxime navigantibus periculosum.

Lin. 10. et seqq. τρις μακαρες Δαναοι, και τετρακις, οι ποτ' ολοντο Τροιη εν ευρειη κ. λ.) Verba sunt Homeri lib. V. Odys. a v. 506 ad 512. quamvis non pauca intermedia omittenda censuerit Philodemus, uti paullo ante observavimus.

Lin. 15. τους ποτμους ενομιζεν). Nomen ποτμος *calamitas*, *fatum* videtur hoc loco μετωνυμικως pro ipso homine misero et infelici adhiberi, perinde ac apud Terentium *scelus* pro scelesto sumitur. Probabile est etiam Philodemum scripsisse ποτμιους *infelices*, ut a λογος oritur λογιος, ab αγρος fit αγριος (licet adjectivum ποτμιος in vulgatis Lexicis minime reperiatur); quae vox deinde librarii oscitantia in ποτμους conversa est.

Lin. 24. επαναγοραζοντας). Ut mutilam papyri vocem hoc pacto suppleamus, ipsa Auctoris sententia postulare videtur: nec nobis negotium facessere debet, quod decompositum επαναγοραζω, ab αγοραζω *negotior* ortum, in vulgatis ad hanc usque diem Lexicis minime inveniatur; siquidem ex aliis Voluminibus Herculanensibus editis abunde patet, non pauca in iis exstantia verba uni Philodemo deberi, atque a Lexicographis omnibus antehac ignorata fuisse.

Lin. 28. διο φημι κερδιον ειναι). κερδιον ειναι *utilius*, seu *melius esse* φρασις est ab Homero usurpata lib. XIV. Odys. v. 355. Unde aperte colligitur, quanti Poetarum Graecorum principem fecerit Noster, ut illius quoque locutiones in sua scripta philosophica transfundendas curaverit: quod etiam Tomo V. Herculan. Volum. de Euripide, et aliis scriptoribus animadvertere haud praetermisimus, quorum dictiones pariter imitari studuit Philodemus.

ΕΙΝΑΙΤΟΛΥΠΕΙϹΘΑΙΜΕΛΛΟΝΤΑΚΑΤΑϹ
ΦΕ::ΝΒΙΑ:ΩϹΥΠΟΔΙΚΑϹΤΗΡΙΟΥΚΑΤΑΚΕΧΡ
ΜΕΝΟΝΗΔΥΝΑϹΤΟΥΚΑΘΑΠΕΡΟΠΑΛΑΜ
ΔΗϹΚΑΙϹΩΚΡΑΤΗϹΚΑΙΚΑΛΛΙϹΘΕΝΗϹ::Ϲ
Τ::ΜΕΝΓΑΡΑΜΕΛΕΙΤΩΝΑΓΑΝΠΑΡΑΛ
ΓΩΝΚΑΙϹΠΑΝΙΩΤΑΤΩΝΠΕΡΙϹΟΦΟΥϹΑΝ
ΔΡΑϹΟΥΧΟΤΙΓΟΥΝΕΝΕΡΓΟΥϹΙΤΙΤΩΝΕΙ::
ΤΟΥΤΑΓΩΓΩΝΑΛΛΟΥΔΕΚΟΙΝΟΤΗΤΑϹ:Α
ΡΕΧΟΥϹΙΝ ΑΛΛΕΠΕΙΔΗΠΕΡΟΥΚΑΔΥΝ::ΤΟΝ
ΕΤΙΔΕΜΑΛΛΟΝΕΙ:::ΤΩΝΜΗΤΕΛΕΙΩΝΤ::
ΤΟϹΥΝΚΥΡΗ::ΑΙΤΟΜΕΝΑΔΗΚΤΩϹΕΧΕΙΝΚΑ
ΤΑΠΑΝΟΥΡΑΙΔΙΟΝΤΟΔΕΝΟΧΛΗΘΕΝΤ
ΠΑΝΥΜΕΤ:::ΩΙΤΟΙϹΟΛ:::ΓΕΝΝΑΙΩϹ::
ΦΕΡΕΙΝΕΞ::ϹΤΙΝΤΟΙϹΤ:::ΟΥΤΟΙϹΔΙΑΛΟ
ΓΙϹΜΟΙϹ ΟΤΑΝΜΕΝ:::ΙϹΕΝΟΧΟϹΩΝ
ΤΟΙϹΥΠΟΠΑ::ΘΟΥϹ:::ΤΟΥΚΑΤΑΚΡ
ΘΕΙϹΙΝΑΙϹ::ΟΙϹΤ:::ΗϹΚΑΤΑϹ
ΦΗϹΑΘΛΙΟ:::ΛΛΟΤΙΖΩΝ
ΤΟΙΑ:::ΗΝ:::ΤΥΧΟΝ::
::ΛΕ:::ΗϹΑϹ:::ΔΙΑΤΗΝΑ
ΔΟΞΙΑΝ Ο:::ΚΑΛΩϹΚ
ΠΑΝΤΟϹ::Π::ΟΥΚΑ:::ΕΚΦΘΟΝΟΥ
ΚΑΙΔΙΑΒΟΛ::ϹΚΑΙϹ:::ΟΓΙΑϹΑΝΘΡ
ΠΩΝΓ:::ΗΡΩ:::ΧΗΝΤΟΙΑΥ
ΤΗΝ:::ΟΥϹΜ:::ΟΥϹΑΝΠΡΟϹ
ΩϹ:::ΑΛΛΟΝ:::ΑΝΟϹΟΝ::ΙΔ
:::ΤΑϹΟΔΕ:::ΩϹΚΕΙ::Α
Α:::ΡΩΜΕΝΟϹΙ::ΤΕΡΑΝΩΓΕ
Ν:::ΑΤ:::ΤΟΝΔ::ΤΡΟΠΟΝΤΗϹ
ΤΕΛΕΥΤΗϹϹ::ΤΕΚΑΘ:::ΔΙΗΓΗϹΕΤΑ
::ΕΚΤΟΝΗΤΑ:::ΠΩΡΟΝ:::ΤΕΔΙΑΤΟΤΟΥ
::Ζ:::ΕΝΑΝΘ::Ω:::Π:::ΑΜΒΑΝΕΙΝ
ΔΙΑΤΟΜΗΤΕΠΑΝΤΑϹΟΙϹ:ϹΘΑΙΜΗΤΕ
ΠΟΛΛΟΥϹΕΙΤΕΚΑΙΠΑΝΤ::ϹΕΝΟΜΙΖΟΝ
:::ΥϹΥΝ::ΝΩϹΙΝΕΙΧΕΝΚΑΙΤΗ:::
:::ΕΓ::ΛΗΤΟΝΚΑΙΜΑΚΑΡΙΑΝ
:::ΩϹΕΤΕ:::Ρ:::ΝΑ
:::ΟΜΕΝΟΝΑ:::ΙΕΝΚΕ
:Υ:::Ο::ΟΥ:::ΙΟΧΛΕΙΚΑΙ

COL. XVI

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XVI.

ειναι το λυπεισθαι. μελλοντα καταστρεφειν βιαιως ὑπο δικαστηριου κατακεκριμενον, η δυναστου, καθαπερ ὁ Παλαμηδης, και Σωκρατης, και Καλλισθενης· ὡστε μεν γαρ αμελει των αγαν παραλογων, και σπανιωτατων περι σοφους ανδρας, ουχ ὁτι γουν ενεργουσι τι των εις τουτ' αγωγων, αλλ' ουδε κοινοτητας παρεχουσιν. Αλλ' επειδηπερ ουκ αδυνατον, ετι δε μαλλον ειη των μη τελειων τουτο συγκυρησαι, το μεν αδηκτως εχειν κατα παν ου ῥαϊδιον, το δ' ενοχληθεντα πανυ μετριως τοις ὁλοις γενναιως ὑποφερειν εξεστιν τοις τοιουτοις διαλογισμοις. Ὁταν μεν τοι τις ενοχος ων τοις ὑπο πληθους, η δυναστου κατακριθεισιν αισχροις τυγχανη της καταστροφης, αθλιος μεν εστιν· αλλοτι ζωντι τοια μην ειδοτες, και εντυχοντες αν δ' ελεησαν, η δ' εφευξαν δια την αδοξιαν; Ὁταν δ' ὁ βεβιωκως καλως, και παντος ὑπερ ουκ αλλου, η εκ φθονου, και διαβολης, και συκολογιας ανθρωπων γραφη πονηρων, δια δικην τοιαυτην δεησει τους μεν πολλους, αν προσιωσ', ελεειν μαλλον δ' αν, ὁσον ειδωσι αλλους χαιροντας· ὁδε ὁυτως κειται ἁπασιν γ' ερωμενος, ὑπερανω γενεας καταστας. Τον δε τροπον της τελευτης ουτε καθα τις διηγησεται ψεκτον, η ταλαιπωρον, ειτε δια το τους αξιους εν ανθρωποις προλαμβανειν, η δια το μητε παντας οιεσθαι, μητε πολλους, ειτε και παντες ενομιζον, δι' ὡν ου συγγνωσιν ειχεν, και την ζωην αυτου ανεγκλητον, και μακαριαν. . . .

. . . .

. . . . τουτο δ' ουγ' ενοχλει και

Posse dolere eum qui morte damnatus est judicum sententiis, vel a dynasta, sicut Palamedes, et Socrates, et Callisthenes; ut profecto ea negligat, quae valde a ratione abhorrentia, et rarissima de sapientibus viris narrantur, non quod ad id quidquam alliciens efficiunt, sed neque societates pariunt. ¶ Verum quoniam istud non est ex eorum numero, quae fieri nequeunt, imo potius est eorum unum, quae non sunt perfecta; nullum quidem dolorem sentire non est facile, modice vero turbatum fortiter calamitatem perferre ob has licet rationes. Cum sane quis criminibus probrosis a populo, vel a dynasta damnatus mortem subeat, infelix quidem est: sed qui talia scientes ei viventi obviam fiunt, numquid ipsum miserarentur, an potius ob infamiam fugerent? At cum qui bene vixit, nulla alia ex re accusetur, nisi ex invidia, et calumnia, et malorum hominum perversitate, ob hanc caussam necesse est illum multos, si accedant, eo magis miserari, quo magis de ipsius morte alios gaudere vident; is autem post mortem est omnibus carus, cunctisque suae aetatis hominibus antefertur. Nec porro mortis genus aliquis velut infame et calamitosum declarabit, seu quod viri existimatione digni eum praecedant *in eo mortis genere*, vel quod neque omnes, neque multi sint ejus opinionis, seu quod omnes intellexerint, quibus de caussis veniam haud assecutus est, ac vitam ejus inculpatam ac beatam *existimaverint* . . . .

. . . .

. . . . . id vero haud turbat et

CAP. VIII.

Iis qui in infortunium incidunt nullum dolorem sentire non est facile, nec est quid perfectum, modice vero turbari et dolere licet.

ADNOTATIONES.

Lin. 2. et seqq. *υπο δικαστηριου κατακεκριμενον, η δυναστου, καθαπερ ὁ Παλαμηδης, και Σωκρατης, και Καλλισθενης*). Notissima sunt, quae de Socrate, et Callisthene philosophis capitis damnatis narrant prisci Scriptores: quare mirari subit, ecquid in mentem venerit Epicureo nostro, ut illis Palamedem consociaret, quem Trojani tempore belli Ulyssis fraude a Graecis morte multatum fuisse mythologi dicunt. Verum facile est perspicere, haud id Philodemo propositum fuisse, ut eodem ordine habenda esse ostenderet injusta Socratis, et Callisthenis supplicia, ac fabulas ad Trojana tempora spectantes, sed tantummodo suum argumentum quadam similitudine e fabulosa Graeciae aetate petita illustrare voluisse. Et sane eadem ratione se gessit Col. IX. hujus papyri *de morte*, cum firmam illam et perpetuam amicitiam, quam inter se religiose colebant Epicuri discipuli, magis illustrari veteribus fabulis animadvertit.

Lin 11. et seq. *το μεν αδηκτως εχειν κατα παν ου ῥαΐδιον*). Carpit procul dubio Stoicorum *απαθειαν* *indolentiam* his verbis Noster, qui sapientem omnino dedecere docebant, in maximis etiam malis et cruciatibus vel leviter turbari, et angi animo. Is contra contendit, licet hoc fieri possit, non esse tamen facile, nec existimandum veluti quid absolutum ac perfectum, cum ipsa natura hujusmodi indolentiae repugnet.

...ΕΡ...ΥΡΙΟΥ ΕΙΔΕΚΑΙΤΩΝΕΠ...ΦΑΝΕΣΤΑ
ΤΩΝΦΘΟΝΩΙΚΑΙΔΙΑΒΟΛΗΙΠΕΡΙΠΕΣΟΝ
ΤΑ...ΝΤΕΔΗΜΟΙΣΚΑΙΠΑΡΑ...ΝΑΣΤΑΙΣ
ΥΠΟΔΕΤΥΡΑΝΝΩΝΚΑΙΤΟΥΣΑΡΙΣΤΟΥΣ
ΜΑΛΙΣΤΑΚΑΙΒΑΙΣΙ...ΕΙΣΥΠΟΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΠΕΙΘΕΤΑΙΔΕΚΑΙΤΟΥΣΚΑΤΑ...ΟΝΤΑΣΕΝ
ΤΕΤ...ΙΠΑΝΤΙΒΙΩΙΤΕΤΙΜΩΡ...ΑΙΠΡΟΣ
ΤΗΣΕΝΑΥΤΟΙΣΚΑΚΙΑΣΚΑΙΔΙΑ...ΟΝΜΕ
ΤΑΜ...ΛΕΙΑΙΣΠΟΛΛΑΙΣΟΔΥΝ...ΣΘΑΙΤΑ
ΧΑΔΕΚΑΙΚΟΛΑΣΘΗΣΕΣΘΑΙΔΥ...ΕΡΕΣΤΕ
ΡΟΝΥ...ΑΛΛΩΝ ΕΓΩΔΕΘΑΥΜΑ...ΩΤΩΝ
ΑΒΙΩ...ΟΝΗΓΟΥΜΕΝΩΝΤΟΚΑΤ...ΓΝΩΣ
ΘΗΝΑΙΚΑΙΤΑΥΤΟΥ...ΥΠΟΣΠΟΥΔΑΙΩΝΑΛ
ΛΥΠΟΧΕΙΡΙΣΤΩΝΑΝΘΡΩΠΩΝΜΑΛΛΟΝ
ΔΕΘΗ...ΩΝΕΙΜΑΚΑΡΙΩΣΗΓΟΥ...ΑΙΒΕ
ΒΙΩΚ...ΑΙΚΑΙΒΙΩΣΕΣΘΑΙΤΟΥ...ΑΜΠΟ
ΝΗΡΟ...ΜΕΝΑΠΟΛ...ΟΜΕΝΟΥΣΑ...ΔΙΑΒΟ
ΛΩΝΗΜΗΔΟΛΩΣΔΙΑΒΑΛΛΟΜ...ΝΟΥΣ
...ΑΡΑΤ...ΙΣΤΟΙΟΥΤΟΙΣ ΕΤΙΔ...Ν...ΝΟΜΙ
ΖΟΥΣΙΝ...ΩΝΦΡΟΝΙΜΩ...ΤΟΝ
ΒΙΟΝΕΤ...ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΝΕΙΤ...ΣΥΜ
...ΟΡΑΙ...ΝΕΣΘΑΙ...ΤΕ[ΡΙ]ΠΕΤ...ΟΙΟΥ
ΤΟΙΣΠΡΟ...ΜΒ...ΟΝΤΑΣΙΣΩΣΕΣ...ΘΑΙΚΑΙ
ΠΕΡΙ...Α...ΕΙΔ...ΤΥΧΗΣΕ...ΝΕΡ
ΓΟΝ ΟΥ...ΔΕΣΤΙΠΕ...ΝΤΟΓΕ...ΑΙΩΣ
ΔΥΝΑΣΘΑΙ...ΝΤΑΤΟΙΑΥΤΑ...Ο...ΣΑΡΕ
Τ...ΦΟΡΟ...ΔΡ...ΝΩΣΤΕΚΑ...ΩΝ
...ΔΙΩΝ...ΠΑ...ΙΝΟ...Ω...Ν...ΟΥ
Κ...ΛΟΦ...ΜΟΝΟΝΥΓ...ΟΦΕΡ...ΝΤΑ...ΑΛ
ΛΟΚΑΙΚ...ΑΝΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣΤ...ΝΑΙ
ΑΤΙΘΕΝ...ΑΓΑΡΕ...ΩΚΡΑΤ...ΑΙΖΗ
ΝΩΝΟΕ...ΚΑΙΑΝ...ΞΑΡΧΟΣΩ...ΤΙΝΕΣ
ΙΣΤ...ΡΟ...ΝΕΣΑ...ΛΟΙΤΩΝΦΙΛΟΣΟ
ΦΙ...ΑΝΤΩΝ ΤΟΓΕΜΗΝΕΠΙΤΩΙΠΡΟΣ
ΜΗΔΕΝ...ΙΔΩΣΜΝΗΜΟΝΕΥΘΗ...ΘΑΙ
ΔΗΓΜ...ΑΝΑΔΕΧΕ...ΘΑΙΦΥΣΙΚ...ΟΙ
ΚΕ...ΩΙΗΣΓΑΡΕΝΙΟΤΑΦΙΛΟ...ΑΙ
Ν...ΝΕΣΧ...ΑΣΕΠΙ...
Μ...ΕΤΙΣΕ...ΝΩΣΑΣ...
ΣΑ...ΥΝΟΙΑΙΣ...ΤΝΙΣ...

COL. XVII

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XVII.

υπερ κυριου. Ει δε και των επιφανεστατων φθονῳ, και διαβολῃ περιπεσοντας εντε δημοις, και παρα δυνασταις υπο δε τυραννων και τους αριστους μαλιστα, και βασιλεις υπο βασιλεων, πειθεται δε και τους καταγνοντας εν τε τῳ παντι βιῳ τε τιμωρεισθαι προς της εν αυτοις κακιας, και δι' αυτον μεταμελειαις πολλαις οδυνησεσθαι, ταχα δε και κολασθησεσθαι δυσχερεστερον υπ' αλλων. Εγω δε θαυμαζω των αβιωτον ἡγουμενων το καταγνωσθηναι, και ταυτ' ουχ υπο σπουδαιων, αλλ' υπο χειριστων ανθρωπων, μαλλον δε θηριων, ει μακαριως ἡγουνται βεβιωκεναι, και βιωσεσθαι τους παμπονηρους μεν, απολυομενους δε διαβολων, η μηδ' ὁλως διαβαλλομενους παρα τοις τοιουτοις. Ετι δ' αν οι νομιζουσιν ανδρων φρονιμωτατων τον βιον ετι ταλαιπωρον ειναι, και συμφοραις γεινεσθαι περιπετη παρα τοιουτοις, προλαμβανοντας ισως εσεσθαι και περι εαυτων, επειδη τυχης εστιν εργον. Ουκουν δ' εστι περαν το γενναιως δυνασθαι φερειν τα τοιαυτα τους αρετηφορους των ανδρων, ὡστε και των ιδιων απαντων, ὁ ιων εσχον δ', ου κεκλοφην μονον υποφεροντας, αλλα και κατανωτιζομενους τ' αν διατιθεναι· τοια γαρ ὁ Σωκρατης, και Ζηνων ὁ Ελαιτης, και Αναξαρχος, ὡν τινες υστερουσιν, τινες αλλοι των φιλοσοφησαντων. Το γε μην επι τῳ προς μηδεν δ' ιδως μνημονευθησεσθαι δηγμον τ' αναδεχεσθαι φυσικως εοικε. . . . .

. . . .

. . . . ὁτε τις εγνωσται ετι ζησας επι γ' ευνοιαις, του' εστιν ισα κ' αν ευ-

de judicio. Si vero et viros clarissimos *animo proponat*, qui in invidiam, et calumniam inciderunt apud populos, et apud dynastas, sub tyrannis et optimates maxime, atque ipsos reges sub regibus; sibi persuadet, homines condemnantes toto vitae cursu sua iniquitate esse plectendos, ac pluribus conscientiae stimulis torquendos, et fortasse ab aliis asperius puniendos. Porro ego miror, quod qui acerbissimum esse condemnari opinantur praesertim ab hominibus non bonis, sed pessimis, seu potius belluis, ii beate vixisse, ac deinde victuros homines perditissimos, a calumniis absolutos, seu nequaquam calumniis obnoxios apud tales existimant. Praeterea vero arbitrantur etiam infelicem prudentissimorum esse virorum vitam, hosque in calamitates incurrere, cum idem sibimetipsis eventurum praevideant, quoniam fortunae est opus. Haud igitur humanas superat vires, posse homines virtute praeditos talia ita generose perferre, ut cunctorum suorum bonorum, quae habebant, non modo spoliationem aequo animo tolerare, sed et dorso ferre sint parati: hac enim ratione *se gesserunt* Socrates, et Zeno Elaeites, et Anaxarchus, quibus alii sunt inferiores, alii philosophantibus dissimiles. ¶ Enimvero dolere, quod nulla ex re quis videat se fore memorandum, videtur naturaliter *vanum et stultum* . . . .

. . . .

. . . . . . cum quis cognitus est adhuc vivens ob actus benevolentiae, quod perinde est, ac si

CAP. IX.

Vanum est et stultum hominem dolere, quod memoriam sui nominis post mortem non relinquat.

ADNOTATIONES.

Lin. 1. ὑπερ κυριου). Το κυριον interpretati sumus *judicium*, eodem sane sensu, quo Graece dicebantur τα κυρια κριθεντα *rata judicata* illae judicum sententiae, a quibus non appellabatur.

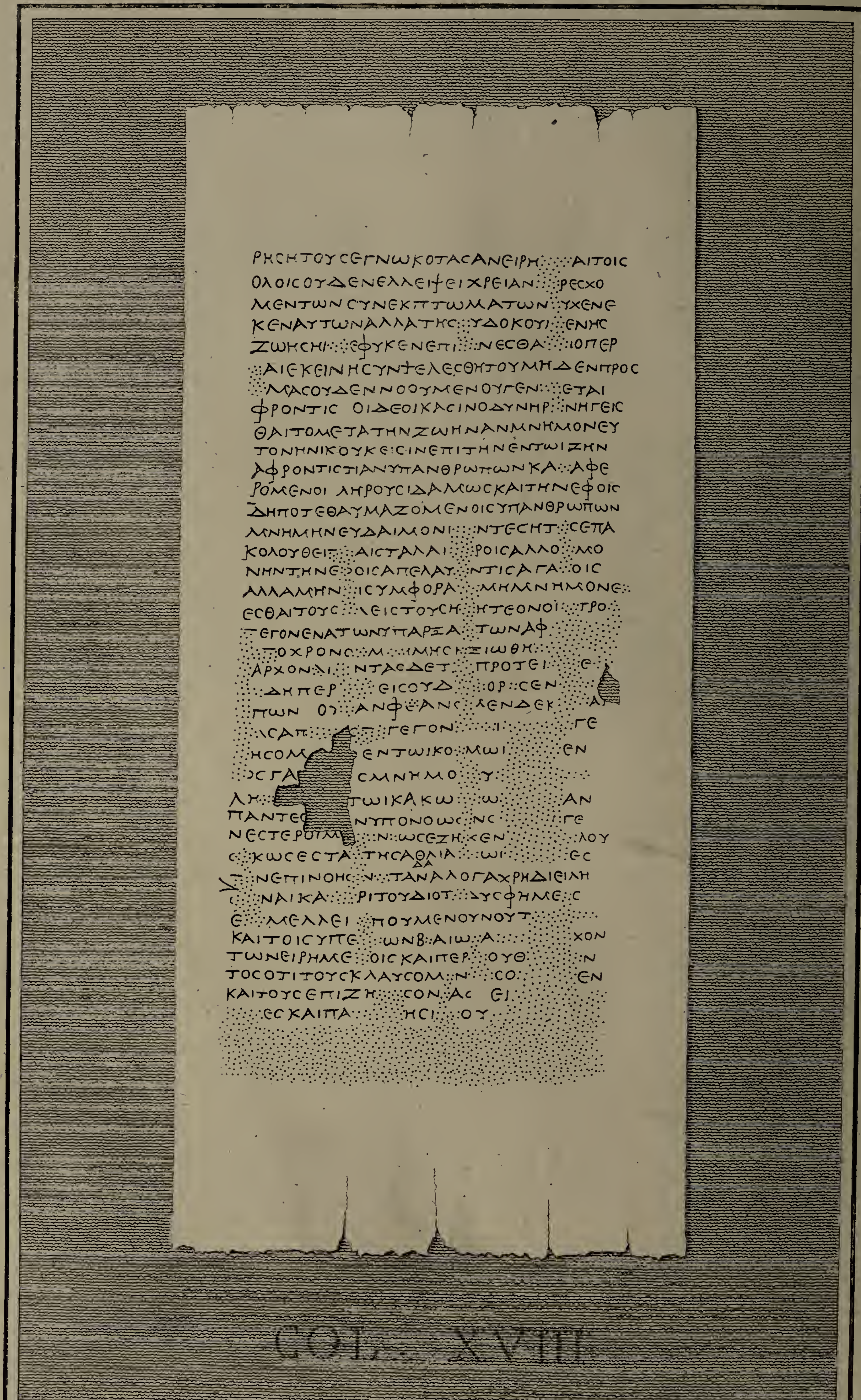
Eadem lin. et seqq. επιφανεστατων φθονῳ, και διαβολη περιπεσοντας εντε δημοις κ. λ.). Heic licet generatim de illis loquatur Epicureus noster, quos apud populos, et dynastas, et tyrannos oppresserat invidia, et calumnia; facile tamen quivis intelligere potest, eum Socratem ab Atheniensibus, et Callisthenem ab Alexandro M. morte damnatos, quorum supra mentionem fecerat; nec non paullo post memoratos Zenonem Elaeiten, atque Anaxarchum, quorum hic a quodam Cypri tyranno, ille a patriae suae tyranno est interfectus, praecipue significare. At non aeque facile est divinare, quennam regem ab alio rege capitali poena damnatum speciatim innuat Philodemus; nisi quod valde est probabile, ipsum ad Agidis Spartae regis miserandum supplicium, quo alterius Spartani regis Leonidae pravis artibus et fraude affectus fuit, spectare voluisse, de quo videndus Plutarchus in Agide.

Lin. 4. et seq. και τους αριστους μαλιστα). Τους αριστους, *optimates* vertimus, idest potentiores et nobiliores cives, quos maxime metuere solent tyranni; sed nihil impedimento est, quominus heic αριστοι intelligantur a Philodemo viri moribus et virtute insignes, ut Zeno, et Anaxarchus philosophi.

Lin. 19. et seqq. Ετι δ' αν νομιζουσιν ανδρων φρονιμωτατων τον βιον ταλαιπωρον ειναι κ. λ.). Hoc loco Noster iis haud assentitur, qui existimabant etiam prudentissimorum hominum vitam propterea esse miseram atque infelicem apud iniquos et inhumanos, a quibus praevident se fore opprimendos, quod id Fortunae est opus. Etenim isthaec opinio Epicuri doctrinae adversabatur; qui in epistola ad Menoeceum aperte docuerat, *Fortunam minime esse Deum habendam, neque esse caussam bonorum omnium et malorum, quae in humana vita accidunt.*

Lin. 23. προλαμβανοντας). Hoc participium ad verba ανδρων φρονιμωτατων est referendum; verum Auctor isthic accusandi casum absolutum, ut ajunt Grammatici, usurpare voluit.

Lin. 29. κεκλοφην). Haec vox in cunctis Lexicis usque ad hanc diem vulgatis neutiquam invenitur; attamen ex quadam linguae analogia a κλεπτω descendit. Etenim nomina a praeterito medio orta hujus temporis formam retinere solent; ita a κεκραγα habetur κεκραγη, a πεποιθα fit πεποιθησις.

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XVIII.

ρηση τους εγνωκοτας, αν ειρηνται, τοις ὁλοις ουδεν ελλειψει· χρειαν γαρ εσχομεν των συνεκπτωματων ουχ ἑνεκεν αυτων, αλλα της ου δοκουμενης ζωης, ἡ πεφυκεν επιγινεσθαι. Διοπερ αν και εκεινη συντελεσθη, του μηδεν προς ἡμας, ουδ' εννοουμενου γενησεται φροντις. Οἱδ' εοικασιν οδυνηρον ἡγεισθαι το μετα την ζωην ανμνημονευτον, ἡνικ' ουκ εισιν επι την εν τω ζην αφροντιστιαν ὑπ' ανθρωπων καταφερομενοι. Ληρουσι δ' αμως και την εφ' ὁις δηποτε θαυμαζομενοις ὑπ' ανθρωπων μνημην ευδαιμονιζοντες, η ταις επακολουθουσαις ταλαιπωριαις· αλλοι μονην την εφ' ὁις απελανεν τις αγαθοις, αλλα μην και συμφοραις μη μνημονευεσθαι τους πλειστους. Ἡγητεον, ὁις προσγεγονεν ἁ των ὑπαρξαντων αφαιρεισθαι, αυτοχρονω μνημης αξιωθηναι, ὡς Αναξαρχον, ἁπαντας δε τους προτερους· ἑπειδηπερ ουδεις ου διεφορησεν τα δι' επων. Ουδ' αν φθανομεν δεχεσθαι τους ἁπαντας τε γεγονοτας, και δη γενησομενους εν τω κοσμω παθειν, ὁις γαρ και ὁστις μνημονευεται, κ' ου λεληθεν εν τουτω κακω βιω, ὡστ' αν παντες μεν ὑπονοωσιν ὁι μεταγενεστεροι μαθειν, πως εζηκεν αυτος· αλλ' ουκ εικος ες ταυτης αθλιας ζωης κακ' εστιν επινοησειν. Τα δ' αναλογα χρη διειληφεναι και περι του διοτι δυσφημος ετι μελλει ου που μενουν ουτ' αλγειν και τοις ὑπερ των βιαιως αποθνησκοντων ειρημενοις, και περι του θρηνουντος, ὁτι τους κλαυσομενους ουκ ελιπεν, και τους επιζητησοντας . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

invenerit homines, qui illos actus noverunt, si vulgati sint iidem; nihil omnino deerit: necessarii enim erant nobis casus non propter se, sed propter vitam, quae non videretur aliter vita, cum sit naturaliter eorum comes. Quare, simul atque illa finem habuerit, quod nihil ad nos pertinet, neque cogitatur, id nobis curae erit. Hi vero acerbum sane existimare videntur, post vitam nullam superesse sui memoriam, cum ad istam incuriam ac negligentiam non sunt ab hominibus in vita impulsi. Sed et nugantur quodammodo, cum beatum putant ob omnia celebrari, quaecumque ab hominibus admiranda habentur, vel ob calamitates, quae secutae sunt: alii eorum bonorum tantum memoriam laudant, quibus aliquis est potitus; at ob infortunia nequaquam memorari plurimos contendunt. Existimare oportet eos, quibus spoliari nonnullis bonis obtigit, eodem tempore memoria dignos fuisse habitos, ut Anaxarchum, et omnes eo priores; siquidem nemo non haec per sermonem evulgavit. Nec porro facere possumus, quia statuamus omnes, qui nati sunt, et nascentur in Orbe ea pati, ob quae quivis memoratur, nec est in tristi vita ignotus, ut propterea posteri omnes discere cogitent, quo pacto ille vixerit: at non expedit in miserae hujus vitae mala inquirere. Ut autem pateat, qua de caussa infamia laborans etiam non debet aliqua in re dolere, considerare oportet quae sunt congruentia rebus dictis et de violenter morientibus, et de illo, qui ploraturos, ac desideraturos se non relinquere lamentatur . . . .

. . . .

. . . .

ADNOTATIONES.

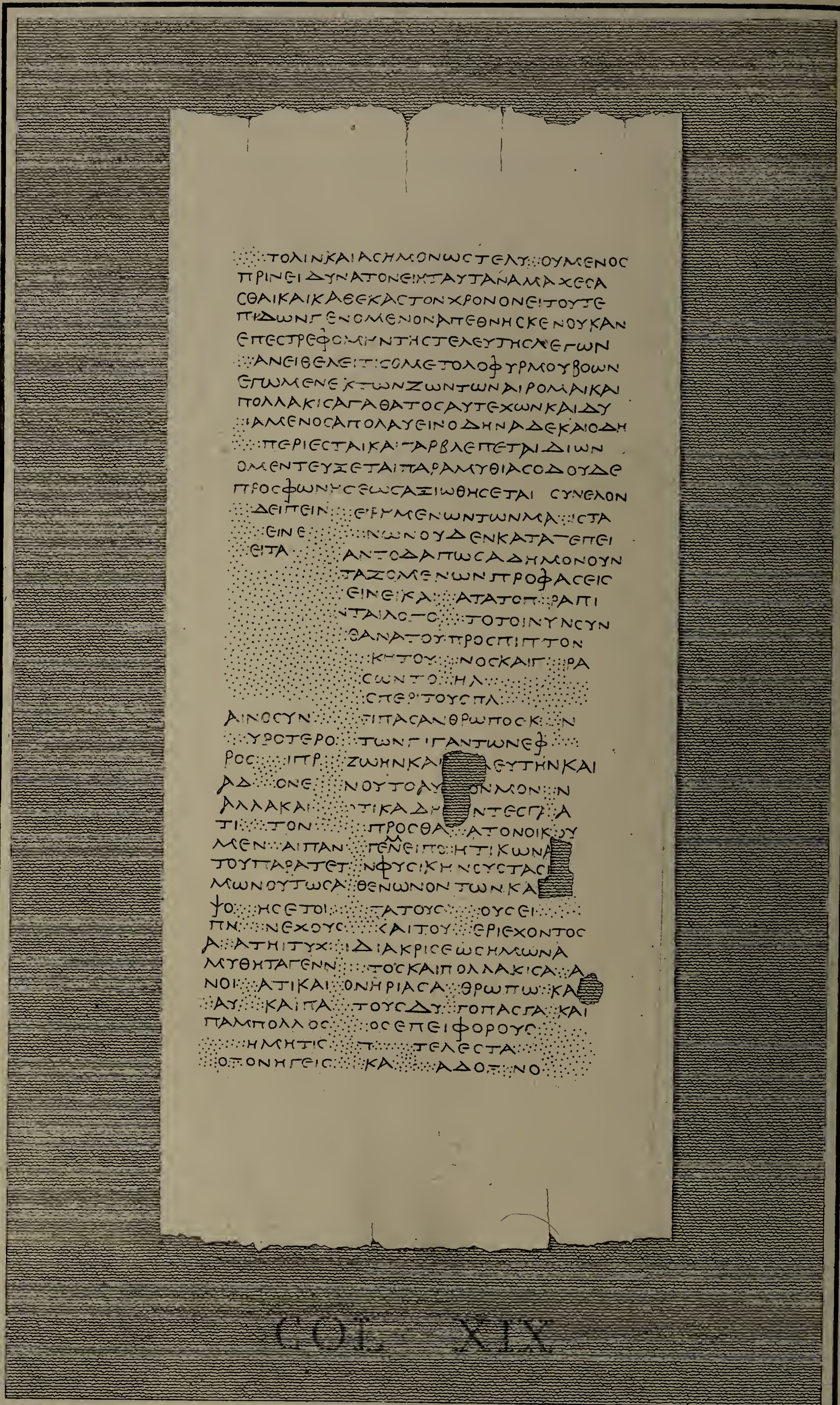
Lin. 3. *συνεκπτωματων*). Nullum vulgatum Lexicon hoc nomen exhibet.

Lin. 9. et seq. *ανμνημονευτον*). Sic in papyro pro *αμνημονευτον* librarii oscitantia habetur.

Lin. 12. et seqq. *Ληρουσι δ᾽ αμως και την εφ᾽ οις δηποτε θαυμαζομενοις υπ᾽ ανθρωπων μνημην ευδαιμονιζοντες*). Irridet his verbis eos Philosophus, qui ob omnia, quaecumque ab hominibus admiratione digna habentur, nimirum principatus, honores, divitiae, atque alia hujusmodi, memorari felix fortunatumque putabant: isthaec enim non Epicurei modo, sed et cuncti cujusvis disciplinae philosophi tantum aberat ut admirarentur, ut potius nihili ducerent et contemnerent.

Lin. 15. et seq. *αλλοι μονην την εφ᾽ οις απελανεν τις αγαθοις*). Haud probat heic illorum opinionem Philodemus, qui bona tantum, quibus in vita quis potitus fuerit, non vero mala et calamitates memoranda esse asserebant; verum contendit eos quoque, qui in hac tristi vita injuriam aliquam passi sint, memoria dignos esse.

Lin. 20. *αυτοχρονῳ*). Hac voce omnia adhuc carent Lexica; sed ut veteres *αυτονυκτει* pro *ipsa nocte*, et *αυθημαρ* pro *ipsa die* dixerunt, ita secundum analogiae regulas vocem *αυτοχρονῳ* pro *eodem tempore* usurpare potuerunt.

ΤΟΛΙΝΚΑΙΑCΗΜΟΝΩCΤΕΛΥ ΟΥΜΕΝΟC
ΠΡΙΝΕΙΔΥΝΑΤΟΝΕΙΗΤΑΥΤΑΝΑΜΑΧΕCΑ
CΘΑΙΚΑΙΚΑΘΕΚΑCΤΟΝΧΡΟΝΟΝΕΙΤΟΥΤΕ
ΠΙΔΩΝΓΕΝΟΜΕΝΟΝΑΠΕΘΝΗCΚΕΝΟΥΚΑΝ
ΕΠΕCΤΡΕΦΟΜΗΝΤΗCΤΕΛΕΥΤΗCΛΕΓΩΝ
ΑΝΕΙΘΕΛΕΙΤ ΙCΟΜΕΤΟΛΟΦΥΡΜΟΥΒΟΩΝ
ΕΓΩΜΕΝΕΚΤΩΝΖΩΝΤΩΝΑΙΡΟΜΑΙΚΑΙ
ΠΟΛΛΑΚΙCΑΓΑΘΑΤΟCΑΥΤΕΧΩΝΚΑΙΔΥ
ΙΑΜΕΝΟCΑΠΟΛΑΥΕΙΝΟΔΗΝΑΔΕΚΑΙΟΔΗ
ΠΕΡΙΕCΤΑΙΚΑΙ ΑΡΒΛΕΠΕΤΑΙΔΙΩΝ
ΟΜΕΝΤΕΥΞΕΤΑΙΠΑΡΑΜΥΘΙΑCΟΔΟΥΔΕ
ΠΡΟCΦΩΝΗCΕΩCΑΞΙΩΘΗCΕΤΑΙ CΥΝΕΛΟΝ
ΔΕΙΠΕΙΝ ΕΡΗΜΕΝΩΝΤΩΝΜΑ CΤΑ
ΕΙΝΕ ΝΩΝΟΥΔΕΝΚΑΤΑ ΕΠΕΙ
ΕΙΤΑ ΑΝΤΟΔΑΠΩCΑΔΗΜΟΝΟΥΝ
ΤΑΖΟΜΕΝΩΝΠΡΟΦΑCΕΙC
ΕΙΝΕΙΚΑ ΑΤΑΤΟΠ ΡΑΠΙ
ΝΤΑΙΛΟ Ο ΤΟΤΟΙΝΥΝCΥΝ
ΘΑΝΑΤΟΥΠΡΟCΠΙΠΤΟΝ
ΚΗΤΟΥ ΝΟCΚΑΙΓ ΡΑ
CΩΝΤΟ ΗΛ
CΠΕΡΤΟΥCΠΑ
ΑΙΝΟCΥΝ ΙΠΑCΑΝΘΡΩΠΟCΚ Ν
ΥΡΟΤΕΡΟ ΤΩΝΓΙΓΑΝΤΩΝΕΦ
ΡΟC ΙΠΡ ΖΩΗΝΚΑΙ[redacted]ΕΥΤΗΝΚΑΙ
ΑΔ ΟΝΕ ΝΟΥΤΟΑΥ[redacted]ΟΝΜΟΝ Ν
ΑΛΛΑΚΑΙ ΤΙΚΑΔΗ[redacted]ΝΤΕCΠ Α
ΤΙ ΤΟΝ ΠΡΟCΘΑ ΑΤΟΝΟΙΚΟΥ
ΜΕΝ ΑΙΠΑΝ ΓΕΝΕΙΠΟ ΗΤΙΚΩΝΑ[redacted]
ΤΟΥΠΑΡΑΤΕΤ ΝΦΥCΙΚΗΝCΥCΤΑC
ΜΩΝΟΥΤΩCΑ ΘΕΝΩΝΟΝ ΤΩΝΚΑ
ΨΟ ΗCΕΤΟΙ ΤΑΤΟΥC ΟΥCΕΙ
ΠΝ ΝΕΧΟΥC ΚΑΙΤΟΥ ΕΡΙΕΧΟΝΤΟC
Α ΑΤΗΙΤΥΧ ΙΔΙΑΚΡΙCΕΩCΗΜΩΝΑ
ΜΥΘΗΤΑΓΕΝΝ ΤΟCΚΑΙΠΟΛΛΑΚΙCΑ Α
ΝΟΙ ΑΤΙΚΑΙ ΟΝΗΡΙΑCΑ ΘΡΩΠΩ ΚΑ
ΑΥ ΚΑΙΠΑ ΤΟΥCΔΥ ΓΟΠΑCΓΑ ΚΑΙ
ΠΑΜΠΟΛΛΟC ΟCΕΠΕΙΦΟΡΟΥC
ΗΜΗΤΙC Τ ΤΕΛΕCΤΑ
ΟΤΟΝΗΓΕΙC ΚΑ ΑΔΟ ΝΟ

COL. XIX

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XIX.

. . . πολιν και ασημονως τε λυπουμενος πριν ει δυνατον ειη ταυτ' αναμαχεσασθαι, και καθ' ἑκαστον χρονον ει τουτ' επιδων γενομενον απεθνησκεν· « ουκ αν επεστρεφομην της τελευτης, λεγὼν, καν ει θελει τις ὁ μετ' ολοφυρμου βοων, εγω μεν εκ των ζωντων, αιρομαι και πολλακις, αγαθα τοσαυτ' εχων, και δυναμενος απολαυειν, ὁ δην, ἀδε, και ὁ δηπου περιεσται· » και γαρ βλεπεται, δι' ὣν ὁ μεν τευξεται παραμυθιας, ὁδ' ουδε προσφωνης, ἑως αξιωθησεται. Συνελοντα δ' ειπειν εξ ειρημενων των μαλιστα λυπειν ειθισμενων ουδεν κατανεπειγει ταχυ γε παντοδαπως αδημονουν, ἡμων εξεταζομενων προφασεις.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . . Πας ανθρωπος καν ισχυροτερος των Γιγαντων εφημερος εστι προς ζωην, και τελευτην, και αδηλον εστιν ου το αυριον μονον, αλλα και το αυτικα δη. Παντες γαρ ατειχιστον πολιν προς θανατον οικουμεν, και παντα γεμει ποητικων αυτου παρα τε την φυσικην συστασιν ἡμων ὁυτως ασθενων οντων, και οψωνης ετοιμοτατους πορους εις δυσπνοιαν εχουσης, καὶ του περιεχοντος· ἁμα τῃ τυχῃ διακρισεως ἡμων αμυθητα γεννηματος, και πολλακις ἀπ' ανοιας, ἁτε και πονηριας ανθρωπων, και ταυτα και παρα τους δυογε. Πας γαρ και παμπολλους πονους επιφορους εχει, αγαθα δη μη τις αλλ', η ατελεστα· ὡς παραλογον ἡγεισθαι, και παραδοξον, ὁταν ε-

. . . urbem; et cum ille turpiter se animi angeret, si antequam posset haec bellando recipere, atque omni tempore si id evenisse videns moreretur: *annon de morte sollicitus esse deberem*, dicens, *et si quis vult, cum ejulatione clamans? ego quidem inter viventes elatius me gero saepius, cum tanta bona habeam, ipsisque frui possim, hoc diu, illa quoque, et id quidem supererit*; etenim perspicitur, quibus de caussis alius consolatione dignetur, alius ne allocutione quidem, donec se dignum praebeat. Atque ut brevi cuncta exponam, ex iis, quae dicta sunt maxime dolorem afferre solere, nihil profecto nos omnino moerore confici cogit, si caussas perscrutari studeamus . . . .
Omnis homo, Gigantibus licet robustior, sat imbecillus est, quod ad vitam, et mortem attinet; et non modo incertum est crastinum, sed praesens etiam tempus. Omnes enim immunitam adversus mortem urbem habitamus; et cuncta mortis caussis plena sunt ob physicam constitutionem nostram, qui sumus ita infirmi, atque obsoniorum expeditissimas ad dyspnoeam vias habentium, et aëris ambientis: ac simul cum judicii temeritate vix dici possunt *mortis caussae* ex generatione, et saepe aliae ex stultitia, aliae ex hominum iniquitate, atque id praecipue inter duos homines tantum. Nam quisque plurima mala ingruentia habet, at bona non alia quis nisi imperfecta; ut novum videatur, ac mirum, cum ha-

Lin. 1. et seqq. *πολιν και ασημονως τε λυπουμενος κ. λ.*). Videtur heic Philodemus de quodam principe, seu dynasta verba facere, quem sic turpiter loquentem induxerat poeta aliquis dramaticus, ut primum se maximo dolore afficiendum esse diceret, nisi loca amissa bello recuperare posset, deindè si postquam ea recepisset, statim moreretur. Hunc autem nimium vitae amorem, mortisque metum veluti homine sapiente indignum carpit Noster, quemadmodum ex iis, quae subdit, manifeste patet.

Lin. 14. et seqq. *καταvεπειγει*). Verbum decompositum *καταvεπειγω* est adhuc Lexicographis ignotum.

Lin. 27. et seqq. *Παντες γαρ ατειχιστον πολιν προς θανατον οικουμεν*). Isthanc locutionem, qua utitur Philodemus, ut nullo pacto posse homines mortem vitare ostendat, a suis didicit magistris. Nam seu Metrodorus apud Stobaeum, seu apud alios ipse Epicurus *προς μεν τ' αλλα*, inquit, *δυνατον ασφαλειαν πορισασθαι, χαριν δε θανατου παντας ανθρωπους πολιν ατειχιστον οικειν· posse nos adversus cetera securitatem comparare, sed quod ad mortem attinet, omnes homines urbem immunitam inhabitare.* Vide Gassendum in notis ad *Epistolam Epicuri ad Menoeceum* pag. 120. Tom. V. *Opp. Lugd.* 1658. Hoc autem loco obiter observare oportet, in papyro pro *ατειχιστον* legi *ατιχιστον*: neque id mirandum, siquidem in vetustis monumentis saepe *ει* pro *ι*, et contra *ι* pro *ει* scriptum invenitur.

Lin. 34. *άμα τη τυχη διακρισεως*). *Τυχη διακρισεως* idem videtur esse ac *temeritas judicii*, sive *ακρισια*, qua voce in *Ratis sententiis* utitur Epicurus: quare hoc loco ait Philodemus multa humanae vitae pericula ex judicii nostri temeritate proficisci.

ΚΕΙΤΟ . . . ΥΤΑΤΙϹΑΛΛΕΙΔ . . . ΜΕΝΕΙΠΡΟϹ
ΠΟϹΟΝ . . ΡΟΝΟΝΤΟΔΕΚΑΙΜΕΧΡΙΓΗ . . ΩϹ
ΚΑΙΤΕΡΑΤΩΔΕϹΤΑΤΟΝ ΕΝ . . ΙΟΙΔΟΥΤΩϹ
ΕΙϹΙΝΤΟΝΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝΒΙΟΝΠΑΡΩΙΗΚΟ
ΤΕϹΟΥΧΥΔΑΙΟΙΜΟΝΟΝΑΛΛΑΚΑΙΤΩΝΦΙ
ΛΟϹΟΦΕΙΝΔΗΛΕΓΟΜΕΝΟΝΩϹΤΕΚΑ . . ΔΙ
ΑΤΤΟΝΤΑΙΤΟϹΑΥΤΑΜΕΝΕΤΗΔΙΑΤΡΕΙ
ΨΕΙΝΑΘΗΝΗϹΙΝΦΙΛΟΜΑΘΟΥΝΤΕϹΤΟϹΑΥ
ΤΑΔΕΤΗΝΕΛΛΑΔΑΚΑΙΤΗϹΒΑΡΒΑ . . ΟΥ
ΤΑΔΥΝΑΤΑΘΕΩΡΟΥΝΤΕϹ ΤΟϹΑΥΤΑΔΕ
ΟΙΚΟΙΔΙΑΛΕΓΟΜΕΝΟΙΤΑΔΕΛΟΙΠΑΜΕ
ΤΑΤΩΝΓΝΩΡΙΜ . . . ΝΑΦΝΩΔΑΦΑΝΤΟΝ
ΠΡΟϹΕΒΑΜΑΚΡΑϹΑΦΑΙΡΟΥΜΕΝΟΝΕΛΠΙ
ΔΑϹΤΟΧΡΕΩΝ ΟΔΕΝΟΥΝΕΧΩΝΑ . . . ΕΙ
. ΛΗΦΩϹϹ . . . ΑΙΠΑΝΠ . . ΡΙΠΟΙΗϹΑΙ
. . ΟΠΡΟϹΕ . . . ΟΝΑΒΙΟΝΑΥΤΑΡΚΕϹΟΥ
ΘΥϹΗΔΙ . . . ΕΝΤΕΤΑΦΙΑϹΜΕ
ΝΟϹΠΕΡΙ . . . ΤΗΝΜΙΑΝΗΜΕΡΑΝ
ΩϹΑΙΩΝ . . . ΝΕΙΠΑΡΑΙΡΟΥΜΕΝΗϹ
ΔΕΟΥΤΕ . . . ΟΥΤΩϹΕΛΛΕΙΠΩΝ
. . ΙΤΟΥ . . . ΟΥϹΥΝΑΚΟΛΟΥΘΕΙΠΡΟ
. ΛΑ . . ΔΙ . . . ΚΤΟΥΧΡ . . . ΟΥΠΡΟϹΘΗ
. . ΙΝΑΞΙΟ . . . ΟΛΑΒΩΝ . . ϹΠΑΡΑΔΟ
Ξ . ΩϹΥΝΚΕ . . . ΕΥΤΥΧΙΑ . ΑΙΚΑ
Τ . ΥΤΟΤΟ . . . ΝΕΥΧΑ . ΙϹΤΕ
Σ . ΟΚΗΦΙ . . . ΕΡΩΝ . . ΝΟ . . Ϲ
Λ . ΝΕΝΕΥ . . . ΤΟΥΘΝ . ΤΟΥΚΑΙ
Τ . ΚΗΡΟΥ . ΙϹϹ . . . ΩϹΚΑΙ . . ΘΑΝΟΝ
Ε . ΤΑΙΛΕΓ . . . ΤΟΝΦΑ . ΚΟΝΤΑΠΑΡΑΔΟ . Ν
Ε . ΝΑΙΓΕΡ . ΝΤΑΚΥΒΕ . ΝΗΤΗΝ ΔΕΙΝΚΑΤ
Ρ . ΝΟΥΧΗ . . ΙΤΑΙΔΕΚ . ΙΤΟΚΟΙΝΩϹΑΝΘΡ
ΠΟΝΑΛΛΑ . ΑΙΛΟΙΜΙ . ΩΝΚΑΤΕΧΟΝΤΩΝ
Α . . ΤΟΝΟΥΠΡΟϹΔΟΚΑΜΑΛΛΟΝΔΕΚΑΙΚΑ
Τ . . ΤΗΝΑΔΙΑΛΗΠΤΟΝΦΟΡΑΝΟΥΔΕΤΗΝΑ
ΘΑΝΑϹΙΑΝΑΠΕΛΥΤ . ΝΚΑΘΑΠΕΡΕϹΤΙΔΗ
ΛΟϹΑΡΤΙΚ . ΠΑΡ . . ΤΟ . ϹΦΥΤΕΥΩΝΚΑΙΠΕ
. . ΔΥΟΧΑ . ΩΝΑΠΑ . ΧΟΜΕΝ . . ϹΚΑΙΘΕ
. . . ϹΑΚΑ . ΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟϹΟ . . ΚΗϹΕΩΝ
. . . ΕΙϹΧΙΝΟϹΤΟΝΕ . ΟϹΕΠΙΤ . . . ΕϹΘΗ . . ΑΙ

COL. XX

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XX.

χει τοσαυτα τις, αλλ' ει διαμενει προς
ποσον χρονον· το δε και μεχρι γηρως
και τερατωδεστατον. Ενιοι δ' ὁυτως
εισιν τον ανθρωπινον βιον παρωνηκο-
τες ου χυδαιοι μονον, αλλα και των φι-
λοσοφειν δη λεγομενων, ὡστε και δι-
αττονται τοσαυτα μεν ετη διατρει-
ψειν Αθηνησιν φιλομαθουντες, τοσαυ-
τα δε την Ἑλλαδα, και της βαρβαρου
τα δυνατα θεωρουντες, τοσαυτα δε
οικοι διαλεγομενοι, τα δε λοιπα με-
τα των γνωριμων· « αφνω δ' αφαντον
προσεβα μακρας αφαιρουμενον ελπι-
δας το χρεων. » Ὁ δε νουν εχων απει-
ληφως ὁτι δυναται παν, περιποιησαι-
το προς ετι βελτιονα βιον αυταρκες, ου-
θ' ὡς ηδη ανθρωπος εντεταφιασμε-
νος περινοηση και την μιαν ἡμεραν·
ὡς αιων διαμενει, παραιρουμενης
δε, ουτε γεινεται ὁυτως ελλειπων.
Ει τουτῳ μηκος βιου συνακολουθει, προ-
λαβων δια τογ' ου ψεκτου χρυσου προσθη-
κην αξιοι, αλλα προλαβων ὡς παραδο-
ξως συγκεκυρηκεν ευτυχια. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . ὡς και εθανον, ουκ
επηλεγχον τον φασκοντα παραδοξον
ειναι γεροντα κυβερνητην. Δειν και πε-
ραν τυχης ειτα ιδεναι το κοινως ανθρω-
πον· αλλα και λοιμικων κατεχοντων,
αυτον ου προσδοκᾳ, μαλλον δε και κα-
τα την αδιαληπτον φοραν ουδε την α-
θανασιαν απελυ' αν· καθαπερ εστι δη-
λος αρτι, και παρ' αυτοις φυτευων, και πε-
ρι δυο χαλκων απαρχομενος, και θε-
μελια καταβαλλομενος οικησεων
και εις χιλιοστον ετος επιτελεσθηναι

beat quis tot *mortis caussas*, si aliquo tempore permaneat; cum vero usque ad senectutem permansurum, est maxime prodigiosum. Verum ita nonnulli humanam vitam vexant, nec solum homines vulgares, sed ex illis quoque, qui philosophi appellantur, ut gestiant tot quidem annos Athenis discendi studio commorari; tot vero Graeciam, et quae loca Barbariae possunt perlustrare, tot alios domi disserere; reliquos autem cum amicis versari: *at tacito venit pede, longasque adimit spes inopina fati necessitas.* Itaque vir sapiens cum quidquid potest ad meliorem amplius vitam sufficiens acceperit, lucro apponat, et quasi jam sepulcro conditus haud animo concipiat vel unam aliam diem vivere; quemadmodum aevum tale permanet, ut, demta una die, haud propterea aliquid desit. Sin vero hunc vitae longitudo comitatur, nequaquam ob id vilis auri augmentum cupiat, verum antecapiens velut praeter exspectationem, felicitatem consecutus est. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . . Cum perierunt, minime falsi eum redarguerunt, qui miram rem esse dixit senem gubernatorem. Oportere etiam, praeter fortunam, communem humanae vitae conditionem considerare: sed pestiferis malis pressus homo, eam minime exspectat, imo potius ne immortalitatem quidem liberam dimittere posset, ut ex illo apparet, qui nunc, et eodem tempore plantat, ac duobus circiter aereis nummis incipit aedificiorum fundamenta jacere, quae quidem aedificia millesimo post anno perfici

ADNOTATIONES.

Lin. 7. et seq. In αυτογραφω scribitur διατρειψειν pro διατριψειν : id non modo in nostris papyris, verum in aliis quoque veteribus monumentis fieri consuevisse, paullo ante monuimus.

Lin. 12. et seqq. αφνω δ' αφαντον προσεβα μακρας αφαιρουμενον ελπιδας το χρεων). In papyro habetur προσεβα dialecto Dorica; unde colligimus, hunc locum haud esse Philodemi, sed alterius Scriptoris, fortasse Poetae, cujus verba ipse usurpat, tacito nomine. Quod profecto eum tum in aliis Voluminibus Hercul. tum praesertim in hujus Voluminis C. XIX. fecisse animadvertimus.

Lin. 33. et seq. κατα την αδιαληπτον φοραν). Vox αδιαληπτος heic, ut sententia poscit, exponi debet *perpetuus*, *continuatus;* oritur a verbo διαλαμβανω, quod praeter alias significationes denotat quoque *dirimere*, *interrumpere.*

Lin. 34. et seq. ουδε την αθανασιαν απελυ' αν). Verbum απολυειν proprie significat *liberare, liberum dimittere :* quare haec φρασις translate accepta ουτ' αθανασιαν απελυ' αν, *ne immortalitatem quidem liberam dimittere posset*, idem sonat, ac *ne immortalitas quidem ei sufficere posset.*

ΔΥΝΗϹΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙΤΟΙΤΑΠΑΘ..Τ..
ΤΑΔΙΑΦΕ..ΕΙΝΟΥΚΑΝΤΙϹΕΙΠΕΙΕΤΟΝ..
ΜΙΖΕΙΝΤΑ[ΑΙ]ΝΑΚΑΙΚΕΡΑΜΕΑϹΚ..Υ..
ϹΥΝΚΡΟΥΟΝΤΑΠΑΜΠΟΛΛΟΥϹΧΡΟΝΟΥ..
ΑΔΑΜΑΝΤΙΝΟΙϹΑΚΑΤΑΚΤΑΔΙΑΜΕ
ΝΕΙ ΑΛΛΕΟΙΚΑϹΙΔΙΑΤΟΦΙΛΟΖΩΟΝ
ΕΚΤΟΥΠΕΦΡΙΚΕΝΑΙΤΟΝΘΑΝΑΤΟΝ..ΟΥ
ΔΙΑΤΟΒΙΟΥΝΗΔΕΩϹΚΑΙΤΑ..ΕΠΙΒΟ..ΑϹ
ΤΑϹΕΠΑΥΤΟΝΕΞΩΘΕΙΝΕΙΘ..ΤΑΝΕΝΑΡ
ΓΗϹΑΥΤΟΥΓΕΝΗ..ΑΙΘΕΩΝΑΙΠΑΡΑΔΟ
ΞΟϹΑΥΤ..ΙϹΥΠΟΠΙΠΤΕΙΠΑ..ΗΝΑΙΤΙΑΝ
..ΥΔΕΔΙΑΘΗΚΑϹΥΠΟΜΕΝΟΝΤΕϹΓΡΑΦΕϹ
..ΑΙΠΕΡΙΚΑΤΑΛΗΠΤΟΙΓΙΝ..Ν..ΑΙΚΑΙΔΙ
..ΕΜΦΟΡΕΙΝΑΝΑΓΚΑΖΟΝΤΑΙΚΑΤ..ΔΗ
..ΟΚΡΙΤΟΝ ΟΙΔΕΦ..ΕΝΗΡΕΙ....Δ..ΑΤΙ
..ΟϹΑΙΤΙΑϹΑΝΑ..ΑΙΑϹΑ..ΝΟΗΤΟΙ
ΓΕΝΩΝΤ..ΙΤΟΥΤΑΧΗΔΗϹ..ΚΥΡΗ..ΕΙΝ
..ΗΝΤΟΥΒ..ΟΥΠΑΡΑΓΡΑ ..ΑΝΕΝΟΜ
ΜΑΤΙΓΕΝ..ΤΑΙΠΕΡ..ΟΔ ΝΤΕϹΑΡ..Η
ΤΩϹΤΟΙϹΑΓΝΟΟΥϹΙΝΟ ΚΑΙΤΟ
..ΝΤΩΝΑΠΟΛΕ..Υ ΚΑΙΤΟ
Τ..ΛΕΑΝΑ..ΤΟΥϹΕ..ΛΑ ΝΕΙΝΑ..ΙϹ
Ε..ΑΝΟΥΤΩϹΑΚΑ..ΑΤ ΩϹΕΚ..Ε
Ε..ΝΩϹΕ..ΜΗΔΕΤΟΝ ΤΟΝΧ..
ΛΝ..ΝΕΓΛΕΤΟΥϹΑΝΕ..ΧΟΝΤΗ ΠΙΒΟΛΗΝ

COL. XXI

Giu. Casanova dis. e inc.

COLUMNA XXI.

δυνησομενων. Και τοι τα παθη ταυτα διαφερειν ουκ αν τις ειπειε το νομιζειν ὑαλινὰ, και κεραμεὰ σκευη συγκρουοντα παμπολλους χρονους αδαμαντινοις ακατακτα διαμενειν; Αλλ' εοικασι δια το φιλοζωον εκ του πεφρικεναι τον θανατον, ου δια το βιουν ἡδεως, και τας επιβολας τας επ' αυτον εξωθειν. Ειθ' ὁταν εναργης αυτος γενηται θεων, ἡ παραδοξος αυτοις ὑποπιπτει, πασαν αιτιαν ουδε διαθηκας ὑπομενοντες γραφεσθαι, περικαταληπτοι γινονται, και διμεμφορειν αναγκαζονται κατα Δημοκριτον. Ὁι δε Φρενηρεις μεν δια τινος αντιας αναγκαιας απονοητοι γενωνται του ταχ' ηδη συγκυρησειν την του βιου παραγραφην; Ὁταν εν ομματι γενηται, περιοδευοντες αρῥητως τοις αγνοουσιν, ὁια ταυτα, και το παντων απολεμους ειναι, και το τ' αλοφν αυτους εκλαθειν, ειναι γ' εις εργφν ὁυτως ακαματως, ὁυτως εκποθεινως, ὡς μηδε τον τοσουτον χρονον εγκλητους, ανεσχον αν επιβολην.

possunt. Has autem molestias animi perferre nonne quis dixerit idem esse, ac putare vasa vitrea, et fictilia collisa pluries adamantinis integra permanere? Sed videntur ob vitae amorem ex horrore mortis, non ut jucunde vivant, accessus ad eam prohibere. Itaque cum manifeste ipsa incurrit, quatenus inopinata iis accidit, omnino ne testamenta quidem scribi patientes stupidi fiunt, et metum augere coguntur secundum Democritum. ¶ At viri sapientes quanam de caussa necessaria amentes fierent, eo quod celeriter vitae finis adventaret? Cum in conspectum veniat mors, mirifice nescientibus narrantes haec scilicet, se ex omnibus nullas gerere inimicitias, et sibi injurias, vexationesque latere, ac ita labori operibusque indefesse, ita alacriter se instare, ut tanto tempore nulla reprehensione digni fuerint, impetum *mortis* sustinerent.

CAP. X.

Instante morte, stulti stupidi fiunt, sapientes eam laeti expectant.

ADNOTATIONES.

Lin. 1. et seqq. Και τοι τα παθη ταυτα διαφερειν ουκ αν τις ειπεις κ. λ.) Postquam Epicureus philosophus duabus superioribus columnis XIX, et XX pluribus ostendisse sibi visus fuerat, neminem de morte sollicitum esse debere, cum homo nullis adversus eam praesidiis naturaliter muniatur, quin immo omnia in hac vita mortis casibus sint plena, ut mirum sit si quis aliquo tempore vivat, nedum ad senectutem pervenire possit; nec non docuerat, sapientem sat contentum aliquandiu se vixisse, minime longam optare vitam, ideoque illos stultos existimandos esse, qui longissimam inchoantes spem, assiduis animi molestiis ac perturbationibus vitam vexant humanam: denique columna hac XXI suam concludens disputationem diserte pronunciat, tantum abesse ut voti compotes ii fiant, qui diutissime se victuros sperantes, plurimis molestis curis mentem exagitant, ut potius ista ratione brevem sibi vitam facere cogantur.

Lin. 10. et seqq. ἡ παραδοξος). Pro αι, quod est in papyro librarii incuria, legimus ἡ. Sic enim ille Col. I. clementa α' et η confundens επαισθετο scripsit pro επησθετο; atque in hac ipsa Col. πασην posuit pro πασαν.

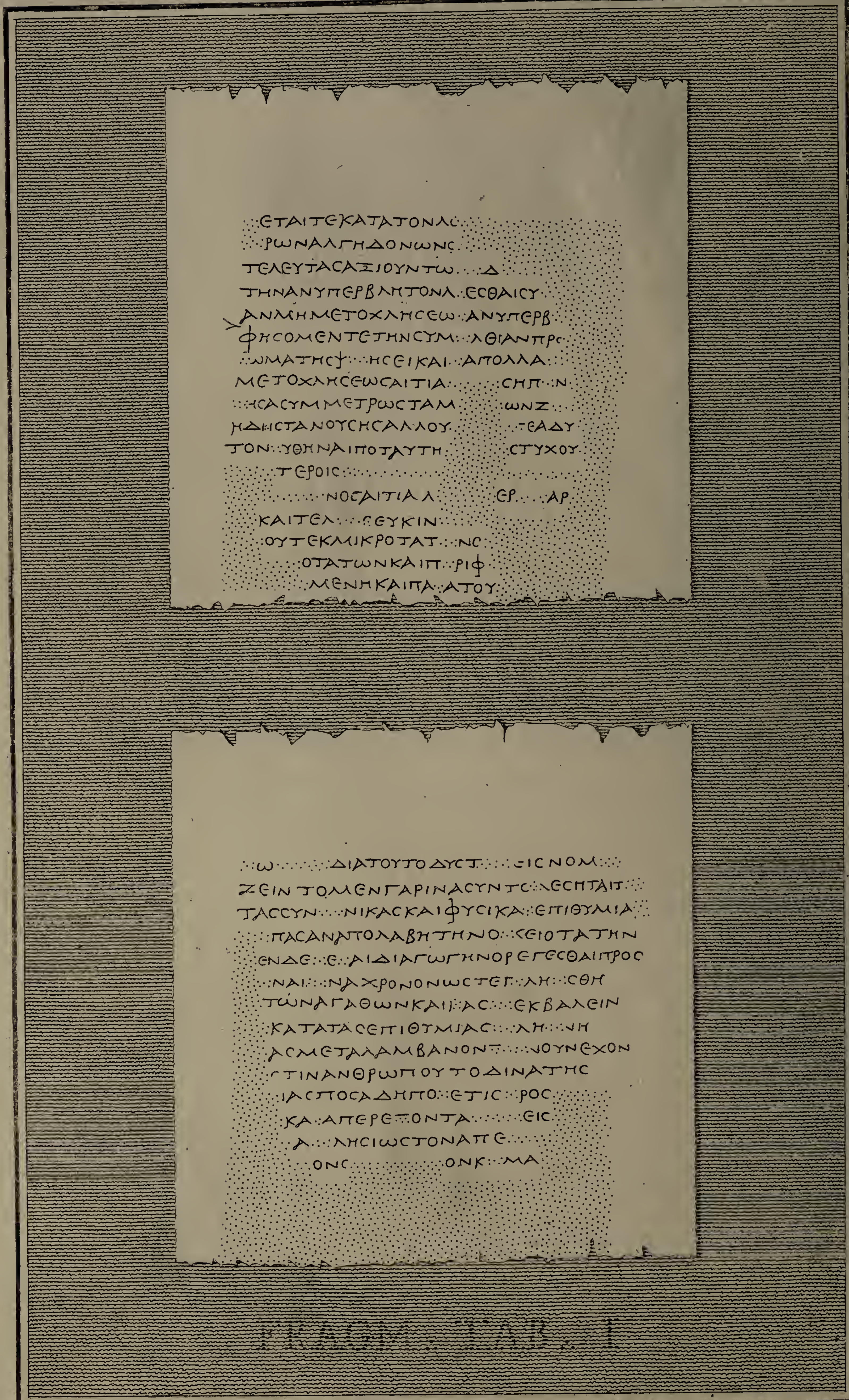
Lin. 13. περικατάληπτοι γινονται). Περικάταλεπτος propria significatione est *undique comprehensus;* at hoc loco translate pro *attonito* et *stupido* sumitur.

Lin. eadem et seq. διμεμφορειν). Ita vocem papyri mutilam δι..εμφορειν supplevimus, quae ex verbo εμφορειν *saturare*, et nomine δειμα *timor* orta idem sonat, ac *metum augere*, mirificeque sententiae congruit. Ceterum hoc compositum cunctis est ignotum Lexicographis, atque uni Philodemo, vel Democrito debetur. Nec porro negotium nobis facessit, quod διμεμφορειν pro δειμεμφορειν scribatur: nam qui priscis versandis monumentis operam navant, optime norunt, in iis saepe invicem ει et ι permutari. Quod si δικεμφορειν legere malimus, ut sit ab eodem εμφορειν, ac δικη *jus*, *judicium*, licet isthoc etiam compositum minime agnoscant vulgata Lexica, perbelle quoque sibi sensus constabit. Eo enim verbo Democritus id sibi voluisse videtur, divites homines, qui ex inopinatae mortis horrore amentes facti testari nequeunt, necessario innumeris litibus, ac judiciis viam aperire, atque hoc pacto *jus*, seu *forum*, sive homines foro addictos ditare; siquidem ut Latini nomine *jus* pro loco, ubi judicia exercentur, idest *foro*, saepe per metonymiam usi sunt, sic etiam a Graecis vox δικη pro *foro* usurpari potuit.

Lin. 22. et seqq. ειναι γ' εις εργαν). Εργαν est infiniti modi praesens ab εργαω *operor* pro εργαζομαι: quare το ειναι εις εργαν, *operando* vel *operibus instare* Graecae usitatissimae locutioni ειναι εις αρετην, εις παιδειαν, *virtuti*, *eruditioni operam dare,* haud dissimile esset. Sin vero alicui εργαν pro εργαζεσθαι displiceat, nil impedit, quominus ειναι εις εργ' αν eadem significatione legat.

Lin. 23. et seqq. εκποθεινως). Hoc adverbio, quod ab εκποθειν *desiderare* oritur, cuncta sane Lexica carent: sed quemadmodum a ποθεω descendit ποθεινως, ita ab εκποθεω, unde ortum solum verbale εκποθητος *optabilis* in recentiore Stephaniani Lexici Parisiensi editione invenitur, adverbium εκποθεινως fieri potuit.

Lin. 25. εγκλητους). Hoc pacto emendandam duximus vocem corruptam εγλετους, quam papyrus exhibet.

Giu. Casanova dis. e inc.

TAB. I. FRAGM. I.

. . . . . κατα τον λογον ανθρωπῳ μικρων αλγηδονων ουκ εικος μεν εστιν τελευτας αξιουν, των δ' αλγηδονων την ανυπερβλητον λυεσθαι συμβαινει. Αν μη μετ' οχλησεως ανυπερβλητου, φησομεν τε την συμπαθειαν προς το σωμα της ψυχης ει και τα πολλα μετ' οχλησεως αιτιασθαι . . . .

. . . . Secundum rationem haud homini expedit levium dolorum cessationem quaerere: qui vero inter dolores est insuperabilis, fit ut desinat. Sin dolor non sit cum intolerabili cruciatu conjunctus, dicemus naturalem animae erga corpus amorem licet saepius illum esse vehementissimum arguere . . . .

TAB. I. FRAGM. II.

ειωθασι δια τουτο δυστυχεις νομιζειν. Το μεν γαρ ἱνα συντελεσηται προς τας συγγενικας και φυσικας επιθυμιας και πας αν απολαβῃ την οικειοτατην, ει ενδεχεται, διαγωγην ορεγεσθαι προς τον αιωνα χρονον, ὡστε πληθυσθηναι των αγαθων, και παντ' εκβαλειν μη κατα τας επιθυμιας, αλλ' ἡδονης οιας μεταλαμβανοντ', η νουν εχοντος εστιν ανθρωπου;

solent *homines* idcirco infelices putare. Id enim ut perficiatur secundum congenitas et physicas cupiditates, et quisque capiat naturae convenientissimum, si fieri potest, vitae institutum, producendo usque ad aevum tempus, ut bonis affluat, ac omnia cupiditatibus repugnantia rejiciat, sed sola voluptate fruatur, num sapientis est hominis hoc ?

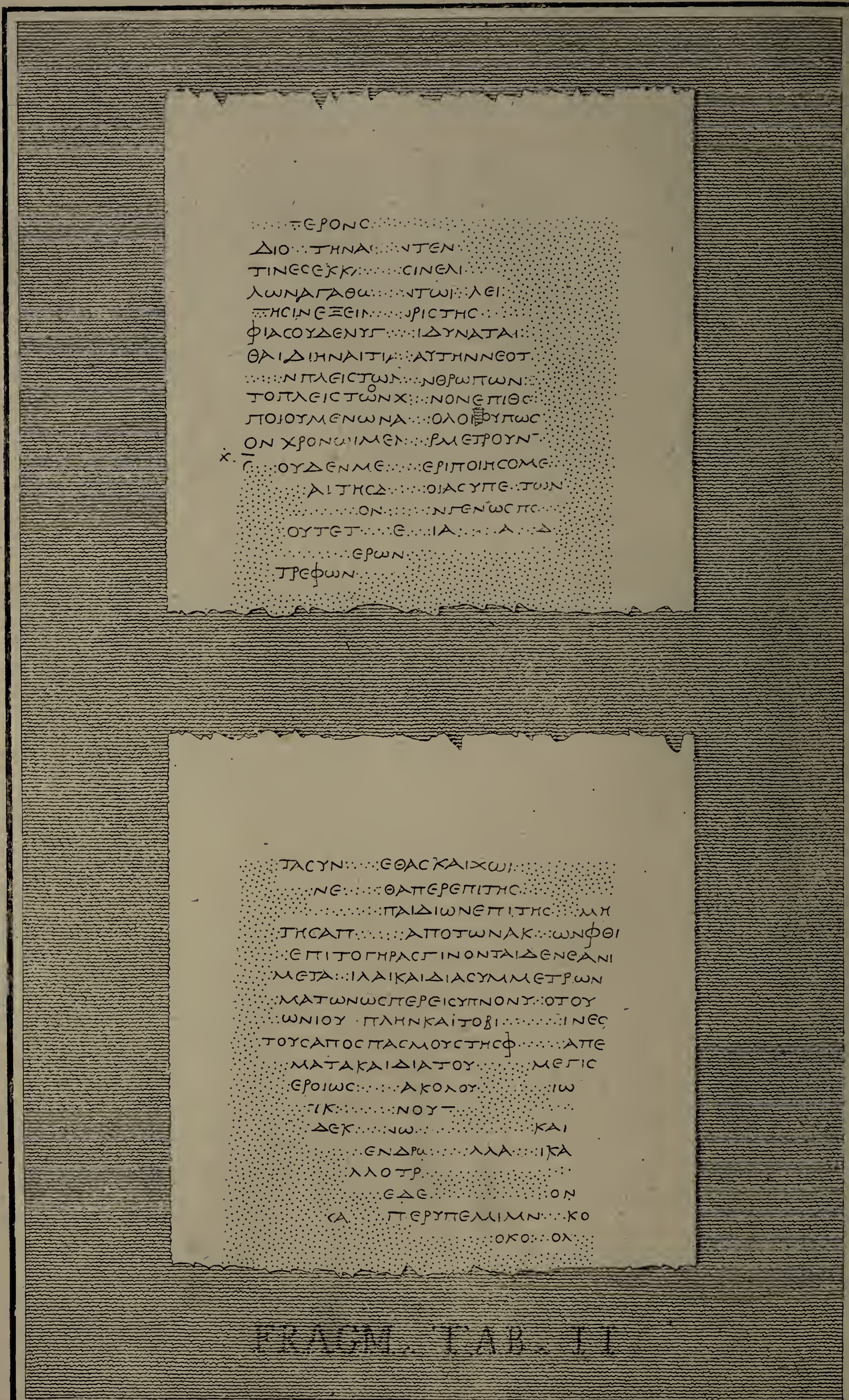
ADNOT. FRAGM. I.

Lin. 1. et seqq. κατα τον λογον ανθρωπῳ μικρων αλγηδονων ουκ εικος μεν εστιν κ. λ.) In hoc fragmento id sibi voluisse videtur Auctor, quamvis dolor ex Magistri doctrina summum malum sit habendus, sicut summum bonum voluptas statuenda, haud tamen illos esse dolores fugiendos, e quibus major sequitur voluptas; ac propterea a sapiente leves dolores tolerandos, immo et gravissimos, utpote qui brevi desinant. Idipsum antea docuerat in epist. ad Menoeceum Epicurus, cujus haec sunt verba; ου πασαν ἡδονην αιρȣμεθα, αλλ᾽ εστιν ὁτε πολλας ἡδονας ὑπερβαινομεν, ὁταν πλειον ἡμιν το δυσχερες εκ τȣτων ἑπεται· και πολλὰς αλγηδονας ἡδονων κρειττους νομιζομεν, επειδαν μειζων ἡμιν ἡδονη παρακαλουθη πολον χρονον ὑπομεινασι τας αλγηδονας. Πασα ȣν ἡδονη, δια το φυσιν εχειν οικειαν, αγαθον, ȣ πασα μεντοι αἱρετη· καθαπερ και αλγηδων πασα κακον, ȣ πασα δε αει φευκτη πεφυκυια· *non omnem voluptatem eligimus: sed interdum fit, ut plures voluptates praetermittamus, cum gravior est, qui illas sequitur dolor; sicut plures dolores voluptatibus potiores habemus, cum ex diuturna eorum tolerantia sequitur voluptas uberior. Est igitur omnis voluptas secundum suam naturam quid bonum, at non ideo omnis eligenda; atque etiam dolor est omnis quid malum, sed non omnis idcirco fugiendus.* Et quod ad summum dolorem spectat, ait in *Ratis sententiis* idem Epicurus: ου χρονιζει το αλγȣν συνεχως εν τῃ σαρκι· ἀλλα το μεν ακρον τον ελαχιστον χρονον παρεστι· *non diu perseverat in corpore dolor; sed summus quidem brevi desinit.* Addit etiam Noster saepissime hominem φιλαυτιᾳ deceptum levem dolorem intolerabilem existimare.

ADNOT. FRAGM. II.

Lin. 1. et seqq. ειωθασι κ. λ.). In hoc altero fragmento docere Philosophus videtur, haud viri sapientis esse istiusmodi vitae institutum amplecti, ut naturalibus cupiditatibus omnino obsequi velit, proptereaque omnes voluptates quascumque quaerat, rursusque ab omnibus vel levibus doloribus abhorreat. Quare id fragmentum velut prioris consectarium haberi potest, et ex expositis Epicuri placitis prono alveo fluit.

Lin. 5. et seqq. ορεγεσθαι προς τον αιωνα χρονον). Infinitum ορεγεσθαι temporis praesentis vertimus *producendo*, subaudientes voculas επι τῳ, vel εν τῳ.

Giu. Casanova dis. e inc.

TAB. II. FRAGM. I.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . αλ-
λων αγαθων εν τῳ πλειστῳ χρονῳ αυ-
ξησιν εξειναι περιστησ', αλλ' ουδ' εκ φιλοσο-
φιας, ουδ' εν ὑπνῳ δυναται τις μαθεσ-
θαι, δι' ἡν αιτιαν αυτην νεοτητι ουδεις
των πλειστων ανθρωπων δ' εδυνα-
το πλειστον χρονον επιθεσθαι . . . . .
. . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . aliorum bonorum longissimo tempore accessionem fieri posse; sed neque ex philosophia, nec in somno potest quis discere, qua de caussa augmentum juvenili aetati nemo plurimorum hominum plurimo tempore potuit addere. .
. . . .

TAB. II. FRAGM. II.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . απο των ακ‥ων φθι-
τοι επι το γηρας γινονται δε νεανι-
αι μεταβολῃ, και δι' ασυμμετρων
σωματων ὡσπερ εις ὑπνον ὑπο του
παροινιου. Πλην και το βιαζειν τινες
δε τους αποσπασμους της φυσεως απε-
δει σωματα, και δια τουτο μεν μεγισ-
ται ἑτεροιωσεις δ' ακολουθουσι . . . . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . a prima aetate absumti ad senectutem perveniunt adolescentes, immutatis et corruptis corporibus, velut ad somnum ex vinolentia. Praeterea violenter se a vitiosa vivendi consuetudine abstrahere magis corpora consumit, atque ob id maximae transmutationes sequuntur.. . . . .

ADNOT. FRAGM. I.

Lin. 4. et seqq. αλλων ἄγαθων κ. λ.). Heic iis respondere videtur Philodemus, qui de humanae vitae, ac praesertim juvenilis aetatis brevitate querebantur, aitque aliorum bonorum, veluti divitiarum, honorum, liberalium artium ac disciplinarum omnium incrementa haberi posse, at juventutis tempus ultra statutos a natura terminos produci haud licere.

Lin. 7. et seq. ουδ' εν ὑπνῳ δυναται τις μαθεσθαι). His verbis Noster, qui ex Epicuri doctrina minime Diis esse curae hominum negotia putabat, Poëtarum, imprimisque Homeri fabulas carpit, qui veteres ad occulta noscenda divinatione per somnia usos esse commenti sunt. Et sane Achilles Iliad. I. v. 63. vocari jubet somniorum interpretem, qui Apollinis irae caussam edoceat, addens και γαρ τ' οναρ εκ Διος εστιν, *somnium enim a Jove est.* Atque Iliad. II. initio somnium sibi a Jove immissum Graecorum principibus narrat Agamemnon.

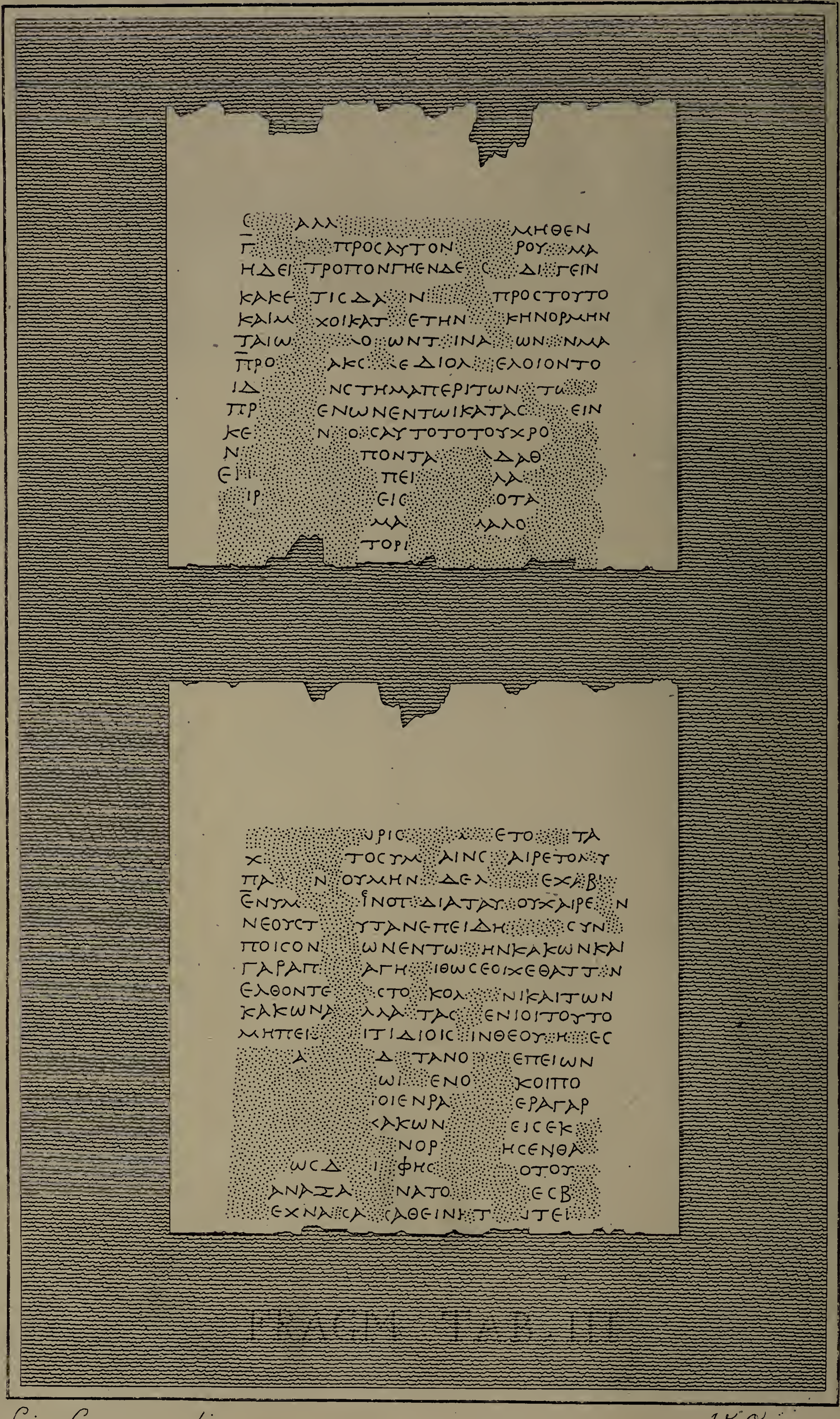
ADNOT. FRAGM. II.

Lin. 4. et seqq. απο των ακμων κ. λ.). In hoc fragmento indicare videtur Philosophus, homines utut haud longaevos satis beatam ac jucundam vitam degere posse, si minime a prima aetate voluptatibus indulgendo corpora absumant, atque ita enervati ad senectutem perveniant.

Lin. 4. απο των ακμων). Ακμη est *aetatis flos* seu aetatis *vigor*: verum ακμαι plur. numero dicuntur *vari* seu *pustulae*, quae in puerorum facie nasci solent, indeque per hypallagen pro ipsa puerili aetate accipiuntur.

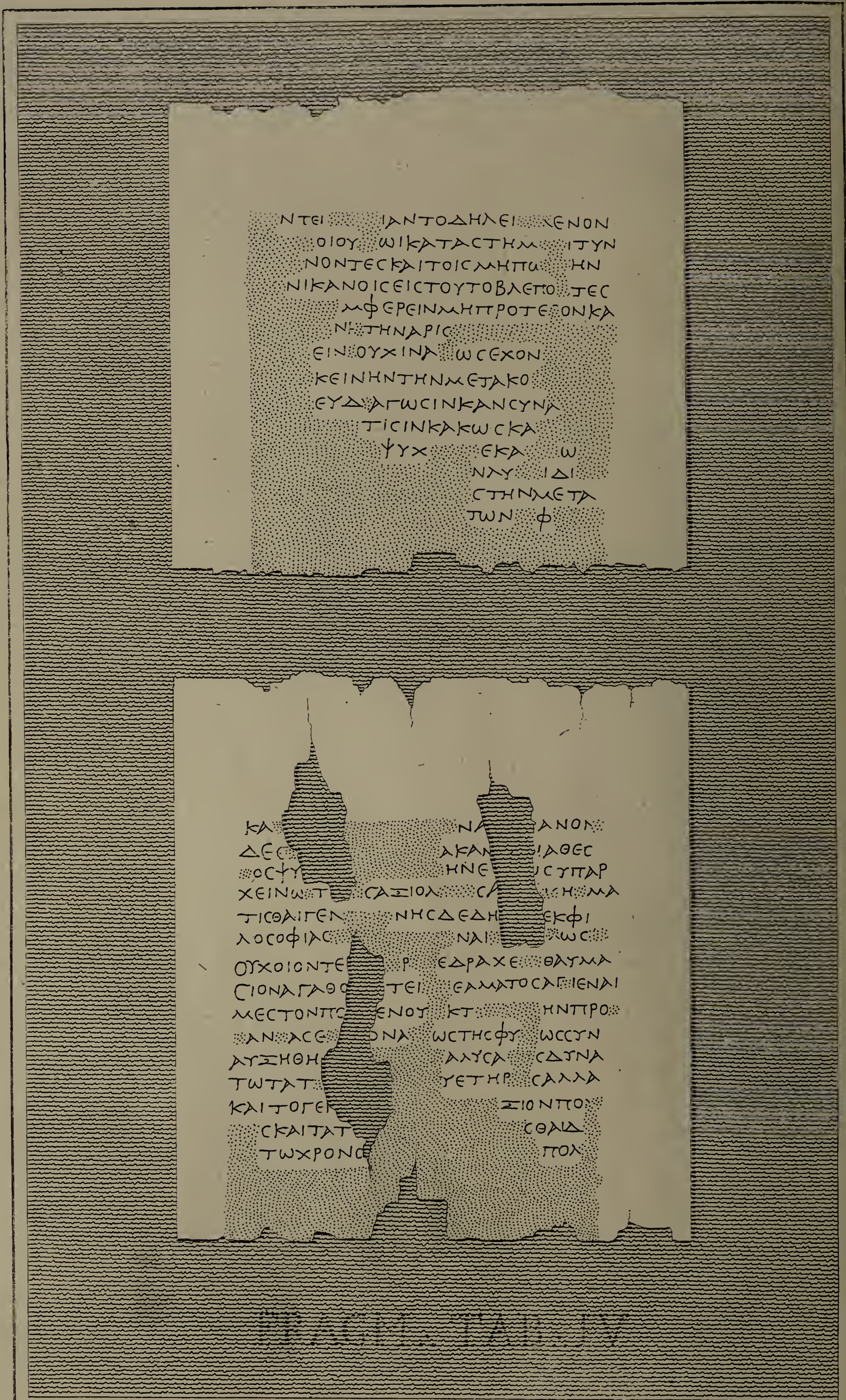
Lin. 6. μεταβολη). Heic subauditur vocula επι, idest *ob mutationem.* Porro librarius perperam μεταβολαι pro μεταβολῄ scripsit, ut non semel in eadem papyro est factum.

Lin. 9. φυσεως). Heic φυσις Graece eodem sensu, ac apud Latinos aliquando natura sumitur, idest pro *animi habitu.* Itaque animadvertit Noster, etiamsi ingravescente aetate ii, de quibus loquitur, vi se abstrahant a vitiosa vivendi consuetudine, non posse tamen facere, quin magis magisque corpora consumant.

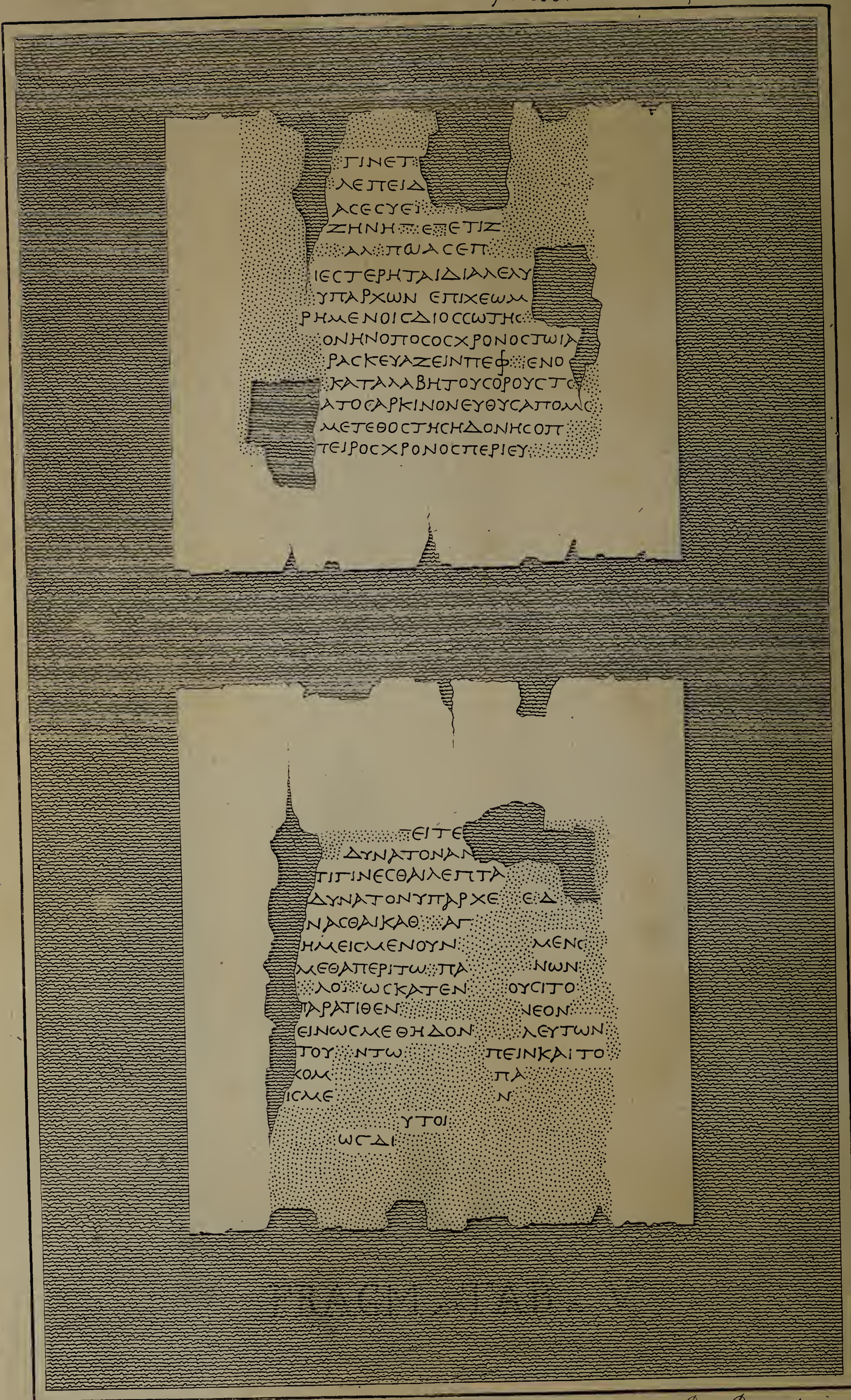

Giu. Casanova dis. *V. Orsini inc.*

φιλοδημου περι θανατου Δ

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

TAB. V. FRAGM. I.

. . . .

. . . .

. . . .

Εαν τις δε Ζην η τερετιζων . . . . . . ηδονης εστερηται διαλελυμενος ὡς φασιν, ὑπαρχων. Επιχεωμεν συν γ' εστερημενοις Διος σωτηρος οργην. Την ἡδονην ὁποσος χρονος τῳ ανθρωπῳ παρασκευαζειν πεφυκεν, ὁταν εκεινος καταλαβῃ τους ὁρους του ἡδους, ἁμα το σαρκινον ευθυς απομειρετ' ολβον μετ' εθος της ἡδονης· ὁποσος, ουκ απειρος χρονος περιευκτεος . . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Si quis autem Iovem ad iram incitaverit . . . . voluptate privatus est morte, ut dicunt, correptus. Effundamus igitur in eos, qui *voluptate* privati sunt, Iovis servatoris iram. Quantumcumque ad parandam homini voluptatem sit datum tempus, cum ille ad voluptatis terminos pervenerit, corpus simul statim felicitatem ex usu voluptatis sortitur: quantumcumque, non infinitum tempus est optandum . . . .

Ex Tab. III. et IV. Fragmentis nullum probabilem sensum extundere potuimus; idemque de Tab. V. Fragm. II. est fatendum.

Lin. 4. et seqq. Εαν τις δε Ζην η τερετιζων κ. τ. λ.). In hoc Fragmento id Epicureo philosopho propositum fuisse videtur, ut illorum opinionem refutaret, qui vitae summam jam brevem ob Deorum iram humana scelera morte plectentium longe breviorem fieri adserebant. Quare is primum Magistri vestigiis insistens adversarios, ab irato Jove homines saepe vita simulque voluptate privari existimantes, hisce verbis salse irridet: *effundamus igitur in istos Jovis servatoris iram.* Deinde ostendit hominem, quantacumque sit vita, quam sortiatur, vel longa vel brevis, cum voluptate potitus fuerit, statim optatam beatitatem omnino adsequi; ideoque haud infinitum, sed quantumcumque tempus esse expetendum.

INDEX I.

Vocum Graecarum animadversione digniorum, quae in Philodemi textu occurrunt.

Littera C. *indicat* Columnam, l. lineam, p. paginam.

A

Αδιαληψιας C. X. l. 9. p. 19.
Ανυπαρδιαν C. X. l. 16. p. 19.
Αποξενιης C. VIII. l. 7. p. 15.
Ατμην C. V. l. 8. p. 9.
Αυτοχρονῳ C. XVIII. l. 20. p. 35.

E

Εγχαρησεται C. III. l. 7. p. 5.
Εκποθεινως C. XXI. l. 23. et seq. p. 41.
Επαναγοραζοντας C. XV. l. 24. p. 29.

K

Καταναπειγει C. XIX. l. 14. et seq. p. 37.
Κεκλοφην C. XVII. l. 29. p. 33.

M

Μοναδας C. X. l. 29. p. 19.

Π

Ποτμους C. XV. l. 15. p. 29.
Προεφυαντο C. V. l. 8. p. 9.

Σ

Συνεκπτωματων C. XVIII. l. 3. p. 35.

INDEX II.

Rerum notabilium, quae vel in textu, vel in Praefatione, vel in Adnotationibus occurrunt.

Littera C. *indicat* Columnam, A. Adnotationem, P. Praefationem, F. Fragmentum, p. paginam.

A

Augmenta aliorum bonorum haberi possunt; at juventus augeri nequit F. I. Tab. I.

B

Bonorum communio ab Epicuro statuta inter discipulos commendatur C. I. p. 1. et A. ad C. camdem p. 2.

C

Cupiditas nimia patrimonium augendi vituperatur C. I. p. 1.

D

Dolere de injuriis, quas in vita patimur, venia dignum est: at dolere, quod inimici morte nostra laetabuntur, stultum, nec venia dignum est. C. II. p. 3.

Dolores breves tolerare debet Sapiens, imo et gravissimos, quia brevi desinunt. F. I. Tab. I. p. 43 et A. ad idem F. p. 44.

E

Epicuro uni contigit, quod nemini ex celebrioribus philosophis contigisse novimus, ut pluribus post obitum saeculis cum summo amore, summaque observantia disciouli prosequerentur. A. ad C. IX. p. 18.

F

Fortuna ex Epicuro non est Dea habenda, nec est bonorum et malorum caussa, quae in vita accidunt. A. ad C. XVII. p. 34.

H

Homines, qui a prima aetate voluptatibus indulgentes corpora absumunt, minime longa, ac jucunda vita frui possunt F. II. Tab. II.

M

Memoriam nullam sui post mortem superesse stulte dolent homines. C. XVII. p. 33.

Mortem timere in exteris regionibus, ideoque nolle in eas migrare, relicta patria, stultum est. C. VIII. p. 15.

Mortem in medio mari horrere, eamque magis, quam in lacu, vel flumine; rursus vero hanc magis horribilem ducere, quam mortem in puteo, magna stultitia est. C. XIV. p. 27.

Morte instante, stulti stupidi fiunt; sapientes vero eam laeti exspectant. C. XXI. p. 41.

Mortem violentam, atque injustam imperturbato animo subire haud est facile; at potest quis modice turbatus eam fortiter perferre. C. XVI. p. 31.

N

Nemini dolendum, qui metuit, ne casu aliquo, aut hominum malitia sepulturae honore privetur C. XIV. p. 27.

P

Parentes haud dolere debent, quod filii male morati vel aliqua tantum, vel nulla faciant ex iis, quae tabulis jusserunt; ideoque liberis saepe non aliud relinquere oportet, quam solam nominis dignitatem. C. VI. p. 11. et A. ad eamdem C. p. 12.

P

Philosophi veteres, qui animos immortales existimabant, ut Platonici, Stoici, aliique magna praemia justis ac piis hominibus in futura vita pollicebantur. P. §. II.

Philodemus vetustissimos homines sub Phoroneo natos appellat, ab antiquissimo scilicet illo Rege, qui primus in Graecia regnasse traditur C. VI. p. 11. Idem irridet quemdam dicentem, magis sibi Lybico in mari mori displicere, quam a quatuor familiaribus in balneo suffocari C. XV. p. 29. Idemque reprehendit cujusdam Dynastae verba, quibus se nimis ob metum mortis animo angi ostendebat C. XIX. p. 37. Cur ipse dicat Epicurum, et Metrodorum φυσικωτερως vixisse A. ad C. XI. p. 22.

Q

Quantacumque sit vita, quam quis sortiatur, vel longa, vel brevis, cum voluptate potitus fuerit, optatam beatitudinem jam est assecutus F. I. Tab. V.

R

Reprehensione sunt illi digni, qui morituri vehementer dolent, quod non sumtuosum, et magnificum, sed humile, et vile monumentum sibi excitaverint C. XII. p. 23.

Rursus vero laudibus sunt ornandi ii legum conditores, qui immodicas sepulcrorum impensas suis statutis coercuerunt. C. XIII. p. 25, et P. §. XXIII.

S

Sapientes haud de liberis immatura morte sublatis animo anguntur, vel quod morientes liberos non relinquant. C. IV. p. 7.

Sapientes haud omnes quascumque voluptates quaerunt, nec ab omnibus doloribus abhorrent F. II. Tab. I. p. 43. et A. ad idem. F. p. 44.

Socrates hanc vitam, quae in terra ducitur, prae futurae felicitate mortem potius appellandam esse ajebat. P. §. II.

V

Valerius Maximus mortis metum esse rationi adversum ait, quae *vitam diligere, mortem non timere praecepit.* P. §. I.

U

Ulysses carpitur, quod tristem mortem mediis in fluctibus existimaverit. C. XV. p. 29.

ERRATA. / CORRIGE.

ERRATA.			CORRIGE.
Praef. pag. XI.	l. 36	Anarchum	Anaxarchum
pag. 2.	l. 1	πορενω	πορευω
19.	l. 33	quamtumvis	quantumvis
20.	l. 23.	τολεμιων	πολεμιων
21.	l. 9.	Μητρωδωρον	Μητροδωρον
23.	l. 8.	profecte	profecto
27.	l. 36.	τεϑνηχοτος	τεϑνηκοτος
35.	l. 16.	απελανεν	απελαυεν
ib.	l. 30.	quia statuamus	quin statuamus
36.	l. 8.	απελανεν	απελαυεν
39.	l. 39.	ne immortalitatem quidem	ne immortalitatem quidem non interrupto cursu
41.	l. 16.	αντιας	αιτιας
44.	l. 7.	παρακαλουϑῃ	παρακολουϑῃ

HERCVLANENSIVM

VOLVMINVM

QVAE SVPERSVNT

TOMVS X.

NEAPOLI MDCCCL.

EX REGIA TYPOGRAPHIA.

FERDINANDO II. BORBONIO

UTRIUSQUE SICILIAE REGI

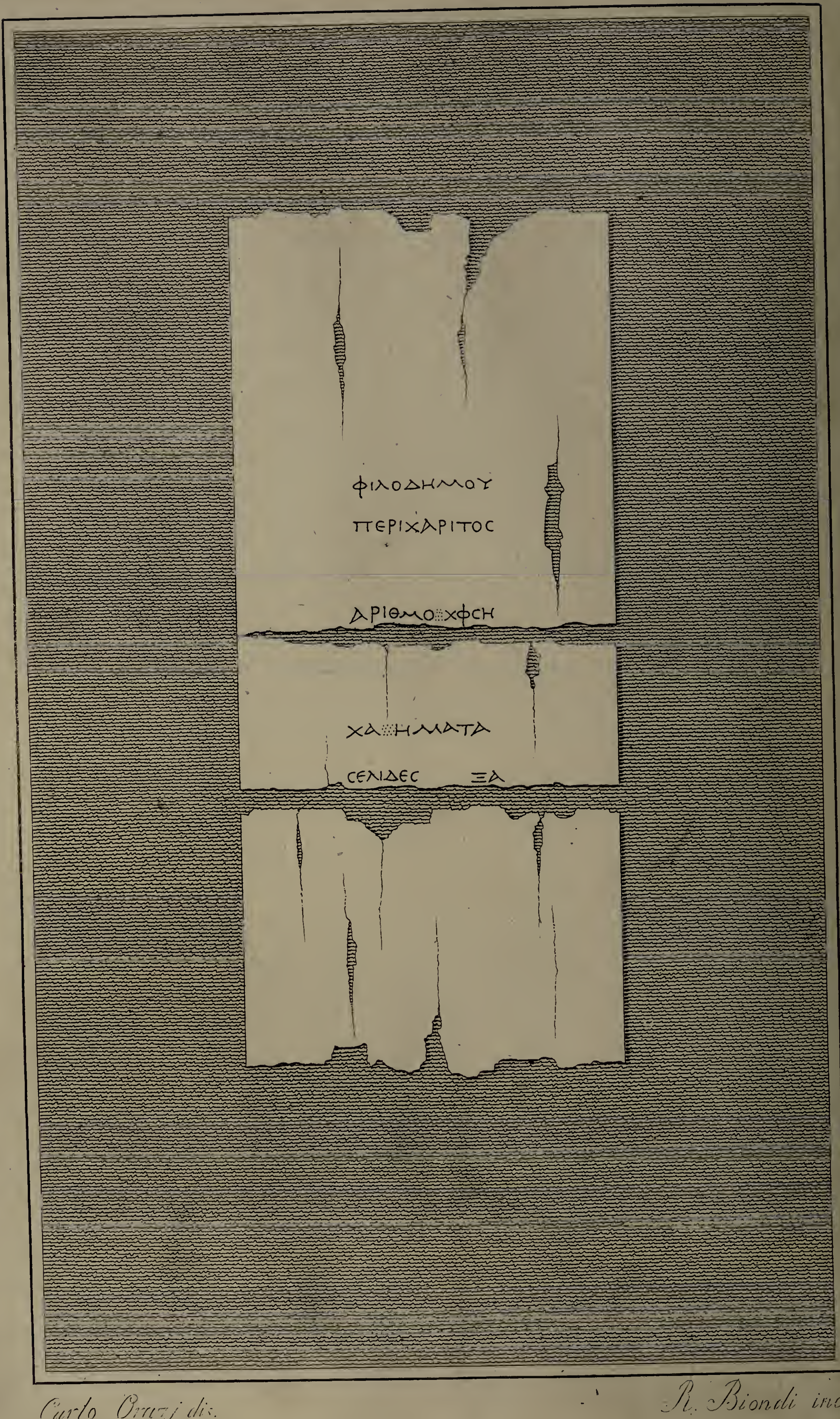
PIO FELICI AUGUSTO.

En Tibi, Princeps Celsissime, X. Herculanensium papyrorum Tomus, qui Regiis typis excusus nunc primum Tuis auspiciis cum Litteratorum orbe communicatur. In eo autem duo continentur volumina, alterum nempe Philodemi De Gratia, Epicuri alterum De Natura. Atque posterius hoc De Natura Opus, quamvis male admodum a vetustate adfectum, et vix aliqua sui parte superstes, multa tamen scitu digna complectitur, et ad illustrandam eius Philosophi doctrinam peropportuna; illud vero prius De Gratia quam pulchras habet sententias, quam praeclaras, quam omni sapientia praestantes, quam aptas fovendae virtuti, bonisque moribus provehendis! Quumque in iis, quae nunc superant, ex misero naufragio tanti

voluminis, gratum potissimum, atque ingratum animum disserat Auctor, quis non videt eius Operis nuncupationem suo quodam quasi iure Tibi, Ferdinande Rex, deberi, qui et egregio ipsius naturae habitu, et domesticorum exemplorum vi adeo subditos tibi populos omne genus beneficiis oneras, ut ad gratam eorum recordationem non tam allicere, quam trahere videaris? Ingratissimi profecto mortalium simus, et merito ab sera posteritate plectendi, si tantam mansuetudinem, tantam imperii aequitatem, tantum in summa potestate rerum omnium modum, tantam denique pietatem, quae ceterarum virtutum Tuarum dux maxima, et magistra est, aut ex animis delere, aut taciti praeterire ullo pacto audeamus. Tam rarum igitur antiquitatis κειμήλιον, *quod et Tibi ad gratiam conferendam, et nobis ad referendam novo utique stimulo erit, una cum alio illo De Natura scripto, non parvae et ipso aestimationis apud doctos futuro, Canonici Nicolai Lucignani collegae nostri, Regiique Archigymnasii Professoris opera illustratum sereno vultu excipias, nosque studiis bonarum artium deditos eodem, quo Augusti Maiores Tui, patrocinio, et vero etiam ampliori tuearis. Nos interim Deum Optimum Maximum enixis precibus rogamus, ut Teque, et florentissimam Coniugem Tuam, parvosque spei quantaecumque Natos populorum Tuorum amori, et totius orbis admirationi diu servet.*

Ex Regio Museo Borbonico
Pridie Idus Novembris anno R. S. MDCCCL.

Devoti Numini, Maiestatique Tuae
Academici Herculanenses.

Carlo Orazj dis. *R. Biondi inc.*

ΦΙΛΟΔΗΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΤΟΣ

Αριθμος ΧΦΩΗ.

ΧΑΡΗΜΑΤΑ

Σελιδες ΞΑ.

PHILODEMI

DE GRATIA

NUMERUS MDCCVIII.

ILLECEBRAE

PAGINAE LXI.

P R A E F A T I O.

Papyrus, ad quam interpretandam adcedimus, inscribitur Φιλοδημου περι χαριτος — Αριθμος ΧΦΩΗ — Χαρημᾳτα — Σελιδες ΞΑ — idest — *Philodemi De Gratia* — *Numerus MDCCVIII* — *Illecebrae* — *Paginae LXI.* Iam περι χαριτος vertimus *De Gratia*, quamvis vertere possemus *De Beneficio*, seu *Beneficiis*, quemadmodum opus suum eadem ipsa de re inscripsit Seneca; sed quum apud Latinos *Gratia*, ac *Beneficium* idem saepe sint, saepeque alterum pro altero et ab aurei saeculi scriptoribus, et ab ipso Seneca adhibeatur, quandoque etiam simul iuncta reperiantur, nullam nos iniuriam Latini sermonis ingenio inferre putavimus, si tamquam fidi interpretes verbum verbo redderemus. Ceterum nota sunt διδοναι, καταθεσθαι, φερειν χαριν, λαμβανειν χαριν, εχειν χαριν, οφειλειν χαριν, εκτινειν χαριν, *tribuere*, *collocare*, *conferre gratiam*, *accipere gratiam*, *habere gratiam*, *debere gratiam*, *persolvere gratiam*, et sexcenta his similia, in quibus omnibus *Gratia* pro *Beneficio* et apud Graecos, et apud Latinos sine ulla dubitatione adcipitur. Quod autem ἡ χαρις in hoc huiusce papyri titulo nil aliud omnino sonet, palam faciunt praeter reliqua ευχαριστια, atque αχαριστια, de quibus plurimum disputatur.

Sequitur numerus versuum, et paginarum, qui sane indicat, quanta huiusce voluminis facta sit iactura. Quum enim ex LXI. σελισι vix duodeviginti supersint, eaeque capite, ac pedibus truncatae medio etiam corpore non paulum detritae sint, quaedam vero vix pauca verba complectantur, quisque facile per se videt, ex tanto numero versiculorum maximam partem deperiisse, ceteris ipsis superstitibus nec omnino integris, nec plenis. Huc adde, quod papyrus ipsa temporis iniuria characteres adeo obscuros, et fugientes offert, ut vix, aut ne vix quidem legi queant; quod maximo incommodo interpretantibus esse, si quis αυτογραφον consulere velit ad aliquas litteras expiscandas, aut dubias divinandas, aut pravas corrigendas, nemo est, qui non agnoscat.

Venimus nunc ad χαρηματα, quae vox titulo inseritur praeter morem ceterorum voluminum, novoque prorsus huc usque exemplo. Et primum, quod ita statuenda ea vox sit, nec aliter confingi queat, του ρ vestigia in αυτογραφῳ satis adparentia, et interstitium ipsum facile ostendunt. Quamvis autem de ea voce, extiterit, nec ne, hactenus addubitatum sit, ut veteres lexicographi religioni habuerint in suis illam thesauris excipere, nunc tamen nostrae papyri auctoritate in plena Graecitatis iura vindicari posse videtur. Itaque non male sentiit Salmatius, qui Anacreontis *LIII.* χαρημα legit pro χαρμα *vers. 5.* Το δε και βροτων χαρημα (Vide *Anacreontis Carmina e MS. Codicib. Argentorati 1778. cum notis Brunchii, et Salmasii*) nec male itidem coniecerunt, qui Καρχηματα apud Hesychium, quae is explicat θελγητρα, corrigunt χαρηματα. Quum enim κεχαρημαι, et χαρηναι in usu fuerint probatissimis auctoribus, (*Stephanus* nuper editus Londini in voce χαιρω, ubi etiam χαρημα) nil esse impedimento potest, quin χαρημα, et χαρηματα optimae notae vocabula existimemus, ab illis utique derivata, quamvis nullum certum exemplum in veteribus monumentis sese adhuc obtulerit. Hisce positis nos χαρηματα heic interpretamur cum Hesychio θελγητρα, *mulcedines*, censemusque tuto reddi posse *illecebras*, scilicet ad gratiam vel conferendam, vel referendam. Quum enim Philodemus in eo volumine multa dissereret de gratia

conferenda, tum eius referendae meritum extolleret, adversumque illi virtuti vitium persequeretur, haec omnia fore putavit tamquam χαρηματα, *illecebras* ad inescandos homines, tum ut benefici, tum ut grati essent. Quod si integri nobis huiusce operis copia foret, quam recte, quam apte haec vox addita titulo fuerit, agnosceremus: nunc ea, quae supersunt, vix aliquam partem tangunt ευχαριστιαν, cetera omnia αχαριστιαν insectantur.

Ceterum haec ipsa, si qua est, laus ευχαριστιας, multaque αχαριστιας vituperatio Philodemum aeque, ac omnes sapientes cogitasse satis, ac super patefaciunt. Cicero quidem την ευχαριστιαν non modo maximam virtutem, sed reliquarum omnium matrem facit *Orat. pro Planc. Cap. XXXIII.* « Quum omnibus virtutibus me adfectum » esse cupiam, tum nihil est, quod malim, quam me et gratum esse, et videri. Haec » est enim una virtus non solum maxima, sed etiam mater virtutum omnium reli- » quarum. Quid est pietas, nisi voluntas grata in parentes? Qui sunt boni cives, qui » belli, qui domi de patria bene merentes, nisi qui patriae beneficia meminerunt? » Qui sancti, qui religionem colentes, nisi qui meritam Diis immortalibus gratiam » iustis honoribus, et memori mente persolvunt? Quae potest esse iucunditas vitae, » sublata amicitia? Quae autem amicitia potest esse inter ingratos? Quis est nostrum » liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui, atque doctores, cui » non locus ille mutus, ubi ipse altus, atque doctus est, cum grata recordatione in » mente versetur? Cuius opes tantae esse possunt, aut unquam fuerunt, quae sine » multorum amicorum officiis stare possint? quae certe sublata memoria, et gratia » nulla extare possunt. Idem *De Officiis Lib. I. Cap. XIV.* Nullum officium referenda » gratia magis necessarium est. Quod si ea, quae adceperis utenda, maiore men- » sura, si modo possis, reddere iubet Hesiodus, quidnam beneficio provocati facere » debemus? An non imitari agros fertiles, qui multo plus adferunt, quam adcepe- » runt? Etenim si in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia » conferre, quales in eos esse debemus, qui iam profuerunt? Nam quum duo genera » liberalitatis sint, unum dandi beneficii, alterum reddendi, demus, nec ne, in nostra » potestate est; non reddere viro bono non licet, si modo id facere possit sine iniuria ». Seneca vero multa nimium de referenda gratia habet, tum *Lib. II. Cap. XVIII* et *seqq.* tum *Libr. IV. Cap. XL.* tum *Libr. VI.* fere toto, in quo varias quaestiunculas miscet cum adpositis exemplis; tum denique *Libr. VII.* ubi itidem diversa dubia profert, et fusim alibi ceteris in libris eadem fere ratione. In quo quidem Aristotelem imitatus videtur, qui *Ethic. Libr. VIII. Cap. XV.* et *Libr. IX. Cap. II.* plurimas de referenda gratia quaestiones ponit, ubi perquam pulcherrimae sententiae continentur, ut omittam, quod *Libr. V. Cap. VII.* narrat de Gratiarum templo palam in urbe constituto, ut gratiae reddendae monumentum sit, et de Gratiis sese invicem respicientibus, ut indicetur beneficium bene collocatum, bene redditum, novum interim provocare, iuxta illud Sophoclis: Ηʹ χαρις χαριν εστιν ἡ τικτουσα αει. *Gratia semper gratiam parit.* Sed Epicuri ipsius, qui propius ad nos spectat, sapientissima sententia est de ευχαριστιᾳ in *Epist. ad Pytocl.* Μονον τε χαριν εξειν τον σοφον φιλοις τε, και παρουσι, και απουσιν, ὁμοιως δε και αποθανουσιν. *Solum sapientem gratiam amicis et praesentibus, et absentibus, et vita etiam functis habiturum.* Quod indicat illum et gratiam magni fecisse, et veram illius habendae rationem uni sapienti reliquisse.

At satis videri id poterit de ευχαριστιᾳ, quam et in hisce nostris pagellis tangit Philodemus, et cetera in parte voluminis explicasse verosimile est. De αχαριστιᾳ vero, quam is potissimum spectat, nil mirum videri debet, si illam vehementissime oppugnet, quum veteres omnes philosophi in eo vitio detestando et saepe fuerint, et acerrimi. Cicero *II. De Offic. Cap. XVIII. Omnes*, inquit, *immemorem beneficii oderunt, eamque iniuriam in deterrenda liberalitate sibi etiam fieri, eumque, qui faciat, communem hostem tenuiorum putant.* Hinc sententia illa P. Syri: *Ingratus unus miseris omnibus nocet.* Seneca initium operis facit ab animi ingrati vitio, quod et maximum, et frequentissimum queritur *Libr. I. Cap. I.* mox *Libr. II. Cap. XXVI.* et *seq.* exponit, *quid maxime faciat ingratos. Libr. III. Cap. I.* et *seqq.* item agit de ingratis, *qui illi sint, et an puniendi, aut ad iudicem vocandi;* ubi inter reliqua haec habet vere quidem, ac sapientissime dicta. *Hoc frequentissimum crimen nusquam punitur, ubique improbatur; sed quum difficilis esset incertae rei aestimatio, tantum odio damnavimus, et inter ea reliquimus, quae ad vindices*

Deos mittimus. Libr. V. Cap. XVII. iterum redit ad ingratos, *quos enumerare arduum putat, quum sint plurimi.* Denique *Libr. VII. Cap. XXXI.* docet, *quomodo ferendi ingrati, et ad bonam frugem revocandi.*

Sed ne antiquiora taceamus, memorabile in primis est illud Xenophontis de veteribus Persis *Libr. I. Cyrop. Cap. IV.* qui fortasse uni omnium mortalium et de αχαριστιᾳ publice iudicabant, et acribus eam poenis vindicabant. Δικαζουσι δε και εγκληματος, ὁυ ενεκα ανθρωποι μισουσι μεν αλληλους μαλιστα, δικαζονται δε ηκιστα, αχαριστιας· και ὁν αν γνωσι δυναμενον μεν χαριν αποδιδοναι, μη αποδιδοντα δε, κολαζουσι και τουτον ισχυρως· οιονται γαρ τους αχαριστους και περι Θεους αν μαλιστα αμελως εχειν, και περι γονεας, και πατριδα, και φιλους· επεσθαι δε δοκει μαλιστα τη αχαριστιᾳ ἡ αναισχυντια, και γαρ αυτη μεγιστη δοκει ειναι επι παντα τα αισχρα ἡγεμων. » Iudicium » vero dant de illo quoque crimine, propter quod inter homines odia mutua po» tissimum existunt, quum postulationes de eo in iudiciis minime fiant, de vitio » ingrati animi. Itaque si quem intellexerint gratiam non referre, quum possit, » in eum etiam valde animadvertunt. Nam ingratos homines imprimis nulla Deorum » cura, nulla parentum, patriae, amicorum adfici arbitrantur. Quin et impudentia » potissimum ingrati animi vitium consectari creditur, quae et ipsa una omnium esse » maxima dux ad turpissima quaeque videtur ». Cetera vide apud Stobaeum *Serm. LVII.* et *LVIII. De Ingratis, et beneficia non agnoscentibus*: Περι αχαριστουντων, και αγνωμονουντων. Et *Serm. LXXVII. De Gratis, et beneficia agnoscentibus*: Περι ευχαριστουντων, και ευγνωμονουντων. At omittere nolumus testimonium Epicuri, quod magis refert, qui, ut ait Seneca *De Benefic. Libr. III. Cap. IV. assidue querebatur, quod adversus praeterita simus ingrati, quod quaecumque percepimus bona non in memoriam reducamus, nec inter voluptates numeremus, quum certior nulla sit voluptas, quam quae iam eripi non potest.*

Hisce igitur vestigiis insistens Philodemus αχαριστιαν insectatur, ingratosque infamia onerat, bonisque consiliis, ac monitis ad sapientiam deducit. Sententiae omnes gravissimae sunt, et sano philosopho dignae, ut ex nostris Scholiis intelliges; nos enim ad singulas paginas Philodemi mentem aperuimus, quidque potissimum sibi velit, ostendere sategimus. Si quis vero heic nexus rerum, ordinemque quaerit, maius profecto, quam non nostrae solum, sed cuiusvis vires praestare possint, quaerit; nisi malit nimio plus ingenio indulgere, et temerariis divinationibus vela pandere: quod nec sapientis est, nec honesti. Quo pacto enim bonae mentis vir in mutilis membris, totiusque corporis laceratione integrum hominem, et qui omnibus sibi partibus recte constet, invenerit?

Interea, ut εν παροδῳ, et quodam quasi in speculo videas, quid potissimum hoc in volumine disserat Philodemus, en tibi singularum pagellarum argumenta breviter enumerata.

Col. I. Docet rectam institutionem naturam adficere, ingratumque traducere ad virtutem posse.

Col. II. cuius vix pauca superant, eademque incerta, ostendere videtur neutiquam laudandos, nec qui modum dando excedunt, nec qui supervacanea largiuntur.

Col. III. De cicuribus in eo, in quo differunt a feris, disputat, fortasse ut ea similitudine idem, quod Col. I. inculcaret, rectae institutionis vi mansuefieri ingratos posse, bonisque rebus, utilibusque addici.

Col. IV. Monstrat, ingratos, utut aliis fucum facere, seque ipsi occulere arbitrentur, notos esse omnibus mortalibus, quum suum cuiusque ingenium ex se pateat.

Col. V. In quosdam invehitur, qui iustae amicitiae finem polluebant, quodque illi magna ex parte adversaretur, edocebant. Quibus verbis partim ingratos ipsos, partim aliquos philosophorum perstringi verosimile est.

Col. VI. Exemplo ex contrariis desumto arguit omni in posterum gratia indignum esse, qui ne ea quidem tentaverit, quae ad unam aliquam gratiam referendam satis videri queant.

Col. VII. De assentatoribus loquitur, qui vano verborum sono divitum aures mulcere, in eorumque amicitiam irrepere conabantur. Quantum autem innuit extrema pagina, divitiarum possessionem non improbat Philodemus, eas tamen turpi largitione imminuendas vetat.

Col. VIII. Quadam veluti ανακεφαλαιωσει se grati ab ingrato animo differentiam et philosophice, et rhetorice ostendisse declarat.

Col. IX. Recte, ac sapienter dandum, ut gratum nobis potius, quam ingratum paremus.

Col. X. In beneficiis conferendis necessitatem imprimis spectandam, iisque, qui eam causantur, non levia, aut vilia, sed carissima quaeque, et eximia tribuenda.

Col. XI. Reprehendendos, qui liberum vitae otium, animique tranquillitatem publicis negotiis, ac muneribus praevertendam suadent: gratam beneficiorum memoriam a nemine impediri.

Col. XII. Fatales quasdam necessitates esse, quae vitari nulla ratione possunt, easque audacter potius subeundas, quam suo crimini adscribendas; interea malorum consuetudinem (utique ingratorum, quos saepe malos, atque improbos vocat) fugiendam, quum eorum factis communicare idem omnino sit, ac propriam culpam prae se ferre.

Col. XIII. Cuiusmodi bona videri possint, quum egenti tribuuntur, et eum, qui illa praebeat, et qui praebiturum se monstret, collaudandum, nec tamen vituperandum, qui praeter expectationem praebeat nec egenti.

Col. XIV. Multo tempore opus esse ad naturam gratiae cognoscendam.

Col. XV. Sapientem quemdam Praeceptorem optandum, qui ad grati animi amorem alliciendum ingratis simplici sermone diserte ostendat, quam magna ea virtus sit, quam pulchra, quam omni pretio digna.

Col. XVI. Difficultatem auget eius rei, de qua disserendum suscepit, eamque declivium locorum similitudine illustrat: tum si vehementius aliquando institerit in suadenda nimio plus grati animi excellentia, se non aegre pati adfirmat, si quis ex sua disputatione quod vim adferat, exsecarit, neutiquam vero sinere omnia demi.

Col. XVII. Aliquid nescio quid praeter hactenus pertractata sibi faciendum innuit, quod nec suo tempore, nec arte vacare debeat: mox pauca quaedam de *anarchia*, i. e. de imperii detrectatione, nullaque discendi docilitate adspergit: postremo eius, quem dixerat, Praeceptoris utilitatem adstruit, cui bonorum utique consiliorum auctori malos subiicere omnino vetat.

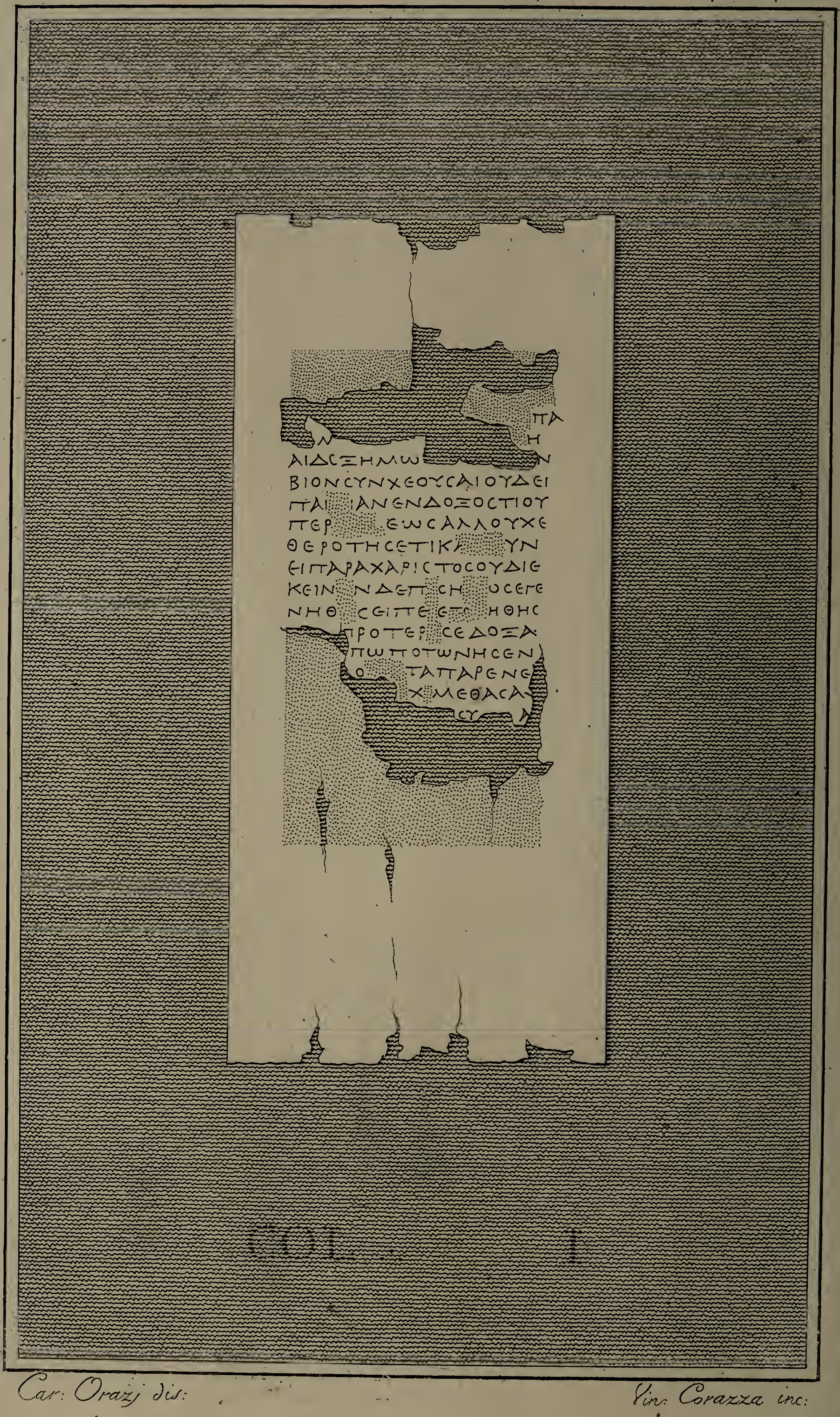
Col. XVIII. Rem absolvit, sapientique sententia perorat.

Haec quidem argumentorum cuiusque σελιδος summa esto, quae suis apte locis enucleantur, atque enodantur.

Notatum postremo volumus Περι χαριτος scripsisse Demetrium Phalereum librum unum, (Diogenes Laertius in *eius vita*) Cleanthem, (de quo idem Laertius in *eius vita* his verbis: Περι πλουτου, και χαριτος, και τιμωριας, *De Divitiis, et Gratia, et Cruciatu*) Theophrastum item librum unum. (Diogenes Laertius in *eius vita*) Chrysippus autem, si eidem Laertio credimus in *eius vita*, nullum librum proprie *De Gratia* scripsit; quatuor tamen libros Περι διαφορας των αρετων, *De Virtutum differentia* ad Diodorum scripsit, duos Περι αρετων, *De Virtutibus* ad Pollidem. Fortasse in utroque, vel alterutro horum operum Περι χαριτος, *De Gratia* disseruit. Certe Seneca librum eius de hac ipsa re tractantem ita commemorat, ut non multam ei laudem impertiatur *Libr. I. de Benefic. Cap. III.* « Chrysippus quoque, penes quem subtile illud acumen est, et in imam pe-» netrans veritatem, qui rei agendae causa loquitur, et verbis non ultra, quam ad » intellectum satis est, utitur, totum librum suum his ineptiis replet ita, ut de ra-» tione dandi, adcipiendi, reddendi beneficii pauca admodum dicat, nec his fabulas, » sed haec fabulis inserit ». Et mox *Cap. IV.* « Sed ne faciam, quod reprehendo, » omnia ista, quae ita extra rem sunt, ut nec circa rem quidem sint, relinquam. » Tu modo nos tuere, si quis mihi obiiciat, quod Chrysippum in ordinem coege-» rim, magnum mehercule virum, sed tamen Graecum, cuius acumen nimis tenue » retunditur, et in se saepe replicatur; etiam quum agere aliquid videtur pungit, non » perforat. Hoc vero quod acumen est? ».

Cur autem Seneca ipse de Philodemo tacuerit, cuius sane opus ignorare non debuit, incertum est. Num quod ille Epicureus? num quod parum apte ad suam mentem loquutus? num ne cui videretur illum exuisse, eiusque se pennis exornasse? Sed hisce omissis, quae ne probabili quidem coniecturae viam praebent, ad ipsum Philodemum adcedamus, si modo monebimus, multa et in hoc, et in eo, quod sequitur, volumine librarium peccasse, quae per nos in exscribendis singulis paginis castigata mox in Scholiis notantur; tum secus, ac in ceteris huc usque editis, versus in utroque hoc ipso volumine non ab uniuscuiusque pagellae initio, sed ab eo, unde coepit supplementum, numerari. Saepe enim primi versus, interdum etiam extremi maxi-

mam partem mutili, ac incerti nullam nobis sententiam suppeditabant; quos quidem relinquere satius duximus, quam exscribere, atque illustrare. Quum vero aliqua nobis spes fuit posse ex iis quidpiam haud prorsus spernendum elici, tam nec piaculum rati sumus quaedam de nostro addere in ipso scilicet pagellae initio, qualia certe, aut saltem his similia superioris pagellae versibus inerant, qui nunc deperiere. Quod autem ad punctorum rationem deficientes versiculos notantium vel primis, vel extremis oris paginarum, si quid minus exacte signatum est, et ea, et cetera eiusdem generis ex eorum numero esse putes, quibus vel severissimis ipsis iudicibus nulla religio sit ignoscere.

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA I.

. . . . : . μηδεμιαι πα-
νυ μεν εισιν κακιαι, ει μη
αι δ' εξ ημων παντα τον
βιον συγχεουσαι · ουδ' ει
παιδει' αν ενδοξος τι ου
περι Φυσεως ; αλλ' ουχ ε-
τεροτης ; ετι και νυν
ει παραχαριστος ; ου δι' ε-
κεινην δ' επισημος εγε-
νηθης ; ειπερ εποιηθης
δε ου προτερως , εδοξα,
οτ' αν πωποτ' ωνησεν . . . .

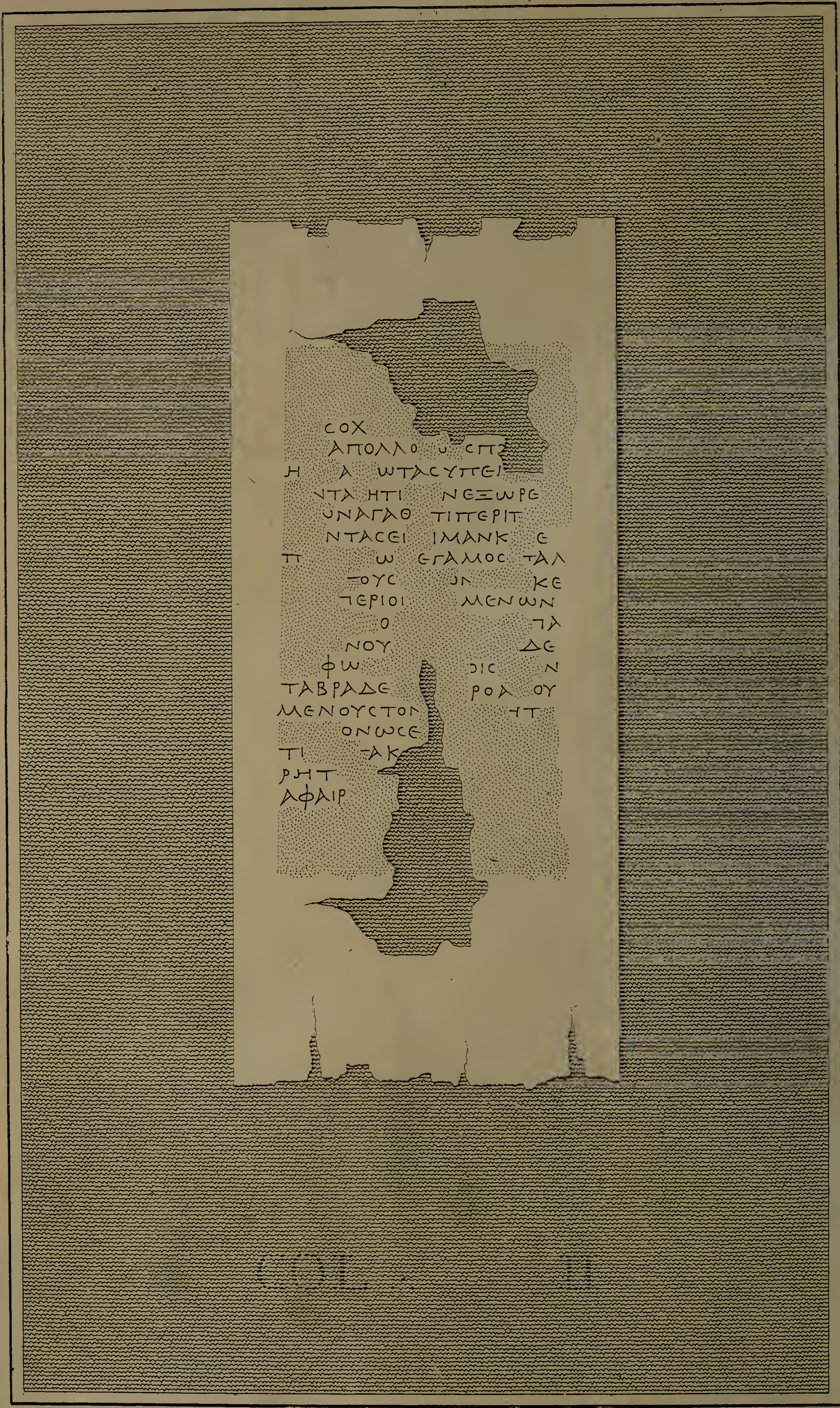
. . . . nulla omni-
no sunt vitia , quae totam vitam
perturbant, nisi nostra culpa: ne-
que, si institutio praeclara fuerit ,
naturam ullo modo adfecit ? nulla
ne prorsus diversitas ? etiam nunc
ingratus es? neque vero illius (*prae-
clarae institutionis*) vi insignis
(*virtute*) effectus es ? si quidem
(*talis*) effectus es , non autem
ante illam , puto , quod ea tibi
aliquando profuit . . . .

SCHOLIA IN COL. I.

Vers. 4. et seq. ουδ' ει παιδει' αν ενδοξος etc. Philodemi, ni fallimur, in hac pagella mens est, egregiam institutionem naturam adficere posse, ingratoque ad virtutem prodesse.

Vers. 8. παραχαριστος etc. Novum omnino vocabulum lexicis attexendum, vel ipsis recentioribus, quae eo carent. Nos vi προσθεσεως, quae in deteriorem plerumque partem sumitur, insistentes, idem, atque αχαριστος esse putamus.

Vers. 9. et seq. επισημος εγενηθης etc. Επισημος opponitur τῳ ασημῳ tam proprie, quam metaphorice: hac altera significatione *insignis*, *nobilis*, *illustris* notat. Sic Herodotus *II. XXVI.* Ἑλληνων τινες επισημοι βουλομενοι γενεσθαι σοφιην. *Quum Graeci quidam velint insignes esse sapientia.* Hunc autem locum idcirco prae ceteris selegimus, quod habet nimirum επισημος γενεσθαι, ut nostra papyrus. Porro quamvis nil heic addatur τῳ επισημῳ, ipse rerum contextus postulat, ut subaudiatur την αρετην, vel si quid simile.

Car. Orazj dis. *Vin. Corazza inc.*

COLUMNA II.

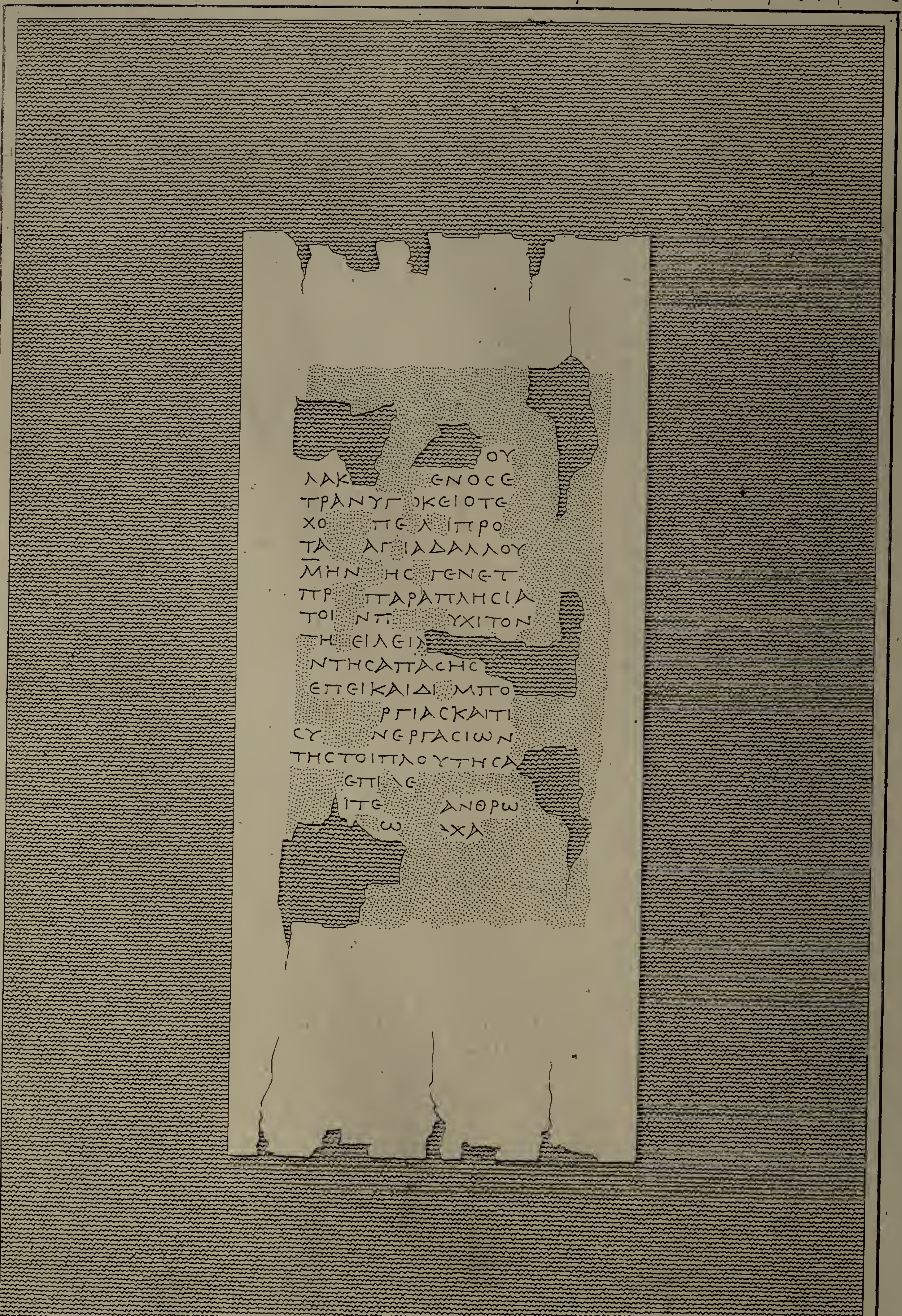
. . . . πολλοι, ους περ ουκ ηδη αινω τας ὑπερβολας δοντας, η τι των εξω ρεοντων, αγαθου τι περιττον δοντας . . . .

. . . . multi, quos quidem iam non probo, qui exsuperantia modum dant, vel effluentia quaedam, bonum (*nempe*) aliquod supervacaneum dant. . . . . . .

Vers. 1. et seqq. *πολλοι, ὁυς περ ουκ ηδη αινω* etc. Vix haec paucula huiusce pagellae verba certam aliquam sententiam dare possunt: adeo reliqua omnis hiatibus scatet. Quantum autem coniicere licet, eos reprehendit Philodemus, qui vel modum omnem in dando excedunt, vel supervacua quaedam, sibique inutilia largiuntur. Ad hanc nos sententiam traxere tum *τας ὑπερβολας δοντας vers.* 2. et 3. tum *τι των εξω ρεοντων, αγαθου τι περιττον δοντας vers. 3. 4. 5.* Etenim *τας ὑπερβολας* (nempe *αγαθων*) *δουναι*, si vim verborum retinemus, est *excessum bonorum dare*, sive excedentia modum dare: *τι των εξω ρεοντων, αγαθου τι περιττον δουναι* est *effluentia, et redundantia dare;* ubi in *τῳ εξω ρεοντων* pulchram sane metaphoram vides: illud autem *αγαθου τι περιττον* quamdam veluti explanationem *των εξω ρεοντων* putarem; quod enim redundat, effluit iuxta illud Horatii *Art. Poetic. vers. 337.*

Omne supervacuum pleno de pectore manat.

Iam vero, ni fallimur, in altera huiusce sententiae parte prodigi, in altera avari perstringuntur: siquidem *τας ὑπερβολας δοντες* prodigi, *τι των εξω ρεοντων, αγαθου τι περιττον δοντες* quodammodo avari sunt; ea enim tantummodo dant, quae supervacanea ipsis sunt, quibusque facile carere possunt; quod causa ingrati animi in primis esse solet. Seneca *de Benefic. Libr. II Cap. XXVI. et seqq.* Utrumque certe vitium est, beneficentiae adversum. Vide Aristotelem *Nicomach. Libr. IV. Cap. I. II. III.* Ciceronem *de Offic. Libr. II. Cap. XV. XXI. XXVI.*

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA III.

. . . .
. . . .
αγρια δ' αλλ' ουχ, ὡς
μην φης, εγενετο τοις
πραοις παραπλησια · και
τοι αν πρχα δ' ουχι τον γ' αι-
τησει λειας χαλεπης
αν της απασης πονον · τα
δ' επεε και διεμποδισης
της αργιας, και τινι μεν
συ των εργασιων δωσης
της τοι πλουτησασης
γης . . . .

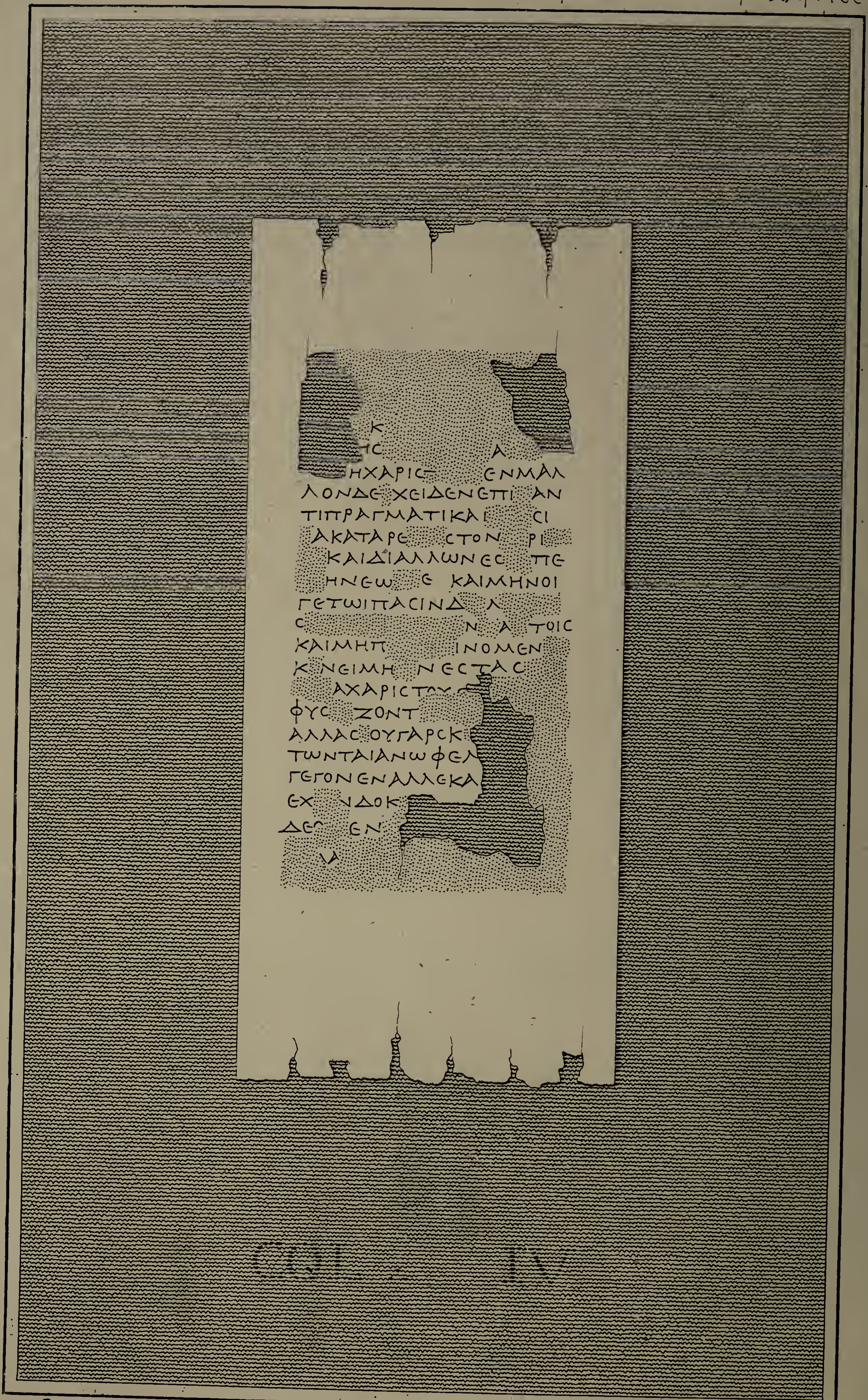
. . . .
. . . .
Ferae autem belluae non, ut quidem fateris, natura factae sunt mansuetis similes. Et quidem mansuetae non postulant laborem praedandi, (*eas*) quae difficilis tota praeda est; postquam autem ab inertia coercueris, et addixeris alicui operi divitis terrae . . . . .

SCHOLIA IN COL. III.

Vers. 3. αγρια δ' αλλ' ουχ, ὠς μην φης etc. Narrare heic videtur Auctor, quae sit διαφορα inter feras, ac mansuetas belluas; quam vero ad rem, per frequentes hiatus summa praesertim, atque ima pagina adfirmare non possumus.

Vers. 5. πραοις etc. Hanc a nobis vocem sententia ipsa expressit. Graeci enim αγρια τοις πραοις opponunt, ut Latini cicuribus feras.

Vers. 13. γης etc. Hanc quoque voculam ipse rerum contextus postulare visus est, ubi notandum πλουτησασης extremo versu superiori, pulcherrimum sane telluris επιθετον, quae immensas omne genus opes suo recondit in sinu.

Car: Orazj dis. *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA IV.

. . . . . . και ἡ χαρις τι μιν μαλλον δ' ειχ' ειδεν επι παντι πραγματι, και πως ισα κατ' αρετας, τ' ον κριτεον και δι' αλλων εσκοπε μην εων δε · Και μην ὁι γε τω πασιν δηλοι γενεσθαι, δοκουσιν ἑαυτοις και μηποτε φαινομενοι, καν ει μητινες τας ψυχας αχαριστους τῃ μεν φυσει οζοντες ψευδωσ' αν αλλας, (του γαρ σκοπου απατωνται, ανωφελες τ' αν γεγονεν) αλλ' εκαστος δη εχειν δοκει ιδιαν φυσιν . . . . . .

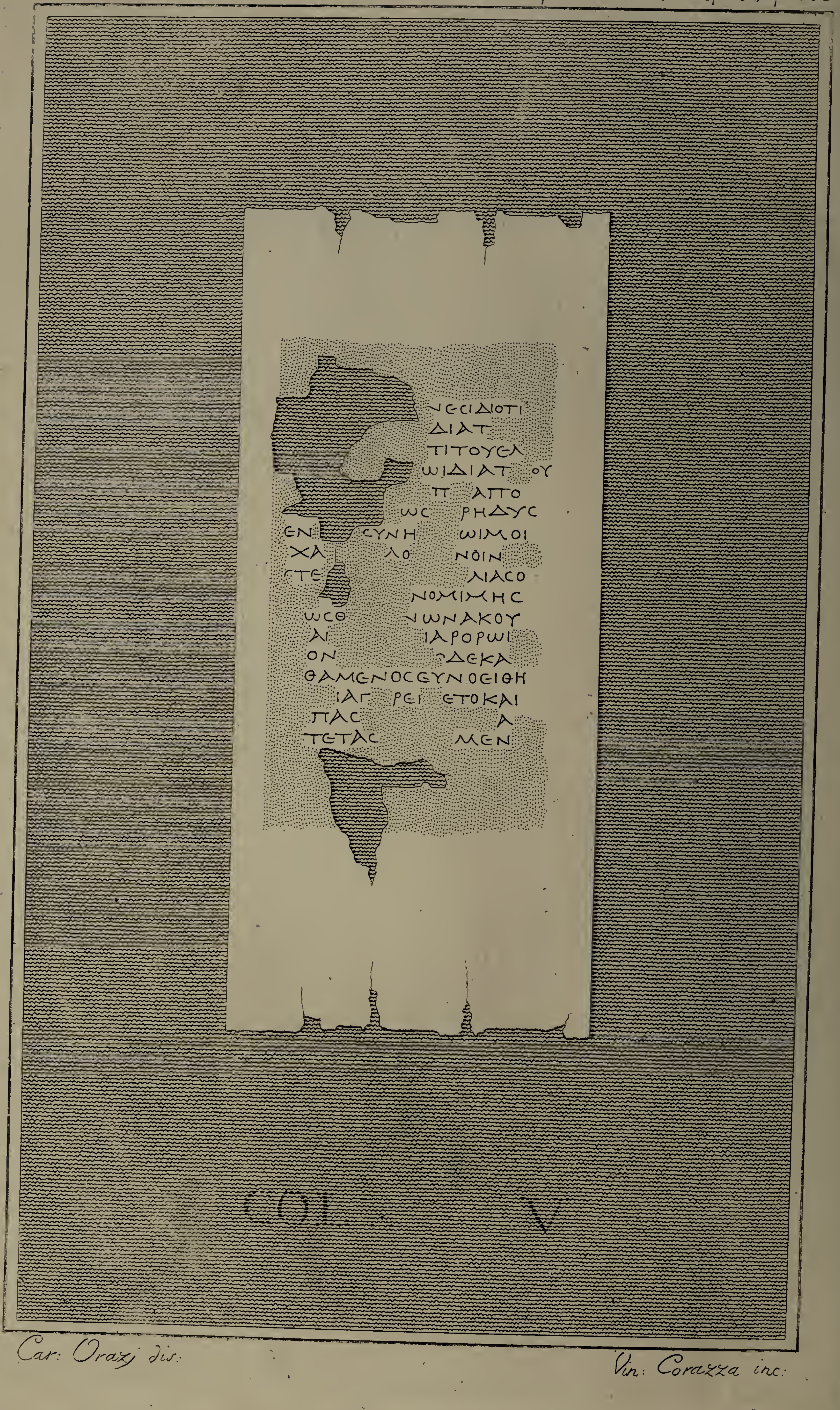
. . . . et quid profecto gratia magis (*quam cetera*) habuit, vidit in omni re, et quae sunt aequalia secundum virtutes, et quod prae aliis seligendum, vidit quidem, sed omisit. Verumtamen quum (*ingrati*) omnibus noti sint, sibi ipsi videntur haud adparere tales; etiamsi nemo eorum, qui ingratum animum natura olet, mentiri possit alium, (scopo enim aberrat, et inutile id evaserit) sed unusquisque proprium prae se fert ingenium . .

SCHOLIA IN COL. IV.

Vers. 6. et seq. Και μην δι γε etc. Quum quae praecedunt verba certam nobis sententiam dare nequeant, deficientibus superioribus versiculis, hinc auspicabimur interpretationem nostram. Quantum igitur hariolari licet, videtur sibi velle Philodemus, ingratos, quum noti sint omnibus mortalibus, sibi ipsos aliquando blandiri, nec tales esse putare.

Vers. 12. οζοντες etc. Nullum aptius verbum occurrere potuit, quodque perficiendae sententiae adprime sit consonum: το οζειν enim eodem plane sensu, ac latinum *olere* usurpatum a Graecis est, eademque, ut dicitur, constructione. Igitur οζειν τῃ φυσει τας αχαριστους ψυχας elegantissimus dicendi modus haberi potest pro eo, quod puri elegantia Latini dicunt *ingratos animos natura olere;* quae quidem peropposita translatio est ad ingratos natura ipsa sua factos exprimendos.

Vers. 13. et 14. του γαρ σκοπου απατωνται etc. Απατασθαι του σκοπου idem prorsus esse remur, ac σφαλλεσθαι του σκοπου, vel ουκ εχειν σκοπον, quod eodem sensu saepius dixere Graeci. Iam id arguit Noster, neminem, qui ingratum animum natura ipse sua oleat, mentiri alium posse, quum id adsequi nullo modo queat, proprio cuiusque ingenio ex se patente. Id, ni fallimur, extrema pagellae verba indicare videntur.

Car: Orazj dis. Vin: Corazza inc.

COLUMNA V.

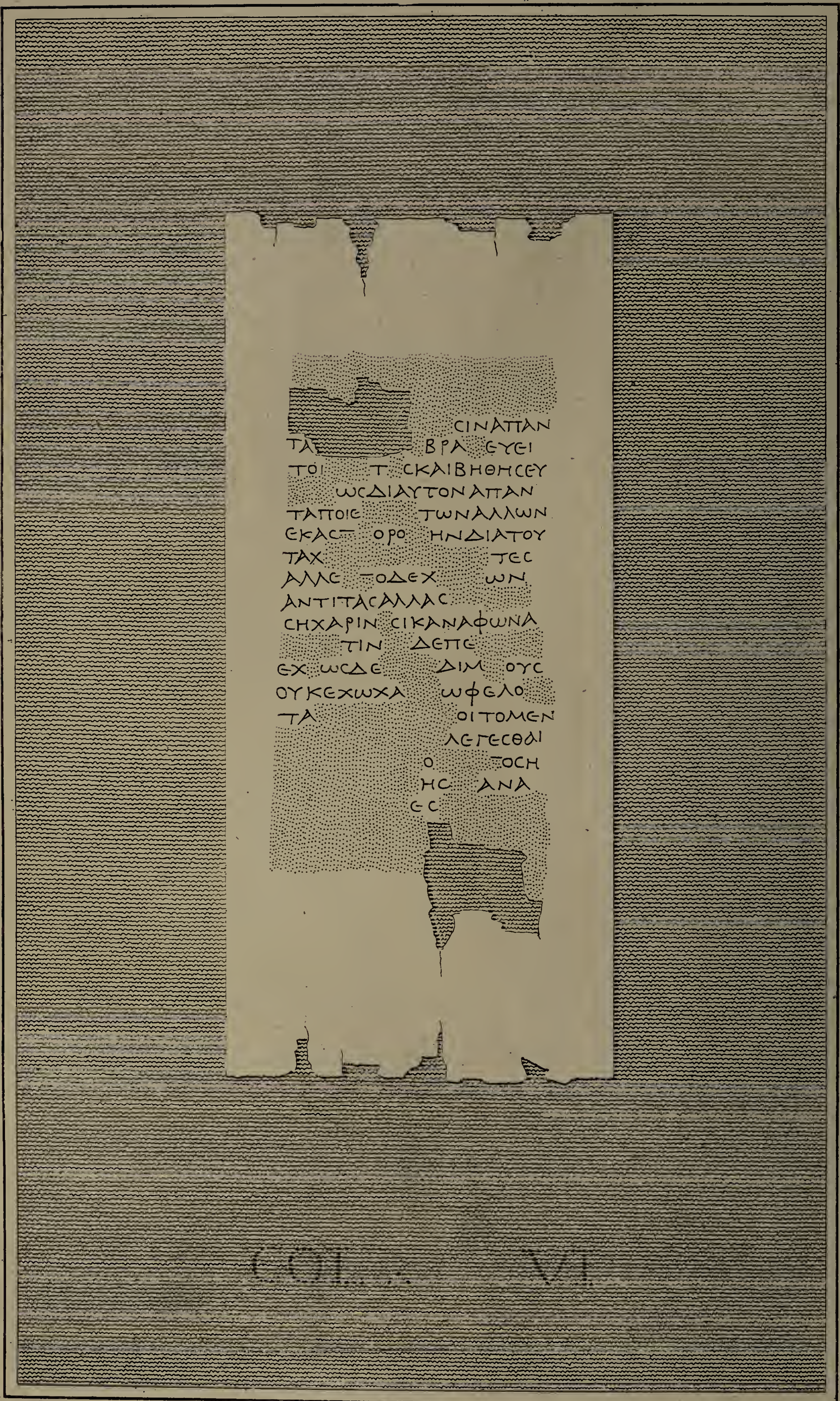
. . . . ουχ' ὥσπερ ἥδυσ-
μενοι γε συνηθεις, ῷ μοι,
αχαριτες ὅλοι μεν, ὁι νυν
ὥστε μιαινουσι φιλιας ο-
ρον ουσης της νομιμης ·
ὅλως θεμενων ακου-
ω και αντιον αρ' ορῷ τι
δε ον αυτης. Διο δε και
καθα μεν ὅς ευνοει : . . . .

. . . .
. . . . . . non tamquam dulces sodales; heu me! insuaves toti quidem sunt, qui nunc tamquam polluunt iustae amicitiae finem: omnino eos audio ponere aliquid, quod est certe contrarium eius fini. Quamobrem quemadmodum qui benevolus est. . . . .

SCHOLIA IN COL. V.

Vers. 3. αχαριτες etc. Hanc nobis vocem optare libuit, veluti αντικειμενην ἡδυσμενοι prioris versus; ut enim ἡδυσμενος est *suavis*, vel *suavitate conditus*, sic αχαρις *venustatis*, *ac iucunditatis expers.* Quod si spatium haud satis tibi videtur ad το *M* excipiendum in ηδυσμενοι *vers.* *1.* *2.* tum mutabis ἡδυσμενοι cum ἡδυσθεντες, sublato γε, duriuscule quidem, sed necessario. Vult igitur Philodemus, non tamquam dulces sodales, sed iniucundos totos esse, atque insuaves, qui iustae amicitiae finem polluunt: ω μοι, addita commiserationis exclamatio vim rei auget. Qui vero hi sint, decernere non licet in miserae pagellae fragmento: fortasse ingratos ipsos intelligit, qui dictis, factisque verae amicitiae finem sus deque habent.

Vers. 5. νομιμης etc. Νομιμη φιλια nil aliud est, quum *legitima*, *iusta*, *consentanea legibus amicitia*; quae vera amicitia est. Notandum autem heic potissimum se dat το νομιμη: nam hactenus rara admodum exempla sunt huiusce generis feminini; potius το νομιμος utroque genere efferri solitum. Iam ex paucis hisce satis liquet recte de amicitia sensisse Philodemum contra communem Epicureorum mentem, qui, ut cetera, sic amicitiam utilitate metiebantur.

ϹΙΝΑΠΑΝ
ΤΑ ΒΡΑ ЄΥЄΙ
ΤΟΙ Τ ϹΚΑΙΒΗΘΗϹЄΥ
ωϹΔΙΑΥΤΟΝΑΠΑΝ
ΤΑΠΟΙϹ ΤωΝΑΛΛωΝ
ЄΚΑϹΤ ΟΡΟ ΗΝΔΙΑΤΟΥ
ΤΑΧ ΤЄϹ
ΑΛΛϹ ΤΟΔЄΧ ωΝ
ΑΝΤΙΤΑϹΑΛΛΑϹ
ϹΗΧΑΡΙΝ ϹΙΚΑΝΑΦωΝΑ
ΤΙΝ ΔЄΠЄ
ЄΧ ωϹΔЄ ΔΙΜ ΟΥϹ
ΟΥΚЄΧωΧΑ ωΦЄΛΟ
ΤΑ ΟΙΤΟΜЄΝ
ΛЄΓЄϹΘΑΙ
Ο ΤΟϹΗ
ΗϹ ΑΝΑ
ЄϹ

COL. VI.

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA VI.

. . . . ει δι' αυτους
ευ μεν ποιουσιν απαν-
τα, ουδεις ου βραβευει
τοις τουτοις · Και δη θης ευ
ει πως δι' αυτον απαν-
τα ποιει, ει και των αλλων
εκαστοι, ορον μην δια του
ταχους εχουσι παντες ·
Αλλ' ει το δε χαριτων
αν τι, τας αλλας αν ευρη-
ση, χαριν ὃς ικαν' αφ' ὧν α-
ποδω τιν' ουδε πειρασας
εχει; ὡς δε μεδιμνους
ουκ εχω χαριν. . . . .

. . . . si quantum in ipsis est, recte omnia praestant, nemo certe non praemium ipsis solvit. Et quidem si recte mercenarius, quantum in ipso est, omnia faciat, si qui alii itidem, omnes hi profecto statim metam adsequuntur. At si quid gratiarum (*invenit*) numne alias invenerit is, qui ne ea quidem, quae satis sunt ad referendam aliquam gratiam conatus sit? non ut medimnos habeo gratiam . . .

S C H O L I A I N C O L. VI.

Vers. 3. βραβευει etc. In hac pagella contendere videtur Auctor, eum, qui pro suis viribus quaecumque praestanda ab ipsomet sint recte praestet, dignum praemio esse, (id enim sibi vult βραβευειν, *praemium* nempe *certaminis*, tum *quodcumque praemium tribuere*) laudatque exempla mercenarii, aliorumque omnia, quantum in ipsis est, recte exsequentium, quos constitutum sibi finem iure nancisci adfirmat, laboris nempe, ac diligentiae suae praemium. Ex eo autem illud infert ad rem suam, non posse alias gratias consequi, si quid unquam gratiarum antehac adeptus sit, eum, qui ne ea quidem, quae satis sint ad referendam aliquam gratiam tentaverit.

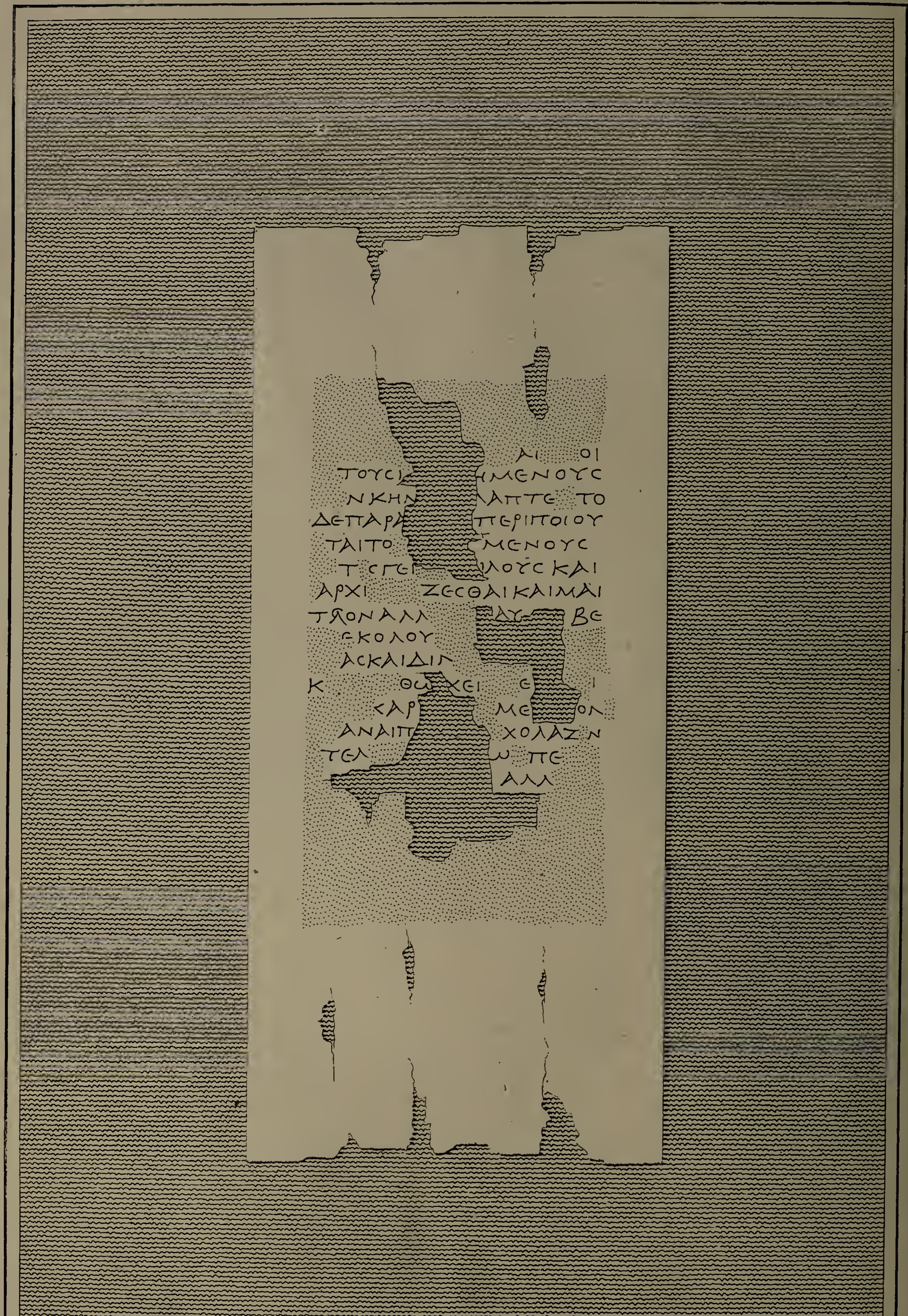
Vers. 4. και δη (non βη, ut male in αυτογραφω) θης etc. θητα dixere Graeci quem nos *mercenarium* vocamus, qui nempe mercedis causa operam locat. Porro huiusmodi genus hominum erat infimae sortis apud Athenienses, ut proletarii, et capite censi apud Romanos. Aristoteles *Polit. Libr. III. Cap. III.* medios eos statuit inter δουλους, ac βαναυσους. Plutarchus *in Solon. Cap. XVIII.* eos ait ex Solonis instituto ουδεμιαν αρχην αρχειν, αλλα τω συνεκκλησιαζειν, και δικαζειν μονον μετεχειν της πολιτειας: *nullum magistratum gerere, sed tantum publicis concionibus, ac iudiciis interesse.* Homerus vero θητα vocat *famulum*, seu *ministrum mercenarium Odyss. IV. 644.*

Ην δ' αυτω θητες τε, δμωες τε:
Erant illi famulique, servique.

Scholiastae θητας adcipiunt τους επι μισθω δουλευοντας, qui *mercedis causa serviunt*, nempe ob inopiam, quum alioqui ingenui sint, ac liberi. Sic Pollux *Libr. III. Cap. LXXXII.* scribit πελατας, et θητας esse ελευτερων ονοματα δια πενιαν αργυριω δουλευοντας, *liberorum hominum nomina, qui ob inopiam argento serviunt.* Atque hoc quidem sensu adhibitam a Philodemo hanc vocem remur.

Vers. 7. μην. Quamquam spatium non satis esse videtur ad το μ excipiendum post ν in ορον, μην tamen omnino ponendum est, quum saepe in hac papyro desint litterae neglgentia librarii praetermissae. Sic vers. 11. 12. ευρησηη pro ευρησῃ scriptum.

Vers. 13. μεδιμνους etc. Ita quidem legendum duximus, quum nec certior, nec aptior vox suppeteret. Μεδιμνους autem itidem *medimnos* reddidimus, Ciceronem secuti, qui illud verbum iure Latii donavit. *V. in Verr. Cap. XLVII. In iugere Leontini agri medimnum fere* tritici *seritur:* mox ibid. *Quot iugera sunt, totidem medimna.* Nepos etiam in *Attic. Cap. II. Universos frumento donavit; ita ut singulis modii sex tritici darentur, qui modus mensurae* medimnus *Athenis vocatur.* Atque in hoc quidem loco μεδιμνος sex modios aequare videtur, qui μεδιμνος Αττικος fortasse fuit: plerique enim μεδιμνον ipsum μοδιον exponunt. Hesychius in Μεδιμναιος. Vide Suidam in hac voce. Nota eius mensurae fuit *M.* Plutarchus *Moral. pag. 416.* Hesiodus apud *Stob. XIV. pag. 642.* Iam vero nulli dubium, quin μεδιμνος communi mensurarum sensu adhibitus heic a Philodemo sit, quamquam per imaginem, ac similitudinem.

Car. Orazj dis. *Vin. Corazza inc.*

COLUMNA VII.

. . . . νομιζοντες και ουτοι
γε τους κεκτημενους
την κηλησιν απτειν, το
δε παραπαν περιποιου-
νται τους κεκτημενους
ουτως γε και φιλους· και
γαρ χρηματιζεσθαι μαι-
τεον, αλλ' ει τις αυ ᾶ ελαβε
δ' εκολουσε χρηματα . . . .

. . . . . existimantes hi quidem, quod divites mulcedo assentationis devinciat, hac prorsus ratione divitum amicitiam sibi demerentur. Etenim divitiis abundare optabilis res est, sed si quis rursus ea, quae accepit, imminuit bona etc. . . .

SCHOLIA IN COL. VII.

Vers. 2. τους κεκτημενους etc. Quamvis κεκτημενος absolute positus *possessor*, sive *dominus* sit, nos tamen τους κεκτημενους heic vertimus *divites*, quasi κεκτημενους τα χρηματα *bonorum possessores*.

Vers. 3. την κηλησιν απτειν etc. Κηλησις proprie est *actio ipsa demulcendi aures dulcibus alloquiis*; quod quum assentatorum maxime sit, nos hanc aurium delinitionem ad eos retulimus, interpretatique sumus *mulcedinem assentationis*. Id enim putamus hisce versiculis indicare velle Philodemum, ex eo scilicet, quod divites homines, et copiosi adulantium lenociniis capi soleant, hoc illos modo in eorum amicitiam irrepere. Commode Horatius de divitibus poetis loquens *Art. poet. vers. 419.*

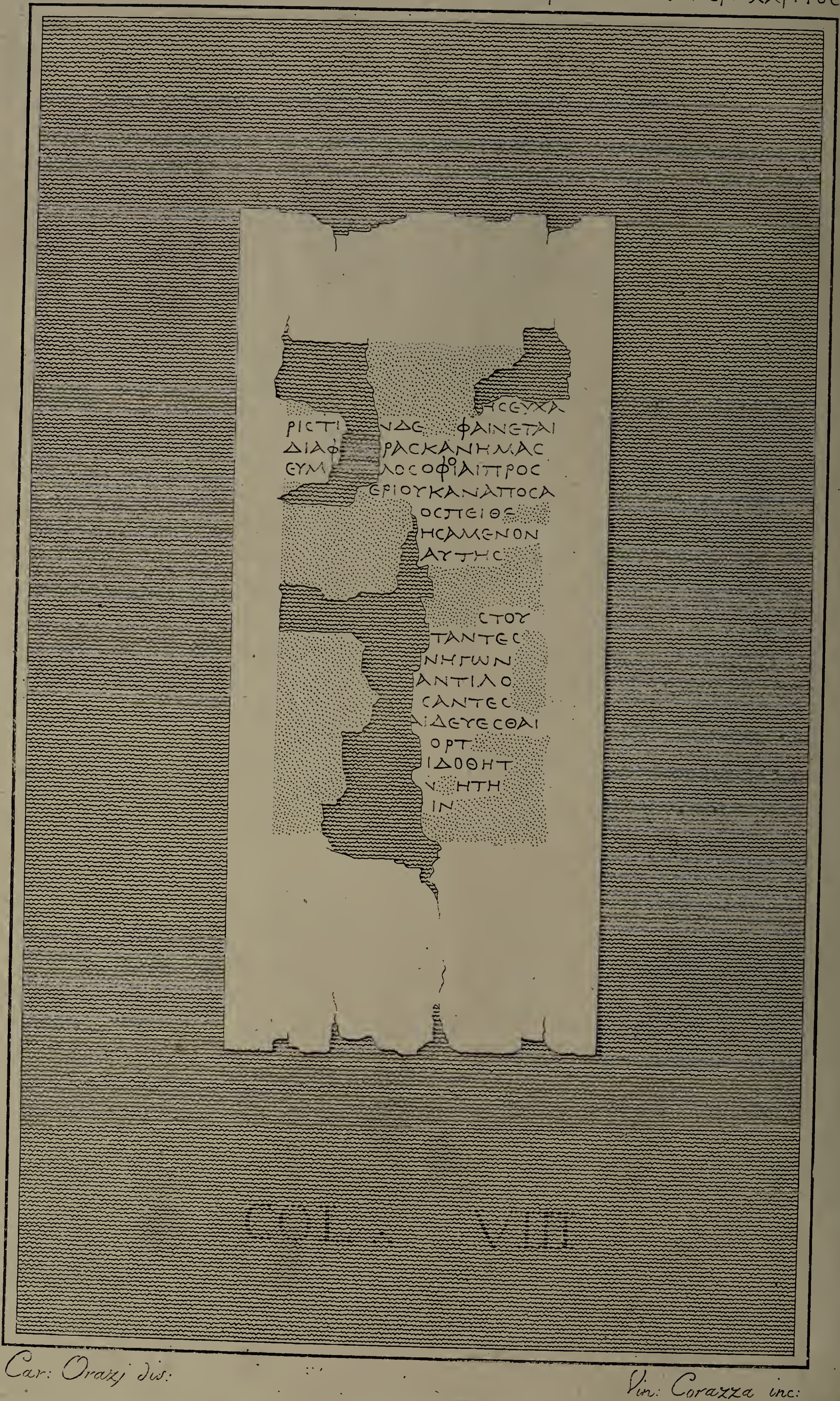
Ut praeco ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores iubet ad lucrum ire poeta,
Dives agris, dives positis in foenore nummis:
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor, si sciet inter
Noscere mendacem, verumque beatus amicum.

Notum quoque illud Tullii *De Amicit. Cap. XXVI. Assentatio nemini nocere potest, nisi qui eam recipit, atque ea delectatur*; quod potentes, ac divites plerique faciunt. Ad id exprimendum commodo satis verbo utitur Philodemus, nempe τω απτειν, quod idem est, ac δειν, ut Plato loquitur in Cratyl. το απτειν, και δειν ταυτον εστι: *Idem est* απτειν, et δειν; scilicet *nectere*, *ligare*. Ceterum aliter et legi, et reddi hic locus potest, non dissimili tamen sententia, nimirum καεκτημενους την κηλησιν λαπτειν, *divites lambere illecebram assentationis*, sive *pleno hiatu eam sorbere*, praeclara quidem metaphora, ducta a more bibendi canum, leporum, et animantium των καρχαρων. Eustathius Il. *pag. 68.* Scholiastes Aristophan. *Nub. 51.* Hesychius λαψαι interpretatur τη γλωσση πιειν *lingua bibere*. Est autem verbum πεποιημενον, ex genere scilicet factitiorum, quae imitatione rem exprimunt; cuius inventio Homero tribuitur Iliad. *XVI, vers. 160.* de lupis praeda satiatis

..... απο κρηνης μελανυδρου
Λαψοντες γλωσσησιν αραιησιν μελαν ὕδωρ
..... *E fonte satis nigro*
Hausturi linguis raris nigram aquam.

Vide Dacier *Remarques Critiques sur les Oeuvres d'Horace Tom. X. pag. 119.* Quid vero si καπτειν leges? habebis tum quidem non minus insignem metaphoram; nam καπτειν Eustathius duobus in locis exponit simpliciter εσθιειν *comedere*, in uno vero χανδον εσθιειν *ore hiante comedere*, sive *avide comedere*, atque, ut explicat Budaeus *pag. 76*, *mordicus petere*, *ore hiante rapere*. Utrumvis libeat sumas: idem enim diversa metaphora declaratur, et quidem εμφατικωτατως.

Vers. 7. μαιτεον. Rara quidem apud Graecos scriptores, sed optimae tamen notae vox: oritur enim a μαιομαι *cupio*, quo saepe, atque eleganter utuntur iidem. Sententiam vero ita conformandam duximus: Και γαρ χρηματιζεσθαι μαιτεον: *divitiis abundare optabilis res est*; quae tamen ipsa sententia compleri non potest abrupta lacunis, quae sequuntur.

Car: Orazj dis. Vin: Corazza inc:

COLUMNA VIII.

. . . . και προς αχαριστιαν της ευχαριστιας αν δε τις Φαινεται διαΦορ', εωρας, καν ἡμας ευ μεν ΦιλοσοΦια προς ειδειν περι ου, καν απο σαΦηνειας προς πειθειν, παν το παραστησαμενον την Φυσιν αυτης αποδειξασθαι αν ειπης . . . .

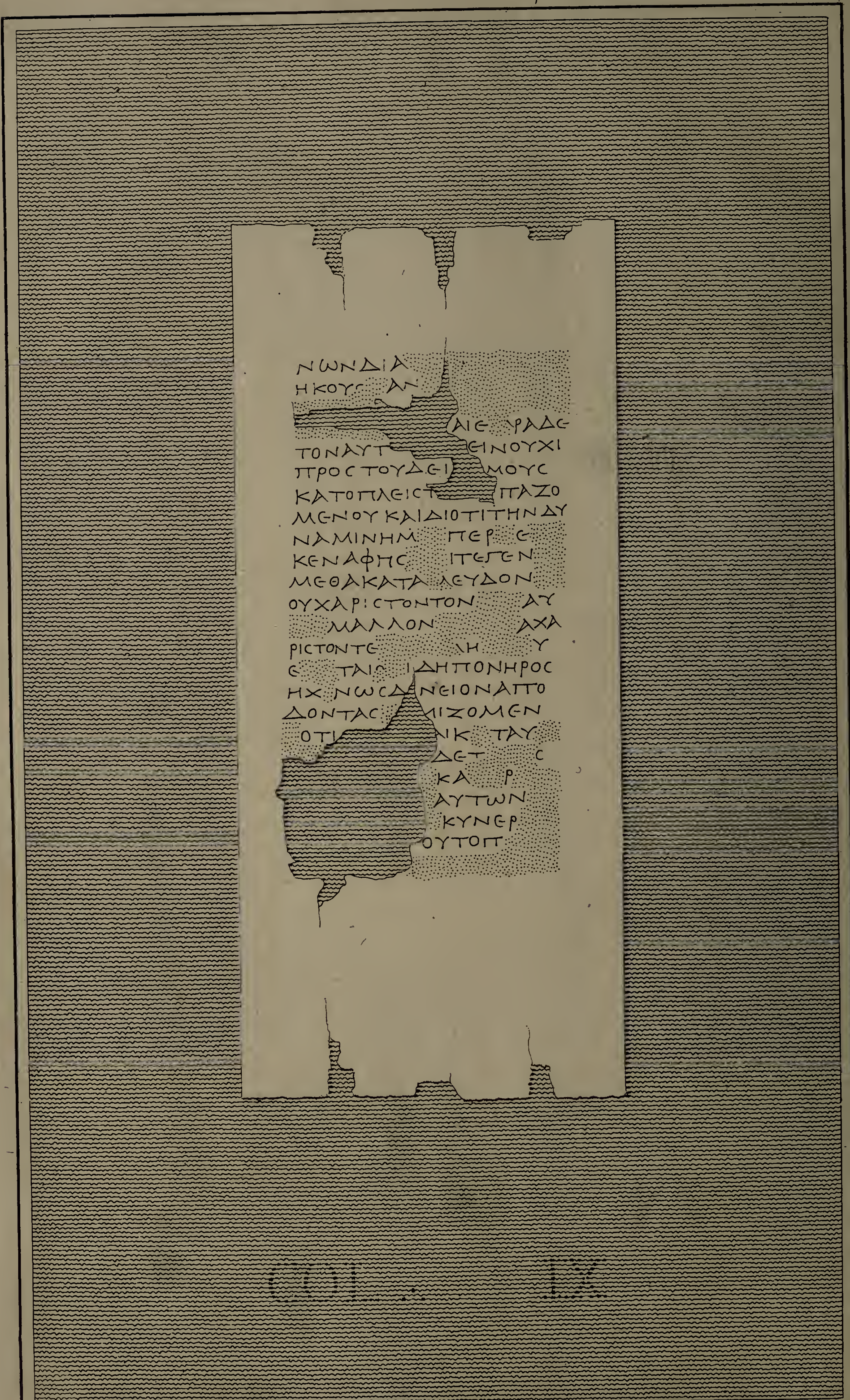
. . . . et grati ab ingrato animo quae adpareat differentia adspexisti, sive nos philosophice, quod pertinet ad videndum, de quo disseritur, sive perspicue, quod pertinet ad persuadendum, quidquid exhibeat eius naturam satis quidem ostendisse dixeris. . . . .

SCHOLIA IN COL. VIII.

Vers. 1. 2. και προς αχαριστιαν etc. Hoc nobis supplementum contextus ipse sermonis exhibuit. Ceterum nihil satis notandum in hoc fragmento, ubi omnia ex se fluunt.

Vers. 5. φιλοσοφια προς ειδειν. Φιλοσοφια heic επιρρηματικως positum autumamus pro *philosophice*, velut φυσει pro *naturaliter*. Si vero pro ειδειν mavis γνωναι, vel si quid simile, non obluctamur. Quod autem ad περι ου *vers. 6.* supple ὁ λογος εστι, *de quo* nempe *disseritur*, vel *tractatur*, i. e. sermonis, vel disputationis argumentum.

Vers. 6. et seq. σαφηνειας etc. Sic profecto supplere libuit, quum nullum aptius verbum in re praesenti succurrerit. Απο σαφηνειας autem etiam επιρρηματικως interpretandum est *perspicue*: σαφηνεια enim, *perspicuitas sermonis* inter praecipuas eloquentiae virtutes ab Aristotele, ceterisque Rhetoribus adnumeratur, quae plurimum et ad illustrandum, et ad persuadendum valet. Si autem την σαφηνειαν per συνεκδοχην ipsam eloquentiam intelliges, partem pro toto, eadem sententia erit, fortasse etiam commodior; philosophia enim intelligimus, eloquentia persuademus. Cetera, quae addidimus e penu nostro, ipsa res trahere videtur.

Car: Orazj dis: — *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA IX.

. . . . ευχαρισ-
τον πειρασθαι ευ αρα δε
τον αυτον ποιειν ουχι
προς του δει νομους
και το πλειστον ασπαζο-
μενου; Και διοτι την δυ-
ναμιν ἡμιν περιεθη-
κεν, αφ᾽ ἡς χαριτ᾽ εγενο-
μεθα, κατα τα ευ δοντες
ευχαριστον τον μεν αυ-
τον μαλλον, η τον αχα-
ριστον τευξομεν δη, ὁς ευ
ειρηται ὁ ηδη πονηρος
εχων· ὡς δανειον απο-
δοντας νομιζομεν
το τινα τοκον κατ᾽ αυτο
αποφερειν . . . .

. . . . nonne gratum ipsum reddere omni ope tentandum ab eo est, qui leges plurimum amat? Quando igitur (*natura*) vim nobis tribuit, qua ad gratiam (*conferendam*) facti sumus, iuxta haec recte dantes gratum ipsum quidem potius, quam ingratum (*nobis*) parabimus, quem recte iam a nobis dictum est improbum esse: ut qui mutuum reddunt putamus foenus aliquod pro ipso adferre . . . .

SCHOLIA IN COL. IX.

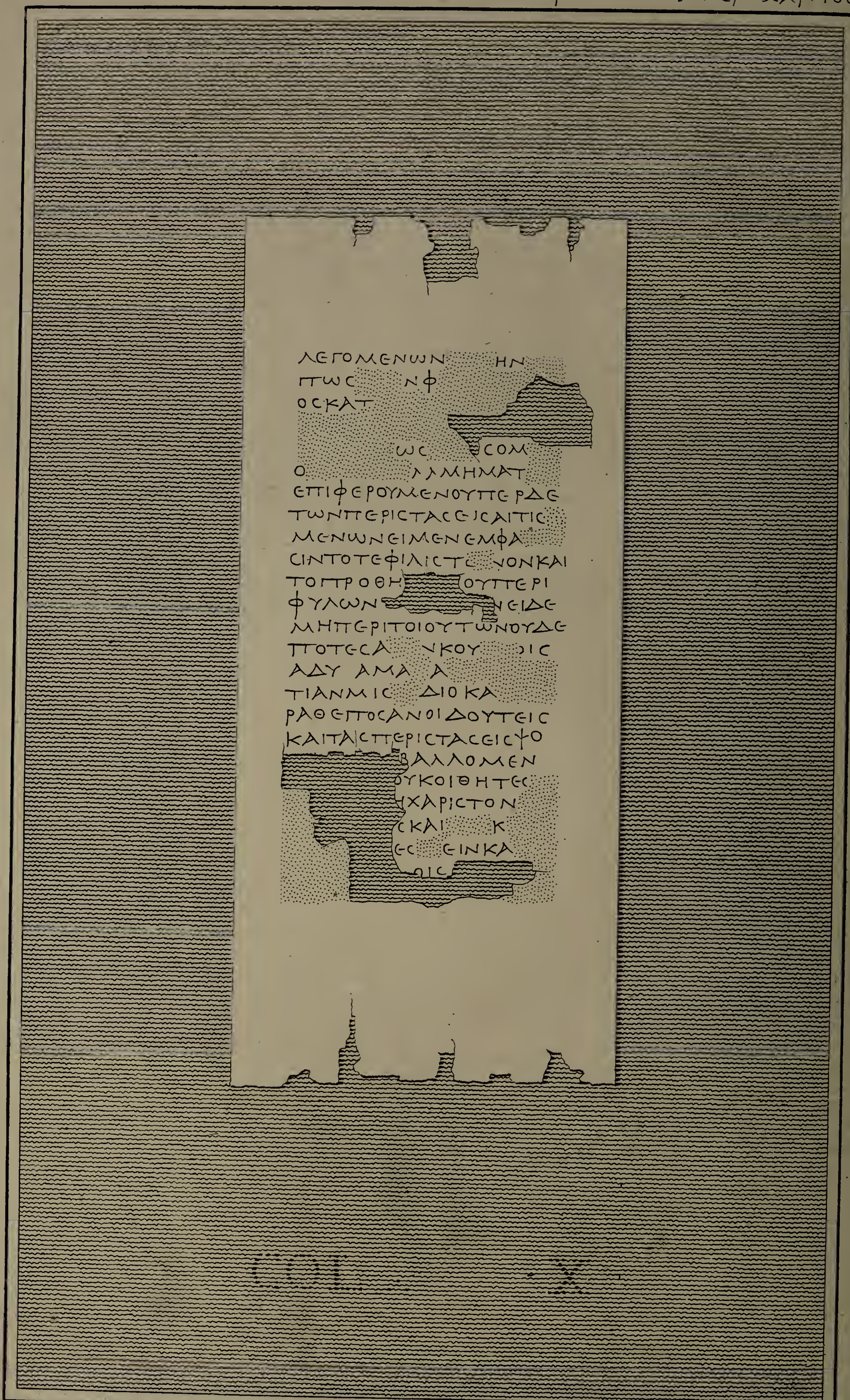
Vers. 5. Και reponendum pro κα, quod est in αυτογραφῳ. Porro ασπαζεσθαι νομους *amplecti leges*, vel *amare leges* de eo dictum putamus, qui iustus, ac bonus est.

Vers. 6 et seq. Και διοτι την δυναμιν ἡμιν περιηθηκεν etc. Natura scilicet, quae nobis quamdam vim ingeneravit, ut benigni, ac liberales simus.

Vers. 10. ευχαριστον corrigendum pro ουχαριστον, quod habet papyrus.

Vers. 14. εχων. In αυτογραφῳ scriptum est ηχων; nos mutandum censuimus cum εχων, ubi hoc ipsum εχων abundat, ut παιζεις εχων, ληρεις εχων, et sexcenta huiusmodi, quae veneres dicendi sunt, praesertim Atticis.

Eodem vers. et seqq. ὡς δανειον αποδοντας νομιζομεν το τινα τοκον etc. Δανειον, και τοκον distinguit Aristophanis Scholiastes *Nub. 34.* ου του δανειου χαριν, αλλα του τοκου, ubi δανειον *sortem*, το αρχαιον; τοκον *foenus* intelligit, id nimirum, quod mercedis gratia pro sorte penditur. Ea de re τοκον supplendo addidimus, ut hoc ipsum, quod fortasse voluit Philodemus, indicaremus. Iam αποδουναι δανειον, dictum est ab Aristotele *Ethic. IX. Cap. II.* ὡσπερ δανειον ῳ οφειλει αποδοτεον μαλλον, η ἑτερῳ δοτεον: *Sicut mutuum reddendum est ei potius, cui debetur, quam alteri dandum.* Hinc δανειζεσθαι επι τοκῳ, vel ut apud Demosthenem Olynt. I. επι μεγαλοις τοκοις *mutuari pecuniam magno reddendam foenore.* At is, cuius est pecunia, dicitur apud Matthaeum *XXV. vers. 27.* κομισασθαι συν τοκῳ, et apud Lucam *XIX. vers. 23* πραζασθαι συν τοκῳ. Denique non uno in loco gratiam pecuniae adsimilat Cicero, etsi non eadem, qua Philodemus, sententia. Sic *Libr. II. de Offic. Cap. XX. Commode autem quicumque dixit, pecuniam qui habeat non reddidisse, et qui reddiderit, non habere; gratiam autem et qui retulerit habere, et qui habeat retulisse.* Tum in *Orat. pro Planc. Cap. XXVII. Dissimilis est pecuniae debitio, et gratiae: nam qui pecuniam dissolvit, statim non habet id, quod reddidit, qui autem habet, is retinet aes alienum; gratiam autem, et qui refert, habet, et qui habet, eo ipso, quod habet, refert.* Denique in *Orat. post Redit. ad Quirit. Cap. IX. In officio persolvendo dissimilis ratio, ac pecuniae debitae est; propterea quod pecuniam, qui retinet, non dissolvit, qui reddidit, non habet; gratiam, et qui retulit, habet, et qui habet, dissolvit.*

Car: Orazj dis.

Vin: Corazza inc:

COLUMNA X.

. . . . αλλα μη ματην επιφορουμεν, ου περ δε των περιστασεις αιτιωμενων· ει μεν εμφανουσιν, το τε φιλιστον ον, και το προθηπτον σου περι φιλων δος αν μεν, ει δε μη περι τοιουτων, ουδεποτε σα τ' αν κουφα, οις αδυναμαι αφαιρειν αιτιαν μισους· Διο και παρα τ' επος αν οι δ' ουτ' εις και τας περιστασεις ψογους τους βαλλομεν. . . . . . .

. . . . sed ne (*nostra bona*) frustra in eos congeramus, qui nullas quidem causantur necessitates; si illas profecto manifesto ostendunt, tum quod maxime carum, et eximium est inter tibi cara dato; sin minus haec, nequaquam tua levia dato, quibus non possum demere causam odii. Itaque praeter propositum neque nos necessitates vituperamus . . . . . .

SCHOLIA IN COL. X.

Vers. 2. επιφορουμεν. In αυτογραφῳ επιφερουμεν, quod certe σφαλμα est, utique corrigendum. Επιφορουμεν autem απο του επιφορειν, *aggerere*, vel *congerere* tam proprie, quam translate.

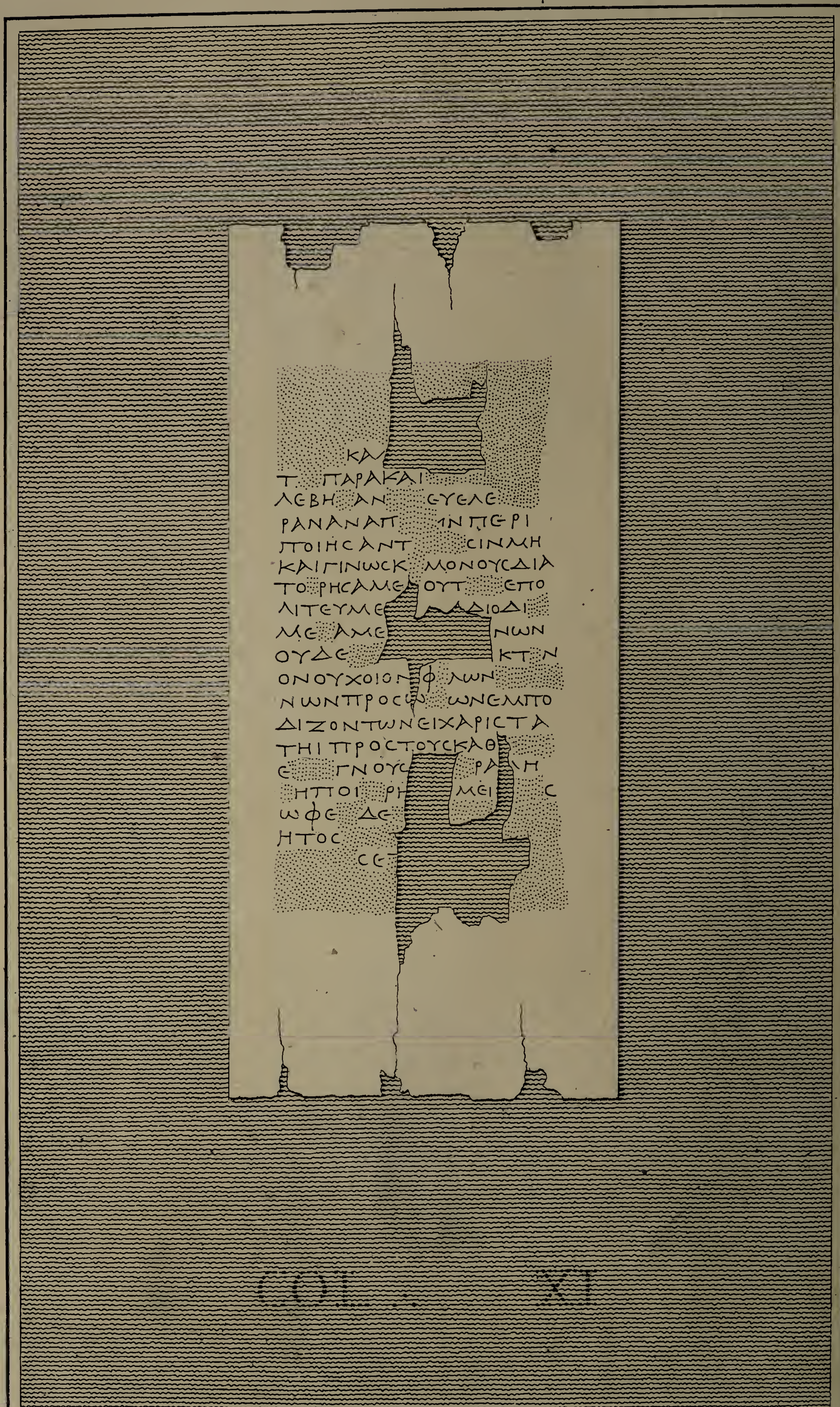
Vers. 5. et seq. των περιστασεις αιτιωμένων etc. Περιστασις, *circumstantia*, quae vox parum latina est; tum *necessitas*, sive *casus circumstans aliquem*, vel *necessitas circumstans*, ut passim lexicographi, quam nos heic interpretationem sequuti sumus: hinc αιτιασθαι τας περιστασεις idem est, ac *necessitates causari*, *sive causam*, *vel culpam in necessitates coniicere*. Hisce positis, quid sibi velit haec pagina, satis liquet: docet nimirum Auctor, haud congerenda gratiae loco in eos bona, qui nullas adferunt necessitates, frustra enim tum erunt; at si qui diserte illas ostendant, (εμφανουσιν vers. 4) tum carissima quaeque inter cara, et eximia in primis tribuenda; sin minus haec, nunquam certe vilia danda, quae odii potius materia, quam grati animi esse solent.

Vers. 5. φιλιστον. Huiusmodi superlativum vel nullum, vel rarum est apud prorsae scriptores, pro quo illi potius το φιλτατον: sed non aliter heic legi posse videtur.

Vers. 6. προθηπον. Ita hanc vocem statuendam duximus, ut ut a lexicis et veteribus, et recentibus absit. Ceterum purae putae graecae originis ea est, nimirum a θηπον, quod *stupendum*, vel *admirandum* primo notat, tum idem quandoque, atque επιθυμιον, ut docet Hesychius. Quum igitur το φιλιστον posuisset Auctor, addidit maioris εμφασεως gratia το προθηπον, ut nempe το προ in θηπον idem efficeret, ac superlativum in τῳ φιλον.

Vers. 7. φιλων ponendum pro φυλων, quod habet papyrus.

Vers. 11. et 12. Παρα τ' επος non θ' επος, ut in αυτογραφῳ, quod nos *praeter propositum* reddidimus, ut ουδεν προς επος *nihil ad propositum* passim κατα παροιμιαν.

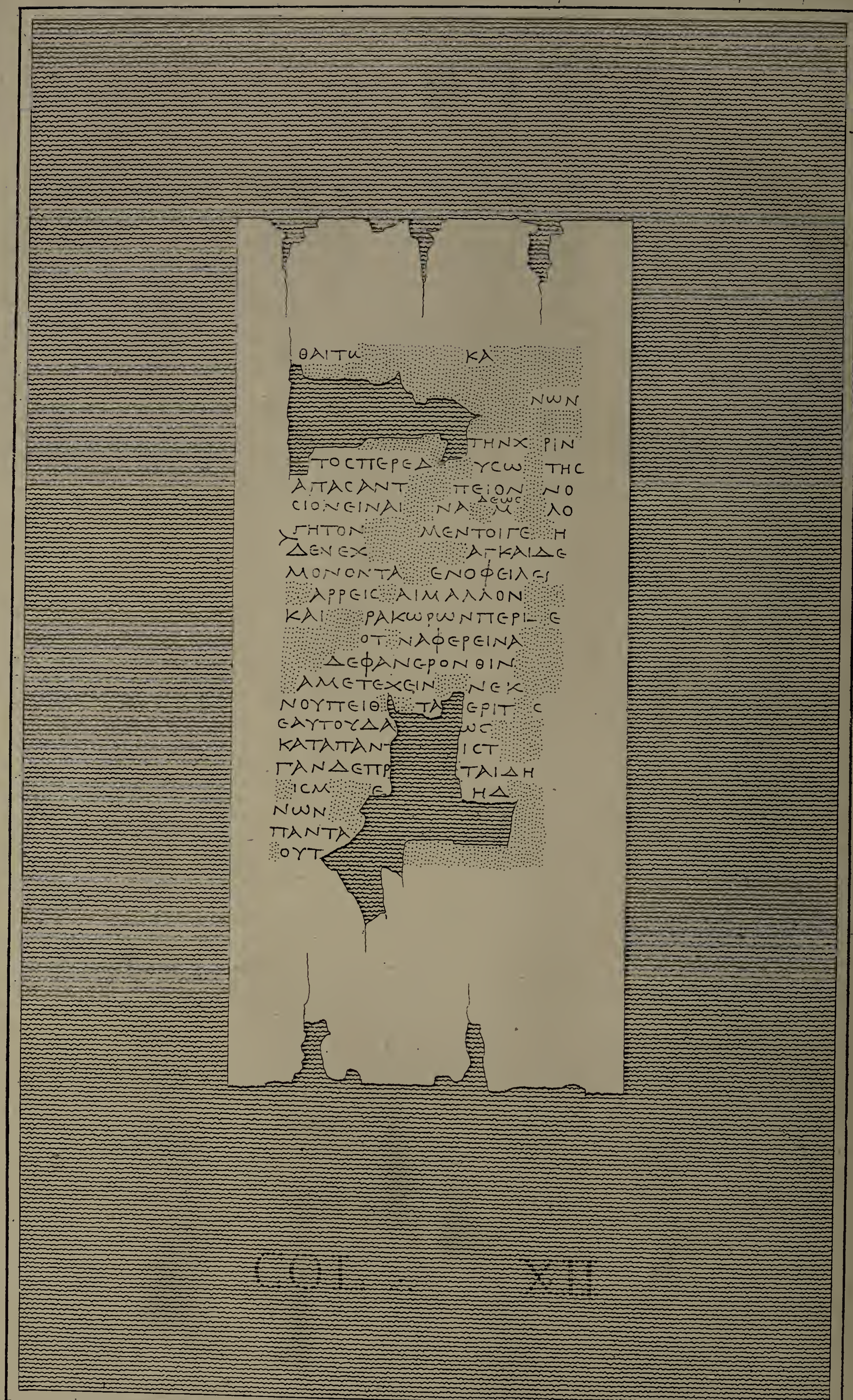

Car: Orazj dis: *Vin. Corazza inc:*

COLUMNA XI.

τον παρα καιρον εις αλ-
λ' εβησαν ουκ ευ ελευθε-
ραν αναπαυσιν περι-
ποιησαντες τισιν, μη
και γινωσκω μονους, δια
το χρησαμενου τοις πεπο-
λιτευμενοις δειν · διο δη
μεταμελουμενων,
ου δε δοκει αν ανεκτον
ον, ουχ οιον φιλων, μηδε-
νων προσωπων εμπο-
διζοντων ευχαριστα . . . .

importune quidem in diversa abierunt, haud recte liberum vitae otium aliquibus comparantes: non agnosco (*tamquam homines*) eos, qui sibi soli vivunt; unusquisque media in republica vivat oportet. Idcirco resipiscentibus iis, nec enim videtur (*hic eorum error*) ferri posse, nedum amicis, sed nullis prorsus hominibus impedientibus gratam beneficiorum memoriam . . . .

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA XII.

. . . . την χαριν ουτος περ εδοξε λυσων της απασαν τιμης, επει ον ανοσιον ειναι χρην αρα δε ὡς μη ευλογητον. Α' μεν τοι γε μηδεν' εχει πορον, αναγκαι δε, μονον τα μεν οφειλει θαρρεισθαι μαλλον τ', η και παραχωρων περι δ' ἑαυτον ποτ' ἀναφερειν· αλλα δε φανερον, τιν' αντα μετεχειν των εκεινου πειθειν τα περι τας ἑαυτου δ' αιτιας, ὡς και κατα παντα, η πλειστα· μεγ' αν δε πραττεται δη τις, μη μετεχων μηδενων ὁλως, ει και τα μεν παντα τα πραχθενθ' ὑπο τουτου πονηρα εστιν . . . .

. . . . videtur hic quidem expoliaturus honore omnem gratiam, siquidem quod impium est, debebat profecto id esse nec tamquam laude dignum. Verumtamen quae nullam habent exitus viam, necessaria autem fato quodam sunt, haec tantummodo audacter potius subire oportet, quam sibimet referendo culpam in se transferre; illud tamen manifestum est, quod communicare quibusdam, quae ab illo (*improbo*) fiunt, suam ipsius culpam evincit, vel omni, vel plurima ex parte. Magnam autem rem efficit, qui nullis prorsus, quae aguntur ab eo, communicat, si omnia eius facta improba sunt . . . .

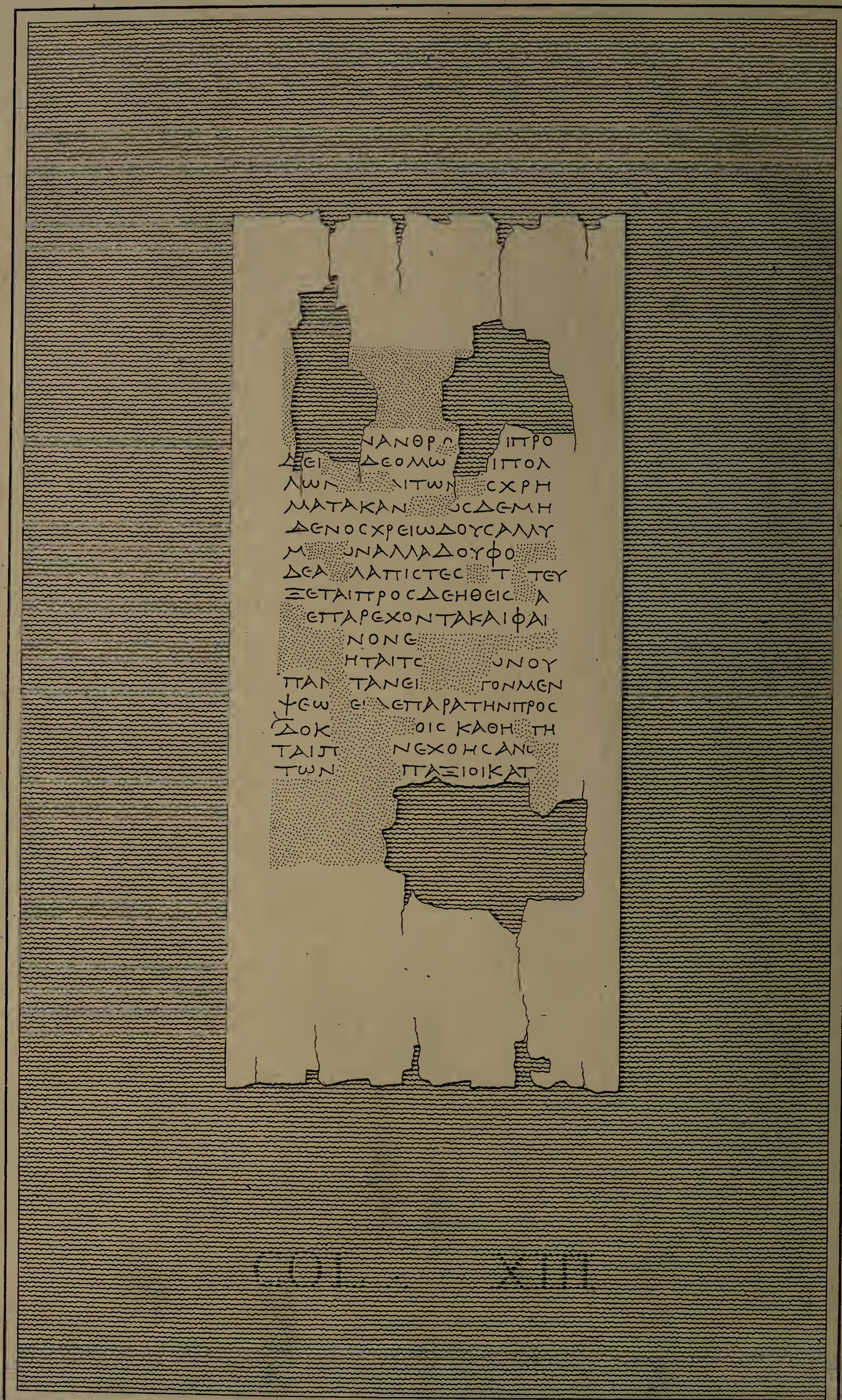
Vers. 3. τιμης. Hanc nobis voculam ipse dictavit rerum contextus ; etenim λυειν την χαριν τιμης idem est, ac *expoliare gratiam honore*, seu *nullo honore dignam eam facere ;* quod cum sequentibus adprime haeret ; subditur enim ον ανοσιον ειναι χρην αρα δε ως μη ευλογητον , *quod impium est debebat profecto id esse nec tamquam laude dignum.* Atque heic animadvertendum το ευλογητον , quod nos *laude dignum* reddidimus. Quamvis enim ευλογητος proprie sonet *benedictus*, vel *laudatus*, tamen pro αξιος ευφημεισθαι *laudatione dignus* sumi posse ostendunt Anonymus *Cat. in Ps. Tom. I. pag. 324*, et copiosius Philo *Vol. I. pag. 453.*

Vers. 6. αναγκαι δε etc. Αναγκαι heic vertimus *necessaria fato quodam* ad mentem Epicureorum, multorumque praeterea philosophorum, qui την αναγκην *fatum* vocabant, seu *fati necessitatem*, vel *fatalem necessitatem.* Diogenes Laertius *Libr. X.* Euripides plurium numero, ut Noster, usus αναγκας θεων adpellavit *calamitates ex fatali quadam necessitate a Diis impositas.* Cicero *pro Ligar. Cap. VI.* de bello civili loquens: *Si proprium, ac verum nomen nostri mali quaeratur, fatalis quaedam calamitas incidisse videtur, et improvidas hominum mentes occupavisse, ut nemo mirari debeat humana consilia divina necessitate esse superata.* Ait igitur Philodemus, *quae vitari nullo modo possunt*, ἁ μηδεν' εχει πορον, *sunt autem fatales quaedam necessitates*, αναγκαι δε, *haec tantummodo fortiter potius subeunda*, *quam sibimet referenda*, *suove crimini adscribenda*, μονον τα μεν οφειλει θαρρεισθαι μαλλον τ' η και παραχωρων περι δ' εαυτον ποτ' αναφερειν, *illud tamen certum esse*, *quod qui cum homine improbo versatur*, *eiusque factis communicat*, *sua ipsius culpa id facere ostendit*, *si non omnem*, *maximam certe partem.* Haec profecto sequentis sententiae summa est, quae postremo verbis illis sapientissimis clauditur : μεγ' αν δε πραττεται δη τις, μη μετεχων μηδενων ὁλως, ει και τα μεν παντα τα πραχθενθ' ὑπο τουτου πονηρα εστιν : *magnam autem rem efficit*, *qui nullis prorsus*, *quae aguntur ab eo*, *communicet*, *si omnia eius facta improba sunt.*

Vers. 9. Παραχωρων. Ita scribendum, non παρακωρων, ut scriptum in αυτογραφῳ est. Item vers. 11. τιν' emendavimus pro θιν' quod in eodem αυτογραφῳ.

Vers. 12. εκεινου etc. Quis sit hic εκεινος, de quo disserit Noster, et in quo totus sententiae nucleus inest, haud liquet ex huiusce paginae verbis. Certe improbus is est ; facile ingratus ipse, quem non semel πονηρον *improbum* vocat.

Vers. 13. πειθειν τα περι τας ἑαυτου δ' αιτιας *suam ipsius culpam evincere*, id est, *ostendere sua ipsius culpa id fieri :* communia enim illa sunt τα περι θεον, τα περι ἑαυτον, τα περι την ουσιαν, τα περι την κτισιν etc. *quae ad Deum*, *quae ad seipsum pertinent*, *quae in substantiam rerum*, *quae in creationem cadunt.*

Car: Orazj dis. *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA XIII.

. . . . . . ουκ εστιν πολλων
τα μεν ανθρωπων προ
δειας, ουδε ομως και πολ-
λων πολιτων ισως χρη-
ματα · καν ουν ως δε μη-
δενος χρειωδους αλλ' υ-
μιν των, αλλα δ' ου φοβερα
δε, αλλ' απιστ' εστ', ει τις τευ-
ξεται προσδεηθεις, τα
τε παρεχοντα, και φαι-
νομενον επαινω, ει μη
δεδεηται των αυτων, ου
πανυ τ' αν ειχε λογον μεμ-
ψεως, ει δε παρα την προσ-
δοκιαν διδοις . . . .

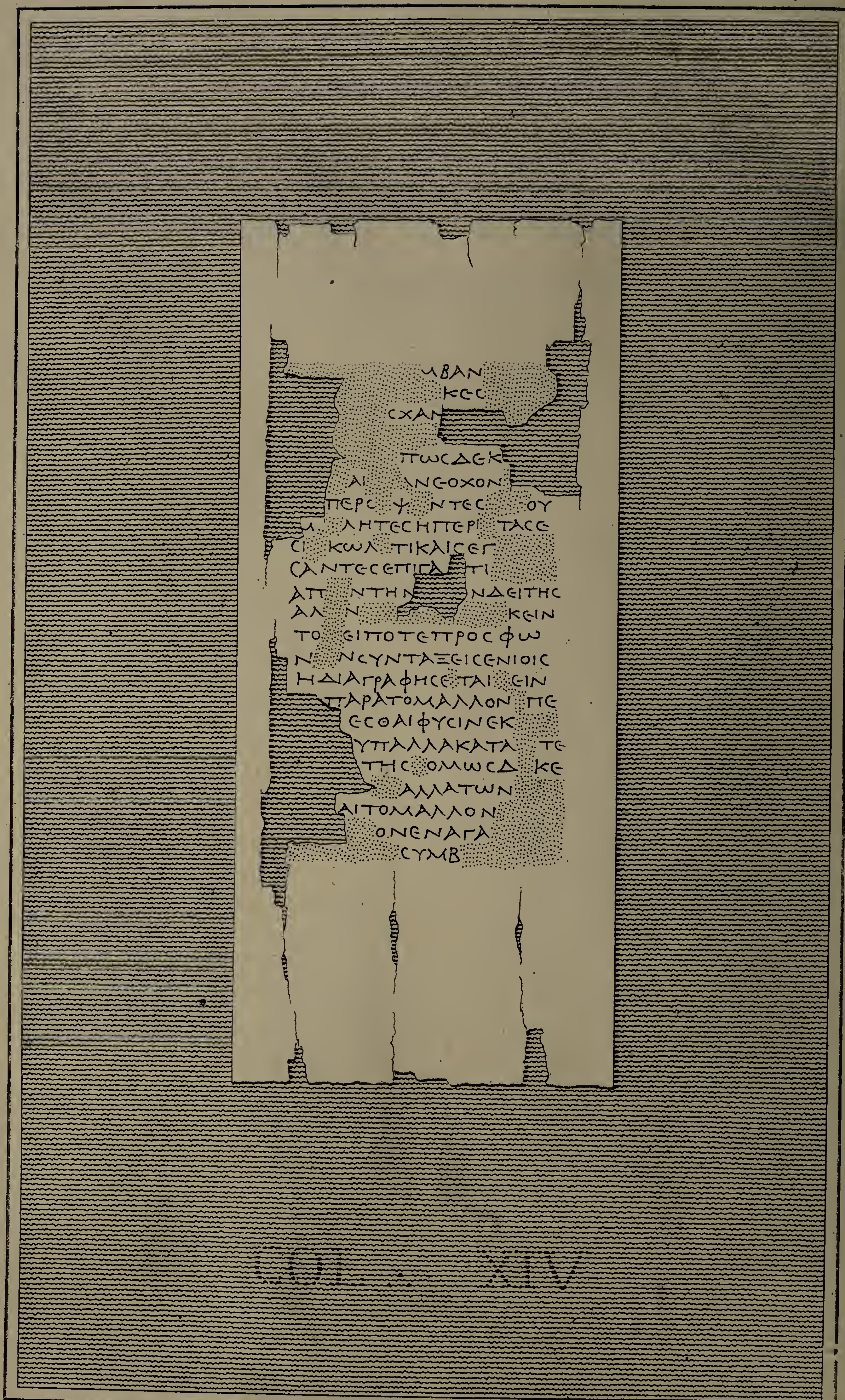
. . non sunt pro indigentia multorum quidem hominum, nec pariter multorum fortasse civium bona: etsi igitur alia horum a vobis tamquam inutilia, alia vero tuta, alia autem intuta habentur; tamen si quis indiguerit, et eum, qui illa praebet, et qui praebiturum se monstrat, collaudo; sin minus indiguerit, non ea fere rationem vituperationis haberent, si praeter expectationem praebeantur . . . .

SCHOLIA IN COL. XIII.

Vers. 1. ιστιν πολλων etc. Sententia huiusce columnae prima veluti fronte patet : omissis igitur ceteris, quae prono quasi alveo fluunt, haec dictorum omnium summa esto : *collaudandum, qui bona praebeat, vel praebiturum se monstret egenti, nec tamen vituperandum, si quis etiam non egenti praeter expectationem praebeat.*

Vers. 2. et 3. προ δειας etc. Δεια rarissima vox est, ne dicam nova : Hesychio autem idem est, atque ενδεια, *indigentia.* Nos eam vocem selegimus, et quod primae litterae illam sibi deposcere videbantur, et quod huic loco potissimum faciebat.

Vers. 14. μεμψεως in αυτογραφω μενψεως : iam εχειν λογον μεμψεως, ut nos supplevimus, *rationem vituperationis habere* idem est, ac *vituperatione dignum esse.* Atque hoc ipsum μεμψεως nobis suasit illud επαινω vers. 11. ut ea sibi invicem responderent.

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc*

COLUMNA XIV.

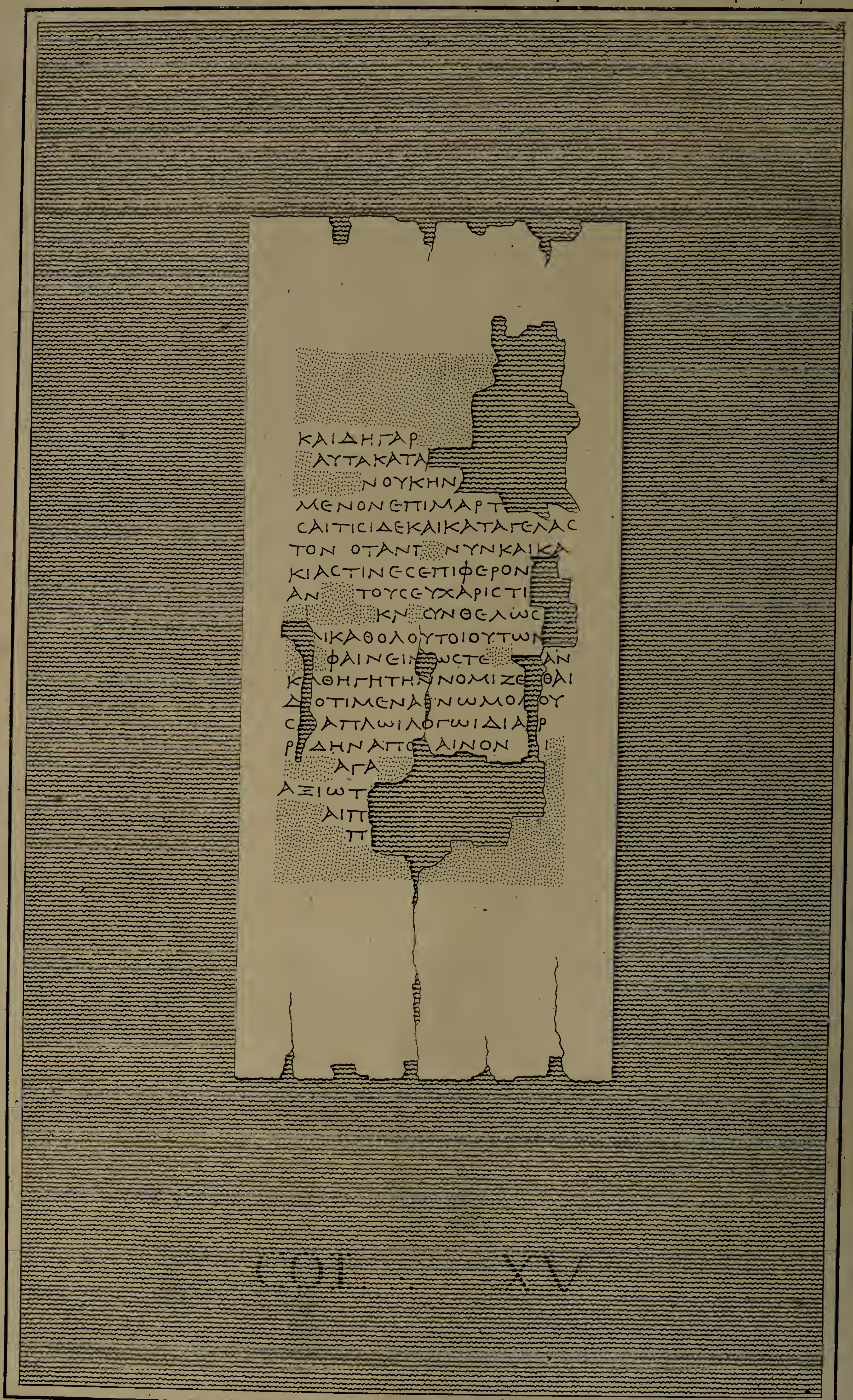
ὥσπερ ερψαντες εις π' ου
μη αληθες, η περιστασε-
σιν κωλυτικαις εγγι-
σαντες · επι γαρ την εις
απαν την χαριν δει της
αλων μεδιμνου ὡς ηκειν ·
το δ' ει ποτε προς Φω-
νων συνταξεις ενιοις,
η δια γραφης εστ' αιτειν,
και παρα το μαλλον, επ' ε-
Φικεσθαι Φυσιν εκεινης ·
Αλλ' ὑπ' αλλα καταθετε-
α δ' αιτησει, ὁμως δε κε-
να μεν ουκ, αλλα των πο-
τε και το μαλλον χρησ-
τον γε ον εν αγαθοις δο-
τεον. Και συμβαινει μεν . . .

tamquam adrepentes ad id, quod verum non est; vel ad circumstantias accedentes, quae impediunt (*quin verum agnoscatur*). Etenim modio salis opus est, ut ad gratiam penitus cognoscendam perveniatur: id si ad vocum collocationem, vel ad pingendum nonnullis petere licet, magis ad hoc licet, ad assequendam *nempe* illius (*gratiae*) naturam. Alia post alia collatum iri volent; simul non vana, sed quod utilius est inter utilia tribuendum. Et accidit quidem. . . . .

Vers. 2. αληθες, in αυτογραφῳ αλητες, θ cum τ mutato. Primis hisce versibus de iis loqui videtur Auctor, qui veram rerum naturam adsequi non possunt, quum iis se implicent *circumstantiis*, quae illam cernere non sinunt. Atque has quidem *circumstantias* apte is vocat πηρίστασεις κωλυτικας, *circumstantias impedientes.* Hoc porro ad naturam gratiae referendum, ut clarius inferne patebit.

Vers. 5. et 6. της αλων μεδιμνου etc. Hoc sane modo implere hiatum libuit, pulcherrimam dicendi formam excudendo, quae Graecis, ac Latinis celebrata fuit, et quidem κατα παροιμιαν. Aristoteles *Ethic. Libr. VIII. Cap. III.* Κατα την παροιμιαν γαρ ουκ εστιν ειδησαι αλληλους πριν τους λεγομενους αλας συναναλωσαι: *Nam iuxta proverbium alter alterum nosse non potest, priusquam salem, quem dicunt, consumserint.* Quod autem Aristoteles αλας simpliciter dixit, Plutarchus Περι πολυφιλ: μεδιμνον αλων dixit, et Cicero *salis modios* iisdem omnino verbis *De Amicit. Cap. XIX. Multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit.* Iam μεδιμνος utroque genere efferri potest; etsi frequentius αρρενικως. Herodotus tamen habet ἡ μεδιμνος *Lib. I.* iuxta codices meliores; quam quidem lectionem recto stare talo posse, non autem ob generis insolentiam expungendam, ipsa haec papyrus in primis docet. Ut autem ad rem veniamus, apta heic comparatione utitur Philodemus, ut probet, multo tempore opus esse ad naturam gratiae cognoscendam: *nam si*, inquit, *salis modius requiritur a quibusdam ad exactam verborum collocationem, vel ad pingendum, multo is magis requiritur ad naturam gratiae adsequendam.*

Vers. 12. et seqq. Αλλ' ὑπ' αλλα καταθετεα δ' αιτησει etc. Nihil heic animadvertendum se nobis offert, quum omnia plana, ac nota sint, licet maximam partem e penu nostro desumta, non autem a reliquis discrepantia, ut vides. Illud vero καταθετεα *conferendi* sensu adcepimus; nam κατατιθεναι, vel κατατιθεσθαι ευεργεσιαν, aut χαριν *beneficium, vel gratiam conferre*, non infrequens Graecis dicendi modus est, interque probatiores receptus. Herodotus *Libr. VI. Cap. XX.* Πασας εις εκεινον ευεργεσιας κατατιθεισας διηγουμενος: *Quum omnia a se collocata in illum beneficia enarrasset.* Et *Libr. XXXIV. Cap. XIII.* Μεγαλων δε μοι κατατιθεισων εις αυτον ευεργεσιων: *Quum magna in eum a me collocata beneficia sint.* Xenophon *Paed. Libr. VIII. Cap. III.* Χαριν ανδρι αγαθῳ καταθεσθαι: *Gratiam apud virum bonum collocare.* Lucas *Actor. Cap. XXIV. vers. 27.* θελων χαριτάς καταθεσθαι τοις Ιουδαιοις: *Volens gratiam praestare Iudaeis.* Heic vero apud Nostrum dicitur κατατιθεσθαι αγαθα *conferre bona*, quod aeque est, ac κατατιθεσθαι ευεργεσιας, vel χαριν, *beneficia, aut gratiam conferre.*

Car: Orazj dis: *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA XV.

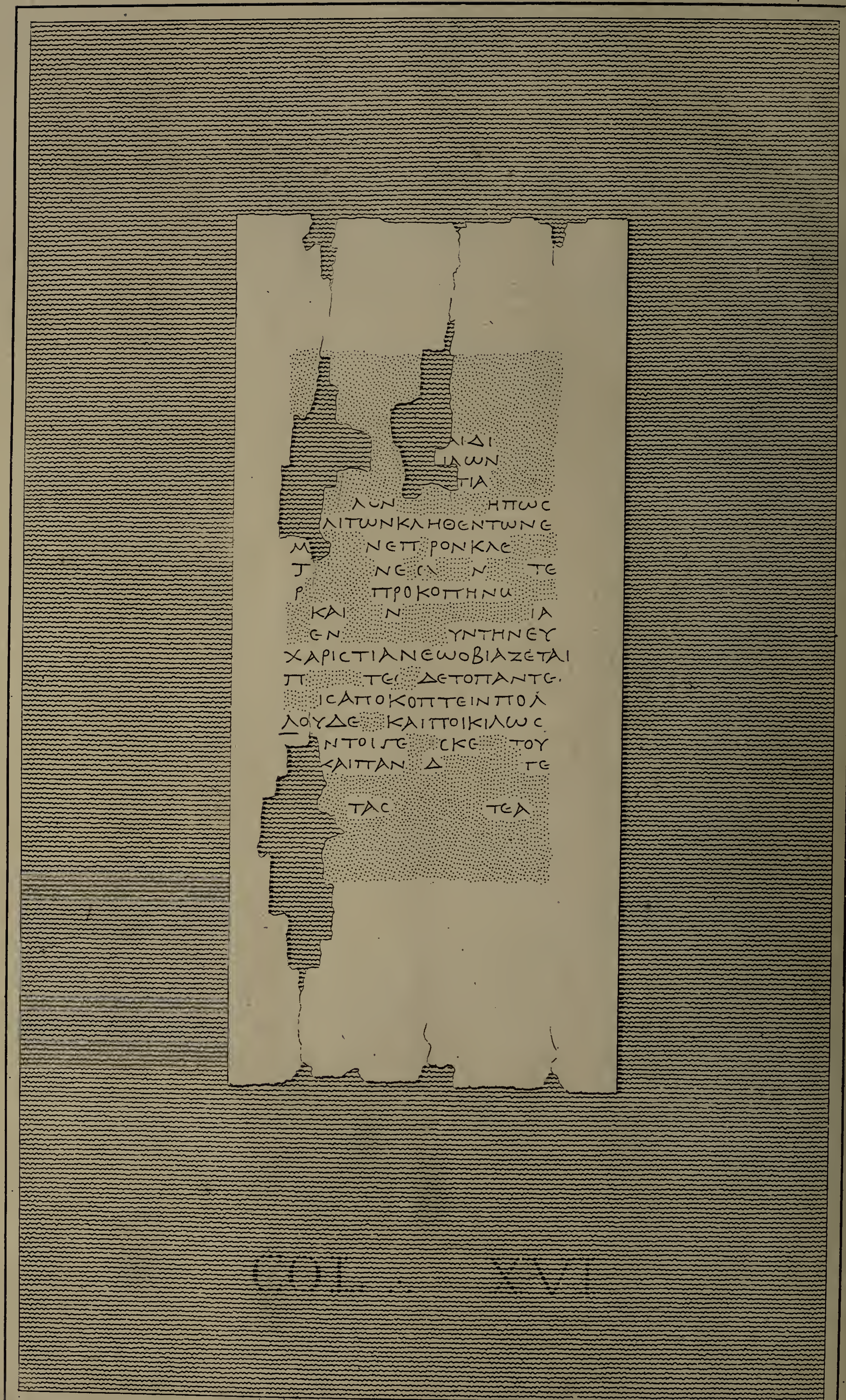
και δη γαρ το αιτιασθαι
τ αυτα κατα ελοστον
περ α ν ουκ ην, τον αιτιω-
μενον επιμαρτυρη-
σαι τισι δε και καταγελασ-
τον. Ὁταν γε νυν και κα-
κιας τινες επιφεροντες
αν ειτι, τους ευχαριστεν ει
πως δακνει, συνθελωσιν
και καθολου τοιουτων τι-
να φαινεν, ὡστε και αν
καθηγητην νομιζεσθαι,
δε τι μεν αγνωμοσου-
σιν απλω λογω διαρ-
ρηδην αποφαινοντι τι
μεν αγαθον εστιν, ὡς
αξιωτατον των παντων,
ὡς και παντων το καλλισ-
τον ἡ περ ευχαριστια,
ισως αν συμβαινει ραδι
ως πειθειν . . . .

Etenim haec accusare ridiculum quidem non esset; eum autem, qui accusat, testem (*etiam*) esse, id profecto ridiculum est. Quando (*igitur*) nunc aliqui vitia obiiciunt, si eos grati animi cura mordet, velint, ut summatim dicam, huiusmodi aliquis adpareat, qui tamquam praeceptor existimetur, quandoquidem ingratis simplici sermone diserte ostendenti, quam magnum bonum sit grati animi virtus, quam omni pretio dignum, quam perpulchrum, fortasse contingit facile suadere . . . .

Vers. 12. καθηγητην etc. Καθηγητης proprie *dux viae* est, tum *praeceptor*, *monitor*, *auctor*, idem, ac καθηγεμων, cuius synonima apud Hesychium sunt οδηγος, et διδασκαλος. At καθηγητης honestiore nomine dicitur, ac διδασκαλος. Sic Plutarchus in *De Alexandri Magni sive Fort. sive Virt. Orat. I.* Aristotelem vocat Alexandri καθηγητην, et Aristomenes Ptolomaei *Vit. Alexandr. Cap. V.* ait de Leonida: Δια το αξιωμα, και την οικειοτητα τροφευς Αλεξανδρου, και καθηγητης καλούμενος: *Ob dignitatem, et consuetudinem vocatus nutritor, et praeceptor Alexandri.*

Vers. 13. et 14. αγνωμονουσιν. Αγνωμονειν, et αχαριστειν idem sonant, quemadmodum ex altera parte ευχαριστειν, et ευγνωμονειν. Stobaeus *Serm. LVII.* et *LVIII.* Περι αχαριστουντων, και αγνωμονουντων: *De ingratis, et beneficia non agnoscentibus.* Et *Serm. LXXVII.* Περι ευχαριστουντων, και ευγνωμονουντων: *De gratis, et beneficia agnoscentibus*, sive *De beneficio, et gratia*, ut aliqui reddiderunt. Vide *Praefat. ad hoc Vol.*

Vers. 15. et seqq. τι μεν αγαθον etc. Haec maximam partem nostro marte adornavimus, quae, quum ante dictis apte haerere videantur, nil est, cur ea respuas, si lubet.

Car: Orazj dis. *Vin: Corazza inc:*

COLUMNA XVI.

. . . . όστις
των αλλων δη, και μη πως
κλιτων κληθεντων ε-
μανθανε πορον, κλεπτε-
ται, ει αν εισαγων ποτε
ραονα προκοπην ωιετο.
Ει και ουν τις βια ητια-
σεν πειθειν νυν την ευ-
χαριστιαν, εω ὁ βιαζεται
περ αν, ουτ' εω δε το παντ' ε-
νιοις αποκοπτειν · πολ-
λου δε δει. Και ποικιλως
μεν τοι γε του σκευαστου
μη και πανυ δει ποτ' ουτε
λογου, ουτε . . . .

. . . . Quicumque aliorum locorum, nec unquam eorum, quae vocantur declivia, viam didicit, fallitur, si quando (*in ea*) ingressus faciliorem progressum putarit. Si quis igitur me nunc incuset, quod vi suadeam grati animi virtutem, sino quidem quod vim adfert, non sino autem omnia aliquibus amputare: multum id sane abest. Et nec varie quidem elaborata oratione est unquam omnino opus, nec . . .

Vers. 3. κλιτων κληθεντων etc. Ὁι κλιτοι (τοποι) vel τα κλιτα sunt *declivia*, vel *devexa loca*, sive *declivitates*, aut *devexitates* απο του κλινεσθαι, *quod ea scilicet loca inclinantur*, *vel deorsum vergunt.* Hesychio κλιτος est τοπος κατωφερης, *locus*, *qui deorsum fertur.* Porro haec loca haud facilem processum praebent, ut ignaris primo fortasse adspectu videri solet. Hinc iure ait Noster: Κλεπτεται, ει αν εισαγων ρᾳονα προκοπην ᾠετο: *Fallitur, si quis* in ea *ingressus faciliorem progressum putarit.* Iam quo referenda haec sint, superior hiatus docere vetat.

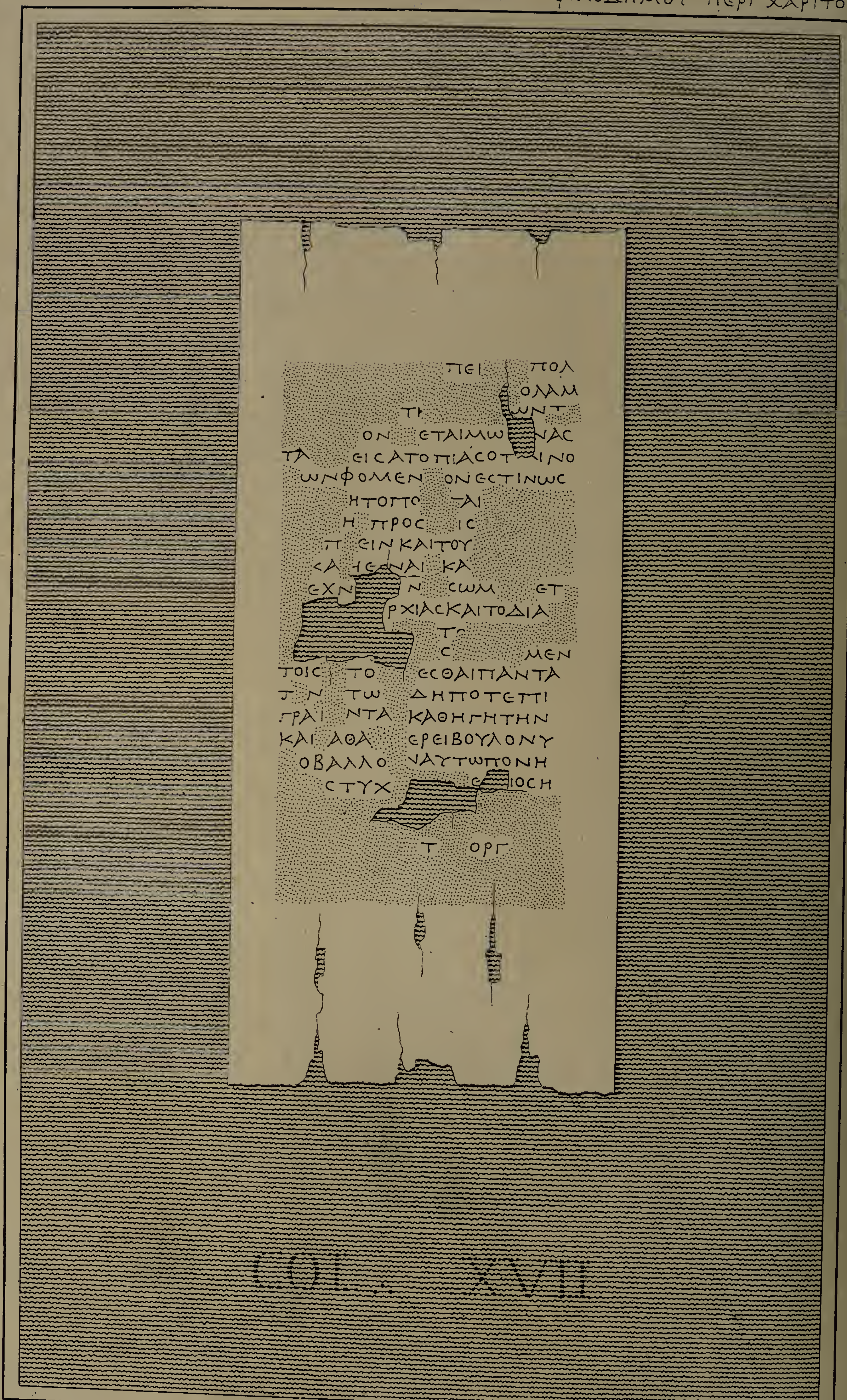
Vers. 6. προκοπην etc. Προκοπη est *processus*, sive *progressus* απο του προκοπτειν, quod *procedere*, vel *progredi* notat, tam proprie, quam metaphorice, ut apud Latinos. Heic την προκοπην nativa significatione adhibuit Philodemus, peregrina autem Plutarchus *Moral:* Νεῳ ανδρι γευσαμενῳ προκοπης αληθους εν φιλοσοφιᾳ: *Iuveni, qui verum in Philosophia progressum gustarit.* Apud eumdem saepe occurrit προκοπην ποιειν, quemadmodum apud Ciceronem *progressus facere.*

Vers. 7. Ει και ουν τις etc. Quum Philodemus inculcandum gratum animum suscepisset, nimio fortasse plus aliquando institit, ut non tam hortari, quam cogere videretur; quod nonnullis offensioni esse potuit. Igitur modeste monet, se ὁ βιαζεται, *quod vim adfert*, non aegre pati, si quis ex suo volumine amputarit, neutiquam vero pati omnia prorsus demi. Atque haec claudit verbis illis, πολλου δε δει, *multum sane abest*, in fine sententiae poni solitis.

Vers. 13. του σκευαστου etc. Σκευαστα dicuntur *composita*, vel *fictitia*, atque opponuntur τοις κατα φυσιν γεγονοσι, *iis*, *quae natura talia sunt.* Plutarchus *Epist. VII.* Περι σωματος απαντος σκευαστου τε, και κατα φυσιν γεγονοτος: *De quovis corpore et ficto*, *et naturali;* sive *naturali*, *atque artificiali;* quod Virgilius dixit *arte laboratum Aeneid. Libr. I. vers. 639.*

Arte laboratae vestes, *ostroque superbae.*

Atque hanc esse huiusce vocis potestatem in hoc Philodemi loco patet insuper ex τῳ ποικιλως versu superiore, ut λογος ποικιλως σκευαστος sit *varie elaborata*, vel *varia arte composita oratio;* qua nil opus esse in ea disputatione contendit.

Car. Orazi dis. *Vin. Corazza inc.*

COLUMNA XVII.

ὠ ζευ, ὁσον εσεται μωρον, ἁς τ' αξει εις ατοπιας · ὁταν νοεων Φω μεν, ὁιον εστιν, ὡς αν δη το ποιειται μεγα · Το μην προς τοις ειρημενοις ποιειν, και τουτο δει ουκ αν ειναι ακαιρον, ἡ ατεχνον · νυν Φησω μεν δε τι περι αναρχιας, και το δια τινας απειρους τους οντας, και δ' ευηθεις · δηλον μεν τοις τουτοις επεσθαι παντα των, η των δηποτ' επιγραφοντ' αν καθηγητην; και καθαπερ ευβουλον, ὑποβαλλειν αυτῳ πονηρους τυχοντας δε, ὑποσημαινει . . . .

o Iupiter! quam stultum id erit! quae aget in absurda! quum intelligens dixero, quale id est, o quam magnum profecto evadet! Atque praeter ea, quae dicta sunt, faciendum id est, quod nec suo tempore, nec arte vacare debet: nunc addam aliquid de anarchia, idque in quorundam inexpertorum, et incautorum gratiam. Manifestum quidem est, quod hos sequitur quicumque vel hic, vel ille inscripserit *Praeceptorem*, quatenus sit bonorum consiliorum auctor; subiicere autem ipsi malos, quodammodo indicat . . . .

SCHOLIA IN COL. XVII.

Vers. 1. *ὦ ζευ* etc. Exclamantis, vel admirantis vox est; quumque ea, quae sequuntur, admirationem veluti quamdam complecti videantur, non abs re putavimus illam huc inserere, praesertim quum *ὅσον* addatur, quod etiam admirationi inservit. Interdum pro *ὦ ζευ* aiebant *εμφασεως* gratia *ὦ ζευ βασιλευ*, *o Rex Iupiter!* Aristophanes *in Nub.* sub init. *ὦ ζευ βασιλευ, το χρημα των νυκτων ὅσον απερατον. O rex Iupiter, quam interminatum bonum noctes sunt!*

Vers. 3. *Φω* ponendum pro *Φο*, quod prave scriptum in *αυτογραφῳ*.

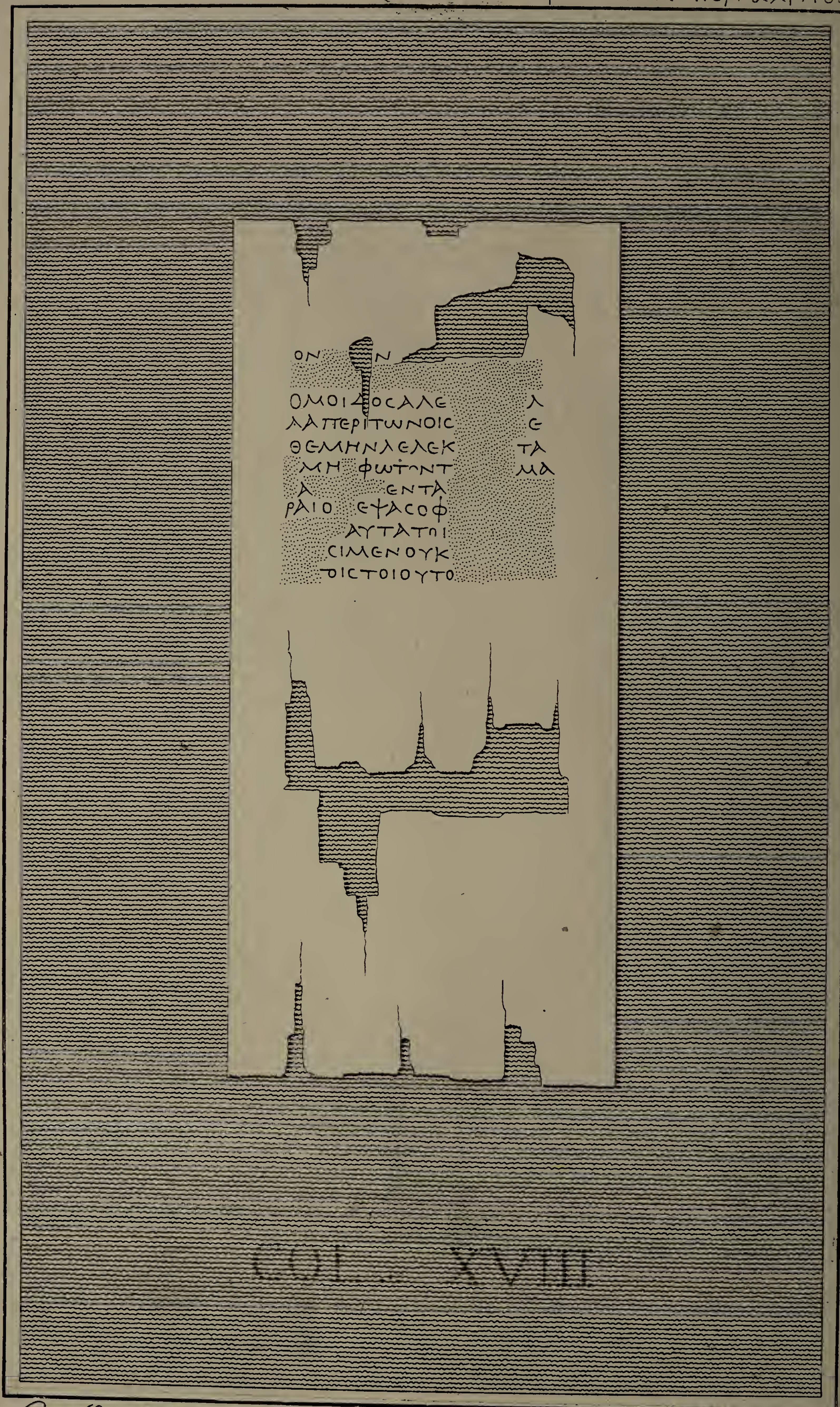
Vers. 5. *Το μην* etc. Quid haec verba sibi velint, quove pertineant, incertis coniectationibus praetermissis, satius est in medio relinquere. Innuitur quidem aliquid faciendum esse magni cuiusdam pretii, quod nec tempore, nec arte vacare debeat, *και τουτο δει ουκ αν ειναι ακαιρον, η ατεχνον*.

Vers. 8. et seqq. *νυν φησω μεν δε τι περι αναρχιας* etc. *Αναρχιαν* heic intellige *detrectationem imperii*, vel *licentiam*, qua unusquisque pro lubitu vivit. De ea se aliquid dicturum profitetur Auctor, *in quorumdam*, ut ipse ait, *inexpertorum, atque incautorum gratiam*, qui quod nullo se regi imperio in vitae, ac morum ratione sinebant, et ceterarum virtutum, et maxime grati animi vim ignorabant. Nos igitur haud fortasse *αστοχως* supplevimus *δια τινας απειρους τους οντας, και δ' ευηθεις*. Atque hisce nimirum inexpertis, et incautis optat Philodemus *τον καθηγητην*, ut indicant ea, quae sequuntur: *Δηλον μεν τοις τουτοις επεσθαι παντα των, η των δηποτ' επιγραψοντ' αν καθηγητην*: *manifestum quidem est, quod hos sequitur quicumque vel hic, vel ille aliquando inscripserit* Praeceptorem

Vers. 13. et 14. *επιγραψοντ' αν καθηγητην* etc. *Επιγραφειν καθηγητην* *inscribere Praeceptorem* est opus aliquod *καθηγητου* titulo signare. Sic Athenaeus *XI.* *Το δε δραμα τουτο Καλλιμαχος επιγραφει Ευνουχον*: *Huic autem dramati Callimachus titulum fecit* Eunuchum. Latini eodem plane sensu *το* *inscribere* adhibuerunt. Cicero XV. *Familiar. Epist. II. Oratorem meum* (sic enim inscripsi) *Sabino tuo commendavi.* Idem *De Orat. Lib. III. Cap. XXXI. Aliquid de Oratoris arte paucis praecipiam libellis, eosque* Rhetoricos *inscribam.*

Vers. 15. *ευβουλον* corrigendum pro *ειβουλον*, idest, *prudentem virum*, *consultum*, atque, ut nos reddidimus, *bonorum consiliorum auctorem*, cui iure vetatur *ὑποβαλλειν* *subiicere* *πονηρους τυχοντας*, *malos, seu improbos consiliarios.*

Vers. 16. *ὑποβαλλειν* scribendum pro *ὑποβαλλοιν*: item *αυτῳ* pro *αυτω*: nulla enim religio, ut saepe vidimus, librario nostro fuit *το ι* in fine vocum omittere.

Car: Orazj dis. *Vin: Corazza inc.*

COLUMNA XVIII.

εμοι δος ἁ λεγω τ' αλλα, περι των, οισθ', ἁ προεθεμην, λελεκται παντα, ει μην φω, τον τα ἡδυμα, και χαριεντ' αν ερωντα, ρᾳον εφ' ἁ σοφωτερος εσεται, ταυτα τοι ευρησειν εν τισι μεν, ουκ εν πασι δε τοις τοιουτοις λογοις.

da mihi alia, quae dicam; de iis, ut nosti, quae proposui, dicta sunt omnia, si quidem dixero, eum, qui iucunda, et venusta adpetit, facilius ea, quibus sapientior erit, inventurum in aliquibus quidem, si non in omnibus huiusmodi *meis* libris.

SCHOLIA IN COL. XVIII.

Vers. 1. εμοι substituimus τῳ ομοι, quod legitur in papyro.

Vers. 6. εφ' ἁ, in αυτογραφῳ εψ' ἁ. Nihil praeterea notatu dignum in hac pagella occurrit; omnia enim facile fluunt. Manum igitur de tabula, si lectorem admonebimus, nos non ea, quae voluimus, sed quae potuimus, dedisse.

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ.

EPICURI

DE NATURA;

PRAEFATIO.

Inter Herculanensia volumina, quae explicata adhuc sunt, duodecim reperiuntur Epicuri Περι Φυσεως, *De Natura*, quorum septem certo numero signantur, unum incertum numerum habet, in aliis quatuor omnino desideratur. Ex iis II. et XI. in lucem prodierunt cura, et studio Caroli Mariae Rosinii, Episcopi Puteolani, viri doctissimi, meique olim praeceptoris, Papyraceae Bibliothecae Praefecti; cetera adhuc egent interprete. Horum unum, ex iis nempe, quae nullo numero notantur, nescio quo casu, ante annos fere tres in manus meas incidit; quod quum prima, ut aiunt, facie, et externo habitu observare coepissem, non indignum visum est mihi, in cuius interpretationem meam qualemcumque opellam collocarem. Sed tentata re, vix abfui, quin abiicerem; adeo magnis undique difficultatibus, incommodisque scatebat.

Et primum hic, de quo dicimus, liber initio caret; quod quam longe absit ab iis paginis, quas nunc habemus, nemo sane divinaverit. Tum nec certum finem gerit; nisi quod ex aliquot verbis, quae extrema ora ultimae paginae leguntur, haud male coniicere quis posset, non longo illum intervallo ab suo exitu distare. Sed haec incommoda communia fere sunt nostrae papyro cum ceteris aliis huc usque evolutis; illud vero pene novum, ac singulare, quod non omnes paginae oculis, aut aere excipi quiverint: partim enim quasi totae evanuerunt, partim ita non tam fugientes, quam penitus obliteratas habent litteras, ut nulla ars, nulla hominis solertia consequi illas possit. Hinc necesse fuit prioribus praetermissis a III. pagella incipere; ab hac vero transcurrere ad V. eodem modo a VI. ad VIII. tum ceteris rite sequentibus post XII. uno saltu pervenitur ad XV. a XVI. vero datur aditus ad XIX. reliquae suum ordinem servant usque ad XXVIII. ubi desinit papyrus.

Quae quum ita se habeant, nullam rerum, nullam sententiarum cognationem, nullum orationis contextum internoscere licet; hac, atque illac pererrandum, si quod Ariadnae filum in tenebricoso eo labyrintho forte reperias. Quam quidem rem difficiliorem etiam faciunt eae ipsae, quae nunc superant, columnae; columnas inquam, an frusta, et fragmina columnarum? Ita profecto melius adpellaveris; nam praeterquam quod nunc litteris, nunc syllabis, nunc vocibus, nunc hemistichiis, nunc et integris fere versibus carent, ad unam omnes dimidia sui parte truncatae sunt, pleraeque gravius etiam vulnus tulerunt; quod ex aliorum voluminum comparatione facile nosces. Hisce positis, quidquid singulae complectantur paginae, brevibus Scholiis declarare quidem possumus, aptisque testimoniis confirmare; exactam vero seriem, nexumque rerum dare non possumus.

Ne autem ad lectionem voluminis adcedas ieiunus prorsus eorum, quae inibi continentur, scias Col. III de atomis pertractari, in iisque species figurarum esse quidem animo incomprehensibiles, sed non simpliciter infinitas admoneri.

Col. V. De earumdem atomorum aequivelocitate, multiplicique sese movendi ratione pauca adspergi.

Col. VI. Eumdem fere motum continuari.

Col. VIII. De ειδωλοις, sive imaginibus mentionem iniici.

Col. IX. De ipsarum imaginum tenuitate disputari.

Col. X. XI. XII. Labor ad cognoscendas res pernecessarius inculcatur, per cumque ab una re intellecta (in atomorum fortasse, atque imaginum ratione, de quibus praecipue sermo est) ad alias, atque alias gradum fieri posse monstratur; negligentia quorumdam eius aevi philosophorum vituperatur.

Col. XV. Nescio quae αναλογιαι (*proportiones*) memorantur ad atomorum motum declarandum ex adversariorum sententia peridoneae, ex Epicuri mente non opportunae.

Col. XVI. Atomorum efficacia disseritur.

Col. XIX. Res ab atomorum concursu conflatas non ad certa quaedam coercendas, sed usque ad animae compositionem producendas; quod posset ostendere, superioribus, quae nunc desunt, paginis de animae natura disputatum fuisse.

Col. XX. Non coniunctim plura, sed seorsim singula exquirenda, causasque rerum ipsis rebus praevertendas, earumque in primis opportunitatem spectandam.

Col. XXI. De signis se loqui velle profitetur Auctor, quorum alia manifesta, alia dubia dicit.

Columnam XXII. integram reliquimus, quum nullam certam sententiam ex ea carpere licuisset.

Col. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. Varia adferuntur de Necessitate, de Libertate, de Casu, in quibus Epicurus a Stoicis dissidebat.

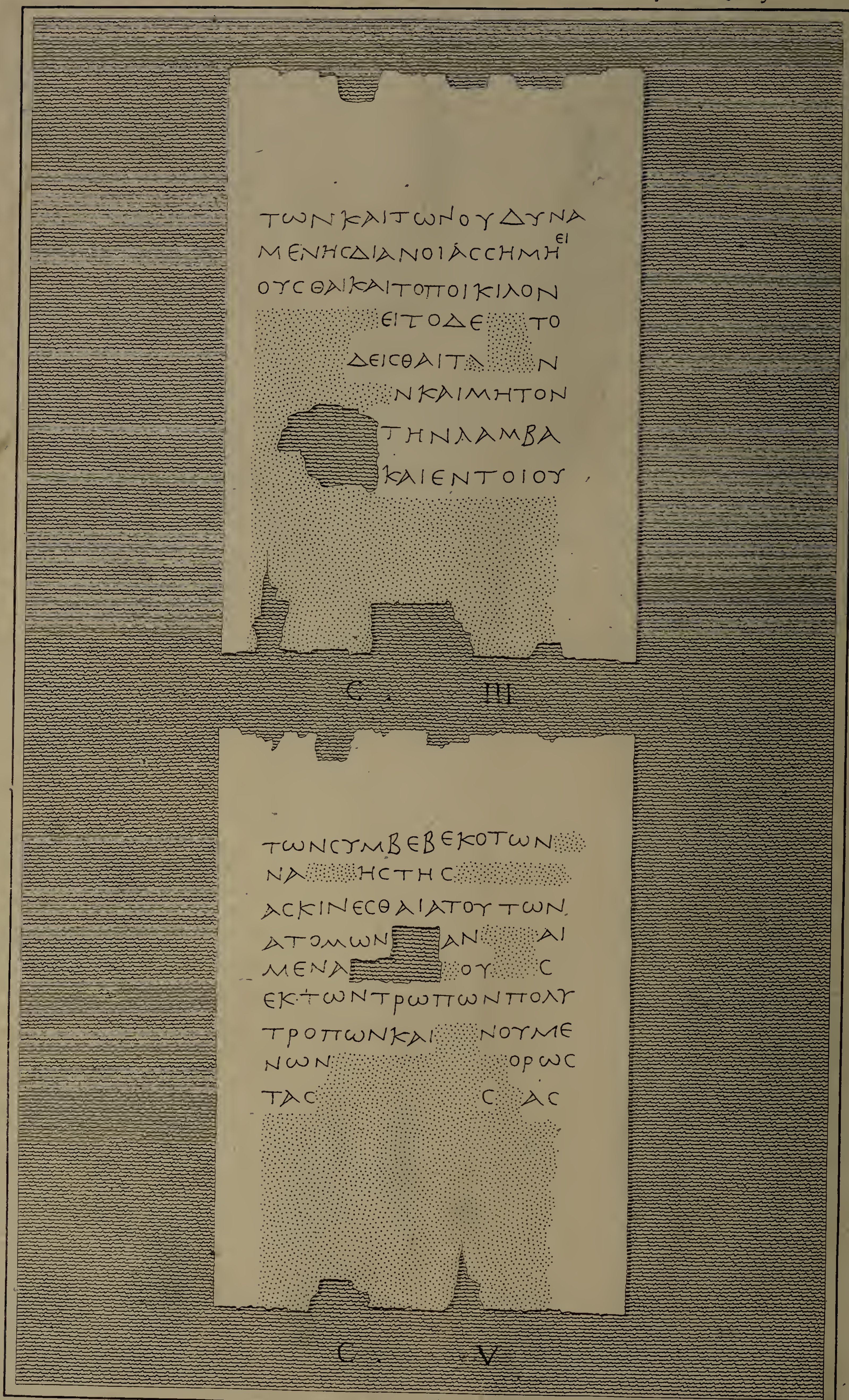
Col. XXVII. Ad cognoscendas methodos, opinationes, commenta, phantasmata, perpetuamque, vel secus, animae molestiam, aut felicitatem causa ostenditur investigandi Principium, et Canonem, seu Criterium.

Col. XXVIII. Mutationes quaedam adcidere memorantur in iis, quae vel ad nos, sive ad nostram vim, ac facultatem, vel ad rerum naturam spectant; quarum causae non negligendae aetiologico iubentur.

Haec quidem excerpere, lector, et levi utcumque filo consuere quivimus.

Quocum vero contendat hoc in volumine Epicurus, nec id quidem nosse licuit; nusquam enim proprio citatur nomine adversarius. Neutiquam tamen dubitandum cum ipso principe Stoicorum, vel cum aliquo eiusdem militiae signifero illi rem esse: interdum etiam totum agmen adgreditur; plurium enim numero adloquitur adversarios. Et quidem nullos infestiores ille hostes, quam Stoicos habebat.

De nostro autem in hanc papyrum labore, nil est, quod ego moneam; tute ipse iudices, amice lector.

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA III.

των και των (ατομων) ου δυναμενης διανοιας σημειουσθαι και το ποικιλον σχημα · φαινει το δε τουτο, απειρων δεισθαι ταις αυτων διαφοραιν, και μη τον νουν αν αυτην λαμβανειν την και εν τοιουτοις σχημασι διαφοραν

Quum non possit mens harum, atque illarum (*atomorum*) variam notare figuram. Patet autem illud, carere quidem (*atomos*) infinitis differentiis, nec posse mentem talibus in formis hanc ipsam differentiam comprehendere

Vers. 1. Των και των etc. Epicurus in *Epistola ad Herodotum* haec potissimum de atomis docuit, nimirum species figurarum esse quidem animo incomprehensibiles, sed non simpliciter infinitas. Laertius *Libr. X.* Προς δε τουτοις τα ατομα των σωματων και μεστα, ἐξ ὧν και ἁι συνκρισεις γινονται, και εις ἁ διαλυονται απεριληπτα εστι ταις διαφοραις των σχηματων· ου γαρ δυνατον γινεσθαι τας τοσαυτας διαφορας εκ των αυτων σχηματων περιειλημμενων· *Adhaec corpora illa insectibilia, plenaque, ex quibus fiunt, et in quae resolvuntur concretiones, incomprehensibilia sunt differentiis figurarum; neque enim haec tot, tantaque rerum concretarum discrimina essent, si huiusmodi figurarum diversitas comprehensibilis foret.* Et mox: Ταις δε διαφοραις ουχ ἁπλως απειροι εισιν, αλλα μονον απεριληπτοι, ὡσπερ ειρηται. *Non sunt vero etiam atomi habendae differentiarum numero infinitae simpliciter, sed ut iam dictum, solummodo animo incomprehensibiles.* Ita quidem interpretatur Gassendus, cuius versionem heic sequuti sumus. Iam vero hisce verbis, iis praesertim postremo additis, plane concinunt, quae in nostra hac pagella habentur: dicitur enim primo loco, quantum deficiente superiori pagina divinare licuit, *non posse cogitationem, sive mentem variarum atomorum diversam notare figuram* των, και των ου δυναμενης διανοιας σημειουσθαι και το ποικιλον σχημα: additur deinde prorsus ad Laertiana verba, *easdem varietates neutiquam infinitas esse, nec* (quod paulo ante monuerat) *humana mente comprehendi posse*: Φαινει το δε τουτο απειρων δεισθαι τας αν διαφορων, και μη τον νουν αν ταυτην λαμβανειν την και εν τοιουτοις σχημασι διαφοραν. Gassendus *de Physiolog. Epicur. Animadvers. Tom. I. pag. 113 Edition. Lugdun.* 1675. *Alterum est*, inquit, *species figurarum esse quidem incomprehensibiles, sed non simpliciter tamen infinitas: hoc est, non posse quidem mentem adsequi tantam varietatem figurarum, quae adscribendae sunt atomis....verumtamen huiusmodi omnes varietates, seu species non propterea esse absolute infinitas, quasi aliqua extrema non sit.* Hinc vel suspicandum, Aristotelem non satis fideliter retulisse opinionem Democriti, *atomos nempe non modo multitudine, sed forma etiam infinitas De Gener. I. Cap. VIII.* vel arbitrandum cum Alexandro in citato loc. Epicureos Democrito non consensisse, quum posuerunt *atomos figurarum quidem multiplicitate incomprehensibiles, non idcirco tamen infinitas.* Quidquid tamen de Democrito fuerit, quod attinet ad Epicurum, audiendus est Plutarchus, qui paucis illius opinionem commemorat *Placit. Philosoph. Lib. I Cap. III.* ειναι τα σχηματα των ατομων απεριληπτα, ουκ απειρα, *esse figuras atomorum incomprehensibiles, non infinitas.* Cuius postremae rei rationem ita elegantissime reddit Lucretius *Libr. II vers. 478.*

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quae
Ex hoc apta fidem ducit; primordia rerum
Finita variare figurarum ratione.
Quod si non ita sit, rursus iam semina quaedam
Esse infinito debebunt corporis auctu.
Nam quod eadem una quoiusvis in brevitate
Corporis inter se multum variare figurae
Non possunt: fac enim minimis e partibus esse
Corpora prima, tribus, vel paulo pluribus auge;
Nempe ubi eas partes totius corporis omnes
Summa, atque ima locans, trasmutans dextera laevis
Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo
Formarum speciem totius corporis eius,
Quod superest, si forte velis variare figuras,
Addendum partes alias erit, inde sequetur
Adsimili ratione, alias ut postulet ordo,
Si tu forte velis etiam variare figuras.
Ergo formarum novitatem corporis augmen
Subsequitur. Quare non est, ut credere possis
Esse infinitis distantia semina formis,
Ne quaedam credas immani maximitate
Esse, supra quod docui non posse probari.

Sed et eiusdem rei aliam rationem subiicit Lucretius; quod si nempe aliae, et aliae figurae in infinitum concederentur, nullae essent qualitates rerum naturalium certae, ac determinatae, quum nova figuratione ita variarentur, ut et quaecumque optima melior, et quaecumque pessima deterior oriri posset. *Eod. Libr. ver. 500.*

SCHOLIA IN COL. III.

Iam tibi barbaricae vestes, meliboeaque fulgens
Purpura, Thessalico concharum tincta colore, et
Aurea pavonum ridenti imbuta lepore
Pepla novo rerum superata colore iacerent;
Et contemtus odor myrrhae, mellisque sapores,
Et cycnea mele, Phoebeaque, daedala chordis
Carmina consimili ratione oppressa silerent;
Namque aliis aliud praestantius exoriretur:
Cedere item retro possent in deteriores
Omnia sic partes, ut diximus in meliores,
Namque aliis aliud tetro iam tetrius esset
Naribus, auribus, atque oculis, orisque sapori.
Quae quoniam non sunt, quin rebus reddita certa
Finis utrimque tenet summam, fateare necesse est
Materiam quoque finitis differre figuris.

Vers. 2. et seq. σημειουσθαι etc. Σημηουσθαι per η in fine versus male scripserat librarius; quod tamen in ipso autographo emendatum cernimus, superaddito ει.

COLUMNA V.

. . . . κκι Φαινει δ' εκ των συμβεβηκοτων, ειναι το ισης της ταχειας κινεισθαι, ἃ τουτων ατομων ιδι' αν Φω· Και μεν ατομων ουν ὡς εκ των τροπων πολυτροπων κατακινουμενων κει μεν, ευπορως . . . .

. . . .

. . . .

. . . . patet etiam ex iis, quae adcidunt, aequae velocitatis motum esse; quae (*omnia ante exposita*) ipsarum atomorum propria dixerim. Et quidem atomis multiplici ratione se moventibus in perpetuum, facile . . . .

. . . .

. . . .

SCHOLIA IN COL. V.

Vers. 1. et seq. Εκ των συμβεβηκοτων ειναι etc. Συμβεβεκοτων per ε perperam scripserat librarius, quod emendavimus. Sic v. 3 κινεισθαι pro κινεσθαι, et mox lin. 6 τροπων pro τρωπων restituimus. Caeterum totum huiusce columnae supplementum innititur hisce Epicuri verbis apud Laërtium *Libri X. De motu atomorum*, quae cum nostrae huiusce pagellae dictis plane, ni fallimur, consentire videntur. Κινουνται συνεχως ἁι ατομοι (φησι δε ενδιοτερω, και ισοταχως αυτας κινεισθαι, του κενου την ιξιν ὁμοιαν παρεχομενου και τη κουφοτατη, και τη βαρυτατη) εις τον αιωνα. Και ἁι μεν εις μακραν απ' αλληλων διισταμεναι, ἁι δε αυτον παλμον ισχουσιν, ὁταν τυχωσι την περιπλοκην κεκλιμεναι, η στεγαζομεναι ὑπο των περιπλεκτων. *Moventur assidue atomi (ait autem inferius, et aequa celeritate motus illas agitari cum vacuo similem motum exhibente gravissime, vel levissime) in omne aevum. Atque illae quidem longe a se invicem distantes, aliae vero agitationem ipsam continent, quum fuerint complexione inclinatae, sive ipsis complexionibus sustentatae fuerint.* Ad plenam vero sententiae explanationem sciendum, Epicurum agnovisse in primis, ac docuisse motum atomorum, quem apud Empiricum definivit μεταβασιν απο τοπου εις τοπον, *migrationem a loco in locum;* hunc autem motum putasse ισοταχεα, *aequivelocem;* tum varia ratione accidere, et *irrequietum esse, ac perpetuum.* Gassendus in *Libr. X Laërt. De Physiolog. Epicur. Animadver. 5. pag. 115, et seqq.* Et de aequivelocitate quidem motus idem ipse Epicurus apud eumdem Laërtium *Libr. X.* Και μην, inquit, και ισοταχεις αναγκαιον τας ατομους ειναι, ὁταν δια του κενου εισφερωνται, μηδενος αντικοπτοντος, ουτε γαρ ἁι βαρεις ταττον αισθησονται των κοφων, ὁταν γε δη μηδεν απαντα αυταις, ουτε ἁι μικραι των μειγαλων, ὡς παντα πορον συμμετρον εχουσαι, ὁταν μηδεν εκειναις αντικοπτη. *Necesse vero etiam est atomos esse aequiveloces, quamdiu per inane feruntur, neque quidquam est, quod earum impetum retundat. Neque vero graves velocius feruntur, quam leves, quum nihil utrisvis, quod obstet, occurrat, neque item parvae, quam magnae, quum sit traiectio omnibus pro magnitudinis ratione aeque libera, donec nihil est, quod iis impingatur.* Elegantissime porro Lucretius hanc omnem doctrinam complexus est *Libr. II vers. 225.*

Quod si forte aliquis credat graviora potesse
Corpora, quo citius rectum per inane feruntur
Incidere e supero levioribus, atque ita plagas
Gignere, quae possint genitales reddere motus,
Avius a vera longe ratione recedit.
Nam per aquas quaecumque cadunt, atque aëra deorsum,
Haec pro ponderibus casus celerare necesse est,
Propterea quia corpus aquae, naturaque tenuis
Aëris haud possunt aeque rem quamque morari,
Sed citius cedunt gravioribus exsuperata.
At contra nulli de nulla parte, neque ullo
Tempore inane potest vacuum subsistere rei,
Quin sua quod natura petit concedere pergat:
Omnia quapropter debent per inane quietum
Aeque ponderibus non aequis concita ferri.
Haud igitur poterunt levioribus incidere unquam
E supero graviora, neque ictus gignere prae se,
Qui varient motus, per quos natura gerat res.

De hac ipsa aequivelocitate motus ex Epicuro loquitur in primis Themistius, qui eam acerrime oppugnavit *IV. Phys. text. 74. Hoc idem in atomis quaeri ex Epicuro potest, velitne illas inaequali velocitate, an aequali moveri? Nam si inaequali, rationem desidero, si aequali, requiro constantiam; ostendat, quonam pacto continuabunt, et sese adsequentur vicissim, atque comprehendent, aut quomodo ad insertum, complexumque mutuum adcedent, ut subinde res alias, velut ipse praedicat, concursu illo progenerent? Dicat, qui possit hoc fieri, motu omnibus aequali promiscue concesso.* Quod vero ad multiplicem motum atomorum, duplicem primo ille admisit, *naturalem, ac reflexum;* illum, quo atomus suo deorsum pondere fertur, hunc, quo atomus una in aliam incurrens percutitur, aliorsumque divertitur. Deinde naturalem ipsum, ac reflexum bifariam etiam divisit, naturalem scilicet κατα σταθμον *ad perpendiculum*, seu, ut Cicero interpretatur, *ad lineam*, et κατα παρεγκλισιν *ad declinationem*, sive *declinationis*, contra quam docuerat Democritus, qui ex Plutarcho *Libr. I. Placit. Philosoph. Cap. XXIII* unicum agnovit, adpellavitque κατα πληγην. Adposite Cicero *de Fato Cap. XII. Quamdam vim motus habemus a Democrito, quam plagam ille adpellat; a te, Epicure, gravitatis, ac ponderis.* Porro perpendicularem ille praecipuum faciebat ob gravitatem atomis adtributam; motus vero declinationis idcirco necessarius visus est, quod alioquin nullus concursus atomorum futurus fuisset, nullaque proinde unquam extitisset ullius rei generatio. Atque ea quidem ratione responsionem sibi ad obiecta Themistii, aliorumque paravit. Perbelle Lucretius utramque motus speciem expressit *Libr. II. vers. 216.*

Illud in his quoque te rebus cognoscere avemus,
Corpora quum deorsum rectum per inane feruntur
Ponderibus propriis incerto tempore ferme,
Incertisque locis, spatio depellere paulum,
Tantum quod minimum momentum dicere possis:
Quod nisi declinare solerent, omnia deorsum
Imbris uti guttae caderent per inane profundum:
Nec foret offensus natus, neque plaga creata
Principiis; ita nil unquam natura creasset.

Reflexum vero motum Plutarchus idem docet eodem loco duplicem pariter ab Epicuro fieri, κατα πληγην, και κατα παλμον, *ex plaga*, sive *ictu*, et *ex concussione*: nempe κατα πληγην Epicuro est resilitio illa, quae fit ex incursu atomi unius in aliam per magnum aliquod intervallum; κατα παλμον vero quae brevi spatio definitur. Utrumque sic commode distinxit bino versu Lucretius ibid. 97.

Partim intervallis magnis conflicta resultant,
Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu:

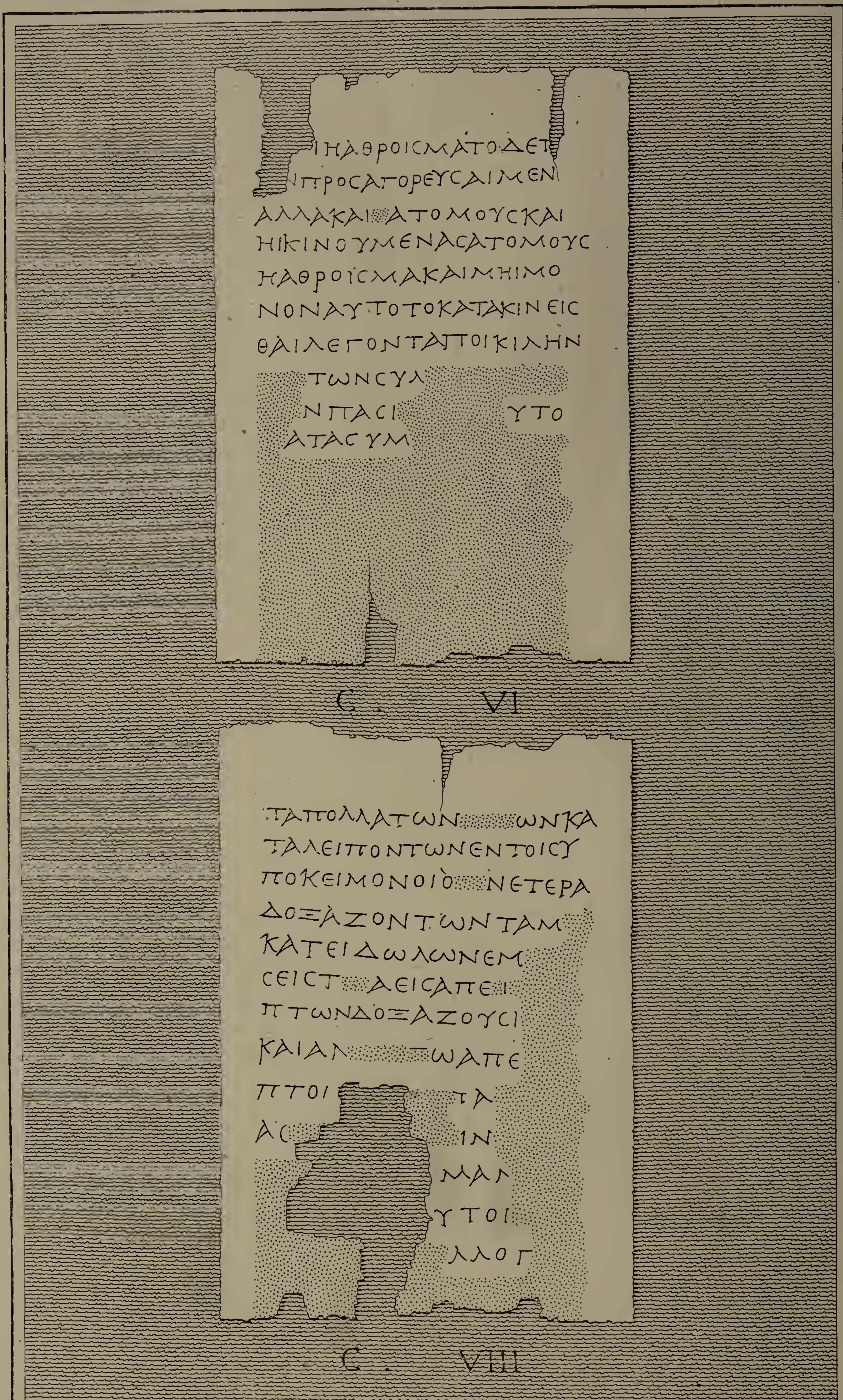
eaque etiam de causa Plutarchus eodem loco Epicurum ait finxisse πληγας τινας, και αποπηδησεις των ατομων, *ictus quosdam, resultationesque atomorum.* Porro haec omnia fuse heic ex Epicuri doctrina exposita per quam paucissimis continentur in hoc nostro fragmento, ut tute ipse cognoscere potes. Nam et aequivelocitatem atomorum innuit, ειναι το ισης της ταχειας κινεισθαι vers. 2, 3 et varias motus rationes attingit, και μεν ατομων ουν ὡς εκ των τροπων πολυτροπων κατακινουμενων vers. 5, 6, 7. Iam vero quum ex ipso Epicuro irrequietus sit, ac perpetuus motus atomorum, haud visum abs re fuit ad complendam sententiam addere ultimo αει μεν. De hoc ipso perpetuo atomorum motu audi Lucretium ipsum sic apte canentem *Libr. II vers. 94.*

.... Nimirum nulla quies est
Reddita corporibus primis per inane profundum,
Sed magis assiduo varioque exercita motu etc.

Et mox *vers. 296.*

Quapropter quo nunc in motu principiorum
Corpora sunt, in eodem anteacta aetate fuere,
Et posthac semper simili ratione ferentur.

Atque hoc ipsum est κινεισθαι εις αιωνα Epicuri loco superius allato. Vide Gassendum *Tom. I pag. 118 et seqq.*

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA VI.

και η αθροισμα το δε τ αν προσαγορευσαιμεν, αλλα και η ατομους, και η κινουμενας ατομους, η αθροισμα, και μη μονον αυτο το κατακινεισθαι λεγοντα, ποικιλην παντων συμπλοκην

vel congeriem quamdam (*atomorum*) adpellare possimus, sed vel atomos, vel se moventes atomos, vel congeriem (*atomorum*), et non solum qui hanc ipsam moveri dicit, varium rerum omnium complexum

SCHOLIA IN COL. VI.

Vers. 1. *η αθροισμα το δε τι* etc. Et superioris columnae, et huiusce ipsius mutilatio quid sibi heic proprie velit Epicurus, constituere vetat. Quantum autem adrepere coniectando possumus, contendere videtur non adpellari posse solum (hanc fortasse rerum universitatem) *congeriem veluti quandam atomorum*, *αθροισμα το δε τι*, vel tale aliquid (quod nunc deest), sed omnino *vel atomos, vel se moventes atomos, vel congeriem atomorum*; siquidem ex atomis sese moventibus, sibique invicem cohaerentibus corpora ipse omnia compacta opinabatur. Vide Diogenem Laërtium *Libr. X. et* Gassendum *Animadvers. pag. 104. et seqq.* Porro quod heic Noster *αθροισμα* vocat, alibi dixit *τας εν αθροισμασιν ατομους congregatas*, vel *coacervatas atomos* (Idem Laërtius *eod. Lib. X*) vel, ut vertit Gassendus, *massam atomorum. Animadvers. in Libr. X. Diog. Laërt. pag. 25.*

Vers. 6. et seqq. *αυτο το κατακινεισθαι λεγοντα* etc. Nulla aptior horum verborum interpretatio nobis visa est, quam quae textui adscripta: plenam sententiam nobis cripuit hiatus. Interea *συμπλοκην* supplevimus *versu 8.* et quod rerum ratio eam potissimum vocem requirebat, et quod eamdem illam insinuabant tres illae litterulae *συμ* ultimo versu occurrentes. Ceterum, ut plerumque in antecedentibus, sic in hac quoque pagina bis librarii oscitantia peccatum est: *vers. 4.* ῃ pro η, *vers. 5.* μῃ pro μη.

COLUMNA VIII.

τα πολλα των τινων καταλειποντων εν τοις ὑποκειμενοις, των ἑτερα δοξαζοντων, τα μεν κατ' ειδωλων εμπτωσεις τινα εις απεριληπτων δοξαζουσι ειδη και αν δη λεγω, απεριληπτ' οιητεον ου τα μεν, ἁ συλλαμβανειν αυτοι μη αν βουλονται, μαλλον δε . . . .

multa quibusdam praetermittentibus in iis , quae disputanda suscipiunt, quibusdam alia opinantibus , illis profecto, qui aliqua, quae ad imaginum incursiones pertinent, ex genere eorum , quae comprehendi non possunt, esse existimant, dico ego quidem incomprehensibilia putanda non quae intelligere ipsi nolunt ; sed potius . . . .

Vers. 2. et seq. ὑποκειμένοις. Sic quidem legendum, non ὑποκειμονοιο, ut in textu, ubi videas extremum *o* obelo infixum; quae nota admissi erroris est.

Vers. 5. εμπτωσεις. Ita eam vocem statuendam duximus, Ciceronis auctoritate moti, qui eo loquendi genere usus est ad Atticum *Libr. II. Epist. III. Vides enim cetera; nam si* κατ' ειδωλων εμπτωσεις *videremus, valde laborarent* ειδωλα *in angustiis.* Iam quid τα ειδωλα apud Epicurum, satis constat ex Laërtio *Libr. X.* Και μην τυποι ὁμοιοσχημονες τοις στερεμνιοις εισι λεπτοτησιν απεχοντες μακραν των φαινομενων· ουτε γαρ συστασεις αδυνατουσιν εν τῳ περιεχοντι γενεσθαι τοιαυται, ουτε επιτηδειοτητες εις τας κατεργασιας των κοιλωματων, και λεπτοτητων γενεσθαι· ουτε απορροιαι την εξης θεσιν, και ταξιν διατηρουσαι, ἡν περ και εν τοις στερεμνιοις ειχον· τουτους δε τους τυπους ειδωλα προσαγορευομεν. *Sunt vero et quaedam effigies, quae corporibus solidis delineatione consimiles superant longe sua tenuitate quidquid est rerum conspicabilium. Neque enim formari repugnat etiam in medio aëre huiuscemodi quasdam contexturas, neque esse dispositiones ad operandum huiusmodi cavitates, et tenuitates; neque fieri repugnat effluxiones quasdam, in quibus idem positus, idemque ordo, qui fuerit in solidis, servetur. Tales autem effigies idola adpellitamus.* (Ita legit, atque interpretatur Gassendus *pag. 18.*) Lucretius *simulacra*, et *effigies* dixit *Libr. IV. vers. 34.*

......Rerum simulacra vocamus,
Quae quasi membranae summo de corpore rerum
Decerptae volitant ultro, citroque per auras.

Et vers. 46

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras
Mittier ab rebus summo de corpore earum,
Quae quasi membranae, vel cortex nominitanda est,
Quod speciem, ac formam similem gerit eius imago,
Quoiuscumque cluet de corpore fusa vagari.

Εμπτωσεις vero ειδωλων sunt Epicuro *incursiones imaginum*, quas ειδωλων εισκρισεις *simulacrorum insinuationes* vocavit Plutarchus *Placit. Philos. Libr. II. Cap. XIII.* Epicurus enim censebat per horum simulacrorum adparentiam visionem, cogitationemque in nobis fieri. Sic enim apud Laërtium *Libr. X in Epist. ad Herodot.* ut legit Gassendus *pag. 19.* Δει δε νομιζειν επεισιοντος τινος απο των εξωθεν τας μορφας οραν ἡμας, και διανοεισθαι· Ου γαρ αν αποσφραγισαιτο τα εξω την ἑαυτων φυσιν τουτε χρωματος, και της μορφης δια του αερος του μεταξυ ἡμων τε, κακεινων, ουδε δια των ακτινων, η διων δηποτε ρευθμων αφ' ἡμων προς εκεινα παραγινομενων, ουτως ὡς τυπων τινων επεισιοντων ἡμιν απο των πραγματων, απο χροων τε, και ὁμου μορφων κατα το εναρμοστον μειγεθος εις την οψιν, η την διανοιαν ωκεως ταις φοραις χρωμενων· Ειτα δια ταυτην την αιτιαν....καταλαβωμεν την φαντασιαν επιβλητικως τη διανοιᾳ, η τοις αισθητηριοις ειτε μορφης, ειτε συμβεβηκοτων· *Reputandum porro est ideo externas rerum formas a nobis videri, ac intelligi, quod aliquid extrinsecus ex ipsis ad nos adlabatur. Neque enim perinde intelligi potest res externas, et a nobis dissitas imprimere nobis quasi sigillatim quamdam sui colorisque, atque formae speciem, intercedente aëre nos inter, et ipsas intercepto. Neque etiam id fieri intervenientibus radiis, aut effluxibus aliis quibuscumque ex nobis ad ipsas promanantibus, ac fieri id dicitur, quod effigies quaedam advenientes ex ipsis rebus, coloreve simul, formaque ipsarum incurrunt in nos, et servata congrua magnitudine, celeriterque admodum traslatae in nostrum tum visum, tum animum subeunt. Subinde vero ob hanc causam....intuitive tam mente, quam oculis adparentiam percipimus sive formae, sive adiunctorum.* Lucretius quum multa, ac varia de imaginibus disseruisset, tum haec addit ad rem nostram *Libr. IV. vers. 238.*

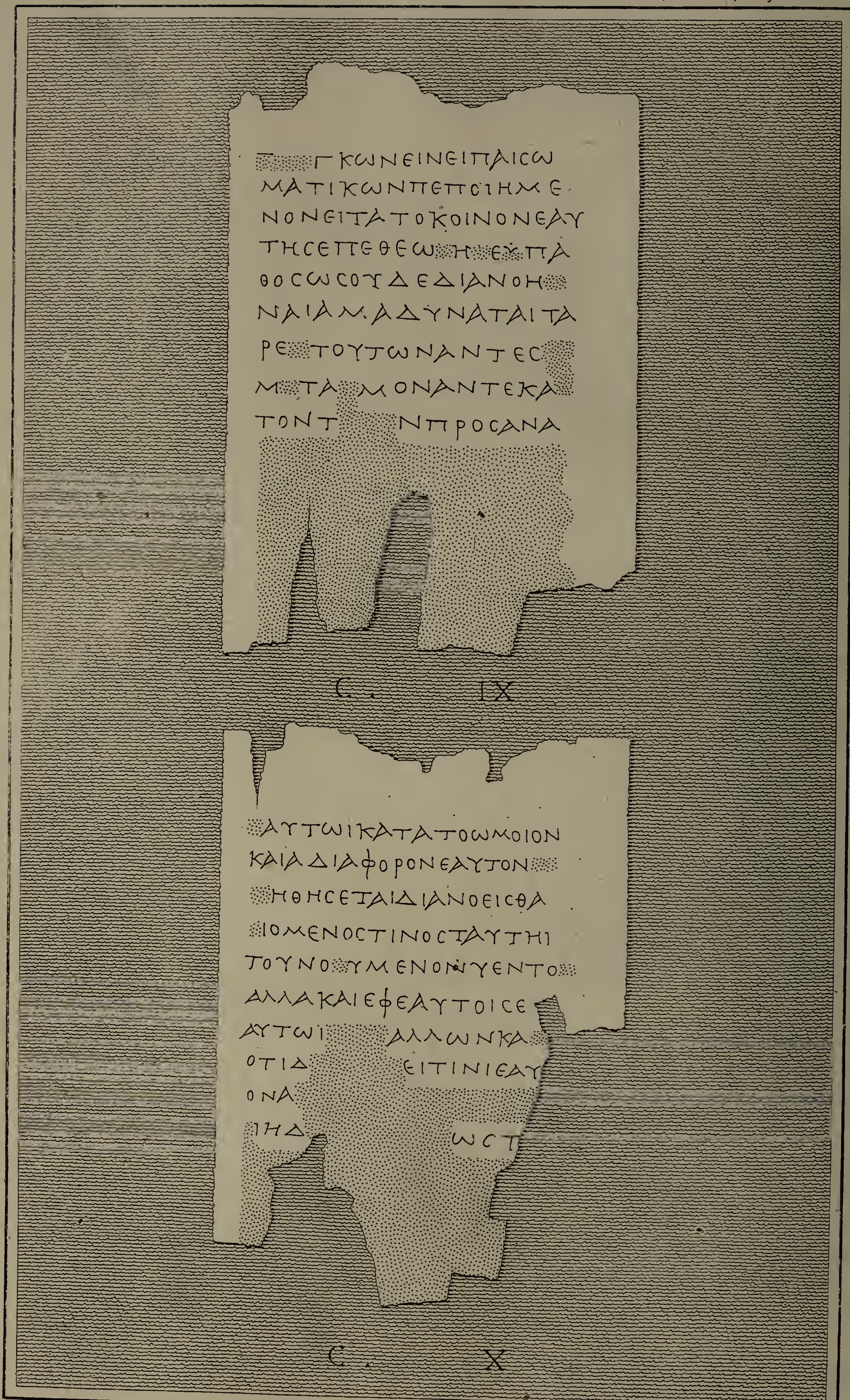
Esse in imaginibus quapropter causa videtur
Cernendi, neque posse sine his res ulla videri.

Et mox *vers. 240.*

Nunc ea, quae dico, rerum simulacra feruntur
Undique, et in cunctas iaciuntur dissita partes;
Verum nos oculis quia solis cernere quimus,
Propterea fit, uti, speciem quo vertimus, omnes
Res ibi eam contra feriant forma, atque colore.

Quo in loco *formae*, et *coloris* Epicureas voces licet agnoscere. Adposite Cicero *de Finib. Libr. I. Cap. VI. Imagines, quae* ειδωλα *nominant, quorum incursione non solum videamus, sed etiam cogitemus.* De hac opinione Epicuri prae aliis Macrobius *Saturnal. Libr. VII. Cap. XIV. Censet Epicurus ab omnibus corporibus iugi fluore quaedam simulacra manare, nec unquam tantulam moram intervenire, quin ultro feriant inani figura cohaerentes corporum exuviis, quarum receptacula in nostris oculis sunt, et ideo ad deputatam sibi a natura sedem proprii sensus recurrunt.* Agellius vero *Libr. V. Cap. XVI. Epicurus*, inquit, *effluere semper ex omnibus corporibus simulacra quaedam corporum ipsorum, eaque sese in oculos inferre, atque ita fieri sensum videndi putat.* Heic *inferre* idem est ac επεισιεναι Epicuri; επεισιεναι vero id ipsum fere, quod εμπιπτειν, unde εμπτωσεις *incursiones* in textu.

Vers. 6. Απεριληπτων etc. Απεριληπτα dicuntur, *quae comprehendi non possunt;* ea vox aliquando sola adhibetur, saepius cum νοησει, vel διανοιᾳ coniungitur. Απεριληπτος διανοιᾳ a Theologis κατ' εξοχην vocatur Deus, *qui mente scilicet comprehendi non potest.* Vide *Schol. in Col. III. pag. 2.*

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA IX.

. . . . φανερον τῃ
φυσει ουκ εκ των του-
τ' ογκων δειν ειναι σω-
ματικων πεποιημε-
νον · ειτα το κοινον ἑαυ-
της επεθεωρησ' ευ πα-
θος, ὡς ουδε διανοηθη-
ναι ἅμα δυναται τ' α-
ρ' εκ τουτων αντε σχη-
ματα ὁμον, αντε και
τον τροπον προς ανα-
λογιας; . . . .

. . . . manifestum est, non id natura ipsa sua dicendum esse corporeis magnitudinibus compositum. Itaque communem eius ipsius (*naturae scilicet imaginum*) adfectionem recte is vidit, non potest autem post haec intelligere simul et formas pariter, et modum per proportiones? . . . .

S C O L I A I N C O L. I X.

Vers. 3. *των ογκων* etc. Quum perdifficilis intellectu sit tam huiusce, quam eius, quod sequitur, fragmenti sententia, nos breviter proponemus opinionem nostram, cuiuscumque illa momenti fuerit, aut doctis se probaverit. Et primum adverte *το ειν vers. 3.* perperam scriptum etiam in *αυτογραφῳ*, quod accurate inspeximus, pro *δειν*, nec pariter placere nobis *το ειπαι* eodem versu, utut illud habet ipsum *αυτογραφον*, pro quo aptius fortasse *το ειναι*, unius litterulae mutatione; tum *ογκους σωματικους*, *corporeas magnitudines* nos reddidisse prorsus ad Gassendum, qui eodem modo Laërtium reddidit in iis verbis *Lib. X.* *Ου δει νομιζειν εν τῳ ὡρισμενῳ σωματι απειρους ογκους ειναι.* *Non est putandum in corpore finito magnitudinis partes esse infinitas.* Sed ut sententiam videamus, aio huiusce pagellae verba de ipsa *των ειδωλων* tenuitate, adposite ad superiorem paginam, adcipi posse, ut nempe dicat Epicurus, *το ειδωλον* manifestum esse *ουκ εκ των ογκων δειν ειπαι*, (vel *ειναι*) *σωματικων πεποιημενον*, *non debere dici*, (*aut esse*) *corporeis magnitudinibus compositum.* Id autem omnino concinit cum eiusdem auctoris verbis apud Laërtium *Lib. X.*, ubi de *ειδωλοις* inquit, quod *λεπτοτησιν ανυπερβλητοις κεχρηται*, *insuperabili tenuitate praedita sunt*, et *λεπτοτησιν απεχει μακραν των φαινομενων*, *superant longe sua tenuitate quidquid est rerum conspicabilium.* Quod vero ad *σχηματα*, arbitramur vocasse heic Epicurum *τα σχηματα*, quae apud Laërtium *τυπους* vocat in definitione *του ειδωλου* *Lib. X.* *Και μην και τυποι ὁμοιοσχημονες τοις στερεμνιοις εισι λεπτοτησιν απεχοντες μακραν των φαινομενων*; *sunt vero et quaedam effigies, quae corporibus solidis delineatione consimiles superant longe sua tenuitate quidquid est rerum conspicabilium.* Lege cetera *in Schol. ad Col. VIII.* Quod certum est, *τυπους* Epicureos Cicero reddidit *imagines*, Quintilianus *figuras*, Lucretius *simulacra*, *effigies*, *figuras*. *Lib VI.* variis locis; quae omnia *τοις σχημασι* belle respondent: *τον τροπον* vero nomine intelligi potest ipsius earum figurarum generationis modus, quem Epicurus varium, ac multiplicem esse docuit. Audi Laërtium *eodem Lib. X.* *Προς δε τουτοις ὁτι ἡ γενεσις των ειδωλων ἁμα νοηματι συμβαινει. Και γαρ ῥευσις απο των σωματων επιπολης συνεχης ουκ επιδηλος σημειωσει δια την αναπληρωσιν σωζουσα την επι του στερεμνιου θεσιν, και ταξιν των ατομων επι πολυν χρονον, ει δε ενιοτε συγχεομενη ὑπαρχει. Και συστασεις εν τῳ περιεχοντι οξειαι δια του μη δειν κατα βαθος το συμπληρωμα γινεσθαι. Και αλλοι δε τροποι τινες γεννητικοι των τοιουτων φυσεων εισιν· ουδεν γαρ τουτων αμαρτυρει ταις αισθησεσιν, αν βλεπῃ τις τινα τροπον της εναργειας, ινα και τας συμπαθειας απο των εξωθεν προς ἡμας ανοισῃ.* *Ad haec sciendum est, procreationem huiusmodi simulacrorum temporis puncto peragi. Videlicet eorum effluxus ad superficiem indesinens discerni sigillatim nequit, quod suppleatur, ac servet eumdem atomorum positum, atque ordinem, qui in ipsa solidi superficie fuerit, idque in multum tempus, tametsi tandem confundantur. Quod si ex eorum genere sint, quae sunt quaedam in aëre contexturae, sunt ipsa quoque ortu veloci, quod secundum profunditatem ea compleri nihil sit necesse. Praetereo esse et alios modos, quibus naturae hae gigni possunt, quando tale nihil horum sensibus repugnat, si quis quodammodo ad ea, quae evidentia sunt, attendat, et ea, quae ex rebus externis consentanea sunt, ad nos referat.* Epicuri mens de variis hisce *γενεσεως* modis luculentius patet ex Lucretio *Lib. IV.* qui post expositum praecipuum generationis modum subiicit *vers. 130.*

Sed ne forte putes ea demum sola vagare,
Quaecumque ab rebus rerum simulacra recedunt,
Sunt etiam quae sponte sua gignuntur, et ipsa
Constituantur in hoc coelo, qui dicitur aër;
Quae multis formata modis sublime feruntur,
Nec speciem mutare suam liquentia cessant.

Vide Gassendum *Vol. I. pag. 129.* *Numquid igitur*, (ait Epicurus, ut ad papyrum nostram redeamus) *qui vulgarem του ειδωλου adfectionem novit*, (quod nempe levibus, non gravibus partibus corporeis constat,) non *intelligere is pariter poterit et figuras, et multiplicem existendi modum προς αναλογιας per proportiones*, alia scilicet cum aliis comparando, vel alia aliis referendo, si labore, ac diligentia uti velit? Vide *seq. Col.*

COLUMNA X.

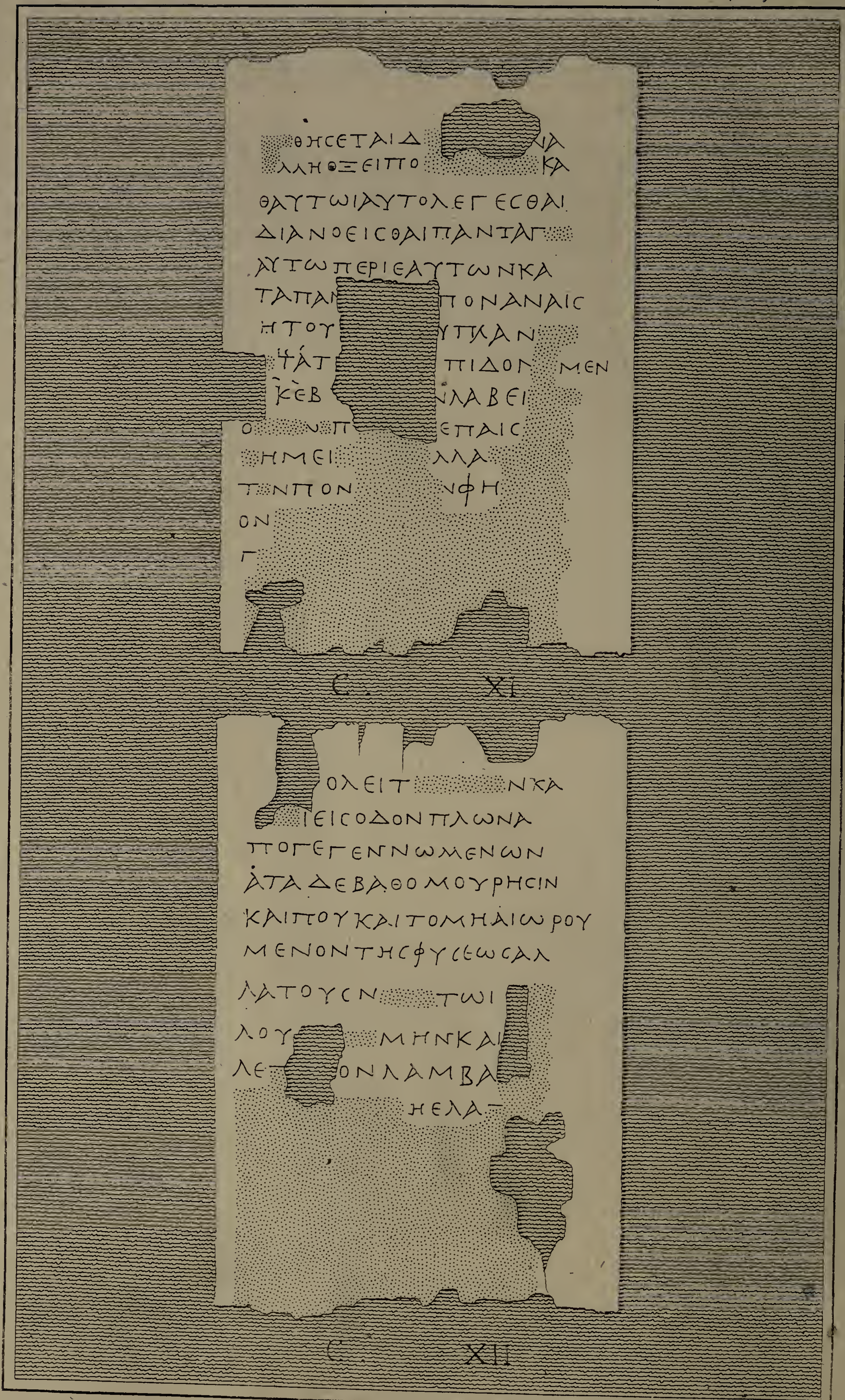
. . . . νομισεται συμβαινειν
ἑαυτῳ κατα το ὁμοιον ,
και αδιαφορον ἑαυτον ου
δη θησεται , διανοεισθαι
οιομενος · τινος ταυτῃ
του νοουμενου εν τοις ,
αλλα και εφ’ ἑαυτοις ἑ-
αυτῳ δειν αλλων , και . . . . .

. . . . existimabit contingere similiter sibi , nec indifferentem sane se ipse statuet, putans ex eo, quod aliquid intellexerit eo modo in his rebus, et (*alia*) se intelligere , quin post haec opus sibi esse aliis . . . .

Vers. 1. νομισεται συμβαινειν etc. Duo haec, quae addidimus e penu nostro verba, complendae sententiae necessaria duximus. Ergo huiusce pagellae fragmentum non nisi appendicula superioris est, monetque Auctor, eum, qui unam, alteramque rem cognoverit, puta in aliqua disquisitione, vel disputatione, cetera pariter per αναλογιας intelligere posse, si diligentiam adhibuerit ad ea ipsa exquirenda, atque expendenda. Id ex misellae columnae reliquiis eruere datum est.

Vers. 3. αδιαφορον etc. Αδιαφορον ἑαυτον τιθεναι, ad verbum *indifferentem se ipsum ponere, vel indifferentem esse.* Recte verò Budaeus *pag. 409* αδιαφορους homines, *negligentes, et discrimen rerum non attendentes* vocatos ait; quae docti viri interpretatio huic loco perbelle quadrat. Quin etiam το αδιαφορειν eodem sensu adcipi posse probat Idem ex Chrysostomo *cit. pag.* Ει δε τις αδιαφοροι, *Si cui curae non est.* Latini *sus deque ferre*, vel *negligere* pro *indifferentem esse* dicere malunt.

Vers. 6. νοουμενου etc. In αυτογραφῳ νοουμενονυ; sed litterula ν obelo infixa, male additam indicat. Sic etiam *versu 1.* ιωμοιον prave scriptum pro ὁμοιον, *et vers.* 3. διανοεισθαι ultima caret littera.

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA XI.

. . . . ως εν πλανῃ ειναι δο-
κει, ει αν διανοεισθαι
ὑποθησεται δηπου τινα,
αλλ' η οξει πονῳ ὁλως, κα-
θ' αυτῳ αυτο λεγεσθαι,
διανοεισθαι παντα γ' εν
αυτῳ περι ἑαυτων, κα-
τα παν το ατοπον, αναισ-
θητου . . . υ πλανην
(ἱτά) την αν επιδον · ἃ μεν

. . . . itaque in errore esse videtur, si censuerit cognoscere se posse aliqua sine acri omnino labore, quemadmodum ab eo dici, cognoscere se omnia, quantum in ipso est, de iis ipsis rebus, prorsus absurdum, et stolidi hominis errorem esse vidi. Is quidem . . . .

SCHOLIA IN COL. XI.

Vers. 1. ὡς εν πλανῃ etc. Quantum quidem ex antecedentibus interposito hiatu colligere licet, eamdem heic rem tractat Epicurus, neminem scilicet posse sine acri labore aliqua cognoscere, nedum omnia; quod stolidi hominis iure esse dicit. Igitur αλλ᾽ η οξει πονῳ *sine acri labore* huius pagellae *vers. 4.* respondet αδιαφορον ἑαυτον ου δη θησεται *indifferentem* vel *negligentem haud se ipse statuet vers. 3. et 4.* alterius. Quod autem addidimus initio εν πλανῃ ειναι δοκει, ει αν διαναεισθαι etc. id e medio, et fine sumsimus, ut et verba, et sententiae apte congruerent.

Vers. 5. αυτῳ non αυτω, ut perperam in αυτογραφῳ. Itidem *vers. 8.* et *seq.* αναισθητου legendum, non αναισητου, ut in eodem αυτογραφῳ.

Vers. 10. (Ψά) Hae duae litterulae delendae, quum notulas quasdam in capite habeant; quod idem faciendum de prioribus litteris sequentis versus in textu. Illud mirandum, has ipsas notulas diversas esse. Nos interim manum heic de tabula, ne divinare potius, quam coniectare videamur.

COLUMNA XII.

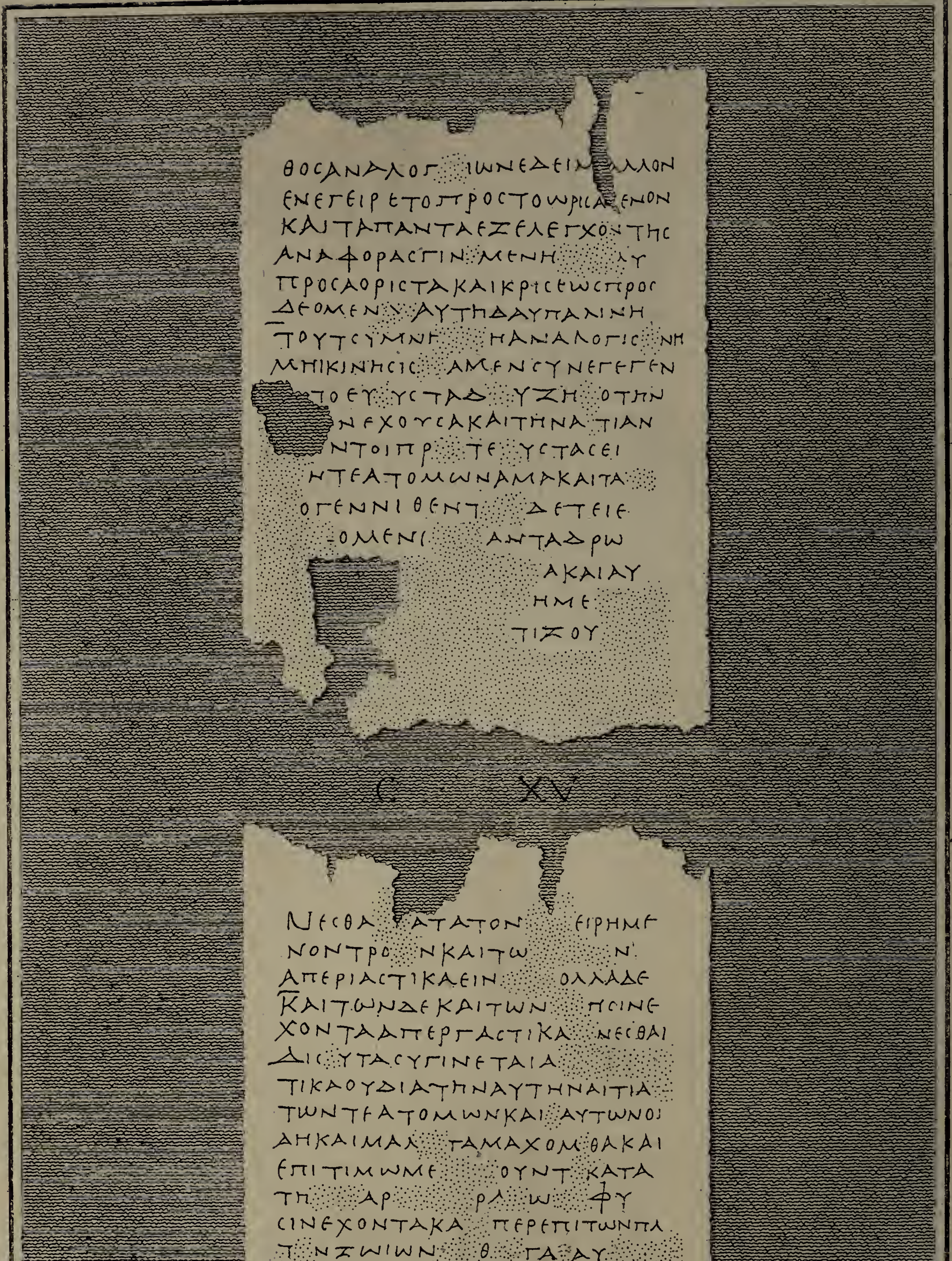
. . . . ειτε δυσβατ' ε-
στιν ολ', ειτε βατον και
-χει εισοδον , πλων α-
πογεγεννημενων ,
τα δε βαθ' ὁμουρησιν
και που, και το μη αιωρου-
μενον της Φυσεως · αλ-
λα τους νυν δη τω πολ-
λους οιεσθαι μην και χα-
λεπον τον λαμβανειν
αν πονον, μη ελαττων-
ται αυτου Φοβουντας . . . .

. . . . confecto navigationis cursu, sive ardua sint tota itinera, sive pervium habeant aditum: pervia autem loca eadem fere confinia (*habent*,) et nullam naturalem elationem. Sed quum multi nunc molestum putent suscipere laborem, ab eo se vinci timentes . . . .

Vers. 3. et seq. πλων απογεγεννημενων etc. In αυτογραφῳ legitur απογεγεννωμενων, quod manifestum σφαλμα esse videtur, ut haec ipsa papyrus fidem facit; nisi forte mavis Graecos praeter απογενναω habuisse etiam απογεννοω, quod novum veluti ρημα esset lexicis attexendum. Quid vero, si illud γε in απογεγεννωμενων tamquam supervacaneum, et prave additum demseris? tum vero fiet απογεννωμενων sine ulla prorsus labe erroris. Sed ut ad rem veniamus, nihil fere ex hoc fragmento exculpi potest, quod certae cuidam sententiae concinnandae sit aptum. Illud autem tuto adfirmare licet, priores sex versiculos comparationem quamdam, vel exemplum complecti a navigatione desumtum, quo fortasse utebatur Epicurus ad rem suam illustrandam. Et quidem πλων απογεγεννημενων ad navigationem pertinent, strictimque notant nautici cursus finem, quum ex alto naves invehuntur in portum. Nec vero abludunt cetera verba; τα βατα enim pervia loca sunt, et accessu facilia; δυσβατα vero, vel αβατα impervia, atque inaccessa. Quod vero ad ὁμουρησιν *vers. 5.* rara ea vox est, et, quantum video, ab Epicuro uno adhibita. Invenitur apud Laërtium *Lib. X.* ubi de animae facultatibus sermo est. Διο απαλλαγεισης της ψυχης ουκ εχει την αισθησιν, ου γαρ αυτο εν ἑαυτῳ ταυτην εκεκτητο την δυναμιν, αλλ᾽ ἑτερῳ ἁμα συγγεγεννημενῳ αυτῳ παρασκευαζεν, ὁ δια της συντελεσθεισης περι αυτῳ δυναμεως, κατα την κινησιν συμπτωμα αισθητικον ευθυς αποτελουν ἑαυτῳ απεδιδου κατα δε την ὁμουρησιν, και συμπαθειαν κακεινῳ, καθαπερ ειπον. *Quare anima discedente sensu expers fit; non enim ipsum ex seipso hanc facultatem possidebat, sed adparebat alii rei congenitae sibi, quae per facultatem in ipso collaboratam actum sentiendi illico pro sua motione exserens tum sibi ipsi, tum illi quoque sensum, ut dixi, ob viciniam, cohaesionemve, atque consensionem tribuebat.* Ita quidem Gassendus *pag. 26.* qui την ὁμουρησιν. *viciniam* interpretatur, sive, ut explicat, *cohaesionem*, utrumque μεταφορικως: alii vertunt *communes fines* etiam per μεταφοραν. Sed heic ὁμουρησις proprie adcipienda est; siquidem tam ὁμουρεω, quam quae ab illo derivantur voces, proprie dicuntur de locis, quibus iidem fines, seu termini sunt, nullamque sua ipsa natura clationem habent, ut sequentibus versiculis additum est.

Vers. 5. Τα etc. In αυτογραφῳ legitur ατα, sed primum illud α obelo infixum delendum esse ostendit.

Vers. 7. et seq. Αλλα τους etc. Hinc, ni fallimur, ad propositum redit Epicurus; quumque laborem ad res intelligendas necessarium superioribus paginis docuisset, multos sua aetate esse queritur, qui illum suscipere detrectabant, quod ab eo se facile vinci timerent. Ea quidem sententia pronior se nobis offert, eique supplementi nostri rationem aptavimus.

ΘΟϹΑΝΑΛΟΓ ΙΩΝΕΔΕΙΜ ΑΛΛΟΝ
ΕΝΕΓΕΙΡΕΤΟΠΡΟϹΤΟΩΡΙϹΜΕΝΟΝ
ΚΑΙΤΑΠΑΝΤΑΕΞΕΛΕΓΧΟΝΤΗϹ
ΑΝΑΦΟΡΑϹΓΙΝ ΜΕΝΗ ΑΥ
ΠΡΟϹΑΟΡΙϹΤΑΚΑΙΚΡΙϹΕΩϹΠΡΟϹ
ΔΕΟΜΕΝ ΑΥΤΗΔΑΥΠΑΛΙΝΗ
ΤΟΥΤΟΥΜΝΗ ΗΑΝΑΛΟΓΙϹ ΝΗ
ΜΗΙΚΙΝΗϹΙϹ ΑΜΕΝϹΥΝΕΓΕΓΕΝ
ΤΟΕΥ ΥϹΤΑΔ ΥΖΗ ΟΤΗΝ
ΝΕΧΟΥϹΑΚΑΙΤΗΝΑ ΤΙΑΝ
ΝΤΟΙΠΡ ΤΕ ΥϹΤΑϹΕΙ
ΗΤΕΑΤΟΜΩΝΑΜΑΚΑΙΤΑ
ΟΓΕΝΝΙΘΕΝΤ ΔΕΤΕΙΕ
ΟΜΕΝΙ ΑΝΤΑΔΡΩ
ΑΚΑΙΑΥ
ΗΜΕ
ΤΙΖΟΥ

C. XV

ΝΕϹΘΑ ΑΤΑΤΟΝ ΕΙΡΗΜΕ
ΝΟΝΤΡΟ ΝΚΑΙΤΩ Ν
ΑΠΕΡΙΑϹΤΙΚΑΕΙΝ ΟΛΛΑΔΕ
ΚΑΙΤΩΝΔΕΚΑΙΤΩΝ ΠΟΙΝΕ
ΧΟΝΤΑΑΠΕΡΓΑϹΤΙΚΑ ΝΕϹΘΑΙ
ΔΙϹ ΥΤΑϹΥΓΙΝΕΤΑΙΑ
ΤΙΚΑΟΥΔΙΑΤΗΝΑΥΤΗΝΑΙΤΙΑ
ΤΩΝΤΕΑΤΟΜΩΝΚΑΙ ΑΥΤΩΝΟΙ
ΑΗΚΑΙΜΑΧ ΤΑΜΑΧΟΜ ΘΑΚΑΙ
ΕΠΙΤΙΜΩΜΕ ΟΥΝΤ ΚΑΤΑ
ΤΗ ΑΡ ΡΛ Ω ΦΥ
ϹΙΝΕΧΟΝΤΑΚΑ ΠΕΡΕΠΙΤΩΝΠΑ
Τ ΝΖΩΙΩΝ Θ ΓΑΑΥ
ΗΡ ΗΚΕΙ ΙΛΕΡΓΑΤ
ΜΕ Ε ΙΕΡΓΑ ΑΙΔΙΑΘΕΙ
ΤΟΜ ϹΙϹΑΙ ΑΥ
ΕΓΓ
ΝΠΑ

C. XVI

Giu. Casanova dis. Bart. Oratj inc.

COLUMNA XV.

. . . . πλη-
θος αναλογιων, ὡν εδει, μαλλον
ενηγειρετο προς το ὡρισμενον·
και τα παντα εξηλεγχον, της
αναφορας γινομενης περ αυ
προς αοριστα, και κρισεως προς-
δεομενα. Αυτη δ' αυ παλιν ἡ
τουτου μνημη, ἡ αναλογιων μνη-
μη κινησις τα μεν συνεγεγεν-
νητο ευθυς, τα δ' ηυξητο, την
αρχην εχουσα, και την αιτιαν
μεν τοι πρωτ' εν συστασει
των τε ατομων ἁμα και ταις
προγεννηθεντων· ἁ δ' ετ' ει ε-
. . εσομενως παντα δρω-
. . . .

. . . . copia proportionum, quibus opus erat, magis (*ab eo*) corrogabatur, (*referendo eas*) ad definitum; at ego omnia redargui, quum rursus eae referantur ad indefinita, atque incerta. Haec iterum huiusce rei mentio; proportionum mentioni motus partim quidem congenitus protinus erat, partim vero incrementum adcepit, initium habens, et causam primum quidem in coagmentatione atomorum, et earum rerum, quae progenitae cum ipsis sunt; quae si praeterea *sic* se habent, consequenter omnia, quae facta sunt. . . . .

SCHOLIA IN COL. XV.

Vers. 1. et seq. πληθος etc. Hanc quidem vocem postulabat sententia, ut plena incederet. Ad eiusdem vero sententiae explanationem intelligi illud debet, quaestionem fuisse Epicuro nostro cum eodem illo, quocum contendit in hoc volumine, quibusdam de rebus, quae ad atomos, earumque motum pertinentes multarum αναλογιων ope declarabantur; quas Noster non προς το ὡρισμενον, *ad id nempe, quod definitum, ac certum est*, sed προς τα αοριστα, και κρισεως προσδεομενα *ad indefinita scilicet, atque incerta referendas arguit.* Cuiusmodi vero hae res fuerint, quis deficiente omnino superiori pagina hariolabitur? Satius erit ostendere, quid nomine αναλογιων, quarum heic iterata mentio est, intellexerint veteres. Cicero in *Plat. Tim. Quae Graece* αναλογια, inquit, *(audendum est enim, quoniam haec primum a nobis novantur) comparatio, proportiove dici potest.* Quintilianus *Libr. I. Instit. Orator. Cap. IV.* Αναλογιαν *quidam a simili separaverunt; nos eam subiectam huic generi putamus. Nam ut unum ad decem est, et ut hostis, sic et malus civis; quamquam haec ulterius quoque procedere solent. Capit.* autem *VI. Omnia tamen haec exigunt acre iudicium*, αναλογια *praesertim, quam proxime e Graeco transferentes in Latium proportionem vocaverunt: eius vis est, ut id, quod dubium est, ad aliquid simile, de quo non quaeritur, referat, et incerta certis probet.* Quae quidem postrema verba huic Epicuri loco mirifice favent.

Vers. 3. ενηγειρετο etc. Non ενεγειρετο, ut in αυτογραφῳ: idem σφαλμα in τῳ εξελεγχον *vers. 4.* pro εξηλεγχον. Εναγειρειν vero *colligere, congregare*, quum in veteribus lexicis desit, recentiora pleraque habent, maxime *Edit. Parisiens. Henric. Steph.* qua potissimum utimur, ubi Scholiastes Oppianici Hal. ad ea verba ex *Il. 351.* Λαων εναγρομενων αγορῃσι *propulorum congregatorum concionibus*, illud εναγρομενων (per συγκοπην pro εναγειρομενων) explicat συναθροιζομενων, συναγομενων, *coniunctorum, coeuntium.* At nobis placuit το εναγειρειν eadem sui simplicis notione heic sumere: αγειρειν enim non modo *colligere*, vel *congregare* sibi vult, sed interdum *corrogare*, vel *emendicare;* (exemplis in re notissima supersedemus:) quare πληθος αναλογιων εναγειρειν potest heic esse *copiam proportionum emendicare*, vel *emendicando colligere;* cui interpretationi in primis favet illud etiam ὡν εδει eodem versu: quo enim quis indiget, non tam quaerere, quam emendicare videtur.

Vers. 8. αναλογιων μνημη etc. Spatii angustiae in αυτογραφῳ extremo in versu tres litterulas vix capere posse videntur. Quapropter librarii festinantia το μ omissum in μνημη putamus; nec enim aliter prorsus statuenda heic lectio est.

Vers. 12. εν συστασει των τε ατομων etc. Συστασιν heic intellige *constitutionem*, vel *coagmentationem.* Igitur συστασις των ατομων idem est, ac quod saepe Epicurus ipse dicit συγκρισιν των ατομων, *concretionem*, vel *compositionem atomorum* apud Laërtium *Lib. X. in Epist. ad Herod.* Ceterum eadem in Epistola hac ipsa voce συστασις, quin et τῳ συνισταναι non raro utitur: Ουτε γαρ συστασεις αδυνατουσιν εν τῳ περιεχοντι γινεσθαι τοιαυται. *Neque enim formari repugnat in medio aëre huiusmodi compositiones.* Et mox: Και συστασεις εν περιεχοντι οξειαι: *Et contexturae* (ex Gassendo) *in aëre sunt ortu veloci.* Atque haec de τυποις, sive ειδωλοις: de compositione autem corporum paulo post: Ουχ οἱον τε μεν συμπεφορημενον, ὡσπερ ὁταν εξ αυτων των ογκων μειζον αθροισμα συστῃ, ητοι των πρωτων, ητοι των καθ᾽ ὁλου μεγεθων, ἁ συστῃ εκ τινων ελαττονων, αλλα μονον, ὡς λεγω, εκ τουτων απαντων την ἑαυτου φυσιν εχον ιδιαν. *Non sane quod corpus exinde tale quid evadat, qualis evadit moles maior contexta ex minoribus, illisque aut primis, minimisque, aut grandiusculis, et universe contextis ex aliis minutioribus, sed solum quod, quemadmodum dixi, ex iis omnibus propriam sibi naturam possideat.* Ita Gassendus *Animadvers. pag. 27. et seq.*

Vers. 13. προγεννηθεντων etc. Hanc nobis optare vocem libuit. Censebat enim Epicurus ex atomorum compositione primum corpuscula parva quaedam, mox grandiora compingi, eademque ratione se motum habere, a minoribus nempe corporibus gradatim ad maiora procedendo. Audi Lucretium perbelle rem narrantem *Libr. II. vers 132.*

Prima moventur enim per se primordia rerum;
Inde ea, quae parvo sunt corpora conciliatu,
Et quasi proxima sunt ad vires principiorum,
Ictibus illorum caecis impulsa cientur,
Ipsaque, quae porro paulo maiora lacessunt:
Sic a principiis ascendit motus, et exit
Paulatim nostros ad sensus, ut moveantur
Illa quoque, in solis quae lumine cernere quimus,
Nec quibus id faciant plagis, adparet aperte.

Ceterum nil vetamus, quin legatur, si placet, απογεννηθεντων.

COLUMNA XVI.

και τω απεργαστικα φανεσθαι κατα τον προειρημενον τροπον, και τω την φυσιν απεργαστικα ειναι. Πολλα δε και των δε, και των ου φυσιν εχοντα, απεργαστικα φανεσθαι δι' ἑαυτα συνγινεται, αλλ' απεργαστικα ου δια την αυτην αιτιαν των δε ατομων και δ' αυτων · ὁι δη και μαλιστα μαχομεθα, και επιτιμωμεν τα ουν τι κατα την αν αριστην παρα δ' ὡς γε φυσιν εχοντα, καθαπερ επι των παντων ζωων. . . . .

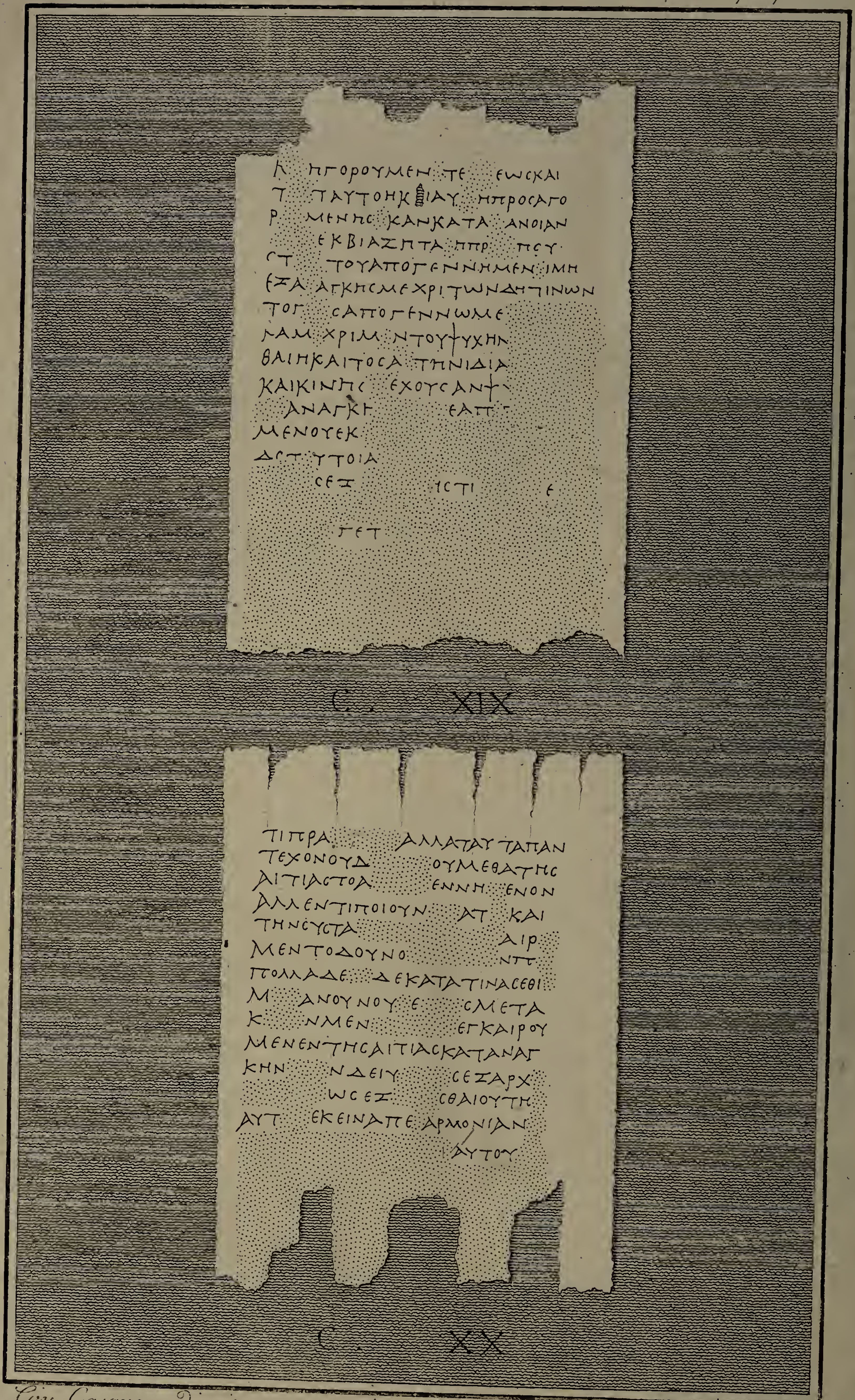
et quod efficaces adparent (*res illae*) secundum praedictam rationem, et quod natura sunt efficaces. Multae autem aliae, atque aliae res quum naturam non habeant (*ut sint efficaces*,) solent adparere per se ipsae efficaces; veruntamen non sunt efficaces eamdem ob causam, atque atomi: nos quidem maxime obluctamur, nec admittimus res illas aliquam vim tamquam praeter (*suam ipsam*) naturam habere, quemadmodum in omnibus animantibus . . . .

SCHOLIA IN COL. XVI.

Vers. 3. et seq. και τῳ την Φυσιν απεργαστικα ειναι etc. Απεργαστικος adhuc in Lexicis desideratur; ceterum facilis est eius vocis notio, quum ab απεργαζομαι derivetur, quod Cicero interpretatur *efficio* in *Plat. Tim.* Nos τα απεργαστικα reddidimus *efficacia*, quamvis melius fortasse redderentur *efficientia*, ad Epicuri mentem sic propius adcedendo. Is enim hoc in fragmento de efficientia atomorum tractare videtur, illudque in primis contendit, atomos vim efficiendi natura habere; res plerasque alias, quae eadem vi praeditae dicuntur, videri, non esse natura ipsa sua efficientes. Iam quae fuerint huiusmodi res, ex miserae papyri laciniis nosse non licet; atomos vero natura vim efficiendi habere, nil mirum et heic, et alibi Epicurum praedicare, quum eas primam causam omnium rerum fecerit. Vide Gassendum in *de Physiolog. Epicur. Animadvers. pag. 119.* Hinc τας αρχας atomos adpellavit, *principia* scilicet, et *fundamenta rerum* in *Epist. ad Herod.* apud Laërtium *Lib. X.* qui unus locus toti huic pagellae illustrandae satis erit. Και μην και των σωματων τα μεν εστι συγκρισεις, τα δ' εξ ὡν ἁι συγκρισεις πεποιηνται· ταυτα δ' εστιν ἀτομα, και αμεταβλητα, ειπερ μη μελλει παντα εις το μη ον Φθαρησεσθαι, αλλ' ιχεσθαι, και ὑπομενειν εν ταις διαλυσεσι των συγκρισεων πληρη τινα Φυσιν, ἁτε ουκ εχουσαν, οπη, η οπως διαλυθησεσθαι· ὡστε τας των σωματων αρχας αναγκαιον ειναι ατομους, και αμεταβλητους Φυσεις. *Corporum porro alia concretiones sunt, alia sunt, ex quibus concretiones fiunt. Haec vero atoma sunt, et immutabilia, si futurum est quidem, ut omnia non intereant in nihilum, verum consistat, perseveretque plena quaedam natura, dum concretiones dissolvuntur, quippe quae non habeat, qua ex parte, aut quomodo dissolvatur: itaque necesse est, corporum principia insectiles esse, atque immutabiles naturas.* Quod quidem adeo stabat Epicuro, ut quatuor ipsa vulgaria elementa, non tamquam prima omnino rerum principia, sed tamquam secunda quaedam, magisque propinqua agnosceret, quum non prorsus αγεννητα, atque infecta essent, sed ipsa quoque atomis constarent. Vide Gassendum *ibid. pag. 103 et seqq.* qui totam Epicuri mentem ea de re explicat, adpositis Lucretii testimoniis de iis ipsis vulgaribus elementis. Iure igitur aiebat, pleraque alia non esse απεργαστικα, sed videri, nec esse απεργαστικα eadem ratione, atque atomos. En, quantum videre possumus, totus huiusce sententiae contextus.

Vers. 7. συνγινεται, non συγινεται, quod habet αυτογραφον.

Vers. 14. ζωων reposuimus pro ζῳων.

Giu. Casanova dis.

R. Biondi inc.

COLUMNA XIX.

κατηγορουμεν ὰ τε φυσεως, και
τουτ' αυτο · ἡ και αυτη προσαγο-
ρευομενη ουκ αν κατα δ' ανοιαν
πως εκβιαζηται : ἡ πρωτη συ-
στασις του απογεννωμενου, μη
εξ αναγκης μεχρι των δη τινων
το τας απογεννωμενον, αλ-
λα μεχρι μεν του ψυχην συγκεισ-
θαι · Ἡ και τοσαυτην ιδιαν φυσιν,
και κινησιν εχουσ' αν ψυχη μεν,
εξ αναγκης αν ουδε απογεννω-
μενου εκτος εστιν, ουδε . . . . .

incusabamus effecta naturae, et hoc ipsum. Non *igitur* per stultitiam exturbetur ea, quae dicta est prima compositio rerum (*ab atomis*) natarum, non quod natum est vi ad certa quaedam compellatur, sed usque ad animae compositionem (*pertingat:*) quum tantam propriam vim, ac motionem habeat anima, necessario quidem neque est extra id, quod natum (*ab atomis*) est, neque . . . . .

SCHOLIA IN COL. XIX.

Vers. 2. et seq. Hʿ και αυτη προσαγορευομενη etc. Quum veluti per saltum a XVI ad XIX hoc fragmentum, absumtis ceteris, compulsi simus, seriem quidem rerum, et orationis filum exacte deprehendere nullo modo possumus. Videtur tamen heic Epicurus per quamdam ανακεφαλαιωσιν colligere, quae superioribus fortasse paginis disputaverat: hinc monet non exturbandam stulte esse eam, quam ipse dixerat, *primam compositionem rerum creatarum*, (ab atomorum profecto concursu) *non hoc ipsum creatum ad certa quaedam, sed usque ad animae compositionem producendum.* Quae quidem postrema verba in eam nos sententiam inducunt, ut arbitremur, antecedentibus columnis Epicurum de animae natura verba potissimum fecisse, quam ad του απογεννωμενου rationem aeque ac cetera revocabat, id est ad res omnes corporeas, quae natae ab atomis sunt. Epicurus enim opinabatur animam corpus esse, ut cetera, ἡ ψυχη σωμα εστι. Laërtius *Lib. X. in Epist. ad Herodot.* quod postea clarius etiam expressit, quum diceret, nihil incorporeum esse praeter solum inane; addit enim in eamdem sententiam: ὥσθ᾽ ὁι λεγοντεε ασωματον ειναι την ψυχην, ματαιαζουσιν · ουθεν γαρ εδυνατο ποιειν, ουτε πασχειν, ει ην τοιαυτη. *Adeo proinde ut qui dicunt animam incorpoream esse, ineptiant, neque enim agere, aut pati, si eiusmodi existeret, posset.* Quum igitur corpoream eam putaret, necessario ab iisdem principiis, quibus cetera corpora, animam quoque profectam docere debuit, ab atomis nempe, quas omnium rerum corporearum αρχας fecit. Nisi quod quum animam corpus quidem esse censeret, sed λεπτομερες παρ᾽ ὁλον το αθροισμα παρεσπαρμενον (Laërtius *loco cit.*) *tenuissimum, per totam massam diffusum*, ac προσεμφερεστατον πνευματι θερμου τινα κρασιν εχοντι, *simillimum spiritui calida quadam natura contemperato*, non communibus quidem atomis, ac gravioribus, sed subtilissimis, et levissimis eam contexebat. Laërtius *Libr. X.* Αλλα μην και εξ ατομων αυτη συγκειται λειωτατων τε, και στρογγυλοτατων, ου πολλῳ τινι διαφερουσων των του πυρος. *Conflatur enimvero* (anima) *ex atomis laevigatissimis, ac rotundissimis, neque admodum diversis ab iis, ex quibus vulgo conflatur ignis.* Perquam apte Lucretius *Libr. III. vers. 162.*

Haec eadem ratio naturam animi, atque animae
Corpoream docet esse: ubi enim propellere membra,
Corripere ex somno corpus, mutareque voltum,
Atque hominem totum regere, et versare videtur,
(Quorum nil fieri sine tactu posse videmus,
Nec tactum porro sine corpore,) non ne fatendum est,
Corporea natura animum constare, animamque?

Quumque dixisset de animo constare illum

Corporibus parvis, et laevibus, atque rotundis

vers. 206. eadem de anima addit (distinguebat enim cum suis adseclis Epicurus animum ab anima) *vers. 209.*

Haec quoque res etiam naturam deliquat eius,
Quam tenui constat textura, quamque loco se
Contineat parvo, si possit conglomerari;
Quod simul atque hominem lethi secura quies est
Indepta, atque animi natura, animaeque recessit,
Nil ibi libatum toto de corpore cernas
Ad speciem, nihil ad pondus, mors omnia praestat,
Praeter vitalem sensum, calidumque vaporem.
Ergo animam totam perparvis esse necesse est
Seminibus nexam per venas, viscera, nervos;
Quatenus omnis ubi toto de corpore cessit,
Extima membrorum circum caesura, tamen se
Incolumen praestat, nec defit ponderis hilum.

Apta deinde similitudine prosequitur *vers. 222.*

Quod genus est, Bacchi quum flos evanuit, aut quum
Spiritus unguenti suavis diffugit in auras,
Aut aliquo quum iam succus de corpore cessit,
Nil oculis tamen esse minor res ipsa videtur,
Propterea, neque detractum de pondere quidquam,
Nimirum quia multa, minutaque semina succos
Efficiunt, et odorem in toto corpore rerum.
Quare etiam, atque etiam mentis naturam, animaeque

Scire licet perquam pauxillis esse creatam
Seminibus, quoniam fugiens nil ponderis aufert.

Igitur in hoc quoque volumine Epicurus την ψυχην *animam* inter τα απογεννωμενα, nata scilicet ex atomis refert, eamque corpoream adstruit.

Vers. 5. In αυτογραφῳ legitur απογεννημενου, male utique pro απογεννωμενου, vel απογεγεννημενου, omisso incremento.

Vers. 9. et seq. Ἡ και τοσαυτην ιδιαν φυσιν, και κινησιν εχουσ᾽ αν ψυχη etc. Animam aeque ac cetera moveri saepe docuit Epicurus. Atque ne ab ea ipsa ad *Herodot. Epistola* discedamus, quum de animae vi, ac natura eloqueretur, quamdiu existeret in corpore, et illo etiam dissoluto, (Laërtius *Lib. X.*) Και μην, inquit, Λυομενου του ὁλου αθροισματος ἡ ψυχη διασπειρεται, και ουκετι εχει τας αυτας δυναμεις, ουδε κινειται, ὡστε ουδ᾽ αισθησιν κεκτηται. Ου γαρ ὁιον τε νοειν αυτο αισθανομενον, μη εν τουτῳ τῳ συστηματι ταις κινησεσι ταυταις χρωμενον, ὁταν τα στεγαζοντα, και περιεχοντα μη τοιαυτα ῃ, εν ὁις νυν ουσα εχει ταυτας τας κινησεις. *Sed et exsoluto toto corpore anima ipsa dissipatur, neque habet easdem facultates, neque movetur, neque obtinet adeo sensus. Non enim potest intelligi eamdem rem sentire, quae iisdem motibus non utitur, quum non inest in eodem composito, quum illa amplius non sunt, quibus fovetur, continetur que, et in quibus nunc existens huiuscemodi obit motus.* Hunc porro motum animae obvenire εκ του πνευματος natura, *ex spiritu* scilicet, *seu vento,* quod unum erat ex quatuor elementis, quibus animam contexebat Epicurus, indicat Stobaeus. Quum enim Plutarchi verba retulisset scribentis *IV. Placit. Cap. III.* Epicurum docuisse animam esse κραμα εκ τεσσαρων, εκ ποιου πειρωδους, εκ ποιου αερωδους, εκ ποιου πνευματικȣ, εκ τεταρτου τινος ακατονομαστου, ὁ ην αυτῳ αισθητικον, *temperatum quid ex quodam igneo, ex quodam aëreo, ex quodam venoso, ex quarto quodam innominato, quod ipsi est sentiendi vis,* ita deinde singulos eorum effectus ex eodem auctore describit, ὡν το μεν πνευμα κινησιν, τον δε αερα ηρεμιαν, το δε θερμον την φαινομενην θερμοτητα του σωματος, το δε ακατονομαστον την εν ἡμιν εμποιειν αισθησιν: *ex quibus aura quidem sit causa motus, aër quietis, calidum eius caloris, qui in corpore cernitur, innominatum denique sensus.* Democritus vero quum, ut apud Aristotilem legitur *Libr. I. de An. Cap. II.* existente infinita figurarum, atomorumque varietate, ignem, animamque ex sphaericis esse docuisset, quumque rursus ostendisset, animam, ac mentem, sive animum eamdem rem esse (Epicurus enim, ut monuimus, animum, atque animam distinguebat, quamvis utrique atomos materiam daret, Laërtius *Libr. X.*) *constantem ex primis insectilibus, varieque figuratis corporibus*, addidissetque omnium figurarum comparatissimam ad motum esse sphaericam, pergit deinde dicere, τοιουτον ειναι τον νουν, και το πυρ, *talem mentem esse, atque ignem.* Lucretii autem quamplurimi sunt hac de re versus, atque Epicuri doctrinae quam maxime consoni. Sic *Libr. III. vers. 277.*

Quod genus, in nostris membris, et corpore toto
Mixta latens animi vis, animaeque potestas,
Corporibus quia de parvis, paucisque creata est;
Sic tibi nominis haec expers vis, facta minutis
Corporibus latet, atque animae quasi totius ipsa
Proporro est anima, et dominatur corpore toto.

Et paulo ante *vers. 244.*

Qua neque mobilius quidquam, nec tenuius exstat,
Nec magis est parvis, ac laevibus ex elementis,
Sensiferos motus quae didit prima per artus.
Prima cietur enim parvis perfecta figuris,
Inde calor motus, et venti coeca potestas,
Accipit inde aër, et cetera mobilitantur,
Tum quatitur sanguis, tum viscera persentiscunt
Omnia, postremis datur ossibus, atque medullis,
Sive voluptas est, sive est contrarius ardor.

Ex hoc autem loco id insuper patet, quod Epicurus, ceterique passim tradiderunt, corpus ipsum ab anima moveri; quod quo pacto fieri posset, ut tam parva vis tam magnam molem impelleret, Lucretius ipse quam perelegantibus similibus exponit *Libr. IV. vers. 899.*

Nec tamen illud in his rebus mirabile constat,
Tantula quod tantum corpus corpuscula possint
Contorquere, et onus totum convertere nostrum,
Quippe etiam ventus subtili corpore tenuis
Trudit agens magnam magno molimine navim,

Et manus una regit quantovis impete euntem ,
Atque gubernaclum contorquet quodlibet unum ,
Multaque per trochleas , et tympana pondere magno
Commovet , atque levi sustollit machina nisu.

Atque ad id fortasse , ut ad rem nostram redeamus , referenda sunt nostri huiusce fragmenti verba superius laudata ex *vers. 9 et 10.* τοσαυτην φυσιν , και κινησιν εχουσ' αν ψυχη , *quum tantam vim , ac motum habeat anima* , vim nempe naturae , sive naturalem. Cicero enim in *Plut. Phaedr.* φυσιν ψυχης vertit *naturam animi, atque vim.* Exaggerare igitur videtur heic Epicurus animae motum supra ceterarum rerum motum, quod ea ratione intelligi potest, ut non modo anima se ipsa celerius, potentiusque moveat, sed corpori etiam suo motum impertiat.

COLUMNA XX.

. . . . ουκ εστι τουτο εν τι πραγμα δε, αλλα ταυτα παντ' εχον, ουδ' εξαιρουμεθα της αιτιας το απογεγεννημενον, αλλ' εν τι ποιουντα τα τε, και την συστασεως αιτιαν συναιρουμεν · το δ' ουν ουκ αγαθον περ · πολλα δε ουδε κατα τινας εθισμους αν ουν, ουδε πως μετα καιρον μεν ποιητεον · εγκαιρου μεν εν της αιτιας κατ' αναγκην εχειν δει ὑπ' οψεις εξ αρχης πραγμ', ὡς εξηταcθαι, ου την αυτην εκεινα περ ἁρμονιαν εχειν οιομενους . . . .

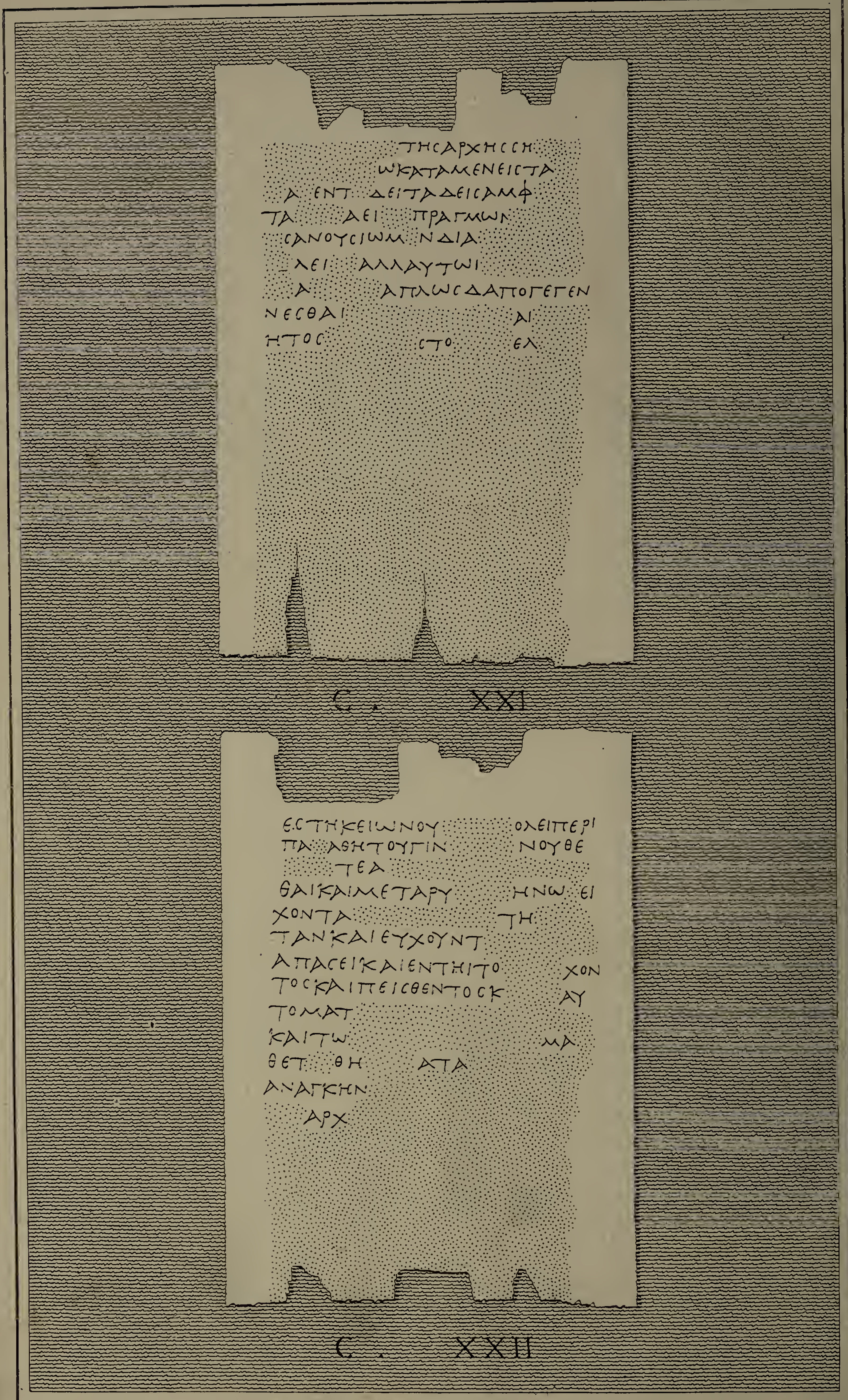
. . . . non unum aliquod opus hoc est, sed tale, ut haec omnia complectatur, nec excerpimus a causa, quod natum ex ea est, sed (*tamquam*) unum aliquid faciant, et hanc rerum compositionem, et eius compositionis causam complectimur: id igitur haud rectum est: neque multa simul certis quibusdam usibus, neque unquam post opportunitatem facienda sunt: unam quidem causam opportune debemus primum necessario ob oculos habere ad inquirendum, existimantes, non eamdem illas quidem res harmoniam exhibere. . . . .

SCHOLIA IN COL. XX.

Vers. 1. et seq. Ουκ εστι τουτο εν τι πραγμα etc. In hoc fragmento, ni fallimur, totus Epicurus in eo est, ut in rerum investigatione non coniunctim plura, sed seorsim singula exquirenda moneat, causamque rerum ipsis rebus praevertendam doceat, earumque in primis opportunitatem spectandam iubeat. Hinc facile cernitur, cur, ut sententia constaret, illa a nobis addita initio sint.

Vers. 3. et seq. Ου δ' εξαιρουμεθα της αιτιας το απογεγεννημενον etc. Απογεγεννημενου nomine *quidquid natum, vel generatum sit* intellige; αιτιας vero *eius causam, ac principium.* Illud igitur heic queritur Epicurus, in inquisitione rerum causam cum suis effectibus confundi, et tamquam unum aliquod faciant, coniunctim uno tempore investigari; id enim sibi volunt, quae sequuntur: αλλ' εν τι ποιουντα τα τε, και την συστασεως αιτιαν συναιρουμεν, *sed tamquam unum aliquid efficiant, et hanc rerum compositionem, et eius compositionis causam complectimur.*

Vers. 7. Το δ' ουν ουκ αγαθον περ etc. Duo heic scite monet Epicurus ex antecedentibus prono alveo fluentia; primum non permulta simul inquirenda, alterum opportunitati consulendum, cuius magna vis est ad res facilius adsequendas. Porro textus verba ad imam usque paginam planiora sunt, quam ut explicatione indigeant; quod de nostro etiam supplemento dici posse videtur.

Giu. Casanova dis. *V. Orsini inc.*

COLUMNA XXI.

. . . . και λεγειν περι των, ἁ εκ της αρχης σημεια περ εγνωκα, τα μεν εις τ' αν φανεντ' εδει, τα δ' εις αμφισβατ' αν οντα, ει αν απραγμων ειην· ὡς αν ουσιω μεν, διαρρηδην δε λεγων, αλλ' αυτῳ ου προσθησω αν λογῳ· απλως δ' απογεγεννησθαι παντα . . . .

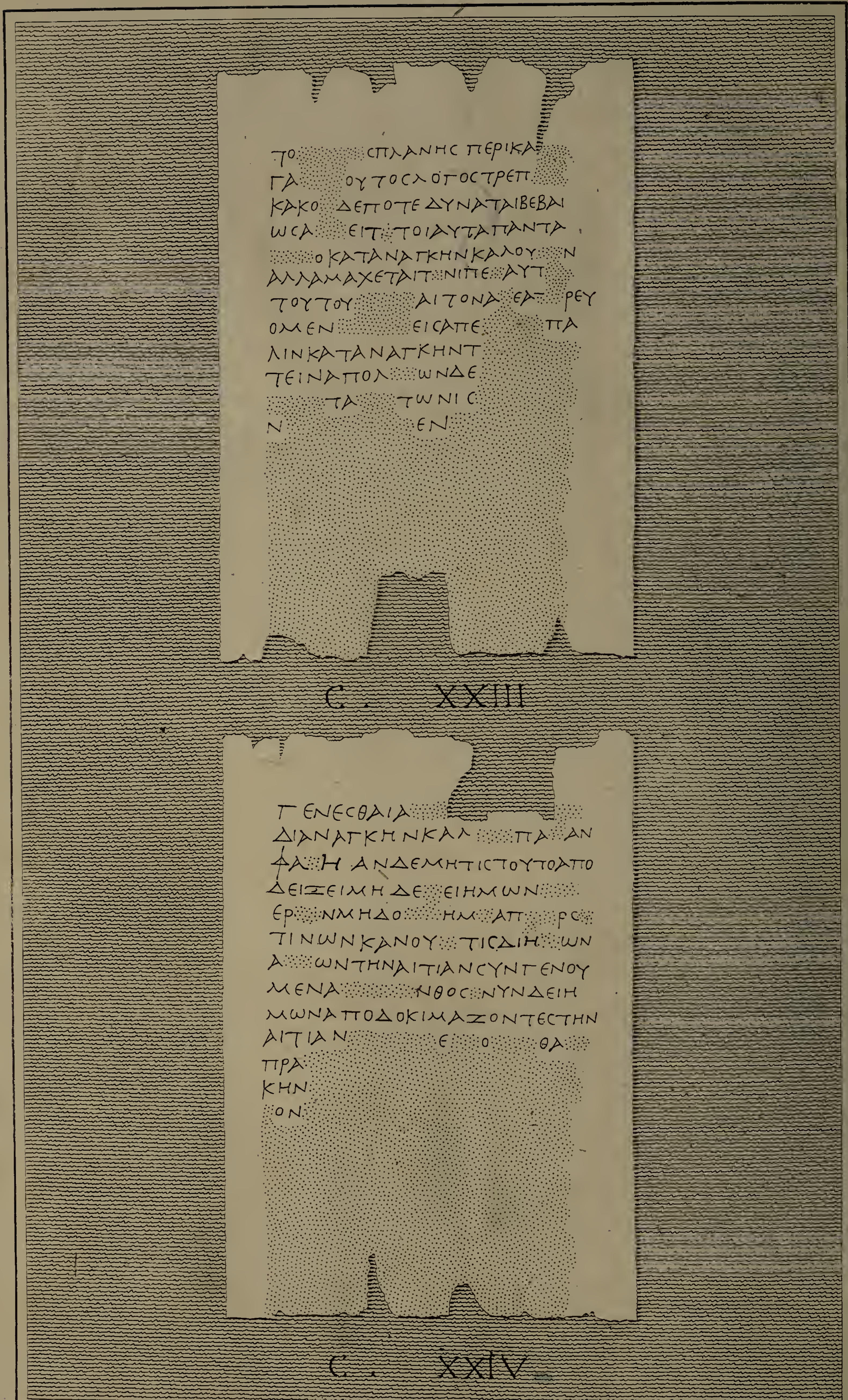
. . . . et de signis quidem, quae ab initio agnovi, quaedam sane de manifestis, quaedam vero de dubiis dicenda essent, si liber (*ab aliis rebus tractandis*) essem: quomodo quidem rebus substantiam dem, quum diserte dixerim, nil huic ipsi tractationi addam: omnino autem nata esse cuncta. . . . .

SCHOLIA IN COL. XXI.

Vers. 1. et seq. Και περι των etc. Quantum ex huiusce fragmenti reliquiis colligere fas est, de signis loquitur heic Epicurus, quae cuiusmodi fuerint, aut quo referenda sint, nec inde, nec aliunde exculpi potest. Illud modo ait, se de iis disputaturum, si ab aliarum rerum tractatione liber esset. Atque notanda heic signorum ab eo propositorum differentia, quorum alia τα φανεντα, *manifesta* vocat, alia τα αμφισβατα, *dubia*. Porro αμφισβατα legendum necessario est, non αμφισβητησιμα; quae frequentior vox est, ac fortasse etiam elegantior. Et spatium extremo versu 4, et initium versu 5 in τα aliud profecto verbum non admittunt. Ceterum Hesychius, et Suidas αμφισβατον habent, et τα αμφισβατα explicant αμφισβητησιμα.

Vers. 6. ὡς αν ουσιω μεν etc. Ουσιουν, si latini sermonis ingenium pateretur, proprie, ac pressim *substantiare* vertendum esset; meliuscule *essentiam dare*, vel *facere*, *ut sint*. Budaeus ουσιωθηναι τον λογον εξ ὑμων quadam περιφρασει haud spernenda *Verbum Dei ex nobis substantiam sumpsisse* interpretatus est. Idem ουσιωται reddidit *substantia est* apud *Philop. in Proclum*: Επειδη μη εν τουτω ουσιωται ὁ ουρανος: *Quandoquidem non in eo caeli substantia consistit.* Ita etiam περιφραστικως reddenda sunt ea Gregorii verba: Πως γαρ και ὑπεστη το δε παν, η συνεστη, μη Θεου τα παντα και ουσιωσαντος, και συνεχοντος; *Quomodo subsistere mundus, et coire posset, nisi Deus omnibus rebus substantiam daret, easque contineret?* Sed ut ad nostrum ουσιουν veniamus, ουσιουν heic est ad verbum *substantiam*, vel *essentiam dare rebus*; i. e. *facere*, *ut existant*, *ut sint*, nempe ex atomorum concursu, ut fuse supra.

Vers. 8. et seq. Απογεγεννησθαι scribendum, non απογεγεννεσθαι, ut in αυτογραφῳ.

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA XXIII.

. . . . ταυτ' οζει της πλανης · περι κακον γαρ τοιουτος λογος τρεπεται · κακον δε ποτε δυναται βεβαιωσαι αν ει τι, τοιαυτα παντα, δι' ἁ το κατ' αναγκην καλουσιν. Αλλα μαχεται τινι περι αυτου τουτου βια, και (τον Αρεα πορευομενον λεγεις) απεδειξε παλιν κατ' αναγκην τι εστι πραττειν · απολεγων δε. . . . . . .

. . . . haec olent errorem; in vitio enim versatur huiusmodi oratio: vitiosam autem eam esse si quid aliud confirmare potest, confirmant haec omnia eiusmodi, ex quibus aliquid *necessarium* vocant. Sed (*is*) pugnat magna quadam vi de hac ipsa re, et (Martem gradientem dicis) rursus ostendit, quid sit ex necessitate facere; declarans autem. . . . .

SCHOLIA IN COL. XXIII.

Vers. 2. et seq. Περι κακον γαρ τοιουτος λογος τρεπεται etc. Omnis heic quaestio, quantum et ex hoc ipso, et ex sequentibus fragmentis coniicere licet, in eo est, ut explicetur, quid sit aliquid necessario, quidque libere facere. Quod quum ex necessitatis definitione in primis oriatur, in eo contendit cum adversariis Epicurus, illisque male rem et intellexisse, et disseruisse opponit. Hinc saepe in hac, et proximis pagellis occurrunt, το κατ' αναγκην, το δι' αναγκην, το δι' ἡμων αιτιαν, το δι' ἡμας, quorum illa necessariam causam, haec liberam notant, ut clarius infra patebit. Hisce positis, obiurgat initio Epicurus adversae sententiae homines, qui in definienda necessitate vitiosa utebantur oratione; id profecto textus verba indicare videntur; mox principem adversariorum, eum nempe ipsum, quocum potissimum contendit, mordet, ac ridiculum facere conatur, quasi qui in praelium magna vi irruens gradientem Martem adspectu suo repraesentet; id est enim τον Αρεα πορευομενον λεγεις *vers. 8. et 9.* Interea ut totum hoc, quod et heic, et deinceps loquitur Epicurus, recte sibi constet, omnisque controversia aperta in luce patescat, animadvertendum, acerrimam inter Stoicos, et Epicureos quaestionem fuisse, quorum illi omnia τη αναγκη, *necessitati*, sive *fato* tribuebant; hi vero secus. Hinc *necessitatem* omnium δεσποτιν ponebant Stoici, *fatumque* universorum, et singulorum administrandorum causam vocabant: qua de re apud Ciceronem *De Nat. Deor. Lib. I. Cap. XX.* Velleius Balbum Stoicum adloquens: *Imposuistis*, inquit, *cervicibus nostris sempiternum dominum, quem dies, noctesque timeremus.* Et mox: *Hinc vobis extitit primum* illa fatalis necessitas, *quam* ειμαρμενην *dicitis, ut quidquid adcidat, id ex aeterna veritate, causarumque continuatione fluxisse dicatis.* Sed et Agellius *Lib. VI. Cap. II.* refert, obstrepuisse Chrysippo aliarum opinionum, disciplinarumque auctores, conclamantes: *Esse inique poenas constitutas legibus, si omnia concedenda sunt necessitati cuidam, et instantiae, quae oritur ex fato, omnium quae sit rerum domina, et arbitra, per quam necesse sit fieri quidquid futurum sit.* Idem porro *fatum* ab eodem Chrysippo vocatum ait: *Sempiterna quaedam, et indeclinabilis series rerum, et catena volvens semet ipsa sese, et implicans per aeternos consequentiae ordines, ex quibus apta, connexaque est.* Spectat autem huc tum illud Lucani *Libr. VI. vers. 611.*

At simul a prima descendit origine mundi
Causarum series, atque omnia fata laborant:

tum illud Homeri *Il. I vers. 5.*

Διος δ' ετελειετο βουλη
Fiebat divina voluntas:

quod Plutarchus, aliique de ipso fato interpretantur. At contra Epicurus, ut ut necessitatem quamdam admitteret, quum diceret in *Epist. ad Herodot. naturam a rebus, ipsarumque serie* διδαχθηναι, και αναγκασθηναι, *doceri, et necessitate agi*, at non fecit hanc necessitatem omnium dominam; nam ab eius dominatione exemit *arbitrium*, et *fortunam*, ut in *Epist. ad Menoec.* apud Laërtium *Lib. X.* ubi ait, την ὑπο τινων δεσποτιν εισαγομενην παντων ἀναγκην μη ειναι τουτων, ὡν εστιν τα μεν απο τυχης, τα δε παρ' ἡμας, *inductam ab aliquibus dominam omnium necessitatem non esse dominam eorum, quae partim a fortuna, partim a nostro arbitrio pendent.* Hinc addit, την μεν αναγκην ανυπευθυνον ειναι, την δε τυχην αστατον ορᾳν, το δε παρ' ἡμας αδεσποτον, ὡς και το μεμπτον, και το εναντιον παρακολουθειν πεφυκεν: *necessitatem inemendabilem esse, fortunam inconstantem deprehendi, et id, quod est in nobis, liberum ab omni dominatu esse, ipsique adeo tribuitur quidquid est vituperatione, aut contra dignum.* Eadem fere leguntur apud Stobaeum, ubi dicitur Epicurus censuisse omnia fieri trium modorum aliquo, κατ' αναγκην, κατα προαιρεσιν, κατα τυχην, *necessitate, consilio, fortuna.* Quam libertatem ut tueretur, commentus est declinationis atomorum motum, nempe ut esset, quod necessitatem fati rumperet, suamque animis libertatem redderet. Id apte cecinit Lucretius *Lib. II. vers. 150.*

Denique si semper motus connectitur omnis,
E vetere exoritur semper novus ordine certo,
Nec declinando faciunt primordia motus
Principium quoddam, quod fati faedera rumpat,
Ex infinito ne causam causa sequatur:
Libera per terras unde haec animantibus extat,
Unde est haec, inquam, fatis avulsa voluntas,
Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas.

Quod quum ita se habeat, quumque το παρ' ἡμας, ut in *Epistola ad Menoec.* id est *liberum arbitrium* αδεσποτον *dominatu liberum* faciat Epicurus, seu, ut loquitur Lucretius, *fatis avulsum*, ideoque το μεμπτον, και το εναντιον, *vituperatione, ac laude dignum in humanis actionibus esse* doceat, miramur, cur illi adpinxerit Epiphanius, μηδεν ειναι των εν τῳ βιῳ εκουσιων, παντα ακουσια γινεσθαι πασι, και ου χρηναι ψεγειν τινα, ουτε επαινειν, ου γαρ εκοντας ταυτα ὑφισταναι, *nihil esse liberum in vita, omnibus omnia involuntaria, ac non oportere quemquam hominum vituperare, vel laudare, quod eorum, quae agunt, nihil voluntarie, libereque agant.* Gassendus *de Moral. Philosoph. Epic. Tom. II. pag. 235.* Profecto alia omnia sensit Epicurus, et Stoicam necessitatem in primis oppugnavit. Iam, ut ad papyrum nostram revertamur, extremis huiusce fragmenti versibus incipit Epicurus adversarii sententiam de agendi necessitate exponere; quae cuiusmodi fuerit, enarrare non sinit hiatus. Quid vero is contra senserit, ex sequenti pagina intelligetur.

COLUMNA XXIV.

γενεσθαι αληθως παντα δι' αναγκην καλως απας αν φαιη. Ἀν δε μητις τουτο αποδειξει; μηδε δει ἡμων τι αν εργον; μηδ' ουν σημεια περ ορω τινων; καν ουν τις δι' ἡμων αυτων την αιτιαν συγγενουμενα φη πανθ' ὁσα νυν δει ἡμων, αποδοκιμαζοντες την αιτιαν ταυτην . . . .

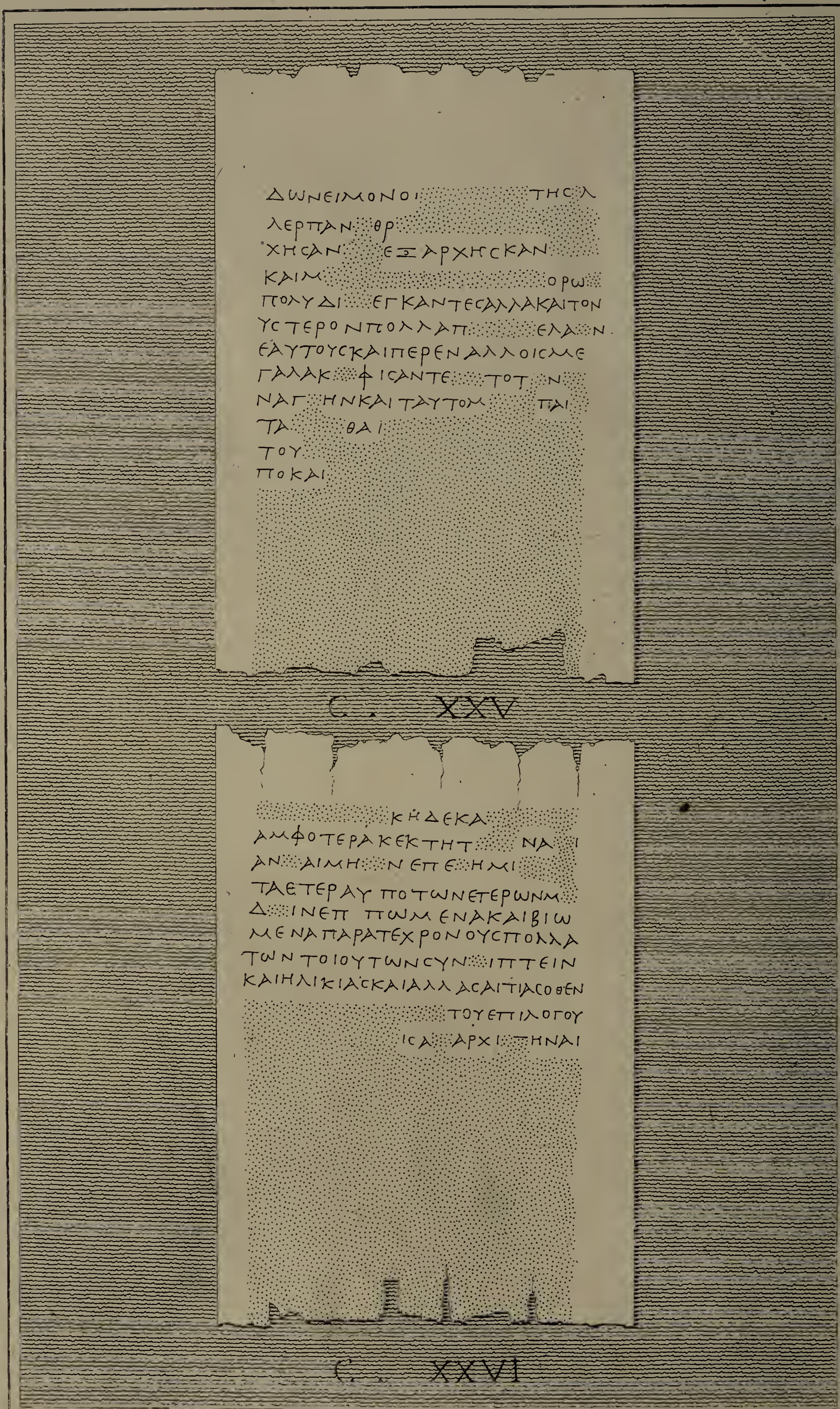
vere ex necessitate omnia fieri recte quispiam dixerit. Numquis autem probare id poterit? nulla ne indiget nobis actio? et ne signa quidem video quarumdam (*quae nobis indigeant?*). Quod si igitur quis dixerit nostra ipsorum causa fore, ut eveniant, quotquot nunc nobis indigent, reprobantes hanc illi causam. . . . .

SCHOLIA IN COL. XXIV.

Vers. 1. γενεσθαι αληθως παντα etc. Huiusmodi supplementum et ex contextu sermonis, et ex iis, quae mox sequuntur, expressimus, adversariique sententiam continere videtur. Atque in hac pagella duo mihi videntur maxime notanda, nempe το δι' ἡμων αιτιαν *vers. 6.* et *7.* et το δειν ἡμων *vers. 4. 8.* Igitur quod ad primum, manifestum est δι' ἡμων αιτιαν opponi τῳ δι' αναγκην, quumque hoc necessitatem, sive causam necessariam indicet, illud libertatem, vel causam liberam indicabit. Sic quum dicitur aliquid γενεσθαι δι' ἡμων αιτιαν, και ου δι' αναγκην idem est, ac *aliquid a nobis libere, non necessario agi:* quae prorsus Epicuri sententia est a Stoicis dissidentis, qui omnia prorsus necessitati, nil libertati tribuebant. Eodem modo δειν ἡμων *indigere nobis* idem esse interpretamur, ac *pendere a nobis;* id quod pariter agendi libertatem notat: quae enim nobis indigent, ea profecto sine nostra voluntate esse nequeunt.

Vers. 3. et seqq. Αν δε μητις τουτο αποδειξει; etc. Hinc incipit Epicurus adversarii sententiam refellere, illudque in primis statuit, probari eam a nemine unquam posse. Αν δε μητις τουτο αποδειξει; *numquis autem probare id poterit?* nulla enim argumenta satis esse censet ad ostendendum, nihil prorsus pendere a nobis, nec signa quidem videri eorum, si quae forte sint, quae libertate, non necessitate fieri dici queant.

Vers. 6. et seqq. δι' ἡμων αυτων την αιτιαν etc. Unam omnium rerum causam ponebant Stoici, *necessitatem*, την αναγκην, tres vero Epicurus cum suis adseclis, *necessitatem* ipsam, eamque ex Aristotele in naturalibus, (ait enim in *Epist. ad Herod.* apud Laërtium *Libr. X.* την φυσιν διδαχθηναι, και αναγκασθηναι, *naturam doceri, cogique a necessitate*: *Schol. in Col. XXIII*) *libertatem*, προαιρεσιν, sive το παρ' ἡμας, et *fortunam*, τυχην. Alteram harum causarum tractat heic Philosophus, aitque, si quis libertatem statuat causam earum rerum, quae a nobis pendent, (non quidem naturalium, vel contingentium) eam causam improbari ab adversariis, qui omnia necessitate fieri contendebant.

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA XXV.

. . . . ου μονον ουκ ευεστο-χησαν της εξ αρχης, καν τινα και μη ψευδως μεν αυτοι ορωσι, πολυ διενεγκαντες, αλλα και τον ὑστερον πολλά παντως ελαθεν ἑαυτους· και περ εν αλλοις με-γαλα κουφισαντες, εις το την α-ναγκην, και ταυτοματον πασ-τα·οιεσθαι, ημαρτον μεν του αληθους . . . .

. . . . non solum non recte scopum attigerunt ab ini-tio, etsi haud falso quidem aliqua videant, valde ceteris (*ingenio*) praecellentes, sed postremo multa penitus eos latuerunt; quumque in aliis (*tractandis*) magna elevent (*rerum difficillimarum pondera,*) in eo, quod necessitatem, et casum omnia putent, a veritate quidem aberrarunt . . . .

Vers. 4. et 5. τον ὑστερον, supple, χρονον; quod heic opponitur της ἐξ αρχης *vers.* 2.

Vers. 7. et seqq. εις το την αναγκην, και ταυτοματον etc. Omissis in hac pagina quae disseruntur ad haec usque verba, quum nihil animadversione dignum prae se ferant, (videtur enim philosophos quosdam Epicurus partim ab ingenii vi laudare, partim a mutila rerum cognitione vituperare) iam quid haec ipsa sibi velint inspiciamus. Quantum videre possumus, reprehendit heic Auctor eos, qui necessitati, ac fortunae famulabantur, exclusa penitus libertate, quam tanto is opere tuebatur. Quum enim Stoici pro necessitate, ac fato starent, nec simul deessent qui necessitati adnectarent casum, hos ille heic arguendos suscipit, aitque satis eos a veritate discedere, quum *necessitatem, et casum omnia putent*, εις το την αναγκην, και ταυτοματον παντα οιεσθαι. Ac primum illud advertas, Epicurum heic ταυτοματον, non τυχην adhibuisse; quamvis enim fortuna, et casus idem sonarent, essentque pariter εν τοις ενδεχομενοις, ut inquit Aristoteles *Libr. II. Physic. Cap. V.* tamen, eodem teste, latius patebat casus, quam fortuna, quum ea esset solum in causis libere agentibus, casus autem etiam in inanimis. Hinc docet, omnem quidem fortunam casum esse, sed non omnem casum fortunam. Ceterum sive ταυτοματον, sive τυχην, quae quidem frequentior vox est, dixeris, narrat Aristoteles idem eodem libro *Cap. IV.* fuisse aliquos philosophos, qui opinabantur fortunam esse quidem causam, sed humanae menti obscuram. Plato etiam memoratur a Simplicio *Libr. IV.* in libris de Legibus adfirmasse, *Deum omnia, et secundum Deum fortunam, et tempus omnia humana gubernare.* Hine tamquam numen habita, templaque illi variis titulis excitata; quae passim occurrunt apud Scriptores. Satis erit solus Plinius, qui quidquid vulgo de fortuna effutiebatur, velut in unum complectens *Libr. VII. Cap. VIII. Toto mundo*, inquit, *et locis omnibus, omnibusque horis, omnium vocibus fortuna sola invocatur, una nominatur, una accusatur, una agitur rea, una cogitatur, sola laudatur, sola arguitur, et cum convitiis colitur, volubilis a plerisque, et caeca etiam existimatur, vaga, incostans, incerta, varia, indignorum fautrix, huic omnia expensa, huic omnia feruntur adcepta, et in tota ratione mortalium sola utramque paginam facit, adeoque obnoxii sumus sorti, ut sors ipsa pro Deo sit, qua Deus probatur incertus.* Epicurus vero longe abfuit, ut fortunam, tamquam Deum ex opinione vulgi, et quorumdam etiam fortasse sapientium existimaret: nimis enim patentia sunt quae docuit de fortuna in *Epist. ad Menoec.* apud Laertium *Lib. X* Την δε τυχην ουτε θεον, ὡς ὁι πολλοι νομιζουσιν, ὑπολαμβανε, (ουδεν γαρ ατακτως θεῳ πραττεται) ουτε αβεβαιον αιτιαν, (οιονται μεν γαρ αγαθον, η κακον εκ ταυτης προς το μακαριως ζην ανθρωποις μη διδοσθαι, αρχας μεντοι μεγαλων αγαθων, η κακων ὑπο ταυτης χορηγεισθαι) κερδιον ειναι νομιζών ευλογιστως ατυχειν, η αλογιστων ευτυχειν· βελτιον γαρ το κριθεν εν ταις πραξεσι καλως ορθωθηναι δια ταυτην. *Cave interim fortunam Deum facias, ut vulgus opinatur; (neque enim quidquam a Deo inordinate peragitur) neque credas instabilem causam esse; (existimant enim non porrigere quidem ipsam hominibus boni, aut mali aliquid ad beate vivendum, sed bonorum tamen, malorumque insignium principia suppeditare) satius ducens ratione bene inita infortunatum fieri, quam male inita fortunatum. Praeclarius enim est, si quid ea pulchre, feliciterque dirigat, ut id fuerit ipsi non sine iudicio commissum.* Et proxime ad hunc locum: Κρειττον ην, inquit, τῳ περι θεων μυθῳ κατακολουθειν, η τη των φυσικων ειμαρμηνη δουλευειν· ὁ μεν γαρ ελπιδα παραιτησεως ὑπογραφει θεων δια τιμης, ἡ δε απαραιτητον εχει την αναγκην. *Satius longe est fabulosae* (h. c. vulgari) *de Diis opinioni addici, quam isti physicorum fato servire. Nam illa quidem ob reverentiam, quae habetur de Diis, ut ii exorentur spem facit, hoc vero habet inexorabilem necessitatem.* Sed hisce demtis, quae ex communi sententia loquitur Epicurus, fortunam ipse unam ex tribus causis faciebat, a quibus omnia gubernarentur, eamque discernebat a necessitate, et libertate, ut superioribus in Scholiis observavimus.

COLUMNA XXVI.

. . . . ιπιεκη δε και ταυτα αμφοτερα κεκτηται την αιτιαν, και μη τιν' επεζημιωμενα τα ετερα ὑπο των ετερων, μηδε τιν' επισπωμενα, και βιωμενα παρα τε χρονους πολλα των τοιουτων συν ιπτειν, και ηλικιας, και αλλας αιτιας· ὁθεν

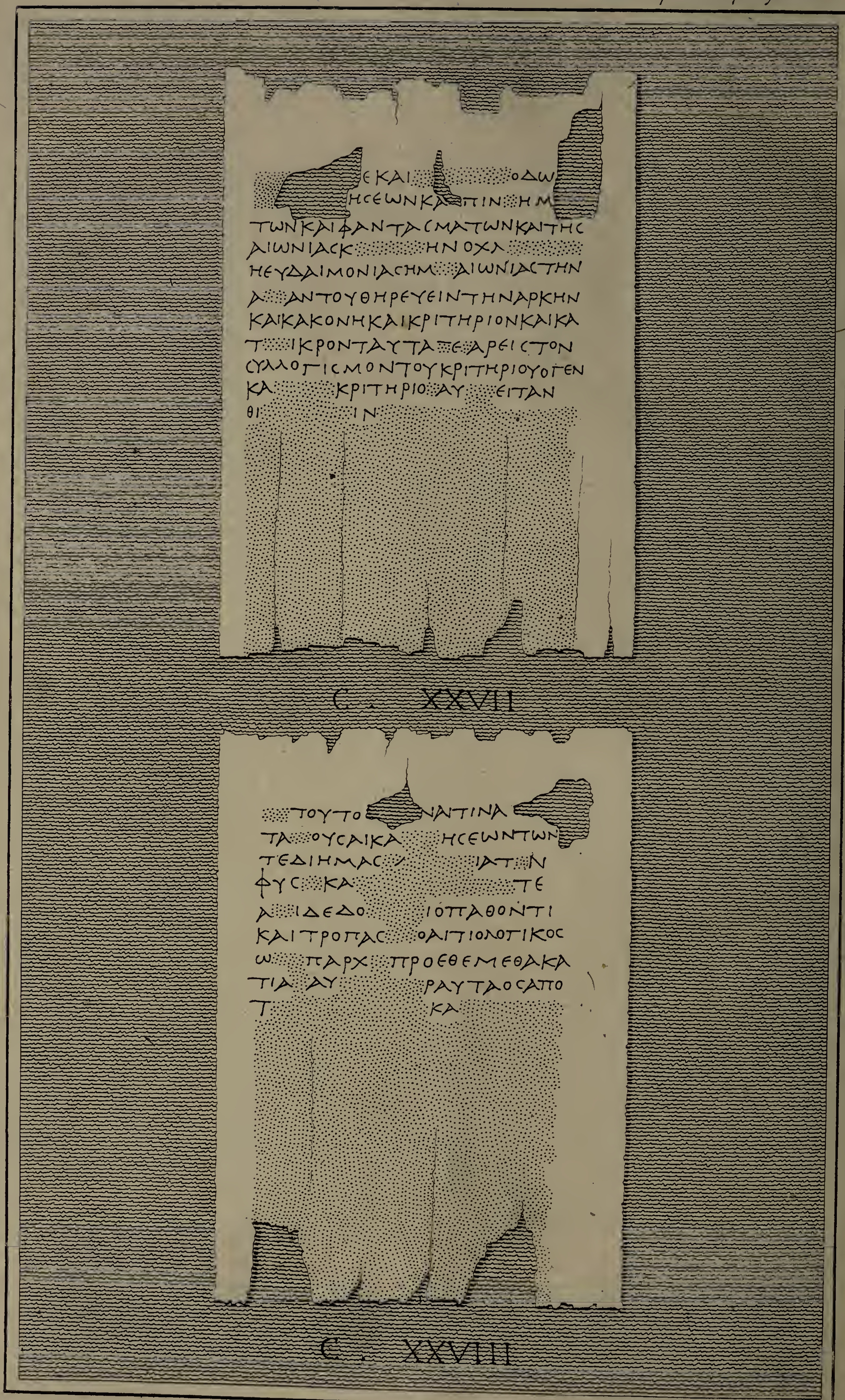
. . . . . probabilem autem utraque haec (*facta*) causam habent, non vero quaedam, quae multata sunt alia ab aliis, nec quaedam, quae vi trahuntur, atque adiguntur et praeter tempora adcidere haud parvo numero, et praeter aetates, aliasque causas; unde . . . . . .

SCHOLIA IN COL. XXVI.

Vers. 1. et seqq. επιεικη δε και ταυτα αμφοτερα etc. Sententia huius pagellae omnino nos latet. Nec enim coniicere licuit, quo referenda sint illa αμφοτερα *vers.* 2. nec cetera, quae sequuntur, certa in luce patescunt. Rem igitur in medio relinquimus, Graeca tantum verba reddere contenti.

Vers. 3. επεζημιωμενα. Ita quidem statuenda vox videtur απο του επιζημιουν, vel επιζημιουσθαι, quod vetera lexica non habent, recentiora vix laudant apud Xenophontem *H. Gr. S.* 2. 22. Επιζημιουν στατηρι κατα τον ανδρα, *statere singulos multare.* Nos igitur hisce vestigiis insistentes επιζημιουσθαι heic interpretamur *multari*, dictumque adcipimus metaphorice pro *puniri*, vel *damnari.*

Vers. 5. et 6. Επισπωμενα, και βιωμενα. Nulli dubium, quin παθητικως, *passive* usurpentur heic ab Epicuro. Ceterum επισπωμενην την θαλασσαν eodem modo adhibuit Thucidides *III. 89. attractum mare*, ut alia huiusmodi testimonia in re non necessaria praetermittamus. Item λῃιον ανεμῳ βιωμενον, *segetem vi actam ex vento* invenies apud Herodotum *I. 19.* quod et in βεβιημενος, et βιησαμενος aliquando factum. Vide Antiphilum in *Antholog. Palat. 9. 546. et Euphorum apud Etymolog. II. pag. 480*

Giu. Casanova dis. *R. Biondi inc.*

COLUMNA XXVII.

. . . . εωρακα προς γνωσιν δε και των μεθοδων, και δοκησεων, και επινοηματων, και φαντασματων, και της αιωνιας κατα ψυχην οχλησεως, η ἐυδαιμονιας, η μη αιωνιας, την αιτιαν του θηρευειν την αρχην, και κανον' η και κριτηριον, και κατα μικρον ταυτ' αιτει αριστον συλλογισμον του κριτηριου· ὅγ' εν και χρησει κριτηριου αυτου, ειτ' αν

. . . . animadverti ad cognoscendas methodos, et opinationes, et commenta, et phantasmata, et perpetuam animae perturbationem, aut felicitatem, vel non perpetuam, *animadverti, inquam*, causam investigandi Principium, et Canonem, sive Criterium; etenim haec subinde exigunt praestantissimum syllogismum Criterii; is certe, qui in usu Criterii ipsius, deinde

SCHOLIA IN COL. XXVII.

Vers. 4. et seq. Και της αιωνιας κατα ψυχην οχλησεως etc. Illud της αιωνιας refer ad η μη αιωνιας, quod mox sequitur, ut sit *perpetuae, vel non perpetuae*: vox autem ευδαιμονιας *versu 6.* fecit, ut illi opponeremus οχλησεως *vers. 5.* nimirum *perturbationis*, vel *molestiae*, quae utique adversatur felicitati. In *Epist. ad Moenec.* Epicurus τυρβην, και ταραχην eodem sensu frequens adhibet. Vide Laertium *Libr. X.*

Vers. 7. et seq. την αρχην, (in αυτογραφω αρκην errore librarii) και κανον᾽ η και κριτηριον etc. Inter Epicuri opera a Laertio commemorata *Lib. X.* laudatur Περι Κριτηρίου, ἢ Κανων: *De Criterio, seu Canon*; de quo opere Laertius ipse eodem Libro quum Epicuri philosophiam dissereret, διαιρειται τοινυν, inquit, εις τρια, το τε Κανονικον, και Φυσικον, και Ηθικον· το μεν ουν Κανονικον εφοδους επι την πραγματειαν εχει, και εστι εν ενι τω επιγραφομενω Κανων. *Dividitur in partes tres, Canonicam nempe, Physicam, et Ethicam: continet autem Canonica introductiones ad ipsum opus, traditurque in eo libro, qui inscribitur Canon.* Iam vero ipse Canon Epicuri fuit nomine simplex, potestate multiplex, non una scilicet regula fuit, sed multarum complexio; quod innuere Plutarchus videtur *Libr. I. Placit. Cap. X.* dum ridet Coloten, qui legerit illos Epicuri κανονας διοπετεις *regulas ab Iove demissas*, et rursus dum ait quosdam, Epicuri certe adseclas, fateri, ερρειν τους κανονας αυτοις, και παντααπασιν οιχεσθαι το κριτηριον, *excidere sibi illas regulas, omninoque criterium evanescere.* Ceterum quod Liber inscriptus fuerit Κανων potius, quam Κανονες, suadet praeter Laertium haec ipsa nostra papyrus. Cicero etiam *Libr. I. de Fin. Cap. XIX.* *regulam* unius nomine adpellat ex persona Torquati sic loquentis: *Si stabilem scientiam rerum tenebimus servata illa, quae quasi delapsa de Caelo est ad cognitionem omnium* Regula, *ad quam omnia iudicia rerum dirigantur, nunquam ullius oratione victi sententia desistemus.* Apud eumdem *Lib. I. De Natur. Deor. Cap. XVI.* Velleius item Epicureus inquit: *Cuius rationis vim, atque utilitatem ex illo caelesti* de Regula, et Indicio *volumine adcepimus.* Atque hic locus adprime congruit cum nostra papyro, ubi pariter Κανων, η και Κριτηριον *Canon, sive Criterium* suus ab ipso Auctore Liber adpellatur. Quae ipsa praeterea papyrus mirifice illustrat, ni fallimur, illum etiam Laertii locum *Libr. X.* ubi de Canonica loquens: Ειωθασι, inquit, καιτοι το Κανονικον ὁμου τω Φυσικω συνταττειν· καλουσιν δε αυτο περι Κριτηριου, και Αρχην, και Στοιχειωτικον: *Solent vero Canonicam cum Physica coniungere; vocant autem eam* De Criterio, et Principium, et Introductionem. Quum igitur adserat Laertius illum ipsum Epicuri Librum de Canonica, sive Κανων variis insuper nominibus solere inscribi, adpellarique Περι Κριτηριου, και Αρχην, και Στοιχειωτικον, quumque heic habeamus την Αρχην, και Κανον᾽ η και Κριτηριον, vel την Αρχην, και Κανονα, και Κριτηριον, (dubia est enim litterula, quae postremum και praecedit, et vel η, vel α legi potest, quin ulla rei labes inferatur) facile quisque videt, quantum huic nostro volumini debeamus, a quo tam praeclari Epicuri operis nomina adcepimus, et historicorum auctoritates firmius stabiliuntur.

Vers. 9. et seq. ταυτ᾽ αιτει αριστον συλλογισμον του κριτηριου etc. In αυτογραφω librarius omisit primum ι in αιτει, tum αρειστον pro αριστον scripsit; quae nos σφαλματα emendanda curavimus. Ταυτα, ea scilicet superioribus versibus memorata *postulant praestantissimum syllogismum Criterii.* Ne tamen mireris syllogismum heic ab Epicuro nominari. Nam etsi ille dialecticam, ὡς παρελκουσαν, *tamquam supervacaneam* repudiarit, ut loquitur Laertius *Libr. X.* non tamen generatim syllogismos, sed operosum dumtaxat illorum artificium, technasque, et sophismata condemnavit. Ceterum et syllogismos ipse texuit, et quemadmodum texerentur docuit. Vide Gassendum *Tom. I. pag. 69.* et *81.* qui eam rem diligentissime explicavit. Atque hoc fortasse sibi vult illud αριστον συλλογισμον, quem heic commendat.

COLUMNA XXVIII.

. . . . ου
κακους τους λογους νομι-
ζω τουτους ειναι τινας · επει-
τ' αν ουσαι και ρησεων των
τε δι' ἡμας, των τε δια την
φυσιν και τροπαι τινες ποτε
αν ει δεδοχασιν, ὁ παθοντι
και τροπας τας ὁ αιτιολογικος,
ὡς απ' αρχης προεθεμεθα, και-
τιας αυτων, και παρ' αυτα ὁσα πο-
τε αν ετυχε, καλως απο-
δειξει . . . .

. . . . haud malos hosce arbitros (*meos*) esse sermones ; deinde si quae visae fuerint mutationes adcidere eorum, quae dicta (*a nobis*) sunt et nostri , et naturae gratia , (*tum*) illi , cui hae mutationes adciderint, aetiologicus, ut ab initio proposuimus , et earum causas , et quotquot praeterea fortasse evenerint , recte monstrabit . . . . .

Vers. 6. τροπαι etc. Hanc vocem sumsimus ex *vers. 8.* et, ni fallimur, opportune. Videtur enim Auctor mutationes quasdam innuere, quae possint accidere iis hactenus disputatis, quarum ipse causas ab aetiologico explicandas iubet. Atque heic notanda verba illa ρησεων των τε δι᾽ ἡμας, των τε δια την φυσιν, *eorum, quae dicta sunt et nostri, et naturae gratia vers. 4. 5. 6.* Utraque enim complexus est hoc in volumine Epicurus, et ea scilicet, quae ad nos, sive ad nostram vim, ac facultatem, et ea, quae ad rerum naturam pertinent; nisi quod in hac veluti ανακεφαλαιωσει fecit, quod aiunt, ὑστερον προτερον; nam τα δια φυσιν praecedunt ordine τοις δι᾽ ἡμας.

Vers. 8. αιτιολογικος etc. Apud philosophos vocatur hoc nomine *peritus aetiologiarum*, i. e. *reddendi rationem eius, quod in quaestione versatur, vel quasi artem illam factitans.* Nos eam vocem latine retinuimus ad vitandam περιφρασιν, quae rem minus belle exprimeret. Tribuitur haec laus potissimum Aristoteli a Diogene Laertio in eius vita *Lib. V.* Εν τε τοις φυσικοις αιτιολογικωτατος παντων εγενετο, ὡστε και περι των ελαχιστων τας αιτιας αποδιδοναι. *In descriptione rerum naturalium praeter ceteros causas reddidit ita, ut minimarum etiam rerum rationes adsignaverit.* Hinc αιτιολογικη pars medicinae, quae causarum differentias, et vires expendit. Galenus *Introd. Cap. VII. Tom. II.*

Vers. 9 et 10. κατιχς in αυτογραφω corrigendum κατιας.

INDEX I.

Auctorum, qui in utroque volumine citantur, laudantur, et illustrantur.

A

Agellius, Περι Φυσεως 12. 34.
Anacreon, Περι Χαριτος Praef. III.
Antiphilus, π. Φ. 40.
Aristomenes Ptolomaei, π. X. 30.
Aristophanes, π. X. 34.
Aristoteles, π. X. Praef. IV. 4. 12. 16. 18. 28. π. Φ. 2. 27. 36. 38.
Athenaeus, π. X. 34.

B

Budaeus, π. X. 14. π. Φ. 16. 32.

C

Chrysippus, π. X. Praef. VI.
Cicero, π. X. Praef. IV. 4. 12. 16. 18. 28. π. Φ. 6. 12. 14. 22. 24. 28. 34. 40.
Cleanthes, π. X. Praef. VI.

D

Dacier, π. X. 14.
Demetrius Phalereus, π. X. Praef. VI.
Democritus, π. Φ. 2. 6. 27.
Demosthenes, π. X. 18.

E

Epicurus, π. X. Praef. IV. V. 22.
S. Epiphanius, π. Φ. 34.
Euphorus, π. Φ. 40.
Euripides, π. X. 24.
Eustathius, π. X. 13.

G

Galenus, π. Φ. 44.
Gassendus, π. X. 22. π. Φ. 2. 6. 7. 10. 12. 14. 20. 22. 24. 34. 40.

H

Herodotus, π. X. 2. 28. π. Φ. 40.
Hesychius, π. X. Praef. III. 12. 14. 20. 26. 32. π. Φ. 32.
Homerus, π. X. 22. π. Φ. 22. 34.
Horatius, π. X. 4. 14.

L

Laertius Diogenes, π. X. Praef. VI. 22. 24. π. Φ. 2. 6. 10. 12. 14. 20. 22. 24. 26. 27. 34. 36. 38.

L

Lucanus, π. Φ. 34.
S. Lucas, π. X. 18. 28.
Lucretius, π. Φ. 2. 3. 6. 7. 8. 12. 14. 22. 26. 27. 28. 34.

M

Macrobius, π. Φ. 12.
S. Matthaeus, π. X. 18.

N

Nepos Cornelius, π. X. 12.

P

Philo, π. X. 24.
Philoponus in Proclum, π. Φ. 32.
Plato, π. X. 14. π. Φ. 38.
Plinius, π. Φ. 38.
Plutarchus, π. X. 12. 14. 28. 30. 32. π. Φ. 2. 6. 8. 12. 27. 40.
Pollux, π. X. 12.

Q

Quintilianus, π. Φ. 14. 22.

S

Salmasius, π. X. Praef. III.
Scholiastes Aristophanis, π. X. 14. 18.
Oppianici, π. Φ. 22.
Seneca, π. X. Praef. III. IV. V. VI. 4.
Sophocles, π. X. Praef. IV.
Stobaeus, π. X. Praef. V. 12. 30. π. Φ. 27. 34.
Suidas, π. X. 12. π. Φ. 32.
P. Syrus, π. X. Praef. IV.

T

Themistius, π. Φ. 6.
Theophrastus, π. X. Praef. VI.
Thucydides, π. Φ. 40.

V

Virgilius, π. X. 32.

X

Xenophon. π. X. Praef. V. 28. π. Φ. 40.

INDEX II.

Vocum Graecarum animadversione digniorum, quae in utroque volumine inveniuntur.

A

Αγρια (ζωα) και Πραα Περι Χαριτος 6.
Αγνωμονειν, et αχαριστειν idem, quemadmodum ex altera parte ευγνωμονειν, et ευχαριστειν, π. X. 30.
Αδιαφορον qua significatione, Περι Φυσεως 16.
Αιτιολογικος qui dictus, π. Φ. 44.
Αναγκαι quid, π. X. 24.
Αναρχια quid apud Philodemum, π. X. 34.
Απεργαστικος nova vox, π. Φ. 24. quid significet, Ibid.
Απεριληπτον quo sensu, π. Φ. 12.
Απτειν idem, ac δειν, π. X. 14.
Αρχη liber Epicuri, π. Φ. 42.

Δ

Δανειον π. X. 17. 18. Δανειον, και τοκος in quo differant, Ibid. Δανειζεσθαι επι τοκῳ, vel επι μεγαλοις τοκοις, Ibid.
Δεια rarissima vox, ac pene nova, π. X. 16. Idem quod ενδεια, Ibid.

E

Εμπτωσεις ειδωλων π. Φ. 12.
Επιζημιουν, vel επιζημιουσθαι vetera lexica non habent, recentiora vix laudant. π. Φ. 40. Quomodo explicandum, Ibid.
Επισπωμενα, και βιωμενα παθητικως usurpata, π. Φ. 40.
Ευλογητος π. X. 24. quid notet, Ibid.

Θ

Θητες qui vocati, π. X. 12. Cuiusmodi conditionis erant, Ibid.

K

Καθηγητης qui proprie dictus, π. X. 30. Επιγραφειν καθηγητην quid, 34.
Κανων, η και Κριτηριον Epicuri opus, π. Φ. 42.
Καπτειν quid notet, Π. X. 14.
Καρχηματα quid apud Hesychium, π. X. Praef. III.
Κατ' αναγκην, κατα προαιρεσιν, κατα τυχην quid ex Epicuro, π. Φ. 34. το κατ' αναγκην, το δι' αναγκην, το δι' ἡμων αιτιαν, το δι' ἡμας quid differant, Ibid.
Κατα σταθμον, κατα παρεγκλισιν, κατα πληγην, κατα παλμον apud Epicurum, eiusque adseclas, π. Φ. 6. 7.
Κατατιθεναι, vel κατατιθεσθαι ευεργεσιαν, aut χαριν quo sensu, π. X. 26.
Κηλησις quid proprie, π. X. 14.
Κλιτοι τοποι qui, π. X. 30.
Κομισασθαι συν τοκῳ quid apud Matth. 19.

Λ

Λαπτειν de quibus proprie dictum, π. X. 14.

M

Μαιτεον rara vox, π. X. 14.
Μεδιμνος quid, π. X. 12. Μεδιμνος Αττικος, Ibid. Μεδιμνος feminino genere praeter nostram papyrum ab Herodoto adhibetur, Ibid.

N

Νομιμη feminino genere perraro adhibita, π. X. 10. Νομιμη φιλια quid, Ibid.

O

Οζειν τη φυσει τας αχαριστους ψυχας quid notet. π. X. 8.
Ομουργησις rara vox, π. Φ. 24. Quomodo adcipienda, Ibid.
Ουσιουν quid proprie exprimat, π. Φ. 32. Quomodo reddi possit, Ibid.

Π

Παραχαριστος novum verbum, π. X. 2. Quid sibi velit, Ibid.
Πειθειν τα περι τας ἑαυτου δ' αιτιας quid, π. X. 25.
Περιστασεις, π. X. 20. Αιτιασθαι περιστασεις, Ib.
Πλουτησασης γης, π. X. 6.
Πραξασθαι συν τοκῳ quid apud Luc. π. X. 18.
Προθηπον novum verbum, π. X. 19. 20. Quo sensu adcipiendum, Ibid.
Προκοπη quid proprie, quid metaphorice, π. X. 32.

Σ

Σαφηνεια orationis virtus apud Rhetores, π. X. 16.
Σκευαστα quae proprie dicta, π. X. 32. Quibus opponuntur, Ibid.

T

Ταυτοματον quid, π. Φ. 38.

Φ

Φιλιστον superlativum rarum apud prorsae scriptores, π. X. 20.

X

Χαρηματα quid, π. X. Praef. III.
Χρησαμενος τοις πεπολιτευμενοις qui dicitur, π. X. 21.

INDEX III.

Rerum notabilium, quae vel in Praefationibus, vel in Textu, vel in Scholiis utriusque voluminis occurrunt.

A

Animae natura ex Epicuro corporea, Περι Φυσεως 26. Laevissimis, ac rotundissimis atomis compacta, Ibid. Celerius, quam cetera movetur, 27. 28. Motum corpori communicat, Ibid.

Assentatores vituperantur, Περι Χαριτος 13. 14.

Atomi infinitis differentiis carent, Π. Φ. 2. 3. Variae earum species mente comprehendi non possunt, Ibid. Aequa velocitate, et multiplici ratione moventur, 5. 6. 7. Efficiendi vi supra ceteras res omnes pollent, 23. 24. Earum concursu omnia nata, 25. 26.

B

Beneficia iis maxime conferenda, qui causantur necessitates, Π. X. 19. 20. Iis non levia, et vana, sed carissima quaeque, et eximia tribuenda, Ibid.

Bona nec modum excedentia, nec supervacanea danda, Π. X. 3. 4.

Bona qui tribuat, aut praebiturum se monstret egenti, collaudandus, nec tamen vituperandus, qui praeter expectationem tribuat nec egenti, Π. X. 25. 26.

C

Causae rerum, et effectus seorsim exquirenda, Π. Φ. 29. 30.

D

Divitiae optandae, sed non turpi largitione effundendae, Π. X. 13. 14.

F

Fatales calamitates audacter subeundae, Π. X. 23. 24.

G

Grati animi virtus omnium maxima, Praef. Π. X. IV. 11. 29.

Gratam beneficiorum memoriam nemo mortalium impedit, Π. X. 20. 21.

Gratus animus recte dando comparatur, Π. X. 19.

Gratia indignum se praebet, qui eam referre negligit, Π. X. 11. 12.

Gratia mutuae pecuniae similis, Π. X. 17. 18.

Gratiae naturam agnoscere, de eaque disserere res difficilis, Π. X. 27. 28. 31.

I

Imagines, sive ειδωλα quid apud Epicurum, Π. Φ. 12. Earum incursu visio, et cogitatio fit, Ibid.

Improborum societas fugienda, nec ullo modo eorum factis communicandum, Π. X. 23. 24.

Impudentia ingrati animi vitium consectatur, Praef. Π. X. V. Ea maxima est omnium dux ad turpissima quaeque, Ibid.

Ingrati animi vitium omnes oderunt, Praef. Π. X. IV. Omnium perniciosissimum, omnium frequentissimum, Ibid. Nusquam punitur, ubique improbatur, Ibid.

Ingrati omnibus mortalibus noti, Π. X. 7. 8.

Ingratus animus natura ipsa sua patet, Ibid.

L

Labore, ac diligentia ad rerum cognitionem gradatim pervenitur, Π. Φ. 17. 19.

M

Medimnus, Π. X. 12. Medimnus Atticus, Ibid.

N

Necessitas, et fatum apud Stoicos, Π. Φ. 34. Illi omnia tribuebant, Ibid. Necessitatem omnium dominam negavit Epicurus, Ibid. Ab eius dominatu arbitrium, et fortunam exemit, Ibid. 35. 36. 37. 38.

Necessitatibus subveniendum, Π. X. 19. 20.

P

Persae ingrati animi vitium publicis iudiciis persequebantur, et multabant, Praef. Π. X. V.

Principium, Canon, et Criterium apud Epicurum, Π. Φ. 42.

R

Recta morum institutio naturam adficit, ingratoque ad virtutem prodest, Π. X. 1. 2.

S

Sapiens unus gratiam referre novit, Praef. Π. X. IV.

ERRATA. **CORRIGE.**

In Papyro Philodemi Περι Χαριτος.

ERRATA.		CORRIGE.
Pag. 1	παιδει' αν	παιδει' αν
pag. 5	αν	αν
pag. 8	ατατασθαι	απατασθαι
pag. 14	unclum	unctum
ibid.	καεκτημενους	κεκτημενους
pag. 15	πειθειν	πειθειν
pag. 17	εχων	εχων
ibid.	δανειον	δανειον
pag. 18	περιηθηκεν	περιεθηκεν
ibid.	πραζασθαι	πραξασθαι
pag. 21	πεπολιπευμενον	πεπολιτευμενον
pag. 22	Scriptoris	Sculptoris
pag. 26	Εχειν	Ειχε
ibid.	habere	haberent
ibid.	dignum esse	digna essent
pag. 27	utilia	bona
pag. 28	πηριστασεις	περιστασεις
pag. 33	quorundam	quorumdam

In Papyro Epicuri Περι Φυσεως.

ERRATA.		CORRIGE.
Pag. 1	αν	αν
ibid.	λαμβανειν την	λαμβανειν την
ibid.	διαφοραν	διαφοραν....
ibid.	comprehendere	comprehendere....
pag. 2	Scolia	Scholia
ibid.	trasmutans	transmutans
pag. 5	Numerus 10 cum punctis superpositis delendus	
pag. 9	και η	και η
ibid.	συμπλακην	συμπλακην....
ibid.	complexum	complexum....
pag. 11	συλλαμβανειν αυτοι	συλλαμβανειν αυτοι
ibid.	μη αν βουλονται μαλλον	μη αν βουλονται μαλλον
pag. 13	σχηματα	σχηματα
pag. 15	ἑαυτῳ	ἑ αυτῳ
ibid.	ου δή	ου δή
ibid.	δειν	δειν
pag. 17	δηπου	δηπου
ibid.	παν	παν
ibid.	αναισθητου	αναισθητου
ibid.	την αν επιδον	την αν επιδον
pag. 19	εχει	εχει
ibid.	νυν	νυν
ibid.	χαλεπον	χαλετον
pag. 21	αναλογιων	αναλογιων
ibid.	ηυξητο	ηυξητο
ibid.	προγεννηθεντων	προγεννηθεντων
pag. 23	δ' αυτων	δ' αυτων
ibid.	veruntamen	verumtamen
ibid.	τι	τι
ibid.	πορα δ' ώς	παρα δ' ώς
ibid.	καθαπερ	καθαπερ
pag. 25	ουδε	ουδε
pag. 27	venoso	ventoso
pag. 29	αγαθον περ	αγαθον περ
ibid.	εθισμους	εθισμους
ibid.	εξητασθαι	εξητασθαι
pag. 31	αν φανεντ'	αν φανεντ'
ibid.	μεν	μεν
ibid.	προσθησω αν	προσθησω αν
pag. 34	faedera	foedera
pag. 35	ουν	ουν
ibid.	ἡ ων	ἡμων
pag. 38	adnectarent	annecterent
pag. 41	ειτ' αν	ειτ' αν....
ibid.	deinde	deinde....
pag. 43	arbitros	arbitror
ibid.	αυτο	αυτα